This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

WILLEM DE EERSTE.

Dit's de Eerste WILLEM, de eer van Nassaus heldenbloed,
In Raad en oorlog groot, meest groot in tegenspoed!
Kastilje kon dezen held verstrikken noch doen beven;
Dus deed het hem, ten loon der trouw voor Neêrland, sneven.

1779. J.Nomsz.

WILLEM DE EERSTE,

OF

DE GRONDLEGGING

DER

NEDERLANDSCHE VRYHEID.

IN VIER EN TWINTIG ZANGEN.

DOOR

J. NOMSZ.

TE AMSTELDAM, BY

DE ERVEN VAN DAVID KLIPPINK.

Met Privilegie van de Ed. Grootm. Heeren Staten van Holl.d en Westfriesl.d

MDCCLXXIX.

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

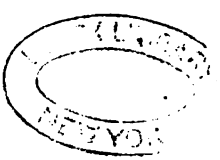

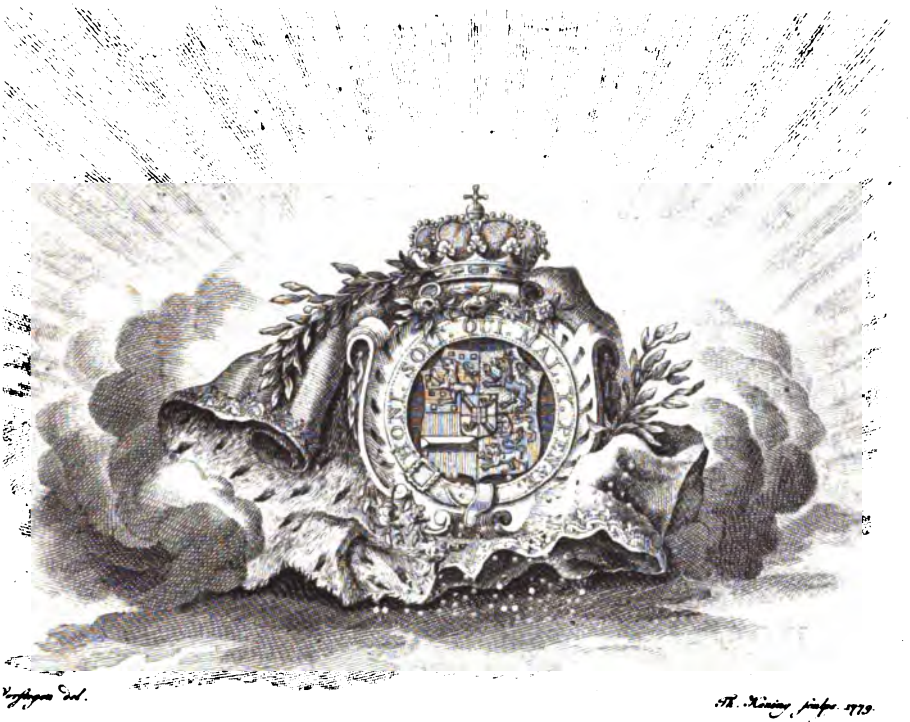

AAN DEN

DOORLUCHTIGEN VORST EN HEERE

WILLEM DEN VYFDEN,

PRINSE VAN ORANJE EN NASSAU,

terveld geen waardiger voorwerp naderen, dan zyn' doorluchtigen naneef, die in onze dagen 't heil der Nederlanden zo edel behartigt.

MYNE erkentenis dringt my, eer ik beſluite, tot den hartelyken wensch, dat de Hemel, die zo zigtbaar met den grooten verlosſer van ons vaderland is geweest, Uwe Doorl. Hoogheids regeering beſtendig voorſpoedig moge maken, en dat Hy Uwe Doorl. Hoogheid, benevens het lieve vaderland, nimmer in éene dier ſmartelyke omſtandigheden moge brengen, waarin de doorluchtige grondlegger onzer vryheid zich met het zelve heeft bevonden. Doch indien het Zyn wyze wil mogt zyn, vroeg of laat, Uwe Doorl. Hoogheid van onder de ſchaduwe der vredepalmen, ten dienſte der vryheid, in het veld van eere te roepen; alsdan onderſteune Hy Uwe Doorl. Hoogheid met alle die groote hoedanigheden die den grooten Willem hebben doen uitmunten, en doe Uwe Doorl. Hoogheid, bekroond door overwinningen, als oorlogsman den naam verwerven die Uwe Doorl. Hoogheid door alle rechtaarte Nederlanders in 't midden van het genot der onſchatbare Vrede niet word geweigerd, ik meen dien van Vader des Vaderlands, en het zy my vergund te zeggen, dat geen weldenkend Nederlander reden heeft daaraan te wanhopen.

IK heb de eere my, met den diepſten eerbied, te teekenen,

UWE DOORLUCHTIGE HOOGHEIDS

Onderdanigſte en verpligte Dienaar,

N O M S Z.

VOOR-

VOORREDE.

Dit dichtſtuk neemt zyn' aanvang met het begin der regeering van koning Phlips den tweeden in de Nederlanden, en eindigt met de afzetting van dien vorst; een daad voornamelyk door Willem den Eerſten bewerkt, en die men, benevens het vormen van het Utrechtſche verbond, mede ééne der groote daden van dien held, kan aanmerken als de grondlegging der Nederlandſche vryheid. Alle poogingen door Spanje, na de afzweering van koning Phlips, aangewend tot onderbrenging der veréénigde landſchappen, thans onze Republiek uitmakende, zyn aan te merken als doodſtuipen der kranke dwinglandy. En alles, wat Willem na den afval der Nederlanden van Spanje heeft verricht, beſtond meest in ſtaatkundige handelingen, weinig ſtoffe opleverende voor een heldendicht. Men kan hieruit licht opmaken, waarom ik dit gedicht niet heb uitgebreid tot het tydſtip waarin de doorluchtige grondlegger onzer vryheid zyne trouw voor de door hem bevryde Nederlanders met zyn bloed verzegelde. Dit dichtſtuk is niet ondernomen om het leven van Willem den Eerſten in vaerzen te beſchryven, maar om de voorname daden van dien held, met betrekking tot de Nederlanden, in poëzy te ſchetſen. De zes eerſte vaerzen van dit gedicht bevatten deszelfs gehelen inhoud.

Men kan dit dichtſtuk gevoeglyk in vier tydperken afdeelen: het eerſte is de bloedige regeering van Don Ferdinand Alvarez van Toledo, meest bekend onder den naam van Hertog van Alva; het tweede vervat de minder wreede, doch meer gevaarlyke landvoogdy van Don Louis de Requéſens, groot commandeur van Kastilje; het derde is de hagchelyke toeſtand der Nederlanden onder de beſtiering van Don Jan van Oostenryk; en het vierde beſtaat in de gevaarlyke regeering van

Alex-

Alexander Farneſe, prins van Parma. De doorluchtige grondlegger der Nederlandſche vryheid heeft onder de regeering dezer landvoogden, of liever dezer dwingelanden, genoeg verricht, tot de afzetting van koning Phlips toe, om met de grootſte mannen die immer leefden gelyk te worden geſteld. Inderdaad, wanneer men in overweging neemt wie koning Phlips was, en wie zyne landvoogden waren, en tevens wel inziet wie de prins van Oranje was, en wie de Nederlanders waren, en men alsdan de onderneming van den prins in hare beginſels beſchouwt, zal men moeten bekennen dat 'er byna nooit een held leefde die gevaarlyker onderneming begonnen, wyslyker beſtierd, en met edeler oogmerk heeft volvoerd. Men verbeelde zich niet dat hy met eene gelyke magt had te kampen, of met menſchen zonder moed of beleid te doen had; verre van daar! Phlips was zo geducht, dat hy den naam van „ Schrik van Europa" droeg (*), en hy was, inderdaad ontzaglyk genoeg om dus genaamd te worden: zyne benden waren talryk, onder de regeering van zyn' dapperen vader in verſcheiden zware oorelogen geoefend (**), en door moed alom vermaard; als meester der nieuwe waereld, ontbrak het hem aan vloten noch ſchatten. Zyne landvoogden waren mannen, en geoefende bevelhebbers. Niemant kan den Hertog van Alva moed en krygskunde betwisten. De ondervinding heeft doen zien dat hy den prins, die, volgens Alvaas eigen bekentenis, een krygsman en „ goed generaal" was (***), tweemaal genoegſaam naakt en berooid heeft weggedreven. Requeſens was een man van geen minder beleid en moed dan zyn wreede voorganger, en gevaarlyker, dewyl hy meer ſtaatkunde bezat, zich volmaakt naar den aart

(*) Zie het opſchrift boven het prinslyk graf, te Delft.

(**) ——— La Castille aguerrie
Fit craindre aux nations ſa brave Infanterie.
Zie ART DE LA GUERRE.

(***) Zie ASTORGA.

aart der Nederlanders wist te ſchikken, en in zyn gantsch gedrag blyken gaf de zaken der regeering en de laag der landen beter te verſtaan: hy begreep dat hy nooit den prins zou kunnen onderbrengen, 't en zy Spanje eerst volſtrekt meester van Holland en Zeeland ware; en hierom tastte hy die landen hevigst aan, radende tevens den koning de toerusting dier ontzaglyke vloot, die zo vermaard is in de Spaanſche en Nederlandſche geſchiedenisſen. Het was onder zyne regeering dat, gelyk men zegt, de prins de ſtaten den wanhopigen raad gaf, alles wat dierbaar was in te ſchepen, ſteden en dorpen af te branden, dyken en dammen te vernielen, het gantſche land onbewoonbaar te maken, en daarna andere landen op te zoeken. De wanhopigſte inval die zekerlyk ooit in eenig' held opkwam! Men zwyge van het geen den prins onder de regeeringen van Don Jan en Parma is overgekomen. By het worstelen met den magtigſten monarch van den aardbodem, en het gedurig ſtryden met de bedrevendſte legerhoofden van hunne eeuw, had de prins noch te kampen met ſommige morrende ſteden, en met den nayver der Nederlandſche grooten. Zich te redden uit den ſtrik hem door Aarſchot geſpannen, met de onverwachte inroeping van den aartshertog Mathias, was een meesterſtuk van zelfbezitting en ſtaatkunde. In 't kort, de prins heeft zich meer dan ééns in omſtandigheden bevonden, die de meeste menſchen die men helden noemt radeloos uit het land zouden hebben doen loopen, en de Nederlanders aan hun noodlot zouden hebben overgelaten: hy ſtond echter alle gevaren ſtandvastig door, en dat doorgaans met eene meer dan menſchelyke gelykmoedigheid, die hem zekerlyk ten uiterſte noodig was tegen een' vyand waar tegen met dapperheid alleen niets was uit te rechten. Bedaardheid en kracht van geest, gevoegd by de ſchranderheid van met alle omſtandigheden alle mogelyke voordeelen te doen, ziedaar wat den prins heeft doen ſlagen. Wanneer men de moeilykheid van 's prins-

 ſen

ſen ondernemſng nagaat, moet men zekerlyk over hem verbaasd ſtaan.

Laat ons den grond van 's prinsſen verbazende onderneming van naby onderzoeken; ik twyfel niet of dit zal de verwondering vergrooten. Zich aan zo veel byna onoverkomelyke zwarigheden bloot te ſtellen, als de prins gedaan heeft, zonder uitzigt van eene belooning zo veel gevaren waardig, is den mensch weinig eigen, dan in vervoering van wanhoop; en deze heeft zekerlyk den prins eerst de wapens doen opvatten, want men had hem alles ontroofd. Maar met de opvatting der wapenen begint zyne onderneming niet: hy ſtelde die al te werk van zyn gezantſchap in Vrankryk af aan, toen de Franſche koning hem, in vertrouwen, den toeleg openbaarde die de Spanjaarden hadden geſmeed om de zogenaamde ketteryen in de Nederlanden uit te roeijen; van dien tyd af aan begon hy heimelyk den Spanjaarden den voet dwars te zetten: de grootſte ſtaatkundige zyner eeuw zynde, voorzag hy wat het land van het Spaanſche hof te wachten ſtond; en het kon zyn vooruitzigt niet ontgaan wat zyn lot zou wezen, zo hy de Spaanſche aanſlagen bedektelyk of opentlyk tegenſtond: evenwel zat hy niet ſtil! Wat kan hem dan bewogen hebben om de onderneming tegen Spanje te beginnen? Wanhoop ongetwyfeld niet, want alles was toen noch in rust; hoop op gunst van den koning, al zo weinig; uitzigt van groote voordeelen in 't land, even weinig. Wat dan? Eerlykheid van hart! De prins kende de Spanjaarden, en zag aan de gantſche handelwyze van koning Phlips, vergeleken met de geaartheid der toenmalige Spaanſche natië, dat men niets zocht dan de Nederlanden op denzelfden voet te regeeren als Peru en Potozi, dat is eigendunkelyk; en hy doorzag, als een ſchrander ſtaatsman, niet dan te klaar, dat het dringen op de éénvormigheid van Godsdienſtige gevoelens en kerkdiensten, (by 't gemeen voor een' heiligen yver genomen,) niets was dan een glimp van 't hof, om de Nederlanders, op

den

den naam van vyanden van God, aan te vallen, en onder een eigendunkelyk juk te brengen. De uitkomst heeft doen zien dat hy zich niet bedroog. Zyn ziel was te mededoogende om een ſchuldeloos volk dat hy beminde, en dat hem lief had, in 't bloed te zien dompelen, ter gunst van een' hovaardigen koning en zyn' trotſen raad, wier bevelen ter uitroeijing der zogenaamde vyanden van de kerk, en gevolglyk van God, maar al te wel zouden worden uitgevoerd door een hoogmoedig en dweepzuchtig krygsvolk, aangevoerd door legerhoofden wier voorzaten voetſtappen noch in het bloed der Indianen, in de nieuwe waereld, geteekend ſtonden. Het zou my niet veel moeite kosten, door 's prinſen gantſche bedryf tot de afzetting van den koning toe te toetſen, alom eene ſtrikte eerlykheid in zyn gantsch gedrag hier klaarlyk aan te toonen, een gedrag vry van alle baatzucht; doch wy moeten iets voor het gedicht zelf overlaten, en ons vergenoegen met den lezer eenigermate onder het oog te hebben gebragt, dat ik een' held ten voorwerp myner poëzy verkoren heb, die ieder Nederlander niet onverſchillig kan zyn; naardien wy onze onſchatbare vryheid aan zyne doorgeworstelde gevaren, oneindige moeite en vooral aan zyne eerlyke beginſels te danken hebben; een' held, die met allen recht den naam verdient hem door 's lands ſtaten, boven het vorstlyk graf te Delft, gegeven: „ Vader des Vaderlands"; en dat ik niet noodig had, om groote denkbeelden van hem in te boezemen, verder te gaan dan tot het grootſte werk waaraan hy immer de hand ſloeg, dat is de afzetting van Koning Phlips.

Vooroordeelen te beſtryden, is het menschdom een' wezentlyken dienst doen: dit in een voorrede te ondernemen moet niemant vreemd voorkomen; wat raakt ons wáár een tooneel is, zo het geen 'er op verhandeld word ſlechts dáár behoort? Het vooroordeel dat ik heb tegen te gaan is voor my van gewigt ten opzigte van myn werk, en

het is van geen minder gewigt voor ieder die een gedeelte der geſchiedenisſen van ons vaderland, toen het door Spanje onderdrukt wierd, wil behandelen. Eenige eerwaardige perſonen zyn van gevoelen, dat de langdurige vrede, die tusſchen de Spaanſche en Nederlandſche natiën plaats heeft gehad, ons eenigermate verbied de wreedheden der Spanjaarden van vroeger tyden, en de mishandelingen onze natië door hen aangedaan, op te halen, en wonden op te krabben die de tyd geſloten heeft. Ik was, in het bearbeiden van dit dichtſtuk, genoodzaakt nu en dan de mishandelingen onze natië door de Spanjaarden aangedaan krachtig aan te roeren: men ziet dus dat het gemelde gevoelen gantsch niet gunstig is voor den dichter van Willem den Eerſten, en dat het dierhalve niet meer dan redelyk is, dat hy iets inbrenge ter vernietiging van een gevoelen dat zyn werk zo ongunstig is. Gaat het zeker, dat de euveldaden der Spanjaarden waarmede onze voorouderen te ſtryden hadden in klaar daglicht te ſtellen, een onbetamelykheid is; dan heeft de dichter van Willem uiterst onbetamelyk gehandeld, niet alleen in dit dichtſtuk, maar ook in de algemeen wel ontfangene Lalain, en in de Inneming van Haarlem; maar is het geoorloofd, en word het hem ter misdaad gerekend, dan geſchied hem een wezentlyk ongelyk. Het komt dan aan op een onderzoek.

Ik doe, gelyk my betaamt, de eerwaardige perſonen die het gemelde gevoelen voorſtaan zo veel recht van vast te ſtellen, dat hun begrip voorkomt uit een zagtaartig en vredelievend hart, het ware kenmerk van een' Nederlander! Menschlievendheid en zucht om niemant te ergeren zyn wezentlyke deugden; maar alle deugden kunnen, uit kwalyk begrepen beginſels, te verre worden getrokken, en alsdan verliezen zy van hare waarde. Ongetwyfeld zoude het eene onvergeeflyke onbetamelykheid zyn, een' braaf man, (wien alle hatelyke geſchriften ter verfoeijing ſtrekken,) hoogst onwaardig, de gruweldaden van de

voor-

voorouders eener natië op te halen, alleen met oogmerk om de nakomelingen dier natië te bezwalken, en in verachting te brengen; een ſchryver, die zodanig te werk ging, verdiende zekerlyk niet alleen niet gelezen, maar meer veracht te worden dan de geenen die hy voornam verachtelyk te maken; maar waar het aanroeren dier gruweldaden een onontbeerlyk gedeelte van zyn werk uitmaakt, als het de grond van zuivering is voor een ander volk, ſchuldeloos door die gruweldaden verongelykt, en de eenige reden die zulk een onderdrukt volk kan wettigen in het opvatten der wapenen tegen hun wettig opperhoofd; alsdan ben ik nederig van gevoelen, dat het aanroeren dier gruweldaden alles minder is dan onbetamelykheid, te meer wanneer de ſchryver zich zorgvuldig wacht van de ſchande dier wanbedryven verder uit te ſtrekken dan tot hen die 'er zich aan ſchuldig maakten. De mishandelingen, door de Spanjaarden der eeuw van Phlips den tweeden onzen voorouderen aangedaan, waren de eenige bronnen van hunnen opſtand, die alleen hierdoor wierd gewettigd; en die mishandelingen onteeren de hedendaagſche Spaanſche natië niet meer, dan de wreedheden van Sint Bartels nacht de thans levende Franſchen onteeren. Ik denk niet dat ik iets meerder behoef te zeggen ter vernietiging van een vooroordeel dat, in waarheid, op zwakke gronden ſteunt. Ik voeg 'er alleen by, dat ik van gevoelen ben, dat, wanneer men de Spanjaarden van de eeuw van koning Phlips wil uitbeelden, men hen ſchilderen moet gelyk zy wezentlyk waren.

Om evenwel de waereld uit het denkbeeld te brengen, (en het is my zeer leed geweest te moeten hooren, dat dit denkbeeld by eenige aanzienlyke en achtenswaardige leden der Spaanſche natië, by het uitgeven myner genoemde Tooneelſtukken, heeft wortel geſchoten,) als hadde ik van natuur een' afkeer tegen de Spaanſche natië, zal ik myn gevoelen omtrent de Spanjaarden van de eeuw van koning Phlips een weinig

nig omſtandig ter nederſtellen, vertrouwende dat dit tevens de liefhebbers onzer vaderlandſche geſchiedenis niet onaangenaam zal zyn; in hoe verre myne beſpiegelingen gegrond zyn, laat ik dezulken beoordeelen die hun werk maken van den aart der volken van verſcheiden kanten na te ſporen.

Ik moet ongunstig beginnen, en my houden aan het geen ik in myn voorbericht van Ripperda heb gezegd, namelyk dat de Spanjaarden waarmede onze voorvaderen te ſtryden hadden ondieren waren; zy waren het, buiten alle tegenſpraak; 't geen in Haarlem, Mechlen, Naarden, enz. is gebeurd bekrachtigt het. Men zal my wel verſchoonen dat ik hier geene afgryslykheden ter nederſtelle die de haïren myner lezers zouden doen te berge ryzen; het is my leed genoeg door myn onderwerp nu en dan genoodzaakt te zyn geweest dit in myn gedicht te doen: alleen het geen 'er by Haarlems inneming is gebeurd kan genoeg bewyzen met wat luiden onze voorvaderen te doen hadden, in het voorſtaan hunner vryheden. Na de Spanjaarden van dien tyd in zulk een ongunstig daglicht te hebben beſchouwd, betaamt het ons te onderzoeken wat een grootmoedig en dapper volk, dat vooral niet wreeder van aart is, dan andere Europeſche volken, tot de laagſte onderdrukking en de afgryslykſte wreedheden heeft kunnen doen afdalen; ſchoon die reden de Spanjaarden niet verſchoonlyk maakt, zy zullen 'er echter minder verachtelyk door worden.

Wat de euveldaden der Spanjaarden waarmede onze voorouderen te doen hadden betreft (*); dezelven zyn, myns oordeels, aan te merken

(*) Men moet enkelde monſters, als Alva, Menendez, enz. uitzonderen: dezen zyn de Spaanſche natië niet. Alle volkeren hebben hunne gedrochten gehad: deugden en ondeugden worden onder alle luchtſtreken voortgebragt; het volk is een mengeling van beiden: een ſchepſel, uit eindloos meer ondeugd dan deugd ſaamgeſteld, is aan te merken als een gedrocht, een wanſchepſel der natuur.

ken als natuurlyke gevolgen van nationaal geſtel, door omſtandigheden der toenmalige tyden vervoerd tot verbazende uiterſtens. De heerſchende eigenſchap der Spanjaarden was ten allentyden, en is het noch, fierheid; eene eigenſchap die niet veel voedſel behoeft om tot uiterſtens te komen. Onder de regeering van koning Phlips den tweeden waren de Spanjaarden de geduchtſte volken in de oude en volſtrekte meesters van de nieuwe waereld. Hunne legers en vloten waren ontzaglyk en hun koning haalde het geld, de zenuw van den oorlog, en wel die van de meeste ondernemingen, met ſchepen uit Amerika. Zich in zulk een licht te kunnen beſchouwen, bragt eene natië wier hoofdcaracter fierheid is tot dien trap van hoogmoed, dat zy alle andere volken met verachting beſchouwde, en die hoogmoed was evenredig aan de waarde die zy aan een volk hechtte. De Nederlanders, hoewel keizer Karel zich beroemde een Nederlander te zyn, waren by de Spanjaarden een klein en verachtelyk volk; wat wonder, dat de minſte tegenſtand aan de willekeur des konings de Spanjaarden den Nederlanderen met oogen van gramſchap deed aanzien? en naarmate die tegenſtand ſterker wierd, moest de haat natuurlykerwyze toenemen. Ziedaar den weg gebaand tot haat en onderdrukking. Maar wat deed dit fiere volk zichzelf zo verre vergeten, dat het afdaalde tot wreedheden waarvan men onder de onbeſchaafdſte volken naauwlyks voorbeelden vind? Het is niet vreemd dat fierheid, geſtreeld door voorſpoed, hoogmoed doet geboren worden; en dat deze, zich belgende aan de wederſtreving van iets dat hy, uit hoofde van zyne gewaande meerderheid, met oogen van kleinachting beſchouwt, licht overſlaat om het voorwerp zyner verachting zyne meerderheid te doen voelen met die koelzinnigheid die den hoogmoed altyd eigen is, by de gewaarwording der onheilen zyner tegenſtrevers; dit alles is natuurlyk: maar van waar die onmenſchelyke wreedheden? Den hoogmoed alleen zyn die niet eigen:

vol-

voldaan met zyne gewaande minderen hunne minderheid te hebben doen voelen, bepaalt hy zich met eigendunkelyk te handelen; maar hy is te deftig om tot de laagſte wreedheden over te ſlaan; het groote foltertuig van den hoogmoed, (ik meen het tuig waarmede hy zyne minderen foltert,) is verachting; wat deed dan de Spanjaarden tot onmenschlykheden afdalen? Geestdryvery! een gedrocht alleen bekwaam zwangere vrouwen te openen, of op den buik te trappen, de volken te vervoeren tot de helſche razerny, om andre volken, die met hen in Godsdienſtige begrippen verſchillen, als vyanden van God aan te zien, en uit dien hoofde vryheid te verleenen, de vrouwen te ſchenden, de mannen te folteren, en den zuigeling om te brengen; in 't kort, een gedrocht door alle eeuwen heen de grootſte vyand van het menſchelyk geſlacht (*). De eeuw van koning Phlips was een eeuw waarin dit gedrocht niet weinig woedde, voornamelyk beheerschte het de Spanjaarden van die eeuw. De pausſen deden van hunnen kant niet weinig om den ketterhaat in het hart der Spanjaarden aan te blazen: de ſtoel van Rome had in Duitschland, en Vrankryk, door de kerkhervormers, een felle ſchok gekregen; in de Nederlanden begon die te wagchelen; wat wonder dat Rome uiterst yverde om den pausſelyken zetel geſchraagd te zien? En waarheen zich beter gewend dan tot de Spanjaarden, uit den aart verzot op de Roomſche kerkleere, verknocht aan de conciliën, en magtig om hunnen yver met vuur en ſtaal te doen zien? Tot verſchooning der wreedheden van de Spanjaarden, uit dwepery haren oorſprong nemende, is het niet ondienstig in het oog te houden wat de dwepery de vernuftige Franſchen van dien tyd op de Sint Bartels nacht

(*) Wie belust is te zien waartoe geestdryvery een edelmoedig volk kan vervoeren, leze Las Caſas, of de voorrede der Incas van Marmontel. Hy kan verzekerd zyn eene opéénſtapeling van verdoemelykheden te zullen lezen, die de haïren doen te berge ryzen.

nacht deed begaan: zy voegden, mede aangeſtookt door het hof van Rome, by de uitroeijing der ketters, eene trouwloosheid zonder voorbeeld, en eene behendigheid waartoe de Spanjaarden, doorgaans te trots om zich lang te verbergen (*), zelden bekwaam zyn, 't geen de Franſchen van dien tyd niet minder verfoeilyk maakt dan de Spanjaarden. Men ziet dus dat het niet alleen de Kastiljanen waren, die, door geestdryvery vervoerd, ten dien tyde zich aan wreedheden ſchuldig maakten. Het geen de Spaanſche wreedheid van dien tyd noch minder vreemd moet doen zyn, is, dat de pausſen ſedert lang het middel hadden gevonden, de gemoederen van het volk te verharden tegen de zogenaamde ongelovigen en ketters. Van dat de voorouders der Spanjaarden van de eeuw van koning Phlips naar de nieuwe waereld overſtaken, was hen door de geestlykheid de text uit Deuternomium by aanhoudendheid en ten ſcherpſte voorgepredikt: Wanneer gy voor een plaats, (in het land der ongelovigen,) verſchynt, bied hen vrede aan: zo zy die aannemen, (dit leidden de monniken uit: „ zo zy uw geloof omhelzen,") zult gy hen geen kwaad doen; maar zo zy u tegenſtaan, (zo zy de moederkerk niet erkennen,) dan zult gy alles met

(*) Koning Phlips, buiten tegenſpraak, ééne der geveindſte Spanjaarden, een vorst vermaard door zyne uiterlyke deftigheid, gaf hier bewys van: by zyn afſcheidneming van de ſtaten, trad hy met de grootſte deftigheid, en het geveinsdſte hart, (een hart waarin hy den val der Nederlanden reeds had vastgeſteld,) in de raadszaal. Hy behield zyne deftigheid lang; doch toen de ſtaten op het vertrek der Spaanſche ſoldaten drongen, 't welk zo veel was als hunne vryheid te eiſchen, dewyl die krygsbenden in de Nederlanden gehouden wierden, om den ontworpen dwang van Spanje te onderſteunen, verloor de koning éénsſlags zyne deftigheid: het bemerken dat zyn toeleg en listen ontdekt waren, ontſtak zyn gramſchap zodanig, dat hy éénsſlags afdaalde tot de gelykheid van een' zyner onderdanen van de laagſte ſoort, door toornig, ſcheldende, dreigende, en met ontſtoken oogen ter raadkamer uit te ſtuiven. Het is misſchien de eenige goede eigenſchap van den Hoogmoed, dat hy vatbaar is, door terging, zichzelven te verraden.

***

met de ſcherpte des zwaards ſlaan, tot den zuigeling toe. Sépulveda, en honderd andere geestdryvers van dien tyd, misbruikten, volgens Las Caſas, deze text opentlyk, om de nieuwe waereld te bekeeren, of liever om die onder het juk te brengen (†). Alexander de zesde begunſtigde deze prediking door een Bul; een verdoemelyk guitenſtuk, dat alle de euveldaden der Borgiaas overtrof! Het geen de voorouders der Spanjaarden, die ons land ontvolkten, en van bloed deden dryven, hadden begrepen dat recht was in Mexico en Peru, begrepen hunne kinderen en nazaten ook recht te zyn in de Nederlanden, bewoond door ketterſche honden, ruim zo verdoemelyk als de Heidenſche beesten der nieuwe waereld. Ziedaar den weg geopend tot wreedheden waarvoor al wat menſchelyk is moet yzen! De zogenaamde rechtzinnige aanſporing van Sépulveda om, ter eere Gods, de zuigelingen zelfs te vermoorden, en eenige ſtukken uit de gemelde Alexandrynſche Bul, deed eerlang de Spanjaarden een zeker manifest vormen, waarvan zy zich by den intogt der ongelovige landen ſedert doorgaans bedienden. Zy redekavelden ten naaste by dus. Hier zyn wy, zo gy u aan ons wilt onderwerpen, en vooral geloven wat wy en de moederkerk geloven, gy zult 'er u wel by bevinden: zo niet, zo gy uwe wetten wilt voorſtaan, en hardnekkig by uw geloof blyft, of niet vlug genoeg van begrip zyt om te begrypen dat ons geloof beter is dan het uwe, verklaren wy u, *met Gods hulpe*, en *ter redding van uwe arme zielen*, den hals te zullen breken, uwe wyven en dochteren te ſchofferen, en uwe zuigelingen aan onze lanſen

(†) Nicolai merkt aan dat het een droevig lot voor de H. Schrift is, dat ſchurken zo wel als brave luiden daar heil in zoeken. De laatſten gebruiken haar om zich in de rampen des levens te troosten, en de eerſten om zich in hunne ſchurkery, zo 't mogelyk ware, gerust te ſtellen. Maar dit is het beklagelykſte lot des Bybels niet: menigmaal misbruiken de deugnieten een ſchriftuurplaats om hunne Godlooze oogmerken, tegen hun beter weten, te wettigen. Sépulveda geeft 'er bewys van: hy misbruikte Deuteronomium, omdat hy door de Spaanſche grooten gewonnen was, om het onderdrukken der arme Indianen het hof ſmakelyk te maken. Een ſchurkery van de ergſte ſoort!

ſen te ſnoeren, in 't kort, wy zullen u alle de yslykheden des oorlogs in den hoogſten graad doen voelen, en gy zult dit alles uzelven moeten wyten. Zy kwamen in verſcheiden gelegenheden hunne belofte ook getrouw na. Of het *met Gods hulpe was* laat ik den lezer beoordeelen, met Gods welbehagen was het zeker niet, hoewel de domme menigte, in alle gezindheden genegen te geloven wat hare leidslieden zeggen te geloven, het van harte geloofde. De yver om de eer van een' beleedigden God te wreken, (doorgaans het voorwendſel van zulke geestelyken, die de menigte trachten ſporeloos te maken, om daardoor deze of geene voordeelen te bejagen,) deed de Spanjaarden in de Nederlanden niet alleen de ketters weinig minder onbarmhartig folteren en vermoorden, dan hunne voorvaderen de Indianen gedaan hadden; maar zy ſpaarden de Roomschgezinden, hunne eigene geloofsgenooten, niet, alleen omdat zy, onder de ketters wonende, de beelden hadden zien afwerpen, waardoor hunne oogen, beſmet met onheiligheid, het licht niet waardig waren. In 't kort, fierheid door gunſtige, door luisterryke omſtandigheden geſtreeld, ſloeg over tot hoogmoed, en deze was de bron van een eigendunkelyke beſtiering, die altyd onderdrukking te weeg brengt; en geestdrywery, aangeſtookt door de pausſen, en in beweging gebragt door de omſtandigheden, gaven aanleiding tot de afgrysſelykſte wreedheden. Indien een en ander de groothartige Spanjaarden in dien tyd niet tot die verbazende laagheid had doen dalen, moet men in hen eene algemeene beestachtigheid onderſtellen, die nimmer eene geheele natië eigen was; men zou dan noch heden eene natuurlyke trek van die onmenschlykheid in die achtenswaardige natië zien. Maar wat is de reden dat zy, in later tyden oorlog voerende, niet één zweem van die wreedheid heeft doen blyken, die, zo dezelve het volk in 't algemeen eigen ware, onmogelyk geheel zou kunnen verborgen blyven? De reden is natuurlyk: de fierheid was de natië ſteeds eigen; maar de omſtandigheden waren niet meer dezelfde als weleer, en dus magteloos die fierheid tot dien top van uitſporigen

hoogmoed te vervoeren, die hen onderdrukkers van gehele volken kon doen worden; de geestdryvery had ook, door gebrek aan voedſel, niet meer dezelfde krachten op het volk als ten tyde van koning Philips. Ik bedrieg my ſterk, of ieder volk, van natuur zo fier als de Spanjaarden, even zo dwepend Godsdienſtig, aangezet door dezelfde omſtandigheden, en dat in eene eeuw van onkunde, zou tot dezelfde verregaande uiterſtens zyn overgeſlagen. Schoon de aangevoerde oorzaken de euveldaden der Kastiljanen van dien tyd niet fraaijer maken, en den Nederlanderen het recht niet benamen zich daar tegen te verzetten, die oorzaken maken evenwel de Spanjaarden van dien tyd, hoe hatelyk, minder afſchuwelyk, naarmate men hunne blindheid en dwaling moet beklagen. Ziedaar uit welk een oogpunt ik de Spanjaarden waarmede onze voorvaderen ſtreden beſchouw; ik denk hen billyk, en met die billykheid beoordeeld te hebben, die men in de beoordeeling van een gantsch volk verpligt is in het oog te houden. Men moet rechtvaardig zyn, en het ſmart my dat ik, om aan myne eigene landgenooten niet onrechtvaardig te worden, in myn gedicht waarheden heb moeten ſchryven, die niet ter eere ſtrekken van de voorzaten van een volk heden onze bondgenooten, en dat zwaarder weegt, om zyne deftigheid, zedigheid, eerlykheid en menſchlievendheid alle achting waardig! Dit zyn myne gevoelens: ik denk dat zy genoegſaam toonen, dat het my aangetygde my ten uiterſte verongelykt.

Verder heb ik myne lezers alleen noch dit te herinneren, dat myn werk een gedicht en niet een historie is, dat de dichter vryheden heeft, die den geſchiedenisſchryver niet zyn geoorloofd, dat de doorluchtige ſchryver der Henriade wel uitdrukkelyk zegt, dat men dit laatſte zynen lezeren niet genoeg kan zeggen en herzeggen; en dat ik van kleine drukfeilen geene aantekening heb gemaakt. De verſtandige lezer verbetert die licht; voor lezers die geen geringe drukfeil kunnen verbeteren, moet men niet ſchryven.

WIL-

Dus woont de kunst ons VONDEL, des Amstels puikpoëet,
Die voor ons Schouwtooneel met nut zijn vlijt besteedt;
Den heldendichter, waard' bekranst met lauwerbladen,
Die Neêrland spreeken doet van's grooten Zwijgers daaden.

1779. C. Groeneveld.

WILLEM DE EERSTE,

OF

DE GRONDLEGGING

DER

NEDERLANDSCHE VRYHEID.

EERSTE ZANG.

Ik zing den vromen held, die Neêrlands recht verweerde;
Philips, Europaas ſchrik, op Spanjes troon trotſeerde;
En, meer door kracht van geest dan bloedig krygsgeluk,
Den Nederlandſchen hals onthefte aan 't Spaanſche juk;
Ja, die, hoe 't magtig Spanje alom hem zocht te deeren,
Den Nederlandren ſtout hunn' dwingland af deed zweeren.
ô Wysheid, mogt uw kracht myn' geest ten dienſte ſtaan!
Ach! bood ge uw ſterke hand myn teedre zangſter aan,
Als zy de trouw en moed der onnavolgbre helden
Myns dierbren vaderlands, naar waarde, zal vermelden,
En als zy, waar de glans der waarheid zulks gehengt,
Wat ſtreelend fabeldicht in haar gezangen mengt;
Mogt zy door uwe hulp op de afgunst zegevieren,
En, uit erkentenis, uw' gouden helm laurieren;
Ach! ſchonkt ge in 't vuur der drift haar 't noodig kunstbeleid;
Waar' zy omzigtig ſtout, fier met bevalligheid,
En mogt zy, in uw hoede, uw' vrindenrei bekoren;
Geen gloriryker loon ware ooit haar' zang beſchoren!

Philips, een Spaanſche prins, des vyfden Karels zoon,
Door 's vaders keur vereerd met Spanjes ſtaf en kroon,
Was, boven deze gunst, den keizer noch verſchuldigd
Dat hy in Nederland als vorst zich zag gehuldigd.
Gelukkig, zo die trotſe, in 't eerst alom bemind,
Te vrede waar' geweest met een bepaald bewint!
Gelukkig, waar' die vorst op 's vaders ſpoor gebleven,
En had hy min zyn hof dan eed gehoor gegeven!
Maar neen; zyn hoogmoed, dorst naar heerſchappy en bloed,
Valſche yver voor 't geloof, die altyd ſpoorloost woed,
Woeste eigenzinnigheid, die vyandin der reden,
Was oorzaak dat zyn volk hem eindlyk heeft beſtreden.
Het eerst waardoor die vorst, ontzind, 's lands rust verbrak;
Het eerst, waardoor hy 't volk in fellen toorne ontſtak;
Was, dat hy weigrig bleef zyn Spaanſche en Duitſche benden,
Die ſteunſels van zyn' dwang, uit Nederland te zenden.
Prins Willem, de eêlſte ſpruit uit Nasſaus ouden ſtam,
Een vorst die Neêrlands heil op 't hoogst ter harte nam,
Was door den Spaanſchen vorst, naar 's keizers welbehagen,
Het ſtedehouderſchap van Utrecht opgedragen,
Als mede dat van Zee-en Holland, tot een blyk
Van achting voor een' prins zo nuttig voor zyn ryk.
Die ſchrandre held, volleerd in alle hoofſche vonden,
Was de eerſte die 't beſluit des konings kon doorgronden.
Hy zag dat deze vorst, door zucht tot dwang bezield,
De Spaanſche en Duitſche magt in deze landen hield,
Ten ſteun van 't wreed ontwerp der Spaanſche hovelingen,
Dat was, om ziel en lyf van Neêrlands volk te dwingen;
En, van geweld ontbloot tot ſtuiting van geweld,
Neemt hy zyn list te baat, die 't woeden palen ſtelt:
Den grooten man gelyk, die, kundig in de listen
Van Babels Godloos hof en Baäls afgodisten,

Een

Een eerloos priesterdom, daar 't naar den ſchanddienst treed,
Zeeghaftig, door zyn list, in 't wraakzwaard vallen deed.
De dwingland Phlips, verrast, gedwarsboomd in zyn lagen,
Te laf om door geweld tot noch toe iets te wagen
Tot Nederlands verderf, zwoer in 't verbolgen hart
Den val van hem wiens list zyn listen had ontward.
't Gedreigde Nederland ſcheen, zelfs reeds voor 't ontdekken
Van 's wreedaarts razerny, zyn hart ten walg te ſtrekken.
Hy reist naar Spanje, en ſtelt den ſtaf van Nederland,
De aartshertogin Margreethe, als landvoogdes, ter hand:
En had die dwaze vorst ſlechts haar gehoor gegeven,
Gewis waar' Nederland aan Phlips getrouw gebleven;
Maar neen! zyn zucht tot dwang, door geen belang geſtuit,
Zyne onverzetlykheid in 't ééns gevormd beſluit,
Zyn wantrouw, 't wreed gemoed eens laffen dwinglands eigen,
Belette hem zich ooit naar haren raad te neigen:
Dus, tegen zyn belang, door dwaze drift verblind,
Gaf hy Margreethe in ſchyn het magtig ſtaatsbewint,
't Welk inderdaad Granvelle, uit lagen ſtam geſproten,
Alleen in handen had, ter ſpyt van Neêrlands grooten.
Die heilige tiran, dit heilloos kerkgebroed,
Hoogmoedig op zyn' rang, en op den rooden hoed
Door Romes kerkmonarch ſtaatkundig hem geſchonken,
Ontſtak, na Phlips vertrek, in Neêrland de oproervonken.
Zyn heerschzucht, loos vermomd met yver voor 't geloof,
Op vonden ſcherp geſpitst, voor alle reden doof,
En voor de ſchittring blind der wreede martelvuren,
Deed, ô myn vaderland! u 't gruwzaamst wee bezuren!
Prins Willem, ziende al 't land in Spanjes kluisters ſlaan,
Spoort de eedlen, trots verſmaad, bedekt tot weêrſtand aan,
Ontſteekt hunn' moed, in 't hart door 's lands elend verſlagen,
En noopt hen Margareeth' 's volks rampen voor te dragen.

Maar ach! waar heul gezocht! waar word met vrucht geklaagt,
Daar 't ſmeeken voor het recht den naam van beedlen draagt!
Het edel heldenpaar dat eerst 's lands recht verweerde
Met Nasſau, en den vorst in zyn ontwerp trotſeerde,
Was Egmond, die, weleer, in 't veld, by Sint Quintyn,
Philips, tot Vrankryks ſchaê, betoonde een' held te zyn,
En Hoorne, zo bekwaam tot wyslyk overwegen
Als Egmond om den vorst te dienen met den degen;
Een heldenpaar eerlang door Nederland beſchreid,
Verſchalkt door 's konings list, en hun goedhartigheid.
De vuige ryksmonarch zat, daar zyne onderdanen,
Hoogst lydſaam in den druk, zich troostten met hun tranen,
Gerust in 't weeldrig hof, belagchende al hunn' rouw,
En peinsde, hoe hy hen met kunst verdrukken zou.
De Traagheid, die zichzelf verſtrekt ter offerhande,
De Hoogmoed, inderdaad de vader van de Schande,
De Spyt, de Toorn', de Wraak, met ſtof en bloed begruisd,
Met oogen vol van vuur, en dolken in de vuist,
Door Vleizucht aangehitst op ſmeekende onderzaten,
Zyn raadsliên des tirans, ten val van Neêrlands ſtaten.
De klagt van Neêrlands volk heeft op zyn hart geen klem;
Hy hoort Granvelles ſmaad, en die beleedigt hem:
Hy hoort, hoe Nasſaus prins en de eedle ſamenzweeren,
Dien ſlaaf des mytervoogds te ſtuiten in 't regeeren;
Dat elk zyn hovaardy betaalt met de ergſte ſmaad;
Dat niemant meer met hem wil zitten in den raad;
En dat, ſchoon 's lands voogdes hem wil ten ſteun verſtrekken,
Men eischt, dat ſtraks Granvelle uit Neêrland zal vertrekken;
Ja dat men, daar het volk geen' afkeer meer bedwingt,
Stoutmoedig op 't vertrek van 't vreemde krygsvolk dringt.
Hy brult van woede, in ſtilte aan 't oog van 't hof ontweken,
En hoort alleen in 't hart getergden Hoogmoed ſpreken:

Een

Een volk, zegt dit gedrocht, dat ſtout zyn' vorst weêrſtaat,
Gekwetſte majeſteit op 't ſchaamteloost begaat,
Door ſtout, in ſpyt van 't recht der heerſchende oppermagten,
Een' vorst te dwingen om zyne eeden heilig te achten,
Verdient niet ſlechts met recht elks verontwaardiging,
Maar ſtrekke, al de aard' ten ſchrik, ter prooije aan ſtrop en kling.
Die taal ſtreelt 's dwinglands hart: hy wil 's volks bloed doen ſtroo-
En, gantsch gelyk aan hem die in 't geteisterd Romen, (men,
Door dorst naar bloed verhit, van moorden afgemat,
Dorst wenſchen dat al 't volk niet dan één' gorgel had,
Om éénsſlags zich verwoed aan 't volk te kunnen wreken,
Zweert hy gantsch Nederland den hartaêr af te ſteken;
Doch niet terſtond gereed tot ſtraf van dezen ſtaat,
Neemt zyn barbaarsch gemoed de veinzery te baat.
Hy ſpreekt van vrede; ontveinst zyn wrokkend ongenoegen,
En toont zich naar den eisch zyns volks te willen voegen.
Hy roept, door Margareethe in 't heimlyk aangeſpoord,
Granvelle en 't Spaanſche volk te rug naar 's Ibers boord.
Terſtond is Nederland, gelyk weleer, bevredigd;
't Vergeet terſtond hoe wreed zyn vorst het heeft beleedigd;
't Zweert all' den koning trouw; doch, wat 'er ook geſchied,
's Volks weêrkeer tot de rust voldoet een' dwingland niet,
Wiens ſpoorlooze eigenzin, door hoogmoed aangedreven,
Niets dan 't geſmeed ontwerp der wraak gehoor wil geven;
En liever land en volk wil doen ten gronde gaan,
Dan aan de menschlykheid het minſte toe te ſtaan.
De wreedaart, om met ſchyn van recht 's volks bloed te plengen,
Begreep, dat hy door list hen moest tot wanhoop brengen;
En, gruwzaam vindingryk in vonden tot 's volks val,
Beveelt hy, dat men ſtraks de ketters ſtraffen zal:
Dat is, men zal den geen' die niet voor Rome knielen,
Meêdoogenloos door krygs-of foltertuig ontzielen.

Ziedaar al 't land in roer! ziedaar een' nieuwen twist!
Vorst Willem vloekt dien last, doemt die ontmenschte list,
Doorgrond daar de oorzaak van, beklaagt het volk, ſtort tranen,
Wend wyslyk alles aan tot hulp der onderdanen,
En Neêrland noemt dien prins, die heimlyk Phlips weêrſtaat,
Verjager van Granvelle, en ſchrik van Spanjes raad.
De koning midlerwyl, door booze vreugd gedreven,
Nu hy zyn dolle woede een glimp van recht kan geven,
Hoort nu alleen den ſtoet die altyd hem verzelt,
De Vleizucht, Hoogmoed, Moord, de Wraakzucht, en 't Geweld.
De Vleizucht, uitgeleerd in 't kunstig overreden,
Bekwaamst 't verdorven hart naar haren zin te kneden,
Ontſluit in 't eind' den mond, en, op een' ſtouten toon,
Spreekt zy den vorst dus aan: Gy, Romes achtbre zoon!
Gy, ſteun der moederkerk! gy zoud dan ſtrafloos lyden,
Dat onderdanen u, en 's Heilands kerk, beſtryden?
Die ware kerk, die, tot verbazing van 't heelal,
Den aanval zelfs der hel met vrucht trotſeren zal!
Zal Nasſau, die den moed der kettren aan durft kweken,
Een' Godgezalfden ſtout, door 't volk, doen tegenſpreken?
Zal die verachte ſlaaf van Spanjes heerſchappy,
Zal Hoorne en Egmonds graaf, met ſtoute muitery
Den rang, door uwe gunst in Nederland bekomen,
Betalen, zonder ſtraf, ten ſchimp van u en Romen?
Sla toe, gehoonde vorst! verdien, voor klagten doof,
Den naam van wreker, van beſchermer van 't geloof.
Wreek, ſtraffend' hen die God, en u, hunn' vorst, trotſeren,
't Geſchonden recht van God, en dat der opperheeren.
De kwaal der kettery is in een land een kwaal,
Die niet geneesbaar is dan door het vuur of ſtaal;
En nimmer temt men volk dat trots is op zyn rechten,
Dan door het foltertuig, beſchermd door oorlogsknechten.

Straf

Straf Neêrland door een heir: hebt gy in uw gebied
Het dapperst legerhoofd, den ſtrengen Alva niet?
Voorzigtig in den ſtryd, en ſtout in 't overrompelen,
Meêdoogenloos, bekwaam een land in bloed te dompelen,
Op Neêrland ſedert lang in 't wrokkend hart geſtoord,
Door welvaart van het volk tot afgunst aangeſpoord,
Op de eedlen, om hun zucht tot vryheid, fel gebeten...
Zou iemant beter held ter ſtraf van Neêrland weten?
Het ondier zwygt. De Moord, de Hoogmoed en de Wraak,
Betoonen in den raad der booze Vleizucht ſmaak,
En 't redenloos Geweld doet meest zyn vreugd beſeffen,
Nu Phlips hunn' aller vrind tot landvoogd zal verheffen.
De koning, hoogst voldaan met dien doemwaardenraad,
Zo ſtreelend' voor 't ontwerp waarvan hy zwanger gaat,
Doet Alva, door een' bode, op heter daad ontbieden.
Ga, zegt hy, wapen u; gelei myne oorlogslieden:
Het koningtergend volk van 't kettersch Nederland
Word, door zyn' opperheer, geſteld in uwe hand.
Kasty, met vuur en ſtaal, myn wrevlige onderdanen.
Uw hart zy doof voor klagt, uw oog zy blind voor tranen.
Voor alles zy uw zorg, neem dit ten hoogſte in acht,
Dat gy met Nasſaus prins ook Hoorne en Egmond ſlagt.
Tirannige Alva voelt, hoe doof voor vreugd en wroeging,
Voor 't eerst in 't yzren hart een trek van vergenoeging,
Daar 't ſtuursch van 't mager en loodverwig aangezigt
Eén poos, voor 't uiten van een booze grimlagch, zwicht,
En 't neevlig oog, voor 't licht in 't voorhoofd diep verſcholen,
Scheen, voor één oogenblik, ontvonkt door helſche kolen.
Hy grypt den gryzen baart, ten gordel uitgebreid,
Daar 't haïr der bovenlip zich ſchier tot de oogen ſpreid,
En zweert, met naar geloei, een' ſtier in gramſchap eigen,
Dat Phlips zyn muitend volk niet vruchteloos zal dreigen,

Ja

Ja noemt zyn' konings last ten uiterſte aangenaam.
Zyn handen, uitgeteerd, vouwt hy met drift te ſaam',
En ſmeekt, om in zyn wraak op de eedlen niet te misſen,
Te veinzen, opdat nooit zyne offers 't vonnis giſſen.
Hy buigt zich, en vertrekt; en, ſtraks ten togt gereed,
Schiet hy een harnas aan, in 's afgronds vuur geſmeed,
En door den dollen moord aan Alvaas huis geſchonken,
Om, als een heiligdom, daar gruwzaam meê te pronken.
Hy zet den ſtalen helm, elk buiten hem te zwaar,
Slechts met één hand, vol drift, op 't yzren ſtoppelhaïr,
En gord het zwaard op zy', dat eertyds 't bloed deed ſtroomen
Des Afrikaans, ter gunst van 't kettermakend Romen;
Dat zwaard, een gift van hem, die, daar hy moord en doemt,
Zich ſtedehouder van een' God van liefde noemt!
Terwyl zich die barbaar dus wapent, vleit de koning
Prins Willem, Egmonds graaf en Hoorne met belooning
Voor hunn' getrouwen dienst, en maant hen ernstig aan
Om hem, na Alvaas komst, getrouw ten dienst te ſtaan;
En Hoorne en Egmonds graaf, die helden zo verheven,
Zyn zwak genoeg die taal van 't hof gehoor te geven;
Schoon Nasſau, die terſtond en hof en land verlaat,
Hen waarſchouwt voor Philips, en wreeden Alvaas haat.
De dienaar des tirans, het moordziek rot genaderd,
Dat hy in 't Milaneesch', tot Neêrlands val, vergadert,
Verhaast met drift den togt, en prest zyn benden voort.
't Gerucht verſpreid die maar' welhaast van oord tot oord.
Verbazend wonderbeeld, dat, naauw' in 't licht gekomen,
Een vaart neemt die de mensch onmooglyk kan betoomen,
Gerucht! dat op één' ſtond, daar niets uw aangroei weert,
Van een' geringen dwerg in eenen reus verkeert;
Een hand vol ſneeuw gelyk, ten bergſpitſe afgeſchoten,
Die 't ſiddrend landvolk ziet van tyd tot tyd vergrooten,

Tot

Tot zy, byna 't gevaart' waarvan zy rolt gelyk,
Een bloeijend dorp verkeert in puin en killig ſlyk;
Hoe deed uw droeve komst myn landgenooten beven,
Toen ge Alvaas nadering te kennen hebt gegeven!
De ſchranderſte edelen, voor 's wreedaarts haat beducht,
Verkiezen dadelyk, op Nasſaus ſpoor, de vlugt;
Slechts Egmond, die zich ziet van 't volk getrouw beminnen,
Woed tegen 't zelfde volk, om Alvaas gunst te winnen,
Stoort overal den dienst door Rome, als ſnood, verſmaad,
En dient ontzind den beul die hem naar 't leven ſtaat.
Intuſſchen Alva komt, verzeld van al de plagen
Die de afgrond ooit tot ſtraf van 't menschdom op deed dagen:
De ſchrik, met angſtig zweet en doodverf op 't gezigt,
Vliegt voor den wagen heen, ſteeds krakend van 't gewigt
Des koopren ſtoels, een ſteun voor Alvaas yzren leden.
Het bloed ſpringt uit den grond waar 's wreedaarts roſſen treden;
En waar het ſnorrend rad de bevende aarde raakt,
Verſpreid zich ſtraks een rook die 't daglicht duister maakt.
Geweld, des dwinglands vrind, leid Hoogmoed onder de armen;
Gemoedsdwang, nooit gewoon zich over wee te erbarmen,
Gevolgd door Wraak en Moord, voorzien van vuur en kling;
En Wanhoop, kenbaar aan haar deerlyk handgewring,
Gaan, door de Dood verzeld, in 't ſpoor van 's wreedaarts wagen,
Waar naast de beulen ſtrop en foltertuigen dragen.
Dus binnen Bruſſels muur met woest gedruis geſneld,
Volgt hy terſtond den raad van Wraakzucht en Geweld.
Verbyſterde Egmond, Hoorne, en andren, door een' koning
Die eed en woord belagcht, gevleid met gunstbetooning;
Door Alva eerst geſtreeld, en daarna ſnood verrast,
Zien yllings zich geboeid, op 's dwinglands wreeden last:
En Parmaas hertogin, beleedigd door die woede,
Eischt, fier op haar voogdy, dat hy dien hoon vergoede;

Daar Alva, om haar ſpyt in 't eerloos hart voldaan,
Zich vleit dat zy haar' rang, uit gramſchap, af zal ſtaan.
't Gelukt hem: 's lands voogdes verlaat de Nederlanden,
En laat den aartstiran het roer van ſtaat in handen;
Die, naauw' van banden vry aan 't hoofd van 't landbewint,
Met Hoorne en Egmonds moord zyn landvoogdy begint,
En, met zyn helſche klaauw, de ontrolde kruisbanieren,
De vanen van dien hoop verwoede monſterdieren
Door Phlips tot onderzoek der harten aangeſteld,
Helpt zwaaijen, en beſchermt door ſchaamteloos geweld.
Held Willem, 't lyfsgevaar te Dillenburg ontvloden,
Slaat uit zyn ſchuilplaats 't oog op 't woeden van dien ſnooden:
Een' adelaar gelyk, die, ziende 't nest verrast,
Van verre op 't wreed bedryf van zyn beſpringers past,
En, vlammende op 't onzet van zyn gedreigde jongen,
Slechts op een' mistred loert van hen die 't nest beſprongen.
De woedende Alva, rood van 't Nederlandſche bloed,
Treed middlerwyl, met ſmaad, 's lands handvest met den voet;
En, niet voldaan met land en volk op 't wreedst te plagen,
Beſtaat hy Nasſaus prins, als muiter, in te dagen,
Slaat al zyn goedren aan, ten voordeel van de kroon,
En vangt in Leuvens wal 's helds wereloozen zoon.
De prins, met recht geſtoord om Alvaas wreeden handel,
Verdedigt, in geſchrift, zyn ſtaatsbeſtier en wandel;
Waarby de fiere held de waarheid niet verbloemt,
Maar Alva, onverſaagd, een' wetlooz' rechter noemt.
Doch, ſchoon hy toevlugt neemt tot alle Christenhoven,
Geen vorst durft tegen Phlips hem onderſtand beloven.
Dus, zonder ſchuld verarmd, met Neêrlands wee begaan,
En om zyn trouw onteerd, ſchiet hy de wapens aan.
Het overſchot van 't geen my ovrig is gebleven,
Zal ik, ô Nederland! voor u ten beste geven!

Dus

Dus ſpreekt hy. Ik met u, beroofd, verdrukt, veracht,
Zal ſtryden, tot dees arm, naast God, uw lot verzagt.
Ik zal, wat my betreft, geduldig alles lyden,
Mag ik u ſlechts van 't juk der dwinglandy bevryden.
Dat Phlips, door Alvaas vuist, moorddadig op u woed',
Ik zal uw vader zyn, die u voor wee behoed.
Ik weet, des dwinglands magt is grooter dan de myne;
Gods magt, der droeven troost, is grooter dan de zyne!
Straks wapent zich, vol moeds, die gadelooze held,
En brengt, tot Neêrlands vreugd, eene oorlogsmagt te veld;
En gantsch Euroop', verbaasd dat hy dien togt durft wagen,
Houd, met verwondring, 't oog op zyn bedryf geſlagen.
's Lands dwingland hoort den togt, en op dit oogenblik
Voelt hy voor 't eerst in zich 't vermogen van den ſchrik:
Hy weet, zyn boos gemoed doet hem, zyns ondanks, 't hooren,
Hoe ſterk zyn hoogmoed, woede en wreedheid elk verſtooren;
Hy weet, met hoe veel kracht hy 't voor zichzelv' verbloemt,
Dat Nasſau word bemind zo veel men Alva doemt.
Hy vreest, dat, zo den prins één' ſlag ſlechts mogt gelukken,
Gantsch Neêrland tegen Spanje, uit wraak, te veld zal rukken.
Hy dekt nochtans zyn' angst, met dwang, voor 's volks gezigt,
En rukt zyn beulenheir te ſaam' by 't ſterk Mastricht;
Daar hy, hoewel de Maas hem dekt voor 't overvallen,
Zich, als bevreesd voor ſtraf, verſterkt met graft en wallen.
De prins, die door de Maas zyn' togt beteugeld ziet,
Verneemt zyn' vyands heir: de ſtroom weêrhield hem niet,
Gelyk de Gangesvloed den ſtouten Alexander.
Hy klieft den ſtroom met kunst, en plant zyn' oorlogſtander,
Ten hoon van Alvaas trots, en 't Spaansch gebroed ter ſpyt,
Naby 't begraven heir, en daagt het ſtout ten ſtryd:
Zo tartte, in vroeger tyd, Karthagoos heirvoogd Romen,
Daar 't, voor zyn list bevreesd, niet tot den ſlag dorst komen.

Trotſe Alva, hoogst verbaasd dat 's prinſen oorlogsmagt
Den overtogt des ſtrooms gelukkig heeft volbragt,
Beeft in zyn legertent, by zyn verſchanſte benden;
Weet, op één' ſprong verrast, niet waar zich heen te wenden;
Vertrouwt zyn ſterktens niet, hoe ſterk alom bewaakt,
En knarstant nu het heir zyns vyands hem genaakt.
De vrees doet hem terſtond door nieuwe en hooger werken,
Door angst in 't brein geſchetst, zyn leger meer verſterken;
Zo, dat elk legerhoofd, hoe ſtout op zyn geweld,
Den aanval op dat heir had uit den zin geſteld.
Intusſchen wil de prins hem dwingen om te ſtryden;
Doch Alva, hoe getergd, beſluit den ſlag te myden;
En, ſchoon elk legerhoofd den ſtryd met drift verlangt,
Hy hoort alleen de vrees die 't boos gemoed bevangt.
Het ſtrenge jaargety, intusſchen toegeſchoten,
Baart onrust aan den prins en al zyn legergrooten.
Een ſaamgeraapte magt, van alles ſchaars voorzien,
Beroofd van ſchuilplaats in den winter, bovendien
Geleid door ballingen, die zelf nooddruftig dwalen,
Waarvan het opperhoofd niet langer kan betalen,
Vat licht de wapens op ten val van 't legerhoofd,
Van wiens geluk men zich en buit en eer belooft.
Zelfs deed reeds 's volks gemor den prins met reden vreezen,
Dat langer legering hem zou gevaarlyk wezen.
Dus, door den herfst verrast, ter gunst van 's vyands magt,
Zoekt hy der Gete boord, begunstigd door de nacht;
En Alva, die geen' ſlag in 't open veld durft wagen,
Volgt hem, ontrust zyn heir, doch word te rug geſlagen.
De prins, aan de andre zy' der Gete in zekerheid,
Betrekt den Franſchen grond, daar hy zyn leger ſcheid.
Vol droefheid in het hart om 't lot der Nederlanden,
Door zyn vertrek volſtrekt geſteld in Alvaas handen,

Stelt

Stelt hy zich moedig aan, en toont op 't aangezigt
Eene eedle minzaamheid, die elk aan hem verpligt.
Myn vrinden, zegt de held, myn waarde medebroeders!
Gy zocht met my den naam van vaderlandbehoeders;
Gy weet, gy hebt gezien, hoe ſtout ik, dag aan dag,
's Lands dwingelanden zocht te dwingen tot den ſlag;
Doch zy, meer wreed dan ſtout, beſloten ons te ontwyken.
Ik deed u myne trouw, gy deed my de uwe blyken.
't Mislukken van den togt, tot 's lands behoud geſchied...
God heeft het dus gewild; ik mor daarover niet:
Hy, wys in Zyn beſtier, werkt naar Zyn welbehagen;
Laat ons, als 't Christnen past, ons leed geduldig dragen;
En, altyd waarlyk groot in voor-en tegenſpoed,
Slechts onzen pligt voldoen: zoekt troost in uwen moed.
Laat ons, hoe 't ook ons ſmarte ons hier te zien verdreven,
Ons moedig in den dienst van held Condé begeven:
Men ſterke Coligny, door 't ſtryden minder groot
Dan door 't beſchermen van den Franſchen Hugenoot.
Zo zy, door ons verſterkt, gewetensdwang doen zwichten,
Wy zullen hen ter hulp van Nederland verpligten;
En, weêr door hen verſterkt, de tiranny ter ſmaad,
Den dwingland ſtraffen, die in Neêrlands bloed zich baad.
Hy zwygt, en 't grootſte deel der vaderlandsgezinden
Is vaardig om dien togt met hem zich te onderwinden.
De prins trekt met zyn volk 't beroerde Vrankryk in,
Zoekt Coligny, vind troost by 's gryzaarts huisgezin,
En word van elk geſtreeld als waar' hy ieders broeder.
Hoe! zegt de gryze held, gy, Nederlands behoeder!
Gy, ſchrik van Rome en Phlips! bedriegt my myn gezigt!
Gy zwerft als balling, om 't volbrengen van uw' pligt!
Nooit zal zich Coligny van 't noodlot weêr beklagen,
Nu gy door 't grilziek lot ter neder zyt geſlagen!

Ik, in een' kryg verward met myn vervolgziek land,
Vernam wat hevig vuur van twist in 't uwe brand;
Doch heb 't gevolg daarvan ten halve ſlechts vernomen:
Ik kan van u alleen daarvan bericht bekomen;
Van u, die, hoogst beroemd door deugd en ſchranderheid,
De waarheid hulde doet, en 't waar' van 't valſche ſcheid.
Verpligt my door 't verhaal van 't lot der Nederlanden.
Uw wee, uw grievend wee! verſcheurt myne ingewanden!
Gy kent uw' Coligny: ontdek hem alles vry;
Meld hem wat u hier dryft. Helaas wat vergt ge my!
Zegt Nasſau. Dwingt ge my de woede en 't eerloos dwalen
Myns opperheers, ô held! volledig af te malen?
Den naren ſtaat eens lands, ter prooije aan 't woest gebied...
Doch wat uw eisch my koste, uw vrind ontzegt dien niet.
Hoor al myn rampen aan, en Nederlands elenden;
Hoor tevens wat my noopt om my tot u te wenden.
En ſchoon ik heb geleerd, in 't wee dat op my woed,
Dat nooit een held zyn hart geheel ontdekken moet;
Schoon Spanjes hofgezin, door ſchimplust aangedreven,
My, ſpotsgewyz', den naam van zwyger heeft gegeven:
Myn ziel, van wantrouw vol waar wantrouw loflyk is,
Vertrouwt den trouwſten vrind al haar geheimenis.

WILLEM DE EERSTE.

TWEEDE ZANG.

ô Held! het wee van my en myne lotgenooten
Is uit den Spaanſchen aart van koning Phlips geſproten.
Gy kent het Spaanſche volk, welks trotsheid alle maat,
(k Spreek van zyn valsheid niet!) geheel te boven gaat.
Daar tegen is het volk van 's konings Nederlanden
Meest nedrig en oprecht; maar om het aan te randen,
Door hoogmoed of geweld, is niet dan vol gevaar:
Het haat veel min de dood dan een' geweldenaar.
De vader van myn' vorst, de vyfde Karel, kende
's Volks inborst: als hy zich, in kryg, tot Neêrland wendde
Om geld, tot onderſtand van zyn verzwakte magt,
Deed hy dit vraagsgewyze, en zag zyn' wil volbragt.
Die vorst won daadlyk 't hart van al wie hem aanſchouwden;
Wist ieder in zyn taal bevallig te onderhouden;
Verſcheen veelmaals voor 't volk; gaf ieder gaarn' gehoor;
Hield ieder' hoveling met ernst zyn pligten voor;
Betemde altoos den trots der Spaanſche hovelingen;
En liet het roer van ſtaat door niemant zich ontwringen.
Men voelde, Phlips naauw' ziende in 's vaders plaats ten troon,
Den onderſcheiden aart van vader en van zoon.
Zo minzaam Karel was, to trots was Phlips: zyn zeden,
Zyn taal, zyn houding, hof, vermaken, kleeding, treden...
't Was alles naar de wyz' der Spanjaards; bovendien,
Kreeg 't volk zyn' nieuwen vorst niet dan ſlechts ſchaars te zien.
Al had die koning nooit het martelvuur doen blaken,
Moest hem die levenswyz' by 't volk verachtlyk maken;

Doch

Doch 't geen het al verdorf, was, dat hy, ons ter ſmaad
In alles zich bediende alleen van Spaanſchen raad.
't Zy door zyn zucht tot Spanje of door zyn hof gedreven,
Hy nam 't beſluit voortaan in 't fier Madrid te leven:
Vele eedlen waren niet met dit beſluit voldaan;
En 't volk zag 't, nevens hen, voor landverachting aan.
Ik zal, op uw verzoek, hier onbewimpeld ſpreken!
Myn' konings aart, myn vrind! is weinigen gebleken,
Schoon velen aan Euroop' hem hebben afgebeeld.
Ik, die zyn' vaders gunst met hem ſteeds heb gedeeld,
Ik, met hem opgevoed aan 't hof van zynen vader,
Ik ken niet dan te wel myn' konings inborst nader.
Hovaardig, laf, geveinsd, ſtyfzinnig, zonder trouw,
Wellustig, wrokkend, traag, gevoelloos voor den rouw
Van kermende en op 't wreedst mishandelde onderzaten,
Vol nyd, beroerder van der nageburen ſtaten,
Hoogst onverzadelyk naar onbepaald gezag:
Ziedaar Philips, myn vrind! gis nu naar zyn gedrag.
Veel Spanjaards hebben hem ten hemel toe verheven;
Van zyn Godsdienstigheid een grootsch bericht gegeven;
Zyn ſtaatkunde uitgeſchreeuwd, als gadeloos geroemd;
Doch een en ander is, by eigen naam genoemd,
Geveinsdheid: al zyn zucht voor 't hoog gezag van Romen
Is uit zyn' dorst naar roem alleenlyk voortgekomen;
Begeerte om by 't gemeen voor heilig door te gaan,
Doet hem zyn hand aan 't zwaard ter ſtraf der kettren ſlaan.
Zyn ſtaatkunde is alleen de kunst van 't boos gepeinzen
Van zyn ondeugend hart, tot 's nabuurs ſchaê, te ontveinzen.
Verbeeld zich Coligny, dat eenig eerlyk man
Een' vorst van dezen aart oprecht beminnen kan?
Ik zag my door zyn gunst, naar 's keizers welbehagen,
Het ſtedehouderſchap van Holland opgedragen,

Met

Met dat van Zeeland, en het hoog bewint van 't Sticht,
En diende altyd den vorst naar 't voorſchrift van myn' pligt.
Ik had in 't eerst, zo 't ſcheen, op zyn gemoed vermogen;
Maar 't lot rukte op één' ſtond het dekſel van myne oogen!
Gy weet, nadat hy eerst den oorlog had verklaard
Aan Vrankryk, hoe gezwind hy 't naauw' ontrukte zwaard,
Ten val uws volks geſcherpt, deed ſteken in de ſchede:
De kryg was naauw' verklaard, of daadlyk wierd het vrede.
Europa ſtond verbaasd; ikzelf bevroedde niet
Waarom myn trotſe vorst zo ſpoedig 't veld verliet.
Men zeide aan 't Spaanſche hof, dat Vrankryk, aangedreven
Door zucht tot vrede, aan Phlips voldoening had gegeven;
En ik, aan 't listig hof bedrogen door die maar',
Begaf me, op last myns hofs, aan 't uwe, als gyzelaar,
Of liever als gezant, tot ſtaving der verbonden;
En Alva wierd met my naar 't Franſche hof gezonden.
Ik, yvrend voor myn' vorst zo veel myn kracht vermogt,
Had op myn' amptgenoot in 't minst geen achterdocht;
Wanneer op zekren dag uw koning my deed vragen,
Om in het naaſte woud een poos met hem te jagen.
Erkentlyk voor die eer, nam ik dien voorſlag aan
Voor vrindelyk bevel, dat ik niet af moest ſlaan.
In 't eind', na 't vlugtend wild te hebben nagevlogen,
Wierd ik door Vrankryks vorst een wyl ter zy' getogen;
Wanneer de koning, dien 't aan gulheid niet ontbrak,
My vry van de oorzaak van die rasſe vrede ſprak.
Wy hebben, was zyn taal, het wraakzwaard opgeſtoken,
Om 't vuur van kettery, in Duitschland uitgebroken,
Daar 't reeds in Nederland en Vrankryk woed met kracht,
Te dempen, door 't geweld der ſaamgevoegde magt.
't Ontwerp is door Granvelle uw' meester voorgeſlagen,
En Alva is gelast om 't Vrankryk voor te dragen.

Hy kwyt zich van dien last gelyk 't een' man betaamt!
Wy hebben onderling de midlen reeds beraamd,
Om in uw land en 't myn' de ketters uit te roeijen,
Die wy, ter ſpyt van Rome, op 't krachtigst aan zien groeijen.
Hy zweeg, en dacht dat ik van dezen voorſlag wist;
En ik, hoe ſterk ontroerd, nam toevlugt tot de list:
Ik wendde, om tot aan 't eind' den koning uit te hooren,
Behendig voor, dat ik door Spanje was verkoren,
Om mede dit ontwerp aan Vrankryk voor te ſlaan.
De koning, loos verrast, deed alles my verſtaan.
Hoe beefde ik voor het lot der droeve Nederlanden!
Het nadrend wee van 't volk doorſneed myne ingewanden.
'k Heb tevens toen het hart van boozen Phlips ontdekt;
Myn wantrouw tegen hem wierd hevig opgewekt.
'k Zag duidlyk, dat die vorst het geen hy heimlyk brouwde,
Ondanks myn trouw voor hem, niet alles my vertrouwde.
'k Beken, een weinig ſpyt ontſtak myn moedig hart.
Doch, hoogst vernoegd nu ik zyn' toeleg had ontward,
Verhaastte ik myn vertrek; en, weêr in 't land gekomen,
Ontdekte ik de eedlen ſtraks all' 't geen ik had vernomen.
Der meesten afkeer tot de Spanjaards hield geen ſpoor.
Ik, meer bedaard dan zy, nam drie ontwerpen voor:
Het eerſte was, 's lands raad behendig aan te dryven,
't Uitheemſche krygsvolk niet in 't land te laten blyven;
Dit rukte aan Spanjes vorst het middel uit de hand,
Hem dienstig tot bedwang van 't bloeijend Nederland.
Het tweede was, Granvelle, als oorzaak van de plagen
't Onnoozel volk gedreigd, uit Nederland te jagen;
Dit zou 's lands edelen, myn oogmerk toegedaan,
Van een' verſpieder uit den raad des lands ontſlaan.
Het derde en grootſte was, waarop men meest moest dringen,
Te vordren, dat de vorst de zielen niet zou dwingen.

Van

Van 't laatſte liep het volk van Neêrland meest gevaar,
Schoon 't van de Spanjaards en Granvelle ontſlagen waar';
Ik ken myn' opperheer, die nimmer na zal laten
't Volvoeren zyns ontwerps, al drukt het ook zyn ſtaten.
Intuſſchen, koning Phlips, tot zyn vertrek bereid,
Nam afſcheid van den raad, met valſche minzaamheid;
Verzekrende ieder lid van ware liefde en achting.
Doch hoe ſtond hy verzet, toen, tegen zyn verwachting,
De raad, als eerſte blyk van 's konings liefde en trouw,
Drong dat het Spaanſche rot het land verlaten zou!
De ſterke drang eens raads, die ſtout hem dorst weêrſtreven,
Gaf blyk dat zyn ontwerp niet was bedekt gebleven;
Ook wierd zyn ſcherpziend oog toen langer niet belet
Te zien, wie tot dien eisch 's lands raad had aangezet.
Hoe loos de vorst ook zy, hy handelde onbezonnen:
Zyn trotſe deftigheid wierd door zyn' toorn' verwonnen;
De ſpyt dreef 't ziedend bloed op 't zwellende aangezigt,
En ſtelde op 't klaarst den ſtaat van 's konings hart in 't licht,
Door onverwacht den mond een dreigement te ontrukken,
Dat hy dien ſtouten eisch zoude in 't geheugen drukken;
En dat hy, door wiens list die ſtoutheid was ontſtaan,
Dit zwoer de gramme vorst, de ſtraf nooit zoude ontgaan.
Hy merkt zyn' misſlag, zwygt, ryst op; en wenkt Granvelle,
Opdat die ſtraks 't vergryp zyns konings grootsch herſtelle:
De vorst ontweek den raad, 't geen ook zyn raadsman deed,
Die ſtraks in 't brein een list ter hulp zyns meesters ſmeed.
Hy was daartoe bekwaam: men kan hem niet betwisten,
Dat hy een ſtaatsman is hoogst vindingryk in listen;
En 't geen aan 't Spaanſche hof geen mensch ontkennen kan,
Hoe ſnood zyn inborst zy, hy is een ſchrander man;
Ja, 't geen waarſchynlyk is, ik oordeel uit zyn daden,
Hyzelf heeft koning Phlips zyne afreis aangeraden;

Om, na de vorst vertrok naar zyn geboorteland,
't Bewint van Neêrlands ſtaat te krygen in zyn hand.
De raad, hoe zeer verbaasd door 's konings toorne, en 't ſpoedig
Vertrekken uit de zaal, bleef echter even moedig;
En nam 't roemwaard' beſluit, om nimmer af te ſtaan
Van zyn' gerechten eisch, door myn beleid gedaan.
Eer noch de raad vertrok, zien de yverende leden
Granvelle, op 't onverwachtst, de raadzaal binnen treden,
Vol moed op 's konings gunst, en 't geestelyk gezag,
En met een Italjaanſche, ik meen een valſche lagch.
De koning, zegt die looze, is door den eisch der ſtaten
Verwonderd, doch hy zal 't by die verwondring laten.
Het volk van Nederland zal, na drie maanden tyd,
Van 't Spaanſche krygsvolk en van 't Duitſche zyn bevryd.
Maar 't geen de koning meest den ſtaat doet aanbevelen
Is, in dit land met kracht de breuk der kerk te heelen:
Hy eischt, als zoon der kerke, in zyne heerſchappy
De uitdelging van 't venyn der nieuwe kettery.
De trotſe koning Phlips, geheel tot de afreis vaardig,
Gebruikte een vond, met recht een' loozen dwingland waardig:
Hy zocht de fnuikers van zyn ſnoode zucht tot dwang,
Graaf Egmond nevens my, te winnen door belang:
Ons wierd het hoog bevel der benden opgedragen,
Die wy, zelfs door den vorst, uit Neêrland wilden jagen.
Die list was wel bedacht; het was een ſchrandre vond,
Met reden op de hoop van goed gevolg gegrond;
Want Egmond, meerder ſtout dan loos en welberaden,
Was voor een' graaf niet ryk, en daarby noch beladen
Met een beminnelyk en talryk huisgezin,
Hy waar' meer groot geweest, wanneer zyn hart wat min'
Aan zucht tot hoogen ſtaat, en een opzigtig leven,
In 't kort, aan zucht tot pracht zich over had gegeven.

De

De koning kende hem, en zocht zelf door zyn hand,
't Uitheemſche krygsvolk loos te houden in het land.
En waarlyk had de graaf, gelyk hy my deed ſchroomen,
Den aangeboden rang uit ſtaatzucht aangenomen;
Had ik het hoofdmanſchap der Duitſchers los aanvaard,
Voorzeker had Philips dat volk in 't land bewaard:
't Ware ons belang geweest om dan de uitheemſche benden,
Dit wist de looze vorst, niet uit het land te zenden.
Graaf Egmond, wien ik 't wit van Phlips te kennen gaf,
Sloeg moedig, nevens my, des konings aanbod af;
En Phlips, in 't boos ontwerp verhinderd, blaakte in woede,
Daar onze weigering zyn gramſchap heimlyk voedde.
De vorst, vertrok in 't einde, en liet, gelyk gy weet,
's Lands opperlandvoogdy in handen van Margreeth':
Doch, ſteeds door 't ſchuldig hart tot wantrouw aangedreven,
Verpligt hy haar Granvelle, als vrind, gehoor te geven:
Hy vreesde beider aart, en hoopte dus dat zy,
Ten ſterken ſteun van zyne onlydbre heerſchappy,
Elkaêr wantrouwende in de ontwerpen die zy brouwden,
Elkaêr in 't hoog bewint geſtaêg beteuglen zouden.
Dit 's de aart van koning Phlips: de valsheid nimmer moê,
Is alles boos in hem, tot zelf zyn goedheid toe.
Inmiddels gaf de vorst, in 't fier Madrid gekomen,
Ons blyken dat zyn woord niet wierd in acht genomen;
Want, wat de landvoogdes hem na drie maanden ſchreef
Van 's lands misnoegdheid op zyn krygsvolk, 't krygsvolk bleef;
En, verr' van 't oog te ſlaan op 't welzyn zyner ſtaten,
Drong hy den uitvoer aan der wreede bloedplakaten,
Wier inhoud 's ketters ſtraf, gelyk men 't noemt, bevat;
Een zaak die hy weleer op 't ſtrengst bevolen had.
Dit deed my in 't geheim de ſtaten ſterker dringen,
Den vorst tot de afreis van 't uitheemſche volk te dwingen.

In 't eind', hun ſterke taal, en de oorlog met den Moor,
Waar tegen Phlips een' ſlag, by Zerbys ſtrand, verloor,
Deed hem de vreemde bende uit Nederland ontbieden,
Tot vreugd van 't volk, en meest tot die der edellieden.
Ziedaar myn eerſte ontwerp, naar vollen wensch, gelukt!
Nu wierd noch door Granvelle ons al 't gezag ontrukt:
Hy, trots op 's konings gunst, dorst de eedlen ſtout verſmaden,
Ontzag zich niet 's volks haat zich op den hals te laden,
Drong ſtreng op 's koning last tot ſtraf der kettren aan,
En deed een' galm van wee in 't land ten Hemel gaan.
Het ſmartte, en 't was niet vreemd, de Nederlandſche grooten
Niet weinig, dat een man, uit lagen ſtam geſproten,
Wiens vaders vader, ſchoon hy zich oprecht gedroeg,
De paarden in een dorp, als ambachtsman, beſloeg,
Zyn armelyk geſlacht baldadig dorst vergeten,
En, fier op 's konings gunst, zich alles dorst vermeten.
Ik ſtookte, om 't zuchtend volk van dit gedrocht te ontſlaan,
In 't hart der eedlen 't vuur van eedle gramſchap aan,
En deed in 't heimelyk alom by 't volk verſpreiden,
Dat Phlips zich door Granvelle op 't ſchandlykst liet misleiden.
Men ſchimpte eerlang op hem, zyn afkomst en bedryf;
Men joeg hem ſchier 't gemeen wraakzuchtig op het lyf.
't Is u bekend, myn vrind! hoe de eedlen, ſtout, 's lands plagen
Aan Parmaas hertogin beſloten voor te dragen,
Geleid door Brederode, en hoe het hofgebroed
Den naam van beedlaars gaf aan dien doorluchten ſtoet.
Intuſſchen, Egmonds graaf, wiens yver my vernoegde,
En Hoorne, die altyd naar onzen raad zich voegde,
Beſloten, op myn' raad, met my, als uit één' mond,
Den vorst te melden hoe 't in 't land geſchapen ſtond;
Hoe weinig onze vlyt in 's konings dienst zou baten,
Zo lang de kardinaal in Neêrland wierd gelaten;

Hoe

Hoe wreed Granvelle woedde, en 't all' in onrust bragt;
En dat het, voor 's lands dienst, hoogst noodig wierd geacht,
Dien trotſen, fel gehaat by volk en edellieden,
Zo ras 't ſlechts doenlyk waar', naar 't Spaanſche ryk te ontbieden.
Dit ſchreef hem, nevens ons, ook 's lands voogdes, Margreeth';
Doch Phlips wierd noch door haar noch door ons overreed.
Zyn hoofdigheid, om 't geen hy wilde door te dryven,
Deed hem zyn' vrind Granvelle in 't volkverdrukken ſtyven.
Omtrent deez' tyd begon uw koning 't heilig werk
Van menſchenmoordery, tot eer van Romes kerk;
Waardoor, gelyk gy weet, veel van zyne onderzaten
Hun toevlugt namen tot de Nederlandſche ſtaten.
Ons volk, verdrukking moede, en, door deez' hoop verſterkt,
Vergramd op hem die 't eerst hun rampen had bewerkt,
Wierd ſtouter, en begon, tot ſmaad der moordbevelen,
In 't openbaar Gods woord hunn' broedren meê te deelen.
Granvelle, ondanks de ſmaad hem daaglyks aangedaan,
Deed ſtout aan eenigen van hen de handen ſlaan;
Daar 't volk, door hun getal tot ſtoutheid aangedreven,
Somtyds des wreedaarts volk in 't vangen dorst weêrſtreven.
Verbeeld u, waarde vrind! den naren ſtaat van 't land:
Geſlachten tegen een wraakzuchtig aangekant;
De vader voor 't gezag van 't ketterdoemend Romen,
De kindren voor Calvyn of Luther, ingenomen;
's Lands eedlen, door den vorst geplaatst in 't hoog bewint,
Erbarmelyk verdeeld in hof- en ſtaatsgezind,
Elkander drukkende op de onmenſchelykſte wyzen...
't Herdenken aan dien tyd doet noch myn' boezem yzen!
Granvelle, in 't eind' voor elk hoogst walglyk in 't gezag,
Wierd, door den vorst beſchermd, vast trotſer dag aan dag,
Verr' van zich aan 's volks haat of ongeluk te ſtooren.
Myn vrinden, die met my de hoop noch niet verloren

Dien

Dien trotſen vorſtenſlaaf, dien zielendwingeland,
Hoe ſterk door Phlips geſtyfd, te zenden van de hand,
Beſloten dien tiran in 't aangezigt te honen,
En door hun dienaars zelfs hunn' afkeer hem te toonen.
Door Egmond aangeſpoord, den rooden hoed ter ſmaad,
Kleedde elk van hen zyn volk in zwart en grof gewaad,
Waarop een zotskap pronkte; en 't volk, 't welk dit bekoorde,
Was daarmeê hoogst vernoegd, wanneer 't in 't heimlyk hoorde,
(Dit was door de eedlen zelf alom met kunst verſpreid,)
Dat zulk een zwart gewaad ten ſchimp der geestlykheid,
Byzonder van Granvelle, in Brusſel wierd gedragen.
De hoogmoed des tirans wierd hierdoor neêrgeſlagen;
Doch 't geen hy bovenall' het onverzwelgbaarst vond,
Was, dat het ſtoutſte graauw in 't openbaar beſtond,
Verr' dat het, hoogst bevreesd, zyn' ſchimplust zou verbloemen,
Die zottenkap de muts des kardinaals te noemen.
Der kettermakren hoofd, hoe vol van hovaardy,
Verloor éénsſlags den moed door deze ſpotterny;
En van zyn ſchaamtloosheid, door myn beleid, ontheven,
Drong hy zelf koning Phlips zyn affcheid hem te geven.
Al 't land zag zyn vertrek met ongemeen vermaak;
Doch 't volk voelt nu, helaas! door Alvaas vuist, zyn wraak!
Hy ging uit Nederland als oorzaak der krakelen,
Om in Madrid de rol van ſtokebrand te ſpelen.
Ziedaar myn tweede ontwerp, als 't eerſte, wel gelukt!
Het volk, door dien tiran ſints langen tyd verdrukt,
Dacht, nu het zich van hem gelukkig zag ontſlagen,
Voor 't nieuw hervormd geloof het all' te mogen wagen.
Het predikte opentlyk, hun yver hield geen maat,
En Romes geestlykheid ſtond bloot aan de ergſte ſmaad.
Ik moest met harde taal ſomtyds 's volks yver keeren,
En zelfs met lyfsgevaar der priestren hoofd verweren;

Doch

Doch 't volk, dat aan zyn drift volſtrekt zich overgaf,
Wierp in Antwerpen eerst verwoed de beelden af,
Verbryzelde overal daarna de Roomſche altaren,
En niemant kon 't gemeen in 't hollen doen bedaren.
In 't eind' wierd deze woede en 't prediken geſtuit,
Door 't ſchrikkelyk gerucht van 's konings wreed beſluit
Om Alva, met een heir van uitgelezen benden,
Ter ſtraffe van ons volk, in Nederland te zenden.
Naauw' had zich dat gerucht door 't ſiddrend land verſpreid,
Of Egmond, Hoorne en ik, die van de grimmigheid
Des ſnoodſten ryksmonarchs het ergſte moesten duchten,
Ontfingen van den vorst, dien ik beſloot te ontvlugten,
Een' brief vol minzaamheid, waarin ons wierd verzocht
Met Alva, 's konings vrind, reeds vaardig tot den togt,
Te doen 't geen voor den dienst des konings best zou voegen;
De vorst, dus luid de brief, vergat all' 't ongenoegen
Dat om Granvelles ſmaad was in zyn hart ontſtaan,
En hoopte nooit van ons dus weêr te werk te gaan.
Dit ſchrift was naauw' in 't land en ons ter hand gekomen,
Of Alva was naby om alles te overſtroomen.
Gy weet wat ik beſtond op 't hooren van die maar':
Ik, die den wreedaart kende, ontweek het lyfsgevaar;
Doch deed, met ſpoed, eerst Hoorne en Egmond ſtil ontbieden,
En raadde hen met my het wis verderf te ontvlieden.
Ik toon hen 't lyfsgevaar als met den vinger aan;
Ik ſprak van Alvaas haat, en 's konings valsch beſtaan;
Ik zeide, in ſpyt van 't geen de vorst ons had geſchreven,
Dat zelden koningen geneigd zyn tot vergeven;
Dat ze, éénis beleedigd, nooit dan enkel in den ſchyn
Bevredigd, inderdaad doorluchte wreedaarts zyn;
En dat de grooten nooit verzuimen zich te wreken,
Dan als de midlen tot de wraak hen noch ontbreken.

Doch alles was vergeefs wat hen wierd voorgeſteld.
Dus ſprak ik: graven! hoort wat Nasſau u voorſpelt:
Uw ligchaam zal tot brug voor Alvaas heir verſtrekken,
Waar langs die aartstiran in Nederland zal trekken;
Waarna der beulen byl, geſlepen tot uw' val,
De brug ſtraks, achter 't heir, éénsſlags, verbryzlen zal.
Vergeefs, helaas! myn taal had geen het minst vermogen!
Ik druk hen in myn' arm, met tranen in myne oogen,
Beval hen voorts aan God, en moest ſchier van hen vliên:
Dus ſcheidden wy, om nooit elkander weêr te zien.
Sints hebt gy myn vertrek en hunne dood vernomen;
Gy weet dat Alva hen moorddadig om deed komen:
Maar op wat wreede wyz' die doodſlag is geſchied,
De ſchelmery, ô held! van Alva weet gy niet;
Den aart van dien barbaar moet gy volkomen weten;
't Valt daarna licht den ramp van Neêrland af te meten.
Zodra die aartstiran in 't land was ingehaald,
Wierd Egmond uiterlyk met 's dwinglands gunst beſtraald,
Ten loon dat hy alom, dus wierd 'er voorgegeven,
Tot boeting zyns vergryps, de ketters had verdreven;
Doch 't was alleen om Hoorne, op dien tyd buiten 't land,
Op 't erf zyns broeders, die zyn naaste bloedverwant',
Ik meen zyne echtgenoot', had door de dood verloren,
Met Egmond door één' ſlag in 't ſchuldloos bloed te ſmooren.
Bedrieglyke Alva ſchreef den held, op 't onvoorzienst,
Dat hy hem noodig had in 't land, tot 's konings dienst,
Hem ſmeekende om, zodra 't hem doenlyk waar', te keeren,
Verzekrend' dat de vorst zyn diensten zou waardeeren;
En Hoornes edel hart, van allen argwaan vry,
Dryft hem met drift in 't net der wreedſte moordharpy.
De held, in Bruſſels wal belaagd in al zyn gangen,
Ziet zich door zyn' tiran met minzaamheid ontfangen;

Tot

Tot hy, met Egmond, loos aan Alvaas disch genood,
Met vreugd aan 't hof verſchynt, en juichend loopt ter dood.
't Verraden heldenpaar, ter hofpoorte ingekomen,
Daar Fredrik, Alvaas zoon, door blydſchap ingenomen,
Den ſtaatsman nadren ziet wiens vuist hy kluistren moet,
Treed fier de hoftrap op; men volgt hen op den voet:
Het eerſte hofvertrek blymoedig ingetreden,
Weêrhoud DonFredrik ſtraks, met heuschheid, Hoornes ſchreden,
Alsof hy hem, als vrind, alleen te ſpreken had,
Daar Egmond midlerwyl in Alvaas kamer trad.
De helden waren naauw' met kunst vanéén geſcheiden,
Als trotſe Frederik, vermoeid door 't loos misleiden
Des offers, nu door list gevallen in den ſtrik,
Het veinzen varen laat, en op dat oogenblik
Verrasten Hoorne grypt, geholpen door de handen
Van Sichem, Marion en andre dwingelanden,
Ontwapent, ſtoot voor 't hart, en, met een oog vol ſpyt,
Hem toegraauwt: Phlips begeert dat gy gevangen zyt.
Terwyl dit Hoornes graaf in 't voorvertrek gebeurde,
Daar hy 't verachten van Oranjes raad betreurde,
Had Alva zelf, in ſpyt van 's konings woord van eer,
Uit 's konings naam begeerd dat Egmond zyn geweer,
Dat vorstbeſchermend ſtaal! hem ſtellen zou in handen.
De graaf, die onverwacht zo ſtout zich aan zag randen,
Stond voor een poos verzet; doch, zynde een moedig man,
Gaf hy bedaard zyn kling aan Nederlands tiran;
En, op een' eedlen toon, die 't krygsvolk kon bewegen,
Sprak hy: ontruk uw' vorst zyn' grootſten ſteun, deez' degen!
Eén van zyne edelliên, die dit heeft bygewoond,
Verhaalde dat de graaf zyn droefheid heeft betoond
Om 't lagchen met den raad door Nasſau hem gegeven,
En menigmaal myn' roem ten hemel heeft verheven.

Ik zwyg hoe 't heldenpaar voorts wierd te recht geſteld...
Het was geen rechtsgeding; het was niets dan geweld.
Gy weet hoe gantsch Euroop' van deze daad gewaagde;
Gy weet hoe ſterk die zelfs de landvoogdes mishaagde;
Die, tot hare eeuwige eer, zich zo misnoegd gedroeg,
Dat zy op 't oogenblik zich van 't bewint ontſloeg.
Noch Egmonds gemalin, noch elf onnoozle kindren,
In 't kort, niets kon de wraak des aartstirans verhindren;
De tranen door natuur en huwlyksmin geſtort,
Belagchte die barbaar, door bloeddorst aangepord.
En om van meer geſmeek voortaan te zyn ontheven,
Deed die ontmenschte beul in 't eind' bevelen geven,
Het treurend huisgezin des graafs, op 't oogenblik,
In kloostercellen ſtreng te kerkren, elk ten ſchrik.
De Duitſche keizer zelf drong by den Spaanſchen koning,
Op de eêlſte wyz', met kracht, zelfs dreigende, om verſchooning;
De meeste koningen veréénden zich met hem;
Doch dreigen noch geſmeek was by den vorst van klem.
De koning wilde op 't ſtrengst zich aan de graven wreken;
Granvelle wist die wraak behendig meer te ontſteken;
En Alva, door zyn' nyd op Egmond aangezet,
Had reeds voor lang het zwaard tot zyn verderf gewet.
Men zegt, dat 's hertogs nyd aan Egmonds krygsbedryven,
In 't ſlaan by Sint Quintyn, alleen is toe te ſchryven;
Daar hy, toen 't Spaanſche volk zich niet dan flaauwlyk kweet,
Met Neêrlands volk alleen de Franſchen wyken deed.
Wie kan der helden ramp in 't kerkerhol u malen!
Genoeg, de wreedaart deed zo gruwzaam hen onthalen,
Dat honger en gebrek hen hadden doen vergaan,
Had niet hun maagſchap hen trouwhartig bygeſtaan.
In 't kort, men zag eerlang, op 's dwinglands wreed gebieden,
Het moordſchavot betreên door zestien edellieden;

Een

Een weinig tyds daarna trof, op het hoffchavot,
't Mishandeld heldenpaar, een zelfde gruwzaam lot. (wen.
Men deed door 't helſche zwaard hen 't hoofd van 't ligchaam hou-
Gantsch Brusſel kon dien moord niet zonder ſchrik aanſchouwen:
Ik twyfel of 's volks oog, toen 't zwaard had uitgewoed,
Min tranen ſtortte dan de hals der graven bloed!
Doch 't geen afgryslykst is, en gy naauw' zult geloven,
Is dat hun hoofden, hoogst geacht aan alle hoven,
Het een zo nut aan 't hof als 't andre in 't oorlogsveld,
Noch wierden op een ſpiets, met ſmaad, ten toon geſteld.

WILLEM DE EERSTE.

DERDE ZANG.

De moord, zo wreed gepleegd aan die doorluchte mannen,
Was ſlechts 't begin van 't woên des grootſten der tirannen:
Zyn yzren vuist, ter ſtraf der kettren nimmer moê,
Beſchermt des bloedraads woede, en de Inquiſitieroê.
Het wurgen, 't woên des zwaards, het foltren, 't hangen, branden,
En geesſlen had geen einde in al de Nederlanden:
Byna geen enkle dag, byna geen uur! verliep,
Dat niet het ſchuldloos bloed om wraak ten Hemel riep.
Het hoofd van 't beulenrot deed zelfs dien beul beſchenken,
Die nieuwe foltering voor ketters uit kon denken;
Terwyl de bloedraad klaar naar meer dan ketterbloed
Zyn boos verlangen toonde, ik meen naar 's ketters goed:
Want, daar die beulenhoop nooit 's ketters leven ſpaarde,
Was 't billyk dat men ook zyn goed verbeurd verklaarde;
Opdat zyn huisgezin, al waar' 't den vorst getrouw,
De ſtraf der kettery zyns vaders voelen zou.
Zo dat wie goedren had voorzeker had te vreezen,
Welhaast met kettery beticht te zullen wezen;
Want tot beſchuldiging was altyd kans en ſchyn.
Dus wierd het dra in 't land gevaarlyk ryk te zyn.
Ik hoorde in Dillenburg 's volks onverdraagbaar lyden,
En voelde om Neêrlands wee myn zuchtend hart doorſnyden.
ô Held! ik ſpreek oprecht: ſchoon noch onaangetast
In goedren en in eer, door wreeden Alvaas last;
Schoon veilig op het erf van myn' beminden broeder,
Trof échter Neêrlands lot myn ziel niet min verwoeder.

Ver-

Vertrouw dat ik, ſchoon ik geen Nederlander ben,
Nochtans geen vaderland dan Nederland erken.
Ik ben daar teêr bemind by 't volk en by de grooten;
Ik heb, van jongs af aan, veel goeds in 't land genooten;
En 't land waaraan men meest zyn welvaart danken kan,
Is 't ware vaderland van ieder' eerlyk' man.
Hoe teêr ik 't land beminde, ik durfde nimmer denken,
Om Neêrland in zyn' ramp de minſte hulp te ſchenken;
Veel minder dacht ik ooit, dat fel geteisterd land
Te ontrukken door een heir uit Philips of Alvaas hand.
'k Had zelfs voor myn vertrek verzekering gegeven,
Om voortaan buiten 't land gerust te zullen leven:
'k Wist hoe in binnenkryg het volk van Neêrland dacht,
En kende ook al te wel des konings groote magt.
Doch wat kon myn beſluit om ſtil te zyn my baten?
Toledo was gezind my niet in rust te laten!
Gy weet hoe ik, gehoond, beroofd door dat gedrocht,
Den keizer, doch vergeefs, om hulp heb aangezocht.
Behoefte, want men had my al het myne ontnomen,
Deed, hoe bedaard ik ben, my haast tot wanhoop komen.
Myn drukkend ongelyk verwekte alom gerucht,
Wanneer veel edelen, Toledoos woede ontvlugt,
My binnen Dillenburg met nadruk kwamen ſmeeken,
Myn ongelyk en 't hunne op 's lands tiran te wreken;
Men drong my dag aan dag tot eenen heirtogt aan,
Om 't zuchtend Nederland van Alvaas juk te ontſlaan.
Voorzigtig meer dan ſtout, ſtelde ik hen 't groot vermogen
Van Spanjes opperheer, en Alvaas magt, voor de oogen;
Doch myn voorzigtigheid voldeed hun hartsverdriet,
Hunn' hoogst verſchoonbren haat en eedle wraakzucht niet.
Myn nood en hunne drang, door reden niet te ſtuiten,
Maar meest myn zucht voor 't volk, deed my ten togt beſluiten.

Der

Der eedlen yver bragt een bende volks byéén,
En elk gaf wat hy kon ten dienſte van 't gemeen.
Doch verr' van met een heir terſtond in 't land te dringen,
Beſloot ik Alva eerst met kracht te doen beſpringen
Door kleine benden, my en Neêrland hoogst getrouw,
Op hoop dat ik dien beul daardoor verpligten zou,
Zyn ſaamgevoegde magt verdeeld uit één te zenden,
Onzeker waar zich eerst het krachtigst heen te wenden.
De dappre Coqueville, al ons vertrouwen waard',
Een held in wien de deugd met krygsmoed was gepaard,
Moest, daar we een bende volks aan zyn beleid vertrouwden,
Aan Vrankryks zy 's lands beul ſteeds in beweging houden;
Terwyl graaf Lodewyk, myn' broeder, aan den kant
Van Vriesland ſtryden moest met onzen dwingeland.
Hoogſtraten midlerwyl moest, langs twee andre zyden,
In Gelderland het rot der moorderen beſtryden;
Terwyl door myn beleid de grootſte legermagt,
Op 't onverhoedst moest zyn, op Brabants grond gebragt.
Ontwerp zo wel bedacht, moest gy zo wreed mislukken!
Moest ik, in plaats van 't land zyn' dwinglands vuist te ontrukken,
Myn' toeleg, wys gevormd, helaas! tot niet zien gaan,
Zelfs door de drift van hen wier drift my by moest ſtaan!
De brave Coqueville, ontydig opgekomen,
Had min van Alvaas magt dan Alvaas list te ſchroomen:
De wreedaart noopte uw' vorst om dien doorluchten held,
Die Vrankryks grond beſloeg, te dryven uit het veld.
Gy weet hoe Coqueville, omringd door Franſche benden,
Wierd buiten ſtaat geſteld zich tot myn hulp te wenden;
Hoe hy gevangen wierd, en hoe trouwloos en wreed
Uw vorst hem in Parys, als roover, ſneuvlen deed.
Dus was aan Vrankryks zy' myn hoop tot niet geloopen.
Hoogſtraten deed myn volk en my iets beters hopen;

Dan

Dan ach! zyn heete wraak, die uit de droefheid ſproot
Van Hoornes zuster, zyn trouwhartige echtgenoot',
Dreef hem, naauw' half gereed om Alva 't hoofd te bieden,
Dolzinnig in 't verderf, met al zyne oorlogslieden.
Hy valt ontydig aan, door Alvaas list misleid;
Hy merkt te ſpaê den ſtrik dien hem zyn vyand ſpreid!
Aan alle kanten fel door overmagt beſprongen,
Wierd Montigny, Villers en Huy de zege ontwrongen,
Hun volk uit één gejaagd, verſlagen op het veld...
Zy wierden zelv', ô ramp! in ketenen gekneld,
En, na dien wreeden ſtryd, den dwingland aangeboden,
Die hen, als in triomf, op 't hofſchavot deed dooden.
Hoogſtraten zelf, gevlugt, bragt in myn legertent,
Gantsch raadloos, my de maar' van de algemeene elend'.
Gy kunt, doorluchte vrind! myn' toeſtand licht beſeffen!
Ik, moedloos, moest nochtans den moed myns volks verheffen;
Want alles zuchtte en beefde op 't hooren van die maar'.
Elk achtte Lodewyk, myn' broeder, in gevaar,
Die aan de Vrieſche zyde alleen nu de oorlogsknechten
Van Alva, met een hand vol krygsvolk, moest bevechten.
Ik wilde, om hem te ontſlaan van 't hem gedreigde leed,
My ſpoeden tot den togt; doch was naauw' half gereed;
Durfde, uit gebrek aan geld, myn leger niet vertrouwen,
En was dus niet in ſtaat om Alva werk te brouwen.
Myn broeder Lodewyk bedroog nochtans myn' ſchrik:
Hy redde voor een' tyd zich ſtout uit Alvaas ſtrik.
Gy kent graaf Lodewyk voor fier en ondernemend'.
Bedaard in 't grootst gevaar, in listen naar my zwemend';
Vol vuur in 't uur des ſtryds, doch meester van zichzelv';
Steeds waakſaam, welk een kuil zyn' vyands list hem delv';
Nooit ledig in zyn tent; by dagen en by nachten
Zyn' vyand onvermoeid beſtrydende in gedachten;

Gezwind, als nood het eischt; in 't kort, nooit afgeſloofd,
Is hy in tent en ſtryd een vreeslyk legerhoofd.
Zo groot een oorlogsman was beter leger waardig:
Hy, aan het hoofd van volk naauw' half ten optogt vaardig,
Waarvan het grootſte deel, half wapenloos, en naakt,
Alleen uit zucht tot buit naar 't uur der ſlagting haakt,
Dringt door tot Groningen, en dreigt in ſchyn de wallen.
Terſtond dreigt Arenberg om op hem uit te vallen:
Dit zocht graaf Lodewyk, die daadlyk, als beducht
Voor Spanjes oorlogsvolk, zyn heil zoekt in de vlugt.
Het Spaanſche legerhoofd, verbaasd door 't ſpoedig zwenken
Van 's vyands oorlogsmagt, kreeg tydig achterdenken:
Hy ſtaakt terſtond den togt, en doet zyn benden ſtaan.
Arglistige Alva had, om wis te werk te gaan,
Van Megen met veel volks naar Groningen gezonden.
Graaf Arenberg, niet gantsch ontbloot van oorlogsvonden,
Bemerkt zyn' misſlag klaar, zocht wysſelyk den tyd
Te rekken, en zich niet te wikklen in den ſtryd,
Voor dat van Megens magt ter hulp waar' toegeſchoten;
Doch die voorzigtigheid verdroot zyn togtgenooten.
Der Spaanſchen trots, verhit door 's vyands raſſe vlugt,
Waant dat graaf Arenberg voor 't vechten is beducht;
En, door hun hovaardy en wraaklust aangeblazen,
Slaat dat baldadig rot aan 't vloeken, ſchelden, razen
En dreigen: 't noemt den graaf een' ontrouw' onderdaan,
Een' kettervrind, een' ſchelm, een' heimlyk' Lutheraan,
En eischt terſtond den ſtryd. De graaf, hoe ſterk verbolgen,
Toont hen bedaard hun lot als zy den vyand volgen;
Hy toont hen hun verderf zo klaar als hy 't voorziet;
Doch wat hy hen voorſpelt of waarſchouwt, 't baat hem niet
Dus, door hen meêgeſleept, zyns ondanks voortgedreven,
En buiten ſtaat geſteld om meer bevel te geven,

Ruk

Rukt zyne ontzinde bende in onorde yllings voort;
Een hollend ros gelyk dat naar geen' leidsman hoort.
Myn broeder, wien die drift van 't Spaanſche volk vernoegde,
Belette dat men zich in orde ſamenvoegde:
Hy ſtaakte op éénen ſprong zyn' voorgewenden loop,
En wierp in de eerſte ſchok de Spanjaards overhoop.
Graaf Arenberg, wel verr' van vuur of ſtaal te vreezen,
Betoonde in 't hoogst des noods een' oorlogsman te wezen.
Hy vocht met leeuwenmoed, en trof in 't hevig ſlaan
Adolf, myn broeder, 't hoofd van onze ruitren, aan;
Schiet grimmende op hem toe, en wil hem, onder 't gonzen
Der kogels, met zyn ſpeer van 't ros ter aarde bonzen;
Doch deze ontwykt den ſtoot, zwenkt yllings, licht zyn hand
En houwt, met éénen ſlag, zyn' vyand neêr in 't zand,
Die, ondanks dat hy 't hoofd gevaarlyk voelt getroffen,
In 't vallen, door een' ſchoot, zyn' vyand neêr doet ploffen.
Zo ſtierf myn broeder, waard' door 't lot te zyn geſpaard;
Zo ſtierf graaf Arenberg, een beter ſterflot waard';
Zo kreeg de hoogmoed ſtraf voor 't zinloos ſtrydbegeeren;
Zo kreeg bedaarde moed zyn loon, het triomferen!
Na 's vyands nederlaag, zocht Lodewyk, met kracht,
Om Groningen terſtond te krygen in zyn magt;
Wanneer hy, reeds op weg om 't ſpoedig in te ſluiten,
Door Graaf van Megens komst zyn ſtout ontwerp zag ſtuiten.
Doch 't geen zyn' toeleg meest verhinderde op dien ſtond,
Was Alvaas goed beleid: die looze dwingland zond,
Hem kennende als ſoldaat en kunstig' heirbeweger,
Noch, op van Megens ſpoor, Vitelli met een leger;
Met last om yllings van drie kanten te gelyk
Te vallen op het heir van dappren Lodewyk.
Die krygsheld, onderricht van 't nadren dezer bende,
Beſloot, te meer daar hy Vitellies krygsdeugd kende,

Van Megen, trots van aart, en fier op 't krygsgezag,
Eer hy verſterking kreeg, te brengen tot den ſlag.
Van Megen had bevel om Groningen te dekken.
Myn broeder veinsde op hem ten aanval aan te trekken:
Waarop de trotſe graaf, met onberaden moed,
Niets hoorend' dan zyn wraak, in 't zieden van zyn bloed
Den zelfden misſlag die Hoogſtraten had doen vallen
Beging, zelfs in 't gezigt der noch gedreigde wallen.
De wraakzucht, die zyn' tred ontydig vleugels gaf,
Bragt al zyn volk ten val, en ſtort hem zelv' in 't graf.
Hy, die door Lodewyk ten ſtryd zich uit zag dagen,
Viel ſtraks in onorde aan, en wierd geheel verſlagen.
Hyzelf had met zyn ſtaal myn' broeders hoofd gewond!
Graaf Lodewyk, die hier een' mededinger vond
Naar glori in den ſtryd, verdiend door eigen krachten,
Juicht in zyn hart, nu hy een' vyand af mag wachten,
Wiens wondre dapperheid de zyne, op 't rookend veld,
By 't gruwzaam lyfsgevaar, in ſchooner luister ſtelt.
Het zien zyns gudzend bloeds, op 't borſtſchild neêrgedropen,
Deed, verr' van 't hart tot wraak dier ſtorting aan te nopen,
Hem met bedaarder drift een' vyand tegen gaan,
Wiens kracht elk oogenblik verdubbelde onder 't ſlaan.
In 't eind', myn' broeders vuist, ſteeds zeker in haar ſlagen,
Beſtond van Megen 't ſtaal in 't grimmig hart te jagen:
Hy tuimelt van zyn ros, en ſtrekt, ter aard' geraakt,
Ter prooi des paardenhoefs, en ſterft geledebraakt.
Myn broeder zag eerlang Vitellies benden nadren.
Hy doet zyn oorlogsvolk in orde ſtraks vergadren,
En, daar de laatſte zege op 't hart zyns volks noch werkt,
Beſluit hy, eer het heir des vyands zich verſterkt,
Vitelli, zo 't kon zyn, te dwingen om te ſtryden;
Doch deze, een listig man, beſloot den ſlag te myden,

Tot

Tot Alva, die aan 't hoofd eens legers wierd verwacht,
Zich by hem had gevoegd, ten val van 's vyands magt.
Of Lodewyk beſtond Vitelli trots te tergen,
Dan of hy hem door list het ſtryden zocht te vergen,
't Was alles zonder vrucht: Vitelli bleef bedaard;
Hy had graaf Arenbergs noch graaf van Megens aart.
Zodra graaf Lodewyk voorzeker had vernomen,
Dat Alva onverhoeds reeds was te veld gekomen,
En dat hy, die zyn' togt in ſtilte had vervroegd,
Zich met Vitellies heir nu reeds had ſaam' gevoegd,
Beſloot hy wysſelyk die twee geduchte magten,
Door Alva zelv' geleid, in 't veld niet af te wachten.
Hy week te rug naar de Eems, daar hem een breed moeras
De rechter zyde dekte, en daar een diepe plas
Den linker vleugel hoedde en tot een bolwerk ſtrekte,
Terwyl een ſmalle weg zyn middelvoorſpits dekte.
Krygskundige Alva, op zyn overmagt vol moed,
Gaf Lodewyk geen' tyd, maar volgt hem op den voet:
Doch aan den ſmallen weg voor 's vyands heir gekomen,
Scheen hy, hoe heet naar bloed, zyn' vyands magt te ſchroomen.
Hy eert, hoe boos van hart, graaf Lodewyks beleid.
Helaas! had niet het lot 's lands beul gelegenheid
Ten aanval op het heir van Lodewyk gegeven,
Gewis ware Alvaas magt op 't hoogst in 't naauw gedreven!
Had Lodewyk zo lang den dwingland wederſtaan,
Tot ik in Brabants hart te veld had kunnen gaan,
Het gantſche land, misnoegd op Alva en zyn grooten,
Had zeker tot myn hulp het harnas aangeſchoten;
Waardoor de dwingeland, met al zyn legermagt,
Alom zich had gezien in 't grootst gevaar gebragt.
Dan ach! het Duitſche volk, ondanks hun zegepraling
Verflaauwd, riep onverhoeds, muitzuchtig, om betaling;

Terwyl graaf Lodewyk, als een rechtſchapen held,
't Gevolg der muitery hen ſtout voor de oogen ſtelt.
Doch alles zonder vrucht! Die dwaze krygsliên dachten,
Dat Alva nooit door ſtorm naar hun verderf zou trachten.
Dus, moedig op de laag der ſterke legerplaats,
Wierd alles achteloos: het morren des ſoldaats
En hunne zorgloosheid kwam Alva ras ter ooren.
De wreedaart, wien die maar' ten hoogſte moest bekoren,
Belast in 't holst der nacht zyn heir ten ſtryd te gaan,
Tast langs den ſmallen weg zyn' vyand hevig aan,
En is hem op den hals eer iemant zich kan weeren;
Hy vind zelfs niet één' wacht gereed hem af te keeren.
De dappre Lodewyk, dus buiten ſchuld verrast,
Door woedende overmagt ontydig aangetast,
Gebieder over volk onwillig om te ſtryden,
Wil noch dat muitziek volk zo veel hy kan bevryden.
Hy vliegt in 't heetst van 't vuur, gaat elk heldhaftig voor,
Dringt zelfs, door vuur en ſtaal, tot by Vitelli door,
En waagt zich meer dan ééns; doch 't all' verloren ziende,
En dat zyn volk zich flaauw van 't grof geſchut bediende,
Begreep hy, voor een lot als Egmonds lot beducht,
Dat al zyn heil beſtond in een gezwinde vlugt:
Een vaartuig, by geval in de Eems aan ſtrand gedreven,
Ontrukt hem Alvaas hand, en bergt zyn dierbaar leven;
En 't Neêrlandsch volk, beducht voor 's lands tiran, ſpringt dra
In 't ſtroomend' nat, en zwemt zyn' trouwen leidsman na;
Die, na veel tegenſpoed, met weinig togtgenooten,
De wanhoop in myn hart en leger kwam vergrooten.
Ziedaar myn' toeleg ook aan Vrieslands zy' mislukt!
De hoop was evenwel myn hart niet gantsch ontrukt
Om Brabant, aan het hoofd myns legers, in te dringen,
En deze of gene ſtad de Spaanſche magt te ontwringen;

Maar,

Maar, ach! ik, die gebrek byna aan alles leed,
Voornamelyk aan geld, vond my dus ongereed.
't Vertragen van myn' togt had Alva tyd gegeven,
Om, voor myn komst in 't land, myn wit te wederſtreven.
Hy rukte, aan 't hoofd zyns volks, voor lang reeds in 't geweer,
Ten ſnelſte op Brabants grond, en ſloeg zyn leger neêr.
Myn broeder midlerwyl, en de andre legergrooten,
Meest uit het oudſte bloed van Nederland geſproten,
Begrepen, nevens my, dat tydverlies 't gevaar
Vergrootte van den togt, ter gunst van 's lands barbaar.
Zy drongen my te velde, en zwoeren my, zy zouden
Myn gantſche ruitery grootmoedig onderhouden;
Elk hunner bood met drift daartoe zyn goedren aan.
Dit ſtelde in 't eind' myn heir in ſtaat te veld te gaan.
Myn doortogt door de Maas heb ik u reeds geſchreven;
Maar 't ovrig van myn' togt is u bedekt gebleven.
Myn voetvolk, dat ikzelf alleen betalen moest,
Uit alles ſaamgeraapt, was plunderziek en woest.
Ik moest, door geldgebrek, ſomtyds de ſteden plagen,
Waarin, door Alvaas last, uitheemſche benden lagen;
En, als in vyands land, van vrinden, die ik acht,
Brandſchatting eiſchen, tot betaling van myn magt.
Wat toevlugt voor een' prins uit Nasſaus bloed geboren!
Wat lot voor ſchuldloos volk, dat alles heeft verloren!
Maar, ach! waar 't vaderland in kluisters ligt gekneld,
Is de opſtand de eerſte pligt van een' rechtſchapen held,
Die, om zyn vaderland te redden uit het lyden,
Wat ſmart hem dit ook kost', vooraf het moet beſtryden.
Zy, die 't hervormd geloof belyden in ons land,
Beloofden my, 't is waar, gedurig onderſtand;
Doch 't geen hun gunst my zond kon 't leger niet lang baten;
Ook durfde ik op belofte in 't minst my niet verlaten.

Ik

Ik had tot heden toe myn' koning ſlechts beklaagd:
Ik was niet op zyn' naam als muiter ingedaagd,
Men had op Alvaas naam alleen myne eer geſchonden;
'k Had tegen Alva dus myn volk te veld gezonden;
Voor vyand hem verklaard die my beleedigd had,
En ſmaadlyk 't recht des volks met zynen voet vertrad.
Dus deed ik deze ſpreuk in myne vanen zetten,
Met gouden letteren: „ Voor Koning, Volk en Wetten!"
Die vanen golfden reeds, niet verr' van 't fier Mastricht,
Den dwingland, ſterk verſchanst, in 't grimmig aangezigt;
Daar ik hem, in den tyd van drie en twintig dagen,
Niet éénmaal nopen kon met my een' ſlag te wagen.
Wie Alva wezen moog', hy is een oorlogsman:
Dit is 't geen Nasſau zelf hem niet betwisten kan.
Hy weet waar hy 't gevecht verhaasten moet of myden;
In 't kort, hy weet de kunst van op zyn pas te ſtryden;
En word hem één gebrek met recht ten last' geleid,
Het is, op dezen togt te veel voorzigtigheid.
Zo hy beſloten had den ſtryd met my te wagen,
Hy had my, meer dan ééns, op Brabants grond geſlagen;
Naardien myn legermagt, van alles ſchaars voorzien,
Bezwaarlyk zulk een heir als 't zyn' kon weêrſtand biên.
Zo iets op dezen togt hem Nasſau heeft doen vreezen,
Het kan bezwaarlyk iets dan Nasſaus wanhoop wezen:
Hy weet wat wanhoop durft, en wat die kan beſtaan.
Hy, ſtaatsman en ſoldaat, beſloot gewis te gaan:
Hy wist, wanneer ik hem niet tot den ſlag kon nopen,
Dat op des winters komst myn leger moest verloopen;
Dewyl ik, door gebrek aan krygsbehoefte en geld,
Geen talryke oorlogsmagt kon doen beſtaan in 't veld.
Voorzigtig meer dan ſtout, beſloot hy zonder vechten
Ons onderling geſchil door tyd te doen beſlechten;

erzettelyk in dit gevormd beſluit,
ik, die 't vechten zocht, hem daaglyks vruchtloos uit.
id': myn volk, vermoeid van ginds en weder trekken,
onbeſchroomd zyn zucht tot muitery ontdekken.
old my in myn tent, daar 't, fel vervoerd door ſpyt,
iet ongemak van dezen togt verwyt;
ng de drift zo verr', dat één der muitelingen
i geladen roer my naar den hals dorst dingen.
: evenwel die drift door kracht van heuſche taal,
der muitren hart door vrindelyk onthaal;
urfde op zulk een heir van muitende ſoldaten,
va voor my lag, my langer niet verlaten.
iy kennis kreeg ſlechts van één muitery,
ir' met my gedaan. Hier kwam de winter by,
volſtrekt belette om langer 't veld te houden
iden, die my licht aan Alva levren zouden.
de nacht te baat, en trok behendig af;
d Alva aangebragt, die ſtraks bevelen gaf
den Franſchen grond myn leger na te jagen.
ide van myn volk wierd op de vlugt geſlagen;
gevangen wierd moest, op het oogenblik,
'en aan een' boom uitblazen door den ſtrik.
cht met allen ſpoed de Gete door te trekken,
n overtogt voor 's vyands oog te dekken;
r d'Avalos volk, meest zware ruitery,
ger driftig volgde, en dreigde van ter zy';
Vitelli my aan de andre zy' deed ſchroomen,
va achter my ons dreigde by te komen.
k een gevecht hier onvermydlyk zag,
e ik al myn volk ſtoutmoedig tot den ſlag.
t: myn benden! ſtryd, beſchermt met kracht uw leven.
sdryf tegen my is u door my vergeven!

Gy kent den vyand, die, van menschlykheid vervreemd,
Door zwaard of ſtrop ontzielt wat hy gevangen neemt.
Hy heeft zyn' wreeden aart in 't jongst gevecht doen blyken:
Vecht voor uzelv', myn volk! ziet uwer broedren lyken,
Aan rave en gier ter prooi, gehangen aan een' boom.
Sterft liever in den ſtryd, of ſneuvelt in den ſtroom;
Laat Alvaas naam of magt uw ſtoutheid niet vertſagen.
Ik zal myn hoofd met u, myn leven voor u wagen.
De zege hangt meer af van ware dapperheid,
Dan dreigende overmagt; vertrouwt op myn beleid.
Ik greep d'Avalos aan, die meest my onrust baarde.
Terwyl Vitelli noch zyn volk in orde ſchaarde,
Greep dappre Lodewyk hem met zyn voetvolk aan,
En wierp hem overhoop, byna zelfs zonder ſlaan.
Die overſte, onvoorziens dus op de vlugt gedreven,
Eer Alva, verr' te rug, hem onderſtand kon geven,
Gaf, door zyn nederlaag, myn volk een' nieuwen moed.
Hoogſtraten rukte toen, met ongemeenen ſpoed,
Ter hulp der benden aan die met d'Avalos ſtreden,
Die ſtraks van Alvaas heir geheel wierd afgeſneden.
De ſtryd was kort, doch ſcherp: d'Avalos wierd geveld.
Hoogſtraten, zwaar gewond, en buiten ſtaat geſteld
Om langer zich aan 't hoofd der ruitery te weeren,
Zocht, zittende op den grond, zyn' vyand noch te deeren.
Vitelli dus verjaagd, d'Avalos omgebragt,
Verſchrikte 's lands tiran, ondanks zyne overmagt.
Hy ziet myn' aftogt aan, zelfs zonder zich te roeren.
Ik deed Hoogſtratens graaf den vloed ſtraks overvoeren;
Daar hy, op de overzyde, aan 's vyands magt ontrukt,
Zyn einde nadren voelt, myn handen kuscht en drukt,
En, doende, zonder vrucht, een pooging om te ſpreken,
My ſtervend' wenkt zyn dood en 't vaderland te wreken.

Voorts zocht ik Louverval, die dapper had geſtreên;
Maar, ach! ik vond hem niet. Hy, by 't gekwetst gemeen,
Dat ik niet redden kon, op 't ſlagveld nagebleven,
Wierd naderhand geboeid in Alvaas magt gegeven;
Die dien doorluchten held, op Bruſſels hofſchavot,
Deelachtig heeft gemaakt aan Egmonds yslyk lot.
De woeste van der Mark, berucht door 't zeldſaam zweeren
By all' wat heilig is, dat hy zich nooit zou ſcheeren,
Zolang hy Egmonds dood op Nederlands tiran
Niet grootsch gewroken had, bleef, tot den laatſten man,
Den oever van de Gete, in ſpyt van 's vyands woede,
Bewaren, tot ik my door 't ſtroomend' water ſpoedde.
Held Marnix, minder woest, maar grooter van beleid,
Bragt al myn legertuig, met kunst, in zekerheid.
In 't eind': voor 's vyands oog, de Gete doorgekomen,
Heb ik terſtond den togt naar Vrankryk aangenomen;
Daar ik, bedenkende in wat akeligen ſtand
Nu Neêrland wezen zou, als zynde in Alvaas hand;
En dat ik met myn volk het niet van nut kon wezen,
Ja dat ik van myn heir het ergst licht had te vreezen;
Myn volk met droefheid ſcheidde, en niets by my behield
Dan weinig helden, door één drift met my bezield.
'k Heb hen niet verr' van hier in zekerheid gelaten.
Ach! mogt hun trouw en moed uw eedle vrinden baten!
Mogt Naſſaus arm, ten dienst van 's Hugenoots belang...
Mogt hy voor 't minst uw volk ontſlaan van zielendwang!
't Is waar, 'k ben arm, gehoond en uit myn land verdreven;
Maar echter heeft noch deugd noch moed myn hart begeven;
En, hoe my 't lot vervolg', hoe me alles tegenloop',
Oranjes eerlyk hart is altyd ryk in hoop.
Met deze fiere taal ſluit Naſſaus prins zyn rede.
De gryzaart, verr' dat hy den dierbren tyd beſteedde

Aan roemend uiten van zyn hartsverwondering,
Om 's helds ſtandvastigheid in 't geen hy onderging,
En verr' van zyn beleid en vroomheid hoog te pryzen,
Spreekt deze ronde taal: loftuiting walgt den wyzen!
Ik weet dat Nasſaus hart alleen voldoening vind
In 't doen van zynen pligt. Ga heen, doorluchte vrind!
Beſtry, gelukkiger dan in de Nederlanden,
Hier Romes dwinglandy, die 't hart verſlaaft aan banden.
Ik word door 't eerloos hof met vrede loos gevleid;
Doch merk niet dan te klaar waarom de listigheid
Van ſnoode Medicis dit alles heeft verzonnen:
Men houd my op aan 't hof; men heeft dus tyd gewonnen,
Om, onder 't voorſlaan van de vrede, alom met kracht
Zich ſtil te wapenen, ten val van onze magt.
Ik zal my binnen kort van hier te veld begeven.
Intuſschen doet my 't lot der Nederlanden beven,
Waarin, na uw vertrek, de moordziekſte aartstiran
Zyn' wreeden haat nu vry den teugel vieren kan.
Laat, ſtrydende aan het hoofd van myn verdrukte ſcharen,
't Ontwerp om Neêrlands volk te redden nimmer varen.
Laat de eedlen, in 't geheim uw oogmerk toegedaan,
Gedurig u den ſtaat van Neêrland doen verſtaan.
Gy hebt by u een volk dat ſtout is, 'k meen de Zeeuwen:
Ontſteek, bedekt, den toorn' dier fiere waterleeuwen.
Vergun hen, in uw' naam, op 't moordziek Spaansch gebroed,
Dat zeker reeds hen walgt, te rooven op den vloed.
De ſterkte van uw land is in de zee gelegen:
Zo ge ééns, door Zeeuwſche hulp, de zeeſteên hebt gekregen,
Zal 't Philips, hoe ſterk zyn hart van toorne en wraaklust brand,
Bezwaarlyk zyn u ooit te dryven uit het land.
Philips, wien Egmonds graaf en Hoorne dwaas vertrouwden,
Philips, voor wien gy 't land groomoedig wilt behouden,

De

De onwaardige erfgenaam van 's vaders heerſchappy,
Min wys, ſtaatkundig, groot en arbeidſaam dan hy,
Min koning inderdaad, min moedig oorlogsvoerder,
Maar, in één woord gezegd, veel grooter ſtaatsberoerder;
En Alva, die, met Rome, uit hoogmoed grimmig woed,
Ziedaar het drietal, prins! dat gy beſtryden moet.
De eerſte is van laffen aart, en, zelfs in 't volkberoeren,
Gezwind in zyn beſluit, doch traag in 't uit te voeren,
Verſpillende al zyn ſchat in Spanjes ryksgebied;
Dus is hy, hoe gevreesd, juist zo ontzaglyk niet.
Wat Alva voorts betreft, gy kunt hem licht bedriegen:
De hoogmoed inderdaad is licht in ſlaap te wiegen.
Hy, enkel groot in 't veld door zyne omzigtigheid,
Bezittend' meer vernuft in krygs-dan ſtaatsbeleid,
Min landvoogd dan ſoldaat en ſchrander heirbeweger,
Is nooit ontzaglyk dan als leidsman van een leger.
Veins dat gy hooploos zyt om immer Nederland,
Daar gy in Vrankryk ſtryd, te rukken uit zyn hand.
Dit zal 't hovaardig hart, wel verre van te waken
Op uw bedekte list, volſlagen zorgloos maken;
Daar hy 't gemor eens volks, in ſlaverny gebragt,
Tot oproer tegen hem en moed- en krachtloos acht.
De wreedaart is te trots om lang te zegepralen:
Zyn hoogmoed doet gewis eerlang hem ſchand' behalen!
En de offeraar monarch, die, trots op 't klatergoud
Van zyn drie dubble kroon, de volken onrust brouwt,
Door hun verdeeldheid zoekt zyn' wanklen ſtoel te ſchragen,
Zal, als 't geluk u vleit, niets tot uw kwelling wagen.
Het Heidensch Rome, op 't hoogst in ſtaatkunde uitgeleerd,
Heeft, door der vorsten twist, de vorsten overheerd,
Om ſtrafloos dus meestres der aard' te kunnen heeten;
En 't Christensch Rome is gantsch die kunsten niet vergeten.

In zyne woede alleen door hovaardy beſtierd,
Was 't niet genoeg dat hy 's lands ſtrengſte geesſel wierd;
Neen; om den moed des volks noch meerder te doen zwichten,
Beſloot hy om zichzelv' eene eerezuil te ſtichten;
Opdat 's lands ſmaad, de vrucht van zyne zegepraal,
Vereeuwigd worden zoude in marmer of metaal.
Doch in dat ſnood ontwerp, in 't heetst van 's wreedaarts woede,
Waarin hy weinigst denkt aan die geduchte roede
Die meer dan één' tiran, al 't aardsch geweld ten hoon,
Ten blyk dat God regeert, deed ſiddren op den troon,
Doet God, te lang getergd door Alvaas razernyen,
Des dwinglands trotsheid zelf tot 's dwinglands val gedyen;
En ſtaat, ter kneuzing van Kastiljes yzren roê,
Waaronder Neêrland zucht, de hel een' aanſlag toe.
In 't onbegryplyk vak door 's aardryks twistbeſlechter,
Der vromen vader, der Godloozen ſtrengen rechter,
Ter folterplaats geſchikt voor die Zyn wet vertreên,
Woelt al wat gruwlyk is knarstandende onderéén.
De Dood, op wier gelaat geen hartstogt is te lezen,
Voor eeuwig tot gemis van 't zalig licht verwezen,
Scherpt met haar ſterke, ſchoon van vleesch ontbloote, vuist,
Hier 't moordgeweer dat vorst en ſlaaf op de aard' verguist.
Haar vader Hoogmoed, trots op zyn' triomf in Eden,
Daar hy het vol genot der aardſche zaligheden,
Door boos gevlei, ter gunst der grimmige englen wrok,
Gods gunsteling, den mensch, op 't jammerlykst onttrok,
Schimpt, met een wreede lagch, op de aklige afgrondſchimmen,
Die hem, weleer hun god, nu, om hun ſtraf, begrimmen.
Naby die helſche ſlang, wier boosheid de afgrond kent,
Spookt wreevle Nyd, gedoemd tot ſterven zonder end';
Naast haar de dolle Haat, meêdoogenloos voor ſmeeken,
Belust door eigen hart in 's vyands hart te ſteken;

Hem

Hem volgt de Toorn', de Wraak, de Staatzucht en 't Geweld,
En Wellust, die zichzelv' al ſtreelend' nedervelt.
Hier ſpookt die wreede drom gekroonde monſterdieren,
Gewoon hun zucht tot dwang op de aard' den toom te vieren;
Gedrochten, die alleen door ſtaatzucht aangezet,
Zich ſpitſten om al de aard' te kluistren aan hun wet;
Door 't menschdom hoogst geëerd, geroemd als groote mannen,
Doch in Gods heilig oog doemwaardige aartstirannen.
Hier zweven nevens hen hun raadsliên, en 't gebroed
Dat eigen grootheid zocht in burgerzweet en bloed.
De lage woekeraar, die groeide in trouweloosheid,
De vuige lasteraar, de boezemvrind der boosheid,
De ſnoode huichelaar, die God en mensch onteert,
Staan hier ten doel aan wee dat onophoudlyk deert.
Een akelige zwerm van dwaal- en leugengeesten
Woelt grimmende onderéén, terwyl geſtaêg de meesten
Van dezen gruweldrom ſtout roemen op de kracht
Van hun vermommingen, ten val van 't aardsch geſlacht.
Dees monſters, door Gods magt gekneld in helſche banden,
Somtyds door God geſlaakt tot ſtraf der dwingelanden,
Benevlaars van den geest op eigen krachten ſtout,
Verleiders van het hart dat nooit op God vertrouwt,
Werktuigen in Gods hand, om heerſchende aartstirannen
Zich door hunne eigen hand te doen een' valſtrik ſpannen,
Staan ieder uur gereed, om, 't kerkerhol ontgaan,
Des Opperrechters wraak met kracht ten dienst te ſtaan.
Oranjes biddend hart, dat van zyn vrome grooten,
De ſtem van 't ſchuldloos bloed in Nederland vergoten,
En Alvaas hovaardy en woeste onmenschlykheid,
Drong door tot in 't paleis van de Oppermajesteit.
De onkreukbre Rechter, die, tot gramſchap aangedreven,
Slechts door een' enklen wenk het gantsch heelal doet beven,

Kiest, daar Hy Alvaas val, op Neêrlands beê, beſluit,
Aartsengel Gabriël tot Zynen dienaar uit.
De ramp van Nederland, dus ſpreekt het Alvermogen,
Voor mynen troon gebragt, ontvonkt myn mededoogen;
En Alva, walglyk trots op krygs- en ſtaatsbeleid,
Verliefd op zyn verdienſte, ontſteekt myn grimmigheid.
Zyn wreede ketterhaat, belust op menſchenſlachten,
Vervult het hemelryk met wraakgeſchreeuw en klagten.
Hy ſta een' leugengeest, uit 's afgronds jammerpoel
Op myn bevel geſlaakt, tot zyn verderf ten doel.
Dees doe, door valsch gevlei, den trotſen wreedaart dwalen;
Ik, die den hoogmoed haat, doe hoogmoed ſchand' behalen.
Dat dwaling 't waanwys brein des trotsaarts gantsch verheer'
En dus Toledo door Toledo zelv' verneêr'!

God zwygt. De aartsengel daalt, op uitgebreide vlerken
Van gouden ſchachten, ſtraks uit de opperhemelperken,
En nadert, met een vaart een' blikſemſchicht gelyk,
De ſterk geſloten poort van 't gruwzaam ſchimmenryk.
De duivlen ſidderen, men vlied aan alle kanten,
Op de onverwachte komst van een' van Gods gezanten.
In 't midden van 't gegil, roept de engel Gabriël
Een' leugengeest, en meld hem 't Goddelyk bevel.
De afgryslyke afgrondspoel, nooit blyder dan op 't hooren
Dat God zyn hulp tot ſtraf van 't menschdom heeft verkoren,
Verheft, nu God daardoor Toledo ſnuiken zal,
Schoon de afgrond hem bemint, een gruwzaam vreugdgeſchal.
De leugengeest, gereed uit de aklige afgrondskimmen,
Op last van Gabriël, naar 't aandryk op te klimmen,
Verlaat op 't oogenblik 't veelverwig helſche kleed,
Waarin 't misvormde ſpook des afgronds hof betreed.
Hy dekt den kreuplen voet, wiens ſlingring hem voor de oogen
Der wyzen kenbaar maakt, ten val van zyn vermogen,

En

En ſchiet, om tot bederf van Alva wis te gaan,
De wapens en het kleed der ſchoone Wysheid aan.
Dus binnen Brusſels wal in Alvaas hof gekomen,
In 't uur dat die tiran juist had beſluit genomen
Door 't ſtichten van zyn beeld, tot Neêrlands ſchande en ſpyt,
Zyn' naam te ontrukken aan 't vermogen van den tyd,
Verneemt het helgedrocht zyn prooi, vol geestverrukking,
Vol boos gepeins op moord, op land- en volkverdrukking.
Het gruwzaam zwaard, geſcherpt tot kettermoordery,
Ligt nevens hem aan de eene, en aan zyne andre zy'
Het wapentuig, bedekt met aklig roest, geſproten
Uit ſpattend menſchenbloed, door 's dwinglands vuist vergoten.
Een zilver kruisbeeld blinkt, door eenen naren damp
Van brandvocht, flikkrende uit een oude koopren lamp,
Op een' berookten muur; waar onder twee paar ſchonken,
En een geraamtehoofd op 's wreedaarts tafel pronken.
Een grof gordyn onttrekt aan 't lichtſchuw aangezigt,
En 't aklig rustvertrek, het lieflyk zonnelicht.
De rustlooze aartstiran ryst op, treed ginds en weder,
En werpt zich op zyn ſchild voor 't beeld des Heilands neder.
ô Gy! die op een kruis voor my geſtorven zyt,
Dus ſpreekt hy, 'k ſmeek van u geen' zegen in den ſtryd:
Ik kan om in gevecht myn' vyand te overheeren,
Elk kent myn krygsbeleid en moed, uw hulp ontberen.
Stort ſlechts my wysheid in, om dit doemwaardig land
Te teistren, en 't altyd te houden in myn hand.
Dan zy, daar 't ketterrot u gruwzaam durft verachten,
Door Alvaas dankbaar hart, verdoofd voor alle klagten,
Vol yver voor uwe eer, het helsch gebroed ter ſpyt,
U daaglyks 't kettersch bloed van Nederland gewyd.
Zo durfde die barbaar, op 't ſchild byna bezweken,
Een' God van liefde om hulp in 't volkverdrukken ſmeeken!

't Vermomde helgedrocht, dat vlammende op hem loert,
Vertoont zich aan zyn' geest, door driften fel beroerd,
Verrukt dien meer en meer, en, om hem te overwinnen,
Beſtookt, bedwelmt en boeit het monſter 's dwinglands zinnen.
God, zegt de leugengeest, God, Wien uw deugd bekoort,
God, Dien gy vurig ſmeekt, heeft uw gebed verhoord.
Doorluchte veldheer, groot, ſtout, waakſaam, yvrig, ſchrander,
Verdediger van de eer van Spanjes oorlogsſtander,
Verjager van Oranje, en ſchrik van 't ketterrot;
Standvastige yveraar voor de eer van Rome en God!
De wysheid, op uw bede, op last van 't Alvermogen,
Ter gunst van hem voor wien gy hier ligt neêrgebogen,
Het juichende englenhof, haar vaderland, ontgaan,
Is vaardig om met raad Gods gunstling by te ſtaan.
Uw ſchrander krygsbeleid, dat Naſſau heeft verdreven,
Heeft Neêrlands volk geheel in uwe hand gegeven.
Oranje, die vergeefs naar uw verdryving ſtond,
Stryd in een' vreemden dienst, op een' uitheemſchen grond.
Wie durft in 't gantſche land, nu gy hem hebt doen wyken,
De minſte morring om uw landbeſtier doen blyken?
't Gemeen beeft voor uw' naam, de grooten zyn verſuft.
Men vreest uwe oorlogsmagt, men vreest uw ſcherp vernuft.
Zorg niet dat eenig mensch dit land u zal ontrukken;
Zorg, zo gy zorgen wilt, om 't kunſtig te onderdrukken.
Het is 's volks overvloed waaruit hun ſtoutheid ſpruit:
Beſnoei hunn' overvloed, zuig hen behendig uit.
Verheerd, verneêrd, verſlaafd, ſtaatkundig uitgezogen,
Zal 't eeuwig onder 't juk des Ibers zyn gebogen;
En dus, naar 's Hemels wensch, tot Alvaas eeuwige eer,
Zich buigen voor één' God, en voor één' opperheer.
't Volk heeft geen magt ter zee om Spanje 't hoofd te bieden;
Bezet de zeeſteên dus niet met uwe oorlogslieden.

De

De landzy' trekke uw zorg. Dwing, met een' yzren ſtaf,
't Vermeesterd Nederland den tienden penning af.
Dees ſchatting, best geſchikt om Neêrland uit te zuigen,
Zal 't volk, in 't kort verarmd, gedwee den hals doen buigen.
Hou voorts elk groote ſtad, ter gunst van uw belang,
Door een verſterkt kasteel geſtadig in bedwang.
Beſcherm 't aloud geloof door de Inquiſitieroede.
Dat niets de ketters dekk' voor uw lofwaarde woede!
In 't einde, uw beeld, geſticht ten hoon van volk en raad,
Bewyze uw magt aan elk die daarop de oogen ſlaat.
Myn invloed, midlerwyl, zal ſteeds uw' geest verſterken,
De ſlaverny des lands, en Alvaas roem bewerken.
Het monſter zwygt, en duikt, na 't treffen van zyn doel,
Met donderend gerucht, in 's afgronds jammerpoel;
En Alva, door de hel, tot heil des lands, bedrogen,
Juicht nu de Wysheid hem doorluchtig wil verhoogen.
Bezwymeld door een taal die 't dwangziek hart hoogst vleit,
Werpt hy zich roekloos in den arm der zorgloosheid;
Belagcht in 't hart Oranje, en acht de Nederlanden
Nu meer dan ooit voorheen gekneld in Spaanſche banden.
Het eerst waarmeê zyn brein, door hovaardy geſtreeld,
Zich yvrigst bezig hield was 't ſtichten van zyn beeld.
't Wierd van 't geſchut gevormd, dat eertyds aan de zoomen
Der Eems graaf Lodewyk na 't ſtryden wierd ontnomen.
Dus wierd het wraakgeweer van 't zuchtend' Nederland,
Een krytend praalgevaart' der Nederlandſche ſchand';
Dus griefde een tuig, weleer de ſchrik van 's dwinglands poogen,
In 's dwinglands beeld vervormd elk Neêrlands hart door de oogen!
Dit tergend praalbeeld, zelfs een walg voor 't Spaanſche ryk,
Van lengte en van gelaat den aartstiran gelyk,
Stond op een' hoogen voet van blinkend ſteen verheven,
Waarop, door 's dwinglands last, dees loffpreuk was geſchreven:

„ Dit is het beeld des helds, die, trots het muitgeweld,
„ Den Godsdienst en de rust in Neêrland heeft herſteld.
„ Dit is tot Alvaas eer, tot vreugd van 's konings vrinden,
„ In Neêrland opgericht ten hoon der muitgezinden."
Myn dierbaar vaderland! ach! dat de bittre ſmaad
Waarmede uw dwingland voorts, tot ſtreeling van zyn' haat,
In 't beeld dat hy zich ſtichtte uw trouwe hoeders hoonde,
Zich nimmer in geſchrift aan 't nageſlacht vertoonde!
Myn dichtnimf gaat dit merk van Alvaas razerny,
Geliefde tydgenoot! met zwygen liefſt voorby.
Terwyl de dwingeland dit ſmaadlyk praalbeeld ſtichtte,
Tot ſiddrend zwygen 't volk, in 't juk gekneld, verpligtte,
En na hy met zyn' voet 's lands rechten had vertreên,
Riep hy, in Bruſſels wal, den bangen raad byéén.
Romero, 's dwinglands vrind, doet ſtraks dien raad vergadren.
De leden, hoogst verbaasd, zien wreeden Alva nadren:
Romero treed vooruit, als hoofd van 's hertogs wacht,
Davila, waarlyk groot voor Spanjes oorlogsmagt,
Volgt ſtraks met Alva zelv'; de lyfwacht volgt hun ſchreden.
De ontſtelde raad ryst op, zodra zy binnen treden;
Doch Alva, hoe men zich, uit vrees, voor hem verneêr',
Schynt, met zyn trots gevolg, gevoelloos voor die eer;
Ja, ondanks dat 's lands raad ſchier ſiddert aan zyn voeten,
Verwaardigt hy zich niet om ééns weêrom te groeten.
Hy plaatst zich, met een ſtuursch en dreigend aangezigt,
Op 't hoog geſtoelte alleen voor Koning Phlips geſticht,
Terwyl word, op zyn' last, den raad aan alle kanten
Omſingeld door een' drom van yzren lyftrauwanten.
De trotsaart, voor den glans der eerbewyzing koel,
Leunt achtloos met den arm op zynen konings ſtoel,
Drukt met zyn magre vuist zyn' breeden hoed in de oogen,
En buldert brommende uit: gy kent het groot vermogen

Des

Des magtigen monarchs van Spanjes ryksgebied;
Het is die koning zelf dien gy in Alva ziet.
Hy kent geen andre wet dan 't vorstlyk welbehagen.
Hy doet door my van u den tienden penning vragen.
Eer ik dien niet bekoom', zult gy aan 's hemels trans
De ſtarren, zon en maan beroofd zien van haar' glans.
Hy zwygt, ſtaat op, vertrekt, en laat den raad verlegen,
Vol ſchaamte en droeffenis, zyn' voorſlag overwegen;
Doch krachtloos door de ſmart, ſcheid de onderdrukte raad
Beſluiteloos van één, met tranen op 't gelaat.
Zodra 't verſlaafde volk des dwinglands eisch bevroedde,
Verkeerde in 't eind' de ſchrik in heimelyke woede.
Wie Rome, of Luther, of Calvyn, was toegedaan,
't Zag alles Alva voor 's lands grootſten vyand aan;
't Prees alles Nasſaus prins, die ſtout voor 't land zich waagde,
Daar elk zyn wysheid roemde, en tevens hem beklaagde.
's Volks ingekropte haat tot 's lands geweldenaar,
Van dag tot dag getergd, wierd eindlyk openbaar;
Men dorst den aartstiran ſtoutmoedig blyken geven
Van afkeer voor zyn' dwang, zelfs met gevaar van 't leven.
Oranje midlerwyl, ſchoon hy in Vrankryk ſtreed,
Vergat de rampen niet die 't zuchtend Neêrland leed.
Vol drift om zich voor 't heil des Hugenoots te wagen,
Hield hy nochtans het oog op 't kwynend land geſlagen;
En door den wyzen raad van Coligny bekoord,
Had hy veel eedlen reeds ten zeetogt aangeſpoord.
Van Vrankryks vruchtbren grond te Dillenburg gekomen,
Had hy dus reeds den ſtaat van Nederland vernomen.
Hy wist des dwinglands woede en eisch vol ſpoorloosheid;
En daar zyn edel hart om 's volks elende ſchreit,
Verneemt hy met vermaak, dat de onderdrukte ſcharen
Hun ſpyt den aartstiran met heldenmoed verklaren;

En 't geen hem daaglyks meer voor Neêrland hopen deed,
Was 's dwinglands hovaardy. Trotſe Alva, in al 't leed
Het zuchtend Nederland door harden dwang gebrouwen,
Koelzinnig, deed alom in 't land kastelen bouwen
Naby en in de ſteên, om 't ſiddrend volk noch meer
Te dwingen, zo 't in 't eind' beſloot tot tegenweer.
Voorts nam hy voor om 't volk, door kracht van Spaanſche klin-
Het Trentſche kerkbeſluit tirannig op te dringen; (gen,
Dat gruwzaam kerkbeſluit, in priesterbrein gebroeid,
Geſtaafd door dwinglandy, die ziel en ligchaam boeit!
Een ſtrik door Romes list de Christenheid geſpannen,
Gevormd, geroemd, beſchermd door heilige tirannen!
In 't midden van 't rumoer dat Neêrland davren deed,
Had Nasſaus ſchrander brein het ſtout ontwerp geſmeed
Om, zelf door 't volk, vergramd door 't gruwzaam landverdrukken,
Een zeeſtad van gewigt uit Alvaas hand te rukken.
Hy zond, opdat het volk daartoe wierd opgeruid,
Bedekte vrinden, en den ſchrandren Marnix uit.
Die helden, loos vermomd, vertoonden aan de ſcharen
's Lands ſchande en ſlaverny, en aan hoe veel gevaren
Hun nageſlacht en 't land voor eeuwig bloot zou ſtaan,
Wanneer men Alvaas dwang niet durfde tegengaan.
Terwyl hun ſtoute vlyt dus 't volk alom beroerde,
En zorglooze Alva niet op Nasſaus lagen loerde,
Vol waan dat hy dien held voor eeuwig had verheerd,
Word die verwinnaar door den vlugteling verneêrd.
De prins, om zyn ontwerp voor Alvaas oog te dekken,
En hem van 't zorgen voor de zeeſteên af te trekken,
Verſpreidde alom, dat hy op 't ernſtigſt was bedacht
Om andermaal, in 't kort, aan 't hoofd van grooter magt
Dan eertyds, in het hart van Brabant op te komen.
Hoe min dit los gerucht den aartstiran deed ſchroomen,

Het

Het bragt nochtans te weeg dat hy zichzelv' bedroog,
Zyn meeſte krygsvolk uit de ſterke zeeſteên toog,
En naar de landzy' zond, om 't onheil af te keeren
Zo inderdaad de prins in Brabant hem mogt deeren;
't Bevestigde in het brein des ſnoodſten dwingelands
Den raad van 't helgedrocht, benevlaar zyns verſtands;
Hy waande dat door God hem klaar wierd aangewezen,
Dat Spanje in Nederland ter zee niets had te vreezen.
Terwyl held Willem dus, door zucht voor 't volk bezield,
's Lands onderdrukker aan de landzy' bezig hield,
Was reeds zyn magt ter zee verbazend toegenomen.
De Zeeuw beheerschte eerlang de vaderlandſche ſtroomen,
Dorst in elk Spaanſche kiel zyne enterbylen ſlaan,
En voerde eerlang 't bevel langs kust en oceaan.
Trotſe Alva, vol van waan dat niets zyn magt kon kneuzen,
Gaf ſmaadlyk 't Zeeuwſche volk den naam van watergeuzen;
En 't vinden van dien naam voldoet zyn' dwazen geest,
Die op geen' weêrſtand peinst van volk alom gevreesd.
Graaf van der Mark, het hoofd der woeste waterleeuwen,
Maakte overal de zee onveilig met zyn Zeeuwen,
Had nergens ſchuilplaats dan zyn dobbrende oorlogstent,
En nergens legerplaats dan 't golvende element.
Die ruwe hoofdman van een zwervende oorlogsbende,
Die krygsman, die geen wet dan zynen wil erkende,
Die, voor den zeeſtorm blind en 't baldrend krygstuig doof,
Verhit op 't Spaanſche bloed en op den Spaanſchen roof,
Gedurig gruwzaam vloekte op Alvaas dwangziek poogen,
Had van den oceaan meer woestheid ingezogen.
Hy, en zyn volk, hem gantsch gelyk in woede en moed,
Had ſedert lang geen' buit veroverd op den vloed:
Dit deed, terwyl de ſpyt zyn bloed ontvlamde in de adren,
Hem met zyn waterheir de kusten meerder nadren.

Ter plaatſe daar de Maas, op zeevaardy belust,
Met haar' kristallen mond de zilvren voeten kuscht
Des Noordſchen oceaans, door dankbaarheid gedreven,
Dewyl men 't door zyn' vloed op haren vloed ziet leven
Van koopkasteelen, die, gevleugeld door de hand
Van Nereus kroost, den bloei vergrooten van ons land,
Welks maat van overvloed daardoor word vol gemeten!
Vertoont zich op een' hoek een ſtad, de Briel geheeten.
Hier trof de vloot, belust ten ſtryd of roof te gaan,
Naby 't beſchuimde ſtrand een viſſers vaartuig aan.
De woeste van der Mark gaf last aan één der ſchepen,
Dat vaartuig met geweld in de oorlogsvloot te ſleepen.
Men brengt den ſtuurman ſtraks by 't hoofd der vloot aan boord,
Die in een kort verhaal 's lands bangen toeſtand hoort.
Vergramd door 't naar bericht van zo veel yslykheden,
Zweert de onbezuisde held, met de allergruwzaamſte eeden,
Op nieuw, hoe Alvaas wrok hem en al 't land begrimm'!
Oranje en Neêrland wraak, met Egmonds heldenſchim.
Men ſiddert op elk' vloek dien hy zich laat ontſlippen;
Het ſchuim, op zyn door toorne en haat verbleekte lippen,
Verſtrekte, al ſpattend', by elk' vloek en 't woord van wraak,
Zyn krygsvolk, dat hem vreesde, een gruwzaam ſchynvermaak:
Hoe ruuw elk hunner was, niet één der zeeliên waagde
Te toonen dat zyn toorne en vloeken 't minst mishaagde;
Die redenlooze held was in zyn drift zo woest,
Dat hy gevaarlyk was voor wie hem dienen moest.
De ſpyt ſcherpt zyn vernuft: hy hoort van zyn' gevangen,
Dat 's lands tiran, ten dienst van 's konings ſtaatsbelangen,
De ſteden aan de zee van krygsvolk had ontbloot,
En zyn bezettingen op Brabants grond vergroot.
Dit doet op 't oogenblik hem hopen om de wallen
Des Briels, den prins ter gunst, gelukkig te overvallen.

Hy

Hy ſpreekt met deze taal zyn' krygsgevangen aan:
Ik heb uit uwen mond den ſtaat der ſtad verſtaan.
Gy zegt het Spaanſche rot is daaruit weggetogen;
Verwacht een wreede dood, zo gy my hebt bedrogen.
En de andre zegt bedaard: zo ik een naricht gaf
Dat met de waarheid ſtryd, dat vry uw toorn' my ſtraff'!
De gouden dagtoorts praalde aan de Oostelyke kimmen,
En deed naauw' 't golvend vlak in 't oog des vlootlings glimmen,
Wanneer men op elk ſchip reeds hoorde: ſtadwaarts heen!
Men nadert ſtraks de ſtad; 't raakt alles op de been.
De ſiddrende overheid, ter rustplaatſe uitgedreven,
Weet niet wie haar genaakt, doet ſtraks bevelen geven,
Onzeker van haar lot, en voor de ſtad vol ſchroom,
Geen ſlot te ontſluiten van een poort of waterboom.
De vlootvoogd midlerwyl, tot by de ſtad genaderd,
Ontſcheept zyn benden, die, ten ſtorm by één vergaderd,
Slechts wachten dat één wenk hen doe 't bevel verſtaan,
Om daadlyk met de byl de poort ter neêr te ſlaan.
Terſtond zend de overheid, om dezen ſtorm te ſtuiten,
Een lid uit haren raad tot van der Mark naar buiten.
Dees vraagt den vlootvoogd ſtout, wat hy begeert? De ſtad,
Is 't antwoord; wacht niet af dat die worde aangevat.
Ik eisch, uit Nasſaus naam, ten dienst van Spanjes koning,
De ſtad: verwacht hunn' gunst voor deze dienstbetooning.
De prins wil dat de ſtad voortaan ontheven zy
Van 't Inquiſitie juk, en Alvaas tiranny.
Ga heen. Uw overheid kan zich één uur beraden.
Draag zorg myn grimmigheid niet op uw' hals te laden.
Zo ik u dwingen moet, denk dat ik, in uw' wal,
Uw' raad als vrinden van 's lands dwingland handlen zal.
De raadsheer keert met ſpoed, op 't hoogst verbaasd, naar binnen.
De raad weet in dien nood niet wat hy zal beginnen:

Het hart was wel Oranje in 't heimlyk toegedaan,
Doch 't was niet min door vrees voor Alvaas wraak belaên.
Men overweegt den eisch. 't Beraaduur loopt ten ende:
De kreegle van der Mark belast ééne oorlogsbende,
De ſterkbewaarde poort, naby hem, in der yl,
Ter neêr te bonzen, of door ſcheepsgeſchut of byl;
Terwyl zyn ovrig volk zich ſchaart, om in geleden,
Door de omgerukte poort, ſtraks ſtadwaarts in te treden.
't Bezwangerd dondertuig, door 't vuur van vracht verlost,
Braakt vliegend yzer, dat, naar zyn beſtemde post
Heen ſnorrend' door de lucht, het ſtoutſte hart doet beven:
Het treft! daar valt de poort, en doet de wachters ſneven!
De woeste van der Mark, door 't lang beraad verſtoord,
Stelt fluks de byl te werk, en breekt de binnenpoort,
Stuift, als een watervloed door breedgeſcheurde dyken,
Naar binnen, met zyn volk, langs ſtuivend puin en lyken.
De gantſche raad, by hem tiransgezind genoemd,
Was in 't verbitterd hart alreê ter dood gedoemd.
Hy treed aan 't hoofd zyns volks met zyn' ontblooten degen;
De reeds gedoemde raad treed hem al ſiddrend' tegen;
Treslong is aan het hoofd, Treslong, des woestaarts vriend,
Die heimlyk in de ſtad held Nasſau had gediend.
Toen van der Mark Treslong van verre zag genaken,
Doet hy op 't oogenblik zyn volk den optogt ſtaken.
Hy treed alleen vooruit, en kuscht verheugd Treslong,
Die met hem naar den prys der landverlosſing dong,
Wiens haat tot 's lands tiran, uit broedermoord gerezen,
Hem, die zyn halsvrind was, niet onbekend kon wezen,
En van wiens ſtouten geest, en groote ligchaamskracht,
Hy, in 's lands drukkend wee, met recht veel goeds verwacht.
De haat, die hen vereênt, verſterkt hun vrindſchapsbanden!
Treslong, zegt van der Mark, beſchermt geen dwingelanden:

Ik

Ik zag den raad des Briels, die my heeft wederſtaan,
Voor vrinden van het ſchuim der aartstirannen aan.
De raad, dus aangemerkt, had myne wraak te vreezen;
Maar aangevoerd door u kan hy niet ſchuldig wezen.
Dit ſtaal, door deze vuist tot 's raads bederf ontbloot,
Bied thans den raad myn hulp, en die der oorlogsvloot.
Ik wil de bange ſtad van haar langdurig lyden,
Den tienden penning en gewetensdwang bevryden.
De ſtad hebb' de eeuwige eer, dat zy in Nederland
Het eerst des bloedhonds juk verbryzel', hem ter ſchand'!
De raad, dit zegt Treslong, bemint in 't hart Oranje,
En doemt, zo ſterk als wy, de tiranny van Spanje.
Men heeft u niet gehoond, men heeft u niet weêrſtaan
Uit zucht tot 's lands tiran; men heeft zich ſlechts beraên.
Ikzelf, ik heb den raad krachtdadig aangedreven,
De ſtad niet dan door dwang in uwe hand te geven;
Opdat 's lands wreede beul, zo hy u wyken doet,
De ſtad, als trouwloos, niet zou domplen in haar bloed.
Die taal ſtelt van der Mark meer dan voorheen te vrede.
Hy ſteekt zyn heldenkling met blydſchap in de ſcheede,
En zwaait de zeemansmuts om 't moedig hoofd, voor 't oog
Zyns volks: dit werpt terſtond de mutſen naar om hoog,
En roept, met alle kracht: dat vader Willem leve,
Met dappren van der Mark, en 't rot van Alva beve!
De held omarmt den raad. Wat heugchlyk oogenblik,
Nu die zyn' hoeder vind in 't voorwerp van zyn' ſchrik!
Men geeft elkaêr den naam van vaderlandbehoeders.
De burger en ſoldaat, elkaêr als tedre broeders
Omhelzende op dien ſtond, beloven om voortaan
Elkander, van der Mark en Nasſau by te ſtaan.
Hoe moest die mare uw hart een' weg tot blydſchap banen,
Oranje! Uw minzaam oog ſtortte eedle vreugdetranen!

Gy ſchryft die eerſte zege uw wysheid toe noch 't lot;
ô Neen, rechtſchapen held! gy ſchryft die toe aan God.
Gy werpt in 't ſtil vertrek, uw' broeders hof onttogen,
U neder voor 't gezigt van 't gunstig Alvermogen.
Door tranen overſtelpt, ootmoedig neêrgebukt,
Roept gy: ô God! Gy ziet wat ramp myn volk verdrukt:
Gy deed myn' vyands heir voordezen zegepralen,
Maar 't was, opdat Uw magt zyn' hoogmoed zou doen dalen.
Gy wilt, Gy toont my dit, ons helpen door Uw hand;
Gy wilt verlosſer zyn van 't zuchtend Nederland!
Gy hebt weleer Uw volk van 't juk des Nyls ontheven:
Gy wilt het Neêrlands volk dezelfde blyken geven
Van vaderlyke liefde, en wilt, in al hun pyn,
Alleen hunn' trooster, vrind... woud Ge ook hunn' koning zyn!
Schenk hen, by waren moed om 's dwinglands magt te tarten,
Als Gy hun pooging kroont, oprechte en dankbre harten.
Gy ſtortte 's lands tiran den geest der dwaling in:
Dat deze, ô vader! ſteeds hem in den raad verwinn'.
Doe hem, door onze zege, een van Uw ſchoonſte werken,
Zyn dwaze zorgloosheid en misſlag niet bemerken.
Wees, met Uw englenheir, de ſteun van Nederland.
Wy wachten 't all' van Uwe, en niets van onze hand.
Beſtier tot ons behoud de winden, zeen en ſtroomen.
Doe ons door zege op zee de zege op 't land bekomen.
En kiest Ge een' ſterfling uit tot ſtraf der tiranny,
Dat Naſſau in Uw hand die eedle geeſſel zy!

WILLEM DE EERSTE.

VYFDE ZANG.

't Verovren van den Briel, door van der Marks vermogen,
Op vleugels van 't gerucht naar Brusſels wal gevlogen,
Verr' van den dwingeland met ſchrik in 't hart te ſlaan,
Zette enkel Alvaas lust tot ſtraf des vlootlings aan.
Hy, door de hel verblind, op last van 't Opperwezen,
Had, dacht hy, van een vloot van muitren niets te vreezen;
En achtte één hand vol volks genoegſaam, om 't geweld
Van van der Mark éénsſlags te jagen uit het veld.
In 't ſterk beneveld brein van de overwinning zeker,
Ontbied hy ſtraks Bosſu, en zegt: wees Spanjes wreker!
Verachte van der Mark, wiens naam my ſtrekt ten walg,
Voleind', door u verheerd, zyn leven aan een galg.
Elk' koningsonderdaan, dien ge op zyn vloot zult vangen,
Zult gy, benevens hem, als muiter, op doen hangen.
Nooit koom' barmhartigheid voor muiters in ons op.
Wie Rome of Phlips weêrſtaat verdient met recht den ſtrop.
Bosſu, door bittren haat tot Nasſau aangedreven,
Vol blydſchap om den last door Alva hem gegeven,
Maakt, met een wreede lagch, die Brusſels volk verſchrikt,
Zyn rot den togt bekend waartoe hem Alva ſchikt.
Toledo, niet voldaan met die barbaarſche ſchikking,
Zocht Vliſſingen in toom te houden door verſchrikking:
Hy had altyd die ſtad en de overheid mistrouwd,
En dus een ſterk kasteel naby de poort gebouwd,
Het geen hy, na de prins dees landen had verlaten,
Door zorgloosheid verblind, ontbloot had van ſoldaten.

Hy

Hy zond Pacheco af, zyn' naasten bloedverwant;
Een' ſchrander' oorlogsman, wiens vlug en ſcherp verſtand
Volleerd was in de bouw van die geduchte werken,
Wier hoogte en ſteilte een heir in zyne vaart beperken;
Vanwaar het yzer vliegt uit dondrend moordmetaal;
Den ſtormling ſtuit, verhit door hoop op zegepraal;
En die aan hunnen voet een vreeslyk ſlot bedekken
Vol helſche blikſemſtof, die we uit onze aarde trekken,
En die, naar 't voorſchrift van een' koorknaap toebereid,
Het woedend menschdom dient in zyne onmenschlykheid;
Ja die, met kunst bedekt, door 't lontvuur aangeſtoken,
Met donderend gerucht verſchriklyk losgebroken,
Den krygsman, loos gelokt op dien geduchten grond,
Ten hemel ſmyt, misvormt en dood op éénen ſtond.
Pacheco moest het ſlot met nieuwe en hooger werken,
Ten ſnelſte, tot bedwang van Vliſſingen, verſterken.
Naauw' was hy afgereisd, of Alva zond hem dra
Den laffen Agulo met honderd mannen na,
Om Vliſſingen voor 't volk van van der Mark te dekken,
Wanneer 't beſluiten mogt om naar die ſtad te trekken.
De haters des tirans, vervloekers van zyn' dwang,
In 't heimlyk loerende op des wreedaarts ondergang,
In Brusſels muur bedekt voor zyn benevelde oogen,
Berichtten van der Mark met ſpoed des dwinglands poogen.
Die heftige oorlogsman, wiens rustelooze ziel
Reeds blaakte om Vliſſingen, na 't winnen van den Briel,
Door list of krygsgeweld, het Spaansch geweld te ontwringen,
Had in die fiere ſtad bedekte zendelingen.
Kuik, anders Herpt genaamd, een ſtout en ſchrander man,
Vol liefde voor Oranje en haat tot 's lands tiran,
Toonde, onder 't volk vermengd, de reeds misnoegde ſcharen,
Het voorbeeld van den Briel, en in wat nood zy waren

Zo

Zo Alva inderdaad een deel van zyne magt,
Gelyk de wreedaart dreigde, in hunne muren bragt.
Hy hitst alom het graauw, om Alvaas magt te ſtuiten,
Behendig aan, de poort op 't oogenblik te ſluiten,
En noopt de burgery om ſtraks, met allen ſpoed,
Het voorbeeld van den Briel te volgen vol van moed.
ô Mannen! roept hy uit, laat u niet langer plagen!
Het rot van Alva komt den tienden penning vragen,
En, op een' grond zo wreed, zo eereloos als valsch,
Het Inquiſitie juk u dringen op den hals.
Weêrſtaat den dwingeland; laat niets uw' moed verhindren.
Denkt om uzelven, 't land, uw vrouwen en uw kindren.
Volgt ſtout den fieren Briel. Oranje is op de been;
Hy wapent zich op nieuw, ten dienſte van 't gemeen:
Hy zal, om 's dwinglands wraak van uwen hals te wenden,
In 't kort u onderſtand van volk en voorraad zenden.
Zyn broeder Lodewyk zond van 't Calaiſche ſtrand,
Daar hy zich thans bevind, den Briel reeds onderſtand.
Oranje zal gewis niet min u byſtand bieden.
Verbryzelt 's dwinglands juk; weest voortaan vrye lieden.
Zo bragt de ſtoute Kuik, tot ſtraf der dwinglandy,
De reeds misnoegde ſtad tot eedle muitery.
Het volk komt op de been, en dwingt zyn overheden,
Reeds zelf daartoe geneigd, door dreigen en gebeden
Tot kloeken tegenſtand van Alvaas nadrend rot,
En roept: Oranje leve, en zy beſchermd door God!
Zodra graaf van der Mark de tyding had bekomen,
Wat Vliſſingen, op raad van Kuik, had voorgenomen,
Zond hy een bende volks en zynen luitenant,
Held Entes, en Treslong de ſtad tot onderſtand,
Terwyl hy 't zwaarst geſchut van al zyn kloekſte ſchepen,
Ten ſpoedigſte, in den Briel deed op de wallen ſleepen,

En, door zyn' haat verhit, de moordzieke oorlogsmagt
Van Nederlands tiran met ongeduld verwacht.
Bosſu, die koningsſlaaf aan 't hoofd der waterſcharen,
Tot ſtraf van van der Mark, wraakzuchtig aangevaren,
Genaakt den fieren Briel, die reeds gedoemde ſtad.
Held van der Mark, die zich op 't ſtrand verborgen had,
Wacht tot Bosſu zyn volk ontſcheept had voor de wallen.
Straks doet hy onverhoeds den vyand overvallen.
Dees, overrompeld, en door 't Zeeuwsch geſchut begroet,
Aan allen kant geprangd, verliest terſtond den moed;
En daar der Zeeuwen wraak hem 't ergſte lot doet duchten,
Beſluit hy, naauw' geland, terſtond van land te vlugten.
Zyn angst, den pligt te ſterk, doet hem, in allen yl,
De kabels kerven door de ſcherpgeſlepen byl.
Straks dryft hy zeewaarts af, en hoort de fiere Zeeuwen,
Met hoonend vreugdgeſchal, lang leve Oranje! ſchreeuwen.
Terwyl graaf van der Mark Bosſu dus overheert,
Den Spaanſchen hoogmoed voor den muur des Briels verneêrt,
Het krygsgevangen rot aan Egmonds ſchim doet ſlachten,
En Alva duizendmaal doorſteekt in zyn gedachten,
Kwam Agulo, volſtrekt onkundig hoe 't gemeen
In Vliſſingen, vol drift gekomen op de been,
Het juk had afgeſchud des trotſten der barbaren,
Gerust te Vliſſingen tot voor de haven varen.
Hy vind den havenmond met zwaar geſchut beplant:
Hy nadert: al 't geſchut word op hem los gebrand;
Hy wend den ſteven af, en dreigt te land de wallen.
Geankerd, reeds ontſcheept, gereed om aan te vallen,
Verneemt hy hoe 't Bosſu was by den Briel vergaan.
Die maar' joeg 't laf gemoed een doodlyke yzing aan!
Hy, die op 't oogenblik de ſtad noch zocht te plagen,
Durft na Bosſus verlies niet eens den aanval wagen.

Hy

ſy trekt, door vrees verheerd, doch met een hart vol ſpyt,
'e rug, terwyl zyn volk zyn lafheid hem verwyt.
)it ſnelt al morrend' voort, en zoekt terſtond de ſchepen;
)och ziet zich onverhoeds door Entes volk benepen.
)ees krygsman, ruim zo ruuw en heet naar 't Spaanſche bloed
ls woeste van der Mark, rukt ſtraks, met allen ſpoed,
)en laffen Spanjaard na in 't driftig ſtrandwaarts treden.
'en grove bruine py bedekt zyn naakte leden.
yn lange bonte en ſlechtgelapte zeemans broek
it om het ligchaam vast aan ſmeerig vlaggedoek.
liets dekt het hairig been voor zomer of voor winter;
let eelt alleen bewaart den voet voor glas en ſplinter.
let hoofd, welks dikte alom elks aandacht tot zich trekt,
Vord door een zeemans muts van hairig ſtof gedekt,
erſierd met een' met bloed en ſlykbemorsten veder.
yn zwart en ſlordig hair hing langs de ſchoudren neder.
yn baard hing achteloos, en 't vreeslyk dreigend oog
Vas, elk ten ſchrik, bedekt met eenen zwarten boog
an lang en hangend hair, welks punten yzer ſchenen.
y was verbazend ſterk en luchtig op de beenen,
n zwaaide eene enterbyl in zyn gevreesde hand.
'ees woestaart greep, vol drift, zyn' vyand aan op 't ſtrand,
n drong hem overhoop, eer hy zyne oorlogslieden
orde ſcharen kon, om tegenſtand te bieden.
Lafhartige Agulo, in 't bloeijendst zyner jeugd,
ie krygsman zonder moed, die Christen zonder deugd,
eeleer geſchikt voor 't hof, aan 't hoofd der vrouwenſcharen,
an om aan 't hoofd van 't heir een' vyand ſchrik te baren;
eeleer geſchikt tot rust of teder vrouwenwerk,
'an tot beſtier van ſtaat, van leger, vloot of kerk,
oelt, daar hy Entes byl in de yzren vuist ziet blinken,
ich op één oogenblik den moed geheel ontzinken.

De ſchrik zet in de vlugt zyn hielen vleugels by,
Terwyl zyn volk bezwykt voor Entes razerny.
Dit onbezuisde hoofd van woeste bootsgezellen
Beſluit ſtraks Agulo doldriftig na te ſnellen.
Hy ſtuift langs 't ſneuvlend volk zyn laffen vyand na,
Eer dees zyn boot bereike, en dus 't gevaar ontga.
Gelyk een weeldrig ros, met opgeſtokene ooren,
Verhit door 't ſchel geklank van 's jagers krommen horen,
Zyn' meesters drift ten dienst, door bosſchen vliegt en zand,
Zo vliegt de woeste held zyn' vyand na langs ſtrand.
Hy haalt hem ſpoedig in, en grypt hem by de kleedren,
Treed ſmaadlyk met den voet den hoed met ſchoone vedren;
Ziet hem verachtlyk aan, en duuwt hem toe, vol ſmaad:
Zend Alva ons een vrouw in mannelyk gewaad,
Om Neêrlands heldenvolk, door hem verdrukt, te onteeren?
Die hoon zal op den kop des wreeden bloedhonds keeren!
Hy ſcheurt den kostbren kraag met zyne linker hand;
Bonst met zyn woeste vuist zyn' vyand neêr in 't zand,
Schopt met zyn' ruigen voet, al ſcheldend', hem in de oogen,
Reeds door de ſchaduwe der nare dood omtogen,
Klooft éénsſlags hem den kop, en roept, in 't grimmig ſlaan:
God! mogt die ſlag door 't hart van Neêrlands bloedhond gaan!
Terwyl de woestaart dus zyn' vyand nedervelde,
En baadde in 't bloed van 't volk dat Agulo verzelde,
Had moedige Treslong, in 't grimmig hart beducht
Dat 's vyands zeemagt zich zou redden door de vlugt,
Drie kielen, met veel ſpoeds, gezonden uit de haven,
Eer 's vyands ſchepen zich van ſtrand in zee begaven.
De Spanjaard, die zyn volk op 't ſtrand bezwyken zag,
Gaf daadlyk, hoogst bevreesd, zich over zonder ſlag.
Pacheco, Alvaas neef, door wind en ſtorm weêrhouên,
Genaakt in 't eind' de ſtad, gerust, en vol vertrouwen

Dat

Dat Agulo den muur en haven had bezet,
En van der Mark gewis het naderen belet.
De Zeeuw, in moed ontvonkt, belust om buit te winnen,
Verneemt Pachecoos kiel. Men loost die listig binnen:
Men ankert zonder ſchroom. Zodra Treslong verſtond,
Dat wreeden Alvaas neef zich op die kiel bevond,
Bezet hy die gezwind met vyftig oorlogslieden,
En doet op 't oogenblik den beul by zich ontbieden.
Ga, zegt hy, ſtraks aan boord der aangekomen kiel,
Een buit die door het lot in onze handen viel!
En toon terſtond dit ſchrift de hoofden van myn benden.
De dwingeland beſloot gewis zyn' neef te zenden,
Om 't ſlot, geſticht ten ſteun der wrevle tiranny,
Meer ſterk te maken, tot bedwang der burgery.
Men zal u, op myn' last, Pacheco overgeven:
Beroof op 't oogenblik hem door den ſtrop van 't leven;
Ontziel hem aan de galg die dicht by 't bolwerk ſtaat,
Dat door den dwingeland geſticht is ons ter ſmaad.
Ik wil myn' broeders bloed, door Alva wreed vergoten,
Dus wreken op het bloed des bloedhonds, en zyn grooten.
Hy zwygt. De beul vertrekt, en maakt zyn tuig gereed;
Waarop hy naar de kiel van Alvaas bloedvrind treed.
Hy geeft Treslongs geſchrift het hoofd der kiel in handen.
Men grypt Pacheco aan, men knevelt hem in banden,
En levert hem den beul. De elendige verſtaat
Het ſchrikkelyk ontwerp waarvan men zwanger gaat.
Hy werpt zich op zyn knien, en durft in 't ſmeeken hopen
Zyn leven voor 't gewigt van Alvaas goud te koopen;
Doch 't ſcheepshoofd ſtoot met kracht hem ſmaadlyk op de borst.
Geen ſmeeken, zegt hy, gold by uw' barbaarſchen vorst,
Toen hy, door Alvaas zwaard, held Egmond om deed komen;
Des keizers voorſpraak zelfs wierd niet in acht genomen:

Denk, bloodaart! dat uw oom den broeder van Treslong,
En meerder edelen, uit haat, naar 't leven dong;
Dat hy hen, daar hun trouw het recht des lands verweerde,
Door zwaard en ſtrop ontzielde, en op 't ſchavot onteerde.
Toledo heeft op hen als zinneloos gewoed;
Uw hoon betaal' hunn' hoon, uw bloed betaal' hun bloed.
Heeft Alvaas gruwzaam zwaard 's lands eedlen wreed doen ſneven,
De neef des wreedaarts derve aan 't galgenhout het leven!
Dus ſpreekt hy, en beveelt op 't oogenblik de ſtraf,
Naar 't voorſchrift dat Treslong den beul in handen gaf.
't Bevel wierd ſtraks volvoerd, voor 't oog der Zeeuwſche troepen,
Die, om de galg geſchaard, lang leve Oranje! roepen.
Terwyl Treslong dus ſtreng de dood zyns broeders wreekt,
En overal den haat tot 's lands tiran ontſteekt,
Doet Entes 't wapenſlot, geſticht om 't volk te dwingen,
Vernielen tot den grond, door zyne vlotelingen.
Na 't ſloopen des kasteels verklaart de ſtad, dat zy
't Alleen geladen heeft op Alvaas tiranny;
Dat zy haar' opperheer volſtrekt getrouw wil blyven;
En dat zy 't Spaanſche rot van haren muur zal dryven,
Dewyl de koning zelf verſprak, ter goeder trouw,
Dat hy 't uitheemſche volk uit Neêrland trekken zou;
Ja dat de nieuwe komst der vreemde dwingelanden,
Het werk des wreedaarts was die 't land verſlaafde aan banden.
Men zweert den koning trouw, en Nasſaus fieren held,
Die bezig was een heir te brengen in het veld,
Om 's lands geweldenaar in Brabant werk te geven,
En hem uit Nederland, kon 't zyn, te zien verdreven.
De prins drong Lodewyk in Vrankryk ernſtig aan,
Om ſpoedig Vliſſingen met krygsvolk by te ſtaan.
De ſtoute Lodewyk zond ſtraks twee legergrooten,
Aan 't hoofd van eenen drom getrouwe Hugenooten;

En Vliſſingen, vol moeds op zulk een' onderſtand,
Verklaart den oorlog ſtout aan Neêrlands dwingeland;
Stelt Ewout en Boiſot ſtraks aan tot Admiralen;
Twee helden reeds gewoon op zee te zegepralen,
Twee mannen tegen zee en oorlogslast gehard,
Voor 't zuchtend vaderland vervuld met liefde en ſmart!
De looze en ſtoute Kuik, op Alva fel gebeten,
Deed daadlyk van der Mark, Treslong en Entes weten,
Dat hy een middel wist om Vere in hunne magt
Te levren, zo hem hulp kon worden toegebragt.
De kreegle van der Mark, op zyn geluk ſtoutmoedig,
En in 't volvoeren van een' ſtouten aanſlag ſpoedig,
Zend Entes ſtraks bevel om Kuik ten dienst te ſtaan,
En, door zyn list geleid, op Vere los te gaan.
De ſchrandre Kuik, volleerd in 't hart des volks te winnen,
Begeeft zich ſtraks naar Vere, en ſluipt daar heimlyk binnen,
Vermengt zich onder 't graauw, en ſtookt, 's lands zaak ter gunst,
Het vuur van oproer aan, met heldenmoed en kunst.
Die veinsaart hoogst oprecht, die deugdſame oproermaker,
Die trouwe zendeling van Nederlands bewaker,
Die zeldſame afgezant eens eedlen ballings, wist,
In ſlecht gewaad vermomd, door welberaden list,
Het volk van Vere in 't kort, ter gunst van 's lands belangen,
Te noopen 's prinſen volk in Veres muur te ontfangen.
Die ſtad, op 's lands tiran in 't heimlyk lang geſtoord,
Door Nasſaus eedle trouw voor 't vaderland bekoord,
En op 't ontwerp verliefd der twee heldhafte ſteden,
Beſluit om in 't belang van Nasſaus prins te treden;
En plant, vol moeds, ten hoon des wreevlen aartstirans,
De oranjevlag op muur, op kerk en torentrans;
Terwyl de burgery, door blydſchap aangedreven,
Beſluit terſtond de ſtad in Entes hand te geven.

Zo-

Zodra die fiere held van poorten, wal en ſtad,
In held Oranjes naam, bezit genomen had,
Ontfing graaf van der Mark een' onderſtand van benden,
Die gryze Coligny, bericht van 't ſpoedig wenden
Van Neêrlands lot, beſloot te zenden in het land,
Om al de Zeeuwſche ſteên krachtdadig uit de hand
Van Alva en zyn rot, den prins ter gunst, te rukken,
En eindlyk dien tiran op Hollands grond te drukken.
Held van der Mark, wiens moed door dezen byſtand groeit,
In wiens onſtuimig hart de wraakzucht ſterker gloeit,
Naarmate een gunstig lot hem vleit 's lands dwingelanden,
Met goed gevolg, door list of ſtoutheid, aan te randen,
Port Entes en Treslong met ſterke drangreên aan,
Om ſtraks op Zierikzee ſtoutmoedig los te gaan.
De hoofden van die ſtad, het Waalſche krygsvolk moede,
Vol haat tot 's lands tiran en de Inquiſitieroede,
Reikhalzende om in 't eind', ter ſmaad der tiranny,
Zich ſtout te voegen aan de prinsſelyke zy',
Verzochten heimelyk held Entes, om zyn benden
Ter overrompeling van hunne ſtad te zenden;
En deze woeste held, gezwind in zyn beraad,
Prest ſtraks zyn krygsvolk voort, en neemt de nacht te baat.
De ſchrandere overheid moest Alvaas Walen ſtreelen
Met hoop dat nooit de ſtad in 't Zeeuwsch verraad zou deelen;
En dat zy naricht had, dat van der Mark geenszins
Den wal beſtoken dorst, ter gunst van Nasſaus prins.
Voorts moest zy 't Waalſche volk, wanneer de zon zou dalen,
By Entes nadering, op vleesch en wyn onthalen;
Opdat dit weeldrig rot, van 't brasſen afgemat,
Wierd buiten ſtaat geſteld te vechten voor de ſtad.
Men volgt dit loos ontwerp. De woeste Walen dronken
Onmatig van den wyn met overmaat geſchonken.

Men

Men zwelgt, men ſpeelt, men vloekt, men raast en zuizebolt,
Tot dat de gantſche drom onmagtig nederrolt.
De koningin der nacht verborg die nacht haar' luister:
Held Entes nadert vast, gedekt door 't aklig duister,
Nu in zyn brandend oog meer lieflyk dan de glans
Waarmeê de zon onze aard' verkwikt van 's hemels trans.
Het vuur der wraak alleen verlicht des woestaarts treden;
Op 't zien van 't vuur der ſtad verdubbelt hy zyn ſchreden.
Hy komt tot by de poort; de byl werpt die ter neêr:
Hy treed de muren in, en vind geen tegenweer.
Der Walen oorlogsſtoet, bedwelmd door 't maatloos drinken,
Ziet éénsſlags overal de Zeeuwſche wapens blinken.
Het ſterk beneveld brein, ontnuchterd door den ſchrik,
Beſeft het wis gevaar op 't eigenſte oogenblik.
Men ſchreeuwt, woelt onderéén, en wil zyn' moed doen blyken,
En treed intusſchen reeds op zyner broedren lyken.
De Zeeuw, die niets verſchoont, koelt zyn' verhitten moed,
Door Entes voorgegaan, in 't Waalſche en Spaanſche bloed.
Na 't vellen van dit ſchuim van vreemde dwingelanden,
Zwerft Entes ſtoute hoop, met toortslicht in de handen,
Door de overheerde ſtad; en ſchreeuwt, met woest gebaar:
Lang leve Oranje, in ſpyt van 's lands geweldenaar!
Terwyl graaf van der Mark dees ſteden overheerde,
En op den Zeeuwſchen grond op Alva triomfeerde,
Bragt Sonoy, Nasſaus vrind, Enkhuizen aan de zy'
Van dien verdrukten prins, en rustte hier niet by;
Maar deed, met Marnix hulp, Westvrieslands meeste ſteden,
Ja gantsch Noordholland in 't belang van Nasſau treden.
Door zulk een' ommekeer beproeft ge op 't oogenblik,
Tiran myns vaderlands! 't vermogen van den ſchrik!
Hoe vreeslyk, ô barbaar! word de yzren ſlaap gebroken,
Waarin uw geest, door gunst der Godheid, ligt gedoken!

Uw hart, op dwang belust, door hovaardy gevleid,
Op éénemaal ter prooi der naarſte angstvalligheid,
Zwoegt in uw booze borst, en kan, in 't gruwzaam peinzen
Op wraak, uw' wreeden angst niet voor zichzelv' ontveinzen;
Dat ſmartvolle adderhol, vol toorne op 't bang gemeen,
Beraamt den togt ter wraak; maar, dwingeland! waarheen?
De Zeeuw trotſeert op zee uw lang misbruikt vermogen;
Te land ſpeelt Nasſaus heir voor uw benevelde oogen;
En echter dwingt de ſpyt uw' mond den eed ter ſtraf
Van 't land, door u in bloed en wee gedompeld, af!
Terwyl die wreede in 't hart al 't land ter vierſchaar daagde,
De bange ſteden om den tienden penning plaagde,
En eindlyk in de boei der zorgloosheid ontwaakt,
En zich met kracht tot ſtraf van Zeeland vaardig maakt,
Zich reeds tot de overvaart der Zeeuwſche ſtroomen ſpoedde,
Stuit God, door Lodewyk, des trotſen dwinglands woede.
De fiere Lodewyk, altyd met moed bezield,
Die held, die uit Calais een oog op Neêrland hield,
Had lang 't ontwerp geſmeed om Alva werk te brouwen.
Zyn oogmerk was voorlang om 't land van Henegouwen,
Verzuchtende in de boei van Neêrlands dwingeland,
Op 't onverwachtst, door list, te krygen in zyn hand.
Held Coligny, getrouw aan Nasſau en zyn grooten,
Bewust wat Lodewyk in 't heimlyk had beſloten,
Sloeg de overrompeling van 't ſterke Bergen voor,
Schonk heimlyk onderſtand, en dreef dit opzet door.
Dit welbedacht ontwerp, dat tot 's lands heil gelukte,
En Zeeland onverhoeds Toledoos wraak ontrukte,
Klonk dien tiran in 't oor gelyk een donderſlag.
Hy weet niet of zyn oor 't gerucht vertrouwen mag,
Dat Lodewyks geweld die veſting heeft bemagtigd:
Die tyding word welhaast hem van alom bekrachtigd.

Hy trapt, door ſpyt vervoerd, met zynen yzren voet,
Voor de oogen van zyn volk, den vorſtelyken hoed
Door 't hoofd der moederkerk gewyd met eigen handen,
En ten geſchenk geſchikt voor 't ſchuim der dwingelanden.
Dus wreekt dezelfde voet, die noch niet lang geleên
's Lands voorrecht op den grond baldadig had vertreên,
De bittre handvestſmaad op 't grootsch geſchenk van Romen!
Zodra de dwingeland was tot zichzelv' gekomen,
Beraamt hy met zichzelv' wat weg hy in moet ſlaan;
Of hy eerst op den Zeeuw, of Bergen los moet gaan.
Zyn vrees voor Lodewyk doet hem het laatſte kiezen.
De wreedaart trekt op weg, en wil geen' tyd verliezen;
Doch vind zich, daar hy weet wat held hem 't hoofd zal biên,
Tot een belegering van alles onvoorzien.
Terwyl hy tot 's volks ſtraf geen' tyd verſpillen wilde,
En echter, hoogst verblind, dien hoogst onnut verſpilde,
In 't vaardig maken van all' 't geen hem dienstig dacht,
Om Bergen, door geweld, te krygen in zyn magt,
Verſterkte zich de Zeeuw ontzaglyk op de ſtroomen.
Noordhollands watermagt, verbazend toegenomen,
Beſtookte alom met kracht den trotſen Kastiljaan,
En wierd eerlang den ſchrik van Spanjes watervaan.
Doch 't geen 's lands beul meest trof, in 't grimmig kluisterſmeden,
Was de afval van een reeks van Hollands grootſte ſteden;
En 't hooren hoe gezwind byna gantsch Gelderland,
Door list van van den Berg, zich wendde aan Nasſaus kant.
Zwol, Zutphen, Harderwyk, had zich, benevens Kampen,
En Steenwyk, afgemat door de uitgeſtane rampen,
Den tienden penning moede en 't Inquiſitiezwaard,
Vol vreugd aan van den Berg voor Nasſaus prins verklaard.
't Zwoer all' den dwingland af! 't Riep all': lang leve Oranje,
De vader van ons land, de ſchrik van 't dwangziek Spanje!

Terwyl 's lands wreede beul, ten legertogt gereed,
Vol ſpyt, vol toorne en wraak, naar 't ſterke Bergen treed.
Held Marnix midlerwyl, de ſteun van Neêrlands vadren,
Begeeft zich in den raad: de leden zien hem nadren.
Een eedle vrolykheid, op 't vroom gelaat geprent,
Maakt ieder Neêrlands hart terſtond iets goeds bekend.
Zyn zucht voor land en volk is elk voor lang gebleken.
Men ziet hem naauwelyks, of wenscht dat hy zal ſpreken.
ô Helden! zegt de held, gy ziet hoe Nederland,
Het juk van Alva moê, zich tegen Alva kant.
De koning kan, misleid door vuige hovelingen,
Uit misverſtand beſtaan u 't dwanjuk op te dringen:
Hy doemt uw' tegenſtand aan Alvaas tiranny,
En houd ons ſchuldig aan ſtrafwaarde muitery;
Laat ons aan 't gantsch heelal, door hem bedrogen, toonen,
Hoe onrechtvaardig Spanje uw vroomheid tracht te hoonen.
Voegt u aan Zeelands zyde, en aan de zy' der ſteên
Die Alvaas yzren juk met heldenmoed vertreên;
Maar laat ons aan Europe, op 't wreedst misleid, verklaren,
Dat wy ons land voor Phlips, 's lands opperheer, bewaren;
Dat onze tegenſtand uit ſterken nooddwang ſpruit;
Dat gy niet tegen Phlips, maar tegen Alva muit;
En dat gy voor uw' vorst, 's lands vryheid, recht en wetten,
Bereid zyt, ieder uur, uw leven op te zetten.
Held Nasſau, hoogst verknocht aan Phlippus ſtaatsbelang,
Verkreeg in Holland, 't Sticht en Zeeland, d'eedlen rang
Van ſtedehouder van 's lands graaf, den Spaanſchen koning:
Hiermeê beloonde uw vorst Oranjes trouwbetooning;
Die held, die nooit zyn' roem door ontrouw heeft beſmet,
Is, ſchoon hy vlugtig is, nooit wettig afgezet.
Verklaart hem, die het juk wil weeren van uw ſchouder,
Op nieuw, in 's konings naam, voor 's konings ſtedehouder,

En

En Alva, die dien prins onwettig heeft verſmaad,
Voor vyand van Philips, en vyand van den ſtaat.
Die eedle handelwyz' kan 's konings oog ontſluiten:
Hy kan, zyn' misſlag ziende, al 't woên van Alva ſtuiten.
Europe, op 't hoogst verrukt door uw langmoedigheid,
Zal deelen in de zaak die gy zo grootsch bepleit.
Doch zo onze opperheer de reden niet wil hooren,
Heeft hy dit vrye land de ſlaverny gezworen,
Geeft hy Europa blyk dat hy zyn woord, zyn' eed,
Zyne eer en 't recht des volks verwoed met voeten treed;
Dan zal elk opperheer zyn wreede dwangzucht doemen,
En uw grootmoedigheid en zelfverweering roemen;
Gy zult zyne overſten door de uwen zien verſlaan;
Een' dwangverbiedend' God voor u te veld zien gaan;
En, na een' kryg, gevoerd om 't dwangjuk af te keeren,
Ten loon van uwe trouw, voorzeker triomferen;
Wanneer ge een' vorst, berucht door zucht tot dwinglandy,
Met roem verſteken zult van 't recht der heerſchappy.
Hy zwygt. De gantſche raad, gedrukt om 's lands verdrukking,
Voelt, door die taal verkwikt, een edele verrukking;
Verklaart terſtond den prins te erkennen in den rang
Dien Philips weleer hem ſchonk, ten dienst van 's lands belang,
En Alva, 't woedend hoofd der vreemde dwingelanden,
Voor vyand, die het land onwettig aan deed randen.
Held Marnix, met die maar' naar Dillenburg geſneld,
Omarmt zyn' vrind, gereed te komen in het veld.
't Godvruchtig heldenpaar weent in elkanders armen.
God, zegt de prins in 't eind', zal onzer zich erbarmen,
Myn Marnix! God alleen, die 't hart der vorsten kent!
Hy weet wie oorzaak is van Nederlands elend';
Hy weet dat Nasſaus prins, in ſpyt van zyn belangen,
De wreede kluisters doemt die Neêrlands volken prangen;

Hy weet dat Nasſau niets van 't ſtryden hopen kan,
Dan 't zuchtend volk te ontſlaan van 't juk van zyn' tiran;
Dat hy van Spanjes gunst oneindig meer kan hopen,
Dan van een' fellen kryg, die doodlyk af kan loopen;
En dat nochtans dit hart, tot redding van den ſtaat,
De koninglyke gunst, den hoogſten rang, verſmaad;
Ja dat ik liefst verkies als balling om te zwerven,
Van goed en have ontbloot als eerlyk man te ſterven,
Dan ryk en groot van ſtaat, my en myn' ſtam ter ſchand',
Te leven als een ſlaaf van Neêrlands dwingeland.
God lof! de fiere Zeeuw, op Alva fel gebeten,
Verbrak, door God geſterkt, alreê de ſlaafſche keten;
Gantsch Holland is in roer, en 't juk des dwinglands moê:
't Valt all' Toledo af; 't valt all' Oranje toe;
God lof!... Mogt God, de God der oorelogsbanieren,
Myn heir, ten togt gereed, éénmaal doen zegevieren!
Doch ſchoon myn legertogt my anderwerf mislukk',
'k Stel vast dat God ééns 't land zal redden uit den druk!

WILLEM DE EERSTE.

ZESDE ZANG.

De tyd, die nimmer rust, maar voortrent in zyn kringen,
Eénmaal verwareloosd, is voor de ſtervelingen
Het ſchadelykst verlies; doch voor den oorlogsman
Byzonder 't eêlst dat hy verwareloozen kan.
Toledo, die in 't hart de wraak ſlechts hooren wilde,
Gaf, daar hy dwaas den tyd voor Bergens muur verſpilde,
De fiere Zeeuwen, eerst gedreigd door 's dwinglands woên,
Gelegenheid om winst met zyn verlies te doen.
Dat dwinglandhatend volk, op 't zeegeluk ſtoutmoedig,
In 't ondernemen van beraamde ontwerpen ſpoedig,
Des dwinglands misſlag ziende, en daardoor hoogst verblyd,
Verſterkt zich, nu zyn kust voor Alva is bevryd.
Held Ewout had alreede, op 't ſpieglend vlak der ſtroomen,
Den trotſen Kastiljaan veel kostbren buit ontnomen;
Terwyl Boiſot, door zucht tot Zeelands heil bezield,
Alom een wakend oog op Spanjes zeemagt hield,
En al de ſteden van Noordholland ſamenſpanden,
Ten val der watermagt van 't ſchuim der dwingelanden.
De wilde watergeus, door woesten moed berucht,
Maakte overal op zee en ſtroomen zich geducht;
En joeg, belust den buit den Kastiljaan te ontjagen,
De Spaanschgezinde ſteên ter zee alom te plagen,
En Spanjes koopvaardy te doen ten gronde gaan,
Elk ſtad die Alva hielp een ſchriklyke yzing aan.
Die ſteden, ſiddrende op den naam dier waterbenden,
Beſloten niet één kiel voortaan in zee te zenden,

Zo-

Zolang de landvoogd niet, tot haar behoud, beſloot
Den wilden watergeus te temmen door een vloot.
Fiere Ewout, dus geſtuit in buit by buit te halen,
Verliet de Zeeuwſche kust, om zeewaarts in te dwalen;
En God, die, tot 's lands heil, 's lands dwingland had verblind,
Begunstigt, tot 's lands heil, 's lands vloot nu door den wind,
Die, blazend' van de kust, de Spaanſche waterſcharen,
Gezonden tot 's lands ſtraf, deed worstlen met de baren.
De trotſe Spaanſche vorst, bedrogen in zyn' waan,
Dat Alva door geweld het land in 't juk zou ſlaan,
Beſloot door ſnoode list een' landaart te onderdrukken,
Dien hy door wreed geweld onmooglyk kon doen bukken.
Styfhoofdig in 't ontwerp door zucht tot dwang geſmeed,
In veinzery volleerd, en ſteeds daartoe gereed,
Wend hy arglistig voor, dat Alvaas bloedig poogen
Uit haatlyk misbruik ſproot van 't hem betrouwd vermogen;
Dat 's veldheers ſtreng bewint hem walglyk was, en dat
Hy reeds een' ander' in zyn plaats verkoren had.
Hy gaf terſtond bevel om, op Biscajes kusten,
Een welbemande vloot ten ſpoedigſte uit te rusten;
En gaf Medina last om daadlyk ſcheep te gaan,
En Alva van 't bewint van Nederland te ontſlaan.
Medinaas hertog, trots op zyne ſtaatsverhooging,
Door veinskunst ruim zo nut ten dienst van 's konings pooging,
Als Alva door zyn zucht tot harde dwinglandy,
Staafde overal met kunst zyn' konings veinzery;
Sprak niets dan van zyn zucht voor 't heil der Nederlanden;
Verlangde om 't zuchtend volk te ontſlaan van Alvaas banden;
Gaf voor, dat koning Phlips Toledoos woede doemt,
En hem, in toorn', tiran der Nederlanden noemt.
Terwyl zyn valſche tong dus 's konings lof verbreidde,
En zyn geſchrift den raad des lands bedrieglyk vleide,

Ver-

Verhaast zyn booze drift, en wreede zucht tot dwang,
Den zeetogt, aangelegd tot Neêrlands ondergang.
Hy ſteekt in 't einde in zee met dertien kloeke kielen,
Op zyn bevel bemand met ruim zesduizend zielen,
Zo tot verſterking van de land- als watermagt,
Ten ſteun der dwinglandy, verzaêmd en ſcheep gebragt;
Een koopvaardyvloot, ryk in geld en kostbre waren,
Moest, door dees vloot beſchermd, naar Hollands kusten varen.
Dit vlottend waterheir, de Spaanſche kust ontgaan,
Nu driftig zeilend' door den grooten oceaan,
Dan, door den nood, genoopt om by den wind te ſteken,
Zworf van Biscaje tot by England zeven weken;
Wanneer zyn vaart, tot noch door roer en zeil beſtierd,
Door ongemeene ſtilte, éénsſlags, bedwongen wierd.
De zon rees op dien dag als met een dreigend wezen;
Haar bloedig aangezigt deed ieder vlootling vreezen.
Medina yst, aan 't hoofd van Spanjes vloekgeſpan;
De trotſe Kastiljaan voelt dat hy ſiddren kan!
De zon klimt meer en meer, word langſaam bleek, en bleker;
Medina kent zyn ſchuld; zyn angst is Neêrlands wreker!
Een nare ſtilte heerscht op 't vloeijend ſpieglend vlak;
Een dunne wolk bedekt het heldre ſtarrendak;
De ſchoone hemeltrans verliest allengs zyn' luister;
De lucht, allengs verdikt, word eindlyk vreeslyk duister.
De zwarte hemel vormt een nare zwarte zee.
Men maakt de zeilen dicht, uit vrees voor 't nadrend wee.
De donder loeit van verr' met akelig geklater;
Het blikſemt in de lucht, het vuur blinkt uit het water.
De ſtilte houd noch aan; doch eindlyk word het ruim
Der zwarte zee bedekt met een aschverwig ſchuim,
Dat, door den woesten wind, nu van zyn boei ontheven,
Op éénmaal vreeslyk word ten hemel opgedreven.

De wind fluit door elk blok; de mast verrekt het wand.
't Geſchut des hemels word nu ſterker los gebrand;
Men kan den wind niet van den donder onderſcheiden,
't En zy het blikſemvuur eens uitbarst' tusſchen beiden.
Dan ryst Medinaas kiel naar 't nevlig ſtarrendak,
Dan ſnelt zy afgrondwaarts, met ysſelyk gekrak.
't Metalen dontertuig dreigt, hangende in zyn haken,
Los ſlingrend', zich door 't boord eene opening te maken.
De blikſem ſnort langs dek en watervollen kuil,
En dreigt gedurig, by der winden naar gehuil,
In ſpyt van pik en teer, het kruidluik door te dringen,
En door zyn vuur al 't volk te doen in 't water ſpringen.
't Ontvleugeld waterſlot ſtaat nu op 't achter end',
Dan duikt de neus in zee; of 't word op zy' gewend.
Medina ziet van 't hoogst der graauwe waterheuvlen
Naauw' ééne kiel, of waant dat hy reeds 't volk ziet ſneuvlen
In 't ſchriklyk waterdal gevormd door feilen wind,
Daar hy op 't oogenblik zich in dat dal bevind,
En 't ſchip, terſtond beneên, ten top des bergs ziet ryzen.
Hem doet de nood, door drang van 't boos geweten, yzen!
Hy weet tot wat bedrog hy zich gebruiken laat;
Zyn hart, door angst geprangd, verwyt hem zyn verraad.
't Is of hy 't vonnis hoort in 't woest gebrul der winden,
Daar hy in ieder golf ſteeds waant zyn' beul te vinden.
De ſidderende kiel drilt in het ſpattend' ſchuim.
In 't eind'; de wind neemt af, en vormt van 't rollend ruim
Op nieuw een ſpieglend vlak. De ſchorre donders zwegen.
De wind blyft evenwel den Kastiljanen tegen;
Daar 't opperhoofd, bedaard nu 't onweêr is bedaard,
Op nieuw de neiging volgt van zynen Spaanſchen aart:
Het grievend zelfverwyt is met den ſtorm vervlogen!
Medina ſlaat, vol vuur, langs 't ſpoorloos vlak zyne oogen,

En

En zoekt de ſteunſels van zyn' konings wreed geweld;
De wind heeft die verſtrooid langs 't ruime waterveld;
Hy dryft alleen, en kampt met ſtilte en tegenwinden.
't Gelukt hem eindelyk zyn krygsmagt weêr te vinden;
Doch 't windenheir blyft hem ongunstig. God weêrhoud
Den togt van 't waterheir: het dryft op 't ſpieglend' zout,
En vordert byna niets. De dwangzieke oorlogsbenden,
Door kranktens aangevat, verduren de ergſte elenden.
Men hoort niet meer aan boord des ſcheepsvolks woest getier;
Men heeft naauw' volks genoeg tot noodig ſcheepsbeſtier.
Een nare ſtilte heerscht in Spanjes oorlogsſchepen.
De koopvaardyvloot, min door 't onweêr aangegrepen,
Was in 't begin des ſtorms van de oorlogsvloot gerukt.
Gods hand, die wondren werkt, en 't waterheir verdrukt,
Bewyst uit gramſchap gunst aan Spanjes koopkasteelen.
Zy zien zich door de gunst der Westewinden ſtreelen;
Zy wachten, van 't gevaar hen dreigende onbewust,
Medinaas vloot niet af; maar nadren Zeelands kust.
De Zeeuwſche vlootvoogd ziet, by 't lieflyk opwaarts klimmen
Der gouden zon, een vloot. De witte zeilen glimmen
Op 't vale veld der kimme in 't Westen. De admiraal
Spreekt tot zyn ſchepen uit de monden van 't metaal,
Met donderend geklank, bevelend' zeil te maken,
Om, ſpoedende om de West, ſtraks aan den man te raken.
Elk Zeeuw, op ieder ſchip, hoort en gehoorzaamt hem;
Zyn deugd, zyn moed en trouw geeft zyn bevelen klem.
Men vliegt langs weveling, langs touwen en langs wanden,
En rukt met wondren ſpoed de zeilen uit de banden;
Men zet de raês ſtraks dwars, en houd het roer aan ly';
De kielen ſchieten vaart; men komt den vyand by,
Die 't Zeeuwſche waterheir, op zich ziende aangekomen,
Van verre voor een vloot van Alva had genomen,

Door hem geſchikt tot ſteun van Spanjes zeegezag;
Want Zeelands vlootvoogd voerde een Kastiljaanſche vlag.
De koopvloot, in het einde in haren waan bedrogen,
Eénſlags door vrees verheerd voor 't Zeeuwſche krygsvermogen,
Haalt, verr' van iets te doen tot ſtoute tegenweer,
Zodra de Zeeuw ſlechts dreigt, en vlag en zeilen neêr.
Held Ewout, hoogst verheugd door zo veel buits te winnen,
Sleept Spanjes ſchatten ſtout de Zeeuwſche ſtroomen binnen;
Daar hy, verr' van by 't volk te ſtoffen op zyn' moed,
In 't heldenhart Gods gunst eerbiedig hulde doet.
't Moedwillig bootsvolk, trots op de overheerde ſchatten,
Dreigt heimlyk op de vloot tot plundren uit te ſpatten;
En acht dien kostbren buit zyn billyk eigendom.
Boiſot en Ewout, verr' van dezen woesten drom,
In plunderzucht ontvonkt, de minſte blyk te geven
Dat hun verborgen zucht tot oproer hen doet beven,
Ontzien zich niet om fier voor hun gezigt te treên,
Alleen gewapend met hun zucht voor 't algemeen.
Boiſot, zo wel beſpraakt als ſtout in 't bloedig vechten,
Spreekt deze ronde taal tot Zeelands oorlogsknechten:
Gy, helden! die zo grootsch u aan myn lot verbond,
Die 's lands geweldenaar op zee zo ſtout weêrſtond,
En 't Inquiſitievuur, door 't helſche vuur ontſtoken,
Wilt blusſchen, en het woên der wreede kloosterſpoken,
Hoogst trots op Alvaas zwaard, en 's bloedraads helſchen last,
Beteuglen, door uw' moed, als 't Christenhelden past!
Vecht gy om uwe trouw te doen voor Neêrland blyken?
Of wilt gy door 't gevecht alleen uzelv' verryken?
Zo gy voor 't vaderland' en 's naneefs vryheid vecht,
Dan word alle aanſpraak u op dezen buit ontzegd.
Held Naſſau, die uw' hals van 't dwangjuk wil bevryden,
Verpand all' wat hy heeft om voor uw heil te ſtryden;

En

En gy, gevoelloos voor 't belangeloost beſlurit,
Tot uw behoud gevormd, vlamt heimlyk op een' buit
Dien Zeelands vloot van God zo gunstig heeft ontfangen,
Om, 't algemeen ten nutte, uw' dwinglands rot te prangen!
Wat heeft de vrome held die voor uw rechten pleit
Verkregen tot zyn loon voor zyn menschlievendheid?
Slechts doodsgevaar en ſmaad, den naam van kerkbeſmetter,
Verrader, Neêrlands pest, geweetloos muiter, ketter,
De wurgpaal, houtmyt, galg, ten beste een ſnydend zwaard,
Op Brusſels hofſchavot, op last uws dwinglands, waard'...
Zietdaar het deel des buits 's lands vader toegewezen,
Ten loon der zorg dat gy geen' dwinglands juk zoud vreezen!
Hoe! nu gy door den buit, uw' vyands magt ontrukt,
't Gevaarlyk geldgebrek, dat Nasſau hevig drukt,
In 't groot ontwerp geſmeed om u den dwang te onttrekken,
Kunt heelen, en den moed zyns legers op kunt wekken;
Zet Spanjes blinkend goud, tot Neêrlands ondergang,
Uw hart ontydig aan tot ſchandlyk zelfbelang!
Wat kunt gy van den buit dien gy wilt plundren hopen,
Als geldgebrek het heir van Nasſau doet verloopen?
Niets, dan dat gy, ô ſmart! en dat door eigen ſchuld,
Den buit bezitten, doch dien nooit genieten zult.
Maar, ſchoon ons al de ſchat der waereld waar' beſchoren,
Wat baat het ons wanneer de vryheid is verloren?
Wanneer en ziel en lyf door 's koorgebroeds geweld,
En door den dwang eens hofs, in kluisters word gekneld?
Ja zo.... Het oorlogsvolk, de plunderzieke ſcharen,
Vergunnen held Boiſot geen' tyd om voort te varen;
Men ſchreeuwt: lang leve Oranje! en Ewout! en Boiſot!
Op 't eigenſte oogenblik ſtort dat betemde rot,
Gedwee ter neêrgeknield, een' vloed van eedle tranen,
Terwyl men 't onderling zich hoort tot trouw vermanen;

Zelfs was het volk zo ſterk door eedle drift bezield,
Dat één van hen, het dichtst by held Boiſot geknield,
Zyn geld ter aarde wierp, en riep: zo dit kan baten,
De prins betaal' hiermeê ſlechts één' van zyn' ſoldaten.
All' wat ik heb, of ooit verkrygen zal, ô held!
Zy, met myn' arm en kop, in 's prinſen magt geſteld.
Neen, zegt Boiſot, de prins wil 't uwe u niet ontrooven;
Uw hart is Nasſaus ſchat! Ik ben myn ſmart te boven,
Nu myn zeeghaftig volk zyn driften overwint,
En ik op nieuw in u myn waarde kindren vind.
Gy kunt voor uwe trouw een beter loon erlangen,
Dan deez' gewonnen buit. Ik hoor uit myn gevangen,
Dat Spanje, dat het recht des lands hardnekkig ſchend,
Medina, met een vloot, ten val van Neêrland zend:
De koopvloot, door Gods gunst in uwe hand gegeven,
Is van Medinaas vloot, door onweêr, afgedreven.
Dit nadrend' waterheir, geſchikt tot onzen val,
Moet binnen korten tyd verſchynen voor den wal.
Betoont den prins, en 't land, om u en om uw kindren,
Dat geen gevaar uw' moed, als nood het eischt, kan hindren.
Wreekt op Kastiljes magt den Nederlandſchen hoon!
Verrast Medinaas vloot: die glori zy uw loon.
Den buit dien gy behaalt op Spanjes krygskasteelen,
Met lyfsgevaar verdiend, vergun ik u te deelen.
Noch meer: ik heb u nooit tot wreedheid aangezet;
Doch nu Toledoos wraak op pligt noch reden let,
Nu my geſchreven word, dat hy 's lands krygsgevangen
Als muitelingen doemt, en ſchandlyk op doet hangen;
Zet hem, ik zeg 't met ſmart, die wreedheid duur betaald.
Zo Zeelands watermagt de zege op zee behaalt,
Denkt dan, ô helden! denkt aan Neêrlands bittre tranen:
Wreekt uwer broedren bloed in 't bloed der Kastiljanen.

Ver-

Verwurgt met eigen hand all' wat ge aan boord ontmoet;
En is 't getal te groot, werpt alles in den vloed.
De wreede Kastiljaan zy, rug aan rug gebonden,
Van bakboord afgeſchopt, door 't zeegeweld verſlonden.
Dwingt dus den aartstiran, die alles zet in roer,
Dat hy voortaan den kryg op eedler wyze voer'.
Noopt hem, die 't beulenrot op 't krygsvolk aan durft ſchennen,
En u voor muiters houd, voor vyand u te erkennen;
Voor mannen, die 's lands recht, door zyn geweld verguisd,
Verweert met heldenſtaal in uw zeeghafte vuist.
Hy zwygt. Al 't ſcheepsvolk juicht, door heldenmoed gedreven.
Zy zien Boiſot zich ſtraks met Ewout ſcheep begeven.
De hoop op zegepraal voert ieders vreugd in top!
Men haalt, al zingend' tot 's lands eer, ſtraks de ankers op,
En maakt de zeilen los, die door de winden zwellen,
Wier drift de vloot met drift ſtraks zeewaarts heen doet ſnellen.
Medina midlerwyl, door krankte en ſtorm gedrukt,
Genaakt in 't einde een kust wier nadring hem verrukt.
Hy durft gantsch Nederland alreê de kluisters dreigen.
Zo maakt de vogelaar zich in zyn hart reeds eigen
't Bezit van 't vliegend heir dat in de lucht verſchynt,
En dan eens valt, dan ryst, en eindelyk verdwynt.
De loosaart, vol van hoop om 's andren dags te ontſchepen,
Word by 't begin diens dags heldhaftig aangegrepen:
Held Ewout, door Boiſot kloekmoedig voorgegaan,
Valt met zyn ſmaldeel fier Medinaas voortogt aan,
Reeds door Boiſots geweld, in de eerſte ſchok, gebroken.
Medina, ziet alom zich onverwacht beſtoken.
Door 't zwerven op den vloed van alles onbewust,
Wat voorgevallen was in 't land, en op de kust;
Tot vechten ongereed, en, met zyn kranke benden
Belemmerd, niet in ſtaat een' aanval af te wenden;

Door

Door zulk een welkomstgroet verſlagen in het hart,
En ziende hoe de Zeeuw, die Spanjes kogels tart,
Zyn ſchepen entren durft, en 't ſcheepsvolk doet verdrinken;
Voelt hy 't vyandig hart éénsſlags den moed ontzinken.
Hy wend den ſteven af, om held Boiſot te ontgaan,
Reeds vaardig de enterbyl in zyne kiel te ſlaan.
Zyn vlugtend waterſlot ſnort door de Spaanſche lyken.
Hy ziet zyn ſchepen meest vermeesteren of wyken.
Hyzelf, door 't Zeeuwsch geſchut tot ſtryden uitgedaagd,
Door held Boiſot met kracht, al ſchietend', nagejaagd,
Ontkomt, ter naauwer nood, in Sluis de wraak der Zeeuwen,
Die, juichend' langs den vloed, lang leve Oranje! ſchreeuwen.
Hy vlugt naar Alvaas heir, en waant, vol ſchrik, in 't vliên,
Der Zeeuwen zeemagt noch elk oogenblik te zien.
Hoe trof die mare uw hart, belegeraar van Bergen!
Hoe moest 's volks wederwraak, tiran! uw' hoogmoed tergen!
Gy hoort hoe Zeelands volk uw moordery vergeld!
Door fieren Lodewyk word gy te leur geſteld
In 't geen uw heir beſtaat, en 't geen uw list u raadde!
Medina, afgeſchrikt door 's oorlogs ongenade,
Verbaast uw' trotſen geest, door 't ſchrikkelyk verhaal
Van zyne nederlaag, en Zeelands zegepaal;
Verydelt al de hoop die ge in uw hart durft voeden,
Om in een land, beroerd door uw bloedgierig woeden,
U ſpoedig van de klem der landvoogdy te ontſlaan,
En dus een verdre ſchand', door uw vertrek, te ontgaan:
't Verwerpen van uw' rang, door Phlips hem opgedragen,
Vergroot, ô plaag des lands! dit oogenblik uw plagen!
God, die, uw kwaad ter ſtraf, uws ondanks in den rang
Door u weleer gezocht, en ſteeds misbruikt door dwang,
U vestigt, doet van verre uw boos geweten blyken,
Dat gy niet zonder ſchand' dees landen zult ontwyken!

Doch

Doch 't geen uw' trotſen geest wel meest met ſiddring ſlaat,
Is 't nadren van den prins, het voorwerp van uw' haat!
De ſchrik perst ſchuimend zweet uit uw verſtramde leden,
Op 't hooren dat die held zich, met verhaaste ſchreden,
Tot ſtuiting uws ontwerps, naar Bergens muren ſpoed,
Daar van der Mark uw volk in Zeeland ſiddren doet!
Die krygsman, die den ſchrik verſpreidde aan alle kanten,
Deed, onverſaagd, voor Goes held Nasſaus vanen planten,
En prangde alom, met kracht, den trotſen Kastiljaan.
Oranje, in 't edel hart door blydſchap aangedaan,
Dat hem een deel des lands, ter ſpyt van Phlips en Romen,
Tot ſtedehouder had ſtoutmoedig aangenomen,
Bedong voor van der Mark, dat hem de raad van 't land
Den eernaam ſchenken zou van 's prinſen luitenant,
En dat men Sonoy moest tot opperhoofd verkiezen
Van 't fier Noordholland, en de benden der Westvriezen.
Men ſchonk hen dezen rang. Gelukkig, waar' de geest
Dier helden zo bedaard en groot als ſtout geweest!
Dan ach! zy, in 't bewint noch naauwelyks verheven,
Beſtonden hunne woede een' vryen toom te geven;
Byzonder van der Mark, die ieder rechtsgeding
In ſtaat of kerk ſlechts ſtelde aan de uitſpraak van de kling.
Intuſſchen Nasſau komt, doet Mechlen voor zich bukken,
Verzuimt niet om terſtond naar Bergens muur te rukken,
Verhaast zich, peinzende op zyn' broeders lyfsgevaar,
En komt tot in 't gezigt van 's lands geweldenaar;
Die, opdat ſtad en heir hem vruchtloos aan zou vallen,
Zyn leger had omringd met onbeklimbre wallen.
Gy, vrindſchap! weinigen naar eisch in 't hart geprent,
Gy, zuivre Hemelgift! den vorsten minst bekend,
Hoe grieft gy Nasſaus ziel van uur tot uur verwoeder,
Op 't denkbeeld van 't gevaar van zyn' geliefden broeder!

Geen opgeworpen wal, met dondertuig beplant,
Geen vreeslyke oorlogsmagt, verſchanst aan allen kant,
Geen dood, langs 's vyands ſterkte, al dreigende, gevlogen,
Weêrhoud den eedlen held, verhit door uw vermogen!
Toledo, die van verre Oranjes vanen ziet,
De trom en pauk met kracht hoort roeren in 't verſchiet
By 't klinken der trompet, voelt in zyn legerwallen,
Hoe hoog, hoe ſteil, hoe ſterk, zyn hart den moed ontvallen.
Hy vreest door Nasſaus heir te worden aangevat,
En vreest, op 't eigenſte uur, een' uitval van de ſtad.
Niet anders beeft in woud en felbelaagde holen
Het grimmig roofgedierte', voor 's jagers oog verſcholen;
Hoe ſterk door doornen, ſtruik of kreupelbosch bedekt,
't Is zyn belager toch die 't ſiddering verwekt.
Oranje, in 't hart verhit om tot den ſlag te komen,
Trekt nader. Alva ſchynt den veldſlag noch te ſchroomen,
Blyft onbeweeglyk in zyn voordeel; daar de ſpyt
Romero ieder uur het moedig hart doorſnyd,
Op 't zien hoe Nasſaus heir, gezind een kans te wagen,
Door trommel en trompet het leger uit durft dagen.
De prins ſchiet meer dan ééns in 's dwinglands legerplaats.
Dit tergt Romeroos drift; en de yver des ſoldaats
Is, door die ſmaad ontvonkt, byna niet meer te dwingen.
Romero tracht den ſtryd zyn' veldheer op te dringen;
Doch deze, altyd bedaard, en op zyn voordeel fier,
Berispt Romeroos drift, en ſpreekt: zeg, kwam ik hier
Tot wederneming van het overrompeld Bergen,
Of om te doen 't geen my de muiter ſchynt te vergen?
Zo 't wankelbaar geluk, waarop gy dwaas vertrouwt,
Ons tegen loopt, en 't heir van Nasſau 't veld behoud;
Zal niet gantsch Nederland, nu ſiddrende, als wy vlieden
Zich van zyn' ſchrik ontſlaan, en Nasſau byſtand bieden?

Heb

Heb ik niet by Mastricht hem zonder ſtryd verduurd?
Hy tergde ons daar als hier; hoe heeft hy dit bezuurd?
Moest hy, die van 't gevecht alleen zyn heil moest hopen,
Niet ſchandlyk uit het veld, en uit dees landen loopen?
Het heir dat hy geleid moet leven van den buit;
Het land is uitgeput, haast heeft zyn rooven uit:
Eerlang zal geldgebrek, als eertyds, 't leger plagen.
Wanneer men zonder ſtryd een' vyand kan verjagen;
Wanneer men zeker weet, dat 's vyands magt het veld
Van zelf verlaten moet; wat kundig oorlogsheld
Zal dan den ſlag, dien hy, hoe dapper, kan verliezen,
Voor 't zeker goed gevolg der ſlagvermyding kiezen?
Verduuw zyn terging dan, hoe ſchamper die ook zy.
De prins hoopt, boven dit, meer van den ſtryd dan wy:
Zo ik zyn leger ſla, (zo we alles wel bezinnen,)
Wat win ik meer dan my de tyd gewis doet winnen?
Hy vlugt weêr buiten 's lands! Doch, zo hy my verſlaat,
Is 's konings volk ter prooije aan Neêrlands bittren haat.
De dapperheid is goed; maar, niet beſtierd door 't oordeel,
Is ze in een' oorlogsman een ongelukkig voordeel.
Hy zwygt. Romero, verr' van 't luistren naar dees taal,
Hoort ſlechts in 't hart de hoop op de eer der zegepraal.
De prins, wiens toeſtand eischte om ras een' ſlag te wagen,
Beſtond ſchier ieder uur zyn' vyand uit te dagen;
Doch vruchtloos! 's lands tiran beſchoot alleen de ſtad,
En zorgde dat hy niet kon worden aangevat.
De held, te leur geſteld, vermoeid van tydverkwisten,
Nam, listig uit den aart, zyn toevlugt tot zyn listen.
Dan rukte op 't onvoorzienst zyn gantſche leger uit,
En veinsde als waar' de ſtorm des legerhoofds beſluit;
Nu rukt hy driftig aan, waarna hy yllings vlugtte,
Alsof hy inderdaad Toledoos krygsmagt duchtte;

Op hoop dat die tiran, verſchynen zoude in 't veld:
Doch vruchtloos: 't legerhoofd zag zich te leur geſteld!
De prins, in 't einde op 't wreedst door geldgebrek beſtreden,
En ziende alom zyn heir den toevoer afgeſneden,
Verzon een andre list, om 's vyands oorlogsmagt
Te lokken tot den ſtryd: hy nadert onverwacht
Den zwakſten rechter hoek van Alvaas legerwallen,
En dreigt, in ſchyn, die hoogte onmidlyk aan te vallen.
Hy bied de zy' des heirs ontbloot zyn' vyand aan,
En veinst dat hem de drift dien misſlag doet begaan.
Toledo, dus misleid, zond ſtraks zyn meeste benden
Naar die gedreigde ſterkte, om 't onheil af te wenden;
En gaf Romero last, om, met de ruitery,
Op 't oogenblik, den prins te vallen in de zy'.
De broeder van den prins, graaf Hendrik, door de zorgen
Van Nasſau, zylings in een hinderlaag verborgen,
Wacht 's vyands ruiterbende op 't vlakke ſlagveld af,
En ziet haar, rennende op een' ongemeenen draf,
Zich van de legerplaats te verre in 't veld begeven.
Hy voelt de hoop op zege in 't hart te ſterker leven!
Zodra Romero 't heir dus van ter zy' genaakt,
En alles driftig tot den aanval vaardig maakt,
Vol hoop om in de zyde Oranjes heir te krenken,
Doet deze op 't onverhoedst zyn gantſche leger zwenken.
Het enkle woord: links om! verkeert des legers zy'
Straks in een voorſpits, die den ren der ruitery,
Door eene onkeerbre bui van kogels, doet verkeeren
In een gevaarlyk ſtaan, om zich voor nood te weeren.
Niet anders keert een ſtier, in 't dierenperk gekweld,
Aan ſperen, paardenhoef of honden bloot geſteld,
Schoon 't all' zyn ribben dreigt, de zucht tot moorderyen
Op zyne hoornen af, en trotst zyn weêrpartyen.

Ro-

Romero ſtaat; doch tracht ſtraks door der roſen loop
Het voetvolk van den prins te dringen overhoop.
De kleppers, door de ſpoor tot vliegen aangedreven,
Schuimbekkend' rennend', word de vrye toom gegeven;
Wanneer graaf Hendrik, uit zyn hinderlaag geſpoed,
Dien vreesſelyken ren op nieuw bedaren doet.
Hy valt op 't oogenblik een' vyand in de zyden,
Die noch zyn' vyands zyde op 't grimmigst wil beſtryden,
En die dus al het leed, aan Nasſau toegedacht,
Zyn' eigen legerhoop éénsſlags ziet toegebragt.
't Gevecht word gruwzaam ſcherp. Romero, verr' van vlieden,
Wil tot den laatſten man zyn' vyand weêrſtand bieden.
Die trotſe Kastiljaan ſtryd voor zyn' konings eer!
Hy fluit zich dicht in één, gebruikt geen ſchietgeweer,
En keurt de lansſen af, maar doet den ſabel blinken.
Zyn moed belet zyn volk het ſchandlyk moedontzinken.
Elk volgt zyn voorbeeld: geen der ruitren is bedeesd.
Zyn hoogst bedaarde en nooit in nood verſlagen geest
Weet, in den hoogen nood, een middel uit te denken
Dat Nasſaus prins belet zyn' broeder hulp te ſchenken:
Hy deinst al vechtende af, tot hy zyn benden ſchaart
Naby een' hollen weg, wiens hoogtens, ſterk bewaard
Door ſteilte en kreupelbosch, zyn ruiters konden dekken,
Als 't voetvolk van den prins beſloot hem na te trekken.
In die geſteltenis zag Hendriks ruitermagt
Zich tusſchen Nasſaus heir en 's vyands volk gebragt;
Waardoor 't onmooglyk wierd den Kastiljaan te deeren,
Veel min door overmagt zyn benden te overheeren.
De prins, op 't loost verrast door deze ſchrandre vond,
Zag dat zyn' broeders volk recht voor zyn leger ſtond;
En durfde, hoe vol drift om 's vyands magt te ſnuiken,
Dus, om zyn' broeder zelv', geen ſchietgeweer gebruiken.

Zo ſtelt Romeroos kunde, in 't hoogſte van den nood,
Zyn' vyands krygsmagt aan zyn' vyands krygsmagt bloot.
Dus weet een groote geest zich voor gevaar te dekken,
En uit zyn' misſlag zelv' gewenschte vrucht te trekken.
Oranjes voetvolk, dus gantsch buiten ſtaat gebragt
Tot nedervelling van Romeroos ruitermagt,
Moet zich van verre alleen in 't moedig hart verblyden,
Op 't zien hoe onverſaagd Oranjes ruiters ſtryden.
De dwingland midlerwyl, geſtegen op een ſchans,
Beſchouwt van verr' den ſtryd, en hoopt dat haast de kans
Tot eer der ruitery van Spanje zal verkeeren.
Hy moet Romeroos moed en Hendriks krygsdeugd eeren.
Zyn hart verwyt hem ſterk, ſchoon 't alle deugd verzaakt,
Wat dapper volk hy zich tot vyand heeft gemaakt;
Doch daar hy 't landbeſtier met ſtrengheid had begonnen,
Doet zyne hovaardy, hoe gruwzaam onbezonnen,
Hoe onvoorbeeldlyk wreed hy handelde in het land,
Hem in zagtaartigheid niets zien dan de ergſte ſchand'.
Zyn vrees, dat Lodewyk ſtoutmoedig uit zal vallen,
Bepaalt zyn oorlogsvolk in zyne legerwallen;
Te meer dewyl hy wist dat Lodewyks geweld
Zyn' optogt ſtooren zou, zodra hy trok in 't veld.
't Gevecht duurt midlerwyl. Men ſteekt het ros met ſpooren;
De klank des ſabels doet alom zich vreeslyk hooren,
By 't ſchreeuwen des ſoldaats, en 't jammerlyk geſteen.
Romero word in 't eind' met Hendrik handgemeen.
Zie hoe het heldenpaar, door wraakzucht aangedreven,
Op 't brieſchende oorlogsros, elkander dingt naar 't leven.
Romero licht zyn' arm, en dreigt zyn' vyands hoofd,
Daar deze door zyn zwaard den ſlag van kracht berooft,
En op zyn beurt de kruin zyns vyands durft beſtoken,
Doch ook de kracht zyns ſlags, door 't zwenken, ziet gebroken.

Hoe

Hoe tart elk even fier het gruwzaam lyfsgevaar!
Men nadert, deinst, men rent ſchier vliegende om elkaêr.
Het ſchuim loopt bruiſchend' langs der roſen halzen neder.
Romero word gewond, en wond zyn' vyand weder;
Doch eindlyk krygt het ros, waarop Romero zit,
Een' fellen ſabelſlag op 't ſterk beſchuimd gebit:
Het breekt, valt uit den muil; en 't ros, dus onbedwongen,
Dwingt zynen meester zich te ſchikken naar zyn ſprongen.
Het ſteigert, loopt te rug, het brult, en dreigt den held,
Noch op den zadel vast, te ſmyten op het veld.
Graaf Hendrik noopt terſtond zyn moedig ros met ſpooren,
Beſtookt zyn' vyand van ter zyden en van voren,
En houwt, met zyn geweer in zyn zeeghafte hand,
Zyn' vyand, zwaar gewond, ter neder in het zand.
De Spaanſche ruitery, haar' hoofdman ziende vallen,
Sleept ſtraks, al vechtend', hem naar 's dwinglands legerwallen;
Terwyl graaf Hendriks volk den dappren vlugteling,
Tot onder 't zwaar geſchut, beſchadigt met de kling.
De nacht komt midlerwyl ter Oostpoorte uitgetogen,
En ſpreid haar floers gordyn voor 's krygsmans brandende oogen;
Terwyl de dagbodin, als ſchuuw voor de yslykheid
Des ſlagvelds, Westwaarts zinkt, en bleeke ſtralen ſpreid.

WIL-

WILLEM DE EERSTE.

ZEVENDE ZANG.

De ſtille nacht, geſchikt tot rust der ſtervelingen,
Kon Nasſau aan de ſmart der zorgen niet ontwringen:
Het lot van Lodewyk, zyn' broeder Hendriks wond',
Zyn toeſtand en 's lands wee, drukt hem op éénen ſtond.
De toeleg die den held een goed gevolg deed hopen,
Zyn pooging tot den ſlag, was vruchtloos afgeloopen;
Naardien de Spaanſche magt, wat Nasſau had beſtaan,
Volſtrekt geweigerd had in 't open veld te ſlaan.
Toledo deed de ſtad, na 't laatſte bloedvergieten,
Romeroos wond' ter wraak, te heviger beſchieten;
En Bergen, hoe beklemd, verduurt het yslyk vuur
Des Spaanſchen blikſems op den ſidderenden muur.
Elk kogel, naar die ſtad, op 's dwinglands last, gedreven,
Deed Nasſau voor het hoofd zyns dappren broeders beven.
Die held, die van den ſtryd alleen zyn heil verwacht,
Word midlerwyl elk' dag in meer gevaar gebragt
Door Alvaas vast beſluit om tot geen' ſlag te komen,
Voor dat hy Bergens muur, voor Spanje, had hernomen.
De buit, door 't Zeeuwſche volk den vyand afgehaald,
Was reeds tot onderſtand des legers uitbetaald.
De prins, door geldgebrek en honger fel beſtreden,
Vond zich in 't eind' genoopt het ſtout ontwerp te ſmeden
Om op de legerplaats van Alva los te gaan,
En hem van voor den muur van Bergen weg te ſlaan.
't Ontwerp was roekeloos; doch zyn misnoegde benden
Beſchouwden in den ſtorm het eind' van hare elenden.

Ge-

Gewaarſchouwd in 't geheim van haar verborgen woên,
Moest hy, voor 't ergst beducht, haar' woesten eisch voldoen.
Men mompelde in het heir, dat, zo hy niet betaalde,
En langer met den ſtorm op Alvaas leger draalde,
Men hem, die door gebrek zyn volk vermoordde in 't veld,
Aan Alva levren zou, voor 't achterſtallig geld.
De prins, gedreigd, verſchrikt, door wanhoop aangedreven,
Doch meester van zichzelv', ſchoon al zyn vrinden beven,
Ontveinst zyn ſiddering, en toont een bly gelaat,
Alsof hem 's volks gemor niet eens ter harte gaat;
Niet vaster ſtaat een rots, beſtookt, ſomtyds bedolven,
Door 't ſchrikkelyk geweld der hemelhooge golven,
Al brullende aangevoerd door een' geduchten ſtorm,
Wiens woestheid alles dreigt te bonzen uit zyn' vorm.
Veel hopliên van het heir, den prins getrouw gebleven,
Des helds gerustheid ziende in 't wee dat hen deed beven,
Hem kennende als volleerd in krygskunde en in list,
Geloofden dat de held een' weg ter redding wist.
't Vertrouwen dat zyn geest ſteeds midlen wist te vinden
In 't hoogſte van den nood, vertroost zyn bange vrinden:
't Beefde alles; doch op 't zien dat Naſſaus hart niet beeft,
Bedaart elks ſiddering, en ieders moed herleeft.
De prins, in zekre nacht meer dan voorheen gedreven
Door 't volk om daadlyk last ten fellen ſtorm te geven,
Zegt, met een zuchtend hart, daar 't oog van krysdeugd blaakt,
Bereid u tot den ſtorm, als 't morgenlicht genaakt;
Men zal me op 't oogenblik de noodige bevelen,
Tot myn beraamd ontwerp de hopliên uit zien deelen!
Hy veinst dat hem de drift des legerknechts behaagt,
Die liever 't vuur trotſeert dan lang elend' verdraagt;
Hy veinst hoe veel gemor het volk zich durft vermeten,
Als waar' zyn grimmig hart door toorn' noch vrees bezeten;

En treed van tent tot tent, ontwapend, en alleen,
Ontvonkende ieders moed om tot den ſtryd te treên:
Daar zy, die in hun hart het ſnoodst ontwerp beraamden,
Op 't zien des eedlen helds, zich hunner muitzucht ſchaamden.
Gy, dichters! die weleer, door hemelsch vuur geblaakt,
Zo menig' oorlogsman onſterflyk hebt gemaakt,
Daar gy hunn' heldenmoed in helder daglicht zetten,
En hun behaalde zege op 't heerlykst uittrompetten;
Wiens gouden dichtbazuin heeft ooit den lof gemeld
Van een' zo fel beſtreên en waarlyk eedlen held
Als Nasſau, in den nood altyd bedaard en moedig,
Altyd groot, altyd fier en altyd tegenſpoedig!
Getoetst door 't ongeluk, verdrukt door 't grilziek lot,
Volgt hy zyn' ſtrengen pligt, en eert den wil van God!
Geen ſtaatzucht, die door moord haar' luister wil vergrooten,
Deed Willems heldenvuist het gruwzaam ſtaal ontblooten,
Neen! om een ſchuldloos volk, verheerd door dwinglandy,
Te rukken uit de klaauw der wreede tiranny,
Hun welvaart eens in 't eind' te vesten met de vrede:
Zietdaar waarom hy 't zwaard gerukt heeft uit de ſcheede!
Ten koste van zyn rust, bezittingen en bloed,
Verſmaad hy 's dwinglands gunst, en tracht, door heldenmoed,
Den blikſem in de vuist eens ryksmonarchs te ſmooren,
De ſchrik der koningen als zy zyn wraakſtem hooren!
Maar grooter blinkt de held, daar hy met wrevlen nyd,
Met morring van de ſteên en van zyn legers ſtryd;
Daar hy, het land ter hulp, naar Bergens muren ſpoedde,
Zyn' broeder ziet gedreigd door Alvaas wreede woede;
Daar hem zyn heir belaagt, daar hy 't verraad verſtomt,
En door zyn kracht van geest al 't leed te boven komt!
Een flaauwe ſchemering verlicht alreê de kimmen;
De zilvren zonheraut is reeds aan 't opwaarts klimmen,

En toont aan zyn gelaat, dat zyn vorstin den trans
Des hemels dezen dag met haar' gewonen glans,
Tot vreugd der wentlende aard', niet heerlyk zal beſtralen;
Het vee ligt noch in rust in 't bruin der diepe dalen;
Het golvend grastapyt word op den heuveltop
Thans helder; eindlyk ryst de zon beneveld op,
En meld het uur des ſtryds den woesten ſtormelingen.
Men ſchaart zich om verwoed op Alva aan te dringen;
Wanneer een vlugge bode, uit Vrankryk aangeſneld,
De drift van legerknecht en hopman palen ſtelt,
Door 't ſchrikkelyk bericht hoe wreed den Hugenooten,
Door Medicis verraad, den boezem was doorſtooten,
Hoe Romes dolk, bedekt tot in Sint Bartels nacht,
Den gryzen Coligny moorddadig had geſlacht,
Ja, woedende in Parys op ſchuldlooze onderzaten,
Byna geen' Hugenoot in 't leven had gelaten.
Die bode, naauw' ontſlipt aan 't ketternoordend ſtaal,
Staaft, toonende elk zyn wond', de waarheid van 't verhaal.
De prins, hoe ongewoon voor 't oog des volks te beven,
Kon op dat wreed bericht zyn ſiddring niet weêrſtreven.
Door 's Hugenoots verderf mist hy zyn' onderſtand,
En Colignys verderf doorſneed zyn ingewand.
Wel verr' van, op de klank der ſchelle ſtormtrompetten,
Den togt naar 's vyands heir met ſnelheid voort te zetten,
Ontwringt de deerenis zyn oog een' tranenvloed,
Die 't volk, met hem verſchrikt, ook met hem weenen doet;
Ja, 't leger dat den held tot ſtormen aan dorst ſpooren,
Heeft nu, op éénen ſtond, den woesten moed verloren.
De held geeft in zyn tent zich over aan zyn ſmart,
En 't volk deelt, voor dien tyd, in de angſten van zyn hart.
Doch 't lot, elendig prins! wil u geen' tyd verleenen
Dat ge uw gedrukt gemoed ontlasten kunt door weenen:

Het dwingt u, eer zich 't volk van zynen ſchrik ontſlaat,
Eer 't weêr zyn redding zoekt in wanhoop of verraad,
Uw ſmart, één wyl geuit, terſtond voor 't volk te dekken,
En voordeel uit den ſchrik des woesten hoops te trekken.
De in 't hart verſlagen held, bewust dat Alvaas magt
Verbazend lag verſterkt, gedekt door ſchans en gracht
Die allen aanval zelfs volſtrekt ondoenlyk maakten,
En ziende elk uur, hoe ſtout zyn benden 't heir genaakten,
Wat hy tot terging van den dwingland ook bedreef,
Dat Alva om te ſlaan volkomen weigrig bleef;
Daarby vol angst voor 't volk, dat, van den ſchrik ontſlagen,
Op nieuw hem dringen kon een' wreeden ſtorm te wagen,
Wiens uitſlag, zonder vrucht, hem gruwzaam duur zou ſtaan,
Of dat dit muitziek volk aan hem de hand zou ſlaan;
Beſloot om, als de nacht het heir weêr zou bedekken,
Behendig van de muur van Bergen af te trekken.
Hoe ſlaat zyn' broeders lot nu de eedle ziel met ſmart!
Natuur ſpreekt gruwzaam ſterk in zyn deugdlievend hart,
Door tedre broederliefde op 't felst vanéén gereten!
't Gevaar van Lodewyk doet hem zichzelv' vergeten.
Hy weet dat, als hy wykt, die waarlyk vrome held
Moet bukken voor de magt die Bergens wal bekneld.
Hy voelt dit vreeslyk uur zyn hart op 't felst beſtryden,
Door vrindſchap, woede, wraak en ſiddrend medelyden.
Hy kent het woedend hoofd van Spanjes oorlogsrot;
Hy denkt aan Louverval, hy denkt aan Egmonds lot:
Wat kan hy van 's lands beul voor Lodewyk verwachten,
Dan dat de wreedaart hem, als Egmond, zal doen ſlachten?
's Lands wee, Sint Bartels nacht, het lot van Lodewyk,
Een muitziek oorlogsvolk, 't drukt alles hem gelyk!
De prins, die noch deez' dag voor Bergens muur moest blyven,
Zocht Alva noch voor 't laatst tot ſtryden aan te dryven;

Doch

:h vruchtloos! Die tiran bleef in zyn voordeel ſtil,
ſchikte in 't minſt zich niet naar zyn' belagers wil.
eind' genaakt de zon, gedekt door wolkgordynen,
:im waar onder haast haar luister zal verdwynen;
Nasſau 't ſchreijend oog op haar verdwyning ſlaat,
ynigd door 't ontwerp waarvan hy zwanger gaat.
laat in 't eind' zyn oog op Bergens bange muren,
ng de zon den dag noch aan de kim doet duren,
ucht om Lodewyk, dien hy, ô bittre ſmart!
kan omhelzen, dan inwendig met zyn hart.
on, byna geheel gedoken in de kimmen,
: flaauwlyk noch het goud der torenſpitſen glimmen;
zinkt zy in de kim, waardoor zy, gantsch bedekt,
f Lodewyks verblyf aan Willems oog onttrekt!
ıur, 's helds moed te ſterk, treft nu zyn hart verwoeder.
h ſtaart hy op de ſtad, en zegt: vaarwel, myn broeder!
efde Lodewyk, een beter noodlot waard',
lf laat u ter prooije aan Alvaas gruwzaam zwaard;
r God, Die 't hart doorgrond, en eindlyk my doet zwichten,
:t dat ik heb verricht all' wat ik kon verrichten.
ı aftogt ſtrekt ten val van u en 't vaderland...
hart beveelt in 't einde u beiden in Gods hand!
:wygt, en doet terſtond de hopliên zyn bevelen
aftogt van het heir den benden mededeelen;
:t af, en legert zich daar hy noch in 't verſchiet
ruren van de ſtad, met treurige oogen, ziet.
endig heldenpaar! beklagenswaarde broeders!
duur ſtaat u de naam van vaderlandbehoeders?
)ooze naneef, ſnood door vuig belang vervoerd,
vleijer, die op gunst van trotſe ſteden loert,
met een dwangziek hart de vryheid grootsch durft roemen,
)g', tegen zyn gewiſſe, uw hart ſtaatzuchtig noemen;

Hy zy u, uit wat grond ge uw' pligt voor 't land verricht,
Voor 't minst medoogendheid voor zo veel wee verpligt!
De zon was midlerwyl op nieuw in 't Oost' verrezen.
's Helds aftogt deed den held voor Bergen 't ergſte vreezen!
Het dondrend moordtuig zwygt, terwyl men in 't verſchiet
Een witte vredevlag op Bergens muren ziet.
Zodra men in de ſtad het heir zag afgeweken,
Drong 't oorlogsvolk der ſtad om van verdrag te ſpreken;
Het dreigde Lodewyk, by verdren tegenſtand,
Te levren in de magt van Neêrlands dwingeland.
Het ſcheen het lot des helds, in 't midden van de rampen
Des oorlogs, om altyd met muitziek volk te kampen!
De fiere Lodewyk, dus in gevaar gebragt
Van zich geſteld te zien in zyn' belagers magt,
Of zich, op hoop van gunst, in Alvaas hand te geven,
Toont zich, in 't hoogst des noods, verr' boven 't lot verheven.
Hy grypt een brandend lont, en loopt met ſnelle vaart
Naar 't vreeslyk wapenſlot daar 't buskruid word bewaard;
En plaatst zich in de poort, daar al de muiters yzen,
En in hun eerloos hart 's helds eedle ſtoutheid pryzen.
Hy ſpreekt de woestaarts aan, met onverſchrokken moed,
En zegt: ondankbaar volk! door myn beleid behoed
Voor Alvaas zwaard en ſtrop, 't is Lodewyk niet eigen
Te ſchrikken voor een lot dat hem verraders dreigen;
Veel minder dat hy ooit, hoe hoog hun muitzucht draav',
Bevreesd voor hun geweld, zich aan hunn' wil verſlaav'.
Gy dreigt my ſchaamteloos met Alvaas wreede banden;
Myn leven, ſnood geſpuis! hangt af van myne handen.
Ik vrees uwe ontrouw niet, of 't zwaard van 's lands tiran;
Ik tart en u en hem, dewyl ik ſterven kan.
Ik weet, nu Nasſaus heir den dwingland niet kan deeren,
Dat ik my zonder vrucht hier langer zou verweeren.

Ik,

Ik, reeds door u gedoemd tot wreeden Alvaas ſlaaf,
Voorzag, voorkwam uw woede en zucht tot de overgaaf.
Ik, die toen 't heir vertrok uw muitzucht kon doorgronden,
Heb reeds in ſtilte een' bode aan Alva afgezonden.
Word de aftogt ons vergund met eedle krygsmans eer,
Voldoet men aan 't geen ik voor u en my begeer,
Denkt niet dat ik my meer op de overgaaf beraade!
Doch om en u en my, op hoop van lyfsgenade,
Te geven in de hand van een' geweldenaar,
Die geen genade kent; muitzuchtige oorlogsſchaar'!
Hiertoe zal Lodewyk, hoe ſtout gy ook moogt muiten
En dreigen, nooit, om u en om zichzelv', beſluiten.
Dit vuur, in deze vuist, zal u en my behoên
Voor Alvaas ſtrop en zwaard. Ik ken des wreedaarts woên!
Zo gy één' voet verzet om op my aan te dringen,
Zal ik op 't oogenblik ons in de lucht doen ſpringen.
Een oorlogsman bepaal' veeleer met moed zyn lot,
Dan dat hy ſchandlyk ſterv' door 't zwaard van 't beulenrot.
Zo ſpreekt hy, dreigende onophoudlyk, onder 't ſpreken,
Wanneer zich 't volk ſlechts roert, het buskruid aan te ſteken.
Zodra Toledo, heet naar Neêrlands tuchtiging,
Den bô van Lodewyk voor zyne tent ontfing,
Die, onbevreesd den trots des aartstirans te tergen,
Den vryen aftogt voor graaf Lodewyk dorst vergen,
Drong ſtraks Romeroos wraak den wreeden veldheer aan,
Om 't volk van Lodewyk geen' aftogt toe te ſtaan.
't Zyn muiters, riep hy uit, gy zult uzelv' verneêren,
Zo gy met krygsmans eer die ſnooden wilt vereeren;
Doch Alva, meer bedaard, hoe heet naar Nasſaus bloed,
Zegt: 't is de wraak alleen die u dus ſpreken doet.
't Is waar, graaf Lodewyk, en al zyn muitelingen,
Verdienen de eer niet die dat krygshoofd durft bedingen;

Maar

Maar denk, zo ik hem vange, en 't hoofd hem af doe ſlaan,
Dat u en my die wraak geweldig duur kan ſtaan.
Gy weet hoe veel van uwe en myne naaste vrinden
Zich in dit ſnood gewest, in 's konings dienst, bevinden,
Byzonder op de zee: gy weet hoe ſtout Boiſot,
Ons tartende op den vloed, het zelfde ſchandlyk lot
Dat wy, tot 's konings wraak, het Neêrlands volk doen ſmaken,
Den Spaanſchen adel kan en zal deelachtig maken.
De fiere Lodewyk is teêr van 't volk bemind:
Zo wy, door zucht tot recht, wat al te ſterk verblind, (ven,
Hem vangen, en door 't zwaard, ſchoon hy 't verdient, doen ſne-
Denk aan myn' dappren zoon, uw broeders en uw neven!
't Raswislende oorlogslot reikt heden ons de hand;
't Is morgen, hier of daar, licht tegen ons gekant:
De Geus kan licht myn' zoon, uw' neef of broeder vangen,
En, Lodewyk ter wraak, onthalzen, of doen hangen.
Had ik dit eer bedacht, de muiters meer geſpaard,
Ik had Pacheco, en meer edelen, bewaard;
Doch ik, die Nasſaus volk als muiters heb doen ſlachten,
Kon toen der Zeeuwen wraak en ſtoutheid niet verwachten.
't Is waar, ik moet dit volk met felle ſiddring ſlaan;
Maar 'k zal voortaan 't gemor de ſteden duur doen ſtaan,
En, daar de Zeeuw myn wraak door wederwraak kan ſnuiken,
Wat meer toegevendheid met oorlogsvolk gebruiken.
Denk niet dat laagheid ooit Toledoos hart bevang';
Zyn goedertierendheid ſpruit enkel uit belang.
Zo ſpreekt de dwingeland, en doet den bode weten,
Dat dappre Lodewyk, ſchoon hy zich heeft vergeten
In 't ſtout beſtryden van 's lands waren opperheer,
De ſtad verlaten kan met vaandels en geweer,
Doch met beding dat hy, met al zyne oorlogsknechten,
In dezen veldtogt Spanje in 't land niet zal bevechten.

De

De bô verlaat het heir van 's lands geweldenaar,
En weert door zyn bericht graaf Lodewyks gevaar.
Zodra het muitend' volk, door fellen ſchrik bevangen,
(Nooit wachtende ééne gunst van 's lands tiran te erlangen;
Maar vreezende ieder' ſtond dat Lodewyk, verwoed,
Zyn gruwzaam dreigement, in 't zieden van zyn bloed,
By weigring des tirans, wanhopig zou volbrengen,)
Vernam dat 's lands barbaar hunn' uittogt zou gehengen
Met vaandels en geſchut, en verdre krygsmans eer,
Stort ſtraks de gantſche drom voor 's veldheers voeten neêr.
Elk dankt den fieren held, door hun gemor gedreven
Tot wanhoop, hoogst verheugd de vryheid en het leven;
Ja, 't volk noch korts gezind tot de ergſte uitſporigheid,
Kuscht nu de hand des helds, terwyl 't van blydſchap ſchreit.
De veldheer, die terſtond de vredevaan deed planten,
Gaf tot den uittogt ſtraks bevel aan alle kanten,
En trekt de vesting uit dwars door zyn' vyands magt,
Ter krygsmans groet geſchaard, en in 't geweer gebragt:
Men groet en dankt elkaêr met trommen en trompetten,
Waarna Toledo ſtad en wallen deed bezetten.
Held Willem midlerwyl, op 't zien der vredevaan,
Beſeffend' dat de ſtad reeds over was gegaan,
Betreurt noch 's broeders lot, dien hy, met zyn ſoldaten,
Ter prooije aan 't Spaanſche heir en Alva had gelaten;
Wanneer de legerwacht hem door een' bode meld,
Dat eenig oorlogsvolk hem nader kwam langs 't veld.
De prins, die Lodewyk nu reeds in kluisters achtte,
En, na den val der ſtad, niets dan een' ſtorm verwachtte,
Schaart fluks zyn trouwſte volk in 't open veld ten ſtryd,
En voelt zyn kracht verſterkt door zyne ontſtoken ſpyt:
Ten val van Lodewyk van Bergens muur geweken,
Tracht hy in 't veld den val van Lodewyk te wreken.

Hy ſlaat zyn oog naar 't volk dat hy vast nadren ziet;
Hy ſtaart met ernst daarop; gelooft zyne oogen niet:
Hy waant in 't legerhoofd dat op hem aan komt trekken
Zyn' broeder Lodewyk, op 't oorlogsros, te ontdekken.
Hy wantrouwt noch den waan die zyne zinnen vleit;
God lof! de waan verkeert in 't einde in zekerheid!
't Is Lodewyk! De prins vliegt ſtraks zyn' broeder tegen;
De drift ontwringt terſtond de heldenvuist den degen;
En dappre Lodewyk ſpringt, door de vreugd verrukt,
Van 't paard, omhelst den held, die hem in de armen drukt,
Onmagtig om een' vloed van tranen in te toomen.
Gy leeft! Gy zyt de wraak van 's lands tiran ontkomen!
Dus ſpreekt held Willem; ach! myn broeder, heeft dan God
Uw dierbaar hoofd bevryd van Egmonds gruwzaam lot!
Is Alva, de aartstiran, op Nasſaus ſtam gebeten,
Uw zege op Spanjes magt by Groningen vergeten?
Ik heb, is 't antwoord, prins! noch geen de minſte blyk,
Wat hem bewogen heeft ter gunst van Lodewyk.
't Is zeker, dat hy my, verr' boven elks verwachting,
Voor de oogen van zyn volk, bewyzen gaf van achting.
Licht dat de Zeeuw, wiens vloot gedurig triomfeert,
Toledo 't moorden van ons krygsvolk heeft verleerd.
Hoe 't zy, 't is ons genoeg, zo wy voor eerst hem dwingen
Voortaan ons oorlogsvolk niet meer als muitelingen
Te doemen tot den ſtrop; maar ons als oorlogsliên,
Als wettig' vyand, ja als helden aan te zien.
Ik gaf, uit nood, myn woord, om met myne oorlogsknechten
In dezen veldtogt niet met 's konings volk te vechten.
Ik ſta te Dillenburg uw' wil ten dienſte, in 't geen
Gy noodig vinden zult ten best' van 't algemeen.
Myn krygsvolk is betaald. Gy, vrees Toledoos lagen:
Hy kan, nu Bergen viel, op u een' aanſlag wagen.

Ach!

Ach! dat de hand, die my zo gunstig heeft gered,
U zegende in den ſtryd, op Lodewyks gebed!
Hy zwygt, en kuscht den prins; dees kuscht zyn' broeder weder:
Zy deinzen van elkaêr, bezien elkander teder:
Zy voelen zich geprangd door onbekend verdriet;
't Is of iets heimelyks het ſcheiden hen verbied!
In 't eind', graaf Lodewyk, zyn' broeders arm onttogen,
Onttrekt, met bittre ſmart, zich aan zyn' broeders oogen;
Snelt naar graaf Hendriks tent, omarmt hem, en vertrekt,
Terwyl de nacht het heir met duisterheid bedekt.
Zodra de toorts des dags de Westkim was ontweken,
Gaf ſtraks de prins bevel om heimlyk op te breken;
En Alva, nu ontlast van Lodewyks geweld,
Was voor dien aftogt reeds het leger nageſneld.
De prins, die toen de zon reeds was in 't West' gekomen,
En zelfs toen zy verdween, geen' vyand had vernomen,
Dewyl de dwingeland, met ongemeene zorg,
En kunst, zyn' aantogt voor zyn' vyands oog verborg,
Verwacht in 't holst der nacht niets van Toledoos woede,
Waarom hy, 't volk ter rust, zich niet dan langſaam ſpoedde.
Hy kiest ter middernacht, ter ruste zyns ſoldaats,
Ter ruste van zichzelv', een zekre legerplaats.
't Volk legt zich op den grond, daar hen geen tenten dekken,
Om, als de dag verſcheen, te lichter af te trekken.
De prins, na wacht by wacht te hebben uitgeſteld,
Legt zich, gewapend, by zyn benden, neêr op 't veld.
't Slaapt alles. Alva waakt! de wraak verhaast zyn ſchreden:
Hy doet twee honderd van zyn hopliên zich ontkleeden
Tot op het witte hembd, om, van elkaêr verſpreid,
Elkaêr te kennen in de dikke duisterheid.
Don Fredrik, Alvaas zoon, geleid die woeste benden,
Die de aartstiran beſloot in Nasſaus heir te zenden.

Men had geen ſchietgeweer: men had niets dan een' dolk,
Om, zonder 't minst gerucht, het ſlapende oorlogsvolk,
Dat door den ſlag des ſchoots voorzeker zoude ontwaken,
Met alle veiligheid moorddadig af te maken.
De ſtoute krygshoop trekt, begunstigd door de nacht,
Voor Alvaas leger, en genaakt des prinsſen wacht.
Dees zorglooze oorlogshoop, die Nasſaus zorg belagchte,
Geen' vyand had gezien, en dus geen' vyand wachtte,
Wierd, in den arm des ſlaaps, den levensdraad gekort;
Waarna Don Fredrik zich op 't verdre krygsvolk ſtort.
De dood ſpookt overal, en rent op wollen zolen
Door 't leger: 't duister houd haar woede noch verholen.
Zy word in 't einde ontdekt; 't raakt alles op de been;
Men ſchreeuwt alom: „ verraad!" 't woelt alles onderéén.
Don Fredrik, reeds tot by held Nasſau doorgedrongen,
Had hem ontwyfelbaar het ſtaal in 't hart gewrongen,
Had niet een hooger magt dat vorstlyk hoofd bewaakt,
En door des prinsſen hond de boei des ſlaaps geſlaakt.
De held ſpringt op, en voelt zich hevig aangegrepen:
Hoe fel 't verraste hart zich voelt door ſchrik benepen,
Hy grypt met drift de kling, en kwetst den onverlaat
Die onbezuisd de hand aan 't vorstlyk ligchaam ſlaat.
Het was Don Fredrik zelf! De ſlag hem toegedreven,
En held Oranjes ſtem, doen 's wreedaarts boezem beven.
Hy merkt dat 's prinsſen volk aan allen kant ontwaakt,
En, ſchoon verrast, in orde aan allen kant genaakt.
Hy uitte een nare kreet, zyn moordend volk ten teeken,
Waarop de moorders ſtraks, vol ſchriks, het heir ontweken.
De prins, 't gevaar ontrukt, beveelt zyn legermagt,
Zo veel hem mooglyk was ten aftogt ſaam' gebragt,
Terwyl de nevelen der nacht hem noch bedekken,
Met ongemeenen ſpoed noch verder af te trekken.

Zo-

Zodra de zon verſcheen, vernam hy in 't verſchiet
Het heir des dwingelands; doch deze volgt hem niet,
Maar ziet zyn' vyands magt, noch hoogst ontſteld door 't woeden
Der Spanjaards, meer en meer zich naar de grenzen ſpoeden;
Daar Nasſau 't leger ſcheid, nadat hy den ſoldaat
Betaling had beloofd, uit naam van volk en raad.
Hyzelf trok Holland in, om 't volk daar troost te geven,
Hoogst moede in 't krygsmans juk van van der Mark te leven.
Dus moest de held, het zwaard van 's lands tiran ontgaan,
't Neêrſlagtig, 't morrend' volk, met kunst ten dienſte ſtaan!
Terwyl het gantſche land om 's prinsſen rampen treurde,
En Neêrlands bitter wee het hart des helds verſcheurde,
Beſchoot de ſtoute Zeeuw, door held Treslong geleid,
Het ſterk belegerd Goes met groote hevigheid.
De fiere Mondragon, door oorlogsdrift bevangen,
Doemde Alvaas los verzuim van Spanjes ſtaatsbelangen.
Beſtryder van een volk welks rampen hy beklaagt,
Verweerder van een' vorst wiens dwangzucht hem mishaagt,
Wysgeerig hoveling, en ſtaatsman zelfs in 't ſtryden,
Wenscht hy 't elendig volk te redden uit zyn lyden,
En tevens Nederland, door zyn geducht geweer,
In rust te ſchenken aan zyn' trotſen opperheer.
De Spaanſche weelde had nooit invloed op zyn zinnen;
Nooit liet hy zich door haat of hovaardy verwinnen;
Het hoofſche kwaad beſmette aan 't hof zyn zeden niet;
Hy was 't kristal gelyk dat uit de rotſen vliet,
En, vloeijend' langs het ſlyk, in 't woên der zilte baren
Zyne eedle zuiverheid blyft onbeſmet bewaren.
't Verzuim van Alva in 't bezetten van de ſteên
Gelegen aan de zee, 't verdrukken van 't gemeen,
En 't moorden van een volk dat ſlechts zyn recht verdedigt,
Had zyn eerlievend hart reeds langen tyd beleedigd.

Uit pligt ten ſtryd geneigd, en wars van allen dwang,
Wyd hy zyn' arm alleen aan 's konings ſtaatsbelang;
Vol hoop, dat die monarch, (wiens hart hy edel achtte,
Als 't zyne,) in 't einde ééns zou verandren van gedachte;
Hy kon de koningen, en wist dat zy in ſchyn
Slechts meester van zichzelv', meest vleijers ſlaven zyn.
Hy zag den fieren Zeeuw in Zeeland triomferen,
En zocht de Zeeuwſche magt voor 't minst van Goes te weeren.
Zyn volk, byéén vergaêrd te Bergen op den Zoom,
Dorst hy niet wagen in zyn kielen op den ſtroom,
Dewyl de Zeeuwſche vloot, beroemd door watertogten,
Reeds meer dan ééns de zege op Spanje had bevochten.
Nochtans ten overtogt des ſnellen ſtrooms bereid,
Die 't ſtrand des lands van Goes van 't ſterke Bergen ſcheid,
Veracht zyn moed de hulp van kielen, riem en zeilen:
Hy doet, met allen ſpoed, alom de dieptens peilen;
En neemt, daar zich zyn volk op zyn gelei verlaat,
Het vallen van den vloed, by klaren dag, te baat.
Hyzelf trekt voor: zyn borst is reeds bedekt door 't water;
Het Spaanſche krygsvolk vreest den ſtroom, en echter 't gaat'et
Stilzwygend' door, op 't zien hoe zyn' geleidsmans moed
Bedaard, den ſtroom ten trots, ter heldenglori ſpoed.
Het water raakt de kin: de held, geenszins verſlagen,
Gebied het ſchietgeweer nu boven 't hoofd te dragen.
De Zeeuwſche vlootvoogd, nu door de eb aan grond geraakt,
Ziet dien vermeetlen togt, en weet niet of hy waakt.
Hy tracht Kastiljes trots door zyn geſchut te fnuiken;
Doch kan zyn groſ geſchut ſlechts zonder vrucht gebruiken;
De vyand is te verr'; de kielen zitten vast!
De Spanjaard komt aan land eer 't water weder wast;
En trekt dus, na een' togt van meer dan twee paar uren,
Te water doorgebragt, gedurig voor 't bezuren

Dier

Dier woeste ſtoutheid in 't vermetel hart beducht,
Naar Goes, en dryft den Zeeuw heldhaftig op de vlugt.
Die togt, myn landgenoot! ſchoon die uw helden deerde,
Is inderdaad een togt die hen op 't hoogst vereerde:
Wat glori, dat hun moed voor 't recht der vryheid ſtreed
Met zulk een heldenvolk, dat zulke togten deed!
Die wondre watertogt, door Alvaas heir vernomen,
Verbaasde dien tiran, gereed om op te komen
Tot teistring van den Zeeuw, aan wien hy, 't land ten ſchrik,
Zyn' bloeddorst koelen zou, door vuur, door zwaard en ſtrik.
Wel verr' van Mondragon ten eerſte by te ſpringen,
En Zeeland eerst met kracht het dwangjuk op te dringen,
En daarna Holland weêr te brengen onder 't juk,
Volgt hy zyn dwalend brein, tot Nederlands geluk.
Hy hoort zyn' wreeden aart, die ſchandlyk hem doet dwalen;
En denkt, laat Mondragon in Zeeland zegepralen:
Dat deze fiere held op 't volk my wraak verſchaff',
En dat zyn yzren vuist de ontrouwe Zeeuwen ſtraff'.
Ik zal, zelfs zonder ſtryd, op Holland triomferen:
Wanneer 't my ééns de ſteên in puinen ziet verkeeren,
Die tegen Phlips en my zich hebben aangekant,
Stelt Holland, hoogst verſchrikt, zyn ſteden in myn hand:
De vrees voor myne wraak zo zy my wederſtreven,
De hoop op myn genaê zo zy zich overgeven,
Zal werken op het hart van burger en ſoldaat,
En oorzaak zyn dat niets myn benden tegenſtaat.
Dus ſpreekt hy tot zichzelv'; beveelt terſtond zyn benden,
Of liefst zyn beulen, zich naar Mechlens muur te wenden;
Naar Mechlen, daar zyn wraak 't alleen op had gemunt,
Omdat die ſtad den prins den doortogt had vergund.
Die ſtad was weereloos: de droeve burgerſcharen,
Op 't nadren van het heir des wreedſten der barbaren,

Ver-

Vertrouwen, door de taal des kloosterlings misleid,
Zich op Toledoos woord, en mededoogendheid.
Men trekt met heiligen, met kruisſen en met vanen,
Den dwingland tegen; ja men ſmeekt hem, zelfs met tranen,
Verſchooning voor een ſtad, die nimmer had misdaan,
Dan ſlechts, uit nood, den prins een' doortogt toe te ſtaan;
Doch hy, ondanks 't beſluit van nimmer weêr die ſteden
Wier benden de oorlogsmagt den koning niet beſtreden
Te teistren, hoort alleen zyn eeuwig wrokkend hart,
Ten allen tyd' geſtreeld door Neêrlands bittre ſmart.
Hy vleit het ſmeekend' volk, en trekt terſtond naar binnen,
Daar zyne beulen ſtraks hun moordery beginnen.
Het bloed bruischt door de ſtad: des Spanjaards tiranny
Slaat over, na den moord, tot vrouwenſchendery,
Tot wreede plundering, en de ergſte uitſporigheden.
Ziedaar den Spaanſchen aart! Ziedaar Toledoos zeden!
Een weereloôze ſtad, wier volk hem valt te voet,
Te ſtreelen met genade, en dan in vuur en bloed,
Door beuls- of krygsmans ſtaal vergoten, wreed te ſmooren:
Ziedaar, wat meest het hart des dwinglands kon bekoren:
Zyn' haat, op naam van recht, te koelen aan 't gemeen,
Kwam met Toledoos aart volkomen overéén.
Wel verr' van dus den ſtorm in 't land te doen bedaren,
Deed die tiran al 't volk zich voor den prins verklaren;
't Koos all' een' ballings zy' door deugd alom beroemd,
Daar alles, uit één' mond, den overwinnaar doemt.
Wie maalt, na Mechlens val, ô Naarden! uwe muren
Ter prooije aan 't gruwzaam woên der Spaanſche martelvuren!
Gy, Zutphen! wreed misleid, wat was, helaas! uw deel?...
Maar neen; men ſchuiv' 't gordyn voor zulk een treurtooneel!
't Beſluit om door den ſchrik de ſteden weêr te winnen,
Verharde al 't volk, ontſtak de wanhoop in hun zinnen,

En

En 't vocht zich liever dood, dewyl 't toch moest vergaan,
Dan aan 's lands beul den huid vrywillig af te ſtaan:
Elk burger koos veeleer met Nasſaus prins te ſneven,
Dan Alvaas gunstbelofte ooit weêr gehoor te geven.
Dus werkte al 't bloedig woên van 's lands tiran niets uit,
Dan dat hy overal zyn benden zag geſtuit,
Zyn' naam alom gevloekt; zyn trouwloosheid en woede
Bragt hem den naam te weeg van Neêrlands geesſelroede;
En zyne hovaardy, en zucht tot harden dwang,
Bewerkte in 't eind' zyn ſchande, en wrocht zyn' ondergang.
Merkwaardig voorbeeld voor tirannige oppermagten,
Die alles van 's volks ſchrik, niet van 's volks liefde wachten!
Zy hebben, ſchoon 't geluk haar ſtreelt, nooit waren vrind,
Daar een deugdlievend held, zelfs lydend', harten wint.

AGTSTE ZANG.

Terwyl Toledo dus van moord- en dwangzucht blaakte,
Van 't jamrend' Nederland een ſchriklyk bloedbad maakte,
Het volk tot wanhoop bragt, en alles zette in vlam,
Zond hy Don Fredrik af naar 't magtig Amsteldam.
Die ſtad, wier overheên 's lands rampen koel beſchouwden,
Bleef, om haar koopbelang, de zy' des konings houden;
En Spanjes list, de ſteun van Spanjes dwinglandy,
Hield ſteeds, door gunst by gunst, die ſtad aan 's konings zy'.
Toledo, eerst bedacht om Holland te overheeren,
En daarna door zyn magt gantsch Zeeland om te keeren,
Zond zyn' verwoeden zoon naar die beroemde ſtad,
Om Haarlem, dat de zy' des prins gekozen had,
Zo 't mooglyk waar', door list, door vleijery, of dreigen,
Op nieuw te doen naar 't juk des trotſen Ibers neigen.
Don Fredrik trachtte ook ſtraks, met zyn gewone kunst,
Die ſtad te ſtreelen met de koningklyke gunst;
En deed Bosſu, vol ſpyt om 't geen hy had geleden
In 't ſtryden by den Briel, de wanklende overheden
De gunst beloven van 's lands grammen opperheer,
Zo Haarlem niet beſloot tot ſtrafbre tegenweer.
Een deel des raads dier ſtad, verleid door 't listig ſchryven,
Beſloot om de overgaaf hardnekkig door te dryven;
Als fiere Ripperda, bewust van dit beſluit,
De raadzaal binnen dringt, en dezen toeleg ſtuit.
Gy, tot geluk des volks in 't hoog bewint gezeten,
Is Spanjes trouwloosheid, is Mechlen u vergeten?

Dus

Dus ſpreekt hy. Zutphens moord, die u een voorbeeld bied...
Heugt u, ô overheên! 't verdelgde Naarden niet?
Die ſteden, loos verlokt, vertoonen haar geburen
De Spaanſche gunst op 't puin der wreed geſloopte muren!
Daar ſchreeuwt, op 't ſmokend' puin, het ſchuldloos menſchenbloed
De goede trouw noch uit van Spanjes moordgebroed.
Leest daar het loon van hen die Alvaas woord vertrouwden:
Wat borg dat die barbaar hier beter 't woord zal houden?
Stelt hy niet vast dat hy, ſchoon hy uw ſchuld vergeeft,
Aan afgevallen ſteên geen woord te houden heeft?
Daar gy nu 't zelfde lot der ſteden hebt te wachten,
Die Alvaas woord van eer zo dwaaslyk heilig achtten;
Daar gy voor overgaaf, of dappre tegenweer,
Toch 't zelfde loon verkrygt van Neêrlands opperheer;
Waarom niet ſtout beproefd, door dapperheid, de elenden
Aan Haarlems muur gedreigd van Haarlems muur te wenden?
De Briel was de eerſte ſtad die zich heeft aangekant
En tegen 's bloedraads woede, en Neêrlands dwingeland;
Misgunt gy Haarlem de eer om de eerſte ſtad te wezen,
Die toont, tot 's lands behoud, geen ſtreng beleg te vreezen?
Misgunt ge uw ſtad den roem, dat zy op haren muur
Het Spaansch geweld beproeve, en zelfs het fier verduur'?
Zo u 't gevaar niet treft, kan de eer u niet bekoren,
Ik zal voor 't minſte, ô raad! uw' eed u vry doen hooren:
Gy zwoert het volk en my, en 't volk heeft u vertrouwt,
Dat gy niet zonder ons met Alva handlen zoud.
Ik durf, als hoofd van 't volk, als hoofd der oorlogsſcharen,
U, uit Oranjes naam, en dien van 't volk, verklaren,
Dat, zo ge uw' eed verbreekt, en zonder my deez' wal
Wilt overgeven, ik uw' toeleg ſtuiten zal.
Bewogen met de ſtad, met mannen, vrouwen, kindren,
En zelfs met u, zal ik die overgaaf verhindren:

Daar zwaard en ſtrop ons dreigt, zal ik voor 't minst beſtaan
All' wat myn pligt my raad om u van wee te ontſlaan.
Het grootſte deel des raads, getroffen door die rede,
Ryst op, rukt ſtraks de kling, met blydſchap, uit de ſcheede;
En zweert, met heldendrift, dat elk van hen den wal
Niet dan ten duurſte aan 't rot van Alva levren zal.
Niet dan ſlechts weinigen, misleid door Spanjes treken,
Beſloten, ſchaamtloos, noch van de overgaaf te ſpreken.
De prins, die binnen Delft die tweedragt ras verſtond,
Hield by de ſtaten aan, dat hy geraden vond
Die bloodaarts, die 't ontwerp der tegenweer beletten,
Als vrinden des tirans, van hunnen rang te ontzetten;
En Hollands eedle raad zond dadelyk, ter ſtraf
Dier Spaanschgezinde leên, den ſchrandren Marnix af;
Die ſtraks, uit naam des ſtaats, die moedlooze overheden
Verbood om immer weêr de raadzaal in te treden;
Daar voorts de fiere held, door welgepaste taal,
Der burgren moed verhit door hoop op zegepraal.
De raad, de burgery, de gryzaarts, zelfs de vrouwen,
't Wierd alles aangezet tot billyk wanvertrouwen
Op Spanjes vleijery, en alles zwoer terſtond
Den fierſten tegenſtand aan Spanje, uit éénen mond.
Toen 't Spaanſche legerhoofd de tyding had bekomen,
Dat Haarlems burgery 't geweer had opgenomen,
In ſpyt van zyn gevlei, tot ſtuiting van zyn magt,
Trekt hy ſtraks naar de ſtad die zyn genaê veracht.
Don Fredrik, naar den aart der Spaanſche hovelingen,
Vol hoogmoed, dacht de ſtad nu door den ſchrik te dwingen,
Dewyl Bosſu voor hem niets won door vleijery:
Hy dreigt, en Haarlems volk belacht zyn hovaardy.
De hoogmoed, ééns getergd, ſpat uit tot de ergſte boosheid:
Zyn hart, zyn eerloos hart, verwyt hem zyn trouwloosheid;

Doch

Doch 't is alleen de kracht van 't prangend' zelfverwyt,
Dat zyn ontſtoken bloed nu koken doet van ſpyt.
De toorne en 't ongeduld vermeestren zyne zinnen.
Hy wil niet eens 't beleg gelyk 't behoort beginnen;
Hy wacht geen' zomer af: de woeste hovaardy
Verbergt voor zyn gezigt het ſtrenge jaargety'.
Hy trekt langs ſneeuwtapyt, en water, nu tot velden
Gevormd door kracht der lucht, met zyn verwoede helden,
Ten val van Haarlems wal, vol waan dat nooit die muur
De kracht beproeven zou van 't Spaanſche ſtaal en vuur.
Hy acht genoeg te doen, als hy zich ſlechts vertoonde
Aan volk dat inderdaad een' zwakken muur bewoonde.
Hy ſlaat zyn tenten neêr, en eischt terſtond de ſtad:
Men antwoord, dat hy ſlechts met kracht te nadren had,
Om 't geen hy eisſchen deed zelf, door zyn zwaard, te halen.
Hy wil op 't oogenblik de ſtad dien trots betalen,
En geeft terſtond bevel, om, door een' fellen ſtorm,
Den ſteenen buitenwal te bonzen uit zyn' vorm,
Ja eischt nu Haarlems muur uit veertien kopren monden;
Doch ziet in de eigen taal zich antwoord toegezonden.
Schoon zich 't hovaardig hart met Haarlems zwakheid vleit,
De dapperheid des volks vergoed die krachtloosheid.
't Gelukt Don Fredriks vuur een deel des wals te ſloopen:
Terſtond geeft hy bevel om dapper ſtorm te loopen,
En moedigt zelf, met drift, den ſtouten voortogt aan,
Gereed op zyn gelei', vol moeds, in 't vuur te gaan.
Doch, ſchoon zyn kogels reeds een deel der muren velden,
Hy vind in de opening een' muur van fiere helden,
Gezind, met leeuwenmoed, geſtaafd door vuur en ſtaal,
Met hem te kampen om den prys der zegepraal.
Zyn volk valt aan; het ſtormt, naar 's veldheers welbehagen;
't Doet wondren voor zyn oog; doch 't word te rug geſlagen.

Hy trok, vol drift naar wraak, vermetel tot den ſtryd,
En trekt te rug vol ſchaamte en ingekropte ſpyt.
De trotsaart ziet op 't wreedst zich in zyn' waan bedrogen!
Zyn hoop op Haarlems vrees is nu in rook vervlogen:
Hy ziet nu dat de ſtad door mannen word verweerd,
Wier vuist den Spaanſchen trots, met heldenmoed, trotſeert;
Door volk dat zelf de ſtad, ſchoon 't reeds den wal ziet vallen,
Ten wal verſtrekken wil na 't ſloopen van de wallen!
De nacht, de koude, en ſchrik belet den Kastiljaan
Om door een' tweeden ſtorm naar Haarlems val te ſtaan:
Don Fredrik wacht den dag, om met zyn ſtormelingen
Op nieuw door de opening der wallen in te dringen;
Doch ziet, zodra de zon de kim in 't Oost' genaakt,
By ſchemerlicht, de bres byna reeds dicht gemaakt.
Zyn hopliên ſtaan verbaasd, toen zy by 't licht aanſchouwden
Dat zelfs de vrouwen mede aan Haarlems muren bouwden.
De veldheer, hoe vol waan, hoe fel getergd, hoe woest,
Zag nu dat hy de ſtad volſtrekt belegren moest;
Doch zag van dit beleg metéén de zwarigheden.
De kou' was gruwzaam ſcherp, verkleumde 's krygsmans leden,
Benam het volk den moed, en dreigde al de oorlogsſchaar'
't Onlydlykst ongemak, veel kränkte, en 't grootst gevaar.
Men kon voor eerst niets doen dan Haarlem gantsch omringen,
En hopen eindlyk 't volk door 's hongers zwaard te dwingen;
Doch dit vereischte volk: de trotſe Fredrik had
Geen' tegenſtand verwacht van een verachte ſtad,
En dus geen talryk heir met zich te veld genomen;
Hy moest dus meerder volks voor Haarlems muur doen komen:
En dit vereischte tyd; en, boven 't volkgebrek,
Was 't ſtrenge jaargety' noch verr' van zyn vertrek;
Ook wist hy dat de prins, geſterkt door Hollands ſtaten,
Tot Haarlems onderſtand niets onbeproefd zou laten.

Doch,

Doch, ſchoon hy, inderdaad, die zwarigheên doorziet,
De Kastiljaanſche trots gedoogt den aftogt niet;
En 't volk, hoe ſterk het mort om met de kou' te ſtryden,
Bedaart, op 't zien hoe fier de hopliên met hen lyden.
Terwyl Don Fredrik dus de ſtrengſte kou' veracht,
En daaglyks onderſtand voor Haarlems muur verwacht,
Was van der Mark, gewoon een woeste rol te ſpelen,
Te Delft met Hollands raad gewikkeld in krakelen;
En Entes, meerder ruuw en onbeſchoft dan hy,
Stond in dien bitſen twist zyn toomloos krygshoofd by.
De prins, die dit krakeel, tot heil des lands, zocht te enden,
Dacht best te zyn die twee ſtraks van de hand te zenden.
Hy dient zich van de kans, en geeft dit woeste paar
Bevel om onderſtand aan Haarlems heldenſchaar',
In ſpyt van 's Ibers woede, in Haarlems bange muren
Te brengen, nu 't beleg waarſchynlyk lang zou duren.
De woeste van der Mark, verhit op 't Spaanſche bloed,
Staakt ſtraks op dit bevel, hoe fel zyn gramſchap woed
Op Hollands raad, getergd door zyn baldadigheden,
Den twist, om met zyn volk naar Haarlems muur te treden.
Zo ſtort een dólle leeuw, door zucht tot roof geplaagd,
Daar de opgeſpalkte muil den reiziger belaagt,
Zich brullende op een prooi door list hem toegeſmeten,
Waaraan de vlugteling zyn leven dank moet weten.
Geen koude, ſneeuw of ys weêrhoud den kreeglen held,
Door Entes op dien togt met drift vooruit geſneld;
Door Entes, die, door haat tot Alva aangedreven,
Gewoon was zyne wraak alleen gehoor te geven.
Tot noch toe bleef 't geluk hem by in ſlag by ſlag;
Waardoor die dolle held geen magt, hoe groot, ontzag.
Vermetel uit den aart, op zyn geluk ſtoutmoedig,
Dryft hy den voortogt voort, en nadert Haarlem ſpoedig.

Vol

Vol waan dat Spanjes magt, als op den Zeeuwſchen grond,
Zou vlugten, als zy ſlechts zyn nadering verſtond,
Wacht hy geen' van der Mark; maar valt, met zelfvertrouwen,
Don Fredriks krygsmagt aan, wil die in ſtukken houwen,
En velt ook inderdaad des wreedaarts legerwacht;
Doch ziet zyn hand vol volks welhaast in nood gebragt.
Door overmagt geprangd, aan allen kant beſtreden,
Te hoofdig om nochtans één' voet te rug te treden,
Geeft hy het leven van zyn oorlogsvolk ten buit,
En ſpeelt dolzinnig met zyn' krygsroem en zyn' huid.
Des woestaarts yzren vuist dreigt ieders bloed te plengen,
Die in zyn' dollen ren hem wil tot reden brengen:
Zo dreigt een weeldrig ros, in 't hollen langs het veld
Aan ſtruikling, borst- of been- of halsbreuk bloot geſteld,
Al wie 't behoeden wil voor 't gruwzaam nederſtorten,
Door 't ſnorren van den hoef de levensdraad te korten.
In 't einde ontvoert zyn volk, ondanks zyn woede en ſpyt,
Op eensgezindheid ſtout, hem dien verwoeden ſtryd;
Men ſcheurt hem uit den ſlag, en 't loon der oorlogsknechten
Is vloeken, nu men hem belet zich dood te vechten.
Men ſpoed naar van der Mark, die reeds naar Haarlem trekt;
Doch ſtand houd, nu men hem 't gevolg des ſtryds ontdekt.
Onzinnige Entes, eerst verſtoord op zyn ſoldaten,
Verwyt, al ſcheldend', nu zyn nederlaag den ſtaten;
Verpand zyn ziel 'er op, met vloeken zonder end',
Dat Hollands raad het volk ſlechts naar de ſlachtbank zend;
Dat die trouwlooze raad aan Alva en zyn honden
In 't heimlyk, aan Oranje in ſchyn ſlechts, is verbonden;
Dat Haarlem was verkocht; dat hy, en al zyn volk,
Met opzet was gewaagd aan Spanjes oorlogsdolk;
En dat de ſnoode raad, hoogſt kunſtig in 't misleiden,
Tot 's volks en zyn bederf, arglistig deed verſpreiden,

Dat

Dat voor den veegen muur Don Fredriks oorlogsmagt
Zo ſterk niet was, als elk in 't ſiddrend' Holland dacht.
Voorts drong hy van der Mark om ſtraks den togt te ſtaken,
En binnen Delft, met kracht, voor 's lands behoud te waken.
Die woestaarts, hoogst bemind van hopman en ſoldaat,
Waarop elk hunner zich in 't ſpoorloost woên verlaat,
Ontzien zich niet, wat ook held Nasſau aan mogt wenden
Tot ſtuiting van hun drift, den raad alom te ſchenden.
Hun zinnelooze ſpyt bepaalt zich hier niet by;
Neen! beider drift ſpat uit tot de ergſte razerny:
Zy ſtuiven, ziende in 't eind' met morren niets te winnen,
Baldadig ſtraks de zaal van Hollands ſtaten binnen.
Woeste Entes, die in 't woên zich 't all' geoorloofd acht,
En, ééns aan 't ſpreken, nooit een' anders antwoord wacht,
Tiert, ſchuimbekt, vloekt en ſcheld 's lands waarlyk vrome vaders
Voor 's bloedhonds vrinden, voor vervloekte landverraders,
Voor ſchelmen, door wier list hy en zyn oorlogsvolk,
Met Haarlem, was verkocht aan 's vyands oorlogsdolk;
En roept, dat, zo 't verwyt hem euvel wierd genomen,
De ſterkſte uit al den hoop ſlechts buiten had te komen;
Van wien hy, voor al 't bloed geſtort op 't veld van eer,
Voldoening eisſchen zou, met zyn geducht geweer.
De raad, die, hoe ontzind dees dolle vloekte en hoonde,
Om al zyn dienſten noch zyn razerny verſchoonde,
Verzocht graaf van der Mark dat hy des woestaarts mond
Ten eerſte ſnoeren wilde, eer hy meer vloekte en ſchond:
Doch deze, verr' van 't oor naar dat verzoek te neigen,
Styft ſtout zyn' luitenant, en ſpat zelf uit tot dreigen.
In 't eind' neemt hen de raad, tot ſtraf dier razerny,
Straks in verzekring, met de hulp der burgery,
Voor lang reeds 't wild beſtier dier dolle krygsliên moede,
Wien niets te heilig was in hunne ontzinde woede.

De prins, hoe onbedeesd, hoe ſchrander van beleid,
Geraakte door dien twist in veel verlegenheid.
Hy had aan van der Mark en Entes veel verpligting:
Het was aan hunnen moed en ſchrandre krygsverrichting
Te danken dat de Zeeuw, te water en te land,
Zich tegen Spanjes juk met vrucht had aangekant:
Hy kon aan de andre zy' niet eisſchen, dat de leden
Des raads hunne achtbaarheid dus zouden zien vertreden;
En hy voorzag op 't klaarst, dat Spanje met het woên
Van tweedragt in het land terſtond zou voordeel doen.
Tot 's lands behoud vol drift, ſpaart hy noch vlyt noch rede
Om 't hart van van der Mark te neigen tot de vrede;
En tevens ſchetst zyn tong, met kracht van taal, den raad
Hoe ſchaadlyk tweedragt is in 's lands benaauwden ſtaat:
Doch alles zonder vrucht! De woestaart bleef beweeren
Dat Hollands trotſe raad voor 't ſchandelykst onteeren
Van hem en zynen vrind, zyn' dappren luitenant,
Voldoening ſchuldig was, voor 't oog van 't gantſche land.
Daar tegen vroeg de raad voldoening voor het ſchelden
En dreigen van die twee onſtuimige oorlogshelden.
De prins, die eindlyk zag dat hy dien wreeden twist
Onmooglyk ſmooren kon, nam toevlugt tot de list:
Zyn wit was van der Mark behendig aan te dryven,
Niet langer in den dienst van Nederland te blyven;
En hem met Entes, die noch de eer der ſtaten ſchond,
Met ſpoed te dryven van den Nederlandſchen grond.
Hy zond van Marnix af, die van der Mark moest ſtreelen,
En in 't geheim by hem de rol van halsvrind ſpelen.
Hy moest hem in zyn wrok verſterken, en ontraên
Om ooit, na zo veel hoons, het land ten dienst te ſtaan:
En voorts, door vleijery, hem trachten op te wekken
Dat hy verzoeken zoude om uit het land te trekken,

Met

Met Entes, zynen vrind, die, nevens hem onteerd,
Dien uittogt reeds voor zich had van den prins begeerd.
't Was waar, die woeste held had zyn ontſlag doen vragen;
Doch 't was hem door den prins tot noch toe afgeſlagen,
Dewyl die ſchrandre vorst, kon 't zyn, den onverlaat
Verzoenen wilde met den fel gehoonden raad;
Thans, daar 't onmooglyk was dit oogmerk door te dryven,
Was 't hoogst gevaarlyk hem in 't land te laten blyven.
De kreegle van der Mark, die 's prinsſen list niet merkt,
En wiens ontwerp zich ſteeds door tegenſpraak verſterkt,
Wierd kunstig door den prins, ten zelfden tyd, gedreven
Om toch, op zyn verzoek, den raad iets toe te geven;
Te blyven in den dienst van 't ſtrydend' Nederland,
En door een weldaad zich te wreken van zyn ſchand'.
Doch hoe de prins meer ſprak van allen twist te ſmooren,
Hoe minder dat de graaf van vrede wilde hooren.
Zyn toorne, op Nasſaus last, door Marnix looze reên
Bedekt met vrucht gevleid, ſprak in zyn hart alleen.
In 't eind' beſloot de graaf om Marnix raad te volgen:
Hy eischte, op eenen toon zo ernstig als verbolgen,
Ontſlag van dienst, voor zich en voor zyn' luitenant,
Met wien hy kort daarna vertrok uit Nederland.
Hoe ſterk de prins 't gemis dier helden moest beklagen,
Hy wist dat hun vertrek den burger zou behagen;
En 't volk, voor lang den dwang van tuchtloos krygsvolk moê,
Schreef zyn verlosſing ſtraks Oranjes liefde toe.
Zo ſchrander wist de prins de harten te overheeren;
Zo kunstig wist zyn list den fellen twist te weeren!
Wat heil, myn vaderland! zo 't lot dien ſchrandren geest
In 't ſtryden voor den ſtaat meer gunstig waar' geweest!
Doch 't heeft uw' God behaagd u 't Spaansch geweld te ontrukken,
Door byſtand van een held beroemd door ongelukken;

Opdat al de aard' bekenn', hoeveel 't u heeft gekost!
Dat op die wondre wyz' geen volk ooit wierd verlost.
Terwyl de prins dus werkte op 't hart van volk en grooten,
En Fredrik Haarlems muur op 't ſtrengst hield ingeſloten,
Vond zich de fiere Zeeuw met Middelburg beklemd,
Dat altyd in 't ontwerp van Alva had geſtemd,
En, meer door zelfbelang dan zucht voor 't land gedreven,
De ſnoode hofparty hardnekkig aan bleef kleven.
't Was Zeeland van geen vrucht, zolang die ſterke ſtad
Het juk van 's lands tiran niet afgeworpen had,
Tot Alvaas afbreuk, of verderf, te veld te trekken,
Dewyl die ſtad zyn volk ter ſchuilplaats kon verſtrekken.
Treslong, hoewel voor Goes zyn aanſlag was mislukt,
Was met zyn oorlogsvolk voor Middelburg gerukt,
Verzekerd dat gewis, na 't winnen dezer wallen,
't Onlangs ontzette Goes in zyne hand zou vallen;
En dat, als hy die ſteên door zyn geweld verwon,
De dwingland met geen vrucht op Zeeland hopen kon.
De deugdſame oorlogsman die Neêrlands dwingland diende,
De brave Mondragon, Treslongs ontwerp voorziende,
Had, eer men Middelburg kon nadren met 's lands magt,
Een deel van 't volk uit Goes in Middelburg gebragt.
Dus zag Treslong éénsſlags zich al zyn hoop benomen,
Om ſpoedig in 't bezit dier trotſe ſtad te komen;
En vond zich, tot zyn ſmart, verpligt om van den tyd
Te hopen 't geen hy nooit kon hopen van den ſtryd:
Een ſtad, zo wel bemand als waarlyk ſterk van buiten,
Was toen door 't Zeeuwsch geweld alleenlyk in te ſluiten.
Zodra Davila, die te Antwerpen zich bevond,
Den toeleg van den Zeeuw op Middelburg verſtond,
Gaf hy terſtond bevel om de uitgezochtſte benden,
Tot Middelburgs ontzet, met ſpoed, aan boord te zenden.

Het

Het vroegſte menschdom, 't kroost der brekers van Gods wet,
Door heerschzuchts booze drift tot moorden aangezet,
Vernoegde zich met knods, met been, met ſteen en klingen,
Alleen op 't land naar roof, of gruwzame eer, te dingen:
Een later menschdom, meer verlieſd op heerſchappy,
Meer ſchrander in de kunst van menſchenmoordery,
Meer vindingryk in 't geen de wreede hebzucht diende,
Den boom, ten bouw geſchikt, op 't water dryven ziende,
Vormde yllings 't fier ontwerp, om, op het dryvend' hout,
Door wondre kunst tot vlot of zeekasteel gebouwd,
Niet ſlechts ten roof te gaan naar de afgelegendſte oorden,
Maar met een vlottend heir elkander wreed te moorden.
Eer 't gruwzaammoordend' vuur eens koorknaaps was bekend,
Vernoegde elk ſtryder zich zyn dobbrende oorlogstent
Aan die van zyn party ſtoutmoedig vast te hechten,
Om dus, gelyk op 't land, met zwaard of knods te vechten;
Maar ſints een kloosterſpook den blikſem heeft geſmeed
Die eindlyk hem, ten loon dier vinding, ſneuvlen deed,
Doet wreeder nageſlacht en aarde en zee gewagen
Van 't brullen der door kunst verwekte donderſlagen.
't Verbaasde Europa zag den trotſen Kastiljaan,
Toen Phlips ons land verdrukte, alom den oceaan
Doorkruiſen Oost' en West', en ſteden, zeên en ſtranden
Bevreesd voor 't vlottend' heir der waterdwingelanden.
De Spanjaard was beroemd op zee: zyn watermagt
Had reeds den Peruaan in ſlaverny gebragt;
Zyn trotsheid, in dien tyd hem in 't byzonder eigen,
Ontzag zich niet den Brit, dien waterleeuw! te dreigen:
Doch hoe vol waan Philips ook op zyn zeemagt zy,
Gods magt gebruikt den Zeeuw tot ſtraf dier hovaardy.
De Zeeuw had meer dan ééns de Spaanſche kiel beſprongen,
Kastilje meer dan ééns de ſtevenkroon ontwrongen,

Geen oorlogsvloot ontzien, zich moedig recht verſchaft,
En Alvaas bloedig woên door wederwraak geſtraft.
Davila was voorlang, door hoogmoed ingenomen,
Belust den fieren Zeeuw te water op te komen;
Doch Alva had begeerd dat hy, met alle kracht,
Antwerpen dekken zou voor Zeelands watermagt.
Toledo, door den nood van Middelburg gedreven,
Beſloot nu om den raad eens vrinds gehoor te geven,
Wiens hart van yver brandde om op den vloed te ſlaan,
En de eer der watermagt zyns konings voor te ſtaan.
Davila wilde éénsflags den Zeeuw op zee vernielen,
En dreef dus met een vloot van zes en vyftig kielen,
Van alles wel voorzien, begunstigd door den vloed,
Naar Zeelands ſtroomen af, met ongemeenen ſpoed.
De prins had midlerwyl alom bedekte vrinden,
Die, ſpelende uiterlyk de rol van Spaanschgezinden,
Berichtten of aan hem of aan de Zeeuwſche vloot,
All' 't geen zy merkten dat des dwinglands raad beſloot.
Zodra Boiſot door hen voorzeker had vernomen,
Dat op den Zeeuwſchen ſtroom een Spaanſche vloot zou komen,
Die 't bange Middelburg van voorraad moest voorzien,
Stelt hy zich ſtraks in ſtaat om Spanje 't hoofd te biên.
Hy zeilt met Ewout af, en heeft niet lang gevaren,
Of ziet Davilaas vloot hem nadren door de baren.
De Spanjaard, vol verlangst te kampen om den prys
Der zege, ſchaart zyn vloot ſtraks halvemaansgewyz',
Zeilt in die orde voort, en nadert, onder 't zingen
Tot eer der moedermaagd, de Zeeuwſche vlotelingen.
Eén van dat dweepend' volk 't welk grimmig ieder doemt
Die Romes dwang niet eert, zich zielbezorgers noemt,
En, teistraars van zichzelv', door ſpokige aangezigten,
Het blind gemeen verbluft, en voor zyn ſtem doet zwichten,

Staat,

Staat, met een koopren beeld des Heilands in de hand,
Naast Spanjes admiraal; ſmeekt dat om onderſtand,
En ſluit, om 't blind gemeen tot ſtoutheid aan te nopen,
Aan al wie ſtrydend' ſterft der heemlen hemel open.
Boiſot, die Spanjes vloot met heldendrift aanſchouwt,
Zich op geen moedermaagd, maar op God zelv' betrouwt,
En door geen priesterlist zyn' grooten geest laat vangen,
Maar van Gods grooten Zoon zyn heil wil af doen hangen,
Smeekt, daar hy 't oorlogsvolk van Godvrucht blyken gaf,
Den God der legeren en vloten byſtand af;
En 't volk, door 's helds gebed door yver ingenomen,
Smeekt, vol van hoop op God, om tot den ſtryd te komen.
Boiſot, op 't zien dier drift, bedient, op 't eigenſte uur,
Zich wyslyk van zyn volks lofwaardig heldenvuur:
Hy grypt een enterbyl, en roept: ô Waterleeuwen!
Vereeuwigt nu den naam der reeds beroemde Zeeuwen.
Dat uw zeeghafte vuist den Spaanſchen roem verklein'!
Beſchaamt de krygsdeugd van Karthager en Romein:
Dat heldenkweekend volk, verliefd op 't oorelogen,
Heeft nooit voor eedler zaak het wraakzwaard uitgetogen,
In 't kort: grypt aan, ſlaat toe, en hoopt alleen op God,
Op uw gerechte zaak, uw krygsdeugd en Boiſot!
Elk ſcheepshoofd is, als 't volk, om 't marren ongeduldig:
De Zeeuw brand daadlyk los: Davila blyft niet ſchuldig:
Hy tart het Zeeuwsch geſchut met weêrgâloozen moed,
Beantwoord ieder laag met ongemeenen ſpoed,
En zend, hoe fel hy zich alom ziet aangegrepen,
Zyn kogels in het hart van Zeelands oorlogsſchepen.
Het ſnorrende yzer, 't ſchroot, de knuppel en de bout
Vliegt door elkander, en doet, boorend' door het hout,
Door ſpaan en ſplinter fors, op weêrzydſche oorlogskielen,
De werking die de moord kan wenſchen in 't vernielen.

Elk

Elk Spanjaard vecht vol zucht naar haatlyk ketterbloed!
Elk Zeeuw vecht om zyn' hals voor 't juk te zien behoed!
Elk ſchip ſtaat als in vlam: men hoort, by 't ſchriklyk rooken
Verwekt door 't zwaar geſchut, den vloed geſtadig koken
Van heete kogels, die, beſtemd tot bloedig woên,
Na 't misſen van hun wit, het water ſisſen doen.
Veel kogels, druifsgewyze in teerig doek gewonden,
Door 't buskruid voortgeſtuwd, en in de vlugt ontbonden,
Slaan gantſche drommen neêr, en wand en ſtag vanéén,
Of vliegen, ſnorrend' door al 't ſtaande zeiltuig heen:
Het dryft van brein en bloed op weêrzydſche oorlogsvloten!
Davila word in 't eind' gantsch reddeloos geſchoten:
De kiel, doornageld, dreigt ten grond te zullen gaan.
Boiſot, op 't zien des noods, dringt ſterker op hem aan,
En dwingt hem, overlaên van ſtervend volk en lyken,
Te deinzen, om het woên der enterbyl te ontwyken.
Zodra de Kastiljaan zyn' zeevoogd wyken ziet,
Acht hy het meer dan tyd dat hy den ſtryd ontvlied;
Zyn hoop, zyn heldenmoed, zyn yver zyn bezweken.
Terſtond geeft held Boiſot bevel om in te breken,
En voorts aan allen kant ſtout te entren: ieder Zeeuw
Valt op zyn weêrparty met hoonend vreugdgeſchreeuw.
Boiſot tracht zelf, met kracht, begunstigd door het dampen,
Davilaas zeekasteel in 't vlugten aan te klampen;
Doch vruchtloos: de admiraal, voor 't Zeeuwsch bezoek beducht,
Schiet nu niet eens weêrom, maar denkt ſlechts op de vlugt,
En ziet in 't flaauw verſchiet zes van zyn kloekſte ſchepen,
Door Ewout overmand, naar Zeelands kusten ſleepen;
Terwyl hy 't grootſte deel der kielen ziet bezet,
En door den Zeeuw omringd, die 't vlugten haar belet.
Boiſot, die zyn party onmooglyk in kan halen,
Verlaat hem in het einde, en voegt zich zonder dralen

By

yn noch vechtend volk, dat ſtout de magt beſpringt
t, na Davilaas vlugt, gelukkig had omringd.
magt, door meerder moeds dan 't hoofd der vloot gedreven,
ot, hoe ſterk beklemd, zich nimmer op te geven;
vocht, ſlechts ryk in hoop om rustig door te ſlaan,
ipper, dat het zelfs Boiſot verbaasd deed ſtaan.
al van 't Zeeuwsch geſchut, in 't pleiten voor Oranje,
ſterker dan het pleit van 't ſcheepsgeſchut van Spanje,
indlyk, overkraaid, nu flaauw en flaauwer wierd,
zwygend', ſtraks bekent dat Nasſau zegeviert. (zwygen,
ſchoon het Zeeuwsch geſchut het Spaansch geſchut deed
kon men de overhand niet op één kiel verkrygen.
t doet entren; doch, hoe onverſaagd en vlug
eeuw in 't entren is, men ſlaat hem fors te rug:
oet hem, moê van 't bloed zyns volks te zien vergieten,
en alles kort of in den brand te ſchieten.
ond zinkt ginds een kiel, hier ſtaat 'er een in brand,
dryft 'er, mastloos en halfzinkende, een op 't ſtrand.
t gebied terſtond zyn ſtrydende oorlogsſcharen,
Spanjaard, wie hy zy, hoe hoog van ſtaat, te ſparen;
reekt dus, door zyn volk, op Spanjes moordgebroed,
eên door Alvaas vuist bedekt met burgerbloed.
zulk een ſtreng bevel, u door den nood ontwrongen,
t! zy u geen naam van wreedaart opgedrongen:
loed uws landgenoots eischt wraak van uw geweer;
oord, opdat 's lands beul zyn moordery verleer'!
eeuw gaf, na dien ſtryd, door God te danken, blyken,
yn Godvruchtige aart zyn' moed niet had te wyken;
asſau, door de maar' dier zege op 't hoogst verblyd,
t, met gantsch Holland, God voor de uitkomst van dien ſtryd;
Spanjes admiraal, in 't woedend hart verſlagen,
ntwerpen niets kon doen, dan 't lot der vloot beklagen:

Naardien hy inderdaad van al zyn watermagt
Niet dan een agtſte deel had uit den ſtryd gebragt.
Terwyl de fiere Zeeuw dus ſtout zyn kust verweerde,
En held Boiſot den trots des Kastiljaans verneêrde,
Tart Haarlems volk, beſtookt door Spanjes ſtaal en vuur,
Der Kastiljanen woede in 't ſtormen op den muur.
Wreede Alva was, zodra hy zeker had vernomen
De trotsheid dezer ſtad, ſtraks te Amſteldam gekomen,
En had, op 't oogenblik, vol zucht naar Haarlems val,
Een ſterke bende volks gezonden naar dien wal.
Don Fredrik, dus verſterkt, had ſtorm op ſtorm doen wagen,
Doch was, met zwaar verlies, gedurig afgeſlagen.
De winter had van 't heir een derde deel vernield,
En daaglyks wierd zyn volk door krankte en ſtaal ontzield;
Ook bragt men hem bericht, dat Nasſau verſche benden,
Geleid door Batenburg, tot Haarlems hulp zou zenden:
Dus ſmeekt de Kastiljaan zyn' vader, om een ſtad
Waarvoor hy zo veel volks vergeefs verloren had,
En daar gevlei of ſtorm waarſchynlyk niets zou baten,
Van 't ſtreng beleg te ontſlaan, en liefſt in rust te laten;
Doch deze, in 't opzet ſtyf dat hy ééns had geſmeed,
Veel taaijer van geduld dan Fredrik, doof voor 't leed
Van Spanjes legerknecht, en door de hoop gedreven
Dat gantsch Noordholland zich, uit vrees, zoude overgeven,
Wanneer men Haarlems muur ter neêr geſmeten had;
Zond daadlyk verſche magt voor die gedreigde ſtad,
En zwoer dat hy zyn' zoon niet weder wilde aanſchouwen,
Voor dat hy Haarlems volk in ſtukken had gehouwen.
Zodra Don Fredriks heir dien onderſtand ontfing,
Herwat hy ſtraks de hoop die reeds zyn hart ontging:
Hy neemt terſtond beſluit om de aangekomen benden,
Ten val van 't nadrend volk van Nasſau af te zenden.

Zo-

Zodra dié Spaanſche drom de aannadering verſtond
Van 't volk dat Nasſaus prins ter hulp van Haarlem zond,
Een hulp waarop die ſtad en de afgeſtreden helden,
Door honger uitgeteerd, al hun vertrouwen ſtelden,
Plaatst Spanjes legerhoofd, opdat hy zeker ſlaag'
Tot 's vyands val, zyn volk ſtraks in een hinderlaag;
En doet een' kleinen drom zich langs den weg verſpreiden,
Die 't volk van Batenburg, door vlugten, moest misleiden.
De brave Batenburg, ſchoon anders wel geſchikt
Voor 't zorglyk krygsbewint, wierd door die list verſtrikt:
Hy ziet de Spaanſche magt, en denkt aan geen gevaren,
Maar ſtort zich met zyn volk op 's vyands oorlogsſcharen;
Die, veinzend' zich verrast, en als voor 't ergst beducht,
Terſtond den ſtryd ontgaan, en yllen tot de vlugt.
't Misleide krygshoofd waant zyn' vyand gantsch geſlagen,
En geeft terſtond bevel hem driftig na te jagen;
En loopt, terwyl hy waant dat hy ter zege ſpoed,
Met al zyn oorlogsvolk de neêrlaag te gemoet'.
Held Kuik, meer loos dan hy, kreeg, door het ſpoedig zwenken
Des vyands, op dit uur, noch tydig, achterdenken:
Hy waarſchouwt Batenburg; doch dees, door voorſpoed blind,
Veracht den wyzen raad van zyn' doorluchten vrind,
En ſtuift zyn' vyand na, ontbloot van alle zorgen,
Tot daar de Spaanſche magt arglistig lag verborgen;
Die, uit de hinderlaag toeſchietende, op éénmaal
's Vervolgers volk beſpringt met moordend vuur en ſtaal;
En, fors van allen kant wraakzuchtig aangeſchoten,
Des heirvoogds misſlag ſtraft in zyne togtgenooten:
Zo dat de Kastiljaan, door moed met kunst beſtierd,
Van overwonneling ſtraks overwinnaar wierd.
De fiere Batenburg ziet ſtouten Kuik bezwyken,
En ſneuvelt daarna zelf op zyner helden lyken;

Waarna het volk van Delft, ontroerd door deze maar',
Zyn' ſchrik en droefheid uit met jammerlyk misbaar:
Naardien het grootſte deel der omgebragte ſcharen
Uit oorlogsliên beſtond, die daar vermaagſchapt waren.
Hoe trof die nederlaag, Oranje! uw edel hart!
Hoe trof u Delfts misbaar, en Haarlems bittre ſmart!
Gy, die zelf troostloos zyt, kunt Delft vertroosting geven;
Maar hoe word Haarlems muur aan 't nadrend' wee ontheven!
Wat ge in uw ſchrander brein daartoe werkſtellig maakt,
't Afgryslyk uur des vals dier droeve ſtad genaakt!
De felbevochten muur, gebeukt en afgeſtreden,
Ziet alle midlen tot ontzet nu afgeſneden,
En geeft, door volkgebrek en honger overmand,
Zich eindelyk gedwee in wreeden Fredriks hand.
De zon was juist op 't hoogſte in haren togt gekomen,
Toen de afgevochten ſtad door 't heir wierd ingenomen,
En dekte, als ſchuuw voor 't zien van Haarlems nadrend leed,
Zelfs eer zy 't Zuid' verliet, zich met een wolkenkleed.
Vergeeft myn zangeres, ô dierbre landgenooten!
Dat Haarlems moordtooneel door haar u worde ontſloten:
Schoon 't jammerlyk gekerm, en 't gudzend' burgerbloed,
Uw Neêrlandminnend hart rechtmatig yzen doet;
Die ſiddring doe uw ziel op 't eigenſte uur beſeffen,
Hoe veel het heeft gekost om u van 't juk te ontheffen;
En ſpoor', tot aan uw dood, uw moedige inborst aan
Dien duurgekochten ſchat, de vryheid, voor te ſtaan!
Zodra men overal de poorten had geopend,
Werpt zich veel hongrig volk, noch op genade hopend',
Op de omgewroete ſtraat, voor 's veldheers voeten neêr.
Dees ſlaat zyn linker hand aan 't hangend' zydgeweer:
Dit teeken doet zyn rot terſtond het ſtaal ontblooten.
Straks valt die tygerdrom aan 't wreed ter nederſtoten

Van

Van all' wat zich op ſtraat voor 's dwinglands oog vertoont:
Geen vrouw, geen teder kind, geen zuigling word verſchoond.
Men ramt de huizen op; men ziet de kranken ſcheuren
By 't hair van 't krankbedde af; men ſleept hen voor de deuren,
Daar 't moordend' ſchietgeweer hunn' levensdraad verkort,
Of door der beulen ſtaal ſtraks afgeſneden word.
Men trapt de zwangere, en terſtond verloste wyven,
In 't aanzien van den man, moorddadig op de lyven,
Zó dat de tong, geperst uit haar' beſtorven mond,
De kracht tot kermen mist, en de oogen op dien ſtond,
In 't omzien naar den man, nu in zyn bloed gedompeld,
Afgryslyk worden door den doodſlaap overrompeld.
Ginds ſteekt een kind, ontwaakt door 't moederlyk misbaar,
De handjes lagchend' toe aan moeders moordenaar;
Die, 't vattend' by het been, al vloekende op de geuzen,
Vermaak vind in het hoofdje op disch of grond te kneuzen;
En, met het brein beſpat, den vader, na den moord
Van kind en moeder, ſtraks het ſchreijend' hart doorboort.
Hier kermt een zuster by haar' ſtraks verwurgden broeder;
Daar ligt een zuigling aan de borsten zyner moeder,
Zo even door 't geweer eens Spaanſchen beuls van 't hoofd,
Dat aan haar zyde ligt, medoogenloos beroofd:
Het droef gekerm van't wicht, wiens traantjes ſtroomend' vloeijen,
En, met het bloed vermengd, de borsten noch beſproeijen,
Daar 't naauwelyks één woord ten halve ſtaamlen kan,
Wekt daadlyk de aandacht op van één' van 't moordgeſpan.
Hy nadert; 's kinds gekerm maakt ſlechts zyn' geest verwoeder:
Hy ſtoot het wreed door 't hart op 't hart der dóode moeder,
Wier afgehouwen hoofd, by 't hair, met bloed bevlekt,
Aan 's wreedaarts lans gehecht, zyn rot ten ſchimp verſtrekt.
In 't eind', de door den moord ſchier afgewoede benden
Verkwikken zich een wyl met gruwzaam vrouwenſchenden:

De Kastiljaan geeft blyk, daar hy geen vrouwen ſpaart,
Dat zyne geile drift zyn moordzucht evenaart.
Don Fredrik midlerwyl treed langſaam door de ſtraten,
Vermaakt zich in de woede en geilheid der ſoldaten,
En toont, in 't lagchen met der wreedgeſchondnen pyn,
Een' held uit Alvaas huis, en Alvaas zoon te zyn.
Hy wandelt aan het hoofd van twintig dwingelanden,
En draagt een' doornenſtok, al ſpelende, in zyn handen;
Waarmeê hy nu en dan wat voor hem knielt op ſtraat,
En om ontferming ſmeekt, het hoofd aan ſtukken ſlaat.
De moorder, nu gereed om naar de markt te treden,
Word door een weduw', met ſchier gantsch ontbloote leden,
Gegrepen by zyn kleed, in 't midden van zyn' ſtoet.
Zy roept: ach! ſpaar myn kroost: ik val voor u te voet:
Nooit heb ik Haarlems muur, als andren, ſtout verdedigd;
Uw hoogheid is door my dus niet in 't minst beleedigd:
't Is echter niet voor my dat ik genaê begeer;
Neen! ſpaar myn' zuigeling, en ſtraf my door 't geweer.
De wreedaart graauwt haar toe: zyt ge aan geen misdryf ſchuldig,
't Is goed voor uwe ziel; ga heen, en ly' geduldig
Dat u myn volk vermoord', met dat doemwaard' gebroed
Dat ge in uwe armen drukt, en ſchopt haar met den voet,
Dat zy en 't ſchreijend' kind ter aarde nederſtorten,
Waarna hy door een' beul hunn' levensdraad deed korten.
In 't kort, de onmenschlykheid was hier ten hoogſten top:
Een nare jammerkreet ſteeg tot den Hemel op!
Doch 't was Don Fredriks aart daaraan zich niet te ſtooren:
't Afgryslyk wee! en ach! was lieflyk in zyne ooren;
Zyn oog, zyn brandend oog, verlustigt zich daar 't ziet
Dat alles word vermoord wat ſmeekt of weêrſtand bied.
De wreedaart vind, in 't eind' de groote markt genaderd,
Vierhonderd maagden, door zyn eerloos volk vergaderd,

Tot

Tot boeting van den lust van 't woedend' legerhoofd,
Van wien 't voor dit geſchenk zich allen dank belooft.
Hy neemt 'er één voor zich: hy ziet dat ze om haar magen,
Zo even, voor haar oog, door 't beulenrot, verſlagen,
Noch bittre tranen ſtort: hy lagcht met hare ſmart;
Haar vrees voor 't geen haar dreigt gaat hem niet eens aan 't hart.
De ſchaamtlooze aartstiran wil haar, voor 't oog der benden,
Ondanks haar jammeren, op 't plein van 't raadhuis ſchenden:
Doch deze jonge ſchoone, in ſpyt der overmagt,
Weêrſtaat, door ſchaamte ſterk, haar' beul met mannenkracht,
Vliegt grimmende op hem aan, en doet, in 't woedend' woelen,
Zyn wang en baard de kracht van hare nagels voelen;
En ſcheurt, in 't worstlen, 't ſtaal van 's dwinglands draagband af,
Waarmeê zy, in zyn' arm, zich ſtout den doodſteek gaf.
De woestaart, dol van ſpyt, gebied terſtond zyn benden,
Den gantſchen maagdenſtoet, voor zyn gezigt, te ſchenden,
En daarna, rug aan rug, met koorden ſterk geboeid,
Te ſmooren in den vloed die door de muren vloeit.
Na zulk een gruwelſtuk gepleegd aan tedre vrouwen,
Beveelt hy Ripperda het hoofd van 't lyf te houwen,
En ſluit het moordtooneel met kluistring van den raad,
Wiens lot hy aan 't beſchik van Alva overlaat.
Ziedaar Don Fredriks aart, en dien van zyne helden!
De nacht ſpreid midlerwyl haar floers langs ſtad en velden;
Terwyl de zon, alsof ze op 't hoogſte treurig ſcheen
Om Haarlems wee, verbleekt in 't nevlig West' verdween.

WILLEM DE EERSTE.

NEGENDE ZANG.

De dag na Haarlems val was, voor de droeve ſteden
Held Naſſau toegedaan, een dag vol yslykheden;
Dewyl het lot dier ſtad, een ſchouwburg van den moord!
Door 't vlug gerucht verſpreid, met yzing wierd gehoord.
De elend' van Haarlem kostte al 't land een' vloed van tranen;
Doch bragt den val te weeg der wreede Kastiljanen.
Elk ſtad, die tegen 't juk zich ſtout had aangekant,
Zwoer Alvaas oorlogsrot den felſten tegenſtand.
't Wanhopig volk, gegriefd door Haarlems deerlyk lyden,
Bereid zich meer dan ooit tot een hardnekkig ſtryden.
De prins, met Haarlems wee tot in de ziel begaan,
Deed, daar geen ramp zyn' moed geheel ter neêr kon ſlaan,
In 't hart van 't volk, vol drift om Haarlems val te wreken,
Den haat tot Alvaas rot en Spanje ſterker ſpreken,
En deed door minzaamheid en ſchrandre list de magt
Zyns vyands meerder ſchaê dan door zyn wapenkracht.
Hy zorgde om Alkmaars muur voor 't Spaansch geweld te dekken,
Noordhollands watermagt tot ſtoutheid op te wekken,
En Alva overal, door ſtout volvoerd beleid,
Verſtrikt te houden in de wreedſte onzekerheid.
Zodra de dwingeland aan allen kant bemerkte,
Dat zyn bloeddorstig woên den val des lands bewerkte,
Dat ieder hem verfoeide, en zelfs dat de Amſtelſtad
Na Haarlems ondergang van hem een' afkeer had,
Ontſluit hy ééns in 't eind' zyn lang benevelde oogen.
Hy weet niet welk een geest zyn zinnen heeft bedrogen;

Zyn

Zyn trots gemoed erkent, terwyl 't van woede beeft,
Dat hem een wondre hand in 't landbeſtier weêrſtreeft.
Hy zag nu dat hy zich, daar 't all' van gramſchap blaakte,
By 't volk van dag tot dag ſlechts hatelyker maakte.
Dus dreef hy met veel ernst zyn' wreeden meester aan,
Hem ſpoedig van 't bewint in Nederland te ontſlaan;
Doch eer de Spaanſche vorst hem antwoord toe kon zenden,
Beſloot hy noch, voor 't laatst, een pooging aan te wenden
Om, zo 't kon zyn, in 't land, beroerd door zyn geweld,
Voor zyn vertrek de rust ſlechts half te zien herſteld.
Weleer had die barbaar, door hoogmoed aangedreven,
Zyn helſche zucht tot dwang alleen gehoor gegeven;
Thans neemt de dwingeland, zyn hovaardy ter ſmaad,
De vleijery, 't geweer der magtloosheid, te baat.
Doch om den nood, de bron van zyn toegevendheden,
Te dekken voor het oog der hoogst misnoegde ſteden,
Moest hy, opdat het volk te beter wierd misleid,
Gewapend aanbod doen van zyn goedgunstigheid.
Hy gaf dan ſtraks bevel zyn kielen uit te rusten,
Tot overrompling van Noordhollands zwakke kusten;
Vanwaar het ſtoute volk, verhit op 't Spaanſche bloed,
De Spaanſche kielen nam, of afbrandde op den vloed;
En Fredrik kreeg bevel, om met zyne oorlogsgasten
't Weêrſpannig Alkmaar ſtraks heldhaftig aan te tasten.
't Wanhopig volk had naauw' met zekerheid verſtaan,
Dat Fredriks krygsmagt op Noordholland los zou gaan,
En dat Toledo zich op 't Y met ſcheepsmagt ſterkte,
Of alles was vol ſchrik. Toen Alva dit bemerkte,
Juicht hy zichzelven toe, en zoekt, met boos beleid,
Zyn gruwzaam voordeel ſtraks in 's lands verſlagenheid.
Hy vleit door loos geſchrift de Nederlandſche ſteden,
Met Nasſau en den ſtaat in een verbond getreden,

Dat Neêrlands opperheer all' 't geen 'er is geſchied
Volſtrekt vergeven wil, en elk genade bied
Die zich, naar eed en pligt, weêr in zyn' arm wil werpen,
En hem door tegenweer niet dwingt het zwaard te ſcherpen.
Hy maalt in dit geſchrift den vorst als vader af,
Die zich met droefheid zag gedwongen tot 's lands ſtraf;
Wiens hart alleenlyk wierd gedreven door 't verlangen,
Om 't dwalend kroost in gunst weêr in zyn' arm te ontfangen:
Doch tevens ging 't gevlei, in 't eerloos brein bedacht,
Verzeld met ſnorken op des konings legermagt,
Die, werklyk op de been, niets onbezocht zou laten
Tot ſtraf der muitery in zyn beroerde ſtaten.
't Genaêverſmadend volk, des dwinglands ergernis,
Wierd in dit ſchrift gedreigd met all' wat yslyk is.
Om 't volk zyn' konings gunst op 't zigtbaarst voor te ſtellen,
Zou hen voortaan geen eisch des tienden pennings kwellen,
Steeds ſprak hy van genade, en toonde, met beleid,
Dat hem de nood niet dwong tot goedertierenheid.
Hoe wel bedacht die list Toledo ook mogt ſchynen,
Hy zag nochtans eerlang zyn hoop geheel verdwynen:
Zyn hardheid had het volk tot razerny gebragt;
Het vleijen wierd mistrouwd, het dreigen wierd veracht,
En 't volk, door Nasſaus list tot afkeer aangedreven,
Door zyner vrinden taal allengs van ſchrik ontheven,
Hield Alvaas vleijery, hoe kunstig voorgeſteld,
Slechts voor 't bekleedſel van zyn ſterkverzwakt geweld.
Men ſprak, wanhopende aan de minſte lotverzagting
Van Phlips of Alvaas zy', van beiden met verachting;
Dewyl men klaarlyk zag, en dit zag 't blindst gemeen,
Dat beider mond en hart niet ſtemden overéén.
Dit is der boozen loon: hoe ſchrander in 't verzinnen
Van listen, om den geest der menſchen te overwinnen,

Schoon

Schoon zelfs ſomtyds het lot hunn' aanſlag byſtand bied,
Wie, die de ſchelmen kent, verfoeit de ſchelmen niet?
Hun wysheid is gelyk aan barre zandwoestynen,
Die om haar vruchten zelf te hatelyker ſchynen;
Omdat natuur, ſteeds mild omtrent bearbeide aard',
Hier niets, dan hier en daar, wat ruwe doornen baart.
De dwingland, ziende op 't klaarst dat hy met al zyn listen,
Bedreiging en gevlei, niets deed dan tydverkwisten,
Zocht aan zyn wanhoop, meest der aartstirannen troost,
Zyn laatſte hulp, terwyl hy voor zichzelven bloost.
Zyn toeleg was mislukt om 't hart des volks te winnen;
De vrees voor zyn geweld werkte ook niet op de zinnen:
Hy had nochtans gedreigd; dus zocht hy, blind in 't woên,
Zyn gruwzaam dreigement met kracht geſtand te doen.
Hy zocht, daar hy den Zeeuw onmooglyk kon doen bukken,
Noordholland met een vloot en leger te onderdrukken.
Dus dreef hy Fredrik aan, om Alkmaars zwakken muur
Te teistren door de kracht van 't Spaanſche ſtaal en vuur;
En deed terſtond, op nieuw, met nadruk, zyn bevelen
Tot werving voor de vloot zyn hopliên mededeelen:
Doch 't ſlechtbetaalde volk, hoe ſterk ten togt geſpoord,
Deed klaar zyn' onwil zien, en trok ſchoorvoetend voort;
En 't werven, ſchoon zyn volk daarin zyn' pligt betrachtte,
Had ook den toeloop niet dien de aartstiran verwachtte.
Hy zag dus meer en meer, wat hy zich onderwond,
Dat hem een ſterke hand in 't landbeſtier weêrſtond;
En dat hy eindelyk de Nederlandſche ſtaten,
Door zyn geweld beroerd, met oneer zou verlaten;
Ja dat hy voor altyd in 's lands historieblaên
Als Neêrlands geesſelroê zoude opgeteekend ſtaan.
De prins had midlerwyl, om Alkmaars muur te dekken,
Een deel van Sonoys volk naar deze ſtad doen trekken;

En Spanjes traagheid gaf den vluggen Nasſau tyd
Tot dekking van een ſtad, gedoemd door Alvaas ſpyt
Tot Haarlems yslyk lot, ten ſchrik der andre ſteden
Afkeerig om met Spanje in een verbond te treden.
Zodra des prinſen volk voor Alkmaars muur verſcheen,
Kwam in de ontroerde ſtad de fiere raad byéén.
Eén lid van dezen raad, afkeerig van Oranje,
Gewonnen door de list en 't blinkend goud van Spanje,
Sluit ſtout, op naam des raads, de poort voor Sonoys magt,
En ſtuift de raadzaal in, daar hem de raad verwacht.
't Beſluit tot tegenweer komt, riep hy uit, te ſpade:
Don Fredrik is naby. De vorst bied ons genade;
Wat reden hebt ge toch, dat ge, ô misleide raad!
Het aanbod van de gunst uws konings ſtout verſmaad?
Ik waande in deze zaal een' rei van burgervrinden,
Geen' rei van moordenaars der burgery, te vinden;
Want welk een andre naam komt overheden toe,
Die, verr' van 't arme volk de ſnerping van de roê
Eens grammen ryksmonarchs, genoopt tot hun bevryding,
Te onttrekken, zinloos 't volk doen bloot ſtaan voor kastyding?
Hoe min beſeft uw brein het ysſelyk gevaar
Der fel gedreigde ſtad, en 't wee der burgerſchaar'!
Hoe wreed moest Haarlems volk, beſchut door ſterker muren
Dan Alkmaars volk, in 't eind' hun dapperheid bezuren!
Toledo dreigt dees ſtad gewis een erger lot,
Op 't zien dat ge onbedacht met 's konings goedheid ſpot.
Gelooft me, ik prees den moed die Alkmaar wil verweeren,
Zag ik de minſte kans om 's konings magt te keeren;
Doch 'k wil, door zonder vrucht de burgers voor te ſtaan,
Geen heillooze oorzaak zyn dat zy door 't zwaard vergaan.
Wanneer we, op 's konings woord, ons willig onderwerpen,
En Alva evenwel het wraakgeweer mogt ſcherpen

Tot

Tot ſtorting van het bloed van Alkmaars burgery,
Dan kennen we ons voor 't minst van Alkmaars rampen vry:
Voor 't minst word dan den raad de wreede blaam benomen,
Dat dolle tegenweer der burgren bloed deed ſtroomen;
Voor 't minst hebbe Alva, zo hy 't woord des konings ſchend,
Die ſchande, en overal de ſchuld van onze elend'.
Beraad u! gy hebt tyd: om uw verderf te ſtuiten,
Heb ik voor Sonoys volk en poort en boom doen ſluiten;
Want zo gy ſlechts dit volk in uwe muren laat,
Weêrſtreeft ge alreede uw' vorst, en wettigt Alvaas haat.
De raad, aan 't wanklen door die opgeſierde rede,
Had naauw' den kryg beraamd, of denkt ſtraks aan de vrede;
En, meer door zucht voor 't volk dan wantrouw aangeſpoord,
Vleit zich het grootſte deel met 's konings vorstlyk woord.
De ſiddrende overheid geraakt op 't felst aan 't twisten:
Dees wil de vrede, en die vloekt Alvaas helſche listen.
Terwyl de raad dus twist, en vruchtloos bleef byéén,
Geraakt de burgery doldriftig op de been.
Ruighaver, 't moedig hoofd van Alkmaars burgerſcharen,
Deed daadlyk by 't ſtadhuis de burgery vergaêren.
Ruighaver, Nasſaus vrind, was, by zyn krygsbeleid,
Zo woest als van der Mark, doch met meer reedlykheid;
Eénmaal door bittre ſpyt tot gramſchap aangedreven,
Was hy gewoon zyn' toorne alleen gehoor te geven;
Het best was dat hy lang en dikwyls veel verdroeg,
En nimmer tegen recht tot gramſchap overſloeg.
Niets kon zyn eerlyk hart zo ſnel in toorn' doen blaken,
Dan als zich iemant durfde aan valsheid ſchuldig maken;
Hy haatte al wie niet ſprak gelyk hy waarlyk dacht,
En ſteunde in 't woeden op zyn groote ligchaamskracht.
Misnoegd dat Alkmaars raad de poorten had doen ſluiten,
Drong hy de burgery tot een pryswaardig muiten:

Hy ſchetst haar Haarlem af, en andre ſteên, gevleid
Met 's konings vorstlyk woord, en goedertierenheid;
En noopt haar om den raad met nadruk aan te dryven,
Om langer zonder vrucht niet op 't ſtadhuis te blyven.
Het volk, misnoegd op Spanje, en toornig, nu de raad
De benden van den prins vyandig buiten laat,
Zend, ſiddrende in het hart voor Alvaas looze lagen,
Een' hopman naar den raad, om naar den grond te vragen
Van zulk een vreemd beſtaan, dat Nasſau ſchandlyk hoont,
En, tot hun ſmart, een zucht tot Neêrlands dwingland toont.
De Spaanschgezinde ſlaaf, die 't hooge woord hier voerde,
En meer en meer den raad, door looze taal, beroerde,
Bejegent ſtout den man, die 's burgers recht bepleit
En hem de waarheid zegt, met hoonend onbeſcheid.
De hopman, door die ſmaad ten hoogſte verontwaardigd,
Keert tot de burgery die hem heeft afgevaardigd:
Dees, onverdiend gehoond door haren zendlings ſmaad,
Barst uit in ſchelden op den Spaanschgezinden raad:
En dreigt, om dezen hoon, haar' hoon, geſtreng te wreken,
Op 't oogenblik alom en poort en boom te breken.
Ruighaver ſtuit die drift, en zegt: men ſta my toe,
Dat ik, uit 's prinſen naam, den raad een voorſtel doe.
Beſtond men een' gezant der burgren ſtout te hoonen,
Men zal ten minſte Oranje, ik zweer het! eerbied toonen.
Hy ſtuift de raadzaal in, en zegt: ik wil, ô raad!
Niet vragen waarom gy, met onbedachte ſmaad,
Een' burgerhopman hoont, die, door de meeste leden
Der burgery genoopt om tot u in te treden,
Niets dan den last voldeed van Alkmaars burgery:
Ik zoek die reden niet, wat ook die reden zy!
Doch durf, uit Nasſaus naam, en die van Hollands ſtaten,
U vragen, waarom gy hun volk niet in wilt laten?

Gy

Gy kent my: ſpreek! de nood en tyd vereiſchen ſpoed:
Zeg my, waarom ge uw ſtad voor 't krygsvolk ſluiten doet.
Don Fredriks looze vrind, die dezen krygsman kende,
Zocht, opdat hy zyn werk voor Spanje grootsch volende,
Door valſche vrindlykheid zich van een' man te ontſlaan,
Dien hy zo licht niet kon ter raadzaal uit doen gaan.
Hy ſchetst, met ſchoone taal, de vruchten van de vrede,
En 't naar gevolg van 't zwaard te rukken uit de ſcheede.
Hy ſpreekt van Haarlems wee, 't welk noch elks hart verſchrikt;
En toont dat deze ſtad veel beter was geſchikt
Dan Alkmaar, om zich 't juk des dwingelands te ontrukken,
Naardien men Haarlem ſlechts aan éénen kant kon drukken;
Daar Alkmaar, boven dit, in waarheid zwakker ſtad,
Van allen kant met kracht kon worden aangevat.
Ruighaver, die de list des loosaarts klaar bemerkte,
En zag, dat ze op den raad niet dan te treffend' werkte,
Stuit, door zyn ſpyt vervoerd, des Spaanschgezinden taal,
En weid een brandend oog met afkeer langs de zaal.
't Is waarheid, zegt dees held, dat Haarlem voor haar muren
Oneindig beter 't heir van Alva kon verduren,
Dan Alkmaar ooit kan doen, wanneer 't belegerd word;
Maar weet gy dat gy de eer van Alkmaars volk verkort,
Daar gy, niet denkende aan hunn' mannenmoed en krachten,
Het alles van den muur, en niets van 't volk wilt wachten?
Of is 't by u alleen de ſterkte van een' wal
Die een belegrend heir vermoeit, en brengt ten val?
Neen, raadsheer zonder moed! de ontzaglykheid der muren
Beſtaat in helden, die den aanval ſtout verduren;
En die, terwyl in 't hart de moed door 't vechten groeit,
Het bolwerk dekken, ſchoon de donder daarop loeit.
Ja, welk een' ſtrik uw list de ſtad ook tracht te ſpannen,
De ſterkſte ſtadmuur is een muur van dappre mannen.

Wat

Wat hebt gy voor bewys, gy, die hier tweedragt kweekt,
Dat Alkmaars burgery beleid en moed ontbreekt?
Te meer, daar Sonoys volk hun dapperheid zal ſtyven,
Om Alvaas moordgeſpuis van Alkmaars muur te dryven!
Gy ſchend alreede uw' pligt, nu gy in 't volk den moed,
Dien 't voor 's lands welſtand toont, ter gunst van 't moordgebroed
Van 't vleijendst hof, belust de vryheid ons te ontrooven,
Door 't rekken van den tyd en ſchynreên tracht te dooven.
Doch 't zy zo, Haarlems muur was ſterker dan dees wal:
Dus wilt gy dat men zich hier niet verweeren zal?
Maar, hoogverlichte geest! die, in deze oogenblikken,
Der ſteden ſterkte in uw krygskundig brein durft wikken!
Vergeet gy dat een ſtad, wier muur niet is geacht,
Een voordeel hebben kan ter ſchaê van 's vyands magt?
Zyn hier de muren zwak, het land is laag gelegen:
Door 't breken van één' dyk word, zo des Hemels zegen
Eén' goeden wind verleent, het land in zee hervormd,
Die op haar beurt het heir des Kastiljaans beſtormt.
Dit noch ter zy' geſteld; de grond rondom dees wallen
Is week: zo 't God behaagt ſlechts regen te doen vallen
Eén' enklen dag en nacht, zult gy den Kastiljaan,
Meest droog en heet van aart, aan kranktens bloot zien ſtaan.
En op dit laatſte mag hier ieder billyk hopen,
Dewyl de zomer reeds gedeeltlyk is verloopen,
En 't nadren van den herfst ons reegnend weêr voorſpelt;
Dat Spanjes heir gewis belemren zal in 't veld.
Don Fredriks vrind verſtomt, en de overige leden
Des raads, geheel ter prooije aan twyfelmoedigheden,
Zien op elkander: geen van hen zegt zyn beſluit.
Waarop Ruighaver zich dus, vol van gramſchap, uit:
Ik zie dat geen van u tot een beſluit wil komen;
En echter dient hier kort en goed beſluit genomen.

Ik eisch, uit Nasſaus naam, dat dit terſtond geſchied':
Zegt my, of gy de ſtad verweeren wilt, of niet.
Een grys en achtbaar man, recht over hem gezeten,
Een burgerheer der ſtad, van Teilingen geheeten,
Ryst eindlyk op, en zegt: Ruighaver! ik, voor my,
Wil ſtryden voor den prins, en Alkmaars burgery.
De kracht, die God deez' arm noch ovrig heeft gelaten,
Zy Nasſaus dienst gewyd, en dien van Hollands ſtaten!
De gantſche raad ryst op, elk lid hervat den moed,
En ſtemt den tegenſtand aan Spanjes moordgebroed.
Don Fredriks ſnoode vrind, door gramſchap aangedreven,
Roept: duld dat ik my moge uit Alkmaars muur begeven!
Dewyl de gantſche raad door valſche dapperheid,
Door ongegronde hoop, door ſchyneer word misleid,
En zinloos 't leven waagt van Alkmaars burgerſcharen,
Wil ik niet ſchuldig zyn aan 's burgers lyfsgevaren.
Wel! zegt van Teilingen, het word u toegeſtaan:
We ontſlaan u van uw' post; gy kunt uit Alkmaar gaan.
Doch 't Spaanschgezind gemoed, verydeld in zyn lagen,
Kon noch Ruighavers taal, noch 's raads beſluit verdragen:
Door dolle ſpyt verheerd, nu alles hem verlaat,
Beſchimpt die ſnoode, op 't ſtoutst, Ruighaver en den raad.
Die krygsman, reeds verſtoord om 's loosaarts vuige treken,
Door al het veinzen heen hem zonneklaar gebleken,
Nu, boven dit, door hoon met ſmart en ſpyt vervuld,
Word éénsſlags overheerd door toomloos ongeduld.
Hy grypt den hooner aan, en, door de gramſchap ſterker,
Doet hy, met éénen ſprong, Toledoos medewerker
In 't listig ſtoken van verwarring en verraad,
Door 't rinklend vensterglas neêrtuimlen op de ſtraat;
Daar hy de burgery, wier recht hy had geſchonden,
Wier afgezant hy had met ſmaad te rug gezonden,

En wier verderf hy zocht, zieltogend', met geſteen,
Verbaast door 't naar gezigt van zyn gekneusde leên.
Terwyl de burgers zich rondom het lyk vergadren,
Zien ze, aan het hoofd des raads, Ruighaver driftig nadren:
De hoed ſtond dwars op 't hoofd, en in zyn rechter hand
Blonk 't vreeslyk ſtaal, gewyd aan 't heil van Nederland.
Spitsbroeders! zegt de held, ziet hoe dees vuist hem loonde
Die u, den raad en my, na 't eerloost veinzen, hoonde:
Ik zweer u, dat myn vuist niet min hem ſtraffen zal,
Die ſpreekt van de overgaaf van deez' gedreigden wal!
Hier dient geen lang geſprek. Laat ons de poort ontſluiten:
Held Nasſaus oorlogsvolk bleef reeds te lang daar buiten:
Onttrekt uw' hals aan 't juk: weêrſtreeft met leeuwenmoed
Toledoos wreeden zoon, noch rood van Haarlems bloed,
En nadrende ons met dorst, ô burgers! naar het uwe.
Bemint Oranje, en dat uw hart voor Alva gruwe!
Al 't volk, door 't fier gelaat des woesten helds bekoord,
Vliegt heen, op zyn geleide, ontſluit de Vrieſche poort,
Laat Sonoys benden in, en vraagt die ſtraks vergeving
Voor de in hunn' wederwil betoonde wederſtreving.
Naauw' was dit oorlogsvolk in zekerheid gebragt,
En poort en wal bezorgd, of Fredriks ruitermagt
Verſchynt, om van alom den toegang af te ſluiten,
En Sonoys poogingen aan allen kant te ſtuiten;
Waarna Don Fredrik zelf, met zyn bloedgierig rot,
Zich legerde om de ſtad, gedreigd met Haarlems lot.
Zodra die dwingeland den voortogt deed genaken,
Om, door 't gezigt dier magt, het volk bevreesd te maken,
Vol waan dat hy, ten val der reeds gedoemde ſtad,
Met zyn' verwoeden drom ſlechts aan te rukken had;
Doet onvoorziens 't geſchut dier zo verachte wallen
Eénsſlags rondom hem heen een aantal helden vallen,

En ſtraft het legerhoofd voor zyn' vermeetlen waan.
De ſchrik verheert terſtond den trotſen Kastiljaan.
Een yslyk wee! en ach! klinkt gillend' langs de velden!
Maar ſtraffer lot beſtookt die fel verraste helden,
Voorſpellende aan den zoon van Neêrlands dwingeland,
Vóór Alkmaars zwakken muur, eene onuitwischbre ſchand':
Ruighaver, Cabeljaauw, en andre dappre grooten
Der aangevallen ſtad, als blikſems aangeſchoten,
Doen, of met ſpeer en kling, of vliegend lood en vuur,
Des trotſen dwinglands volk verſtuiven voor den muur.
Don Fredrik, onverwacht, dus hevig overvallen,
Vlugt met zyn' beulenſtoet, vol ſiddring, van de wallen
Naar 't middenpunt des heirs, waar hy, met al zyn wacht,
Door fellen ſchrik bedwelmd, zich naauwlyks veilig acht.
Hy zag nu, tot zyn ſmart, de ſtad, als Haarlems muren,
Verdedigd door een volk, gezind de martelvuren
Van Spanjes beulenheir, gevreesd door 't gantsch heelal,
Met onverſaagden moed te weeren van den wal.
Doch, verr' van Alkmaars volk om zo veel fierheid te achten,
Acht hy te meer hen waard' om hen door 't ſtaal te ſlachten:
Hun moed verzwaart hun ſchuld; want hy was Alvaas zoon,
Aan edelmoedigheid, als Alva, ongewoon.
Door woede en ſpyt verheerd, door wanhoop ſchier bezweken,
Beſluit hy zyn verlies op Haarlems volk te wreken:
Hy dwong de burgery dier omgekeerde ſtad,
De loopgraaf, die zyn volk noch niet geopend had,
(Dewyl zyn trotſe geest dit werk onnoodig achtte,
Daar hy op zyne komst ſtraks de overgaaf verwachtte,)
Zelf te oopnen, en met kracht de hand aan 't werk te ſlaan,
Om 't eerst dus aan 't geſchut van Alkmaar bloot te ſtaan.
Op de eigen wyze doen de dwangzieke Afrikanen
't Gevangen Christenvolk, in ſpyt van klagt en tranen,

Geklonken aan de kar, of in de boei gekneld,
Baldadig aan den ſtok of zweepſlag bloot geſteld,
De Christenheid ten hoon, verwoed, met eigen handen,
't Verblyf verſterken van zyn wrevle dwingelanden;
Of ſtellen 't, aan de riem geketend op de vloot,
Aan 't vuur der Christnen, zyn geloofsgenooten, bloot;
Op de eigen wyz' deed hy, die Mexico deed zwichten,
't Mishandeld landvolk zelf hunn' dwinglands zetel ſtichten.
Don Fredrik, die vol drift, ten koste van het bloed
Van Haarlems burgery, de loopgraaf oopnen doet,
Ziet met vermaak, door 't vuur der fel gedreigde wallen,
Den vader naast den zoon zieltogend' nedervallen;
Terwyl zyn booze vreugd gevoelig word vergroot,
Nu Neêrlands wraakgeweer zelf Neêrlands burgers dood;
En dat het Neêrlands bloed, door Neêrlands vuur vergoten,
Een' weg baant naar de ſtad voor zyne togtgenooten.
't Was Alkmaars heldenſchare, omringd aan alle zy',
Onmogelyk te zien dat Haarlems burgery,
Op 's dwinglands wreeden last gekleed als zyn ſoldaten,
Aan 't wraakgeweer der ſtad ter prooije wierd gelaten:
Doch eindlyk onderricht van 's dwinglands wreed vermaak,
Zwoer Alkmaars burgery de onnoozlen ſtrenge wraak.
Don Fredrik, midlerwyl vast nadrende alle dagen,
Beſloot in 't einde een' ſtorm op Alkmaars muur te wagen.
Hy ſteeg op 't oorlogsros, en deed den optogt ſlaan,
Viel zelf de Vrieſche poort met zyne benden aan,
En deed Noircarmes volk, daartoe by 't lot verkoren,
Een' aanval wagen by en op den rooden toren.
Vereeuwig, zangeres! dier eedle helden moed,
Wier klingen Alkmaars muur van 't Kastiljaanſche bloed,
Door dwang- en moordzucht fel in dolle woede ontſtoken,
Toledoos wrok ter ſpyt, zeeghaftig deden rooken!

Hier

Hier bonst held Cabeljaauw Noircarmes ſtormeling
Heldhaftig van den muur, met kogel, ſpeer, en kling;
Ginds grypt Don Ferdinand, (van Alvaas basterdtelgen
De trotſte!) hoogst belust op volk- en ſtadverdelgen,
Voor de oogen van den beul die Haarlem heeft vernield,
Ruighavers posten aan, daar 't van gewonden krielt,
Noch magtig 't moordend' ſtaal in de yzren vuist te zwaaijen,
En 't vloeijend' bloed ter wraak een' lykenoogst te maaijen!
De Spanjaard, vol van vuur voor zyner waapnen eer,
Valt vreeslyk heftig aan, trots kling en ſchietgeweer;
't Noordhollands heldenvolk, belust om vry te leven,
Keert hem ſtandvastig af, ſchoon muur en bolwerk beven.
De gryze Teilingen toont, in dit ſchriklyk uur,
Verjongde heldenkracht in 't vechten op den muur;
En ſcheen een van die goôn, die, met den ramp bewogen
Van Priams trotſe ſtad, gedaald van 's hemels bogen,
De ſchier bezweken vuist van Hektors heldenſtoet
Verſterkten op den muur, daar 't Griekſche leger woed.
De fierheid van den held deed op 's lands oorlogsknechten,
En op de burgery, meer werking dan zyn vechten:
Het in 's lands dienst door tyd verzilverd golvend' hair,
Werkt nu veel meer dan ooit op 't hart der heldenſchaar';
Zyn ſtoutheid ſcheen van 't hart des volks, in 't hevig ſtormen
Des wreeden Kastiljaans, een yzren hart te vormen.
Elk jongling dacht, door 't vuur des gryzen mans beſchaamd,
Staat dus een gryzaart pal, wat is 't dat my betaamt!
Don Fredrik midlerwyl, met hevig brandende oogen,
Op 't brieſchende oorlogspaard van post tot post gevlogen,
Deed alles wat een held door wraakzucht aangeſpoord
Verrichten kon, om 't volk te noopen tot den moord;
Rent van de Vrieſche poort fluks naar den rooden toren,
Om held Noircarmes volk tot ſtryden aan te ſporen,

En alle denkbeeld van 't afgryslyk lyfsgevaar
Te dooven in het brein der ſtormende oorlogsſchaar'.
Doch, naauw' op weg geſneld, ziet hy zyne oorlogslieden,
Van verre, in 't flaauw verſchiet, vol ſiddring, heirwaarts vlieden;
Daar Alkmaars burgery, met hoonend vreugdgeſchal,
Den Kastiljaan trotſeert op haar' bevryden wal.
Noircarmes diepe wond maakt Fredriks hart verſlagen:
Die krygsman word, half dood, door 't volk naar 't heir gedragen;
Vanwaar men eindelyk, ter heeling van zyn wond,
Hem, op Don Fredriks last, naar Haarlems muren zond.
Zodra Noircarmes volk dus was te rug gedreven,
Zag Fredrik ſtraks zyn volk de Vrieſche poort begeven.
Hy bragt niet anders in zyn veldtent uit den ſtryd,
Dan wanhoop, ſchaamte, ſmart, neêrſlagtigheid en ſpyt.
In 't algemeen rumoer, terwyl de Spanjaards vlugtten,
Was dappre van der Mey, verr' van gevaar te duchten,
De muren uitgeſneld, en 's vyands wagt ontgaan,
Om Sonoy Alkmaars ſtaat met ernst te doen verſtaan.
De brave van der Mey, een van de burgerleden,
Was door zyn overheid tot dezen last gebeden.
Het was die eeuw toen niet waarin 's lands overheên,
Verblind door hoogen rang, of rykdom, om geen reên
Een' man ten dienst van 't land, van ſtad of volk verkoren,
Dan om 't aanzienlyk bloed waaruit hy was geboren.
Den hooggeboren dwaas wierd alle rang ontzegd:
Bekwaamheid gaf alleen het volk tot ampten recht;
Hy, die zich wyslyk, vroom en ſtout voor 't land dorst wagen,
Zag zich door de overheid een eerampt opgedragen.
Het was die ſtaatkunde, ô myn volk! die u 't gevaar
Der ſlavernye onttrok, en uw' geweldenaar,
Hoe magtig, hoe gevreesd, en hoe zyn woede blaakte,
Vernederde, en uw land geducht en bloeijend' maakte.

God!

God! geef dat de eedle rei, die thans den raad betreed,
Die ſtaatkunde, en de deugd der vadren nooit vergeet'!
Zodra held van der Mey te Schagen was gekomen,
En Sonoy Alkmaars ſtaat omſtandig had vernomen,
Trok daadlyk van der Mey naar Delft, op Sonoys last,
Met bede, om, eer de ſtad op nieuw wierde aangetast,
Den wreeden Kastiljaan, door 't breken van de dyken,
Te dwingen Alkmaars muur, op 't felst benaauwd, te ontwyken.
De prins, op 't hoogst bekoord door Alkmaars heldenmoed,
Keurt, nevens Hollands raad, ſtraks Sonoys voorſlag goed;
Zend van der Mey te rug, met last om ſtraks de elenden,
De veege ſtad bereid, door 't water, af te wenden.
De woeste Sonoy, trots dat Nasſau hem verkoor
Tot Alkmaars ſtout ontzet, ſteekt ſtraks de dyken door,
En jaagt den akkerman, bedroefd om 't landvernielen,
Met ſlagen van den dyk, of doet hem wreed ontzielen;
Een daad die Nasſaus prins geweldig tegenſtond,
En waarvoor Sonoy haast 's helds gramſchap ondervond.
Die krygsman, enkel ſtout, voor 't ovrig ruuw van zeden,
Wachtte alles van 't geweld, niets van de kracht der reden:
Verr' van den akkerman te troosten in zyn' druk,
Was zyn beklag by hem een ſtout en ſtrafbaar ſtuk.
De ſtoute van der Mey had moedig voorgenomen,
Om, ondanks Fredriks wacht, weêr in de ſtad te komen:
Vertrouwende op 't geluk, en tot 's lands heil vol drift,
Eischt hy van Sonoys hand ſtoutmoedig een geſchrift,
Waaruit den trouwen raad der bange ſtad zou blyken,
Dat Nasſau had geſtemd in 't breken van de dyken;
En tevens dat hyzelf trouwhartig had volbragt
All' 't geen de ſtad van hem verlangd had, en verwacht.
Hy ziet zyn' eisch voldaan; doch word by Alkmaars wallen
Door 's vyands wacht ontdekt, die hem dreigt aan te vallen.

De

De heldenmoed maakt plaats voor de inſpraak van den ſchrik:
Hy grypt zyn' brief, en werpt dien op het oogenblik
Ter aarde, en zoekt, vol vrees, die hem het ergst deed duchten,
Met ongemeenen ſpoed, zyn eenig heil in 't vlugten.
Dit voorval wierd zodra door Sonoy niet verſtaan,
Of 't joeg zyn woest gemoed en ſpyt en yzing aan;
Doch 't was dit voorval juist dat Alkmaar voor de woede
Des wreeden Kastiljaans, en Alvaas juk behoedde.
Toen 't Spaanſche legerhoofd, door één van zyne wacht,
De brief van Sonoy in zyn veldtent wierd gebragt,
En zag dat deze held de dyken had gebroken,
Voelt hy zyn woedend' hart éénsſlags door vrees beſtoken.
Zyn vrees verkeerde in ſchrik, wanneer hem wierd bericht,
Dat reeds het water wiesch voor 's oorlogsmans gezigt;
En dat reeds post by post van ruiters en ſoldaten,
Voor 't water hoogst beducht, met nadeel wierd verlaten.
Hyzelf ziet haast het land, waar langs zyn volk noch trekt,
Waar hy zyne oogen wend, met water overdekt.
Dus geeft hy, vol van angst, zyn ſiddrende oorlogslieden,
Op 't oogenblik, bevel van Alkmaars muur te vlieden.
Hy, die in ſlag en ſtorm van ſtoutheid blyken gaf,
Trekt, voor den vloed beducht, zelf, vóór alle andren, af;
En ziet in zyne vlugt, op de eigenſte oogenblikken,
Of volk verdrinken, of in 't ſlykig land verſtikken;
Ja hoort hun naar gekerm; doch ſchroomt, door angst belaên,
Zyn oog ééns achterwaarts op 's volks elend' te ſlaan.
Hy vlugt naar Haarlems muur; daar deze ontmenschte moorder,
Dees ruſteloose zoon van Neêrlands rustverſtoorder,
Aan God, aan 's heilands beeld, en aan de moedermaagd,
Zyn redding dankt, en gunst voor al de zielen vraagt
Die in den vloed deez' dag het ſterflyk deel ontvloden,
Ja durft elk' heilig' tot haar hulp en voorſpraak nooden.

Ter-

Terwyl in Haarlems muur die woeste moordenaar
Voor zyne beulen ſmeekt, geknield voor 't Roomsch altaar,
Dankt Alkmaars heldenvolk den God die hen behoedde
Voor Alvaas yzren juk, en Fredriks wreede woede;
En Nasſau, en den raad, 't roemt alles, uit één' mond,
De ſtad die 't eerst met vrucht den Kastiljaan weêrſtond;
Waarna die held beveelt om God, in al de ſteden
Zyn oogmerk toegedaan, te danken in gebeden.
Zodra 's lands dwingeland in 't volkryk Amſteldam
Bericht van Alkmaars zege, en Fredriks vlugt bekwam,
Sluit hy zich heimlyk op, ontlast zyn hart door ſchelden
Op Nasſau, op al 't land, vooral op Alkmaars helden;
En zweert, daar ieder uur zyn ſpyt in 't hart vergroot,
Noordhollands muitend volk te teistren door zyn vloot.
Het hair der boven lip, in 't woeden ſteil gerezen,
Zette in dat oogenblik zyn reeds afſchuwlyk wezen,
Van zelf de beeldtenis van haat en tiranny,
By 't zwellen van de kaak, meer ſchrikverwekking by.
Zo zet een everzwyn, des jagers woede ontſprongen,
Gedoken in het nest by zyn belaagde jongen,
Schuimbekkende in zyn' toorne op die het heeft gedeerd,
De borstels naar omhoog, door wraakzucht noch verheerd.
De hofſtoet des tirans, door ſchrik byna bezweken,
Durft hem niet naderen, veel minder met hem ſpreken.
't Beeft alles voor 't gezigt van Nederlands tiran,
Die niet dan bevende één' zyns volks verwachten kan;
Dewyl hy van den geen' die hy ziet binnen treden
Niets wacht dan 't naar bericht van nieuwe afgryslykheden.
All' wat hem troost in 't wee dat thans zyn boezem voelt,
Is dat hy reeds aan 't land zyn wraak by voorſmaak koelt.
Terwyl de aartsdwingeland zich pynigt in 't verzinnen
Van midlen tot de wraak, treed Haarlems moorder binnen.

Hy ziet zyn' vaders woede, en blyft van verre ſtaan,
En kundigt, zwygende, al zyn' ramp en hartzeer aan.
Dolzinnige Alva voelt door dat veelzeggend' zwygen
De ſpyt in 't hart verſterkt, en de overhand verkrygen.
Ik wyt, dus barst hy uit, u noch uw volk den val
Der Kastiljaanſche magt voor Alkmaars zwakken wal:
't Is my bewust, myn zoon! dat gy door laffe daden
Den roem van 's konings volk niet ſchandlyk zult verraden:
Gy toonde in 't ſtryden tot verderf van Haarlems muur,
Hoe veel gy leed, beleid en 't roemrykst heldenvuur.
Is 't u en my mislukt om Alkmaar om te keeren,
Laat in ons hart de ſpyt neêrſlagtigheid verheeren.
'k Zweer by de moedermaagd, by God, by Zynen zoon,
Op gantsch Noordholland ons te wreken van uw' hoon!
Zo gy om 't water zyt van Alkmaars muur geweken,
Dat we ons te water op Noordholland moedig wreken!
Myn zeemagt is gereed, 't hart onzer eedlen brand
Om ſcheep te gaan, ter ſtraf van dat doemwaardig land.
Zodra 't zyn watermagt, beſtaande uit lichte kielen,
Door onze ſcheepsmagt heeft zeeghaftig zien vernielen;
Dan ſtaat Noordholland aan myn leger en myn vloot,
En dus aan de eedle wraak der Kastiljanen bloot.
Dat Hollands ſtoute raad, of liefst dat Nasſau beve!...
Geef, eer ik 't land verlaat, ô Hemel! dat hy ſneve!...
Doch dekt hem 't lot, myn zoon! voor Spanjes oorlogsdolk,
Men griev' voor 't minst zyn hart door 't wee van Neêrlands volk.

TIENDE ZANG.

Toledoos watermagt, geankerd voor de palen
Van 't kielryk Amſteldam, had wel twee admiralen,
En op elk kiel een hoofd; doch verder was de vloot
Van kundig zeevolk en ſoldaten gantsch ontbloot.
Wat listen de aartstiran in 't vondryk brein mogt ſmeden,
Om 't zeevolk tot den dienst des konings te overreden,
Schoon hy hen ſprak van loon, of ſtryden voor 't geloof,
't Was alles zonder vrucht: 't misnoegde volk bleef doof.
Zyn wreedheid had alom 't gezigt van 't volk geopend.
De eenvouwdigſte onder hen, niets van een' dwingland hopend'
Die daaglyks 't land verwoestte, aan 't hoofd der beulenſchaar',
Zag in dien yver voor 't geloof niet dan te klaar
Een looze mommery, een van des wreedaarts treken,
Bedacht om veilig 't volk den hartaêr af te ſteken.
Zodra men opentlyk des dwinglands wit verſtond,
Om naamlyk met een vloot Noordhollands vloot en grond,
Des konings ſmaad ter wraak, bloeddorstig te overvallen,
Sloop 't ſcheepsvolk heimlyk weg uit de Amſteldamſche wallen;
En gaf Noordhollands volk bericht, met wat gevaar
Het zeker wierd gedreigd door 's lands geweldenaar;
Ja bood, verliefd op de eer des naams van vrye lieden,
Zich edelmoedig aan om Alva 't hoofd te bieden.
Toen Nasſaus prins te Delft, door een' vertrouweling,
In 't heimelyk bericht van 's dwinglands wit ontfing,
Beſloot hy ſtraks by nacht, eer 't iemant kon ontdekken,
Zelf naar Enkhuizens muur, tot troost van 't volk, te trekken.

Enkhuizens volk, gedreigd door Alvaas watermagt,
Den prins, van wiens beleid het zyn bevryding wacht,
Ziende, eer men zulks vermoedde, in hunnen muur gekomen,
Betoonde alom, wel verr' van Spanjes wraak te ſchroomen,
Hem zo veel vreugd en eer, alsof hy reeds de ſtad
Voor 's dwinglands razerny volſtrekt beveiligd had.
Elk riep, waar hy verſcheen, dat vader Willem leve!
Dat Alva, met zyn rot, en wreeden bloedraad beve!
Hier kuscht men hem den voet, ginds kuscht men hem de hand,
En de eedle zwerver door 't verdrukte Nederland
Scheen, waar hy zich vertoonde aan volk of overheden,
Een' groot' monarch door 't volk op 't vurigst aangebeden;
En hy, door zo veel liefde op 't ſterkst in 't hart geraakt,
Verſterkt door minzaamheid de drift die in hen blaakt.
Schoon Alvaas watermagt prins Nasſaus hart deed beven,
Hy, meester van zichzelv', deed, om elk moed te geven,
En elk te nopen 't hoofd aan 's dwinglands vloot te biên,
Op 't vorstlyk aangezigt niets dan gerustheid zien;
Drong ieder tot zyn' pligt, ontſtak elks drift tot ſtryden;
Schetſte al de rampen af die hunne ſtad zou lyden,
Wanneer des dwinglands vloot hun zeemagt overwon;
En de eer der zegepraal, waarop men hopen kon.
Noordhollands Admiraal, de gryze Dirkz, Godvruchtig
Van inborst, doch, uit nood, tot Neêrlands heil, krygszuchtig,
Gewoon om, op den vloed, den trotſen Kastiljaan
Te dwingen tot ontzag voor Nasſaus watervaan,
Toont, vliegend' naar den prins, omſingeld door geen wachten
Dan volk dat hem bemint, verjongde heldenkrachten.
Hy dringt met drift door 't volk, noch juichende om den held,
Op wien 't, naast God, alleen al zyn vertrouwen ſtelt,
Ontbloot de gryze kruin voor 't oog der burgerſcharen,
En zegt: doorluchte ſchrik der aartsgeweldenaren,

Be-

Beſchermer van den ſtaat, en vader van 't gemeen!
Wat doet, daar 't all' ons dreigt, u in dees muren treên?
Zyt gy noch niet genoeg gedreigd door Alvaas lagen?
Wilt ge ook uw dierbaar hoofd met deze burgers wagen?
De erkentnis... Gryze held! is 't antwoord, ſpil den tyd
Met geen erkentenisbetuiging: 't is de ſtryd
Waardoor dit moedig volk, om myne trouw te loonen,
My zyne erkentenis en liefde alleen moet toonen.
Uw ſtad was my getrouw, en hierom was uw raad
Voorlang reeds 't voorwerp van Toledoos bittren haat:
Gy zyt door hem gedoemd om Haarlems ſtraf te lyden;
'k Zal met uw ſtad vergaan, kan ik haar niet bevryden.
Tree met my naar den raad. Het edel heldenpaar
Treed, hand aan hand, verzeld door zeevolk, burgerſchaar'
En krygsknecht, naar 't ſtadhuis, en vind reeds de overheden
Vergaderd, om terſtond een nut ontwerp te ſmeden
Tot ſtuiting van de magt van Alvaas moordgebroed,
Reeds dorstend' naar 't gedoemde Enkhuizer burgerbloed.
De prins ſloeg daadlyk voor om ſtraks een aantal kielen,
Op Pampus droogtens, door de byl te doen vernielen;
Om door 't verhoogen van die droogtens 's vyands magt,
Elk uur, de ſtad ten ſchrik, in Zuiderzee verwacht,
In haar' beſtemden togt, de wraak ter ſpyt, te ſtuiten.
Men keurt dien voorſlag goed: men treed terſtond naar buiten,
Geeft kennis aan 't gemeen van 't geen de raad beſloot,
Tot ſtuiting van den togt van wreeden Alvaas vloot.
Al 't volk, door dat beſluit tot blydſchap aangedreven,
Verliefd op de eer van blyk van trouw voor 't land te geven,
Bied opentlyk den prins, ten dienst der bange ſtad,
Met drift hun kielen aan, genoegſaam al hunn' ſchat!
De visſers varen af, en toonen in 't vernielen
Van 't geen hen brood verſchaft, hun zeiltuig, en hun kielen,

Zo veel blymoedigheid dat elk verbaasd ſtond, en
Als waar' dit groot verlies de grootſte winst voor hen.
Terwyl dit edel volk zyn trouw zo grootsch deed blinken,
't Gedreigde land ten dienst hunn' ſchat in zee deed zinken,
En Nasſau byſtand zwoer, wierd langs de gantſche kust
Elk kiel ten ſtryd bekwaam ten oorlog toegerust.
Waar Nasſau ſlechts verſcheen, wierd ieder' aangedreven
Om alles, hoe genaamd, ten dienst van 't land te geven;
Zyn byzyn vormde een' held van ieder' onderdaan;
Hy deed zyn zucht voor 't land in ieder overgaan!
Zo deelt de zon haar' glans, in 't heerlyk opwaarts klimmen,
Den barren duintop mede, en doet dien prachtig glimmen,
En wekt door hare warmte, en wondre helderheid,
Welhaast in veld, en dal, in dorp en ſtad verſpreid,
Natuur als uit den ſlaap, en doet het all' herleven.
Terſtond wierd ieder kiel een opperhoofd gegeven;
En de uitgeruste vloot, ten togt gereed gemaakt,
Vergaêrt te Enkhuizen, daar het all' naar 't ſtryden haakt,
En elk den admiraal, gereed in zee te ſteken,
Eerbiedigt om 't bevel om hulp van God te ſmeeken.
Hyzelf treed met den prins, voor 't oog der burgerſchaar',
Ter kerk, gezuiverd van het prachtig Roomsch altaar,
En dringt, op Nasſaus ſpoor, de burgers, (door 't beſchouwen
Dier helden vroomheid meer bevestigd in 't vertrouwen
Op hunne deugden,) tot een vurig hartsgebed,
Ten val van hem die 't zwaard had tot hunn' val gewet.
Verſterkt door de eêlſte hoop uit Godvrucht voortgekomen,
Haakt ieder, meer dan ooit, om daadlyk op de ſtroomen
De Spaanſche watermagt niet ſlechts te wederſtaan,
Maar zelfs, de dood ter ſpyt, daar ſtout op los te gaan.
Het zeevolk, de oorlogsman, de dappre burgerſcharen,
Hervormd in oorlogsliên, gereed om af te varen,

Zien Nasſau en held Dirkz, van al den raad verzeld,
Hen nadren, daar men reeds met yver ſcheepwaarts ſnelt.
Zodra het volk den prins, held Dirkz en de overheden,
Omringd van groot en klein, ziet naar de haven treden,
Verheft zich, opdat elk zyn liefde aan hen betuig',
Op ſtrand, in boot en ſchip een ongemeen gejuich;
't Roept all': lang leev' de prins, onze admiraal, 's lands vadren,
En de overheid der ſtad! Men zwygt, terwyl zy nadren;
Daar niemant weet, of hy die eedle minzaamheid
Waarmeê het hoofd der vloot word by de hand geleid
Door Nasſau, meerder moet verwondring waardig achten,
Dan wel de nedrigheid van 't hoofd der watermagten;
Die, hoe de prins hem eert, en dit de benden treft,
Doet zien dat zich zyn hart niet op die eer verheft:
De Godvrucht en zyn pligt maakt hem voor eerbewyzen
Erkentlyk, geenszins trots; dit doet te meer hem pryzen.
Hy zoekt geen waereldſche eer: zyn waarlyk groot gemoed
Houd zich op 't hoogst voldaan, als hy zyn' pligt voldoet.
De prins verheft zyn hand, het woelend' volk ten teeken
Dat hy, eer 't ſcheepwaarts ga, gezind is hen te ſpreken.
Het word op éénmaal ſtil: de held verheft zyn ſtem;
Zyn minzame achtbaarheid geeft zyne rede klem.
Hy ſpreekt: groothartig volk! myn broeders, kindren, vrinden,
Gezind, met my, voor 't land u alles te onderwinden!
Welhaast zult ge Alvaas magt op uwe kusten zien:
Ik zie 't is noodloos u tot dapper weêrſtand biên,
In 't nadrend' zeegevecht, door reden aan te ſporen.
Zo gy den ſtryd verliest, Noordholland is verloren,
Dit weet gy; en ik zie, met onuitſpreekbre vreugd,
Dat gy, dit wetend', ſteunt op uwe heldendeugd;
Dat gy de Zeeuwen niet in ſtoutheid toe wilt geven,
Om Alvaas watermagt, hoe ſterk, te wederſtreven,

En dat gy, die reeds meer dan ééns den Kastiljaan
Deed zwichten, uit ontzag voor Hollands watervaan,
Thans brand van de eêlſte vreugd, dewyl gy op de ſtroomen
Met wreeden Alvaas vloot in een gevecht zult komen;
Ik zeg, uw moed verrukt me: ach! voelde ik by die vreugd
Niet heimlyk in myn hart een trek van ongeneugt'!
Ik ken uw dapperheid, maar ook uw' haat tot Spanje:
De eerſte is my aangenaam, de laatſte ſmart Oranje.
Gy hebt, op 't Zeeuwſche ſpoor, tot noch toe billyk ſtraf,
Na 't vechten omgebragt wat zich gevangen gaf:
De Zeeuw had eenig recht om 't Spaanſche bloed te plengen,
Toen Alva 't oorlogsvolk na 't vechten om deed brengen;
De Zeeuwſche wederwraak heeft dien tiran verleerd
Te woeden op een volk dat ſlechts zyn recht verweert:
Gy, ſtraf op 't Zeeuwſche ſpoor, men kan het niet ontkennen,
Moest moorden, om een' beul zyn moordery te ontwennen;
Doch nu de dwingeland den ſtaatſchen oorlogsknecht,
Die in zyn handen valt, naar 't billyk oorlogsrecht
Behandelt, en hem ſpaart, is 't onze pligt te toonen
Dat in ons edel hart geen razernyen wonen.
Het is my ſmarts genoeg, dat ik voor menſchenbloed
De vryheid voor dit land, ô helden! koopen moet.
Het walglyk zoet der wraak, meest ſmaaklyk aan de grooten,
Is Nasſau hatelyk: zyn grootſte gunstgenooten
Zyn zy wier dapperheid den vyand weêrſtand bied,
Terwyl hun vuist met ſmart des vyands bloed vergiet.
Myn kindren! wilt ge u dus myn liefde waardig maken,
Laat ons naar grooter naam dan dien van helden haken:
Weest dapper als uw ſtaal voor 't recht der vryheid pleit,
Maar hy dien ge overwint roeme uw menschlievendheid.
Weest helden daar u 't zwaard de vryheid wil betwisten;
Maar weest na 't vechten meer: elk uwer zy dan Christen!

Men

Men ſtryde uit hoogen nood, voor 's lands gerechte zaak,
En voor ons eigen hoofd; maar niet uit wreede wraak.
Doch is uw felle haat door deugd niet te overreden,
Denkt dan, ô helden! denkt aan Haarlems overheden,
Noch zuchtende in de magt van Nederlands tiran,
Die op die eedle ſchare uw woên verhalen kan.
Elk Spanjaard dien gy vangt kan ons ten borg verſtrekken,
Om Haarlems overheid voor Alvaas zwaard te dekken.
Wat glori, zo ge uw' beul, door deugden nooit vermurfd,
Kunt dwingen dat hy zich niet grimmig wreken durft!
Dat hy eene overheid, die ſtout hem dorst weêrſtreven,
Moet ſparen, hoogst bevreesd voor zyner eedlen leven!
Spaart dan den Kastiljaan als u de zege vleit;
Maar dreigt hem 't zelfde lot van Haarlems overheid.
Nooit laat een reedlyk held door woede zich verblinden,
Maar ſpaart zyn' vyand, om 't belang van zyne vrinden;
Dat nooit de zucht tot moord uw Christen hart bevang'!
Men ſchuuw' de woede uit deugd, men ſchuuw' haar uit belang.
Zo ſpreekt hy; en al 't volk, verwonderd door die rede,
Staart op een' held, die, verr' dat hy zyn vlyt beſteedde
Met hen te dringen zich te wreken door 't geweer,
Hen door belang en deugd de wegen toont tot de eer.
Men ſnelt met drift naar boord. De prins omarmt, voor 't ſcheiden,
Den gryzen admiraal, wil hem aan boord geleiden;
Doch dees bedankt den held, en is met de eer voldaan
Des aanbods van den prins; die fier op 't ſtrand blyft ſtaan,
Den hoed noch zwaait om 't hoofd, en 't zeevolk, door dat teeken
Van zyn genegenheid, noch tracht in moed te ontſteken.
De oranje wimpel golft reeds op der masten top;
Men roept: lang leev' de prins! haalt dreg en anker op,
En dryft ſtraks zeewaarts af, om, met behulp der winden,
Welhaast de Spaanſche vloot by Pampus bank te vinden.

De wind blies buldrend' van de Noordelyke zy',
De golven rolden ſterk in Zuiderzee en Y;
Dit maakt den admiraal beducht in 't Y te dryven,
Daar hy met zyne vloot in Zuiderzee moest blyven;
Om dus, dit was 't ontwerp, aan d'Oostelyken kant
Van Pampus ſtil te zyn, tot hy wierd aangerand.
In 't midden dezer vrees ziet hy den wind bedaren;
Het word op éénmaal ſtil, men ziet byna geen baren:
't Was of een ſterke hand de zee aan banden ſloeg,
En of de vloed de deugd des zeehelds achting droeg.
In 't eind', by Pampus grond met zyne vloot gekomen,
Beveelt hy 't waterheir ſtraks te ankren op de ſtroomen.
Men ankert daadlyk, en verwacht in dezen ſtaat
Toledoos waterheir, zyn' laatſten toeverlaat.
Die wreedaart, met zichzelv' en 't landbeſtier verlegen,
Had eindlyk kennis van Requeſens komst gekregen;
Van dien Requeſens, die, min wreed, meer loos dan hy,
Geſteld was in zyn plaats in de eer der landvoogdy.
Zodra de dwingeland voorzeker had vernomen,
Dat deze landvoogd was in Bruſſel aangekomen,
Dreef hy, met alle kracht, den Spaanſchen adel aan,
Om tot Noordhollands val met ſpoed aan boord te gaan;
Naardien, uit haat tot hem, aan 't Y elk Nederlander
Onwillig was ten dienst van Spanjes waterſtander.
De trotſe Kastiljaan, die van zyne overmagt,
En kloeke ſchepen, eene onfeilbre zege wacht,
Beſpot in 't fier gemoed Noordhollands lichte kielen.
Men had in de Amſtelſtad reeds kennis van 't vernielen
Der ſchuiten, op de plaats die Zuiderzee en Y
Vanéén ſcheid: dit vergroot de Spaanſche hovaardy.
Bosſu, het hoofd der vloot, die met dees voorzorg lachtte,
Zyn' vyand des te meer om deze daad verachtte,

En in 't hoogmoedig hart waant dat held Dirkz hem vreest,
Streelt, boven allen, met de zege meest zyn' geest;
En, trots op die gedachte, en 't groot getal der troepen,
Acht hy 't onnoodig God om byſtand aan te roepen.
's Lands dwingland, die met hem de zege zeker acht,
Noordhollands zwakke vloot in 't ſtuursch gemoed belagcht,
En zich in 't heimlyk vleit, dat hy, door 't zegepralen
Der vloot, by zyn vertrek noch glori zal behalen;
Geleid Bosſu, op 't hoogst door zynen rang bekoord,
(Den rang van admiraal!) voor 't oog van 't volk aan boord.
De wreedaart bromt, om 't volk tot ſtryden aan te manen,
Niet anders uit, dan: denkt aan de eer, ô Kastiljanen!
Stryd voor uw' konings roem en uwen roem metéén!
Verwacht de zege en wraak van uwen arm alleen.
Bosſu, vol drift om ſtraks naar Zuiderzee te zeilen,
Deed, door een boot, vooraf den grond op Pampus peilen;
En vaart hierna terſtond, Noordhollands volk ter ſtraf,
Met dertien ſchepen naar 't verſtopte Pampus af.
Men toont hem de opening, waardoor hy zonder ſchroomen
Met Spanjes watermagt zyn' vyand by kan komen;
Doch, tot zyn nadeel, liet dat onverſtopte ſpoor
De zeekasteelen niet dan na elkander door.
Bosſu, verhit op wraak, door woesten hoogmoed dronken,
Staat, voor het oog zyns volks, geheel in 't ſtaal geklonken;
En 't volk ziet in zyn oog het vuur der dolle wraak,
Die ook hun hart ontſtak, met ſtreelend zielvermaak.
Zyn groote ligchaamskracht, zyn vreeslyk brandende oogen,
Zyn borſtlig knevelhair, zyn kaken, overtogen
Met een' verſchroeiden en bemorsten bruinen huid;
't Werkt alles op het volk, als hy zyn' mond ontſluit,
Om, met een grove ſtem, de benden aan te ſpreken,
En hare moordzucht aan zyn razerny te ontſteken.

All' wat hy uit is grootsch wanneer 't de Spanjaards raakt,
Daar hy, met de ergſte ſmaad, zyn vyands benden laakt.
Uitdaging, dreigen, ſchimp, en heeten lust tot moorden,
Was alles wat dit uur zyn benden uit hem hoorden.
Zo donderde eertyds ſtout, in Succhoos oorlogsveld,
De Filiſtynſche woede op Isrels krygsgeweld;
Daar trotſe Goliath het all' van eigen krachten,
Jehovaas volk ten val, dolzinnig af dorst wachten.
De woeste vlootvoogd, blind voor 't nadrende oorlogswee,
Verdeelt zyn waterheir, dryft zelf naar Zuiderzee,
En geeft, op eenen toon zo trots als fel verbolgen,
Zyne andre ſchepen last hem één voor één te volgen.
Zyn ſloepen trekken 't ſchip: hy ziet de watermagt
Van Dirkz, die de ankers licht, en dryvend' hem verwacht.
Dees vroome gryzaart, ſtout, doch altyd op zyn hoede,
Min driftig dan Bosſu, blaakt in die eedle woede
Die ware helden van die woestaarts onderſcheid
Die 't aadlyk graauw ontzind met heldenglori vleit,
En die door 't baardloos ras van ryke burgerlooten,
Meer onverdraaglyk dan al de adel! by 't vergrooten
Der zotſte dolheid, die om kleinigheên ſtraks woed,
Als mannen zyn geacht van eer en waren moed.
De gryzaart, die van verr' de Spaanſche vloot ziet nadren,
Voelt ſtraks een edel vuur ontſtoken in zyn adren:
Zyne oogen gloeijen, doch geenszins van wraak of ſpyt,
Maar van verlangen naar den hagchelyken ſtryd.
Hy licht den ruigen muts, en ſtrykt zyn zilvren hairen
Met eenen eedlen zwier, voor 't oog der oorlogsſeharen,
En zet daarna den muts, met zyne forſe hand,
Vol fierheid, op zyn kruin in eenen ſchuinen ſtand.
Zyn houding, ſtem en tred kon elk op 't hoogst bekoren,
De frisheid van de jeugd ſcheen op 't gelaat herboren:

De drift die hem bezielt baart elk verwondering;
Hy ſcheen in 't oog des volks een' gryzen jongeling!
Bosſu, door de opening in Zuiderzee gekomen,
Verzuimt te letten op den ſterken loop der ſtroomen:
De wraakzucht maakt hem blind, zodat hy niet eens ziet
Hoe ſterk de vloed dit uur uit zee naar de Yſtad vliet,
En dat hy, door de ſtilte, onmogelyk kan hopen
Dat de achtertogt der vloot met ſpoed hem op kan loopen,
En dat hy dus, door ſtout alleen in zee te gaan,
Ontydig aan de magt zyns vyands bloot zal ſtaan.
Noordhollands watervoogd, begaafd met moed en oordeel,
Doet met dien misſlag van zyn' vyand daadlyk voordeel:
Hy wacht de helft der vloot door Pampus oopning af;
Waarna hy al zyn magt terſtond bevelen gaf
Om, fors, met allen man, Kastiljes oorlogsſchepen,
Nu tusſchen Pampus en Noordhollands vloot benepen,
Straks aan te grypen, eer de verdre watermagt
Des vyands uit het Y door de oopning wierd gebragt.
Hyzelf dreef naar Bosſu, die 't entren zocht te keeren,
En met zyn zwaar geſchut zo lang zich zocht te weeren,
Tot hy met al zyn magt kon komen tot den ſtryd.
Vergeefs! held Dirksz dringt aan, het Spaansch geſchut ter ſpyt.
Bosſu brand vreeslyk los, vol gramſchap, en vertrouwen
Dat Dirkz, door 't vuur verbaasd, ten ſpoedigſte af zal houên.
De Spaanſche kogel dient de Spaanſche woede, en velt
Den kleinzoon van held Dirkz, zelfs naast dien gryzen held:
Des jonglings rookend bloed ſpat hem in mond en oogen!
De vlootvoogd toont in 't oog hoe ſterk hy is bewogen;
Doch uit niet dan één zucht en wischt daarna bedaard
't Wraakſchreeuwend' jeugdig bloed van aangezigt en baard,
En doet, vol heldenvuur, bedroefd, doch onverbolgen,
Den togt naar 's vyands kiel noch even ſtout vervolgen.

Twee ſchepen volgen hem. Kastiljes admiraal
Braakt ſchielyk op hun tuig, uit monden van metaal,
Op hoop dat, daar zyn vuur alom het bloed deed ſtroomen,
De magt ter entering zyn' vyand word' benomen;
Doch vruchtloos! dus beſluit de woestaart, hoogst beducht,
Door Pampus oopning zich te redden met de vlugt;
En zy, die nevens hem naby den vyand waren,
Beſloten, nevens hem, weêr Ywaarts in te varen;
Doch, door gebrek aan wind, en door den ſtroom verrast,
Geraken zy terſtond op Pampus droogte vast,
Daar geen van hen de kiel door 't knellend' roer kan dwingen.
Terſtond doet dappre Dirkz die ſchepen ſtout beſpringen:
Men ziet hemzelv', vol moeds, zyn' vyands boord betreên;
Zich ſpoedend' ten triomf door duizend kogels heen,
Vol zorg, in 't heetst des ſtryds, voor hen die met hem ſtreden.
De zorg heeft haar vermaak, 't gevaar bekoorlykheden!
Het vryheidlievend hart is nimmer zo verblyd,
Dan als 't zyn zorg en moed de ſchoone vryheid wyd.
Bosſu, vol hovaardy op groote ligchaamskrachten,
Doet alles wat men ooit van eenig' held kan wachten:
Al wie het vuur ontkomt moet vallen door zyn ſtaal!
Doch eindlyk, voor 't geluk van Hollands admiraal
Bezwykende, en zyn volk ziende overal bezwyken,
Dwingt hem het lyfsgevaar de koningsvlag te ſtryken.
De trotſe legt zyn kling gedwee voor Dirkz ter neêr,
En 't volk bied, na die daad, geen langer tegenweer.
De kielen met Bosſu op Pampus grond benepen,
Gelyk haar admiraal, op 't heftigst aangegrepen,
Onmagtig in dien ſtaat tot langer tegenſtand,
In 't eind' door Neêrlands volk heldhaftig overmand,
Beſluiten, als Bosſu, om daadlyk, zonder dralen,
De koningklyke vlag en wimpel neêr te halen;

Daar

Daar de onderadmiraal, die zich in 't Y bevond,
Op 't zien hoe deerlyk 't met Bosſu geſchapèn ſtond,
Ja dat hy, reeds verheerd, de vlaggen had doen ſtryken,
Beſloot, op heeter daad, naar de Amſtelſtad te wyken;
Daar hy en de overheid en 's lands tiran verſchrikt,
Doch 't onderdrukt gemeen door zyn bericht verkwikt.
Zodra Kastiljes vloot zich over had gegeven,
Spaart Nasſaus admiraal Bosſu niet ſlechts in 't leven;
Maar bied, bevryd van wraak, den trotſen Kastiljaan,
Vernederd door den ſtryd, de hand als broeder aan,
Begroet hem op het heuschst, en doet Noordhollands ſcharen
't Gevangen oorlogsrot, naar Nasſaus wenſchen, ſparen.
Bosſu, op 't hoogst verbaasd door 't vrindelyk onthaal
Van zyn' verwinnaar, kuscht Noordhollands admiraal,
En zegt: ach! koos de held, wiens vuist my nam gevangen,
Een' andren vyand, en rechtvaardiger belangen!
Mogt zulk een oorlogsman, misleid door Nasſaus list,
De ſteun des konings zyn dien hy zyn recht betwist!
Het voegt den prins, zegt Dirkz, met eenig ongenoegen,
U antwoord op het ſlot dier rede toe te voegen.
Wat my betreft, mynheer! 't zy verr' dat myn gemoed
Den minſten haat tot Phlips, God kent myne inborst! voed:
Veel min zal gryze Dirkz zichzelv' zo verr' vergeten,
Dat hy zich in zyn' post iets ſchandlyks zal vermeten;
Noch minder zal hy ooit gedoogen dat, door list
Of openbaar geweld, men Phlips zyn recht betwist;
Maar minst zal deze vuist, zolang zy 't ſtaal kan voeren,
Gedoogen dat de vorst dees ſtaten doe beroeren.
Ik, die den koning acht, geloof hem ſnood misleid,
En zwaai het ſtaal ter ſtraf van Alvaas trouwloosheid.
Laat ons een' redentwist, die hier niet voegt, vermyden.
't Voegde u voor koning Phlips, my voor den prins te ſtryden:

Laat ieder onzer doen 't geen elk van ons betaamt.
Hy zwygt, en de admiraal van Spanje, op 't hoogst beſchaamd,
Moet, op 's verwinnaars last, met zyn gevangen ſcharen,
Op 't vlotgemaakte ſchip te Hoorne binnen varen;
Daar hy Oranje vind, nu derwaarts heen geſneld,
Zodra te Enkhuizen hem de zege wierd gemeld.
Vernederde Bosſu, in fellen haat ontſtoken
Op Nasſau, voelt van ſpyt zyn bloed in de adren koken,
Op 't zien van dezen held; doch, naar der trotſen aart,
Lafhartig als het lot met rampen hen bezwaart,
Heeft hy geen' moed, hoe hoog zyn ſpyt in 't hart moog' ſtygen
Op 't zien van Nasſaus prins, dan tot een ſmaadlyk zwygen.
Hy buigt zich flaauw, en legt zyn' helm, van glinstrend ſtaal,
Op tafel, voor den prins; daar de edele admiraal
Van Nasſau 't Spaansch geweer, Bosſu op zee onttogen,
Vorst Willem overreikt, ter aarde neêrgebogen.
Prins! zegt de gryze held, naast God, de ſteun van 't land,
Zie 't hoofd van Alvaas vloot in uw geduchte hand;
Zie hier zyn zydgeweer, dat Neêrlands bloed deed rooken.
Myn kleinzoon ligt geveld, en ik, ik ben gewroken.
Hy ſtierf door 't oorlogslot, voor 's lands gerechte zaak;
Myn' vyands nederlaag is myn geſtrengſte wraak.
Niets zal, na 't ſcherp gevecht, myn hart zo ſterk bekoren,
Dan als ik u, die ook één' broeder hebt verloren
Voor 't recht der vryheid, wreed gekrenkt door 's lands tiran,
Voor 't minst door dit geſchenk een weinig troosten kan.
De prins omarmt den held, noch voor hem neêrgebogen,
Vertroost hem door een blyk van edel mededoogen,
En plaatst hem aan zyn zy', terwyl Bosſu, vol pyn,
Verwacht wat de uitſlag van zyn hagchlyk lot zal zyn.
Hy was die leeuw toen niet die tegen Nasſau brulde,
En all' wat by hem was met wraak en ſchrik vervulde:

Het

Het knevelhair hing ſlap; zyne oogen ſtonden flaauw;
De vrees verft wang en lip met een loodverwig blaauw;
De tanden ſlaan op een: niets was hem bygebleven,
Dan een boosaartig hart, voorheen door wraak gedreven,
Nu yzende in zyn wee, dat hy inwendig vloekt,
Dewyl hy in den prins een hart als 't zyne zoekt.
Doch, te opgeblazen om ten 's vyands ſchimp te ſtrekken,
Tracht hy zyn ſiddering voor Nasſaus oog te dekken:
Hy zet zyn borst vooruit, en zet zyn rechter hand
Met trotsheid in de zyde, om door zyn' fieren ſtand,
Zo 't mooglyk waar', den prins volkomen te overtuigen
Dat in den nood geen vrees het moedig hart kon buigen.
Doch niets toont meer gebrek in 't nypen van den nood,
Dan 't pogchen op een goed waarvan men is ontbloot.
Het voorwerp van zyn' haat beſchouwt hem met ontferming!
Bosſu! dus ſpreekt de prins, 'k neem u in myn beſcherming.
Ontveins uw ſiddering, uw gramſchap, ſpyt noch ſmart:
Oranje kent te wel, te lang het menschlyk hart,
Om niet in dezen ſtaat op uw betrokken wezen
Den waren toeſtand van uw zwoegend hart te lezen.
Geen mensch heeft, hoe beroemd zyne onverſaagdheid is,
In voor- en tegenſpoed één hartsgeſteltenis.
Gedwongen trotsheid toont, in 't hevigst onzer rampen,
Te meer de ſiddring aan waarmede ons hart moet kampen.
'k Dacht beter over u, hoe fel door u gehoond,
Had ge ons gelatenheid, geen hovaardy getoond.
In weêrwil van de ſmaad door u my toegedreven
In brieven, overal aan al de ſteên geſchreven;
Ondanks den bittren haat dien gy te mywaarts voed,
Is 't Nasſau die u ſpaart... die u als vrind begroet!
Aanvaard uw kling. Dees plaats zal u tot vryplaats ſtrekken:
Doch wacht u, ik begeer 't! niet uit de ſtad te trekken.

Denk dat gy, door 't misbruik van die grootmoedigheid,
Al uw gevangen volk een wis verderf bereid.
Gy zult u, op myn' last, met luister zien onthalen:
Doch wil Toledoos hart zyn' bloeddorst niet bepalen,
Wil hy zyn wreede hand aan Haarlems helden ſlaan;
Bereid u om het lot dier helden te ondergaan.
Voorts trekt de prins naar Delft, na hy Noordhollands ſteden
Bevolen had om God te danken in gebeden.
De prins was naauw' te Delft, daar hy, in 't hart verblyd
Om de eedle vruchten van den laatst gewonnen ſtryd,
Den moed van raad en volk op 't heerlykst deed herleven,
Als hem het wreed bericht van Marnix lot deed beven.
Die trouwe boezemvrind van Neêrlands toeverlaat,
Dat voorwerp van 's volks liefde en Alvaas bittren haat,
Was, in een ſchans, by Sluis, in 's vyands magt gevallen,
En, op Toledoos last, gevoerd naar Utrechts wallen.
De prins, die Alva kent, vol ſiddring voor 't gevaar
Zyns halsvrinds, nu ter prooije aan 's lands geweldenaar,
Voed om 't gevaar des helds meer ſmart in zyn gedachten,
Dan blydſchap om 't verſlaan van Alvaas watermagten.
Doch, ſchoon zyn' halsvrinds lot hem kwelt met zielverdriet,
De ſmart beneemt zyn brein de kracht der reden niet:
Hy weet dat al zyn rouw held Marnix niets kan baten;
Dus ſchryft hy dadelyk met kennis van de ſtaten
Aan Sonoy, dat Bosſu zou worden aangedaan
All' 't geen de dwingeland zyn' vrind deed ondergaan.
Dit dreef Bosſu, vol angſt, aan Alva ſtraks te ſmeeken,
Om zynent wil, zich niet op Nasſaus vrind te wreken;
En de aartstiran, hoe heet naar Aldegondes bloed,
Barst ſchier van ſpyt nu hy zyn wraak betoomen moet;
Te meer daar hy voorzag Bosſu nooit vry te maken,
Dan door, zyn' trots ten hoon, held Marnix boei te ſlaken.

Zo-

Zodra de aartsdwingeland den val der watermagt
Zyns konings had verſtaan, was hy alleen bedacht,
Dewyl hem 't woest gemeen in de Amſtelſtad deed duchten,
Om heimlyk Amſteldam en 't wrokkend' volk te ontvlugten.
Hy wist, ſchoon de overheid dier ſtad zyn hoofd bewaakt,
Dat hy zich by 't gemeen hoogst haatlyk had gemaakt,
En dat, nu 't overal hem tegen ſcheen te loopen,
Hy van 't beſchermen van zyn wachters niets kon hopen
Te meer daar hy, die nooit zyn' hoogmoed overwon,
Meer ſchulden had gemaakt dan hy betalen kon,
Om by 't verdrukt gemeen, door dartle prachtvertooning,
Zich meer te doen ontzien als zendling van zyn' koning.
Zyn voorſpoed maakte al 't volk geduldig onder 't juk;
Maar 't wierd van vrees ontheft door 's dwinglands ongeluk.
Men ſchaart zich voor zyn huis; men rot 'er ſaam' by troepen,
En wien hy ſchuldig is durft om betaling roepen;
Men ſchold verwoed den raad, men dreigde op 't ſtoutst de wacht,
Ter hulp van Alvaas huis met ſpoed byéén gebragt.
Die wreedaart, in den drang van zyne vloekgenooten,
Vol angst, in 't binnenst van 't gedreigd gebouw, beſloten,
Zond daadlyk een' heraut, die uitriep door de ſtad,
Uit Alvaas naam, dat wie van hem iets te eisſchen had
Op morgen aan 't verblyf des veldheers moest verſchynen.
Dit deed het volk een poos van voor zyn huis verdwynen.
De dwingland, door de wacht ten halve ſlechts beſchut,
Toen 't volk aan 't morren ſloeg, maakt zich den tyd te nut.
Hy wend zich tot zyn' zoon en tot zyne edellieden:
Myn vrinden! roept hy uit, 't is meer dan tyd van vlieden.
Ontvlugten we in de nacht in 't heimlyk dezen wal,
Daar ons de morgen niet dan doodlyk wezen zal.
Ik deed door myn' heraut het oog des volks verblinden:
't Zoekt morgen Alva hier; doch 't zal hem hier niet vinden.

Dat onze ſnelle vlugt dit wrokkend' volk beſpott'.
't Afgryslyk hoofd der hel, de vrind van 't ketterrot,
De vyand onzer kerk, de ſteun van Nasſaus poogen,
Verblindde in 't landbeſtier, tot 's ketters gunst, myne oogen.
'k Weet anders niet hoe ik tot zo verr' wierd misleid,
Dat ik niet zorgde voor der zeeſteên zekerheid:
Noch min begryp ikzelf, dat my der Zeeuwen blaken
En rooven op den vloed niet vroeger deed ontwaken.
Myn wreede tegenſpoed baart my te meer verdriet,
Als ik bedenk dat ik, ik! my verblinden liet;
Ik, die in 't Spaanſche ryk den roem verwierf voordezen,
't Voorzigtigst legerhoofd van gantsch Euroop' te wezen!
'k Zal vlugten, nu ik moet; doch, ſchoon my 't lot verraad,
Denkt niet dat ik 't ontwerp der wraakzucht varen laat.
Ik heb, gy kent myn' haat tot Neêrlands ingezeten',
My zo veel togten en ontwerpen niet vermeten;
Het zaad van tweedragt niet met zo veel kunst gezaaid,
En in dit ſnood gewest myne oorlogstoorts gezwaaid,
De ſteden omgekeerd, de ſterktens ingenomen,
De landen uitgeput, het veld van bloed doen ſtroomen,
Het Inquiſitievuur doen blaken overal,
's Lands ſchuldige edelen verſmaad, gebragt ten val,
Voor Spanjes wrekend zwaard op 't ſtraffchavot doen knielen,
Geen agttien duizend man door beulen doen ontzielen,
't Verachtlykst wraakgeſchreeuw ten Hemel op doen gaan;
Ik heb in Nederland geenszins zo veel gedaan,
Om Nasſau, 't eerloos hoofd van muitzieke onderzaten,
Zo licht in rust den naam van Neêrlands ſteun te laten.
Wierd hem en 't land ten val myn magt vergeefs beſteed,
Men brouwe en hem en 't land in Spanje een duurzaam leed.
Hy zwygt. Zyn trotſe ſtoet, zo fel als hy verſlagen,
Spoed zich ten togt, en grypt all' wat men meê kan dragen.

Niet

Niet anders tracht met drift, vóór 't nadren van het licht,
Het roofziek wolvenras het menſchelyk gezigt,
Met ſtilvergaêrden roof, op vlakte en weg te ontſluipen,
En, ſiddrend' voor de ſtraf, in 't hart des wouds te kruipen.
't Geluk, zo lang hem wars, is hem, met recht beducht
In 't vlieden, gunstig in zyn ſchandelyke vlugt.
't Gelukt den dwingeland in Brusſels wal te ontkomen
Het wee dat hy met recht in de Amſtelſtad moest ſchroomen;
Daar 't all', op 't hooren van zyn boos bedrog, hem vloekt,
En 't graauw zich op zyn huis ontzind te wreken zoekt.
Hy geeft Requeſens ſtraks de landvoogdy in handen,
Geeft klaarlyk oopning van den toeſtand dezer landen,
Vertoont hem Middelburg door Zeeuwſche magt bekneld,
En Holland overal in rep en roer geſteld.
Doch 't geen, hierna, zyn hart, met bittre ſpyt doorboorde,
Was dat hy 't ſterven van zyn' vrind Granvelle hoorde;
Die eene onlydbre pyn, 't hoogmoedig hof ten ſchrik,
Tot Neêrlands wrake, leed, zelfs tot zyn' laatſten ſnik.
God, die Granvelle ſtraft, ten ſchrik der dwingelanden,
Ontſteekt een knagend vuur in 's trotsaarts ingewanden;
Waardoor het krimpend' lyf zo felle ſmarten leed
Als die tiran door 't vuur de ketters lyden deed.
Toledo, hoogst verbaasd door deze dood te hooren,
Geeft, door 't gemis diens ſteuns, de hoop op wraak verloren:
Hem was te wel bewust dat niemant by den vorst
Zo groot een' invloed had, en vryer ſpreken dorst.
Dus, daar hy al de hoop éénsſlags zich voelt ontvallen,
Sluipt hy uit Brusſels muur, gelyk uit de Amſtelwallen,
Neêrſlagtig, met een hart vol krachtelooze ſpyt,
Gefolterd door de ſtem van 't grievendst zelfverwyt.
Ziedaar den aftogt van den trotſten der tirannen,
Wiens grootst vermaak beſtond in vangen, branden, bannen,

En foltren, in een land dat nimmer iets misdeed,
Dan dat het voor zyn recht, op 't wreedst geſchonden, ſtreed.
Zo vreeslyk de aankomst was des wreedſten der barbaren,
Zo ſchandlyk was 't vertrek van hem, en zyne ſcharen.
Een' affchrik voor zyn' naam, trots, bloeddorst, woede en haat,
Is all' wat die barbaar voor eeuwig achter laat.
God, fel op hem vertoornd door Neêrlands ſchriklyk lyden,
Deed dien ontmenſchten door zichzelven fel kastyden;
En kon, rechtvaardig ſtreng de tiranny ter ſtraf,
Niet dulden dat die beul het land met roem begaf.

WILLEM DE EERSTE.

ELFDE ZANG.

Requeſens, na 't vertrek van 't uitſchot der barbaren,
Zyn' zoon, zyn' basterd zoon, en andre moordenaren,
Was naauwlyks in 't bezit der nieuwe landvoogdy,
Of doelde in 't listig brein op Neêrlands ſlaverny.
Min dan zyn voorzaat wreed, meer meester van zichzelven,
Bekwaam een' afgrond voor zyn weêrparty te delven,
Stout met voorzigtigheid, in veinzen uitgeleerd,
Door valſche minzaamheid by groot en klein geëerd,
Innemend van gelaat, hoe grootsch van wezenstrekken,
Van groote ontwerpen vol, door niemant licht te ontdekken;
In 't kort, van ligchaam ſchoon, en ryk en ſtout van geest,
Was hy geduchter man dan Alva was geweest.
Medinaas boos ontwerp om Neêrland te doen bukken
Door vleikunst, nu geweld het niet kon onderdrukken,
Een vinding van Philips! had, door Requeſens kunst,
In 't eerst een goed gevolg, de tiranny ter gunst.
De looze landvoogd ſcheen met Neêrlands wee bewogen:
Bezwoer zyn zucht voor 't volk met tranen in zyne oogen;
Sprak niet dan van genade, en van menschlievendheid;
En opdat Neêrlands volk te beter wierd misleid,
Deed hy het hoonend beeld des ſchenders van 's lands rechten,
Te Antwerpen opgericht, door zyn ſoldaten ſlechten.
't Volk, door 't verbryzlen van den wreeden Alvaas beeld
In 't lang getergd gemoed dus onverwacht geſtreeld,
En boven dit gevleid door 's landvoogds ſchoone rede,
Zag hem hoogst gunstig aan, als 't werktuig van de vrede,

Die

Die 't, gruwzaam uitgeput, door ſtryden afgemat
Met Spanjes overmagt, in waarheid noodig had.
De Spanjaard, hoogst belust den val des lands te brouwen,
Won dus van dag tot dag arglistig meer vertrouwen;
En door den prins in ſchyn de vrede voor te ſlaan,
Nam by 't verblind gemeen 't vertrouwen ſterker aan.
De prins, die verder zag dan langverdrukte ſcharen,
Die, Alvaas ſtrengheid moede, en 't juk van zyn barbaren,
Nu, éénsſlags zagt beſtierd, éénsſlags 't geleden wee
Vergetende, in het hart zich ſtreelden met de vreê,
En die 't niet mooglyk was het Spaansch bedrog te ontdekken,
Deed alles om alom 's volks wantrouw op te wekken.
Zyn vrinden, loos vermomd, door 't gantſche land verſpreid,
Verſterkten overal zyn ſchrander ſtaatsbeleid.
Zyn oogmerk was den toorn' des landvoogds fel te ontſteken:
Hy deed hem in den raad gedurig tegenſpreken;
Opdat de Spaanſche trots, getergd door tegenſpraak,
Zich grimmig waapnen zou, belust op dolle wraak.
Dus zou 't misleide volk, welks ramp de prins betreurde,
Onkundig van all' 't geen 'er in den raad gebeurde,
Door 's landvoogds wapening, by 't ſpreken van verdrag,
Wantrouwig vreezen voor een' loosbereiden ſlag.
Requeſens, hoe bedaard, hoe loos, ter gunst van Spanje,
Was minder koel van aart, en listig dan Oranje;
En viel dus, koning Phlips en 't Spaanſche hof ten ſchrik,
In weêrwil van zyn list, in ſchrandren Nasſaus ſtrik.
Die wyze prins, op 't zien hoe 't volk Requeſens achtte,
Verwachtte in ſchyn van hem 't geen 't volk van hem verwachtte,
En wendde kunstig voor, dat hy, en dat zelfs ras,
Tot de onderhandeling niet ongenegen was;
Doch, ſchoon men uiterlyk hem zag op vrede dringen,
Hy weerde in 't heimelyk alle onderhandelingen,

En,

En, door zyn vrinden trouw geholpen in 's lands zaak,
Sloeg 's landvoogds list niets voor, of 't vond zyn tegenſpraak.
De fiere Kastiljaan, zich ziende alom weêrſproken,
In 't heimlyk fel in toorne op raad en volk ontſtoken,
Gaf, 't woên verbergend' van een hart op wraak bedacht,
Bedekt geſtreng bevel aan land- en watermagt,
Om zich, op de eerſte leus, alom gereed te houden,
Ten uitvoer van den last dien zy verwachten zouden.
Hy zag, nu zyn gevlei op Hollands raad niet won,
Dat hy zich waapnen moest, of niets meer hopen kon.
Hoe heimlyk ook 't bevel ten oorlog was gegeven,
't Was Nasſaus ſchrandren prins geenszins bedekt gebleven.
De vrinden van dien held, meest mannen van beleid,
Ontdekten 't volk alom Requeſens trouwloosheid.
't Gemeen, dat nooit de list van Nasſaus prins bemerkte,
Op 't hooren dat zich Spanje op land en zee verſterkte,
Terwyl de landvoogd ſprak van een gewenscht verdrag,
Ontſtak in grimmigheid, nu 't zich bedrogen zag.
De prins, op 't hoogst verheugd door deze ſpyt te aanſchouwen,
Verſterkte alom met kunst 't ontwaakte wanvertrouwen;
Verzuimde in 't heimlyk niets, om 't loos belaagde land
Te jagen in 't geweer, eer 't fel wierd aangerand.
Door 's Kastiljaans bevel om ſchepen toe te rusten,
Begreep terſtond de prins 't gevaar der Zeeuwſche kusten;
En 't geen dien held te meer verſterkte in dezen ſchroom
Was, dat de Spaanſche vloot te Bergen op den Zoom
En voor Antwerpen zich op 't yvrigst vaardig maakte.
De held, die boven all' voor Zeelands kusten waakte,
Dewyl aan 't Zeeuwsch behoud 't behoud van Holland hing,
Gaf ſtraks Boiſot bericht van Spanjes wapening;
Doch, wat de prins beſtond, hy kon noch niet ontdekken,
Naar welk een ſtad het heir des landvoogds eerst zou trekken.

Zyn oog, ter peiling van zyn' vyands toeleg ſcherp,
Doorzag nochtans op 't klaarst Requeſens groot ontwerp:
Die landvoogd zocht den Zeeuw door Spanjes vlotelingen
Tot ſtaking van 't beleg van Middelburg te dwingen,
Door held Treslong berend, door Mondragon verweerd,
Door beider wreeden pligt zo goed als omgekeerd;
En tevens trachtte hy, gantsch onvoorziens, zyn benden,
Ten val van Hollands volk, in Hollands hart te zenden:
Dus viel hy 't land te land en ook te water aan,
Daar 't aan twee zyden voor den vyand bloot zou ſtaan.
Boiſot, voor lang gewoon op Spanjes admiralen
In 't ſtryden op den ſtroom met roem te zegepralen,
Boiſot, der Zeeuwen liefde, en ſchrik der Spaanſche magt,
Hield onophoudlyk op den Zeeuwſchen ſtroom de wacht;
En was reeds zo geducht, dat op de Zeeuwſche ſtroomen
Geen Kastiljaanſche kiel ten voorſchyn durfde komen.
Dat vreeslyk ſcheepshoofd, zo ontzaglyk om zyn' moed
Als om zyn wys beleid, vroeg, zwervende op den vloed,
Niet meerder naar 't getal van 's vyands waterſcharen,
Maar enkel, ryk in hoop, wáár 's vyands ſchepen waren.
Die fiere, dryvende aan en van de Zeeuwſche kust,
Voor lang in 't hart misnoegd, dat hy zo lang in rust
Den onwaardeerbren tyd met dobbren moest verſlyten,
Daar al zyn lust was zich in Nasſaus dienst te kwyten,
Vernam zodra 't gevaar der Zeeuwſche kusten niet,
Of juicht, nu hy een einde aan 't werkloos dryven ziet.
Door loflyk ongeduld naar 't uur van 't ſtryden hakend',
En echter hoogst bedaard in eedle krygsdeugd blakend',
Bereid hy zich terſtond, om, op de waterbaan,
Den trots te fnuiken van den wreeden Kastiljaan.
Vertrouwende op Gods hulp, als die van Neêrlands wreker,
Acht hy in 't vroom gemoed reeds de overwinning zeker.

De

De rykdom zyner hope in 't hagchlyk oorlogslot
Is in 's helds hart de vrucht der liefde tot zyn' God,
Wiens wet hy yvrig eert, wiens magt en albeſtiering
Hy altyd de eer gaf van zyne eêlſte zegeviering.
Door de eigen hoop geſterkt trok, in een' vroeger tyd,
De zoon van Izaï voor kudde en volk ten ſtryd:
Door vroomheid vrind van God, die ſteun der vroomen pooge
Had leeuw, noch beer, noch reus iets vreeslyks in zyne ooge
Een zelfde geest bezielde eertyds den oorlogsman,
Die 't erfvolk wraak verſchafte op 't magtig Midian.
De ſteun des fieren Zeeuws, Kastiljes jukverbreker,
Was van den aantogt van zyn' vyand noch onzeker:
Onkundig of de vloot van Bergen op den Zoom,
Dan uit Antwerpen zou verſchynen op den ſtroom
Die Walchren ſcheid van Goes en van de vaste landen,
Dan of men onverééend zyn zeemagt aan zou randen,
Breid hy zyn kielen uit van Walchrens binnenst ſtrand,
Tot aan den Zuiderhoek van 't Noorderbeveland.
Dus kon de Spaanſche vloot hem van geen' kant genaken,
Of Zeelands watermagt kon 't nadren moeilyk maken.
De prins, die dag aan dag van Spanjes wapening,
Door zyner vrinden vlyt, meer klaar bericht ontfing,
Op 't hooren dat Boiſot door honderd zestig ſchepen
In 't kort op Zeelands ſtroom zou worden aangegrepen,
Was, welke daden hy van Zeelands ſtoutheid wacht,
Niet zonder reên beducht voor 's vyands groote magt.
Zyn vrees nam meerder toe, door 't pynigend' beſeffen
Wat wee na Zeelands val het gantſche land zou treffen:
Zyn hoofd, de vryheid, 's volks behoudenis, of ſtraf,
't Hing alles van 't behoud der Zeeuwſche kielen af.
Van zulk een denkbeeld vol, beſloot hy, met ontroering,
Den Zeeuw te brengen tot die eedle geestvervoering,

Die doorgaands in 't gevecht de krygsliên, hoe beſtormd
Door ſchriklyke overmagt, tot ware helden vormt;
Hun oog 't gevaar verbergt, en, in 't afgryslyk woeden
Des moords, met meer vermaak hen doet ter zege ſpoeden:
En om het volk hiertoe te brengen met beleid,
Kiest hy geen middel dan zyn tegenwoordigheid:
Hy wist dat Zeelands volk, ter ſpyt der Spaanſche magten,
In 't ſtryden voor zyn oog niets zou gevaarlyk achten.
Boiſot, ten ſtryd gereed, ontfing in 't eind' bericht
Dat reeds de Spaanſche vloot het anker had gelicht,
Dat de eene helft de Schelde in 't Oosten af zou komen,
Daar de andre nadren zou op 't vlak der Zeeuwſche ſtroomen
Langs 't Westlyk deel der Schelde, en dat het eerſte deel
Romero had tot hoofd, aan wien 't gebied geheel
Alleen was toevertrouwd: Davila met zyn magten
Moest op de Wester Schelde op zyn bevelen wachten.
Romero, wiens beleid door al zyn daden ſtraalt,
Had zyn verzamelplaats voor Vliſſingen bepaald.
Zyn laatst bekomen wonde ontſteekt hem noch in woede;
Toch blyft zyn geest bedaard; ſteeds blyft hy op zyn hoede;
Bewust dat toorne alleen geen' vyand wederſtreeft,
Maar wel, ontzind gevolgd, een' vyand voordeel geeft.
Het naricht dat Boiſot, met Zeelands waterknechten,
Op de Ooster Schelde wacht, ontſteekt zyn drift tot vechten:
Hy zend Davila last om ſtraks, met allen ſpoed,
Langs Zuiderbeveland te nadren op den vloed;
Om, dryvend' langs de kust, naby de Goeſche wallen,
Den Zeeuw op de Ooster Schelde in rug en zy' te vallen.
Het vreeslyk werktuig tot des Spaanſchen vlootlings ſtraf,
Boiſot, wacht Spanjes vloot voor Goes niet langer af;
Maar dient zich van den wind, die, ſterker dan de ſtroomen,
Hem met zyne oorlogsvloot voor Romerswaal doet komen,

Ter-

Terwyl dezelfde wind, die ſchier hem vliegen doet,
Davilaas vloot belet te vordren op den vloed.
Boiſot moest Oostwaarts heen, Davila Westwaarts zeilen,
Om van Zuidbeveland den Westerhoek te peilen;
Dus diende de Oostenwind dat krygshoofd niet voor dat
Hy Walchrens Oosterkust, of Goes beſtevend had.
Hy kon dus nooit zyn' post bereiken op de baren,
Dan door Zuidbeveland ten Westen om te varen.
Requeſens, om den moed te ontſteken in zyn vloot,
Begaf zich op de kiel die de admiraal gebood,
En dreef dus met zyn volk blymoedig op de ſtroomen;
Doch naauwlyks was die magt by Romerswaal gekomen,
Of hy, éénsſlags op 't zien der Zeeuwſche vloot verbaasd,
Verlaat zyn' admiraal en Spanjes vloot met haast,
En land op Schakerlo, gelegen by Tertolen,
Recht over Romerswaal. Hier bleef hem niets verholen
Van 't geen 'er door zyn vloot verricht wierd in den ſlag,
Naardien hy hier den ſtroom volkomen overzag.
De prins, om Zeelands vloot te raſſer toe te rusten,
Was werklyk afgereisd naar Walchrens Westerkusten;
Bereikte Vliſſingen, en hoorde met vermaak
Dat alles was bezorgd, ten dienste van 's lands zaak;
Doch liet het by die vreugd, met vrees gemengd, niet blyven:
Hy deed terſtond Boiſot zyn komst in Zeeland ſchryven,
Bevelende aan het volk zyn komst te doen verſtaan.
Boiſot vertoont den brief: dit moedigt ieder aan!
Het zien der Spaanſche vloot verheugt zyn waterleeuwen,
Die, naar hun oud gebruik, lang leve Oranje! ſchreeuwen,
't Geen by dien ſtouten hoop het aanval teeken was.
Des Zeeuwſchen vlootvoogds kiel ſchiet, ongelooflyk ras,
Alsof zelfs 't zielloos hout genegen waar' ten ſtryde,
Romeroos zeekasteel, doch boven winds, op zyde;

Braakt uit haar yzren vracht het gruwzaam moordgeweer,
En velt aan 's Spanjaards zyde een aantal krygsliên neêr.
Boiſot, de heldendrift van Zeelands krygsvolk ziende,
En hoe verbazend' vlug 't zich van 't geſchut bediende,
En hoorend' hoe hem elk, daar geen van 't volk verbleekt,
Hoe ſterk Romero ſchiet, op 't ſterkst om te entren ſmeekt,
Dryft, door den fellen wind verbazend' voortgedreven,
Zyn boegſpriet, ſterk bemand, met kracht langs 's vyands ſteven.
De masten, wanden, raês, 't ſchud alles! alles kraakt!
Zo doen, wanneer de zon des zomers hevigst blaakt,
Twee zware wolken, de een door de ander aangetroffen,
Aanbonzende op elkaêr, de heete blikſemſtoffen
Ontſtekende in die ſchok, terwyl de zwarte lucht
Van ſnelle vlammen blaakt, door 't klaterend gerucht
Des donders, tevens met den blikſem voortgedreven,
Het alles ſchudden, en den land- en zeeman beven.
Zie hoe de Zeeuw de kiel des Kastiljaans beſpringt!
Zie hoe Boiſot vooruit in 's vyands krygshoop dringt,
Dien dryft langs bak en kuil, en, onder 't aklig grimmen
Der dood, het ruime dek heldhaftig durft beklimmen!
Zie hoe Romero hier zyn' vyand ſtout trotſeert,
Omſtuwd van helden en van lyken zich verweert,
En wat hem nadren durft de kracht zyns arms doet voelen!
Zie hoe de Zeeuwen hier hun heete wraakzucht koelen:
Men ſmyt den Kastiljaan gekwetst, of overmand,
Op 't ſpoedigst buiten boord by ſtuur- of bakboords wand.
Men ziet hier naar geen' ſtaat, of vorstelyken bloede:
De Zeeuw, tot wraak getergd, volgt de inſpraak zyner woede.
Romero ziet zyn volk door ſtaal of vloed vergaan:
Dit zet zyn zucht tot wraak niet dan te ſterker aan;
Noch voed hy hoop den Zeeuw weêr uit zyn kiel te dryven,
Of voor het minst Boiſot door 't moordend' ſtaal te ontlyven;

En,

En, door die hoop vervoerd, al ſcheldende op zyn lot,
Stort hy zich met zyn kling, als woedende, op Boiſot:
Doch eer dees held zich plaatst om 't moordſtaal af te keeren,
Eer hy in ſtaat is om zyn' vyand weêr te deeren,
Word hy, in 't woest gewoel, in 't aangezigt gewond.
Zo wierd, in vroeger tyd, ter plaats waar Troje ſtond,
In dien beroemden ſtryd waarin de Griekſche magten,
Als echtbreukwreekſters, wreed naar Priams ſlagting trachtten;
In dat vermaard gevecht, door al te groote zucht
Tot ſierlyk logendicht maar al te veel berucht;
Somtyds 't geheiligd bloed der halve goôn vergoten,
Door 't moordgewyde ſtaal van woeste waereldgrooten.
Boiſot, ſchoon 't rookend' bloed langs neus en wangen vliet,
Bekommert zich in 't minst om zyne wonde niet;
Maar ſtelt zich fors te weer, bedacht zyn wraak te erlangen
Door Spanjes admiraal te ontwaapnen, en te vangen.
Zie hoe het heldenpaar elkander wederſtaat!
Hoor hoe het zwaaijend' ſtaal op helm en harnas ſlaat!
De ſtalen wapenrok, waarop zy zich vertrouwen,
Word door den ſabelſlag van 't ligchaam weggehouên.
De heldenboezems, van bedekking thans ontbloot,
Staan gantsch ter prooi der kling, die dienares der dood.
De helmen, fors gebeukt in 't wederzyds beſpringen,
Weêrſtaan de ſlagen noch der blikſemende klingen.
All' wat de wreede kunst van moorden ooit bedacht
Word hier vergeefs beproefd: hier baten list noch kracht;
't Paar helden ſchynt volleerd in 't kunstig lyfverweeren.
Triomf! wy zien in 't eind' de vroomheid triomferen!
Het lot, of liever Hy die meester is van 't lot,
Helpt 's lands gerechte zaak, door 't helpen van Boiſot:
Dees, daar hy vruchtloos 't ſtaal Romero zoekt te ontrukken,
Houwt, met één' forſen ſlag, dat vreeslyk ſtaal in ſtukken;

En prangt hem meer en meer, op hoop dat de admiraal
Zich krygsgevangen geev', na 't breken van zyn ſtaal:
Vergeefs! de Kaſtiljaan durft noch 't gevaar trotſeren,
Met zyn gebroken kling niet ſlechts zyn' huid verweeren;
Maar zelfs, de dood ter ſpyt, die hem dreigt neêr te ſlaan,
Boiſot belagen, of noch hopen hem te ontgaan.
Beſpeurend' dat zyn arm zyn' vyand niet kan ſlagten,
Neemt hy zyn toevlugt tot zyn groote ligchaamskrachten:
Hy draait zyn' vyands kling, aanſchietend' tot zyn ſtraf,
Met zyn gebroken ſtaal behendig van zich af,
Springt driftig voorwaarts, en, door wanhoop aangedreven,
Beſtaat hy zyn party zo fors een' ſtoot te geven
Met zynen yzren helm op 't borstbeen, dat Boiſot
Eénsſlags ter neder ſtort op 't ſtervende oorlogsrot.
Dees krygsman, dus verrast, in fellen toorne ontſtoken,
Springt driftig op, vol hoop om zich te zien gewroken;
Doch eer hy op kan ſtaan, ter koeling van zyn' moed,
Hoort hy zyn weêrparty reeds plompen in den vloed.
Romero, om de wraak des woesten Zeeuws te ontkomen,
Ontſprong zyn rookend ſchip en vyand in de ſtroomen.
Daar klieft zyn arm den vloed, daar 't ingetrokken been,
Met krachten uitgeſtrekt, hem voert door 't water heen!
Noch juicht zyn grimmig hart in 't midden van de baren,
Nu hy zich 't woên onttrok van Zeelands waterſcharen.
't Geluk, dat in 't gevecht dit hoofd der vloot verliet,
Begeeft hem, na 't gevecht, in 't holst der baren niet:
Een Spaanſche boot, die ſnel 't veroverd ſchip ontvlugtte,
Dewyl het oorlogsvolk de wraak der Zeeuwen duchtte,
Red Spanjes admiraal, en brengt hem ſtraks op 't ſtrand,
Daar hy Requeſens vind, met opgeheven hand,
Wanhopig ſchreijende om 't verlies der Spaanſche ſchepen,
Die hy ziet branden, of naar Zeelands kusten ſleepen,

Ter-

Terwyl 'er hier en ginds een voor zyne oogen zinkt,
En 't Zeeuwſche volk verwoed den Kastiljaan verdrinkt.
De landvoogd, ſchier van druk op 't ſchuimend ſtrand bezweken,
Beſchouwt zyn' admiraal, en wil, doch kan niet ſpreken:
Hy wend zich weenende om, de handen voor 't gezigt,
En vloekt, al ſnikkende, in zyn hart het levenslicht.
Hy vlugt van Schakerlo, en wringt met kracht de handen,
Gewapend om den bloei van Neêrland aan te randen;
Beklaagt het deerlyk lot der koningklyke vloot,
Daar Middelburgs gevaar zyn droefheid meer vergroot;
Daar hem Romeroos lot Davilaas vlugt doet duchten;
Daar hy voor Bergen vreest, waarheen hy thans moet vlugten;
En in die muren komt, met wraakzucht, yzing, ſmart,
Met morring, ſchaamte, ſpyt en wanhoop in het hart.
Boiſot deed midlerwyl zyne overheerde ſchepen,
Na 't kentren van den ſtroom, naar Walchrens kusten ſleepen.
Elk ſcheepshoofd had, als hy, op dien doorluchten dag,
Zyn weêrparty verheerd, tot eer der Zeeuwſche vlag.
Davila, hoogst verbaasd door, recht voor Goes, te hooren,
Dat de opperadmiraal den zeeſlag had verloren,
Neemt, daadlyk, op één' ſprong, voor Zeelands vloot beducht,
Zelfs ongejaagd, naar Goes, met al zyn magt, de vlugt.
De fiere Zeeuw, volleerd in ſtoute waterſlagen,
Beſtaat, zelfs onder Goes, zyn' vyand uit te dagen,
Brand los, en hyst, ten ſchimp van 't Kastiljaansch gezag,
Kastiljes vlaggen op beneden Nasſaus vlag.
Davila, door die ſmaad tot gramſchap aangedreven,
Voelt zyn' bezweken moed éénsſlags in 't hart herleven:
De ſchaamte baart zyn ziel in 't einde eene eedle ſpyt;
Hy geeft zyn hopliên ſtraks bevelen tot den ſtryd.
Vergeefs! de ſchrik alleen beheerscht zyne oorlogsknechten:
Men ſpat tot morren uit, en weigert om te vechten.

De vlootvoogd gloeit van toorn', doch tracht ſtraks door beleid
Zyn volk te nopen tot hunne oude dapperheid.
Vol drift om Spanjes ſmaad op 't Zeeuwſche volk te wreken,
Tracht hy 's volks moed voor de eer van 't Roomsch geloof te ont-
En ſpeelt, verhit door wraak, de rol van huichelaar. (ſteken,
Hoe! roept hy, moedloos volk! beſchermt gy dus 't altaar,
Door 't haatlyk ketterrot in Neêrland ſnood ontheiligd?
Zo Zeeland triomfeert is 't ketterrot beveiligd.
Verkiest gy, daar gy thans, dit word u aangeboôn,
Kunt ſterven voor Gods eer, te leven tot Zyn' hoon?
Wanneer kunt ge uw geloof met meerder kracht belyden,
Dan als ge, op Gods bevel, Gods hatren kunt beſtryden?
Is niet de kettery van dit doemwaardig land
De gruwzame oorzaak van deez' fellen oorlogsbrand?
Moet dan het heidendom, verdoolden! u beſchamen?
U deugden leeren die den Christenen betamen?
Ontblootte Nero zelf niet driftig zyn geweer,
Ter wraak zyns godendoms, beleedigd in zyne eer?
Ik zwyg, trouwlooze ſchaar'! van de eer van 't glansryk Spanje,
Beleedigd door het graauw, door ſtoking van Oranje;
Indien... Het morrend volk, voor al zyn rede doof,
Hoort meer de ſtem des ſchriks, dan die van 't Roomsch geloof;
Het toont hem ſtout den rug, en, door een ſmaadlyk zwygen,
Dat toorn' vergeefs het bloed hem deed in 't aanzigt ſtygen.
Hy ſtampvoet, en begeeft zich ſtraks van 't prachtig dek,
En viert zyn ſpyt den toom in zyn geheim vertrek.
Boiſot, die midlerwyl hem hield in Goes benepen,
Hem daaglyks tergde met zyne overheerde ſchepen,
En echter niet één kiel uit Goes verſchynen zag,
Had aan den prins bericht gezonden van den ſlag.
De bode, met die maar' naar Vliſſingen gezonden,
Had in de kerk den prins, omſtuuwd van 't volk, gevonden,

Vol

Vol yver in 't gebed, om zegen in 't gevecht
Waaraan 's lands heil en 't zyne onſcheidbaar was gehecht.
De prins doorleest den brief, hem door Boiſot geſchreven,
Doet dien den prediker ten ſpoedigſte overgeven,
En wenkt hem dat hy ſtraks dit heugchelyk geval,
Door 't lezen van dien brief, het volk berichten zal.
God, ſtrenge geesſelroê der trotſe Kastiljanen!
Beſchouw dit zuchtend volk: hun dankbre vreugdetranen,
Geperst uit oogen die noch te Uwaarts zyn gericht,
Verdienen, uit genade, een gunstig aangezigt! (ſtelpen,
Ja, God! hun deugd ten loon, zult ge eens 's lands bloedſtroom
Verdrukte Godvrucht eens uit 's afgronds klaauwen helpen!
Dit volk voelt, door Uzelv' met lauwren grootsch getooid,
Hun dankbaarheid ten loon, reeds nu meer moed dan ooit!
De ontroering van den prins, de tranen zyner oogen,
Zyn Godvrucht, alles heeft dit uur op 't volk vermogen;
Daar 't, door hem aan te zien, zyn rampen, ſmaad en ſmart,
En liefde tot hun heil voelt werken op hun hart.
Na 't volk tot dank aan God te hebben aangedreven,
Voelt de eedle held zyn hart een' nieuwen moed gegeven:
Een heimlyk ſtreelend vuur ontvonkt zyne eedle ziel;
't Was of de last des krygs hem niet meer moeilyk viel,
't Was of zyn byzyn elk wie hem bezag verrukte,
Of God een majesteit op 't minzaam aanzigt drukte,
En, op een wondre wyz', met zo veel glans beſchonk
Als eertyds op 't gelaat van Isrels leidsman blonk,
Toen hy van Sinaï tot zyn verbaasde drommen,
Rondom den berg verzaêmd, als midlaar afgeklommen,
Met eindloos meer ontzag en luister dan voorheen,
Tot ſtaving van Gods wet, voor 't oog van 't volk verſcheen.
De held, vol vuur en kracht om voor 's lands heil te waken,
Beſloot van Middelburgs beleg een eind' te maken.

Hyzelf trok naar die plaats, die, deerlyk afgemat,
't Ontzet, of de overgaaf ten hoogſte noodig had.
Boiſot zag midlerwyl dat hy de vlotelingen,
Geankerd binnen Goes, niet tot een' ſlag kon dwingen;
Dus nam die held beſluit, ten dienst van 's lands belang,
Davilaas vloot in Goes te houden in bedwang.
Hy geeft terſtond bevel zyn ſterkst gekwetſte benden,
Slechts op ééne enkle kiel, naar Vliſſingen te zenden;
En breid op 't oogenblik, ten hoon van 't Spaansch geweld,
Zyn watertenten uit langs 't ſpieglend pekelveld.
Geen vaartuig kan uit Goes verſchynen op de ſtroomen,
Of 't loopt terſtond gevaar te worden weggenomen,
Of 't moet de Zeeuwſche magt ontſnappen, of weêrſtaan:
Geen Spanjaard heeft dus keur dan 't vlugten, of het ſlaan,
Of 't werkloos ankren, en het zien hoe Zeelands benden
Elk oogenblik de vlag der Kastiljanen ſchenden.
De laffe werkloosheid van Spanjes moordgebroed
Gaf midlerwyl den Zeeuw elk uur een' nieuwen moed:
Men dringt den admiraal met een ſchier dreigend ſmeeken,
Om daadlyk Spanjes vloot voor Goes in brand te ſteken.
Boiſot, die ſchoon 't geluk hem diende in ſlag by ſlag,
De groote zwarigheid van dit ontwerp doorzag,
Op 't wankelbaar geluk nooit dwaaslyk zich betrouwde,
En, hoogst bedaard, elk zaak in 't ware licht beſchouwde,
Tracht zynen ſtouten hoop dit hagchelyk beſtaan,
Meer dol dan wel beraamd, door klem van taal te ontraên.
De toegang tot de ſtad kon niet dan doodlyk wezen:
Hy had niet ſlechts de vloot, maar 't landgeſchut te vreezen;
Dewyl men, na den ſlag, de haven van de ſtad,
Hoewel genoegſaam ſterk, noch meer bebolwerkt had.
Hy ſtelt zyn driftig volk die zwarigheên voor de oogen:
Doch vruchteloos! geen vrees heeft op dit volk vermogen.

Het

Het ſtelt hem ſtoutlyk voor, dat onder zulk een' held,
Die altyd door 't geluk in 't ſtryden was verzeld,
Byna nooit tegenſpoed beproefd had in gevaren,
Geen zaak onmooglyk was voor Zeelands waterſcharen;
Doch hoe het volk te meer op 's vlootvoogds voorſpoed bouwt,
Hoe meer die wyze held het krygsgeluk mistrouwt:
Verr' dat die eedle ſchroom de benden zou verſagen,
Spoort liefde tot den held haar aan om meer te wagen.
Gedrongen door een volk dat hy vergeefs weêrſtaat,
Neemt hy één oogenblik in zyn vertrek beraad;
Doch hoe hy meerder peinst om 't zeevolk toe te geven,
Hoe meerder zwarigheên hem in 't ontwerp weêrſtreven.
Zyn Godvrucht is zyn troost; zy is het die hem red:
Zyn toevlugt in gevaar is enkel zyn gebed.
Hy ſmeekt, in eenzaamheid, eerbiedig neêrgebogen,
Om uitkomst in den nood van 't eeuwig Alvermogen.
't Gebed, het wapentuig van 't waarlyk vroom gemoed,
't Gebed, alleen zyn troost in dezen tegenſpoed,
Op vleugels van zyn drift ten Hemel opgeſtegen,
Ziet hy bekroonen met den Goddelyken zegen.
God hoort den eedlen held, en Zyn geduchte hand
Ontſlaat, op 't oogenblik, de winden van hunn' band,
En laat hen gunstig toe, de Zeeuwſche vlotelingen
Tot ſtaking van den ſtorm op 't ſterke Goes te dwingen.
De wind, die geen gezag dan dat van God erkent,
Holt yllings ſchriklyk woest langs 't ſtroomende element,
Loeit vreeslyk in zyn vaart, en doet, in 't woest gewemel
Der golven, 't graauwe ſchuim ſchier ſtuiven tot den hemel.
De fiere Zeeuw, die vuur, noch ſtaal, noch wee ontziet,
Vertrouwt, dus fel beſtookt, zyn ſterke kabels niet:
Men haalt ſtraks de ankers op, om yllings door de ſtroomen
De ſtranding, ſlaverny en doodsgevaar te ontkomen;

En 't zeevolk ziet, verbaasd door 't keeren van het lot,
Hunn' eisch met ſiddring, en dat God is met Boiſot.
De hand die dezen held bewaarde voor het muiten
Eens volks, dat in hun drift een' aanval dorst beſluiten
Die hen en 't gantſche land hoogst duur had kunnen ſtaan,
Eens volks, dat tot geweld had kunnen overſlaan,
Indien 't gedwongen wierd dien dollen ſtorm te ſtaken;
Doet Zeelands watermagt haast Walchrens kust genaken,
En leid de gantſche vloot gelukkig door den vloed,
Tot zy voor Vliſſingen het anker vallen doet.
Zodra men binnen Goes die tyding had bekomen,
Spoed Spanjes admiraal by nacht zich door de ſtroomen,
Sluipt, langs de Schelde, alom op zyn bevel gepeild,
Antwerpens haven in, die hy was uitgezeild.
De prins, voor Middelburg gekomen by zyn benden,
Verneemt den ramp dier ſtad, en ook zyn volks elenden:
Hy troost de zynen, geeft den krygsknecht nieuwen moed,
Daar Middelburgs elend' hem heimlyk zuchten doet.
Zyn hart beſchreit een ſtad die hy met wee moet drukken,
Om haar het yzren juk der dwinglandy te ontrukken,
En die, verleid door list van 't hoofſche vloekgeſpan,
Haar' redder tegenſtaat ter gunst van haar' tiran.
Zo ſtortte, in vroeger eeuw, op Isrels tempelmuren,
Erbarmelyk geſloopt door 't woên der Roomſche vuren,
De held, de liefde en eer van 't menſchelyk geſlacht,
Een' tranenvloed om 't wee den tempel toegebragt,
Wiér heerlykheid en ſchat hy gunstig zocht te ſparen.
Het heir voor Middelburg, de Nasſauſche oorlogsſcharen,
Door 't lang en ſtreng beleg dier trotſe en ſterke ſtad
Vermoeid, en dagelyks tot morring uitgeſpat,
Voelt, op held Nasſaus komst, den ouden moed herleven,
Daar ze in de ſtad den raad, den ſlaafſchen raad! deed beven;

Doch

Doch 't geen wel meest den ſchrik der bange ſtad vergroot
Is 't hooren van den ramp van Spanjes oorlogsvloot.
De dappre Mondragon, het hoofd der Spaanſche magten,
Had van 't geluk dier vloot alleen ontzet te wachten;
Doch ſchoon hy al zyn hoop volſtrekt verdwenen ziet,
Zyn hart, zyn moedig hart, verliest de fierheid niet.
Hy vormt het woest beſluit, om met zyne oorlogsknechten
Zich liever vóór den muur wanhopig dood te vechten,
Dan immer zyn geweer, tot zyn' en 's konings hoon,
Te geven in de magt eens ſlaafs der Spaanſche kroon;
Dus noemt hy in zyn drift, getergd door tegenheden,
Een' held wiens volk hy ſteeds met weêrzin had beſtreden.
De prins, van Mondragons ontwerpen onderricht,
De prins, die ſteeds zyn drift deed zwygen voor zyn' pligt,
Nooit weêrwraak voedde in 't hart dan om zyn volks belangen,
Had gaarne Mondragon met al zyn volk gevangen;
Dewyl hy van Bosſu min dan van Mondragon
Ter ſlaking van zyn' vrind, held Marnix, hopen kon.
Held Mondragons ontwerp, om uit de veege wallen
Van 't bange Middelburg het leger te overvallen,
Verydelde al die hoop, dewyl geen Kastiljaan
By die gelegenheid het wraakzwaard zoude ontgaan.
Prins Nasſaus ſchrander brein, nooit in den nood verlegen,
Geſchikt elk zaak met ſpoed verſtandig te overwegen,
Neemt, daar zyn krygsraad niet dan vruchtloos tyd verkwist
Met voorſlag en beraad, zyn toevlugt tot zyn list.
Hy noodigt Mondragon om in het heir te komen;
En opdat de achterdocht dien krygsman wierd benomen,
Alsof men hem door list in kluisters zocht te ſlaan,
Bood Nasſau held Treslong voor hem ten gyzlaar aan:
Zolang het Spaanſche hoofd, ontheft van vrees voor treken,
Met Nasſau in zyn tent van de overgaaf zou ſpreken,

Zo-

Zolang zou ook Treslong, die dit bewilligd had,
Als gyzlaar blyven in de felbenaauwde ſtad.
Die voorſlag, Mondragon bevallig voorgedragen,
Kon hem, in 't hoogst des noods, niet anders dan behagen;
Dewyl zyn oorlogsvolk, op 't hooren dat de vloot
Die 't zuchtend' Middelburg moest redden uit den nood,
Voor Zeelands watermagt erbarmlyk was bezweken,
Zyn doodelyk ontwerp zou kunnen tegenſpreken.
Hy trekt den muur uit, en Treslong genaakt den muur:
Die trekt het heir, en dees de ſtad in, op één uur.
De prins, om Mondragon met krygsmans eer te ontmoeten,
Doet hem, naar krygsgebruik, door al de benden groeten;
Ontfangt, voor de oogen des gewapenden ſoldaats,
By 't klinken der trompet, hem op de wapenplaats,
Omhelst hem, en, om 't hart zyns vyands meer te winnen,
Leid hy hem zelf de tent van Zeelands krygshoofd binnen,
En eischt, gezeten in 't eenvouwdig veldvertrek,
Eer hy zyn hoofd bedekt, dat Mondragon zich dekk'.
ô Held! zegt Nasſaus prins, uwe eedle trouwbetooning,
Indien ik 't zeggen durf, verdiende een' beter koning:
Doch, hoe dit zy, het grootsch volbrengen van uw' pligt,
Het geen ge in Middelburg voor Spanje hebt verricht,
Uw onbezweken moed, uwe uitgeſtane elenden,
Het ſtout weêrſtreven aan uw morrende oorlogsbenden;
Dit alles is genoeg om u, wien gy ook dient,
Te eerbiedigen als held, en te achten als een' vriend.
De deugd, in wien en waar zy zich ook moog' vertoonen,
Dwingt, zelfs verwonnen, ons haar hoofd met eer te kroonen.
Al de eer waarmede ik thans uw deugd beloonen kan
Is 't voorſlaan om zo groot, zo trouw een' oorlogsman,
Die zeker niet meer lang my zou weêrſtreven kunnen,
Met alle krygsmans eere een vry vertrek te gunnen.

Ver-

Vertrek, met al uw volk, met vanen en geweer;
Doch hoor wat ik van u, voor zo veel gunst, begeer.
Daar gy uw' vyand ziet uwe oorlogsdeugd beloonen,
Zal Mondragon gewis zyn' vyands deugd niet hoonen:
Ik weet dat hy de wet der vrindſchap hoog waardeert,
En overal die deugd in ieder' ſterfling eert;
Hy kan in Nasſau dus onmogelyk mispryzen,
Dat hem de nood eens vrinds, held Marnix nood, doet yzen,
Een held elks achting waard', een held door u bemind!
Geef my uw woord van eer, om door uw hulp myn' vrind,
Geprangd in Spanjes boei, de Spaanſche boei te ontrukken.
Zo in drie maanden tyds u dit niet mogt gelukken;
Zo Neêrlands landvoogd u door trotſe weigring hoont,
Min dan uw vyand voor uw deugden achting toont,
En, naar het hofgebruik, met uitſtel u durft kwellen,
Zult gy, als gyzelaar, u in myn handen ſtellen.
Wees vry, op dezen voet. 't Geen ik van u begeer
Tot waarborg uwer trouw, is ſlechts uw woord van eer.
De fiere Mondragon, verr' boven zyn verwachting,
In 's vyands legertent onthaald met de uiterſte achting,
Getroffen in de ziel door Nasſaus minzaamheid,
Doch boven all' in 't hart, in 't moedig hart! gevleid
Door de eer dat Nasſaus prins zyn deugd zo grootsch vereerde,
En in dit wigtig ſtuk alleen zyn woord begeerde,
Barst eindlyk, hoogst verrukt, in deze woorden uit:
Prins, waarlyk groot van ziel! myn hart ſtemt uw beſluit.
't Waar' myner gantsch onwaard' door weigring u te tergen...
Ik kan voor u, ô held! ons krygswee niet verbergen!
't Geweld des hongers, daar de ſterkſte mensch voor zwicht,
Verdreef het blozend rood voorlang van myn gezigt,
Greep myne krachten aan, en die van myne benden;
Nochtans beſloten wy, in 't midden der elenden,

Veeleer door 't Zeeuwſche ſtaal te ſneuvlen dezen dag,
Dan 't oor te leenen aan een ſchandelyk verdrag:
Uwe edelmoedigheid tot hen die u beſtryden
Voorkomt een woest beſluit. Gy red ons uit ons lyden!
Gy ſpaart een' vyand, om uw vrinden in hun pyn...
Wat eer is 't, wat geluk om Nasſaus vrind te zyn!
God! mogt myn opperheer de deugd van Nasſau eeren!
Dan, ach! des ſterflings lot, geboren tot regeeren,
Is meest dat hy, wel verr' van door zyn oog te zien,
Door de oogen ziet van hen die 't lot hem doet gebiên.
't Lot vormt de vorsten naar zyn grillig welbehagen: (gen!
't Schonk koning Phlips een kroon... gy moest een rykskroon dra-
Dat rangbeſchikkend' lot, waarvoor hier alles zwicht,
Schikt my ten dienst van Phlips, en ik, ik volg myn' pligt.
Getrouw in zynen dienst, wat my moog' wedervaren,
Gebied de pligt myn' mond myn' konings eer te ſparen...
Gy gist genoeg, ô held! wat Nasſau hopen kon,
Had koning Phlips een hart als dat van Mondragon!
Intusſchen durf ik u, op 't woord van eer, bezweeren,
Dat ik voor 't minst uw deugd den landvoogd zal doen eeren.
Ik zal geen hand aan 't ſtaal ten dienst myns konings ſlaan,
Voor dat aan ons verdrag in alles is voldaan:
Myn voorſpraak zal uw' vrind de vryheid wedergeven,
Of ik, ik zal by u als krygsgevangen leven.
Vaarwel, doorluchte prins! mogt God uw en 's lands wee
Eerlang, op myn gebed, verzagten door de vreê!
De brave krygsman zwygt, en voelt zyn hart verrukken
Door drift om Nasſaus prins in zynen arm te drukken;
Doch daar 't ontzag hem ſtuit in 't geen zyn hart verlangt,
Verdryft de prins de vrees die Mondragon bevangt,
Reikt zelf hem de armen toe, alsof hy niet bemerkte
Hoe ſterk zyne achtbaarheid op 't hart zyns vyands werkte.

Hy

Hy grypt hem by de hand, met een bevalligheid
Gemengd met zo veel vuur en eedle majesteit,
Dat fiere Mondragon, in weêrwil van zyn poogen,
De ontroering van zyn hart ontdekte aan Nasſaus oogen.
Straks wierd hy door den prins tot buiten 't heir verzeld.
Terſtond wierd Middelburg in 's prinsſen magt geſteld.
De Spaanſche held trekt uit, begroet door Zeelands benden,
Nadat men eerst beſloot Treslong te rug te zenden.
Hierna wierd Mondragon, met al zyne oorlogsmagt,
In ſchepen, op zyn beê, naar Bergens muur gebragt.
De prins, vol zucht de wond' der droeve ſtad te heelen,
Geeft dadelyk daartoe de noodige bevelen,
Verleent vergifnis aan den Spaansgezinden raad,
En ſpoed zich ſtraks naar Delft, ten dienst van Hollands ſtaat.

WILLEM DE EERSTE.

TWAALFDE ZANG.

Romeroos nederlaag op Zeelands vlugge ſtroomen
Had wel Requeſens hart een wyl den moed benomen,
Naardien die oorlogsman van Spanjes watermagt
't Vernielen van de vloot der Zeeuwen had verwacht;
Doch, eindlyk, door den tyd, van zynen ſchrik ontheven,
Deed hoop den ouden moed in 't kwynend' hart herleven.
Eerst volgde in 't hart de ſchrik de wraak, één oogenblik
Deed in zyn hart de wraak weêr volgen op den ſchrik.
Weleer zocht hy het land door zyne dwingelanden,
Door legermagt en vloot op 't hevigst aan te randen;
Doch, ſchoon de togt te land reeds heimlyk was bepaald,
Hy vond en ruitery en voetvolk onbetaald,
Van alle tucht ontbloot, de hoofden van de benden
Misnoegd door geldgebrek, en 's legerknechts elenden,
En ſomtyds zelfs gediend met 's krygsmans muitery;
In 't kort, zyn magt te land, die ſteun der tiranny,
Misnoegd, half naakt, gehaat om 't gruwzaam burgerplagen,
Dorst hy, hoe heet op wraak, in 't open veld niet wagen.
Nochtans, door Nasſaus list in 't heimlyk fel geſard,
Was zucht tot Nasſaus val meestresſe van zyn hart:
Dus vond hy goed naar Spanje om onderſtand te ſchryven,
En midlerwyl ter zee niet werkeloos te blyven.
De zeetogt was mislukt, en Neêrlands dwingeland
Zond, door den nood ontwaakt, een weinig onderſtand.
Belust om tot 's lands val het moordgeweer te ſlypen,
Beſluit de landvoogd thans om Leiden aan te grypen;

Doch

Doch Nasſau, die in 't hart zyn' yver ſterker voelt
Naarmate Spanjes hof den val des lands bedoelt,
Had, eer Requeſens volk den Leidſchen wal kon nadren,
Door dappren Lodewyk een leger doen vergadren.
't Gerucht des legertogts, de naam van Lodewyk,
Dat vreeslyk legerhoofd, bekend door blyk by blyk
Van ſchranderheid en moed, in Alvaas tyd gebleken,
Drong ſtraks den landvoogd aan 't gevormd ontwerp te breken.
Hy trok terſtond zyn volk, tot Leidens val vergaêrd,
Van voor de muren weg, tot later tyd geſpaard
Om 't woên ten doel te ſtaan der Nederlandſche pesten,
Doch tevens de eeuwige eer van 't Leidſche volk te vesten.
Requeſens oogmerk was, om door zyn krygsgeweld
Het heir van Lodewyk te dryven uit het veld,
En na dien oorlogstogt, ten val der Nederlanden,
Met meerder zekerheid de ſteden aan te randen.
Hy kende Lodewyk voor ondernemend, ſtout,
Krygskundig, vreeslyk zelfs als 't lot hem rampen brouwt,
Gewoon den last des krygs met lydſaamheid te dragen,
Bedaard in zegepraal, in zyne nederlagen
Steeds meester van zichzelv'; in ſpyt van 's vyands woên,
Bekwaam, in 't vlugten zelfs, een' vyand ſchaê te doen.
Dus zocht de Kastiljaan, om zyn ontwerp te ſtyven,
Door overmagt den held uit Nederland te dryven.
't Naar vryheidhakend' volk gaf daaglyks blyk by blyk
Van blydſchap, om den togt van dappren Lodewyk.
Zyn deugd, zyn heldenmoed, zyn kunstig heirbewegen,
Zyne oude zegepraal op 't krygsvolk van Van Megen,
Het Spaanſche heir ontbloot van Alvaas krygsbeleid,
De ſchrik voor 's krygshelds naam, door 't gantſche land verſpreid,
Zyn klein gevoel van 't wee der zwaarſte legertogten,
Maar meest de ſlechte ſtaat der Spaanſche krygsgedrochten;

Dit alles werkte op 't volk, dat van dit legerhoofd
Zich een gewiſſe zege in 't eerst gevecht belooft.
Het geen dien krygsman meest op dezen togt deed vreezen,
Was dat het geldgebrek zyn zwaarſte plaag zou wezen.
De prins, die nevens hem, die zwarigheid voorzag,
En ſteeds zich kunstig ſchikte, in nood, naar 's volks gedrag,
Deed met de hoop die 't hart des volks had ingenomen
Zyn voordeel, om 't gemor des legers voor te komen:
Zyn voorſtel, dat het volk in waarheid niets bezat
Wanneer 't zyn vryheid derfde, en dat het, aangevat
Door Spanjes overmagt, niets wachten kon dan banden,
Drong 't volk om gift by gift te ſtellen in zyn handen;
Te meer daar 't klaar begreep dat Lodewyks geluk
Of ongeluk, gewis 's lands heil was of 's lands druk.
't Gerucht dat deze held, ter ſtraf der Spaanſche woede,
Door Willems onderſtand verſterkt, zich veldwaarts ſpoedde,
De grenzen naderde, en zyn' vyands krygsmagt zocht,
Drong Spanjes oorlogsvolk ten raſſen legertogt.
De landvoogd, ſteeds bedacht hoe Nasſau best te krenken,
Was noch onzeker wien 't bewint zyns heirs te ſchenken.
De Valdez wys beleid was hoog by hem geacht,
Davila was niet min beroemd by de oorlogsmagt.
De een waarlyk hoogst volleerd in kunstig zelfverweeren,
Bekwaam zelfs zonder ſtryd een' vyand te overheeren,
Gewoon door 't hongerszwaard, dat feller woed dan 't ſtaal,
Zich 't ſpoor te banen tot een wiſſe zegepraal;
En de ander uit den aart geſchikt tot overromplen,
Bekwaam zyn' vyands heir door 't ſtaal in bloed te domplen;
Twee geesſels van een land waarin hun krygsmagt woed:
De een vreeslyk door zyn' geest, en de ander door zyn' moed;
Twee ſlaven van een hof, hoogst vruchtbaar in tirannen,
Verdienden in den kryg den naam van groote mannen.

De

De Valdez yvervuur voor de eer van 't Roomsch gezag,
Davilaas zucht tot wraak, reeds hakend' naar den ſlag,
Hun beider groote drift voor 's konings ſtaatsbelangen,
Deed in Requeſens hart de keur in twyfel hangen,
Wien van dit heldenpaar, de kettren hier ter ſtraf,
Zyn hand beſchenken zou met Spanjes legerſtaf.
De bittre zucht tot wraak, Davilaas geesten prangend',
Verwierf in 't eind' deez' held, naar moordery verlangend',
Den ſterk gezochten rang van opperlegerhoofd,
Naardien Requeſens meest zich van zyn wraak belooft.
Die rustelooze drift, met recht op 't hoogst te vreezen,
Die drift, die 't kleinst verſtand ſomtyds doet ſchrander wezen
In 't kiezen van een' weg tot 's vyands ongeluk,
Voorſpelt Requeſens hart Davilaas meesterſtuk.
Hy kent des woestaarts wrok om zyne nederlagen,
Waarvan de Zeeuwſche kust en ſtroomen noch gewagen,
En vleit zich dat zyn vuist de wraak voor Zeelands woên
In 't bloed des legerknechts van Nasſau zal voldoen.
Om nu door deze keur de Valdez niet te ſtooren,
Wierd hy tot opperhoofd der ruitery verkoren;
En 't opperlegerhoofd kreeg last om nooit te ſlaan,
Voor dat hy zich vooraf met Valdez had beraên.
Romero, door de ſmart en gramſchap ingenomen,
Om zyne nederlaag op Zeelands ſnelle ſtroomen,
Door krankte neêrgedrukt, kon dit maal 't moordgeweer
Niet bezigen ten dienst van zynen opperheer;
Dus zag Vitelli zich, naar 's krygsvolks welbehagen,
Het opperhoofdmanſchap van 't voetvolk opgedragen;
Vitelli, die met vrucht, ten dienst der tiranny,
Aan de Eems den ſabel zwaaide in Alvaas landvoogdy.
Terwyl, ten dienst van 't hof, dees grimmige oorlogshelden
De krygstucht in het heir hen aanvertrouwd herſtelden,

Be-

Bezocht held Mondragon den landvoogd binnen Gent,
En maakte hem 't verdrag van Middelburg bekend.
Het wee zo lang geleên in die beklemde muren
Moest hy, noch zelfs dit uur, in geest en vleesch bezuren:
Men zag in 't kwynend oog de droefheid die de ziel
Noch leed, omdat die ſtad in 's vyands handen viel.
Het doodlyk bleek gelaat gaf, in het oog der ſcharen,
Een akeliger zwart aan hoofd en knevelhairen.
Doch ſchoon het wee des krygs 's helds krachten overwon,
Het hart bleef echter 't hart van eedlen Mondragon;
Een kleijig ſtrand gelyk, waarop de golven breken,
En niet dan 't opperſt deel voor weinig tyds doorweeken,
Doch vruchtloos 't onderſt deel, uit klippen ſaam' geſteld,
Beſtoken, aangevoerd door Nereus ſtormgeweld.
De landvoogd zag door hem zich krachtig aangedreven,
Om Marnix, Nasſaus vrind, de vryheid weêr te geven;
Of hem, by weigering, op 't gunſtigſt toe te ſtaan,
Zelf, als gevangen van den prins, naar Delft te gaan.
Requeſens was in 't hart tot Mondragon genegen,
Doch wist hoe veel den prins aan Marnix was gelegen:
Die held was Nasſaus ſteun; min door zyn kling dan geest
En aanzien by 't gemeen, aan 't dwangziek hof gevreesd.
De landvoogd zocht den prins door list dien ſteun te ontrooven,
En paaide Mondragon dus kunſtig met belóven.
Doch valsheên, uitgedacht ten dienſt van ſnooden dwang,
Zyn ſteunſels zonder kracht, en duren zelden lang;
En, ſchoon de Spanjaard zag dat hy met booze listen,
Hoe ſchrander uitgedacht, niets deed dan tydverkwisten,
Toch wierd, ten val des lands, door hem geen list geſpaard;
Zodanig was 't bedrog toen eigen aan zyn' aart.
Requeſens, dag aan dag door Mondragon gedrongen,
En eindlyk uur op uur in zyn vertrek beſprongen

Door

Door 's krygsmans ſcherp verwyt, naardien die held wel zag
Hoe traag het hof voldeed aan Middelburgs verdrag,
En dat men bovenal, dit kon hy klaarst ontdekken,
't Ontſlag van Nasſaus vrind arglistig zocht te rekken;
Zocht zich, daar hy geen' weg tot uitſtel langer wist,
Van Mondragon te ontſlaan door welbedachte list.
Des landvoogds grootſte kunst, men kan het niet verzaken,
Was ſtraks zich meester van der menſchen hart te maken:
Hy wist dat ieder mensch een zekre zwakheid voed,
Die, ééns met kunst geſtreeld, den fierſten buigen doet.
Hy feilde niet dan ſchaars om uit de wezenstrekken
De neigingen van 't hart des ſtervelings te ontdekken;
De loozaart wist veeltyds, alleenlyk aan den ſchyn,
Wat antwoord op een vraag het aangenaamst zou zyn.
Die kunst, waardoor het hart met voordeel word bevochten,
Door deugd beſtierd hoogst nut, is, ſchoon in ſtaatsgedrochten
Gevaarlyk, evenwel den boozen niet ontzegd.
Die ſchikking ſchynt ons vreemd, maar ze is ten hoogſte recht:
God doet den meesten tyd de ſchranderſte aartstirannen,
Zelfs door hun eigen list, zichzelv' een' valſtrik ſpannen;
En toont ons, langs dien weg, dat niet altyd verſtand
Den mensch van deugd ontbloot bewaren kan voor ſchand'.
De krygsman Mondragon, hoe groot van deugd en oordeel,
Bezat een' ſtouten aart, ſomtyds een ſchaadlyk voordeel:
Niets was 'er dat zo veel op zyn gemoed vermogt,
Dan 't hoofdmanſchap van een' gevarelyken togt;
Hy ſtreed altyd het liefst waar andren ſiddrend' ſtreden;
't Gevaar had voor zyn hart niet dan bekoorlykheden;
Een opdragt van een' togt, door elk op 't hoogst gevreesd,
Was byna de eenige eer die werkte op zynen geest.
De landvoogd, die door kunst die zwakheid wist te ontdekken,
Zocht ſtraks, ter gunst van 't hof, daar voordeel uit te trekken.

Hy riep, na ryp beraad, met een geveinsde haast,
Den held in zyn vertrek, en hield zich gantsch verbaasd.
Gy, zegt hy, zonder de eer myns ovrig volks te krenken,
Volbragt den ſtoutſten togt die ooit is uit te denken:
Gy tartte, uw' vorst ten dienst, met onnavolgbren moed,
In uwen togt naar Goes, de Zeeuwen en den vloed;
Geen vloot op Zeelands ſtroom, geen leger langs de ſtranden,
Geen golvend element beletten u het landen;
Schoon ieder, zonder ſchand', dit alles vreezen kon,
Beletſels zo geducht bekoorden Mondragon.
Wat wondren in den ſtryd Kastiljes helden deden,
Geen hunner, buiten u, heeft met de zee geſtreden,
Haar met zyn lyf getart, haar tot een veld gebruikt,
En daarna, zonder rust, de Zeeuwſche magt gefnuikt,
Ja ſtout geſtormd op 't heir van Goes belegeraren:
Die eer ſcheen 't lot alleen voor Mondragon te ſparen!
Hoe ſtout die togt ook was, ik eisch, ten dienst van 't land,
In noch een' oorlogstogt, zo ſtout als die, uw hand.
Men meld me, en dit bericht maakt my met recht verſlagen,
Dat die van Zierikzee 't getrouwe Goes belagen.
Ga, ſpoed u tot dien togt; voorkom den muiteling:
Belet hem dat zyn magt die trouwe ſtad beſpring'.
Held Mondragon heb de eer de muitzucht in te toomen!
Doorklief op nieuw, ô held! te voet de Zeeuwſche ſtroomen.
Men dien' zich van de nacht, en trekk' van Tholens ſtrand,
Zodra men de eb beſpeurt, naar Oosterduiveland.
Die landſtreek overheerd, kan daadlyk 't ſpoor ons banen
Naar Brouwershaven, en de ſchanſen van Vianen.
Men taste, als alles beeft, verrast door onze magt,
In die verwarring toe. Het Zeeuwsch geweld, verkracht,
Gebroken en verſtrooid, kan ons dan niet beletten
Om tot voor Zierikzee den krygstogt voort te zetten.

Ik weet het, deze togt, door my u aanbetrouwd,
Is, alles wel doorzien, in waarheid vreeslyk ſtout:
De ſlyken, 't water, 't vuur van Zeelands oorlogskielen,
De ſtrandwacht, alles kan ons oorlogsvolk vernielen;
Doch met hoe meer gevaars men worstlen moet, men heeft
Te grooter glori als men 't ſtout te boven ſtreeft.
Duld dat ik u dien togt, die ieder zou verſagen,
Als opperhoofdman van myn benden op moog' dragen.
Ik ken geen' oorlogsman in 's konings heerſchappy,
Die beter is geſchikt tot dezen togt dan gy:
Uw welbeſpraakte tong, uw deugden, drift en oordeel,
Maar bovenal uw moed, 't ſpreekt alles tot uw voordeel.
De fiere Mondragon, door deze taal verrast,
Dus aan zyn zwakſte zy' behendig aangetast,
Geraakt, verlokt door de eer, zo vleijend' hem bewezen,
Aan 't wanklen: twyfeling is op 't gelaat te lezen;
Hy weet niet of hy de eer, die hem de landvoogd bied
Op zulk een grootſche wyze, aanvaarden zal of niet.
Hy voelt door glorizucht en deugd zich fel beſtryden,
En helt, op 't loost verrast, een wyl naar beider zyden:
In 't einde ontſlaat de deugd, een poos verflaauwd, met vrucht
Zich van de muilprang der geſtreelde glorizucht.
Held Mondragon ſtaat pal, geſterkt door haar vermogen!
Niet vaster ſtaat een eik door 't ſtormgeweld bewogen:
't Ontketend windenheir moge op de takken woên,
En zelfs een wyl den ſtam al krakend' ſchudden doen;
Maar, op den wortel vast, trotſeert hy 't vreeslyk brullen
Der winden, die en woud en ſtad met ſchrik vervullen.
Ik ben u hoogst verpligt, dus ſpreekt de fiere held,
Dat gy op Mondragon zo veel vertrouwen ſtelt;
't Genoegen om deze eer was in myn oog te lezen...
Ach! mogt zo groot een eer voor my aanneemlyk wezen!

Ik onderzoek niet of uw ſtaatkunde ons met vrucht
Verſchalken wil, en of ze, in 't hart de glorizucht
Ontvonkende, enkel, door die drift met kunst te wetten,
Verſchoon die ronde taal! myn trouw poogt om te zetten.
't Is zeker, ik beken 't, met ſchaamte en harteleed,
Dat de aangeboden rang een wyl my wanklen deed;
Maar 't hart door deugd bezield laat zich niet lang misleiden;
Het weet met ſpoed het ware en valſche te onderſcheiden.
't Is my hoogst aangenaam, dat gy door heldeneer
Myn hart te winnen tracht voor mynen opperheer;
Het geen beklaaglyk is, ('k zou 't liefst verzwygen willen,)
Is dat wy beiden in 't begrip van de eer verſchillen.
Ik, die uw' yver ken voor 't koningklyk bewint,
Acht echter nooit uw hart door yver zo verblind,
Dat ge alle reedlykheid zoud uit het oog verliezen,
En my de ſchand' voor de eer zoud willen doen verkiezen.
't Is dit vertrouwen, dat Requeſens waarlyk eert,
Waarop thans Mondragon van hem gehoor begeert.
Ik bid, beſchouw bedaard, met opgeklaarde zinnen,
Wat my de aanvaarding van uw eerampt zou doen winnen:
't Is waar, en 't is iets grootsch, het opperkrygsgezag!
Maar denkt de landvoogd wel aan Middelburgs verdrag?
Vergeet hy tot wat prys my Nasſau heeft ontſlagen?
Moet zich een eerlyk man niet naar zyn woord gedragen?
Wat baat my hooge rang, en de eer der zegepraal,
Zo ik daardoor den naam van trouweloos behaal'?
Is hooge rang, en de eer in 't oorlogsveld verkregen,
Bekwaam den ſchandnaam van verrader op te wegen?
'k Verwacht die denkwyz' nooit van 't opperhoofd van 't land;
Voor 't minst houd Mondragon die denkwyz' voor een ſchand'.
Zodra gy Aldegonde in vryheid hebt doen ſtellen,
Zal ik uw legers en uw vloten weêr verzellen:

De

De ſlyken, ſtroomen, dood, de wreedst gedreigde pyn,
't Zal all' voor Mondragon een flaauw beletſel zyn.
Maar myn gegeven woord... Dit moet u niet beletten,
Hervat de landvoogd, ſtraks den krygstogt voort te zetten:
Aan wien toch gaaft gy 't woord? Aan 't hoofd van 't ketterrot!
De ſtraf der kettery, zegt Mondragon, voegt God.
Zo Nasſau van Gods kerk ontzind is afgeweken,
Het is de zaak van God om de eer der kerk te wreken;
Niet de uwe, ook niet de myne; ons voegt het om alleen
In all' wat wy beſtaan de trouw op zy' te treên.
Een' vyands kettery kan ons geen vryheid geven,
Om met ons woord van eer als waar' 't een ſpel te leven.
Niets is 'er dat de breuk van trouw verſchoonen kan!
Dit 's eigen aan het graauw: ik ben een edelman.
En, om myn mening u ſlechts kort te doen beſeffen,
Al wilde onze opperheer my tot uw' rang verheffen,
Al ſchonk my koning Phlips zyn gantſche ryksgebied,
Al waar' 't noch ééns zo groot, myn woord verbreek ik niet.
Gy dwaalt, dus liet, met drift, de landvoogd toen zich hooren:
Uw fiere zucht voor de eer moet ieder held bekoren;
Doch waarom hier zo ſterk op 't woord van eer te ſtaan?
Kan niet de kerkmonarch u van uw woord ontſlaan?
Ik laat, zegt Mondragon, hierdoor my niet bedriegen:
Die trek is goed om 't graauw, niet my, in ſlaap te wiegen.
Zo Rome ons vryheid geeft tot ſchending onzer eer,
Dan is de kerkmonarch Gods ſtedevoogd niet meer.
Het houden van de trouw heeft God ons hoogst bevolen:
Die God weêrſpreken zyn Gods knechten niet, maar dolen.
De kerk kan niet gebiên het geen ons God verbied.
Wie dit gelooft is dwaas, of kent den Godsdienst niet.
Toon me in Gods woord één ſpreuk, 'k zal u dan niet weêrſpreken,
Die Rome magtig maakt om ontrouw aan te kweeken.

En wat zal 't zyn voor kerk, voor vorst, voor maatſchappy,
Zo Rome ons vryheid geeft tot woordverbrekery?
Word dan de heiden zelf niet billyk aangedreven,
Om al wie Rome dient nooit weêr geloof te geven?
Die breede magt van Rome is ſlechts een priestervond:
Uw taal voegt aan een' paap, in geen' ſoldaten mond.
Doch kan de woordbreuk u, of uw gevolg, behagen,
Voor my, het lust my niet den naam van ſchelm te dragen.
De landvoogd, hoe geraakt door deze ſcherpe taal,
Verborg zyn felle ſpyt, en bleef by 't zagt onthaal.
Hoe! zegt hy, Mondragon! moet Mondragon dus ſpreken?
Ik zwyg hoe Nasſau hier de ketters aan durft kweeken;
Baart u zyn afval van Gods kerk geen ergernis,
Ik bid, bedenk voor 't minst dat hy een muiter is.
Gy zult, zegt Mondragon, zo licht my niet verkloeken!
Myn post was nooit de zaak van Nasſau te onderzoeken:
De koning zond my niet in deez' beroerden ſtaat
Tot zulk een onderzoek; hy zond my als ſoldaat.
'k Heb Nasſaus volk beſtreên, en zal het ſteeds beſtryden:
Intuſſchen ſmart my 't wee dat zulk een held moet lyden.
Een man zo groot van deugd verdiende een beter lot,
Dan zwerven, en den naam van hoofd van 't ketterrot.
'k Zal ſtryden met den prins, en met zyn fierſte helden;
Doch nooit zal Mondragon dien eedlen vyand ſchelden,
Ja zelfs niet dulden, ſchoon 't u de ergſte ſpyt verwekk',
Dat iemant, wie 't ook zy, hier de eer des helds bevlekk'.
In 't kort, doe ſtraks zyn' vrind de vryheid weêr erlangen,
Of zie in Mondragon Oranjes krygsgevangen.
Ik ſla geen hand aan 't ſtaal, ik geef in niets u raad,
Zolang gy Aldegonde in zynen kerker laat.
Zyn vryheid is de myne: en, hoe ge uzelv' moogt kwellen,
'k Zal, na uw weigring, my in Nasſaus handen ſtellen.

Hy

Hy zwygt, en wacht een wyl des landvoogds antwoord af;
Doch toen deze, eindlyk, hem een duister antwoord gaf,
Vertrekt de fiere held, door gramſchap aangedreven,
En gaat de hopliên ſtraks van alles kennis geven.
Zyn ſprekend recht, zyn deugd, zyn ernst, zyn minzaamheid,
Zyn uitgeſtane elend', zyn moed, zyn krygsbeleid,
De tranen van een gade, om zyn gevaar bezweken,
't Geveinsd gevaar van Goes, een van Requeſens treken,
De hoon des helds, dat loon van 't uitgeſtaan gevaar!
't Werkte alles op het hart van Spanjes oorlogsſchaar'.
Elk riep: zo Mondragon zich dus moet zien verachten,
Word dus zyn trouw beloond, wat ſtaat óns dan te wachten?
Heeft hy in Middelburg, verſtoken van ontzet,
Des konings benden niet door zyne deugd gered?
De landvoogd handelt ſlecht: hy hoont hem onrechtvaardig.
Is dan 's helds vryheid geen ontſlag ééns ketters waardig?
Dus morde al 't Spaanſche volk, en toonde, om deze daad,
Den landvoogd, waar hy trad, een hoogst misnoegd gelaat.
Requeſens, die met recht zich voor zyn hopliên ſchaamde,
Bewust dat zyn gedrag geen' edelman betaamde,
En boven dit vol vrees, dat zyner eedlen ſpyt
Hem kon gevaarlyk zyn in ſteden en in ſtryd,
Beſloot in 't eind' de boei van Nasſaus vrind te ſlaken.
Hy deed dan door zyn volk behendig ruchtbaar maken,
Dat eindlyk 't hof, dat hem gedurig had geſtremd
In Marnix ſlaking, nu die ſlaking had geſtemd.
Ziedaar Requeſens aart, en zucht tot ſnood bedriegen!
Hy voelt der loognen ſchade, en houd niet op van liegen:
Dus toont hy, op den weg dien hy gedurig kiest,
Dat Moor en tyger nooit zyn zwart en vlek verliest.
Hy doet, op 't oogenblik, door hoogen nood gedreven,
Prins Nasſaus ſchrandren vrind de vryheid wedergeven;

Waar-

Waarna die eedle held den prins in Delft begroet,
En zyne erkentenis door tranen blyken doet.
Verſtoorde Mondragon, door dit beſtaan bevredigd,
Vergeet nu dat hem ooit Requeſens heeft beleedigd;
Zyn welbeſpraakte tong ſpoort nu de hopliên aan,
Om, op zyn ſpoor, den vorst getrouw ten dienst te ſtaan.
Hy wacht zich, om de ſpyt des landvoogds niet te ontſteken,
Van dien verſierden togt, hem voorgeſteld, te ſpreken;
Naardien hy waande dat hy al te zeker wist,
Dat dit ontwerp des togts niets anders was dan list;
Ten minste dat, zolang men Lodewyk moest vreezen,
De toeſtel tot dien togt niet kon genoegſaam wezen.
Dus bied hy, vol van vuur, ſchoon naauwlyks half herſteld,
Zyn' arm, om Lodewyk te dryven uit het veld.
De landvoogd zegt: ga heen, rust uit in uwe woning:
Herſtel uw kracht, ten dienst van uw' getergden koning.
Ik heb, ontſla uw' geest volſtrekt van achterdocht,
Held Mondragon geſchikt tot grootſcher legertogt.
Bepeins 't ontwerp geſmeed tot Zierikzees belaging;
Deel me uw gevoelen meê, na Lodewyks verjaging.
Terwyl held Mondragon, in de armen zyner gaê,
Het wee vergeet, geleên door 's oorlogs ongenaê,
Drong ook Bosſu, noch ſteeds in Hoornes muur gevangen,
Dat hem de landvoogd mede ontſlag zou doen erlangen.
De prins, die weigrig bleef dien oorlogsman te ontſlaan,
Zolang men de overheid, na 't bloedig overgaan
Van Haarlem in de magt van Alvaas zoon gevallen,
De vryheid weigren bleef in die verheerde wallen,
Smeekte, op de heuschte wyze, aan eedlen Mondragon,
Van wiens gezag en deugd hy alles hopen kon,
En met wiens achting hy met reden zich mogt ſtreelen,
In de onverdiende elend' dier heldenſchaar' te deelen.

Het

Het dringen van Bosſu, de voorſpraak van den held
Wiens fierheid Aldegonde in vryheid had geſteld,
De vrees van in Bosſu een' Mondragon te vinden,
Bewerkten ſtraks 't ontſlag van Nasſaus eedle vrinden.
De Haarlemſche overheid, in vryheid, weent van vreugd,
Min om 't bewerkt ontſlag, dan om prins Nasſaus deugd;
Terwyl 's helds eedle zucht om vrinden by te ſpringen
Elk driftig yvren deed om in zyn gunst te dringen:
't Volk, door zyn deugd bekoord, ontzag noch dood noch pyn,
Wanneer 't zich wagen mogt om hem van nut te zyn.
Terwyl de landvoogd dus, hoe fel 't hem mogt verſtooren,
Zyne eedlen meerder dan zyn hovaardy moest hooren,
En zelfs, zyn wraak ter ſpyt, hen alles toe moest ſtaan,
De Haarlemſche overheid en Marnix moest ontſlaan,
Ja Nasſau yvrig werkte om overal de ſteden
Te doen in zyn belang, ter ſpyt des landvoogds, treden,
Kwam dappre Lodewyk zich leegren by Mastricht.
Davila, van zyn komst in 't heimlyk onderricht,
Verzuimde niet om ſtraks met al zyne oorlogsbenden,
Zo ſtil 't hem mooglyk was, zich naar dien kant te wenden.
De legers zyn welhaast ter moordery bereid;
Doch daar de breede Maas hen van elkander ſcheid,
Moet weêrzyds opperhoofd, met innerlyk misnoegen,
Zich naar 't bewegen van zyn' weêrpartyder voegen:
De woede pynigt zich in ieder oorlogsman,
Nu zy hare offers ziet, en die niet ſlachten kan.
Hoe fel Davilaas hart door wraak was ingenomen,
't Was zyn belang noch niet den vyand by te komen:
Zyn vyand moest door hem niet worden aangevat,
Voor dat hy langs den ſtroom hem eerst had afgemat.
Davilaas groot ontwerp beſtond in 't ſtrand te dekken,
Zó dat graaf Lodewyk niet door den ſtroom kon trekken;

En Lodewyks belang vereischte, dat zyn magt
Aan de overzy' der Maas in Brabant wierd gebragt.
De fiere Lodewyk zocht, op en neder trekkend',
En kunstig ieder togt voor 's vyands oog bedekkend',
Ten trots des breeden ſtrooms, en 's vyands waakzaamheid,
Den overtogt des ſtrooms te dekken met beleid;
Vergeefs! waar hy het ſtrand, by dag of nacht, genaakte,
Hy vond alom een wacht, die de overzy' bewaakte.
In 't eind', de ondoenlykheid beſpeurende om den vloed
Te klieven met zyn heir, om in het Spaanſche bloed
De ſmaad, en 't knagend' wee van Nederland te wreken,
Drong hem de nood den prins om onderſtand te ſmeeken.
De prins rukte in der yl, ten dienſte van 't gemeen,
Zo veel 't hem mooglyk was, zyn ſtoutſte volk byéén,
En zocht, met allen ſpoed, Kastiljes legerhoopen
Tot breking van hun magt aan Maas en Waal te nopen.
Zodra de Kastiljaan dien ſtouten togt verſtond,
En dat de prins zich reeds naby de Waal bevond,
Zond hy Mendoſa af, die Nasſau moest beletten
Ten dienst van Lodewyk den krygstogt voort te zetten.
De dappre Lodewyk, by Roermond 's prinſen togt
Vernemende, en bewust wat 's prinſen leger zocht,
Dorst ſtout by Roermonds wal den overtogt beſluiten;
Doch zag, gelyk voorheen, zyn' grootſchen toeleg ſtuiten.
De looze landvoogd had zo groot een overmagt,
Ten dienſte van zyn hof, in 't oorlogsveld gebragt,
Dat, zonder 't volk geſchikt om Willems heir te keeren,
Hy magts genoeg bezat om Lodewyk te deeren.
Dus trok die oorlogsman, geſtuit aan allen kant,
Langs de oevers van de Maas, met ſpoed, naar Gelderland;
En waar hy langs den vloed zich met zyn heir mogt wenden,
Davila trok op zy' hem na, met al zyn benden:

Waar

Waar ook het leger rustte, alom zag Nasſaus wacht
Aan de overzy' der Maas de Spaanſche legermagt.
Zodra graaf Lodewyk by Mook was aangekomen,
Wierd ſtraks de Graaf door 't heir zyns vyands ingenomen;
De Graaf, recht over Mook: dus hield de breede ſtroom
De legers noch vanéén, en beider woede in toom.
De prins, die dag aan dag Mendoſaas legerknechten
Ontruſtte, en niets meer zocht dan een beſlisſend vechten,
Zag, wat hy ook beſtond, door list of door geweld,
In zyne ontwerpen zich volſtrekt te leur geſteld:
De looze Kastiljaan, den ſtryd geenszins begeerend',
Sloeg ſlechts zyn' vyand gade, en ſtreed alleen verweerend'.
De prins, die dus geen veld op zynen vyand won,
En eindlyk duidlyk zag dat hy niets hopen kon
Van zyn geſmeed ontwerp, dat elk met recht moest ſtreelen,
Dat was, zyn' vyands magt te dwingen zich te deelen,
Beſloot, op 't hoogst beducht om Lodewyks gevaar,
Zyn volk te voegen by zyn' broeders oorlogsſchaar'.
Mendoſa, niet gezind om met den prins te ſtryden,
Zocht enkel hem van 't heir zyns broeders af te ſnyden,
En zond van 't geen de prins verrichtte in zyn gezigt
Davila ieder dag een duidelyk bericht.
Dat grimmig legerhoofd, Oranjes wit beſpeurend',
En 's helds geſmeed ontwerp voor zich gevaarlyk keurend',
Beſloot, zich dienend' van de wraakzucht des ſoldaats,
Een kans te wagen op zyn' vyands legerplaats.
De Valdez, ſchaars gezind een ſtout ontwerp te wagen,
Vond dit maal in 't ontwerp zyns amptgenoots behagen.
Die aanſlag, zeldſaam ſtout, was ſchrander uitgedacht:
Men moest by Graaf de Maas doorwaden in de nacht,
En daarna, vóór den dag, des vyands legerwallen,
Ter linker zy' van Mook, in 't heimlyk overvallen.

Davila had vooraf zyn' vyand loos misleid
Door 't valsch gerucht, met kunst aan allen kant verſpreid,
Dat 's krygsknechts morringen, en ziektens hem beletten
Om verder in dit jaar den veldtogt voort te zetten.
Ter gunst van dit bedrog, hield hy een lange poos,
Als dorst hy niets beſtaan, zyn benden werkeloos.
De brave Lodewyk, door deze list bedrogen,
Hield deze werkloosheid voor vrucht van onvermogen;
En om zyn oorlogsvolk, dat, waarlyk afgemat
Door zulk een' langen togt, de rust hoogst noodig had,
En, al te veel gevergd, in 't eind' zou morren kunnen,
By die gelegenheid een weinig rust te gunnen,
Beſloot hy, door 't ontwerp zyns broeders hoogst vernoegd,
Te rusten, tot de prins zich by hem had gevoegd.
Het nachtlicht, dat, door last van 't eeuwig Alvermogen,
Om wyze reden, zich nu eens aan 's ſterflings oogen
In vollen glans vertoont, dan eens ſlechts half verſchynt,
Dan weder hoornig blinkt, en dan eens gantsch verdwynt,
Was aan den hemeltrans het ſterflyk oog ontweken,
En liet de duisterheid nu heerſchen in die ſtreken
Die anders door zyn' glans, ontleend van 't zonnelicht,
Als zilver blinken voor des ſtervelings gezigt;
Wanneer Davilaas heir, ten dienst der Spaanſche woede,
Met dubblen yver, zich ten wreeden optogt ſpoedde.
De nacht hiertoe beſtemd, die ſchrikkelyke nacht,
Waarin de tiranny de hulp des moords verwacht,
Had in der moordren oog een' ongemeenen luister,
Schoon alles was bedekt door 't ſchrikverwekkendst duister.
't Verdubbeld nachtſloers dekt voor Lodewyks gezigt
Het geen zyn' vyands heir, tot zyn bederf, verricht,
Daar 't klettrend' wolkenvocht, ſchier ſtroomend' neêrgegoten,
't Gehoor belemmert van de kloekſte legergrooten.

De

De Valdez bood zichzelv' en zyne ruitren aan,
Om, boogsgewyz', de Maas iets hooger door te gaan
Dan 't voetvolk; dit ontwerp kon niet dan nuttig wezen:
Het voetvolk had dan min de kracht des ſtrooms te vreezen,
Dewyl de ruitery de kracht der ſtroomen brak,
En 't voetvolk trekken deed met eindloos meer gemak,
Dan dat het, onbeſchut, alleen door zich te ſluiten,
In zynen overtogt den ſtroom had moeten ſtuiten.
Het voetvolk, door dien dyk van ruitery beſchut
Voor 't dryven van den ſtroom, maakt zich den tyd ten nut,
En trekt, verbazend ſnel, door moordzucht ingenomen,
Naar de overzy' der Maas, om tot den ſlag te komen.
Davila ziet welhaast zyn fiere ruitery,
En ſtouten voetknecht, aan des Maasſtrooms overzy',
En ſchaart, op 't ſchuimend ſtrand, naauw' door zyn volk betreden,
Ondanks de duisterheid, zyn benden in geleden.
De krygsman Lodewyk, die, in zo naar een nacht,
Geen onderneming van een' zwakken vyand wacht,
Veel min een' ſtouten togt door de opgezwollen ſtroomen,
Rustte in zyn legertent, verr' van gevaar te ſchroomen.
Doch naauwlyks ryst de zon voor de oogen des ſoldaats,
Of 's vyands oorlogsmagt is voor de legerplaats;
En eer de held verſcheen by de opgeworpen wallen,
Wierd reeds aan allen kant zyn leger aangevallen.
De Paltsgraaf, die met roem het voetvolk lang gebood,
Was voor 's helds aankomst reeds door 't woedend ſtaal gedood.
Graaf Hendrik, 't moedig hoofd van Nasſaus ruiterbenden,
Die broeder van den prins, getroffen in de lenden,
Vocht noch gelyk een leeuw, die, om zyn wond verwoed,
Te meer word aangehitst door dorst naar 's jagers bloed.
Verraste Lodewyk, gegriefd in zynen broeder,
Door wanhoop vlug en ſterk, en door zyn ſpyt verwoeder

Dan ooit, valt met zyn kling, in zyn gezwinde hand,
Kastiljes magten aan, bied heftig wederſtand,
Doet, in de verſche breuk der felbeſtormde wallen,
Meer dan één' Kastiljaan in 't ſtof ter nedervallen,
Stuit, met één hand vol volk, een wyl het beulenrot,
En tart met leeuwenmoed het gruwzaam dreigend' lot.
Met wond op wond doorgriefd weêrſtaat hy 's vyands ſlagen!
De dood ſcheen zelfs den held noch achting toe te dragen:
't Was of haar wreede hand, hem dreigend' met den ſlag,
Daar ze alles nedervelt, zyn krygsdeugd noch ontzag,
En of 't bloedgierig ſpook door zelfſtryd waar' bevangen
Den held te treffen, of, ter gunst van haar belangen,
Te ſparen, daar haar woede, alleen op moord bedacht,
Van zyn gevreesde vuist noch meerder offers wacht.
Haar opgeheven hand doet Hendrik nedervallen,
En zwaait haar moordgeweer in de overheerde wallen.
Bedrukte Lodewyk, op 't zien van Hendriks dood,
Stelt, dol van ſpyt, zyn borst aan 's monſters woede bloot,
En dwingt, zich ſtortende in den drang van 's vyands ſcharen,
De dood, die noch hem ſpaart, hem langer niet te ſparen.
Daar treft haar moordgeweer zyn borst op 't onvoorzienst'!
En door dien fellen ſlag bewyst zy noch hem dienst,
Door zyn gevoelig hart van bittre ſmart te ontheffen,
Waarmeê 't geſchrei des lands hem, om zyn lot, zou treffen.
Na 't ſneuvlen van den held, betoont de Kastiljaan
Zyn' ouden lust tot moord, door alles neêr te ſlaan
Wat, Lodewyk ter wraak, noch ſtout durft weêrſtand bieden,
Of zich gevangen geeft, of vruchtloos tracht te ontvlieden.
In 't kort, geen tiende deel van Nasſaus oorlogsvolk
Ontkwam 't bloeddorstig woên van Spanjes oorlogsdolk.
De prins, den gantſchen dag na die ontmenschte ſlachting
Onkundig van den ſlag, trok nader, in verwachting

Van

Van zich, in 't eind', ter ſpyt van 't heir dat hem weêrſtond,
Te voegen by het heir dat zich by Mook bevond;
Doch kreeg, in 't holst der nacht, door een' der vlugtelingen,
Die zelf de teekens droeg der Kastiljaanſche klingen.
In zyn' gekurven huid, bemorst met bloed en ſlyk,
't Afgryſelyk bericht van 't lot van Lodewyk,
Van zyne en Hendriks dood, en 's Paltsgraafs deerlyk ſneven.
De prins, die Lodewyk gelyk zyn eigen leven
Beminde, en Hendrik ſteeds bemind had en geacht,
Bezwymde ſchier van druk; doch was terſtond bedacht,
Verr' van om Lodewyk of Hendriks dood te weenen,
Davilaas oorlogsmagt, die zich nu zou veréénen
En ongetwyfeld hem daarna ter nederſlaan,
Zo ras 't hem mooglyk was, zelfs vóór den dag, te ontgaan.
Hy deelt, wat bittre ſmart zyn' boezem hield beſloten,
't Bevel des aftogts uit aan al zyn togtgenooten,
Met zo bedaard een' geest dat ieder ſtond verrukt,
En niemant merken kon wat ſmart hem heimlyk drukt.
In 't eind', na 't ſiddrend' heir voor overval te dekken,
Beſloot hy tot in 't hart van Holland weg te trekken;
En trok die nacht zo verre, en met zo veel beleid,
Dat vóór den morgen 't heir reeds was in zekerheid.
De blonde dageraad, geſierd met rozenkaken,
Kwam, met een' zagten tred, de vale kim genaken,
Daar hy, terwyl de nacht op zyn verſchyning vlood,
In 't Oost' de gouden poort van 't zonnehof ontſloot;
Wanneer Mendosſaas hart, dat nu van trotsheid blaakte,
En nu naar 't uur des ſlags, hem eertyds vreeslyk, haakte,
Zich ſtreelde dat 's volks moed, en Nasſaus bittre rouw,
Hem, zonder 't minst gevaar, de zege ſchenken zou.
Doch naauwlyks was de zon met haar verlichtend wezen,
Voor 't oog des Kastiljaans ter Oostkimme uitgerezen,

Of

Of 't moordgezinde heir, waarheen Mendosſa ziet,
Waarheen hy boden zend, verneemt den vyand niet.
Door Willems ſpoed verrast, beſluit hy, vol misnoegen,
Zich ſtraks, te Mook, by 't heir zyns opperhoofds te voegen:
De wreedaart had den prins met yver nagezet,
Was 't hem niet door de vrees voor Nasſaus list belet.
De prins, in zekerheid het Spaanſche heir ontweken,
Hoort nu, in eenzaamheid, de ſtem der droefheid ſpreken:
Hy had, om zyn belang, die ſtem geſmoord met ſmart;
Thans ſprak zy door zyn' mond de taal van 't ſchreijend' hart:
Geliefde Lodewyk! gy zyt dan omgekomen!
Myn Hendrik is met u dan 't levenslicht benomen!
ô Broeders! al myn troost in 't aardſche tranendal,
In al uw leven groot, meest groot in uwèn val,
Daar een gewisſe dood uw' moed niet kon doen beven:
Gy hebt voor eeuwig, ach! voor eeuwig! my begeven!
Voor eeuwig! Lodewyk!... Wie dacht, na 't gruwzaam leed
Dat om uw lyfsgevaar by Bergen my beſtreed,
Daar Alvaas byl u dreigde, of 't ſtaal van zyn barbaren,
Daar 't echter God behaagde u, my ten troost, te ſparen;
Wie dacht toen dat die droeve en heugchelyke dag
De laatſte dag zou zyn dat ik myn' broeder zag!
Hoe ſpoedig zyt ge in 't graf uw' broeder nagetreden,
Uw' broeder, die zo fier zyn' vyand heeft beſtreden,
Uw' broeder, die, door 't ſtaal van Arenberg gewond,
In 't ſneuvlen Arenberg zo ſtout ten grave zond!
God! moest Gy Nasſaus arm ten ſteun der vryheid kiezen,
Om hem zyn broeders, hem zo waard! te doen verliezen!
Drie broeders!... Groote God! doemt Gy my tot die pyn!...
Zyn 't Uw beproevingen! ik zal te vrede zyn.
Maar wilt Ge altyd in 't veld myn legers zien bezweken,
Laat, daar Gy Zeeland helpt, de Zeeuwſche vloot my wreken.

Be-

Behaagt het U ter zee de vryheid voor te ſtaan
Door 'tZeeuwsch enHollands volk,'k neem hen voor broeders aan!
Stil, door Uw' troost, de ſmart in myn beroerde zinnen,
Voor 't minst, laat my myn' rouw voor 't oog des volks verwinnen.
De dwangzucht zie my groot in harden tegenſpoed,
En Neêrlands zuchtend volk ſchepp' moed uit mynen moed!

WILLEM DE EERSTE.

DERTIENDE ZANG.

De Godheid, voor den mensch hoogst goed in al haar daden,
Schonk ons, door 't prangend juk der tegenheên beladen,
Twee troosters, waarlyk groot! wat ſmart de ſterfling lyd,
Elks eerbied dubbelwaard'! den Godsdienst en den tyd.
De eerſte, uit Godzelv' geteeld, gebied ons by bedroeving
De roê te kusſchen die ons tuchtigt ter beproeving;
Daar de ander, die, (daar hy Gods raadspaleis doorloopt,
En eindlyk 't duister lot des ſtervelings ontknoopt,)
Het ſchepſel, door den druk in 't zuchtend hart beſtreden,
Gedurig wikklende in een' drang van bezigheden,
't Gevoel zyns ongeluks allengs min ſmartlyk maakt,
En eindelyk geheel de droefheidbanden ſlaakt.
De vrome en ſchrandre prins, gewoon, in 't hevigst nypen
Des noods, altyd de hulp des eerſten aan te grypen,
Voelt, door zyn' byſtand, haast het bitter ſchreijend hart
Ontheffen van den last der onverdraagbre ſmart;
Terwyl de laatſte, hem gedurig bezigheden
Verſchaffende, ieder dag hem nopend' tot het ſmeden
Van nutte ontwerpen in 's lands wreeden tegenſpoed,
Allengs zyn' broeders lot in hem min ſpreken doet.
Door zorg voor 't zuchtend land in 't edel hart benepen,
Streelt hem het ſtout beſtaan van Zeelands oorlogsſchepen.
Die kielen, van haar ſchade, in 't ſlaan op 't vloeijend veld
Niet verr' van Romerswaal bekomen, gantsch herſteld,
Beſtookten niet alleen op zee de Spaanſche magten;
Maar niet één Spaanſche kiel kon zich beveiligd achten

Door

Door landgeſchut gedekt, in haven, of op reê;
In 't kort, de dappre Zeeuw was meester van de zee;
Dus wierd de trouwe held wel meest door zorg gedreven,
Om 's vyands oorlogsmagt te land te wederſtreven.
Requeſens, die zyn doel nooit uit het oog verloor,
Gaf nooit, als Alva deed, de zorgloosheid gehoor:
Hy leed geen nederlaag die hy niet zocht te wreken;
Ook liet hy 't nooit by de eer der overwinning ſteken:
De zege, wat daardoor zyn fiere vyand leed,
Was voor zyn hart geen zege, indien hy, ſteeds gereed
Tot alles wat het land tot nadeel kon verſtrekken,
Niet ſtraks een voordeel uit zyn zegepraal kon trekken.
Zyn oogmerk, na 't verſlaan van dappren Lodewyk,
Was 't land te teistren aan drie kanten te gelyk.
Bewust dat Nasſaus prins van Zeelands watermagten,
En Hollands trouwe hulp alleen zyn heil moest wachten,
Beſloot hy andermaal den Zeeuwſchen heldenmoed,
Door Spanjes overmagt, te ſnuiken op den vloed;
En tevens Holland, door Kastiljes dwingelanden,
Verdeeld in hoopen, aan twee zyden aan te randen.
Dus zou de fiere prins, alom in 't naauw gebragt,
Niet weten waar zich 't eerst te wenden met zyn magt;
Doch deze, ſchoon 't ontwerp des landvoogds elk deed beven,
Bezat de groote kunst om ieder moed te geven.
Zyn onverwachte moed in 't ſchriklykst landgevaar
Verrukt den oorlogsman, vertroost de burgerſchaar',
En doet den wreeden ſchrik, bekwaam het land te deeren,
Eénsſlags in heldenmoed, ten dienst van 't land, verkeeren.
Zo geeft de heldre baak, die 't zeevolk onverwacht
In de oogen ſchynt, wanneer 't, by 't nadren van de nacht,
Op eene uitheemſche kust gedreigd met doodlyk ſtranden,
Door onweêrſtaanbren ſchrik zich hevig aan voelt randen,

De zielen binnen boord éénsſlags een' nieuwen moed.
Elk wierd door Nasſaus taal genoopt om goed noch bloed,
Tot heil des lands, belaagd door vreemde moordenaren,
Tirannen zelfs der ziel, meest ſchuim van volk, te ſparen.
Elk ſtad den prins getrouw zwoer ſtout, ten dienst van 't land,
De Spaanſche tiranny den fierſten tegenſtand;
Elk burger, door den prins tot ſtoutheid aangedreven,
Zwoer om als oorlogsman van krygsdeugd blyk te geven.
De landvoogd, binnen Gent, vergaêrde midlerwyl
De hoofden van zyn land- en zeemagt in der yl,
En deelde aan zynen raad de ontwerpen die hy ſmeedde,
Ten val des fieren prins en Neêrlands volken, mede.
Elk hopman keurt niet ſlechts des landvoogds oogmerk goed,
Maar blaakt, op hoop van zege, in fieren heldenmoed;
Begeerte om 't werktuig tot bederf des lands te wezen,
En dorst naar ketterbloed was op 't gelaat te lezen.
't Verſlaan van Lodewyk gaf 't Kastiljaanſche hart,
Hovaardig uit den aart, een' moed die alles tart.
De landvoogd zag met vreugd zyn trotſe hovelingen
Naar de eer van 't hoog bewint des heirs in Holland dingen;
Maar niet één Kastiljaan, hoe heet naar Neêrlands ſtraf,
Scheen gretig naar 't bezit van Spanjes waterſtaf:
Der Zeeuwen krygsgeluk en ſtoutheid op de ſtroomen
Had ieder Kastiljaan den moed op zee benomen;
Geen Spanjaard, hoe vol moed en yver, was belust
Om langs den Zeeuwſchen ſtroom, of op de Zeeuwſche kust,
Tot Spanjes hoon berucht door Spanjes nederlagen,
Als opperhoofd der vloot eene oorlogskans te wagen.
Daar elk dien rang ontwykt, daagt Haamſteê rustig op;
Een' kloeken eik gelyk, wiens trotſe bladertop
Een' woesten ſtorm braveert, door wiens geducht vermogen
Schier aller boomen top word tot aan de aard' gebogen.

Dees

Dees grimmige oorlogsman, die ſteun van 's landvoogds raad,
Verblind door hovaardy, gedreven door zyn' haat
Tot Nasſau; van zyn' moed en wysheid vol verwachting,
Beſchouwde 't Zeeuwſche volk met de uiterſte verachting.
Hy ſchreef der Zeeuwen zege in 't ſlaan op kust en vloed
Slechts toe aan hun geluk, niet aan hunn' heldenmoed.
De nyd, de booste drift die ooit ons kan bevangen,
Had zyn onſtuimig hart, voor lang reeds, doen verlangen
Om met Boiſot, wiens roem in 't heimlyk hem verdroot,
Een kans te wagen tot bederf der Zeeuwſche vloot.
De trotſe koningsſlaaf, het uur geboren ziende
Waarin het lot zyn hoop ter ſtaatsverhooging diende,
Drong, op de ſterkſte wyz', den fieren landvoogd aan
Om hem het hoog bewint der zeemagt toe te ſtaan.
Requeſens, die 's helds ſpyt voor zich hoogst dienstig achtte,
En van zyn' nyd en wraak een meesterſtuk verwachtte,
Voldeed zyn' fieren eisch, en zond, den Zeeuw ten val,
Als admiraal der vloot hem naar Antwerpens wal;
Daar hy, met allen ſpoed, de zeemagt toe moest rusten,
Waarmeê hy kruiſen zoude op Zeelands ſtroom en kusten.
Zyn halsvrind Chevréaux, min hoofdman dan barbaar,
Meer held in plundering dan held in krygsgevaar,
Min meester in den ſtryd dan in het burgerplagen,
Zag, op zyn bede, zich de benden opgedragen
Geſchikt, als 't groote heir voor Leidens muur zou ſtaan,
Om op Noordhollands grond op Sonoy los te gaan.
De Valdez, uitgeleerd in ſteden aan te vallen,
Trok met de grootſte magt ten val der Leidſche wallen.
Romero, van zyn krankte intusſchen gantsch herſteld,
Trok nevens hem als hoofd van 't Spaanſche heir te veld:
De Valdez moest alleen het ſtreng beleg gebieden;
Romero was het hoofd der ſtrydende oorlogslieden.

Boiſot, die, als de prins, byna in ieder ſtad,
Maar meest aan 's landvoogds hof, zyn zendelingen had,
Kreeg naauw' bericht van 't lot gedreigd aan Zeelands ſtroomen,
Of nam terſtond beſluit den vyand voor te komen.
De held, op 't hooren dat het hoofd der Spaanſche magt
Zyne oorlogsſchepen zelfs niet dekte door een wacht,
En, zorgloos, vóór de ſtad daar hy de vloot vergaêrde
De ſterktens aan den ſtroom en haven ſlecht bewaarde,
Ja dat hy voor Oordam, naby Antwerpens muur,
Zyn ſcheepsmagt ankren deed; beſloot door 't Zeeuwſche vuur
De kielen vóór die ſterkte, op 't ſpoedigst, aan te randen,
En, tot op 't water toe, ſtoutmoedig af te branden.
Hy ſlaat dat groot ontwerp zyn trouwe Zeeuwen voor:
Dit zegepralend volk geeft hem niet ſlechts gehoor,
Maar wenscht op 't oogenblik, verhit op 't ſtout vernielen,
De toorts te ſlingren in het hart der Spaanſche kielen.
't Schreeuwt alles: Zeewaarts heen! Lang leve onze admiraal!
Dat God door zynen arm het Spaansch geweld bepaal'!
Boiſot, vol vreugd op 't zien hoe zyne vlotelingen
Vol yver op 't vertrek der Zeeuwſche kielen dringen,
Spoed zich ten aftogt, en beſluit de Spaanſche magt
Niet aan te tasten dan begunſtigd van de nacht.
Hy doet tot dit gevecht het alles toebereiden;
En opdat zich zyn volk by nacht zou onderſcheiden
In 't ſtout beſpringen van den wreeden Kastiljaan,
Schonk hy elk vlotelíng een witten halve maan,
Die 't volk op 't moedig hoofd moest plaatſen, om in 't ſtryden
By 't flaauwe licht der nacht elkaêr te kunnen myden.
De Zeeuw roemt om die vond zyn' dappren admiraal
Nu ſterker dan voorheen, en durft, met fiere taal,
Rondom den held geknield, by 't kusſchen zyner handen,
Den val verzekren van 's lands trotſe dwingelanden;

Ja,

Ja, meer dan ooit, verhit om op den vloed te ſlaan,
Was 't zeevolk met dit merk op hoed noch muts voldaan:
Neen! om hunn' bittren haat tot 's lands tirannen te uiten,
Dorst dat groothartig volk, door drift vervoerd, beſluiten,
Om, ſchimpende op 't geweld dat dorstte naar hun bloed,
„ Veel liever Turksch dan Spaansch" te ſchryven op den hoed.
De fiere Zeeuw, gereed van Vliſſingen te ſcheiden,
Deed in Antwerpens muur alom 't gerucht verſpreiden,
Dat Zeelands watermagt gebrek aan alles leed.
Die welbedachte list was door Boiſot geſmeed,
Om Haamſteê, veel te trots om voor de vloot te waken,
En zorgloos uit den aart, meer zorgeloos te maken.
Zo bragt, in vroeger tyd, de ſchrandre Hannibal
Door zyn misleidingen 't Romeinſche heir ten val;
Dus deed Boiſot, als hy, ſomtyds meer door zyn oordeel,
Dan door zyn' heldenmoed met 's vyands misſlag voordeel.
Het zorgloos opperhoofd der Spaanſche watermagt
Was midlerwyl alleen in ſtad en vloot bedacht,
Terwyl gebrek aan volk hem voor Oordam deed blyven,
Den tyd, voor hem te lang, door wulpſche vreugdbedryven
Te korten; en, misleid door Zeelands admiraal,
Gaf hy, zyn' vorst ter eer, zyn volk een vreugdemaal.
Boiſot was midlerwyl in 't heimlyk afgevaren,
En naderde ieder uur zyn' vyand op de baren.
Hy meet den loop des tyds, en houd, zolang het licht
Der zon noch blinkt, zyn vloot uit 's Kastiljaans gezigt.
De zilvren avondſter blonk naauwlyks aan de kimmen,
Men zag de vale nacht in 't nevlig Oosten klimmen,
In 't ſtarrenryk gewaad bevallig opgekleed,
Als Zeelands admiraal zyn ſcheepsmagt nadren deed.
De nacht had naauw' de helft van haren togt voltogen, (oogen,
Of 't vuur der Spaanſche vloot ſcheen 't Zeeuwſche volk in de
Ont-

Ontſtekende in elks hart noch meer dien heldenmoed,
Die veelmaals doodlyk was voor Spanjes moordgebroed:
De Zeeuw, om op één' ſprong zyn' vyand aan te randen,
Deed, in het tegendeel, geen enkel ſcheepsvuur branden.
Aan Spanjes vlootvoogds disch, daar niemant leed verwacht,
Word midlerwyl het glas elkander toegebragt:
Het vloothoofd zelf, door kracht des ſterken wyns bevangen,
Laat magtloos op zyn bank de ſlappe leden hangen;
Elk gast, beneveld, als zyn leidsman, de admiraal,
Vermaakt zich met gezwets, of zinnelooze taal;
Het ſcheepsvolk, op het ſpoor der opperhoofden, dronken,
Ligt op en tusſchen 't dek, of in de kooi te ronken.
De kiel van held Boiſot dryft Haamſteês kiel aan boord,
Daar hy noch wacht verneemt, noch iemant roepen hoort.
Hy doet daarop terſtond zyn ſtoutſte vlotelingen
Op 's vyands admiraal behendig overſpringen,
En treed, daar niets hem ſtuit, op 't prachtig bovendek,
En daarna met zyn' ſtoet in 's admiraals vertrek.
De minst benevelden van Haamſteês wulpſche gasten
Beſtaan, op 't zien des Zeeuws, naar 't zydgeweer te tasten;
Doch 's overwinnaars vuist zend hen door 't vreeslyk ſtaal
Ten afgrond, uit de vreugd van Haamſteês dartel maal.
Al de andren, achtende al hunn' tegenſtand te ſpade,
Verzoeken, ſtaamlend', hunn' verwinnaar lyfsgenade.
Slechts Haamſteê, die aan 't eind' des vollen tafels zat,
Als gastheer, onvermoeid, elk voorgedronken had,
En meerder door den wyn dan de andren was bezeten,
Dorst zich met held Boiſot een' redentwist vermeten,
Wil opſtaan, en, kon 't zyn, betoonen aan Boiſot
Dat hy niet dronken is, gelyk zyn oorlogsrot;
Doch valt weêr op zyn bank, als wierd hy neêrgeſlagen.
De beenen weigeren het ligchaam te onderſchragen;

Het

Het ſpraaklid, door den wyn belemmerd, weigert hem
Den dienst: dus uit hy zich met zulk een vreemde ſtem,
In zo verward een taal, dat zy die hem aanſchouwden
Bezwaarlyk van gelagch zich konden wederhouden.
Boiſot, dit ſchouwſpel moê, gebied zyne oorlogsſchaar',
Met eedlen ernst, terſtond den ſchrandren redenaar,
Wien 't gaan niet mooglyk was, naar 't rustvertrek te dragen;
En voorts de lyken door zyn ſtaal ter neêrgeſlagen
Te werpen in den vloed; daar hy elk opperhoofd
Terſtond ontwaapnen doet, en lyfsgenaê belooft.
Zyn fel verbitterd volk, bezwaarlyk in te toomen,
Doet midlerwyl het ſchip van 't bloed des vyands ſtroomen:
De Zeeuw woed ſchriklyk op den wreeden Kastiljaan!
All' wat het ſtaal ontkomt moet in den vloed vergaan.
Men groeit op Haamſteês kiel alleen niet in 't ontzielen:
De dood ſpookt overal in Spanjes oorlogskielen!
Het ſchreeuwen om genade, een aklig ach! en wee!
Een naar geroep van „help!" van 't volk, dat in de zee
Vergeefs de krachten ſpilt om zich de dood te ontrukken,
Verkondigt aan het ſtrand des zeemans ongelukken.
Het krygsvolk in Oordam, voor 't Zeeuwsch geweld beducht,
Laat alles in den loop, en red zich door de vlugt.
't Geroep dat Zeelands vloot is voor de ſtad verſchenen
Helpt gantsch Antwerpen ſtraks, vol ſiddring, op de beenen:
Men jammert, ſchreeuwt en ſchreit, en brengt tot tegenſtand,
Met moeite, al 't oorlogsvolk der bange ſtad op 't ſtrand.
De Zeeuwen midlerwyl, naardien zy klaar begrepen
De gantſche Spaanſche vloot niet meê te kunnen ſleepen,
Beſloten ieder kiel, die van Antwerpens muur
Niet meê te ſleepen was, op te offren aan het vuur.
Hiertoe wierd ſpoed vereischt: de vloed was ſchier verloopen;
Men kon van de ebbe alleen een' goeden aftogt hopen.

Terſtond zet Zeelands toorts die kielen in den brand.
Al de andren, door den Zeeuw ſtoutmoedig overmand,
Doorklieven, voortgeſleept, alreê de vlugge ſtroomen,
En worden in triomf naar Zeeland meêgenomen.
De lieflyke avondbô, die in het Westen praalt
Wanneer de zon, aan 't eind' van hare dagreis, daalt,
En die we in 't ſlonkrende Oost, by 't vliên der duisterheden
In 't Westen, 't zonnelicht, als dagbô, voor zien treden,
Begroette alreê den Zeeuw; al 't Oosten ſtond in vuur;
Wanneer dit moedig volk, door de eb, voor Lilloos muur,
Dien 't niet vermyden kon om naar zyn kust te varen,
De vloot genaderd zag: Kastiljes oorlogsſcharen,
Op 't zien van Zeelands magt, die zeilend' ſtadwaarts ſchoot,
Vloog driftig naar 't geſchut ten val der Zeeuwſche vloot.
Boiſot, wiens hoogst belang vereischte om niet te vechten,
Verzekerd dat zyn vloot met vrucht niets uit kon rechten
In 't ſlaan met ſchansſen door natuur en kunst verſterkt,
Beſluit terſtond een daad die 's vyands wraak beperkt:
Hy doet den admiraal en zyn gevangen vrinden,
Geketend, in het wand der Zeeuwſche masten binden.
Elk hunner, min door ſlaap ontnuchterd dan door ſchrik,
Schreeuwt wat hy ſchreeuwen kan, daar ieder oogenblik
De kogels van hun volk, in 't ſnorren door de kielen
Des onverſchrokken Zeeuws, hen dreigen wreed te ontzielen,
Hou op! in 's Hemels naam! hou op! en ſchiet niet meer!
De ſchrik ontwringt het volk van Lillo 't moordgeweer;
De Spaanſche donder zwygt: de woedende oorlogsſcharen
Zien zich met ſmart gedoemd, om Haamſteês hoofd te ſparen,
Den Zeeuw, die Spanje hoont met ſchimpend vreugdgerucht,
Niet meer te ſtooren in zyn gloriryke vlugt.
Terwyl de dappre Zeeuw dus roemryk op de ſtroomen
Den wreeden Kastiljaan in tyds was voorgekomen,

En

En 's landvoogds groot ontwerp ter zee verydeld had,
Deed Valdez door zyn heir de fiere Leidſche ſtad,
Gereed tot tegenſtand, van allen kant omringen.
Het ovrig volk, gereed Noordholland in te dringen,
Door wreeden Chevréaux te Haarlem ſaam' gebragt,
Trok vast op Sonoy aan, die Spanjes oorlogsmagt
Niet verr' van Ilpendam beſloot het hoofd te bieden.
Held Sonoy, ſchoon hy 't bloed voelt in zyne adren zieden
Van gramſchap, op 't gerucht dat Chevréaux genaakt
Hoort meerder 's lands belang dan 't vuur dat in hem blaakt:
Verr' van op de overmagt onzinnig aan te trekken,
Beſloot hy ſtraks zyn volk door ſchans by ſchans te dekken,
Zó dat de Spaanſche magt, wat die ook mogt beſtaan,
Nooit dan met zwaar verlies hem uit het veld kon ſlaan.
Het land recht vóór zyn heir met ſloot by ſloot doorſneden
Belet den Kastiljaan te trekken in geleden.
Dus wierd de Spanjaard door deez' loozen oorlogsheld
Gedwongen werkloos zich te leegren op het veld.
De trotſe Chevréaux, meer wreed dan ſtout in 't vechten,
Raast, knarstand, vloekt en ſcheld nu hy niets uit kan rechten;
Daar 't moordziek oorlogsvolk, vervoerd door bittre ſpyt,
Hem, die niets wagen wil, zyn lafheid ſtout verwyt.
Held Sonoy had zodra die morring niet vernomen,
En dat het Spaanſche volk zocht aan den man te komen,
Daar 't leger was verdeeld door onderlingen twist,
Of ſmeed op 't oogenblik een ſchrandere oorlogslist.
Hy nam ter zy' des heirs een gantſche buurt gehuchten,
Waaruit de landliên, op de komst der legers, vlugtten,
Ten ſpoedigſte in bezit, in 't holſte van de nacht:
Een goed getal geſchut, ter zy' dier buurt gebragt,
En dus verborgen als de vyand aan kwam trekken,
Moest onverhoeds het veld met Spaanſche lyken dekken.

Het volk der ſchansſen nam, als waar' het hoogst beducht
Voor Spanjes overmagt, op Sonoys last de vlugt.
Zodra de Kastiljaan Noordhollands volk zag wyken,
Deed elk in 't Spaanſche heir zyn muitzucht ſtouter blyken:
Men dreigt den veldheer, en de woeste legerknecht
Dwingt hem oproerig ſtraks te ſtemmen in 't gevecht.
Men trekt de ſlooten door, en ziet aan alle zyden
Noordhollands oorlogsvolk, vol angst, den ſlag vermyden;
't Wykt alles achterwaarts, met ongemeenen ſpoed,
En dees geveinsde vlugt geeft Spanjes benden moed.
In 't eind' komt Chevréaux ter zyde der gehuchten,
En trekt ontſchaard voorby, om hen die driftig vlugtten
Te ontzielen door de kling, of door het vliegend lood:
Maar naauwlyks ſtaat de zy' des Spaanſchen legers bloot
Voor 't loos bedekt geſchut, of Sonoys benden zwenken,
En houden éénsſlags ſtand, alleen op 's veldheers wenken.
Terſtond braakt al 't geſchut het moordende ingewand
Op Spanjes moordgebroed, en maakt aan allen kant
Een ſchriklyke opening in 't midden van de benden.
Straks tracht Kastiljes volk zich achterwaarts te wenden;
Doch word door 't handgeweer van Sonoys heldenſtoet,
Gedekt door hut en muur, met goed gevolg begroet;
Terwyl, op 't oogenblik, Noordhollands vlugtelingen
't Verraste Spaanſche heir in zyde en lenden dringen.
De laffe Chevréaux, die trotſe koningsſlaaf,
Schreeuwt angſtig: ſpaart my 't lyf; eischt losgeld: 'k ben een graaf!
Vergeefs: Noordhollands ſtaal ſtraft dezen landbelager;
En 's overwinnaars voet vertreed dien burgerplager.
In 't eind', het Spaanſche volk, door 't vallen van hun hoofd,
Dat hen den ſtryd ontried, éénsſlags van moed beroofd,
En onherſtelbaar uit elkanderen gedreven,
Was nu alleen bedacht op 't redden van hun leven.

All'

All' wat door vuur en ſtaal niet ſtraks word omgebragt
Moet ſneuvlen in moeras, in ſlyk, in ſloot of gracht.
Alleen dat deel van 't heir dat ſlechts zich had bewogen,
Doch van de legerplaats noch niet was weg getogen,
En dus in 't watrig land zich niet begeven had,
Ontvlugtte in Haarlems muur en voor de fiere ſtad,
Door Valdez heir omringd, Noordhollands oorlogsſcharen;
En trof met fellen ſchrik het hart van 's lands barbaren.
Requeſens, door 't bericht van dien verwoeden ſlag,
En 't lot der Spaanſche vloot, dat hem op éénen dag,
Byna in 't eigenſte uur, te kennen wierd gegeven,
Tracht in 't verſlagen hart den moed te doen herleven.
Hy zoekt, door yzing en verwondering verheerd,
In zich die kracht van geest die hy voor 't eerst ontbeert.
Het zy zich 't hart verweet, dat hy hoogst onrechtvaardig
Een volk bevocht met recht een beter noodlot waardig;
Het zy dit zelfverwyt hem heimlyk duchten deed,
Dat 's Hemels oppermagt voor Neêrlands volken ſtreed;
Het zy dat 's menſchen hart, in 't rusteloos bedoelen
Van ſnoode ontwerpen, inderdaad voor 't voorgevoelen
Van dreigend ongeluk ééns vatbaar wezen kan;
Hoe 't zy, Requeſens was dit uur geenszins de man
Die, meester van zichzelv', in 't heetst der nederlagen,
Gelyk altyd voorheen, zich moedig kon gedragen.
Nochtans begreep hy klaar, dat uiterlyke ſmart
En ſiddring werken zou op 's krygsvolks wrokkend hart;
Dus door den angst genoopt om zynen angst te ontveinzen,
Gelukt hem, na veel ſtryds, het ſmooren der gepeinzen;
Daar hy in 't hart des volks de heldendrift ontſteekt,
Die zyn beſtreden hart, op wraak verhit, ontbreekt.
De Valdez midlerwyl, na 't welbezorgd omringen
Des Leidſchen wals, zocht ſlechts die fiere ſtad te dwingen

Door 't ſnydend hongerszwaard, meer vreeslyk dan het ſtaal,
En vleide in brief by brief de ſtad met goed onthaal.
Daar Neêrlands volk het best door zagtheid was te winnen,
Zoekt hy door vleijery te werken op hun zinnen;
Doch 't volk, te menigmaal door 't Spaansch gevlei misleid,
Gelooft den Spanjaard minst wanneer hy ſtreelendst vleit.
De veldheer, verr' van ooit een' brief weêrom te krygen,
Bekwam geen antwoord dan een hoogst verſmadend zwygen;
Al 't antwoord van de ſtad was verder ſchoot by ſchoot:
De Spaanſche ſchansſen zyn tooneelen van de dood!
Kastiljes krygsrot dreigt; de ſtad verzweert te buigen;
Men moord dus dagelyks elkaêr met oorlogstuigen.
Romeroos ongeduld dreef daaglyks Valdez aan,
Om 't volk, door hem geleid, het ſtormen toe te ſtaan.
De veldheer was gewis in zyn ontwerp getreden,
En Leiden had misſchien zo heftig niet geſtreden;
Zo niet een ſamenloop van vele omſtandigheên
De Valdez had belet om tot den ſtorm te treên,
En tevens 't Leidſche volk in 't nypendst hunner plagen
Geduldig had gemaakt, en ſtout om 't all' te wagen.
De Valdez weigering om door een' forsſen ſtorm
Den muur die hem weêrſtond te bonzen uit zyn' vorm;
En Leidens lydſaamheid en ſtoute krygsbedryven,
Zyn aan twee redenen byzonder toe te ſchryven.
De Valdez, tot den togt naar Leiden ongereed,
Had binnen 's Gravenhage een gantſche maand beſteed,
Om all' 't geen dienſtig was voor 't Leidsch beleg te ſchikken:
't Geval, dat menigmaal, in weinige oogenblikken,
Door loutre kleinigheên, veranderingen baart
In groote ontwerpen, hun volvoeringen verzwaart,
Of lichter maakt, daar 't ſpot met 's menſchen yvrig poogen,
Bragt Valdez onverhoeds een jonge maagd voor de oogen.

Zy

Zy was, op 't nadren van den wreeden Kastiljaan,
Haar maagſchap, vrinden en den Leidſchen muur ontgaan;
En kwynde in 's Gravenhage om 't wee een ſtad beſchoren
Waarin haar maagſchap woonde, en daar zy was geboren.
Zy, ongemeen bemind van haar beroemd geſlacht,
Was door haar oudren zelv' in zekerheid gebragt;
Naardien geen ſterfling wist wat lot de Leidſche wallen,
Door 't Spaansch geweld verheerd, in 't eind' ten deel zou vallen;
Terwyl haar maagſchap zelf volſtrekt beſloten had
Hun lot te hechten aan het lot der trouwe ſtad.
Innemendheid van ſpraak, bekoorlykheid van zeden,
Een vrindlyk aangezigt, de juistgevormdſte leden,
De friſe roos der wang, het lieflyk tintlend git,
Of liever 't flonkrend vuur dat onder 't voorhoofd zit,
Waarboven op het ſchoonst twee zwarte boogen pronken,
Een lagch vol majesteit, verſterkt door eerbaar lonken,
Het glimmend zwart van 't hair, de blankheid van de leên,
't Maakte alles in elks oog dees ſchoonheid ongemeen.
Doch 't geen haar bovenal wel meest bekoorlyk maakte
Was, dat haar boezem nooit van dwaze trotsheid blaakte,
Wanneer zy door 't gevlei de ſchoonſte wierd genoemd:
Zy kent haar ſchoonheid niet, ſchoon elk haar ſchoonheid roemt.
Zy tracht, verr' van door kunst het oog tot zich te trekken,
Uit zedigheid, haar ſchoon voor 's vleijers oog te dekken;
Een jonge roos gelyk, die, pralende op haar ſteel,
De tedre bladen ſluit voor Zephirs ſterkst geſtreel;
Doch, zich ontſluitende op 't gekusch der zonneſtralen,
Met vreugd dien zagten gloed voelt in haar' boezem dalen.
De Valdez, hoogst verrukt op 't zien van deze maagd,
(Die, ſchoon 't gelaat den rouw om Leidens lyden draagt,
Daar 't nadrend' lot dier ſtad haar teder hart doorboorde,
Om hare droefheid zelf te meerder elk bekoorde,)

Sprak,

Sprak, op een heuſche wyz', haar van zyn' liefdegloed;
En 't antwoord van de ſchoone ontſtak zyn hoop en moed.
Zyn rang, maar eindloos meer zyn waarlyk heuſche zeden,
Die, ſchoon het grillig lot hem had te veld doen treden
Ten ſteun der tiranny, en ſchoon hy daaglyks moest
Bevelen over volk dat, gruwzaam, wreed en woest,
Waar 't zegepralend was niets in het woeden ſpaarde,
Hy altyd onbeſmet in veld en ſtad bewaarde;
Zyn haat tot moordery, ſchoon hy, waar ook zyn hand
De kling voor Spanje zwaaide, een geesſel was voor 't land;
De roem van zyn beleid, de trouw voor zynen koning,
Dit alles drong de maagd tot deze gunstbetooning.
Hoe ſterk nochtans de held zich vleit met zyn geluk,
De ſmart van zyn beminde is oorzaak van zyn' druk.
Dees ſchoone, Moons genaamd, hield hem den grond der zorgen
Die haar verteerden lang in 't ſchreijend hart verborgen;
Doch eindlyk, aangeſpoord door Valdez heuſchen drang,
Ontdekt zy hem haar vrees voor Leidens ondergang.
Hy ſchrikt, en 't geen dien ſchrik niet zonder grond vermeerde
Was, dat zy, voor haar rust, zyn woord van eer begeerde
Om nimmer door een' ſtorm naar Leidens val te ſtaan,
Bewust wat dan de ſtad zou moeten ondergaan.
By weigring van zyn woord wierd hem de hoop benomen
Om ooit, wat hy beſtond, tot haar bezit te komen.
De zucht voor 't Spaansch belang, en zyne liefdegloed,
Beſtryden beurtelings zyn fel ontroerd gemoed:
Door beiden vreeslyk ſterk op éénen tyd gedreven,
Beſluit hy beider ſtem in 't eind' gehoor te geven.
Dus geeft hy Moons zyn woord, dat nooit de fiere ſtad
Dan door het hongerszwaard zou worden aangevat;
En dat hy op zich nam voor haar geliefde magen,
By de overgaaf der ſtad, grootmoedig zorg te dragen.

Hoe

Hoe zeldſaam dit ook ſchyn', het is niet ongemeen:
Het kwam met Valdez aart veel meerder overéén,
Men heeft dit reeds gezien, een' vyand af te matten,
Dan, buiten hoogen nood, hem ſtormende aan te vatten.
Hy vleide in 't heimlyk zich, dat Leiden, hoe getrouw
Aan Nasſau, 't hongerszwaard niet lang weêrſtreven zou.
Thans door de dappre ſtad in zynen waan bedrogen,
Had hem Romeroos drang gewis ten ſtorm bewogen;
Zo niet zyn woord van eer de fel gedreigde ſtad
Voor 't ſchrikkelyk gevolg des ſtorms beveiligd had.
Romero, die volſtrekt hiervan niets had vernomen,
Drong daaglyks ſterker aan om tot den ſtorm te komen;
Doch 't antwoord was altyd: waartoe toch bloed geſtort?
De honger zal de ſtad doen buigen binnen kort.
De woestaart, hoe vol drift ten val der Leidſche wallen,
Moest telkens deze taal zich laten welgevallen.
Ziedaar 't geen Spanjes heir niet heftig ſtormen deed.
Zie hier waarom de ſtad zo gaadloos leidſaam ſtreed:
De ſtad, van 't uur af aan dat zy zich zag omringen
Vol zucht door tegenſtand naar eeuwige eer te dingen,
Wierd moedloos in 't ontwerp geſmeed ten dienst van 't land,
Zodra de honger woedde in ieders ingewand;
De burger wierd misnoegd, terwyl zich de oorlogslieden
Min vurig kweten in 't ſtoutmoedig weêrſtand bieden:
Die wreede morrery, en 's krygsmans moedloosheid
Had Leidens val bewerkt; maar 't gadeloos beleid
En de onbezweken moed van twee doorluchte helden,
Te groot om hunnen roem recht naar waardy te melden!
Werkte onbegryplyk ſterk op burger en ſoldaat.
De brave van der Werf, het hoofd van Leidens raad,
En fiere van der Does, het hoofd der oorlogsmannen,
Bevredigden het volk, ten val van 's lands tirannen.

Des eerſten felle haat tot Spanjes moordgebroed
Wierd van zyn jeugd af aan in 't moedig hart gevoed,
Sints hy in Haarlems muur zyn' vromen gryzen vader,
Om 't voorſtaan van zyn leer' gedoemd als landverrader,
Door wreeden zielendwang, die ſteun van 't priesterrot,
Verloren had door 't zwaard op 't ſchandlyk moordſchavot.
De droefheid zyns geſlachts, het jammren zyner moeder,
Hem daaglyks voor den geest, maakt ſteeds zyn' haat verwoeder:
Zyn hart, van jongs af aan geneigd tot eedle wraak,
Smaakte als Kastilje leed het ongemeenst vermaak;
Van 't uur van 's vaders dood had hem de ſpyt doen zweeren,
Zyn' vaders moordenaars zo veel hy kon te deeren.
Die hoogst verſchoonbre wrok, die loffelyke ſpyt,
Van dag tot dag verſterkt, groeide aan in later tyd;
Toen hem de onzaligſte en vloekwaardſte der tirannen,
De woedende Alva, deed uit ſtad en land verbannen,
Hem tevens roovende all' wat hy in 't land bezat,
Dewyl hy Nasſaus prins zyn trouw gezworen had.
Na 't vliên van dien barbaar weêr in het land gekomen,
Wierd hy tot burgerheer in Leiden aangenomen;
Daar hy, om zyne deugd, van grooten en gemeen
Als ſtaatsman wierd geacht, als vader aangebeên.
De fiere van der Does, door tedre vrindſchapsbanden
Aan dezen held verknocht, hoorde in zyne ingewanden
Zo krachtig als zyn vrind de ſterke ſtem van 't bloed
Zyns maagſchaps, wreed ontzield door Spanjes beulenſtoet.
Dees helden, uit den aart voor 't vaderland welmenend',
Ten dienst van Nasſaus prins zich meer en meer veréénend',
En boven dit door wrok genoopt tot één belang,
Bezwoeren opentlyk hunn' eigen ondergang
Veeleer van 't morrend' volk of 't hongerszwaard te wachten,
Dan ooit de ſtad te zien ter prooi der Spaanſche magten.

Hun

Hun trouw, in 't hart verſterkt door zucht tot felle wraak,
Ontſtak den gantſchen raad in yver voor 's lands zaak;
Daar beider invloed, in de grootſte zwarigheden,
Het hart van 't wanklend' volk wist naar hunn' zin te kneden.
Gebrek, dat oproer baart, wierd door 't misnoegd gemeen,
Door hunne taal verzagt, in 't eind' gedwee geleên;
Te meer daar de overheid, altoos vooraan in 't ſtryden,
Gebrek leed nevens 't volk, en 't was gezind te lyden.
In 't eind', de gantſche raad en 't edel heldenpaar
Hervormden door hun trouw de Leidſche burgerſchaar'
In een' geduchten drom van gadelooze helden,
Die in geduld, in moed en lyden glori ſtelden;
Daar 't krygsvolk, aangeſpoord door 's burgers heldenmoed,
Den burger de eer betwist, dat hy, daar 't krygszwaard woed,
Ten dienſte van het land de gruwzaamſte oorlogsplagen
Met meer geduld en moed dan krygsvolk zou verdragen.
Doch 't geen het volk wel meest deed lyden voor de ſtad
Was, dat de dappre raad in geen geſprek vergat
Het volk met 's prinſen vlyt tot hun ontzet te ſtreelen.
Men deed hen Haamſteês val en ſchande mededeelen:
Die zege, en 't grootsch bericht van Sonoys zegepraal,
Was voor 't verhongerd volk een hoogst gewenscht onthaal.
Dus werkte Leidens raad met kunst op 's burgers zinnen.
De kunst des raads beſtond in listig tyd te winnen,
Tot dat de prins, voor wien de ſtad zo trouw zich kweet,
In alles tot ontzet van Leiden waar' gereed.
De Valdez, wien de ſtad haar' ramp niet kon bedekken,
Zocht daadlyk voordeel uit den nood des volks te trekken:
Zyn oogmerk was om ſtraks de Leidſche burgery
Door blyken van zyn gunst te trekken aan zyn zy'.
Hy deed, uit zynen naam, ſomtyds de zwakſte lieden
Op Leidens muur het brood op 's krygsmans ſpietſen bieden;

Belovende, uit den naam van 't hof, in heuſche taal,
Aan all' wat overliep genade, en goed onthaal.
Die list, die inderdaad de ſtad had kunnen ſchaden,
Wierd door het wys beleid van 't hoofd der Leidſche raden,
Den braven van der Werf, ſtraks buiten kracht geſteld:
Zodra hem 's vyands list op 't raadhuis wierd gemeld,
Vliegt hy ſtraks naar den muur, en roept: ô burgerſcharen!
Mistrouwt de wreede gunst van 's lands geweldenaren.
Dat nooit des Spanjaards gunst uw zucht voor 't land verheer'!
Hy bied u 't leven op de punt van 't moordgeweer:
Rechtſchapen zinnebeeld van zyn vervloekte boosheid!
Nooit was de Spaanſche gunst bevryd van trouweloosheid.
Gelyk dit brood de punt bedekt van 't moordend ſtaal,
Zo dekt de vleijery, en Valdez heusch onthaal,
Voor 't licht bedwelmd gezigt van Neêrlands onderdanen,
Den moordgezinden aart der wreede Kastiljanen.
Zo Spanje u ſparen wil, zo Valdez gunst u voed,
Men ſpaart u om daarna in ruimer zee van bloed
Het vuur der Spaanſche wraak te meer te kunnen koelen.
De Spanjaard zou voor ons nu medelyden voelen,
Nu! daar uw heldenmoed hem hevigst weêrſtand bied!
Vergeet gy Naardens lot? denkt gy aan Haarlem niet?
Kunt gy u beter lot van zyn gevlei beloven?
Om 't leven door het zwaard der beulen u te ontrooven,
Ontrukt zyn wreede gunst u aan het hongerszwaard.
Myn kindren! ziet wel toe: mistrouwt den Spaanſchen aart.
Hebt deernis met uzelv', en zo veel dappre lieden!
Dit brood is 't ergst venyn dat Spanje u aan kan bieden.
Hoopt op den prins, en maakt u Alkmaars volk gelyk.
Geeft van uw trouw voor 't land de gantſche waereld blyk.
Het volk, door deze taal, met heldendrift geſproken,
Nu ſterker dan voorheen in oorlogsdrift ontſtoken,

Ziet

Ziet met zo fier een lagch op 't Kastiljaanſche brood,
Als leed men in de ſtad in 't minst geen' hongersnood.
Men maant elkander aan, door 's vyands gunst verbitterd,
Daar 't wraak- en heldenvuur uit aller oogen ſchittert,
Om, tot den laatſten man de hand aan 't ſtaal kan ſlaan,
Den Spaanſchen beulendrom met moed te wederſtaan.
Een burger zet, voor 't oog der Spaanſche dwingelanden,
In zyn' ontblooten arm, met felle kracht, zyn tanden,
Zó dat het gudzend bloed by kin en boezem droop,
En graauwt den Spanjaards toe: vervloekte beulenhoop!
Eer ik voor my myn' mond zou met uw ſpys bevlekken,
Zal my dit vleesch voor ſpys, dit bloed voor drank verſtrekken.
Wie onzer zich met brood door u geſchonken voed
Is grooter ſchelm dan één van uw vloekwaard' gebroed!
't Gerucht des Leidſchen moeds in Valdez tent gekomen
Doet zyn verwonderd hart een' langen veldtogt ſchroomen:
De ſpyt verheert zyn' geest; maar liefde en 't woord van eer
Bepaalt, zyn ſpyt ter ſmaad, zyn dreigend krygsgeweer.
Requeſens midlerwyl, in 't moedig hart verſlagen
Door wreeden Chevréaux en Haamſteês nederlagen,
En hoorende overal met ſchrik den Leidſchen lof,
Nam, door den nood geprangd, zyn toevlugt tot het hof.
De dwingland Phlips, die nooit zyn' wreeden aart verzaakte,
Met jeugdige Eboli wellustig zich vermaakte,
Die looze éénoogige in zyn hof regeeren liet,
En by zyn' lagen aart zyn' kwaden ſmaak verried,
Vernam Requeſens klagt met grimmig ongenoegen;
Nochtans beſloot hy zich naar 's landvoogds raad te voegen.
Requeſens die wel zag, wat list hy ook verzon,
Dat hy den ſchrandren prins in niets verſtrikken kon,
En dat hy zonder eerst de Zeeuwen af te vechten,
Onmooglyk 't land in rust aan Spanjes kroon kon hechten,

Drong Neêrlands dwingland aan, om, door een watermagt
Zo vreeslyk als hy ooit te voorſchyn had gebragt,
Den hoogst onbuigbren hals van Neêrlands muitelingen,
Ter gunst van Rome en Phlips, het dwangjuk op te dringen.
Tirannige Alva, Phlips, wellustige Eboli,
Hoogmoedig uit den aart, en tevens alle drie,
Hoe groot hun ondeugd was, voor 't hoog belang van Romen,
Als zetel van Gods knecht, door yver ingenomen,
Beraamden onderling, om, met den grootſten ſpoed,
Een ſterke vloot te doen verſchynen op den vloed.
Die zeemagt moest beſtaan uit honderd zestig kielen,
Bemand met eenen drom van veertig duizend zielen;
En 't opperhoofdmanſchap van die geduchte magt
Wierd Alvaas trotſen neef, Menendez, toegedacht.
Dees jonge hoveling, min dapper dan baldadig,
In all' wat hy beſloot ten uiterſte ongeſtadig,
Bezat Toledoos woede en zucht tot tiranny,
En overtrof hem verre in woeste hovaardy;
Doch was beneden hem in moed- en oorlogskunde:
En ſchoon Toledo zelf hem zynen rang misgunde,
Hem kende als onbekwaam ten dienst van Spanjes zaak,
Die dees tiran bepleitte alleen bezield door wraak;
Toch wierd het hoog bewint der vloot hem opgedragen,
Omdat hy Eboli in alles kon behagen.
Menendez, hoogst voldaan door de eer die hy genoot,
Vloog naar Biscajes kust tot waapning van de vloot.
Op 't hooren van 't beſluit door 't wreede hof genomen,
Was in 't verſlagen land 's volks ſchrik niet in te toomen:
De ſtoutſten waren zelf in 't moedig hart beducht;
De zwakken namen ſtraks aan allen kant de vlugt.
De ſtaten ſidderden; Oranje, in nood ſtandvastig,
Viel thans 't ontveinzen van zyn heimlyke angſten lastig.

De

De ſtaten zien op hem, als ſteun van Neêrlands ſtaat;
Hy ſlaat zyn oog op hen, met droefheid op 't gelaat.
Men tracht in 't heimelyk zyn' wyzen raad te hooren.
Ik weet, dus ſpreekt de held, geen middel op te ſporen,
Om dit elendig volk te ontſlaan uit 's dwinglands hand,
Wanneer de Spaanſche vloot behouden komt in 't land.
All' wat ons ovrig blyft tot redding van ons leven
Is, dat wy over zee ons op de vlugt begeven,
Met maagſchap en all' 't geen men met zich voeren kan.
Men zoeke een ander land, daar Nederlands tiran
Dit deerniswaardig volk niet met den voet kan drukken,
En vlied' dus 't gruwzaam wee der dreigende ongelukken;
Nadat men eerst dit land, (hoe pynlyk uit myn mond
Dien yſſelyken raad!) verwoest heeft tot den grond.
Men brand' de ſteden af, men zet de ſluizen open,
Men ſteek' de dyken door, doe alles onder loopen,
En maak' van Nederland een nare woesteny,
Die voor geen volk op de aard' voortaan bewoonbaar zy.
Die vreesſelyke raad doet my, gy ziet het, beven!
't Is ſchriklyk! ik beken 't... God zal het my vergeven!...
Ach! wat vermag op 't hart de ſchrik en wanhoop niet!
Myn eerlyk hart bezwykt om Nederlands verdriet:
't Zal barsten door den drang der gaadlooze ongelukken...
Maar laat de wanhoop ons niet al te hevig drukken!
Myn vrinden, Nasſaus hart, om uw gevaar bekneld,
Bezweek één oogenblik, maar voelt zich weêr herſteld:
God, Die in vroeger tyd, toen alles ſcheen verloren,
Toen u voor eeuwig 't juk van Spanje ſcheen beſchoren;
Toen Alva, de aartstiran, beſchimpende uw verdriet,
Zyn dolle tiranny den vryen teugel liet;
God, zeg ik, Die toen 't land van Alva heeft ontſlagen
God, Die dien moordenaar deed door zichzelv' verjagen;

Die

Die God, tot Wien men nooit vergeefs om byſtand ſchreît,
Leeft, heerscht noch, en Hy leeft en heerscht in eeuwigheid!
Die toen ons heeft bevryd kan, wat we ook heden lyden,
Ons heden noch van 't wee, al 't land gedreigd, bevryden.
De ſterke vloot geſchikt ten val van Nederland...
God heeft den oceaan en ſtorm nóch in Zyn hand!
Laat ons 't verſlagen volk geen blyk van ſiddring geven:
't Zal altyd vroeg genoeg zyne overheên zien beven.
Zo Leiden, door het zwaard des hongers wreed gedrukt,
Voor eerst ſlechts aan 't geweld des Spanjaards word ontrukt;
Laat ons dan 't ovrig lot der fel gedreigde landen,
Godvruchtig, in 't gebed, bevelen in Gods handen.
Behaagt het Hem om 't geen wy bidden af te ſlaan,
Voor 't minst is dan door ons aan onzen pligt voldaan.

WILLEM DE EERSTE.

VEERTIENDE ZANG.

De prins, bedacht elks moed en Godvrucht aan te kweeken,
Smeekt daaglyks God om hulp; doch laat het niet by ſmeeken:
Hy peinsde dag aan dag, ja byna uur op uur,
Op middlen tot ontzet van Leidens bangen muur.
Aan allen kant op 't felst door Spanjes magt benepen,
Vest hy alleen zyn hoop op Zeelands oorlogsſchepen;
En trekt ter Maasſtad in, van Marnix vergezeld,
Op wiens beproefde deugd hy zyn vertrouwen ſtelt.
Hier deed de prins Boiſot, geducht op Zeelands ſtroomen,
Met ongemeenen ſpoed in 't heimlyk tot zich komen;
En nam met hem beraad, hoe Leiden aan 't gevaar
Die trouwe ſtad gedreigd het best te onttrekken waar'.
De Zeeuwſche waterleeuw, met Leidens ramp bewogen,
En door den moed dier ſtad van blydſchap opgetogen,
Spant al zyn krachten in om tot behoud dier ſtad,
Die zich zyn liefde en die des lands verworven had,
In zyn krygskundig brein een middel op te ſporen.
De nood vereischte ſpoed, of Leiden ging verloren.
In 't eind' ſtelt hy den prins het golvende element,
't Ontzaglyk water voor, om Leidens harde elend'
Met Valdez oorlogsmagt van Leidens muur te jagen.
De prins vond in 't ontwerp des ſtouten Zeeuws behagen;
Doch vreesde dat de ſtaat, hoewel op 't hoogst begaan
Met Leidens drukkend wee, 't ontwerp niet toe zou ſtaan:
Men waagde, om op die wyz' de ſtad te hulp te komen,
Gantsch Holland aan 't geweld der woeste waterſtroomen.

Nochtans, daar 't Leidſche volk alleen langs dezen weg
Te ontheffen was aan 't wee van 't ſchriklyk ſtreng beleg,
Beſloot de vrome prins de ſtaten voor te dragen,
Door Marnix, om dien ſtap tot Leidens heil te wagen.
Die eedle held vertrok, tot kwyting van zyn' pligt,
Naar Delft, terwyl Boiſot in Vliſſingen 't bericht
Van 't wys beſluit des raads geduldig ging verbeiden,
En alles ſchikken tot ontzet van 't zuchtend Leiden.
Hy koos tot dezen togt zyn lichtſte kielen uit,
En hield zyn vloot gereed, om ſtraks, zodra 't beſluit
Van Hollands eedlen raad in Zeeland wierd vernomen,
En dit hem gunſtig waar', naar Leiden af te komen.
De trouwe prins, vol zorg voor 't fel beſtreden land,
Door vrees voor Spanjes vloot en leger overmand,
En bovenal gedrukt door Leidens wreede plagen,
Wierd binnen Rotterdam op 't krankbed neêrgeſlagen;
Doch 't oog bleef evenwel op Neêrlands heil gericht.
Het friſſe manlyk bruin verliet 's helds aangezigt;
De lippen wierd allengs het ſierlyk rood onttogen;
De kracht begaf de tong; het vuur verflaauwde in de oogen.
Doch ſchoon de kracht de tong, de gloed het oog verliet,
Het brein verloor de kracht, het oog de kwyning niet
Die 't minzaam hart des helds ten allen tyde ontdekte,
En in elks hart ſteeds liefde en diep ontzag verwekte.
Naarmate 't ligchaam zich beroofd voelt van zyn kracht,
Voelt zich de ziel verſterkt in 't uiten van haar klagt
Door middel van 't gebed ten Hemel opgezonden.
De held voelt min zyn ſmart dan Neêrlands diepe wonden.
't Schynzeker doodsgevaar, dat ieder uur vergroot,
Zou de eedle ziel des helds, zo niet de hooge nood
Van 't lydend Nederland haar lyden deed en zuchten,
Verheugen, door 't beſef van haast het lyf te ontvlugten,

Ver-

Verzekerd van daarna, in 't Hemelsch vaderland,
Zich door Gods gunst te zien geplaatst in englenſtand!
Zo haakt een vreemdeling, die zyn geboorteſtreken
Om zyn belangen is voor weinig tyds ontweken,
Hoe ſterk verknocht aan 't land daar hy in welſtand leeft,
Naar 't oord daar hy het eerst het licht genoten heeft.
All' wat den vromen prins de dood afgryslyk maakte
Was, dat hy 't nadrend' wee der Nederlanden ſmaakte,
Die, in 't gedreigd gevaar van zyne hulp beroofd,
Geleverd waren aan een grimmig opperhoofd,
Welks onuitputbre list niets onbeproefd zou laten
Tot ſlaverny of val der Nederlandſche ſtaten.
Hy kende de eerlykheid van zyn ſtandvastig hart,
Dat duizendmaal de list van Spanje had getard;
En wist hoe licht de geen, die haken naar 't regeeren,
Door 't ſtreelend zelfbelang zich laten overheeren;
Ja dat dit land nooit was te ontrukken aan 't geweld,
Dan door een' leidſaam', vroom', wyz' en belanglooz' held,
Verſpiedende onvermoeid Kastiljes raadsbeſluiten,
Bekwaam een listig hof in elk ontwerp te ſtuiten,
Verbindende ieder uur, door vrindelyken dwang,
Een' wankelbaren raad en 't volk aan zyn belang.
Hoe meer de held bepeinst wie na hem zal regeeren,
Hoe meer de ziel haar ſmart en droefheid voelt vermeêren;
En hoe hy meer de list doorgrond van 's lands tiran,
Hoe minder dat de ziel van 't ligchaam ſcheiden kan.
Zyn krankheid, midlerwyl verbazend toegenomen,
Maakte elk op 't hoogst bevreesd om hem naby te komen;
Naardien een nare-ſtank in 't felst van 't geen hy leed
Zyn trouwſte dienaars zelv' beſmetting duchten deed.
In zulk een' droeven ſtaat, verlaten, byna ſmachtend'
Naar laafnis, en de dood elk oogenblik verwachtend',

Ontwringt het wreed beſef van Neêrlands yslyk lot
Het oog een' tranenvloed, den mond dees taal tot God:
Almagtige Opperheer! onzydige Opperrechter!
Wees tuſchen Spanje, Rome en Naſſau Twistbeſlechter!
Gy, die het menschlyk hart elk oogenblik doorgrond,
Weet door wiens razerny de wreede kryg ontſtond.
't Voegt Uw rechtvaardigheid, ik durf dit ſtervend' ſmeeken!
Op de oorzaak van den kryg 't vergoten bloed te wreken.
Gy kent van Neêrlands ramp Oranjes handen vry:
Hy weerde Romes dwang en Spanjes tiranny;
En wierd, om 't zuchtend volk te ontheffen van zyn lyden,
Gedwongen door zyn' pligt tot bloedvergietend ſtryden.
't Was ſteeds uit hoogen nood dat hy den ſtryd verkoos,
Maar Spanje en Rome, ô God! zyn niet zo ſchuldeloos.
De bronnen van den twist, die hier het bloed doen ſtroomen,
Zyn Spanjes hoogmoed en de zielendwang van Romen:
En die verwoesters van dees landen ſparen noch
Het toomeloost geweld noch 't loost geſmeed bedrog
Elk dag, byna elk uur, om ons ten val te brengen.
Maar Gy, zult Gy den val van Neêrlands volk gehengen?
Van volk dat niets misdoet, dan dat het voor 's lands recht
En vryheid van de ziel de tiranny bevecht?
Zal Phlips 's volks vryen hals met zynen voet vertreden?
Phlips, die U naauw' erkent, die ſchender zyner eeden!
Hoe prangt zyn wreede magt het ſchuldloos Leidſche volk!
Ontruk die heldenſchare aan Spanjes oorlogsdolk.
Verniel, ô groote God! door winden, vuur of ſtroomen,
De vreeslyke oorlogsmagt die ons dreigt op te komen.
Op 't krankbedde uitgeſtrekt om Nederlands verdriet,
Van allen troost beroofd, daar niets my overſchiet
Dan zorgen zonder einde, een hoogst angſtvallig beven,
En peinzen op 's lands heil, ſmeek ik U niet om 't leven;

Dit

Dit leven, dat alleen om Neêrlands hoogen nood,
My eindloos wreeder ſmart dan 't aanzien van de dood!...
Spaar my, kan 't zyn, alleen, (zie, zie deez' vloed van tranen!)
Tot breking van het juk der wreede Kastiljanen.
Doch is myn dood beſtemd, verwek voor Neêrland dan
Een' held die 't zuchtend volk van 't juk bevryden kan.
Verdrukte Nasſau ſmeekt niets ſterker in zyn ſterven,
Dan dat Gy hem hiervan verzekring doet verwerven.
Hier ſtuit het ſnikken van den afgematten held
Zyn woorden, daar zyn oog op nieuw in tranen ſmelt.
Eén flaauwte grypt hem aan, beneemt hem kracht en zinnen.
Op 't eigenſte oogenblik treed brave Marnix binnen,
En vind den held alleen, beroofd van ſpraak en kracht;
Hy waant hem dood te zyn dien hy als vader acht!
De ſmart verheert zyn ziel, hy zygt by 't krankbed neder;
Gy zyt geweest, myn vrind! dus kermt hy, en zyn teder,
Zyn akelig geklag roept yllings 's prinsſen ſtoet
Op nieuw by 's prinsſen bedde, en wekt elks tranenvloed.
De prins, door trouwe hulp de ſterke flaauwte onttogen,
Slaat op zyn' vrindenrei zyn half ontlokene oogen,
Kent Marnix, die gekníeld zyn zwakke hand beſproeit
Met tranen, daar zyn klagt elks ſtarende aandacht boeit.
De prins, naauw' tot zichzelv', tracht zynen mond te ontſluiten,
En 't geen hem hevigst drukt, om 't hart te ontlasten, te uiten.
Zyn naauw' bekomen hart, beklemd om Leidens lot,
Ontlast zich door zyn' mond: elendig Leiden!... God!
Dus kermt hy, heeft Uw arm... hier ſmóort hy in zyn tranen.
De ſtad weêrſtaat noch fier 't geweld der Kastiljanen,
Roept Marnix ſnikkende uit, daar Hollands eedle raad
De midlen tot ontzet volſtrekt u overlaat.
De prins, op 't hoogst verrukt door dit bericht te hooren,
Voelt op dat oogenblik zyn kracht en moed herboren:

Hy rukte zyne hand uit Marnix hand, ontbloot
Zyn kruin, door zorg vergrysd, daar hy zyne oogen sloot,
En riep: is 't waarheid? God! zyn dan de Leidsche wallen
Het Spaansche moordgebroed noch niet ter prooi gevallen?
U zy de lof! en 't was alsof op 't oogenblik
De krankheid van hem week, met de inspraak van den schrik.
Het denkbeeld dat Gods hulp het land niet had begeven
Doet, met zyn kracht en moed, in 't hart de vreugd herleven;
't Was of de Godheid zelf hem heimlyk deed verstaan,
Dat Zy hem had verhoord, en niets hem af zou slaan.
Niet sterker wierd het hart van Isrels vromen koning
In doodsgevaar gestreeld met 's Hemels gunstbetooning,
Toen God, door hem in 't naarst van zyn' benaauwden staat
Gesmeekt om rekking van zyn' korten levensdraad,
Op Achas tuig, geschikt om de uren af te meten,
Hoogst wonderbaar Zyn gunst den kranken vorst deed weten.
De held, van uur tot uur versterkt door nieuwe kracht,
Ontbied den Zeeuwschen held met al zyn watermagt,
Reeds hakend' naar 't bevel om, met behulp der stroomen,
Door sluis en dyk gejaagd, naar Leiden af te komen;
Terwyl al 't Neêrlands volk, door 's prinsen wee gekweld,
Op 't hooren dat hem God van tyd tot tyd herstelt,
In kerk, in huis en vloot, door blydschap aangedreven,
Dien God met tranen dankt die Nassau spaarde in 't leven.
Niet sterker werkt de vreugd op 't eerelyk gemoed
Eens lydend huisgezins, dat lang zyn' tranenvloed
Voor 's vaders krankbed deed op de eêrste wyze stroomen,
En eindlyk hem 't gevaar van sterven ziet ontkomen.
De prins, die dag aan dag 's volks liefde klaarder ziet,
Verflaauwt in 't bidden voor 't behoud van Neêrland niet:
Nooit roept zyn hart tot God om eigen krachtherstelling,
Of 't bid metéén om hulp voor Neêrlands bittre kwelling;

Die

Die ſtaats- en krygsman toont dat hy, als Neêrland lyd,
Zo groot is in 't gebed als in den raad of ſtryd.
Verr' boven 't wondre vak, waarin de ſtarren pralen,
En Gods almagtige arm der gouden dagtoorts ſtralen
Weldadig vloeijen doet en dagelyks beſtaan,
Tot heil der waerelden, die, in haar ruime baan,
Om onze zon haar' loop volbrengen naar Gods wetten,
Behaagde 't God Zyn' troon voor eeuwig vast te zetten.
Hoe lieflyk 't zonnevuur ook zy voor 't aardsch gezigt,
't Is ſlechts een flaauwe ſchets van 't opperhemellicht;
Een licht dat eeuwig blinkt met onbeſchryfbren luister,
Nooit onderhevig aan den minſten zweem van duister.
Hier heerscht geen treurigheid, hier heeft de dood geen kracht.
Geen zorg, die ſomtyds dient door wulps vermaak verzagt,
Geen driften van ons hart, die dwangzieke aartstirannen,
Die ſomtyds onze deugd en welvaart ſtrikken ſpannen,
Bezwaren hier de ziel, en pynigen het hart.
Hier heerscht geen wisſeling van vrolykheid en ſmart:
Hier is niets wankelbaar, 't is alles hier beſtendig.
Hier kent de geestenrei zelfs 't woord niet van elendig.
Hier heerscht de liefde alleen; geen liefde, als op onze aard',
Uit onderſcheid van kunne, of ledigheid gebaard:
Neen! 't is een Hemelgloed, hoogst edel, rein en heilig,
Van onbepaalde kracht, en voor verzwakking veilig,
Het zalig geestenheir voor eeuwig ingeprent;
Een zuivre Hemeltelg, op 't aardryk onbekend!
De geesten, die, daardoor vervuld, hier niets ontberen,
Genieten eindeloos 't geen ze eindeloos begeeren,
En ſmaken, eeuwig door dien liefdegloed geſtreeld,
Vreugd zonder naberouw, en rust die nooit verveelt.
Hier word de zuivre deugd, ſomtyds op de aard' vertreden,
Beloond door 't vol genot van alle zaligheden.

Van

Van hier is 't dat Gods oog 't geen nadrende is voorziet,
Naardien hier God beſloot 't geen dagelyks geſchied.
Hier is het dat Zyn wil, in ſpyt van onze wenſchen,
Rechtvaardig en hoogst wys het lot beſchikt der menſchen;
Van hier voorzag die God, voor ons begrip te groot,
Hun deugd, hun ondeugd, heil, elenden, ſtaat en dood.
Doch welk een lot den mensch door Hem ook zy beſchoren,
Hier is 't dat Hem behaagt om ons gebed te hooren,
Daar hy den ſterfling nooit gebeden af zal ſlaan;
Indien het geen men bid kan met Zyn' wil beſtaan.
Die God, Wiens wys beſluit door 't vurigst menschlyk ſmeecken,
Door tranen, of gekerm onmooglyk is te breken,
Ziet, daar Hem ieder uur der menſchen zwakheid deert,
De Vrees, die altyd kwynt, de Hoop die ſteeds begeert,
By 't buitenst van 't verblyf der zalige englenſcharen,
Met mededoogendheid alle oogenblikken waren;
Tot dat de vlugge Tyd, Gods raadshof uitgeſneld,
Als tolk der Godheid, haar 't beſluit der Godheid meld.
't Geklag des vromen prins ten Hemel opgenomen
Op vleugels van 't gebed, tot voor Gods troon gekomen,
Daar 't God tot niets dat ſtryd met Zyn beſluiten ſpoort,
Wierd eindlyk gunstig van den Hemelvorst verhoord.
Rondom Gods wondren troon is 't heir der Cherubynen,
Dat, op Gods wenk, den bloei der volken doet verdwynen;
En ſomtyds, op een wyz' die 't menschdom niet beſeft,
Een laagst vernederd volk op 't onverhoedst verheft.
Zodra 't zyn hulp onttrok aan Romes adelaren,
Wierd Romes monarchy het erfdeel der barbaren;
Zodra 't zyn hulp den held van 't nedrig Mekka bood,
Wierd klein Arabiën in luister waarlyk groot.
By dezen hemelrei praalt één ontzaglyk wezen,
Door God ten dienaat van Zyn gramſchap uitgelezen:

Dees

Dees vreeslyke engel was 't, die, Pharoos trots ter ſpyt,
Egiptes weeldrig volk kastydde in vroeger tyd,
Toen 't lemmer in zyn vuist, tot Isrels wraak verkoren,
Verſchriklyk woeddé op al de Egiptiſche eerstgeboren;
't Was hy, die, voor Gods volk, in Salems muur bekneld,
Gods ſtrenge wraak volvoerde op 't Syrisch krygsgeweld;
En die, toen Isrels vorst, door hoogmoed aangedreven,
Tot telling van zyn volk bevelen had gegeven,
Gods wraak, altyd tot ſtraf der hovaardy gereed,
Door 't pestvuur op het volk, zyn' vorst ter ſtraf, voldeed.
Dees dienaar van Gods wraak, uit louter vuur geſchapen,
Grypt ſtraks, op Gods bevel, zyn hoogst ontzaglyk wapen,
Dén pyl, wiens holle punt de ſtof der pest beſloot,
Geſchikt tot teistering der Kastiljaanſche vloot.
De grimmigheid, waarmeê Gods last was uitgeſproken,
Had in 't reeds brandend lyf een grooter hitte ontſtoken.
De vleugels, daar dees geest het luchtruim meê doorſnelt,
Uit gele vlammen, blaauw van punten, ſaamgeſteld,
Beſloegen, uitgeſpreid, het ruim der hemelzalen:
De vreesſelyke kracht der heete zonneſtralen,
Ter ſnelle ontſteking door het kunstglas ſaamgebragt,
Is min ontſtekend dan 's aartsengels kleinſte ſchacht.
Door 't Goddelyk bevel ten aftogt aangedreven,
Maakt zich de geest gereed ter Oostpoorte uit te ſtreven.
De blikſem vliegt min ſnel langs 't ruime ſtarrenveld,
Dan de engel, tot Gods wraak, naar 't wentlende aardryk ſnelt.
Tien duizend mylen wegs, door de onafmeetbre perken
Des ſtarrenhemels, zyn, wanneer hy ſlechts zyn vlerken
Eéns ſnorrende achterwaarts in zyne vaart bewoog,
Volkomen afgelegd: de zonnen, die in 't oog
Des zwakken ſtervelings ſlechts kleine vonken ſchynen,
Ziet hy elk oogenblik verre achter zich verdwynen;

Naauw' heeft hy één van haar gekregen in 't gezigt,
Of ſchiet terſtond voorby, naar verder hemellicht.
Nochtans hoe ſnel zyn vaart hem doe naar 't aardryk dalen,
Door perk by perk verlicht door al dier zonnen ſtralen,
De groote en menigte der lichten die hy ziet,
Omringd van waerelden, ontgaan zyne aandacht niet;
Waar hy zyne oogen wend in 't ruim der hemelkringen,
Vind hy geſtadig ſtof tot eer van God te zingen:
Elk wonder dat hy ziet bekrachtigt meer en meer
De wysheid van den wil van zynen Opperheer.
In 't eind', tot aan de baan des grooten bols gekomen,
Die by het heidendom, (door eerbied ingenomen
Voor Hem, Die, ſchoon hen vreemd, hen met verwondring ſloeg,)
Den naam van vader van hun fabelgoden droeg,
Saturnus, inderdaad de verſte van de lichten
Die rondom onze zon hunn' wondren loop verrichten,
Verneemt zyn oog de ſtip, den bol door ons bewoond,
Die zich gelyk een ſtofje aan zyn gezigt vertoont;
En dien de mensch, verſlaafd aan aardſche beuzelingen,
Verrukt door kleinigheên die daaglyks hem omringen,
Geſpitst op dooding van den tyd, die hem verveelt,
Zich in 't bedrogen brein onmeetbaar groot verbeeld.
Onze aard' blinkt als een vonk Gods dienaar naauw' in de oogen,
Of hy beſpeurt in zich dat edel mededoogen
Dat God ſteeds eigen is, Die nooit Zich wraak verſchaft
Dan lang getergd, en dan met mededoogen ſtraft.
Die God, door Spanjes trots tot gramſchap aangedreven,
Had met een koele wolk Zyn' dienaars lyf omgeven;
Opdat de luchtſtreek van elk land, in 's engels vaart,
Voor 't ſchriklyk gloeijen van zyn ligchaam wierd' bewaard.
Schoon niets in lager lucht des engels voortgang hindert,
De ſnelheid van zyn vaart word echter meer verminderd,

Naar-

Naarmate hy onze aard', die nooit haar' voortgang ſtaakt
In haren wondren weg om onze zon, genaakt.
Het landryk Aziën, dat veelmaals zyn vermogen
Ten doel ſtond in elk eeuw, komt eindlyk hem voor de oogen.
Het volkryk Mekka, trots op zyn' gewyden grond,
Die menigmaal de kracht van 't peſtvuur ondervond;
De ſtad die op meer glans dan Mekkaas wal durft roemen,
Zich ſtad van Gods profeet, tot Mekkaas ſpyt, doet noemen,
't Oud Jatreb, dat hoogſt trots op 't graf van zyn' profeet,
Zich by zyn leven reeds Medina noemen deed;
Vertoonen aan zyn oog de fiere torenmanen.
Die landſtreek, meer dan ééns beſproeid met bittre tranen
Om 't woeden van de peſt, baart hem het wreedſt verdriet,
Dewyl hy 't volk alom zó ſterk geblinddoekt ziet
Door 't gruwzaam bygeloof, dat zy, in 't vruchtloos ſmeeken
By 't woeden van de peſt, om 's Hemels toorn' te breken
Door voorſpraak des profeets, niet zien dat hun profeet
Of hen niet helpen kan, of in den nood vergeet.
Hy ziet de fiere ſtad die Conſtantinus ſtichtte,
En die in later tyd voor Mekkaas ſtanderd zwichtte;
Dien ſchouwburg daar de peſt ſchier jaarlyks zich vertoont,
De naarſte bloedrol ſpeelt, en woedend' niets verſchoont.
In 't eind', Biscajes kust in zyne vaart genaderd,
Verneemt hy Spanjes vloot, ten aftogt reeds vergaderd.
Hy ſtaakt éénsſlags zyn' loop, en wacht het tydſtip af
Dat best hem dienſtig ſchynt tot 's trotſen vlootlings ſtraf.
Menendez, die noch God noch Roomſche kerk geloofde,
In wien de trotsheid all' wat reedlyk was verdoofde;
By wien de Godsdienst ſlechts een kunstgreep wierd geacht,
Ten teugel van 't gemeen vernuftig uitgedacht;
Hield echter met zyn volk, en opperdwingelanden,
Een' grootſchen ommegang langs de omgelegen ſtranden:

Hy hoort 's volks ſmeeken, en zyn mond ſmeekt meê tot God;
Terwyl zyn Godloos hart de taal des monds beſpot.
De ſtraffe aartsengel ziet de beelden, kruiſen, vanen,
En geestlykheid, gevolgd, omſtuwd van Kastiljanen,
Wier hart, door priesterlist tot bloeddorst aangeſpoord,
Een' God van liefde ſmeekt om hulp in menſchenmoord.
Gereed dien beulendrom door 't vuur der pest te ontzielen,
Tracht hy den Kastiljaan te ſtraffen in zyn kielen;
Opdat al 't land mogt zien, dat God den val der vloot,
Niet dien van 't ſchuldloos volk der Spaanſche kust, beſloot.
De eerzuchtige opperbeul, tot Neêrlands val verkoren,
Was een byzondre dood, ten ſchrik zyns volks beſchoren:
God, Wien hy zinloos ſteeds tot gramſchap oorzaak gaf,
Verwees rechtvaardig hem tot de uitgezochtſte ſtraf.
Toen de omgang was verricht, beſloot men de oorlogsbenden
En 't zeevolk ſtraks van 't land op de oorlogsvloot te zenden.
Naauw' was het volk aan boord, of 't grimmig opperhoofd,
Menendez, die zich niets dan 't ſchoonst gevolg belooft
Van dezen grootſchen togt, beveelt, met ſtraffe blikken,
Die zelfs het ſtoutſte hart des fierſten helds doen ſchrikken,
Om de ankers ſtraks met kracht te rukken uit den grond.
Zyn ſtêm was vreeslyk ſterk; de wraak ſprak door zyn' mond;
Zyn linker hand ſtond fors in zyne linker zyde;
Zyn rechter zwaaide 't ſtaal door moord geſcherpt ten ſtryde.
Hoe glinſtren kling en helm! hoe golft de hooge pluim!
De borstplaat ſchittert: nooit doet op het golvend ruim
De flonkerende zon, in 't ryzen, of in 't zinken,
Voor 't oog des ſtervelings haar tintling ſterker blinken.
Thans is het tydſtip daar, waarin, Gods wraak ten zoen,
Des ſtraffen engels vuist op Spanjes vloot moet woên.
De koele wolk, waarmeê 't rechtvaardig Alvermogen
Het ſchriklyk gloeijend lyf Zyns dienaars had omtogen,

Word

Word langſaam weggerold, en door de lucht verſpreid.
Terſtond verliest de lucht haar ſchoone helderheid:
De gouden zon beſterft, en mist in 't eind' haar' luister;
De wind valt in den ſlaap, 't word aklig ſtil, en duister.
De ſtuurman, hoe vol drift ten togt tot Neêrlands ſtraf,
Raad zynen admiraal dit uur den aftogt af;
Doch deze roept, vol ſpyt: ſchoon God de Nederlanden
Aan yzren ketens hield benepen in Zyn handen,
Dit ſtaal, dat wie van u my tegenſpreekt verguist,
Zou dat verdoemd gewest ontrukken aan Gods vuist.
Laat vry de Hemelmagt den ketter Nasſau helpen,
Dees vuist zal onder 't puin van Neêrland hem beſtelpen.
Op die Godlooze taal, die 't ruuwſte volk ontſtelt,
Vliegt ſtraks een blikſemſtraal langs 't nevlig ſtarrenveld.
De hemelgeest, gereed Gods eer geſtreng te wreken,
Beſluit op 't oogenblik de ſtof der pest te ontſteken,
Die God, tot teistering der hoogst geduchte vloot,
In 't vreeslyk wraakgeweer dat de engel zwaait beſloot.
Die ſtof raakt naauw' de punt der vlammende englenſchachten,
Of toont op 't oogenblik haar ſchrikkelyke krachten,
Haar doodelyk venyn, voor all' wat leeft geducht!
Ze ontvlamt, en barst ſtraks uit met donderend gerucht.
De lucht word door dien brand in felle hitte ontſtoken.
De aartsengel doet dat vuur langs al de kielen rooken.
Menendez, die noch vloekt op 't volk dat hem weêrſpreekt,
Voelt dat een heimlyk vuur zyn woedend hart ontſteekt.
Een onverdraagbre ſmart, éénsſlags zyn brein bevangend',
Maakt daadlyk armen, hoofd en al zyn leden hangend'.
Hy valt, door niemant in zyn duisling onderſchraagd,
Op een geſchut ter neêr, terwyl hy kermt en klaagt.
Zyn gantſche ligchaam word bedekt met zwarte builen.
Zyn wangen zinken weg, en vormen diepe kuilen

Op 't ſchriklyk ſtraf gelaat, met doodverf overdekt,
Daar zyn beſchuimde mond zyn krygsvolk ſchrik verwekt;
Die mond, die zich noch ſtraks Godslasterlyk deed hooren,
Word door der ſtuipen kracht getrokken tot aan de ooren.
Daar ſtort hy uitgeſtrekt op 't ſlingrend ſcheepsdek neêr!
Het oog, van zwart beroofd, trekt yslyk ginds en weêr:
Beſchouw 't gewring des lyfs, dat vreeslyk knarsſetanden,
't Geſchop der voeten, en de trekkingen der handen!
Het hoofd bonst op den grond; een nare ſtroom van bloed
Ontvloeit den mond en neus, en maakt zyn moordgebroed,
Dat zelf zich door Gods hand op 't ſtrengst voelt aangegrepen,
Nu ſterker dan voorheen door ſchrik in 't hart benepen.
Daar gaapt de bleeke mond; de fors gerekte long
Verpynt zich, (daar de zwarte en dikgezwollen tong
Zich lillende uitſteekt, om 's harts weedom uit te drukken,)
In lucht te zoeken, om de borst haar' angst te ontrukken.
Daar hygt de borst voor 't laatst: het hoofd blyft zylings ſtaan,
En 't ſterk misvormd gelaat jaagt elk meer yzing aan.
Zyn ſiddrend beulenrot voelt yllings al de leden
Door eene onlydbre ſmart en mattigheid beſtreden;
Een knagend hoofdwee drukt zo fel elk oorlogsman,
Dat geen van hen meer 't dek van 't ſchip betreden kan.
In 't kort, de drom, geſchikt om Neêrlands volk te plagen,
Word yllings door Gods hand op 't krankbed neêrgeſlagen:
Elk voelt in 't pynlyk lyf de Goddelyke ſtraf.
Wie maalt den naren ſtaat der Spaanſche kielen af!
Hier kermt 'er een, ter prooije aan 't vuur dat de ingewanden
Op 't pynelykst doorknaagt, of 't hart ſchynt weg te branden;
Daar dringt het krimpend lyf den mond tot jammerklagt;
Ginds zwaait de koorts haar roê met onweêrſtaanbre kracht.
Men hoort 'er anders niet dan zuchten, kermen, loeijen;
Men ziet 'er eenigen een ſcherpe ſtoffe ontvloeijen,

Die

Die zulk een nare lucht doet tusſchen deks ontſtaan,
Dat wie zich roeren kan haar kruipend tracht te ontgaan;
Doch de ysſelyke ſtank der naauw' geſtorven lyken,
Op 't hoogst vergiftig, is door vlugten niet te ontwyken.
Zo ſchriklyk fnuikt Gods wraak het Kastiljaansch geweld!
Gods dienaar, ziende alom de zeemagt bloot geſteld
Aan plagen, die zyn vuist zo treffend' had doen dalen,
Keert eindlyk, op Gods last, naar de opperenglenzalen;
Doch ſchoon de hemelgeest Biscajes kust verliet,
't Beſmettend' vuur verlaat de Kastiljanen niet:
De krankheid, die het volk 't ondraaglykst wee deed lyden,
Doet wat noch adem ſchept de doôn hun lot benyden.
Zodra 't Biscaaiſche volk den ſchrikkelyken ſtaat
Van 's konings vloot verneemt, vreest ieder dat het kwaad
Dat in de ſchepen woed, op vleugels van de winden
Naar 't ſiddrend ſtrand gevoerd, ook 't landvolk zal verſlinden.
't Komt alles op de been: men ſchreeuwt met kracht van 't ſtrand,
Dat zich de gantſche vloot verwydren zal van land;
Of dat men dadelyk de naast gelegen kielen,
Door kogels van het ſtrand, of kunstvuur zal vernielen.
Dit ſchriklyk dreigement is voor de bange vloot
Zo vreeslyk als de ramp die uit het pestvuur ſproot:
Men moest voor dit bevel van 't ſiddrend landvolk zwichten,
En had geen volk genoeg bekwaam tot ankerlichten. (ſterk:
De ſchrik voor 't vuur van 't land maakt nochtans 't ſcheepsvolk
't Kruipt wat zich roeren kan; men ſtelt de byl te werk,
Kapt de ankerkabels los, ontvlugt terſtond de wallen,
En doet verre af van 't ſtrand ſtraks andere ankers vallen.
Tien kielen, min door pest dan de andren aangerand,
Niet verr' gelegen van 't gevarelyke ſtrand,
Verzuimen, door den trots van haar gebelgde hoofden,
Die 't grimmig dreigen van het ſtrandvolk niet geloofden,

Of

Of 't fier verachtten, om, als de andren, door de vlugt
Een lot te ontwyken dat elk ander ſcheepshoofd ducht.
Het ſtrandvolk, door de vrees tot ſtoutheid aangedreven,
Beſluit die kleine vloot de vlam ter prooi te geven;
En zend op 't oogenblik van zulk een ſtout beſluit,
Uit hoogen nood geſmeed, een aantal booten uit.
Die oorlogsmagt, geſard door 's landvolks grimmig poogen,
Wacht ſtout de booten af, en weert zich naar vermogen;
Vergeefs! een wondre magt is tegen haar gekant:
Een kunstvuur zet welhaast die kielen in den brand,
En dwingt dien trotſen hoop half kranke vlotelingen,
Om 't ſchriklyk vuur te ontgaan, in 't golvend nat te ſpringen;
Doch 't volk der booten ſlaat den vlugteling der vloot
Met riem, met haak en kolf van 't moordend ſchietroer dood.
All' wat door ziekte in kooi of krankbed word beſtreden,
Is alle midlen tot behoud nu afgeſneden.
Wat naauw' zich roeren kan raakt kruipende op de been;
De vlammen ſnorren om 't reeds rookend' krankbed heen;
De ontſtoken ſplinter knapt en ſpringt aan alle zyden,
Ontvlamt het hair en kleed van die de vlam wil myden;
Tot dat het magtloos volk, bevangen door den damp,
In 't alvernielend vuur het eind' vind van hunn' ramp.
Wat jammerlyk gekerm, wat gruwzaam knarſetanden,
Wat ſchreeuwen om Gods hulp, wat naar gewring der handen,
Ontrukt op ieder kiel den ſtoutſten geest den moed,
Die, om het vuur te ontgaan, noch hoopt op boot of vloed!
Min aklig maalt de kunst die ſchrikkelyke kimmen,
't Afgryſelyk verblyf van die verdoemde ſchimmen,
Aan 't Godlyk wraakgerecht, dat eindlyk 't kwaad vergeld
Hier daaglyks ſtout begaan, voor eeuwig bloot geſteld,
Dan ieder Spaanſche kiel, geſtraft door 't Alvermogen,
Zich opdoet aan het volk met rook en vlamme omtogen.

In

In 't einde ſtroomt het vuur door 't brandend tuſchendek,
Met gat by gat doorboord, tot in 't gevreesd vertrek
Waar de yſelyke ſtof, gevormd uit zwavel, kolen,
En andre bergſtof, hoogst zorgvuldig ligt verholen:
Dit vreeslyk blikſemſlot, naauw' open voor den brand,
Smakt, op de lucht van vuur, 't verdelgende ingewand,
Met éénen enklen ſlag, en donderend geklater,
Naar 't nevlig ſtarrendak, en dekt het kokend water
Met ſcheepsvolk, door dien ſlag vanéén geſcheurd, verminkt,
Of half gezengd, daar 't geen noch ſpartlen kan verdrinkt.
Hoe ſchriklyk klonk die maar' den dwingland Phlips in de ooren!
Hoe min gewoon de ſtem der hovaardy te ſmooren,
Hoe ſterk gewoon de deugd, die zyn ontwerp weêrſtond,
En hem elk uur weêrſprak, te kloppen op den mond;
Onmooglyk kon zyn hart dit uur de ſtem weêrſtreven,
Die op den ryksſtoel 't hart der koningen doet beven.
Hy ziet Gods vinger klaar in 't lot der watermagt,
Waarvan hy Neêrlands val op 't zekerst had verwacht:
't Gevlei van Eboli, noch Alvaas looze rede,
Gaf zyne ontruste ziel, door ſchrik verheerd, de vrede;
Doch lang in 't kwaad vereeld, verbant hy door den tyd
De vreesſelyke ſtem van 't grievend' zelfverwyt.
Verr' van, door God geſtraft, zyn volk de vreê te ſchenken,
Beſluit hy even ſterk den bloei zyns volks te krenken.
Op de eerſte maar' van 't wee der vloot door ſchrik verrast,
Gaf hy, in 't oogenblik van zyn verbaasdheid, last
Om 't overſchot der vloot, zodra de pestelenden
Verdwenen, ongetuigd terſtond uitéén te zenden;
Doch naauw' was dit volvoerd, of zyn geſpitst verſtand
Bepeinst een nieuw ontwerp ten val van Nederland.
Egiptes dwingland was, ſchoon God zyn volken plaagde,
Schoon God hem door den mond Zyns zendelings verſaagde,

Verr' boven ons begrip verhard door hovaardy,
Op de eigen wyz' belust op Isrels ſlaverny.
Maar, ô myn vaderland! hoe wierd uw vreugd herboren,
Toen u het lot der vloot uws dwinglands klonk in de ooren!
Hoe juicht uw eêlſte held! hoe 't volk in huis en kerk!
't Juicht alles om Gods groot, Gods heilryk wonderwerk.
De maar', dat God de vloot Zyn wraak ter prooi deed vallen,
Drong, door de Valdez heir, tot in de Leidſche wallen;
Ontwrong 't verhongerd volk een vreugdetranenvloed,
En gaf 't neêrſlagtigst hart een' nieuwen heldenmoed.
Oranje, Hollands raad, Boiſot, de Zeeuwſche ſtaten,
Verheugd op 't zien dat God noch 't land niet had verlaten,
Gaan 't volk Godvruchtig voor in ware erkentenis
Te toonen aan dien God die Neêrlands redder is.
Zo juichte en dankte al 't volk der Ninivéeſche wallen,
Toen 't, ſiddrend' voor het lot dat hen ten deel zou vallen,
In zak en asch verneêrd, bezweken op den grond,
Vernam dat hun berouw by God genade vond.

WILLEM DE EERSTE.

VTFTIENDE ZANG.

De prins, in 't hart van angst voor Spanjes vloot ontſlagen,
Leed nu in 't hart het wee der ſtrenge Leidſche plagen.
In 't eind', geheel herſteld in geest en ligchaamskracht,
Was hy dus meest op 't heil des Leidſchen muurs bedacht.
Hy had op Marnix komst, op 't krankbed noch bezweken,
Bevolen overal de dyken door te ſteken;
Doch 't water, ſchoon de wind het door de breuken joeg,
Was tot ontzet dier ſtad niet daadlyk hoog genoeg.
Boiſot was midlerwyl van Zeelands ſnelle ſtroomen
Met al zyn oorlogsvolk te Rotterdam gekomen.
De fiere Maasſtad, hoogst roemwaardig om haar gunst
Betoond aan mannen van verdienſte en nutte kunst;
Die ſtad, die, om de zucht tot wetenſchap te ontvonken,
Het beeld haars grootſten mans op hare markt doet pronken,
En in onze eeuw noch toont dat zy den zangberg eert,
En mannen van vernuft noch, als voorheen, waardeert,
Was toen rechtmatig trots, van in haar fiere wallen
Den held te zien wiens magt de Valdez aan zou vallen;
Dien dappren oorlogsman, die op de waterbaan
De vryheid meer dan ééns met roem had voorgeſtaan.
Elk burger wierd om ſtryd door yver aangedreven,
Om zelfs den minſten Zeeuw van vrindſchap blyk te geven:
Waar zich Boiſot vertoont, elk groet dien waterleeuw;
En zynen ſtouten ſtoet, met hevig vreugdgeſchreeuw.
Het edel volk der Maas, in blydſchap uitgelaten,
Vol liefde tot den prins en Hollands trouwe ſtaten,

Betoont zyn ſterke zucht voor 't zuchtend vaderland,
Door 't willig ſchenken van den grootſten onderſtand
Ten dienſte van de vloot en Leidens heldenſcharen.
Het ſtrand is overdekt met drank en eetbre waren.
's Volks yver ging zo verr' ten dienſte van de vloot,
Dat elk om ſtryd zyn gift den Zeeuwſchen vlootvoogd bood:
De zucht naar de eer van iets te hebben toegedragen
Om Leidens burgery te ontheffen aan haar plagen,
Verwekte op 't ſtrand, elk uur vast meerder vol geſleept,
Krakeel wiens gift het eerst zou worden ingeſcheept;
Elk wilde de eerſte zyn: elk burger ſcheen te ſchroomen
Dat zyn geſchonken ſpys niet binnen boord zou komen.
Een woeste vrouwenrei woelt driftig onderéén,
Dringt door tot op het ſtrand door al de drommen heen,
En rukt het hoofdhair los voor 't oog der oorlogslieden,
Om 't, by gebrek van touw, den Zeeuwen aan te bieden.
De prins, hoe ſterk verheugd, door dit gewenscht bericht,
Zo ſtreelend' voor zyn hart, was inderdaad verpligt
Om, van Boiſot verzeld, dien twist der burgerſcharen
Door minzaamheid en ernst terſtond te doen bedaren.
Die helden nadren 't ſtrand; de gantſche burgerſtoet
Ontfangt hen met gejuich, en 't zwaaijen van den hoed.
De prins, de vrome prins, tot in de ziel bewogen
Door 's volks genegenheid, de tranen in zyne oogen
Bedwingende, en bedacht om ſpoedig met beleid,
By 't danken voor 't bewys van 's volks genegenheid,
Te toonen dat de Zeeuw niet alles in kon ſchepen
Wat zulk een groote hoop begreep naar 't ſtrand te ſleepen,
Toont dat ſterkyvrend volk der kielen lichtheid aan,
Die, over ſterk bemand, reeds diep in 't water gaan;
En, overladen, licht, op de overſtroomde velden
Vastrakende, inderdaad de fiere waterhelden,

Hoe

Hoe blakend' tot bederf van Spanjes oorlogsmagt,
Niet dienen zouden in 't ontwerp door hen bedacht.
De prins roept luidkeels uit: Myn kindren! moet ik vreezen,
Dat uw genegenheid de vloot zal doodlyk wezen?
Indien men u voldoet, de ſchepen overlaad,
Bedenkt dan welk een lot de vloot te wachten ſtaat:
't Genadigst dat Boiſot en Nasſau mogen hopen
Is, dat dees ſtoute togt gantsch nutloos af zal loopen;
En dat de Zeeuw, op 't veld, door overlast, geſtrand,
De ſtad zou moeten zien geſteld in Valdez hand.
Ik zwyg wat wee de vloot gewis zoude overkomen;
Zo Leiden voor het oog des Zeeuws wierd weggenomen,
En 't water ſpoedig viel, dat licht gebeuren kan;
Ziet dan de vloot ter prooije aan Spanjes vloekgeſpan.
Uw yver treft myn hart, uw liefde dient geprezen;
Maar laat uw liefde ons nut, laat ze ons niet doodlyk wezen.
Een weldaad goed beſteed verſtrekt den mensch tot eer;
Maar als daar kwaad uit ſpruit is zy geen weldaad meer.
Zo deed de ſchrandre prins de drift der burgerſcharen,
En 't onderling krakeel, op 't oogenblik bedaren.
In 't eind' groeit overal het ſtroomend water aan,
En noopt den admiraal om ſtraks ten togt te gaan.
Maar, ach! de trouwe ſtad! Wie kan haar rampen malen!
Grootmoedig Leiden! ach! hoe drukken uwe kwalen
Het zuchtend Nederland, vol ſiddring om uw' nood!
Des hongersnoods vrindin, de afgryſelyke dood,
Spookt hollende overal door al de Leidſche wyken,
En maait in drom by drom van levendige lyken.
Ginds komt een burgerheld van zynen post te rug:
Het hoofd hangt op de borst; de voeten, eertyds vlug,
Zyn nu by ieder tred zwaarmoedig, zwak en ſleepend;
De honger, in zyn maag de ſcherpe roede zwepend',

Maakt dat hy op elk tred meer voelt, meer zuchten loost,
Wanneer hy denkt aan gade en 't ſchuldloos zuigend kroost.
Hy had toen hy vertrok haar teêr vaarwel ontfangen;
Thans hoopt hy uit haar' mond één troostlyk woord te erlangen;
Maar vind, ô God! verſterk, beſtier myn dichtpenſeel,
Dat ſiddrende afdeinst van dit aklig treurtafreel!
Den zuigling op den grond, met dichtgeſlotene oogen:
Het mondje, dat zich noch zo even heeft bewogen
Aan de uitgeputte borst, toont, door zyn' naren ſtand,
Waarnaar 't verlangende is ten dienst van 't ingewand;
En dat de hongersnood, die 't lyfje op 't yslykst plaagde,
De fel gepynde ziel de lipjes wreed ontjaagde.
De moeder, nevens 't kind bezweken, uitgeſtrekt
Ter aarde, en met de verf der nare dood bedekt,
Drukt, daar hare oogen reeds voor eeuwig zyn geſloten,
Voor 't oog des trouwſten mans, en verdre huisgenooten,
Uit een' beſtorven mond, die telkens gaapt en ſluit,
De taal van 't wreed gebrek, een ſnikkend happen, uit;
En noopt, terwyl zy ſterft, door zulk een grievend ſpreken
Den man haar wreede dood op 't Spaansch gebroed te wreken.
Hy roept op dit gezigt, met opgeheven hand,
ô Dierbare offers van 't elendig vaderland!
Hoe ook uw dood my griev', gy zyt, van ſmart ontheven,
Gelukkiger dan ik, die u ben nagebleven;
Dan ik, die licht eerlang, ter dood toe afgemat,
Zal dwalen op het puin der wreed verdelgde ſtad;
Tot dat my, by den moord gedreigd aan deze wallen,
Een' ſtrop, of ſabelſlag gewis ten deel zal vallen!
God! dat Uw gunst my mede aan Spanjes woede ontrukk'!...
Hier word zyn zwakke mond geſloten door zyn' druk;
Hy ſtort op 't ligchaam van zyn wederhelft ter neder:
Hy kuscht den bleeken mond, ſchreit, kuscht dien yllings weder,

Wil ſpreken; maar de klagt, die op zyn lippen ſtremt,
Blyft, door den rouw geſtuit, in 't ſchreijend hart beklemd:
Hy kuscht zyn zielloos kroost met hopeloos erbarmen,
Omarmt voor 't laatst zyn gade, en ſterft in dat omarmen.
Elendig huisgezin! uw ſchriklyk ſterflot treff'
Elk Nederlandſche ziel, by 't pynelyk beſef
Van Leidens bittren ramp, en Neêrlands oorelogen,
Eeuw uit, eeuw in, met liefde en ſiddrend mededoogen!
En ſpoor', (ſchoon God verhoê dat nooit door oorlogsmagt
De trouw van Neêrlands volk worde op die proef gebragt,)
Elk Nederlander aan voor vryheid, land en wetten,
In nood en goed en bloed heldhaftig op te zetten;
Opdat elk onzer voor het welzyn van den ſtaat,
Zo duur gekocht! het ſpoor der vadren niet verlaat'.
Maar welk een jammerkreet doet overal zich hooren!
Wie heeft geen' huisgenoot door 't hongerszwaard verloren!
Daar kermt een vader om zyn teêr geliefde ſpruit:
Hier ſtort een kind zyn klagt om 's vaders ſterven uit.
Een prooi des hongersnoods word ginds ter aard' gedragen...
Zyn 't lyken die en lyk en doodbaar onderſchragen!
Neen: 't is een burgerſchare, een fiere heldenſtoet,
Die in den hongerkryg de grootſte wondren doet,
En die, in 't zwichten voor den last der lichtſte lyken,
Een ſterke ziel doet zien, door dat roemwaard' bezwyken;
Dat elk veeleer verkiest, dan 't zien dat 's vyands vaan,
Tot 's lands verderf en ſchimp, op Leidens wal zou ſtaan.
Wat leeft ſchreeuwt wraak tot God om één van zyne magen,
Door 't ſchriklyk hongerszwaard erbarmlyk neêrgeſlagen;
Daar velen, hoe verzwakt door hongersnood en druk,
Wraak zoeken door hun vuist voor 's maagſchaps ongeluk.
Wat nare ſpokendrom giert langs de vuilnishoopen
Het wee des hongers uit! ſchynt razende om te loopen

Langs

Langs ſtraat en markt, en aast, door zynen rouwkreet heesch,
In 't uitſchot van den drek op 't walglykst krengenvleesch!
Tracht, als een beerenzwerm, gedrukt door 's hongers plagen,
Al grimmende, op het wreedst, elkaêr den buit te ontjagen!...
God! moet zo trouw een volk, om 't land van 't juk te ontſlaan,
't Lot van 't misdadig volk van Salem ondergaan!
Ginds durft een gantſche drom, ô toppunt van elenden!
Om 't aklig graf te ontgaan, zich tot de graven wenden;
Delft, kruipend langs den grond, met een verzwakte hand,
Door 's hongers woên verſterkt, de lyken uit het zand;
En zoekt aan ſchimlig rif, en afgeſpierde ſchonken,
Een voedſel voor den buik, ſchier gantschlyk weggezonken.
Door de inſpraak van den nood, veel ſterker dan die moed
Die tot dit oogenblik het Spaanſche moordgebroed
Zeeghaftig van den muur van 't zuchtend' Leiden keerde,
En grootsch op vleijery en dreigen triomfeerde,
Beſtaat een gantſche drom, verheerd door ongeduld,
Hoe ſterk voor van der Werf met diep ontzag vervuld,
Als razend' tot in 't huis des raadsheers door te breken,
En, op een' ſtouten toon, van de overgaaf te ſpreken;
Ja ſtelt den vromen held, met zinneloos misbaar,
De Valdez goedheid voor, en 't wee der burgerſchaar'.
De burgerheld verſtomt; doch toont met ſtraffe blikken,
Dat; daar hun ramp hem deert, hun eisch hem niet doet ſchrikken;
Daar 't ingedrongen volk, op 't zien hoe pal hy ſtaat,
Zich hunnes voorſlags ſchaamt, en de oogen nederſlaat.
Schoon 's helds gelaat, dat elk met reden moest bekoren,
Door 's hongers ſtreng geweld de frisheid heeft verloren;
Dien mannelyken ernst, die altyd krachtigst ſpreekt
Wanneer een edel hart met recht in toorne ontſteekt;
Die trek van eedle ſpyt, hem in 't byzonder eigen,
Verliest die ſtaatsman nooit, wat ſtormen hem ook dreigen.

Zyn

Zyn drift, op 't felst ontvonkt door 't geen waar 't volk naar tracht,
Geeft hem, door honger zwak, een nieuwe heldenkracht.
Hy vest, vol ſpyt, vol ſmart en innig mededoogen,
Op de ingerukte ſchaar' zyne altyd ſprekende oogen;
Tot driewerf aangeſpoord tot ſpreken op dien ſtond,
Sluit zyne ontſtoken drift tot driewerf hem den mond:
Zyn mededoogendheid, zyn ſpyt en ſmart verheerend',
Ontſluit in 't eind' zyn' mond. Gy, met my triomferend',
Dus ſpreekt hy, op gevlei en gruwzaam krygsgeweld,
Myn lotgenooten! gy, in alles wat ons kwelt,
Met my, tot dezen dag, zo hoogst pryswaard' geduldig,
Aan wat ontzind bedryf maakt u de wanhoop ſchuldig?
Ik weer van uwen hals het Kastiljaanſche juk;
En gy beloont myn trouw door, midden in myn' druk,
(Met uw bekentnis van veeleer te willen leven
Als ſlaaf, of door het ſtaal eens Spaanſchen beuls te ſneven,
Dan fier, ten dienst van 't land, van u en uw geſlacht,
Den ſtorm te ſtuiten van Kastiljes oorlogsmagt,)
Dit hart, dat alles leed wanneer ik u zag treuren
En u niet troosten kon, verwoed vanéén te ſcheuren!
Ach! burgers, 'k bid bedenkt, dat die bekentenis
Voor 't hart van van der Werf op 't hoogst afgryslyk is.
Wie uwer wil voor my den hardſten vyand wezen,
Wie uwer wil zich meest door van der Werf doen vreezen,
De Valdez, wiens gevlei de bange ſtad beroert?
Of gy, wier wanhoop u tot morrery vervoert?
De Valdez, hoogst belust om Leidens bloed te zwelgen?
Of gy, die zelf my noopt de ſtad te doen verdelgen?
Gy klaagt my uwe elend', die ik niet keeren kan,
Het hart van van der Werf, gy weet dit, yst 'er van...
Is dit het loon van hem, die, om u troost te geven,
Steeds zorgde dat zyn ramp u is bedekt gebleven?

Ik ſmoor een klagt die u, ik weet dit, ſchriklyk is;
Gy pynigt my met de uwe; is dit erkentenis!
Gy klaagt van 't hongerszwaard waarmeê gy hebt te ſtryden;
Maar deed het van der Werf min dan zyn burgers lyden?
En leid de gantſche raad van Spanjes tiranny,
In de algemeene elende, ô burgers! min dan gy?
Wie uwer toch zag niet de kwynende overheden,
Langs wallen, markt en ſtraat, met waggelende treden,
De walgelykſte ſpys, met Leidens burgerſchaar',
Begeerig zoeken, in 't langdurig doodsgevaar?
Kunt gy, zolang de raad den honger kan verdragen,
Niet deelen nevens hem in Leidens harde plagen?
Ach! burgers, neemt geduld, bezadigt toch uw' geest:
Misſchien is Leidens ramp alreede op 't hoogst geweest.
Is u de trouwe zorg van Nasſau gantsch vergeten?
Die held, niet min dan wy op 't Spaansch geſpuis gebeten,
Lyd, ſchoon niet in deez' wal ten doel der tiranny,
Inwendig al de ſmart van Leidens burgery.
Wat eerkroon is uw kruin in eeuwigheid beſchoren,
Wanneer 't dien held, door God tot Neêrlands dienst verkoren,
Gelukt Kastiljes heir, door uw geduld weêrſtaan,
Van Leidens bangen muur zeeghaftig weg te ſlaan!
Hoe ſchoon zal dan uw rouw in vrolykheid verkeeren!
Hoe zal des naneefs liefde uw heldenſchimmen eeren!
Hy zal, by 't vol genot van allen overvloed,
Die onwaardeerbre vrucht der vryheid van 't gemoed!
Eeuw in, eeuw uit, in 't hart, of met de blydſte klanken,
De Leidſche heldenſchaar', naast God, 's lands vryheid danken;
Daar Neêrland niet alleen, maar ook de nagebuur
't Verweeren roemen zal van Leidens zwakken muur.
Doch zo 't gewenscht ontzet den prins al mogt mislukken;
Waar' 't na zo hard een' ſlag niet beter uit te rukken,

En, door de kracht verſterkt die de eêlſte wanhoop baart,
Te ſneuvlen in den ſtryd, by 't zwaaijen van het zwaard,
Als helden voor het land; dan, ſmeekende om het leven
Aan Kastiljanen, die nooit wisten van vergeven,
Aan wreedaarts, fel geſard omdat wy hen weêrſtaan,
Als ſchelmen op 't ſchavot een ſchanddood te ondergaan?
Ach! burgers, van der Werf ſmeekt u met ernst, met tranen,
Denkt aan geen overgave op 't woord der Kastiljanen.
Heeft ooit dit wreed geſpuis de goede trouw gekend?
Waar was het ooit begaan met 's burgers hardſte elend'?
Te Haarlem, Zutphen, of in andre droeve ſteden?
Getuigen van 't gewigt van Spanjes woord en eeden!
Myn vrinden! andermaal, ik bid u, neemt geduld.
Het ſiddrend Nederland is van uw' lof vervuld:
Gy hebt te lang uw leed met lydſaamheid gedragen,
Om uw' verkregen roem op éénen ſprong te wagen.
Ach! dat uw ongeduld het land geen recht verſchaff'
Tot een gegrond verwyt, dat ge uw verdiende ſtraf
Voor 't dwaas vertrouwen op der Kastiljanen eeden,
Na de overgaaf der ſtad, rechtvaardig hebt geleden.
Beweent elk uwer thans een' bloedverwant, of vrind;
Ach! duld dat van der Werf, die u als broeders mint,
U, eer het oproer zich door uw gemor ontſteke,
Om medelyden voor uw verder maagſchap ſmeeke:
Myn waarde kindren! ach! hoe groot uw lyden zy,
Hebt deernis met uzelv', en de arme burgery.
Bedenkt, ſchoon 't ſchriklyk is dat ge uw geliefdſte magen
Alle uren bloot ziet ſtaan aan 's hongers ſtrengſte plagen,
Ja hen door 't hongerszwaard elendig ziet vergaan,
Aan welk een yslyk lot uw maagſchap bloot zal ſtaan,
Wanneer we ons op genade aan Valdez overgeven.
Dan word hen 't Spaanſche ſtaal door hals of borst gedreven;

Dan word uw zuigeling, om wien uw hart thans bloed,
Geregen aan een' lans, vertreden met den voet;
Terwyl de Kastiljaan zyn gruwzaam werk zal enden
Met vrouw en dochteren voor uw gezigt te ſchenden,
En daarna u... Ik yz'! Dan, ach! heeft myne taal,
De ſiddring voor den ſtrop, of 't Kastiljaanſche ſtaal,
Voor uw geliefd geſlacht een billyk mededoogen;
Heeft van dit alles niets op uw gemoed vermogen;
Streelt u de glori niet, die uw ſtandvastigheid
Door vrind en nagebuur gewis is toegeleid;
Voed gy geen hoop op God, den prins, de trouwe ſtaten;
Is 't hongerszwaard zo wreed voor Leidens onderzaten,
Dat ze, om de wonden van dat treffend zwaard te ontgaan,
Beſluiten aan de wraak van Spanje bloot te ſtaan;
Welaan, ik ſtel u vry om Leiden op te geven:
Maar ik, ik zal voor 't minst uw' ramp niet overleven.
Komt, burgers! aarzelt niet, aanvaard met moed dit ſtaal,
Tot uw behoud gewyd aan Leidens zegepraal;
Geſchikt om 't wreed gebroed dat ons dreigt te overheeren,
Zolang ik adem ſchepp', van Leidens muur te keeren:
Het zy door uwe vuist in myne borst gedrukt,
Opdat my 't zien des ramps van Leiden worde ontrukt.
Wend uw gezigt niet af! Ik ben getroost te ſterven...
Ach! mogt ik voor myn dood verzekering verwerven,
Dat, tot verzagting van uw' harden hongersnood,
Het lyf dat van der Werf wil levren aan de dood,
Door dit geweer verdeeld, u zou tot ſpys verſtrekken;
En dat het voor het minst uw' levensdraad zou rekken,
Tot dat de trouwe ſtad, die zo veel met my lyd,
Door Nasſaus heldenvuist zeeghaftig word' bevryd!
Hier zwygt de fiere held, die ſchrik der Kastiljanen,
En ſtond bloots hoofds, beſproeid met vaderlyke tranen,

Met

Met die gevreesde kling, die Leidens muur verweert,
Naar 't vryheidlievend hart, door drift ontbloot, gekeerd.
Dat ſchriklyk voorſtel, en die opgeheven degen,
Weêrhouden 't volk niet ſlechts van woest geweld te plegen,
Maar jagen yllings dien noch ſtraks misnoegden drom
Een doodlyke yzing aan: men vlugt, ziet vlugtende om;
Alsof men waar' beducht dat God, in toorne ontſtoken,
Dewyl men van verdrag met Valdez had geſproken,
En niet op Hem vertrouwt, Wiens Almagt wondren doet,
De ſtraf de morring zou doen volgen op den voet.
't Gerucht dier hoogſte elende, in Rotterdam gekomen,
Verbaast die trouwe ſtad, doet Nasſaus tranen ſtroomen,
Dringt door tot binnen boord daar held Boiſot gebied,
Wiens drift daardoor vergroot ter hulp van 't Leidsch verdriet.
Maar hoe, ô van der Werf! klonk elk uw moed in de ooren!
Wat lot de Kastiljaan uw deugden had beſchoren,
Schoon Leiden door den nood of 't yzer waar' verheerd,
Uw lof zou duurzaam zyn by all' wat deugd waardeert;
Uw luister, verr' van ooit verdienden glans te misſen,
Waar' door der eeuwen kracht nochtans niet uit te wisſen;
Maar neen, Gods wondre hand reikt u, langs 't brullend nat,
De kroon der zege toe in 't voorſtaan van uw ſtad!
De woeste hoofdſtof groeit vast daaglyks op de landen,
En geeft den Zeeuw meer hoop om Valdez aan te randen;
De wind alleen ontbrak: 't is enkel zyn geweld
Dat dien gewenschten vloed moet jagen over 't veld,
Zo hoog dat Zeelands vloot op Valdez iets kan wagen,
En hem met haar geſchut uit ſchans by ſchans verjagen.
De prins was wel vol hoop door 't groeijen van den vloed;
Maar tevens drukt de vrees inwendig zyn gemoed,
Dat de afgevochten ſtad 't beleg niet uit zou houden,
Tot Zeelands ſchepen 't heir van Valdez nadren zouden.

Zyn mond geeft ieder moed, terwyl zyn hart tot God
Om byſtand ſmeekt ten val van Spanjes oorlogsrot.
Zyn mededoogend hart wierd krachtig aangedreven,
Om door een' brief het volk van Leiden moed te geven,
En tevens om den raad in 't kort te doen verſtaan,
Wat hy beſloten had om 't volk van wee te ontſlaan;
Maar niet één oorlogsman dorst 's vyands heir bekruipen,
Veel min beſtaan daardoor in Leidens wal te ſluipen.
In 't eind' bied zich een man van nederigen ſtand,
Reeds oud, en met een korf met duiven in zyn hand,
Grootmoedig aan, om ſtraks, in ſpyt van 's vyands benden,
Een' brief aan van der Werf, of van der Does te zenden.
Door wien toch? vraagt de prins, daar Valdez oorlogsmagt
De bange ſtad alom beſluit met dubble wacht!
Gy zult, zo 't u behaagt, ô prins! my ſlechts te hooren,
Den brenger kennen dien myn zorg heeft uitverkoren,
Is 't antwoord. Ik, ô held! zag 't licht in Leidens wal:
Myn maagſchap deelt daar grootsch in 's burgers ongeval,
En doet daar in myn plaats voor vryheid, land en wetten,
Het geen de jaren my, tot myn verdriet, beletten.
Eer zich de bange ſtad door Valdez zag berend,
Voorzag de trouwe raad dat 's burgers hardſte elend',
En dit voorzag ook 't volk, uit hongersnood zou ſpruiten:
Dit deed veel gryzaarts, door my aangeſpoord, beſluiten,
Daar 't ons niet mooglyk was in 't harnas pal te ſtaan,
De ſchaars verzorgde ſtad voor 't minst terſtond te ontſlaan,
Ten dienst des ſtrydbren hoops, van onze onnutte monden:
Te vlugten tot dat eind' was alles wat wy konden.
Dees vogels, die ik mede uit Leidens muren nam,
Zyn ſedert lang gewoon, al waar' 't van Rotterdam,
Daar ik woonachtig ben, by een' van myne vrinden,
Myn woning in den muur van Leiden ſtraks te vinden.

Zo

Zo uw doorluchtigheid myn' dienst behagen kan,
Verwerp myn aanbod niet: aanvaard dees duiven dan.
Een brief, door uwe hand aan haren poot gebonden,
Zy daadlyk aan den raad der trouwe ſtad gezonden.
't Verklein' de Valdez trots, wanneer hy éénmaal weet
Dat zelfs een zwakke duif zyn oogmerk nadeel deed.
De prins omarmt den man, ten blyk van dankbetooning,
En bied hem boven dit op de eêlſte wyz' belooning;
Doch deze is groot genoeg om 't aanbod af te ſlaan,
Vernoegd met de eer van 't land en hem ten dienst te ſtaan.
't Geſchrift, door 's prinsſen hand aan 's vogels poot gebonden,
Word midlerwyl ten troost van Leiden afgezonden.
De hoogst verheugde held werpt, voor 's volks oogen, zelf
Zyn' bode met den brief naar 't blaauwe ſtargewelf,
En ſtaart zolang hem na met hoogst verwonderde oogen,
Tot dat hy elks gezigt in 't luchtruim is ontvlogen.
Zodra de luchtbô zich in Leidens muur vertoont,
Op 't huis door 't maagſchap van den gryzen man bewoond,
Beſtaat een van 't gezin den vogel op te vangen,
Op 't zien dat een geſchrift is aan den poot gehangen.
De burger vliegt, met bode en brief, terſtond naar 't erf
Van Leidens grootſten ſteun, den trouwen van der Werf,
Die Nasſaus zegel kuscht, den brief met blydſchap opent,
En voorleest aan zyn volk, op goede tyding hopend'.
't Juicht all' Oranje toe, al 't volk ſchept nieuwen moed.
Zo juichte eertyds 't geſlacht, dat, dryvende op den vloed,
Door God tot 's menſchen ſtraf ten hemel opgedreven,
In de ark zich zag geſpaard om alles te overleven,
Toen 't in den duivenbek de groene olyftelg zag,
Ten teeken van Gods gunst, en 't lang gewenscht ontſlag.
De held treed naar 't ſtadhuis, en, met een vrolyk wezen,
Beſtaat hyzelf den brief den burgers voor te lezen.

Wat

Wat blydſchap, wat gejuich vervult de gantſche ſtad!
't Was of de prins alree' den muur beveiligd had;
Doch 't geen de vreugd van raad en burgers meest vermeêrde
Was, dat een logge wind in eenen ſtorm verkeerde,
Die, naar wat kant men 't oog van burg en torens ſloeg,
Het water vreeslyk hoog op al de landen joeg.
Hoe ſchriklyk moest die mare in Valdez leger klinken!
Zy deed Romeroos hart éénsſlags den moed ontzinken.
Kastiljes legerhoofd, die 't ſtreng beleg gebood,
De Valdez, op 't bericht dat Nasſau, om den nood
Der fel benepen ſtad in 't eind' te doen bedaren,
Zyn heul zocht aan den Zeeuw, en Zeelands waterſcharen,
Stelde al zyn vlyt te werk, om zich te zien behoed
Voor 't woeden van den hoogst ontzagchelyken vloed,
Waardoor 't aan Zeelands vloot, licht ſpoedig, kon gelukken
Het zuchtend Leiden 't heir des Kastiljaans te ontrukken.
De naam van held Boiſot, zyn moed, zyn krygsbeleid,
Der Zeeuwen overal bekende dapperheid,
Hun wyd beruchte haat tot 's lands geweldenaren;
Dit alles moest het heir van Valdez yzing baren,
Zodra die beulenhoop met zekerheid verſtond,
Dat held Boiſot zich reeds te Rotterdam bevond.
De Spanjaard deed alom en ſchans en waterwerken,
Tot weering van den vloed, met paal by paal verſterken,
En was vooral bezorgd, het daaglyks groeijend' nat
Ter zyden af met kunst te lyden van de ſtad.
Vergeefs! Gods Almagt werkt ter gunst van Leidens helden:
De ſtorm jaagt haast den vloed tot op de naaste velden;
De Zeeuw zeilt driftig aan, door held Boiſot vermaand
Tot ſtoutheid, langs het ſpoor door de Almagt hem gebaand.
Romero, op wiens drift de meeste benden hopen,
Dringt Valdez meer dan ooit om yllings ſtorm te loopen;

Te

Te meer daar 't Zeeuwſche volk, byna voor ieders oog,
't Bezette Zoeterwoude aan 't Spaansch geweld onttoog.
Hoe ſterk de Valdez ook Romeroos rede vinde,
Noch ſterker ſpreekt by hem de ſtem van zyn beminde,
Die hem door haar geſchrift geſtaâg had aangeſpoord
Om nooit te ſtormen, naar zyn ééns gegeven woord.
Daar echter 't gantſche heir zyn ongenoegen toonde,
Ja Valdez onbeſchroomd, zelfs voor zyne oogen, hoonde,
Om 't uitſtel van den ſtorm, vond hy in 't eind' geraên
Hét ſtormen op de ſtad, uit nooddwang, toe te ſtaan.
Daar door dien wreeden last, hoewel uit nood gegeven,
De hoop hem wierd ontrukt om ooit met Moons te leven,
Verſchoof hy 't uur des ſtorms tot vóór den naasten dag:
Zyn hoop was dat de vloed, dien hy ſteeds groeijen zag,
Het heir vóór 't uur des ſtorms den moed zou doen verliezen.
Daar Valdez tusſchen Moons en Leidens val moest kiezen,
Was hem 't verlies van Moons van eindloos meer belang,
Dan Spanjes zegepraal, en Leidens ondergang:
De wraak had hem ten dienst van Leiden afgezonden;
De liefde had zyn lot aan Leidens lot verbonden.
Zo hielp Gods wondre magt den bangen Leidſchen muur
Door wind, en vloed, maar meest door Valdez liefdevuur:
Had die verliefde held geſtormd op Leidens wallen,
Voorzeker waar' de ſtad in Spanjes magt gevallen.
De vale nacht genaakt; 't beneveld zonnelicht
Onttrekt zich in het West' aan 's Kastiljaans gezigt;
Doch hoe de zon zich meer beſtorven Westwaarts ſpoedde,
Hoe meer de felle ſtorm verdubbelde in zyn woede.
Zyn buldren, en metéén de duisterheid der nacht,
Gevoegd by 't nadren van der Zeeuwen oorlogsmagt,
En Zoeterwouds verlies, deed Valdez benden beven.
Romero, door de wraak tot ſtormen aangedreven,

Beducht dat Leidens volk het wraakzwaard zoude ontgaan,
Vliegt rond, en wyst elk drom zyn' post in 't ſtormen aan.
De Valdez, om 't verlies van ſchoone Moons verſlagen,
Een denkbeeld dat zyn geest onmooglyk kan verdragen!
Zat in zyn legertent in 't volle krygsgeweer,
Gefolterd door zyn liefde, en door zyn krygsmans eer.
Romero nadert hem, om met hem heen te trekken,
En 's volks verſlagen hart in 't ſtormen op te wekken.
Hy zwygt, verlaat hoogst traag en ſiddrend' zynen ſtoel,
En treed ten veldtogt uit, om, midden in 't gewoel
Des woesten ſtormelings, den wreeden ſtryd te ontvlugten
Die zyn verſlagen hart elk oogenblik deed zuchten.
Hy treed naar 't woest gevecht alsof geen leed hem deert,
Daar 't hart om ſchoone Moons de nederlaag begeert.
In 't eind' doet hy zyn volk den bangen muur genaken;
Maar welk een woest gedruis doet hem den optogt ſtaken!
Van waar dat naar geſchreeuw in 't holſte van de nacht!
Van waar dat vlugtend volk! Het is de buitenwacht;
't Zyn Spanjaards, die, daar 't nat hunn' post heeft ingenomen,
Ten naauwer' nood den vloed door 't vlugten zyn ontkomen;
Wier vreesſelyk misbaar het gantſche heir beroert,
En overal den ſchrik en wanhoop met zich voert.
Romero, hoe vol drift ten val der Leidſche wallen,
Voelt meer dan ooit dit uur zyn hart den moed ontvallen;
En, in zyn ſiddrend hart voor Pharoos lot beducht,
Verlaat hy Valdez zyde, en neemt terſtond de vlugt.
Het volk, door 's veldheers ſchrik tot ſiddring aangedreven,
Beſluit op 't oogenblik zyn voetſpoor na te ſtreven.
Min driftig vlood weleer de Syriſche oorlogsmagt,
Toen God dien beulendrom, in 't midden van de nacht,
Een' naren wapenkreet en luchtgedruis deed hooren.
De Valdez, die den moed voelt in zyn hart herboren

Op

Op 't lang gewenscht bezit van 't voorwerp van zyn gloed,
Toont zich in ſchyn vergramd op zynen oorlogsſtoet;
En blyft, alsof hem niets in 't hoogst des noods deed duchten,
Op 't veld, tot dat de vloot hem noodzaakt om te vlugten:
In ſchyn ten ſtorm verhit, en in het vlugten traag,
Speelt hy den held, en juicht om zyne nederlaag.
Het volk, dat Lammens ſchans op zyn bevel bewaakte,
Een ſchans die 't ſtout ontzet der ſtad onmooglyk maakte,
Verliet, op 't woest rumoer waarmede al 't leger vlood,
Dien onverwinbren post ſtraks zonder ſlag of ſtoot.
Boiſot, die waterleeuw, aan 't hoofd van zyne helden,
Streeft midlerwyl de alom tot zee gevormde velden
In 't aklig duister door, en zeilt door 't bruiſchend nat
Met onbezweken moed naar de afgevochten ſtad.
Niets was 'er dat het hart des Zeeuws ſlaauwmoedig maakte:
Zodra 'er ſlechts een kiel een weinig vast geraakte
Op plaatſen daar het land niet ſterk was overſtroomd,
Straks ſprong dat dapper volk, door geen bevel betoomd
Om zich niet roekeloos te ſtorten in gevaren,
Van ſtuur- en bakboord af blymoedig in de baren;
Daar 't, tot den hals in 't nat, het zeeſlot onderſchraagt
Dat, eindlyk vlot geſcheurd, hen door de golven draagt.
Het fors geſpierde lyf, met houw by houw gekorven,
(Getuigen van den roem in ſlag by ſlag verworven!)
Gewoon aan vuur, en zee, gehard door oorlogslast,
Is hoogst geſchikt tot all' wat oorlogsmannen past:
Geen droogte, Lammens ſchans, of heir van Kastiljanen,
Belet den Zeeuw den weg naar Leiden zich te banen.
Boiſot, hoe blyde op 't zien des moeds dier oorlogsſchaar',
Zucht heimlyk om de ſtad, wier yſſelyk gevaar
Door moed, door list, door vloot, noch leger waar' te keeren,
Zo Valdez volk de ſchans van Lammen bleef verweeren:

Dit denkbeeld perst den held, beducht voor Leidens lot,
In 't heimlyk tranen af, en zucht by zucht tot God.
De elende midlerwyl nam toe in Leidens wallen.
De vrees, dat Valdez heir haast ſtormende aan zou vallen,
Gegrondvest op 't begrip, dat hy zyn' oorlogsſtoet
Nooit kon onttrekken aan het woeden van den vloed,
Dan binnen Leidens muur, 't en zy hy wilde vlugten,
Vermeerderde overal het jammeren en zuchten.
De wanhoop en de ſchrik beroeren 't woest gemeen,
En jagen in de nacht het alles op de been.
Maar welk een doffe ſlag moet de afgevaste ſcharen,
In dit afgryslyk uur een grooter yzing baren?
Wat perst den zwakken mond den naren noodkreet af:
De vyand ſtormt alreede, ô burgers, wacht uw ſtraf!
Hy is reeds in de ſtad! ô God, wees ons genadig!
Men wyt' den raad ons lot, hy waagde ons hoofd baldadig!
Wat deed ge, ô van der Werf! op 't hooren van die maar'?
Hoe heerlyk blonk uw' moed in 't nypendst van 't gevaar!
Met wat bezadigdheid, byna geen' ſterfling eigen,
Vertroost gy all' wat weent, betoomt gy wie durft dreigen!
Hoe driftig is de tred waarmeê ge, ô burgerheld!
Naar Leidens zwakken muur ter hooge glori ſnelt,
Gevolgd door van der Does, met burgers en ſoldaten,
Gezind hun laatſte bloed op Leidens muur te laten!
Wat vind gy dat het volk tot zo veel wanhoop port?
De doffe ſlag des muurs, door zwakheid neêrgeſtort,
Ontroert het bang gemeen, 't welk waant dat Leidens wallen
Door Spanjes oorlogsmagt reeds worden aangevallen;
En, door de vrees beroerd, geſproten uit dien waan,
Is 't volk door kracht van taal niet van zyn' ſchrik te ontſlaan.
De nacht ziet midlerwyl de vrolyke ochtendkimmen
Door 't nadrend zonnevuur bepurperen, en glimmen,

En

En daalt in 't nevlig West, naarmate 't zonnelicht
In 't gloeijende Oosten ryst voor 't ſterfelyk gezigt,
Als Leidens heldenſchare, op Leidens muur geklommen,
Zich ziet ontſlagen van Kastiljes oorlogsdrommen,
En Zeelands oorlogsvloot, door held Boiſot geleid,
Reeds tot voor Lammens ſchans al dobbrende uitgebreid.
Eénsſlags barst ieder uit: God lof! wy zyn ontſlagen!
God lof! wy zyn bevryd van de ons gedreigde plagen!
Die galm, éénsſlags verſpreid door Leidens bangen wal,
Verkeert het naar gekerm in een triomfgeſchal;
En zy, die eerst den raad in wanhoop durfden doemen,
Zyn de eerſten om de deugd des trouwen raads te roemen.
Wat vreugdetranenvloed ontvloeit alom het oog!
Wat al omhelzingen! De moeder, die zich boog
By 't hulploos wicht, en ſtraks een' Spaanſchen beul verwachtte;
Haar kermende echtgenoot, die op de ſtraat vernachtte,
Zyn huis ontvlugtende, om de elenden niet te zien
Die hy niet keeren kan door moedig weêrſtand biên;
De tedre maagd, beducht voor 't gruwzaam vrouwenſchenden;
De gantſche burgerſchare, alle uitgeſtane elenden
Eénsſlags vergetende, en verrukt door de eêlſte vreugd;
't Roemt alles van der Werfs ſtandvastigheid en deugd.
De moeder dankt dien held, by 't kusſchen zyner handen,
't Behoud van echtgenoot, en dierbre huwlykspanden;
De man roept uit: door u vind ik myn gade weêr!
De tedre maagd dankt hem 't behouden van hare eer.
Van ieder toegejuicht, van elk omarmd met tranen,
Verheft zyn hart zich niet: de vreugd der onderdanen
Is zyne vreugd alleen; all' wat den held voldoet
Is, dat hy naar zyn kracht zyn burgers heeft behoed:
Zo buigt de volle halm, gevoelloos voor zyn waarde,
Voor 't oog des veldelings de graauwe kruin naar de aarde,

Voldaan met de eigenſchap dat hy zyn' zaaijer ſpyst,
En koningen, hoe groot! den zelfden dienst bewyst.
Van al de omhelzingen van 't juichend volk ontſlagen,
Beſluit de held een kans op Lammens ſchans te wagen;
Als fiere van der Does, met een verheugd gelaat,
Hem nadert, en het volk van dezen ſtorm ontſlaat.
Een Wees, door 's vyands vlugt tot ſtoutheid aangedreven,
Had heimlyk zich met drift naar Lammens ſchans begeven;
En daar hy op zyn komst die reeds verlaten vond,
Doorloopt hy die alom, ſlaat zyn gezigt in 't rond,
En vind 'er dit geſchrift: Wy gaan, ô Leidenaren!
Die niet door dapperheid, maar door 't geweld der baren,
En door den harden ſtorm, uw ſtraf ontkomen zyt.
Hy neemt terſtond dit ſchrift, en merkt ten zelfden tyd'
Dat 's vyands trotſe ſchaar', vol ſiddring voor 't verdrinken,
't Geſchut, vóór hare vlugt, had in den vloed doen zinken:
Dus vliegt hy naar de ſtad, met onbeſchryfbre drift,
En brengt held van der Does dit aangenaam geſchrift.
Hoe lieflyk klonk die mare al 't juichend volk in de ooren!
De blydſchap deed alom op nieuw deez' vreugdkreet hooren:
God lof! de trouwe ſtad, ô burgers! is ontzet!
Hoe klonk op Leidens muur de trommel en trompet!
Hoe dondert Zeelands volk, uit honderd koopren monden,
Zyn vreugd uit, nu de ſchans is onbezet gevonden!
De oranje wimpel, door den ſtormwind uitgerekt,
Praalt op den mast, wiens zeil het zeeſlot ſtadwaarts trekt.
In 't eind' betreed Boiſot die lang belaagde muren,
Wier fel geteisterd volk, ſtandvastig in 't verduren
Des aanvals van gevlei, geweld en hongerszwaard,
Hunn' roem, en Leidens naam voor eeuwig maakt vermaard.
De trouwe van der Werf geeft dadelyk bevelen,
Den mondkost aan 't gemeen ſlechts matig toe te deelen;

Op-

Opdat het hongrig volk, alleen door drift beſtierd,
Het middel tot hun heil niet éénsſlags doodlyk wierd;
Waarna hy 't edel hoofd der dappre vlotelingen,
Dat zich door vreugd een' vloed van tranen voelt ontwringen,
Omhelst, voor 't oog van 't volk, dat met de helden ſchreit,
Op 't hoogst verrukt door 't zien van hun teêrhartigheid.
Terwyl 't verloste volk, en van der Does ſoldaten,
Zich voeden, en de vreugd vast voortholt langs die ſtraten
Waarop noch kort geleên de nare hongersnood
Voortſpookte, nagehold door de akelige dood,
Verſpreid zich een gerucht, dat 's lands getrouwe vader,
Getroffen door de deugd van raad en volk te gader,
Zodra de gouden zon op nieuw verryzen zal,
Verwacht word in den naauw' van wee verlosten wal.
Wat galm doet zich op nieuw op deze tyding hooren!
De een wenscht den morgenſtond alreê te zien geboren;
Een ander kuscht den held, den ſchrik van 't Spaansch gebroed,
Op 't hooren van zyn komst, in 't hoogst verrukt gemoed;
Raad, burger, oorlogsman, Boiſot en vlotelingen,
Geen hunner kan zyn vreugd om Nasſaus komst bedwingen!
In 't eind', de Almagtige arm, die Leiden heeft bevryd,
Die vreeslyke arm, die 't volk begunſtigde in den ſtryd
Met Valdez oorlogsmagt, en 's hongers harde elenden;
Die God, Wien 't had behaagd den hoogen vloed te zenden,
Die Spanjes beulenhoop met felle ſiddring ſloeg,
En eindlyk van den muur der bange ſtad verjoeg,
Deed, toen de zon zich ſpoedde om 't menschlyk oog te ontwyken,
Op nieuw Zyn gunstbewys aan 't zuchtend Holland blyken:
De wind, die 't buldrend nat deed hollen over 't land,
Eénsſlags, op 't wonderbaarst, naar eenen andren kant
Geſchoten, jaagt den vloed, dien ſchrik der Spaanſche helden,
Voor elks verwonderd oog, van de overſtroomde velden.

Zo

Zo ſpeelde in vroeger tyd Gods hand met ebbe en vloed
Ter gunst Zyns volks, beſtookt door Faroos overmoed.
Men was misnoegd de nacht zo traag te zien verdwynen;
Elk wenschte om ſtryd het licht in 't Oost' te zien verſchynen.
Naauw' was de gouden zon, met een verheugd gelaat,
Verrezen uit de kim, als burger en ſoldaat,
Nu meer dan ooit verheugd op 't zien van hare ſtralen,
Zich ſchikken om den held, 's lands vader, in te halen.
Al hunne praal beſtond in dat geducht geweer,
Waarmeê zy vóór den muur van Leiden, keer op keer,
Den trotſen Kastiljaan op 't glorirykst verſaagden,
En meer dan ééns, vol moeds, uit zyne ſchansſen jaagden.
De ſtaat van 't juichend hart blykt klaar op 't ſtraf gelaat,
Waarop noch 't hongerswee op 't klaarst te lezen ſtaat:
Elk burger, lang gewoon geen' oorlogslast te ſchroomen,
Had van den oorlogsman wat woestheid aangenomen;
't Gelaat was, ſchoon verbleekt, nochtans bedekt met bruin,
Het hair hing achteloos, de hoed of muts ſtond ſchuin,
De ſabel was om 't lyf aan riem of touw gebonden;
Des burgers grootst vermaak was 't roemen op zyn wonden.
Op 's burgerhopmans wenk in reijen ſaam' geſteld,
Verkondigt de oorlogstrom het nadren van den held.
De vrouwen, en haar kroost, 't gemeen, de trouwe Zeeuwen,
Verdoven elks gehoor door onophoudlyk ſchreeuwen,
Op 't zien des trouwen helds: lang leev' 's lands toeverlaat!
De prins treed minzaam toe, verwelkomt door den raad,
Boiſot en zynen ſtoet; terwyl, voor 't oog der benden,
De hopliên 't yzer van hun ſperen neêrwaarts wenden;
Waarna 't gewapend volk terſtond zyn' pligt voldoet,
Den held verwelkomt met den fieren krygsmans groet.
De prins wiens minzaamheid al 't volk op 't hoogst verrukte,
De prins, die van der Werf aan zynen boezem drukte,

En

En van der Does, Boiſot, en al de verdre leên
Des trouwen raads omhelst, voor de oogen van 't gemeen,
Bedankt de burgery eenvouwdig, doch met woorden
Die inderdaad het hart van raad en volk bekoorden,
Ontleenende al hun kracht van 's tyds omſtandigheid;
Een kracht die ſterker werkt dan alle kunstbeleid.
Voorts, meer en meer het volk op zyne zyde brengend',
Een weinig ſtaatsbeleid in 't eind' der aanſpraak mengend',
En heimlyk doelende om den haat voor 't Spaansch gebroed
Te doen beklyven in 's volks reeds verhit gemoed;
En tevens om zichzelv' aan 't ſtreng verwyt te ontrukken,
Dat hy zyn' konings recht heerschzuchtig zocht te drukken;
En dat hy valsch betuigde, in 't zweeren by zyne eer,
Dat hy het hof beſtreed en niet 's lands opperheer;
Bedankt hy raad en volk uit naam van Spanjes koning,
En uit den naam des ſtaats, voor hunne pligtbetooning
In 't grootsch weêrſtreven van de uitheemſche legermagt,
Die 't hof, op 's konings naam, voor Leidens muren bragt.
Hy ſchenkt den raad, ten loon van 's volks betoonde pligten,
Uit 's konings naam verlof een hooge ſchool te ſtichten;
En voert in 's vorsten naam, met ſchrander kunstbeleid,
Een taal zo vry, zo ſterk, en zo vol edelheid,
Dat Philips, wel verr' van ooit daarvoor naar wraak te trachten,
Daardoor zich inderdaad vereerd had moeten achten;
Doch ware glori is geen' dwingelands vermaak:
Een' vyands groote ziel tergt ſlechts te meer zyn wraak.
De prins, ſpoort voorts den raad om God met blyde klanken,
Voor Zyne wondre hulp in 't openbaar te danken;
En de eedle raad beſluit, den dag van 't grootsch ontzet
Godvruchtig ieder jaar te ſlyten in 't gebed.
De Valdez midlerwyl, van Leidens muur verdreven,
Had zich naar 's Gravenhage in aller yl begeven;

Doch 's burgers felle haat tot Spanjes oorlogsgast,
Die lang hem had verſtrekt tot grooten overlast,
Nu, door de nederlaag vóór Leiden, losgebroken,
Deed ſtout de burgery de Spaanſche magt beſtoken;
En dreef de Valdez volk, vermoeid door 't lang beleg,
Als waar' 't een' vyands volk, van 's Gravenhage weg.
Dit voorbeeld wierd gevolgd van Hollands ſtoutſte ſteden,
Door Spanjes wapenen vermeesterd, en vertreden:
Elk harer, vol van moed door Leidens krygsgeluk,
Ontſloeg zich onbeſchroomd van 't Kastiljaanſche juk;
En durfde, op 't hoogst belust de dwinglandy te ſtuiten,
Requeſens oorlogsvolk de poort voor 't voorhoofd ſluiten.
Dus kon de Valdez en Romero anders niets
Beſtaan, na 't zwerven, tot vermindring huns verdriets,
En tot verlichting van des oorlogsknechts elenden,
Dan daadlyk al hun volk op Brabants grond te zenden;
Daar Moons de Valdez volgt, en daar hy al het leed
Des togts, door haar mislukt, in haren arm vergeet.
't Bevel ten ſtorm had hem met al zyn heir, (beleedigd
Door 't marren met dien last, zolang gewenscht!) bevredigd;
En ſtelt hem aan het hof des Spaanſchen landvoogds vry,
Voor 't rustloos woelen van Romeroos kuipery.
By Moons om 't ſtormbevel, uit hoogen nood gegeven,
Nu 't ſtormen was belet, van alle blaam ontheven;
Met deze jonge ſchoone in 't eind' naar wensch gepaard;
Geleerd wat wrange vrucht ſomtyds een eerampt baart,
En dat zy, die aan 't hof uit eerzucht zich gewennen,
Het wezentlyk geluk des levens weinig kennen;
Verlaat hy allen rang, en vind in huwlykszoet
En ſtaat van ſtaatszorg vry alle amptverlies vergoed.

ZESTIENDE ZANG.

Na Valdez wondre vlugt van Leidens zwakke wallen,
Was 's landvoogds wit alleen om Zeeland te overvallen.
Zyn ſtout ontwerp, weleer door Mondragon veracht,
Wierd toen, met grooter ernst, op nieuw ter baan gebragt.
Requeſens, eerst verzet door zyne nederlagen,
Beſloot, van ſchrik herſteld, een ſtouter kans te wagen,
Ten val eens volks dat, nooit door doodsgevaar ontſteld,
Ter zee een geesſel was voor 't Kastiljaans geweld.
Des fieren landvoogds moed wierd uit zyn ſpyt herboren,
Die telkens hem verweet de ſtem des ſchriks te hooren.
Zo voelt der dieren vorst, van zyne prooi verjaagd,
In 't holst des wouds gevlugt, daar hem de honger plaagt,
En hem de vrees verwyt die hem van 't aas deed vlieden,
Zyn bloed, door ſpyt ontvonkt, van gramſchap ſterker zieden;
En vlamt, daar 't woud weêrgalmt van zyn geducht geluid,
Te feller op den hem noch kort ontjaagden buit.
De landvoogd was bedacht den prins en Hollands ſtaten,
Vol moeds door Spanjes ramp, geen' ademtogt te laten;
En zag wel dat hy niets in Holland winnen kon,
't En zy men eerst den Zeeuw volkomen overwon.
Zyn' voorzaats misſlag was dat hy den tyd verſpilde
Voor Bergens muur, dien hy vooraf vermeestren wilde
Eer hy den Zeeuw, den ſchrik van Spanjes vloteling,
Kastydde door den ſtrop, of ſtalen oorlogskling.
Die misſlag had niet ſlechts den Zeeuwen tyd gegeven
Om zich te waapnen, maar Noordholland aangedreven

Om, op der Zeeuwen ſpoor, den wreeden Kastiljaan
't Bewint te ontnemen op de ruime waterbaan.
De Zeeuw deed van zyn' moed het land alom gewagen,
Had Leidens bangen muur van 't Spaansch beleg ontſlagen,
En ſterkte Holland en Westvriesland meer en meer
In 't ſtout weêrſtreven van 's lands trotſen opperheer.
De landvoogd zag dus klaar dat hy niets uit kon rechten,
Dan na den fieren Zeeuw en Holland af te vechten:
Der Zeeuwen magt gefnuikt, en Holland onderdrukt,
Dan was gantsch Nederland volſtrekt de magt ontrukt,
Om ooit den vryen hals aan 't Spaanſche juk te onttrekken,
En dus 't verwonnen land voor 't yslykst lot te dekken.
Requeſens, tot 's lands val in 't heimlyk toegerust,
Vormde eerst het wreed ontwerp ten val der Zeeuwſche kust;
Naardien hy klaar begreep dat Zeeland, ingenomen,
Onmooglyk Holland, als voorheen, te hulp kon komen;
Daar, ſchoon hy al vooraf gantsch Holland overwon,
De Zeeuw, van Zee omringd, alleen zich weeren kon.
Zyn ſtelling was altyd om, zonder tydverzuimen,
Het geen hem meest weêrſtond eerst uit den weg te ruimen;
Bewust dat dan het mindre in 't eind' met weinig magt,
Zo 't niet van zelf vervalt, licht word tot niet gebragt.
De grootſte kunst beſtond in zyn ontwerp te dekken;
Dus zocht hy Nasſaus zorg van Zeeland af te trekken,
En bovenal den held, door wel beraamd beleid,
Volſtrekt te brengen tot een' ſtaat van werkloosheid.
Weleer, by 't wreed begin van 's loozaarts landregeering,
Had hy, in 't hart belust op Neêrlands overheering,
Het volk door zucht tot vrede, op 't kunstigst voorgewend,
Een hoog gevoelen van zyn goedheid ingeprent;
't Was Nasſau toen alleen die zyn ontwerp ontdekte,
En overal met kunst 's volks wanvertrouwen wekte:

Thans

Thans ſtak de Kastiljaan op nieuw, tot Neerlands wee,
De vryheid wreed naar 't hart, in ſchyn van zucht tot vreê.
Hy veinsde alsof in 't hart, verſlagen door de rampen
Waarmeê zyn heir en vloot zolang had moeten kampen,
En zonder dat hy iets daardoor gewonnen had,
Zyn hollende oorlogsdrift volſtrekt ware afgemat;
En dat, ſints Leidens wal ontzet was door de ſtroomen,
Hy hoogst genegen was om tot verdrag te komen;
Ja dat hy klaarlyk zag, dat oefnen van geweld
Het land ſlechts vruchtloos had in rep en roer geſteld.
Hy deed dus door zyn' ſtoet, volleerd in 't loos misleiden,
Die voorgewende zucht tot vrede alom verſpreiden;
En 't volk, de elenden van den wreeden oorlog moê,
Juichte, als weleer, 't ontwerp des loozen landvoogds toe;
's Lands ſtaten zelf, verrast door ſchoon verſierde rede,
Betoonden zich verheugd om 's landvoogds zucht tot vrede.
Niet anders ylt een volk, misleid door vond by vond
Des loozen vyands, op den ondergraven grond,
Daar 't zyn verlosſing waant in 's vyands val te vinden;
Terwyl de dood hen wacht, verhit op 't wreed verſlinden.
Slechts Nasſau, die 't ontwerp des Kastiljaans beſeft,
Den loozen Kastiljaan in loosheid overtreft,
't Belang van Spanje kent, zo wel als 's lands belangen,
Liet zich nu min dan ooit in Spanjes ſtrikken vangen.
Hoe meer Requeſens ſpreekt van liefde tot den ſtaat,
Hoe meer de prins het oog op al zyn gangen ſlaat;
En verr' dat Spanjes list hem zorgeloos zou maken,
Spoort hem zyn yver aan om meer dan ooit te waken;
Nochtans, daar hy met ſmart van uur tot uur voorzag,
Dat raad en volk, misleid, ſlechts haakten naar 't verdrag,
En dat hy 't Spaansch bedrog niet duidlyk kon betogen,
Veinst hy dat Spanjes list hem mede had bedrogen.

Hy wendde op 't krachtigst voor, dat hy, om 't land te ontſlaan
Van 't wee des wreeden krygs, de vrede toe zou ſtaan.
Hy zocht door dit gedrag het wreed verwyt te ontkomen,
Dat hy uit zelfbelang den kryg had ondernomen;
En dat hy, veinzende een hoogst nuttige achterdocht,
In 's lands verdeeldheid niets dan eigen grootheid zocht.
Zyn grootſte toeleg was zolang 't verdrag te rekken,
Tot dat hy 't Spaansch bedrog volkomen kon ontdekken.
De ſtaten, hoogst verheugd dat Neêrlands trouwſte held
Dat lang gewenscht verdrag, dat zo veel heils voorſpelt,
Met drift begeert, wel verr' van 't fier te wederſtreven,
Beſloten, nevens hem, het hof gehoor te geven.
De landvoogd ſloeg, en ſtraks vond zyn verzoek gehoor,
Den loos verrasten raad een wapenſchorſing voor.
Dus won hy listig tyd om 't zwaard te meer te ſcherpen,
Dat onverhoeds het land aan 't hof moest onderwerpen.
Daar hy dus dag aan dag beletſelen verzon
Tot ſluiting van 't verdrag, ontbood hy Mondragon.
Ik heb, dit was zyn taal, het middel u doen hooren
Dat ik tot ondergang van Zeeland heb verkoren.
Ik weet gy ſchroomt noch vloot, noch legermagt, noch vloed!
Gy weet zo Zeeland zwicht dat Holland vallen moet.
Ik gaf u gunstig tyd volkomen uit te rusten:
Volvoeren we ons ontwerp ten val der Zeeuwſche kusten.
De vrede word geweerd door Nasſaus kuipery.
De dappre Mondragon gebiede nevens my.
Hy wreke aan 't hoofd zyns volks op Zeelands trotſe ſteden
't Langdurig oorlogswee op Zeelands grond geleden.
Een volk dat ons ten val den tyd rekt, trouwloos draalt
Met ſluiten van 't verdrag, zy weêr met list betaald.
Het wapent heimlyk zich by 't ſpreken van de vrede,
Om onverhoeds het zwaard te rukken uit de ſcheede;

Voor-

Voorkomen wy hun woede. Ik denk 't is beter dat
De ketter onverhoeds door 't zwaard worde aangevat,
Dan dat wy, ſnood misleid door zyne listen, wachten
Dat hy ons overvalle, om ons verwoed te ſlachten.
De Godsdienst, 's konings eer, 't belang der kerk, de nood,
Dit alles wettigt my te doen 't geen ik beſloot.
De krygsman Mondragon, die 's landvoogds zucht tot vrede
Oprecht hield, wierd verlokt door deze fiere rede:
Zyn loos verraste geest, hoe hoog hy Nasſau acht,
Hield hem, en raad en volk van trouwloosheid verdacht.
Daar hem weleer 's helds deugd op 't heerlykst ſcheen in de oogen,
Waant hy zich nu volſtrekt door valſche deugd bedrogen;
En fel tot ſpyt vervoerd door ingebeelden hoon,
Daarby verrukt door de eer zo vleijende aangeboôn,
Bied hy niet ſlechts zyn' arm ten val der Zeeuwſche ſtranden,
Maar kuscht uit wraakzucht en erkentnis 's landvoogds handen;
En ſtaat dus, vol van drift ter ſtraf der veinzery,
Door veinzery misleid, den loosten veinzaart by.
De landvoogd midlerwyl deed, om zyn' togt te dekken,
Zyn volk van Brabants grond naar 't eiland Tholen trekken;
En gaf behendig voor, dat hy die daad beſtond
Om Brabant, dat zich meest met volk belemmerd vond
Dat, woest en ſlecht betaald, niet licht was in te toomen,
En reeds veel moedwils pleegde, in 't klagen voor te komen.
De prins, door deze daad ten uiterſte ongerust,
Vreesde inderdaad een' ſtorm op Walchrens binnen kust;
Of dat de Kastiljaan de Zierikzeeſche wallen,
Eer 't iemant kon verhoên, gezwind zocht te overvallen.
Dus ſchreef hy ſtraks Boiſot, om op den Kastiljaan
Alom langs Zeelands kust een wakend oog te ſlaan;
En niet één Spaanſche kiel naar Zeeland door te laten,
Dan met verlof van hem, of Hollands trouwe ſtaten.

Boi-

Boiſot, altyd vol drift ten dienste van 't gemeen,
Sloeg 't waterleger ſtraks om Tholens Noordkant heen;
Waardoor geen enkle kiel de kusten kon genaken
Van 't Oosterduiveland, of zy moest ſlaags geraken.
De landvoogd, onderricht dat Zeelands watermagt
Zich hield op Tholens kust, en dat zy ſcherpe wacht
Op zyn beweging hield, zag toen, niet zonder beven,
Dat zyne list den prins niet was bedekt gebleven;
En zwoer, in 't hart getergd door Nasſaus wys beleid,
Den held te ſtraffen voor zyn fiere ſchranderheid.
Terwyl Requeſens dus zyn Spaanſche dwingelanden
Op Tholen ſamen trok, om Zeeland aan te randen,
En van 't ontwerp ten val van Holland zwanger ging,
Hield hy de ſtaten op met de onderhandeling.
De prins van zynen kant verzuimde niet de ſtaten,
En tevens 't volk, op 't hoogst van blydſchap uitgelaten
Door hoop, dat haast de vrede in 't fel geteisterd land
Den gloed zou dooven van den wreeden oorlogsbrand,
Door list en kracht van taal tot wantrouw aan te ſporen:
Zyn vrinden deden 't volk aan alle kanten hooren,
Dat Spanjes zucht tot vrede alleen was uitgedacht,
Om 't volk te zekerder te zien in 't net gebragt;
Dat 's landvoogds toeleg was om loos den tyd te rekken,
Tot hy met grooter magt dan ooit te veld kon trekken;
En dat de Kastiljaan, daar hy van vrede ſprak,
Reeds heimlyk de oorlogstoorts tot Zeelands val ontſtak.
De raad en 't volk, op nieuw door wantrouw ingenomen,
Begonden min den kryg dan 't vreêverdrag te ſchroomen;
En daar men 't loos gedraal der Kastiljanen ziet
In 't ſluiten van 't verdrag, liep dat verdrag tot niet.
Ziedaar den kryg vernieuwd. Men had van beide zyden
Zich heimlyk toegerust tot een langdurig ſtryden:

Re-

Requeſens was gereed ten val van Nederland;
De prins was overal gereed tot tegenſtand.
't Was dus den Kastiljaan, hoe ſchrander in 't bedriegen,
Mislukt den fieren prins door list in ſlaap te wiegen.
Requeſens en de prins, ontvonkt in oorlogslust,
Verſterkt in de armen van een kort genooten rust,
Beſpiên in 't oorlogsperk, elk voor zyn volks belangen,
Byna elk oogenblik, bedaard, elkanders gangen:
Zo dwaalt in 't bloedig perk, voor de oogen van 't gemeen,
Een grimmig ſtierenpaar traag om elkander heen,
Met neêrgebukten hals; belust om met den horen
Elkander onverhoeds in rib of ſchoft te booren.
Requeſens dreigt den Zeeuw: de prins van zynen kant
Schikt Zeelands watermagt tot dappren tegenſtand;
En 't volk, op nieuw ter prooije aan de yslyke oorlogsplagen,
Houd op hun krygsbedryf met ſiddring 't oog geſlagen.
De ſtaten en de prins, op held Boiſot gerust,
Die ſteeds by Tholen dreef en langs de Zeeuwſche kust,
Verachtten 's landvoogds drift om Zeeland aan te vallen:
Requeſens heldenmoed bedroog hen echter allen.
De landvoogd, die reeds meer dan éénmaal had gezien
Dat hy op zee den Zeeuw bezwaarlyk 't hoofd kon biên;
En dat, hoe dapper ook zyn Kastiljanen vochten,
Zyn ſchepen tegen die der Zeeuwen niets vermogten;
Beſloot nu tot den togt dien hy voor lang verzon,
Een' togt dien niemant zich in 't land verbeelden kon.
Van Mondragon verzeld vertrok hy ſtraks naar Tholen,
Nadat hy in 't geheim een' zeeman had bevolen
Te peilen, by de nacht, waar de uitgebreide plas
Van 't bar Philipsland af tot Schouwen ondiepst was.
Hy deed, na dit bericht, zyn ſtrydbaarſte oorlogsſcharen,
By nacht, in 't heimlyk, naar Philipsland overvaren;

En zond, zodra zyn volk gelegerd was op 't ſtrand,
Zyn booten weder weg naar Tholens Noorderkant.
Zodra de Zeeuwſche vloot die landing had vernomen,
Begaf zy zich terſtond naar de uitgeſtrekte ſtroomen
Die Schouwen ſcheiden van Philips- en Annaland,
En hield alom de wacht langs 't Duivelandſche ſtrand;
Vol hoop dat binnen kort de landvoogd zyne benden
Op ſchepen naar den kant van Duiveland zou zenden.
Het Kastiljaanſche volk begreep ten klaarſte, dat
Hun opperhoofd het oog op Zeelands kusten had;
Doch daar men ſchip noch boot Philipsland zag genaken,
Kon niemant van dien togt zich eenig denkbeeld maken.
Terwyl Requeſens zich dus yvrig ſpoed te veld,
Om Zeeland onverhoeds door Spanjes krygsgeweld
Te prangen in het juk, deed hy alom verſpreiden,
Dat zich zyn ovrig volk haast zou ten togt bereiden,
Om Holland, midlerwyl dat hy in Zeeland ſtreed,
Te ſtraffen voor 't geen 't volk zyn benden lyden deed,
Door overal hunn' togt met alle kracht te ſtuiten,
En, Nasſaus zaak ter gunst, de poort voor 't hoofd te ſluiten.
Die mare, alom verſpreid, (waarby men noch verzon,
Dat nu de landvoogd zich iets goeds beloven kon
Ten val van Nederland, ter gunst der hofbelangen,
Dewyl hy geld van 't hof voor 't krygsvolk had ontfangen,)
Maakte al het land verbaasd, en Nasſau ongerust.
Hy zag de Spaanſche magt reeds op de Zeeuwſche kust,
En daar men Holland dreigt, acht hy 't gevaarlyk benden
Uit Hollands ſteden naar de Zeeuwſche kust te zenden.
De prins wierd dus genoopt te zorgen, dat geen ſtad
In Holland onverhoeds door list wierde aangevat,
En moest dus al de zorg voor Duiveland en Schouwen
Alleen aan 't wys beleid van held Boiſot vertrouwen.

De

De landvoogd, op 't bericht dat Nasſaus zuchtend hart
Door zorg by zorg voor 't heil van Holland was verward,
Beſloot nu, om den prins te meer door zorg te kwellen,
Den lang beſloten togt niet langer uit te ſtellen.
De momplende oorlogsman, die noch geen ſchepen ziet,
Bepeinst des landvoogds wit; maar hy doorgrond dit niet.
Requeſens ſchaart in 't eind' zyn benden in geleden,
En doet held Mondragon met zich ten voorſchyn treden:
Uit beider oogen blonk een' gadeloozen gloed
Van yver, fierheid, woede en waren heldenmoed.
De landvoogd klimt te paard, en zegt: ô Dappre mannen,
Die, ſtrydend' voor de kerk, den naam van aartstirannen,
Van dwingelanden draagt, by Neêrlands muitziek rot,
Dat 's konings recht vertreed, zich aankant tegen God,
Hem gruwzaam hoonen durft in van Zyn kerk te wyken,
En daaglyks proef by proef van kwade trouw doet blyken!
Gy merkt, ik zie dit klaar, tot op dit tydſtip niet
Waarom gy op dit ſtrand door my u voeren ziet.
Het moet niet zonder reên u veel verwondring baren,
Dat ik myn kielen deed te rug naar Tholen varen;
En dat ik, door die vreemde en onverwachte daad,
Geen' weg om van dit ſtrand te ontvliên u overlaat:
Gy zult ontwyfelbaar met meer verwondring hooren,
Tot welk een' vreemden togt ik u heb uitverkoren;
Doch uw verwondring drukke, ô helden! u niets in
Dat uw' beproefden moed, uw' naam ter ſchand', verwinn'.
Zo ik u op dit ſtrand den aftogt af deed ſnyden;
Vreest ge op dit barre ſtrand eerlang gebrek te lyden;
De ontkoming van dees plaats, wier dorheid u verzet,
Is Mondragon en my, zo wel als u, belet;
En wat gy vreezen moogt, daar zyn geen oorlogsplagen,
Die Mondragon en ik niet met u zullen dragen;

In 't kort, hoe fel beſtookt door alle tegenheên,
Requeſens zy met u in alles lotgemeen.
Hoe menigmaal, myn volk! beproefden we op de baren
Het grilziek krygsgeluk, in 't ſlaan met Zeelands ſcharen?
Waar ook ons volk met roem den waterſtanderd plant,
Hier was het zeegeluk ſteeds tegen ons gekant.
Het zou dus vruchtloos zyn op nieuw door onze magten
Op ſchepen, langs den vloed, naar Zeelands val te trachten.
Ons blyft niets ovrig tot bederf van 't muitziekst rot,
Dan dat we ons, 't lot ter ſpyt, verheffen boven 't lot.
't Verklaar' zyne ongunst vry voor Spanjes oorlogskielen;
Men kan noch zonder vloot de Zeeuwſche kust vernielen.
Waar blinkt de ware moed der helden ſchooner uit,
Dan daar ze, in 't grootsch ontwerp door 't grilziek lot geſtuit,
In 't onuitputbaar brein, dat zich door nood laat ſcherpen,
Een middel vinden om het lot zich te onderwerpen?
Geen zege is zo vermaard, hoe roemryk ook behaald,
Dan die van hem wiens moed op 't krygslot zegepraalt.
Nooit zal 't verwonnen lot den helden haat betoonen:
't Zal zyn verwinnaars zelfs met luistryke eer bekronen;
En, daar 't zyn neêrlaag zelf door 't gantsch heelal verſpreid,
Hun namen wyden, met hun zege, aan de eeuwigheid.
En welk een heldendaad kan ooit ondoenlyk wezen
Voor mannen lang gewoon het ſterven niet te vreezen?
Of liever, waar word ooit den waren oorlogsheld
Op 't moeilyk pad der eer een hinderpaal geſteld,
Die hem beletten zou om moedig voort te varen?
Wat hinderde ooit den togt van Romes adelaren,
Zolang zy, heet op roof, langs de aarde alom geducht,
Met ſtoutheid en beleid zich ſpoedden in hun vlugt?
Wat was de Granicus voor Alexanders helden?
En 't Alps gebergt' voor hen die Hannibal verzelden?

Wat

Wat was de onwinbre muur van Salems muitgebroed
Voor Titus wys beleid, en onverwrikbren moed?
Niets! Geen gevaar, hoe groot, kon deze helden deeren.
De ware heldenmoed laat zich door 't lot niet keeren.
De ware krygsman dwingt het lot met de oorlogskling,
En door zyn ſchranderheid blyft hy 's lots gunsteling.
Al wie in 't grootst gevaar 't gevaar niet durft weêrſtreven
Verdient dat hem 't gevaar beroov' van eer en leven.
Doch waarom ons tot Griek of tot Romein gewend,
Daar elk de dapperheid der Kastiljanen kent!
Deed niet ſtandvastigheid, in ſpyt van zee en winden,
Dat roemryk heldenvolk een nieuwe waereld vinden?
Was 't niet dat volk 't geen dáár met luister zeggen kon,
't Geen eertyds Cezar zeide, ik kwam, ik zag, 'k verwon?
Der vadren heldendeugd is ons noch niet benomen:
Wat was voor Mondragon het ſterk geweld der ſtroomen?
Heeft hy, en 't volk dat ſtout zyn' togt heeft bygewoond,
Niet onzer vadren moed in vollen glans betoond?
Misſchien zyn onder u een aantal fiere helden,
Die dappren Mondragon op dezen togt verzelden.
ô Helden, door dien held in 't veld van eer geleid!
ô Volk, door my bemind om uwe dapperheid!
Wat roem de Kastiljaan door zyn' gevreesden degen,
In eenig waerelddeel, tot noch toe heeft verkregen;
Uw roem, zo my uw arm getrouw ten dienst zal ſtaan
In myn beraamd ontwerp, zal 't all' te boven gaan.
Weest, 't hangt van u ſlechts af, door ſtout my by te ſpringen,
Verwinnaars van den Zeeuw, en Hollands muitelingen.
Vraagt niet, ô heldendrom voor de eer van Rome en God!
Doorluchtig geesſeltuig van 't muitend ketterrot!
Waar 't veld is daar uw moed uw' luister zal verhoogen:
Het roemryk heldenperk vertoont zich aan uwe oogen;

In 't kort, de baan die gy met my betreden moet,
Die weg tot eeuwige eer! is de uitgebreide vloed.
De dieptens zyn gepeild, de droogtens afgeteekend,
De gidſen zyn gereed, en 't ebüur is berekend.
Eer 't zonlicht weder ryst, eer 't water weder wast,
Ziet 's vyands magt zich reeds op Duiveland verrast!
Maar hoe! gy ſchynt verbaasd om 't geen ik heb beſloten!...
Zo uw verbaasdheid is uit laffen ſchrik geſproten,
ô Volk! dat me in myn hoop dan wreed bedrogen heeft,
Zo waar de Almagtige in den hoogen hemel leeft,
Dit is de laatſte grond dien gy ooit zult betreden.
Ik heb den weg ter vlugt voor eeuwig afgeſneden:
Indien gy weigren durft myn wit ten dienst te ſtaan;
Zult ge allen, nevens my, hier door gebrek vergaan.
Ik weet dat gy verwoed tot muiten uit kunt ſpatten;
'k Weet dat gy tegen my de wapens op kunt vatten;
Doch wat mishandling my van uwen kant geſchied'
Gy kunt my dooden; maar ontkomen zult gy niet.
Doch zo, gelyk ik hoop, en zeker durf beſluiten,
Myn volks verbaasdheid mogt uit zyn verwondring ſpruiten,
Op 't hooren eens ontwerps dat vloed en winden tart,
Dan kuscht de landvoogd hen als broeders in zyn hart;
Dan ſchroomt hy voor uw heil niet in de dood te loopen!
Welaan! Oostduiveland ligt voor uw vanen open;
De ebbe is reeds nadrende, en de nacht is reeds naby:
Dat, door my voorgegaan, u niets onmooglyk zy.
Het water ſchynt alreede, ô dappre Kastiljanen!
Daar 't zyne vlugt vervroegt, uw' voet een' weg te banen
Waar langs uw heldenmoed, door 't uitgeſtrekt heelal,
Een onvergangklyke eer zich grootsch verwerven zal.
De nacht, die reeds zich ſpoed ter Oostpoorte uit te trekken,
Zal voor 't gezigt des Zeeuws uw' ſtouten togt bedekken.

Myn

Myn kindren! toont u kloek: trotſeert, met leeuwenmoed,
Den muiteling Boiſot, zyn ſcheepsmagt en den vloed.
Die zee, waarop de Zeeuw zich meer dan ééns deed duchten,
Die zee, die meer dan ééns uw kielen heeft zien vlugten,
Die hoofdſtof, nydig op Kastiljes watermagt,
Zie, zinkend' voor uw' voet, zich op haar beurt veracht.
Zo ſpreekt hy; en zyn volk, getroffen door zyn rede,
Rukt, met een brandend oog, den ſabel uit de ſcheede;
En roept op 't barre ſtrand, met ſchrikkelyk geſchreeuw,
Lang leve ons opperhoofd, God vloek' den woesten Zeeuw!
De minſte van den ſtoet, de jongſte der ſoldaten,
Schaamt zich dat hy in nood een' veldheer zou verlaten,
Die, in een' legertogt zo vreeslyk ſtout als vreemd,
't Belang der kroon en kerk zo grootsch ter harte neemt.
Min grootsch wierd Cezars heir, in een' der ſtoutſte togten,
Waarin om de oppermagt van 't aardryk wierd gevochten,
Na 't aarzlen voor 't gevaar ontvonkt in eedle ſpyt
Door 's veldheers heldenmoed, en aangeſpoord ten ſtryd.
Het krygsvolk midlerwyl ziet vrolyk 't zonlicht dalen;
Het ſchikt zich tot den togt. Hun yver kent geen palen.
Men hangt de blikſemſtof, die 't draagbaar ſchietgeweer
Moet braken op den Zeeuw, aan 't uiterſte eind' der ſpeer
Van 't fiere paardenvolk, om, trekkend' door de ſtroomen,
't Bederf 't geen 't water zou verwekken voor te komen.
't Metalen dondertuig, met moordſtof vol gepropt,
Word aan 't ontſteekgat, en by 't mondſtuk dicht geſtopt,
En tuſſchen 't paardenvolk in zeelen vast benepen,
Om 't onder 't ſtroomend' zout te lichter door te ſleepen.
De ruiter, vol van drift, vol zucht naar heldeneer,
Eischt met een fier gelaat des voetknechts ſchietgeweer;
Opdat dees, als de ſtroom de borst of kin mogt raken,
Een vry gebruik van arm en hand zou kunnen maken.

De fiere landvoogd zelf belaad zyn moedig paard,
(Dit deed ook Mondragon,) met wat belemring baart
Aan 't voetvolk, dat zyn' lust byna niet kan bedwingen
Om, op der helden wenk, in 't golvend' nat te ſpringen.
De fiere Mondragon, op 't ſpringende oorlogsros
's Volks yver ſtyvend', geeft zyn paard den teugel los,
En dryft het door den ſpoor, voor 't oog der trotſe ſcharen,
Eer iemant dit verwacht, heldhaftig in de baren.
Een kolk van kokend ſchuim vertoont de gloribaan
Die 't voet- en paardenvolk met moed heeft in te ſlaan:
De rosſen briesſchen of van ſiddring of verlangen,
Om dezen wondren togt door 't zeeruim aan te vangen.
De landvoogd dryft, op 't zien wat drift in 't krygsvolk brand,
Met zyne ſporen ſtraks zyn klepper aan op 't ſtrand;
En tracht het brieſchend' ros te dryven in het water,
Dat, op 't beſchuimde ſtrand aanklotſend', door 't geklater
Het weeldrig dier ontzet, dat ſtraks, met ſchuim bemorst,
Zyne ooren ſteil verheft, de ſnuit ligt op de borst,
Zich lillend' ſamen dringt, dan trappelt, nu weêr ſteigert,
Dan, zywaarts ſpringend', zyn' beryder 't voortgaan weigert,
En, door 't geducht gedreig van 't ſnorrende achterbeen,
Den ſtouten oorlogsdrom verſtrooit rondom zich heen;
Tot dat Requeſens, fel door gramſchap aangedreven,
Het dier door ſpoor en kling dwingt zeewaarts in te ſtreven;
Dat met zo fors een' ſprong geſchiedde voor elks oog,
Dat elk het ſtuivend' nat op 't ſtrand om de ooren vloog.
Niet forſſer kan een ſtuk van Herkules pilaren,
Door donder los geſcheurd, neêr plompen in de baren,
Dan dees vergramde en op 't gevaar verliefde held
Zich neêrſtort in den vloed, ten trots van 't zeegeweld.
De ſpyt dat Mondragon den roem hem heeft benomen
Van eer dan hy zich ſtout te ſtorten in de ſtroomen;

Ver-

Verdubbelt in zyn hart de drift, om door den vloed
Het eerst te zyn aan 't ſtrand dat hy vermeestren moet.
't Volk, op zyn voorbeeld, blind voor de ergſte doodsgevaren,
Begeeft op 't oogenblik zich juichende in de baren;
En trekt zo wel gemoed langs ſlyk, moeras en zand,
Alsof het wierd geleid langs 't weligst akkerland.
Geen enkle krygsknecht mort: 't geſprek der Kastiljanen
Beſtaat in grootsch elkaêr tot ſtoutheid aan te manen;
En om elkaêr, ter eer van Spanje, Rome en God,
Te ſterken in den haat tot Neêrlands ketterrot.
's Volks glorizucht, hun haat, hun wraak, hun doodsverachting,
't Streelt all' des landvoogds hart, verr' boven zyn verwachting:
Hy juicht nu hy in 't einde een heldenleger vind,
Dat zo hoogst gloriryk zich aan zyn lot verbind.
De eb liep verbazend ſterk, en nochtans vond men hoogtens,
In 't hagchlyk trekken langs de ſlykerige droogtens,
Daar 't volk, by 't moeilyk treên, het vreeslyk ſtroomend nat
Somtyds tot aan de borst, ja aan de ſchouders had.
Hier zinkt 'er een vermoeid, en ſmoort in 't diepst der ſtroomen;
Ginds grypt men, om 't geweld der wreede dood te ontkomen,
Met een beſtorven vuist den langen paardenſtaart,
En dryft op buik of rug; daar andren, onvervaard,
Elkander grypende aan de ſchouders, hals of hairen,
Zich dringend' dicht in één, heen ſtreven door de baren.
Schoon 't pekel nu en dan uit neus en ooren loopt,
De onſterflyke eer waarop de minſte krygsman hoopt,
De zucht voor de eer der kerk, de drift om God te wreken,
Deed niemant van 't gevaar des vreemdſten krygstogts ſpreken;
Zelfs hy, die door 't geweld des ſtrooms ten gronde gaat,
Dankt God dat Hy voor de eer der kerk hem ſneuvlen laat.
Geen duisterheid der nacht, die op dees waterheide
De benden dwalen doet, op 's landvoogds ſtout geleide,

Geen denkbeeld van 't verderf van menig' togtgenoot,
Geen inſpraak van den ſchrik voor Zeelands oorlogsvloot,
Geen vrees van by elk tred in 't water om te komen,
Beklemt dat moedig volk in 't ſpoeden door de ſtroomen.
Na eenige uren dus in 't naarſte van de nacht,
In gruwzaam doodsgevaar, te hebben doorgebragt,
Genaakt men in het eind' de fiere waterbenden,
Geſchikt om Spanjes vloot van Zeelands kust te wenden.
Boiſot verneemt gerucht niet verre van de vloot,
En wekt de krygsdrift op in ieder' togtgenoot.
't Raakt alles op de been in Zeelands oorlogskielen:
Elk brand van felle drift om 't Spaansch gebroed te ontzielen;
Doch door den loop der ebb' ziet Zeelands oorlogsgast
Zyn' dappren arm bepaald: de kielen zitten vast,
Onmagtig, om ter gunst des moeds der vlotelingen,
Als naar gewoonte, op 't vuur des vyands in te dringen.
De vlootvoogd, die dit uur geen oorlogsvloot verwacht,
Waant dat de Kastiljaan, begunstigd door de nacht,
In booten komt, om ſtout, terwyl hy zit benepen,
De toorts te ſlingeren in Zeelands oorlogsſchepen.
Hy vliegt van ſchip tot ſchip, en zet zyn Zeeuwen aan
Om Spanjes ſtormeling met kracht te wederſtaan;
Want nooit was in zyn' geest het denkbeeld opgekomen,
Dat Spanjes volk te voet zou trekken door de ſtroomen.
Daar midlerwyl Boiſot niets ziet, en echter hoort
Hoe hevig 't water bruischt, en heen ſchiet langs zyn boord,
Weet zyn verbaasde geest geen denkbeeld zich te vormen,
Hóe 's vyands oorlogsvolk zyn kielen zal beſtormen.
Hy durft met grof geſchut niet langs de ſtroomen woên,
Beducht zyn eigen vloot by duister ſchaê te doen.
Terwyl hy en zyn volk op 's vyands oogmerk peinzen,
Scheen 't ruiſchend krygsgerucht allengkens af te deinzen;

't Ver-

't Verdwynt in 't eind' geheel: dus weet hy en zyn ſtoet
Niet wat men van 't gedruis langs 't water denken moet.
De landvoogd, verr' van zich aan Zeelands vloot te ſtooren,
Tracht midlerwyl de drift der benden aan te ſpooren,
Om eer de vloed genaakt, en 't zonnelicht verſcheen,
Het ſtrand van Duiveland ſtoutmoedig op te treên.
Zes uren waren reeds byna geheel verloopen,
Sints zich de landvoogd met zyn moedige oorlogshoopen
Geſtort had in den ſtroom, daar ieder oogenblik
De dood hen had gedreigd, en zonder dat de ſchrik
Den fieren Kastiljaan in 't minst had doen verbleeken;
Doch thans begon de ſchrik in ieders hart te ſpreken.
Geen branding kondigt noch den matten Kastiljaan
Het nadren van het ſtrand der Zeeuwſche kusten aan;
En 't uur genaakt met ſpoed waarin de vloed zal komen,
Die all' wat adem ſchept zal ſmooren in de ſtroomen.
De fiere landvoogd roept: Niets dan uw heldenmoed,
Myn kindren! en uw drift onttrekt ons aan den vloed.
De ſtoute Mondragon, die ſteeds, waar andren vreezen,
Zyne onverſaagdheid voelt in hooger top gerezen,
Was, op zyn brieſchend ros, dat, moedig op zyn vracht,
Noch dartelt met den kop, het zeegevaar veracht,
En, knabblende op 't gebit, met rookend ſchuim beſtreken,
Al danzend' toont dat noch zyn kracht niet is bezweken,
Kastiljes heldendrom langs 't ſtroomkristallen veld,
Door 't rasverdwynend ſpoor, met drift vooruit geſneld.
't Lot, dat hem de eer vergunde om vóór al de oorlogsſcharen
Zich van 't verlaten ſtrand te ſtorten in de baren,
Had de eer voor hem bewaard om 't eerst op 't Zeeuwſche ſtrand
Te landen met zyn ros. Het klappen in de hand
Verſtrekte al 't oorlogsvolk dat dichtst hem volgt ten teeken,
Dat hy reeds 't ſtroomgeweld gelukkig is ontweken.

Men deelt dit teeken ſtraks het volgend' krygsvolk meê:
Het nadert, en verlaat op 't oogenblik de zee.
Geen juichend vreugdgeſchreeuw ontgaat de Kastiljanen;
De blydſchap ſluit hunn' mond: men ſchaart zich by de vanen,
En trekt in alle ſtilte op Zeelands ſtrandwacht aan.
Dees wacht, geſchikt om 't oog op 's vyands vloot te ſlaan,
Beſtond uit een getal van landvolk van de ſtranden.
Dit volk, dat niet verwacht dat 's vyands heir zal landen
Dan op een oorlogsvloot, had, door geen kiel ontrust,
Veel minder door een vloot, zich zorgloos langs de kust
Op 't veldbed uitgeſtrekt, daar zy te los vertrouwden
Dat Zeelands oorlogsvloot genoeg de wacht zou houden;
En dat de Spaanſche vloot de kust niet nadren kon,
Voor dat hy Zeelands vloot volkomen overwon;
Ja dat in dit gevecht het ſchieten op de ſtroomen,
By nacht, of dag, gewis hen zou ter ooren komen;
Wanneer 't hen tyds genoeg ter ſtrandbewaring ſcheen.
De landvoogd ſloeg een deel der benden om hen heen,
En zond zyn ruitery, gewoon met drift te draven
Op zynen wenk, terſtond op weg naar Brouwershaven,
En 't zwakke Bommené; waarna hy ſtraks de wacht
In de armen van den ſlaap aan zyne gramſchap ſlacht,
En alles wat ontwaakt, nu buiten ſtaat te vechten,
Hoort ſmeeken om genade aan Spanjes oorlogsknechten.
Vianens ſchans, beſtormd by 't nadren van den dag,
Erkent, verrast, gedwee des konings hoog gezag;
't Gedreigde Bommené zag in één uur de wallen
Door Spanjes oorlogsvolk en moordtuig overvallen;
Een zelfde lot was, ſchier op 't eigenſte oogenblik,
Ook Brouwershavens lot. Der Zeeuwen grootſte ſchrik,
De dappre Mondragon, vergunde langs de kusten
Zyn moedig oorlogsvolk geen' tyd om uit te rusten;

Maar

Maar rukte in aller yl naar Zierikzee, een ſtad
Die niet terſtond door ſtorm kon worden aangevat.
Hier, ſprak held Mondragon, hier kunt gy rust genieten:
Geen oorlogslast moete ôoit een heldenvolk verdrieten,
Dat all' wat ſchriklyk is, de zee, een vloot, de nacht,
Een leger op het ſtrand, zo roemryk heeft veracht.
Gy zult my, die alom u voor zal gaan in 't ſtryden,
Met u, myn broeders! grootsch alle ongemak zien lyden.
Hy heft, na deze taal, met zyn zeeghaftig rot,
Naar 't Roomſche kerkgebruik, een' lofzang aan tot God;
Waarna hy ſtraks beſluit om, aan het hoofd der benden,
Ten val van Zierikzee zyn krygskunst aan te wenden.
't Gerucht van dezen togt, door 't gantſche land verſpreid,
Sloeg Nasſaus eerlyk hart met nare angstvalligheid;
Boiſôt, die nooit zyn' moed door krygswee liet verſagen,
Stond, met het gantſche land, als voor het hoofd geſlagen;
Daar 't moordziek hofgebroed den fieren landvoogd roemt,
En hem de hand van God ter ſtraf des ketters noemt.
Nochtans, ſchoon 't landgevaar den prins een wyl deed beven,
Standvastigheid kon nooit zyne eedle ziel begeven;
Zy, in 't Godsdienstig hart door Godvrucht aangeſpoord,
Stond pal, gelyk een eik, die aan geen' ſtorm zich ſtoort.
Licht, dacht de held, wil God den vyand gunst verleenen,
Om Spanjes hovaardy te ſterker te verkleenen;
En klaar te toonen dat, ſchoon Spanje één triomfeert,
Hy 't is die koningen na hunn' triomf verneêrt;
Dat Hy dit zuchtend land de gruwzame ongelukken,
Waarmede ons Spanje dreigt, door wondren wil ontrukken;
Dat niet óns toeverzigt, maar Zyn beſtier den val
Van dit elendig volk in 't eind' verhoeden zal;
Ja dat Hy, wat ook Spanje op 't roemrykst moog' bedryven,
Den God van Nederland in allen nood wil blyven.

In 't hart verrukt, verſterkt door zulk eene eedle hoop,
Tracht hy den vyand ſtraks te ſtuiten in zyn' loop;
Doch, wat hy ook bepeinz', waarheen hy 't oog mogt keeren,
Hy vind geen' weg om 't woên des vyands af te weeren.
In Zeeland aangetast, gedreigd op Hollands grond,
Die voor Requeſens magt volkomen open ſtond,
Waarvan hy dus geen volk naar Zeelands kust kon zenden,
Wist hy niet naar wat kant zich eerst te zullen wenden;
Doch in het hoogst des noods, gedrukt door 't wreedst verdriet,
Bedroog de hoop het hart des Christen krygsmans niet.
Requeſens, die met drift naar 's lands verdrukking haakte,
Meer dan Toledo zich in 't land ontzaglyk maakte,
En door zyn' heldenmoed, maar meer door zyn verſtand,
Op 't hoogst gevaarlyk was voor 't ſiddrend Nederland,
Ja Nasſau deerlyk hield aan allen kant benepen,
Wierd door Gods wondre hand verbazend aangegrepen.
Door alles toegejuicht, hovaardig door zyn' lof,
Begaf de landvoogd zich met luister naar zyn hof;
En liet held Mondragon de moedige oorlogslieden
Voor 't fiere Zierikzee in 't ſtreng beleg gebieden.
Requeſens weeldrig hof verzuimt niet alle pracht,
Die ooit door dartelheid kon worden uitgedacht,
Op de aankomst van het hoofd der Spaanſche legerbenden,
Waarheen men de oogen ſloeg, baldadig aan te wenden.
De landvoogd van zyn' kant gaf, in zyn grootſte zaal,
Den adel van zyn hof een heerlyk vreugdemaal;
Waarby men 't hofgebroed, de in list volleerde grooten,
Der vorsten willige en getrouwe deelgenooten
By 't vleijen van 't geluk, doch in den tegenſpoed
Van kort geheugen aan 't voorheen genoten goed,
Naar 't boos gebruik van 't hof, een ſchelmſche rol zag ſpelen,
In 's lands geweldenaar met godlyke eer te ſtreelen.

Ver-

Verkwistende overdaad, vrindin der dartelheid,
Had op dit prachtig feest des landvoogds disch bereid;
Daar ieder hoveling door pracht van ſtoet en kleêren,
(Dit is doorgaans de roem dien zy wel meest begeeren,)
Zyn' medebroeder dwaas te boven zoekt te gaan,
Daar veler pracht het volk ten duurſte komt te ſtaan.
De ſchoonvermomde nyd, en valſche dienstbetuiging,
Vertoonen zich alom met nederige buiging,
En reiken, met een taal vol vrindlykheid en kracht,
Een' vyand zelv' die hand die hem te ontzielen tracht.
Men zag Requeſens niet in 't midden van den zynen,
Gelyk elk had verwacht, als oorlogsman verſchynen:
Het jeugdig hoofd was met geen' yzren helm bedekt;
De ſtalen wapenrok met 's vyands bloed bevlekt,
(Dit was Toledoos pronk!) hing niet aan 's landvoogds leden;
Hy kwam in wit gewaad de hofzaal binnen treden,
Alsof zyn woelziek hart niet dan naar vrede dorst;
Kastiljes groote kruis verſierde alleen zyn borst.
Dit kruis was door zyn' vorst, ten blyk van welbehagen
Aan een gepleegd verraad, hem gunstig opgedragen;
Verraad te ſchelms gepleegd ten hoon der Christenheid!
Requeſens had den Moor op Spanjes grond gevleid,
Dewyl hy door het zwaard zyn' voortgang niet kon ſtuiten,
Met vrede, en deed met vrucht een wapenſchorſing ſluiten;
Doch naauwlyks was de Moor daardoor in ſlaap geſust,
Op 't woord van Christenen, en Spanjes eed gerust,
Of 't eerlyk opperhoofd der Kastiljaanſche benden,
Stort, ondanks 't vreêverdrag, zyn' vyand op de lenden;
En toont, daar hy in 't woên geen Afrikanen ſpaart,
Door zulk een heldendaad den Kastiljaanſchen aart.
Ziedaar de goede trouw, den moed en de oorlogskunde
Waarom de Spaanſche vorst zyn' dienaar de eer vergunde

Een'

Een' vorm van 't foltertuig waarop de Heiland leed,
Een kruis, te dragen op zyn opperſtaatſiekleed.
Dus ſierlyk uitgedoscht aan zynen disch gezeten
Daar al de gasten zich op 't ſchandelykst vergeten,
By 't zwelgen van den wyn, roept hy: Myn hofgezin!
Ten val van 't ketterrot ſtel ik deez' beker in.
Men juicht den gastheer toe, en durft, om ſtout te toonen
Hoe groot van moed men is, den God van Neêrland hoonen.
Zo durfde, in vroeger tyd, in Babels weeldrig hof,
Een Godloos hofgezin uitweiden in den lof
Eens ſchandlyk godendoms, ter tarting der bevelen
Des Gods, Die nooit Zyne eer met valſche goôn wil deelen.
Die God, Die deze ſmaad niet wrakeloos verdroeg,
Maar 't hof van Belzazar met doodlyke yzing ſloeg,
Verzuimde ook niet aan 't hof des Kastiljaans te toonen,
Dat Hy die God noch was Die nimmer Zich laat hoonen.
Hier deed Zyn magt geenszins door eene wondre hand
Des landvoogds nadrend wee afſchetſen aan den wand;
Neen, zy deed yllings zich, opdat de hofſtoet yze,
Niet minder kennen op een ſchrikkelyke wyze.
In 't midden van 't gejuich, daar alles geestloos ſpot
Met Neêrlands bittren ramp, en 's ketters hoop op God,
En ieder door den wyn zich meerder voelt verhitten,
Scheen Neêrlands opperhoofd in diep gepeins te zitten.
Men juicht intuſſchen voort, daar ſpys noch wyn ontbreekt,
Als éénsſlags 't fris gelaat des gastheers ſterk verbleekt.
Zyn wangen zinken weg, zyn helder flonkrende oogen
Vertoonen yllings zich met nevel overtogen.
Men ſpringt ten ſpoedigſte op, daar alles kermt en beeft;
Men ſpreekt den landvoogd aan, die niemant antwoord geeft;
En vind, daar ieder waant hem ſlechts te zyn bezweken
Door ſlaauwte, dat de ziel het ligchaam is ontweken.

Hoe

Hoe ſiddert, kermt en ſchreeuwt nu 't eerloos hofgebroed!
Den laffen hoveling ontvloeit een tranenvloed:
De een geeft, dewyl de hoop hem eeuwig is benomen,
Om door Requeſens gunst tot hooger ſtaat te komen,
Zyn tranen, op den naam van droefheid, vryen loop;
Daar andren op dien ſtond, op 't ſterkst geſtreeld door hoop
Dat hen een ander heer meer gunsten zal verleenen,
In ſchyn van deerenis, uit loutre blydſchap weenen.
Alleen, ô Mondragon! uw edel heldenhart
Toont, op 't bericht van 't lot des landvoogds, ware ſmart.
Gy, in wiens ziel zich 't geen men deugdſaam noemt veréénde,
Gy waart het die in hem een' waren held beweende;
Ach! moest een held als gy, door logentaal verblind,
Beſtryder zyn eens volks dat ge eertyds hebt bemind!
Hoe fel Requeſens haat den prins ook zocht te deeren,
Held Nasſau moest nochtans hem met den lof vereeren,
Dat nooit een oorlogsman, in Neêrlands landvoogdy,
Zich beter kwyten kon in 's konings dienst dan hy;
Dat nooit Toledoos woede Oranje, ſchoon verdreven
Uit goed, uit veld en land, had zo veel werks gegeven
Als held Requeſens moed en ſchrander ſtaatsbeleid;
Dat hy geen ſlaaf was van vermaak en zorgloosheid;
Dat hy den kryg verſtond, 's lands ſterkte grondig kende,
En tegen Zeeland eerst met recht zyn wapens wendde,
Om daarna Holland, en dus eindlyk Nederland,
Op die twee landen ſtout, te krygen in zyn hand;
En dat, zo hem de dood niet ras had weg genomen,
Waarſchynlyk Neêrland nooit de ketens ware ontkomen.
De maar' van 's landvoogds dood, verſpreid met wondren ſpoed,
Gaf Nasſau en al 't land een' nieuwen heldenmoed.
't Land was nu zonder hoofd; al 't Spaansch gebroed, verſlagen,
Was magtloos om één' ſtap tot 's lands verderf te wagen;

Dus zocht de trouwe prins ſtraks door een nutte daad,
In die verſlagenheid, het voordeel van den ſtaat.
Het eerst dat hy beſtond om Hollands zaak te ſterken
Was, tusſchen Holland en de Zeeuwen uit te werken
Dat beide volken, reeds in alles lotgemeen,
Zich voegen zouden door een ſtaatsverbond tot één.
De ſchrandre ſtaten van die fel bevochten landen
Begrepen dat men meest voortaan hen aan zou randen;
Dewyl aan hun verderf het lot van Neêrland hing,
Gedoemd tot ſlaverny door Spanjes hoveling.
Dus, daar zy, en met recht, den ſterkſten aanval vreezen,
Beſloten zy elkaêr op 't hoogst getrouw te wezen;
En, fier op de eer dat hen de vyand vreeslykst acht,
Wierd hun verbond en moed de ſchrik der Spaanſche magt.
De prins bleef na die daad, hoogst wys bedacht, niet rusten:
Zyn groote toeleg was 't ontzet der Zeeuwſche kusten,
't Beangstigd Zierikzee van 't Spaansch beleg te ontſlaan,
En Vlaandren, lang vermoeid den dartlen Kastiljaan,
Moedwillig uit den aart, alom ter prooi te ſtrekken,
Met Brabant, door beleid, van 's konings zy' te trekken.
't Belang van Zierikzee wierd held Boiſot vertrouwd.
Die held, die noch de wacht langs Zeelands kusten houd,
En niet dan vol van ſpyt het denkbeeld kan verdragen,
Dat hy ééns wierd verrast door 's landvoogds looze lagen,
Had reeds met zyn geſchut het volk van Mondragon
Belemmerd, uitgedaagd, gehoond zo veel hy kon;
Doch Spanjes legerhoofd, volleerd in 't ſtout verweeren,
Wist telkens Zeelands vloot zeeghaftig af te keeren.
Held Marnix midlerwyl, doorleerd in vond by vond,
Werkte inderdaad met vrucht aan 't Gentſche vreêverbond.
Hy toonde aan Vlaanderen en Brabants bange ſtaten
Hoe onbarmhartig 't hof hun landen door ſoldaten,

Die

Die Roomsch en Onroomsch niet verſchoonden in hun woên,
Verdorf, wel verr' van iets tot 's lands behoud te doen;
En hoe des vyands list 's volks goed en bloed gebruikte,
Om, zo 't gelukken mogt dat hy de Zeeuwen fnuikte,
En Holland overwon, daarna, als muitgebroed,
Het volk te drukken, of te ſmooren in het bloed.
Zyn voorſtel was van kracht: de ſtaten dezer landen,
Verzuchtende onder 't juk, verbraken ſtout hun banden,
En reikten binnen Gent, de Spaanſche vleitaal moê,
Aan Holland en den Zeeuw de hand van vrindſchap toe.
Hoe ſiddren op die maar' de trotſe Kastiljanen!
Een menigte verlaat des konings oorlogsvanen,
En vlugt, voor 't ergst beducht, behoeftig uit het land;
Daar andren, door den ſchrik niet minder overmand,
Hun hopliên dwingen, met hun angſtige oorlogshoopen,
Op 't land de woede en haat des ſtedelings te ontloopen.
Dit alles was 't gevolg van 's landvoogds rasſe dood!
De prins, daardoor gered uit zynen hoogen nood,
Verzuimde niet, van angst voor 't zuchtend land ontheven,
De Godheid, voor elks oog, bewys van dank te geven;
En, door zyn Godvrucht meer dan ooit verſterkt met moed,
Wint hy te meer elks hart, ten ſchrik van 't hofgebroed.

WILLEM DE EERSTE.

ZEVENTIENDE ZANG.

Het Gèntſche vreêverdrag, door Nasſaus ſchrandre grooten,
Naar 's helds beraamd ontwerp, naar wensch, met ſpoed geſloten,
En Hollands nieuw verbond bewerkt met Zeelands raad,
Verſterkten Nasſaus zaak, tot welſtand van den ſtaat.
Men zag Antwerpen, en een aantal fiere ſteden
Stoutmoedig in 't belang des ſchrandren ſtaatsmans treden.
Men roemde in 't gantſche land zyn trouw, en wys beleid,
Daar elk verwonderd ſtond om zyn ſtandvastigheid.
Maar Phlips, op 't hooren van al die verbindtenisſen,
Waarvan die dwingeland de vruchten licht kon gisſen,
Voelde in zyn woedend hart, ſchier ieder oogenblik,
Nu meer dan ooit voorheen 't vermogen van den ſchrik.
Hy zag 't mishandeld land de krachten ſamen trekken,
Om zich voor de yzren roê der dwinglandy te dekken;
Een' onvermoeibren held aan 't hoofd eens raads vol moed,
Een' man zichzelv' gelyk in voor- en tegenſpoed,
En die, door hoon by hoon tot wraakzucht aangedreven,
Het grafelyk gezag eerlang den ſchop kon geven.
Dus dacht hy 't in deez' ſtaat ten hoogſte tyd te zyn,
Naardien de fiere prins in 't land, naar allen ſchyn,
Nu 't zonder landvoogd was, ſteeds meer en meer zou wagen,
Requeſens hoogen rang een' ander' op te dragen.
Ter wraak van 't zogenaamd geleden ongelyk
Van koning Phlips, verliet Don Jan van Oostenryk,
Op 't koningklyk bevel, met ſpoed des Ibers zoomen,
Om Nasſau onverhoeds in Neêrland op te komen.

De

De ſpoorlooze eerzucht zet zyn hielen vleugels by!
Die trotſe, vol van drift ten dienst der tiranny,
Waande op zyne aankomst, die geen ſterfling kon vermoeden,
Door zynen naam alleen alom den ſchrik te voeden.
Dit denkbeeld gaf zyn ziel het ongemeenst vermaak!
Bedrog, de dienaar van de loos vermomde wraak,
Stort dien vermeetlen, op 't vernemen dat zyn benden,
Door Nasſaus list verjaagd, de vlugge ſchreden wendden
Naar Luxemburg, het brein zyn helſche listen in,
Ten val van Nederland, ten dienst van 't hofgezin.
De prins had Brabants ſtaat in Gent doen onderſchryven,
't Uitheemſche krygsvolk ſtraks van Brabants grond te dryven;
En die getergde ſtaat, door Marnix taal verhit,
Verjoeg alom dat volk, ten dienst van Nasſaus wit.
Kastiljes opperhoofd, dus in zyn' waan bedrogen,
Moest, van geweld ontbloot, 't bedryf des helds gedoogen;
En ſloeg ſtraks 't voetſpoor, dat Requeſens in 't begin
Der landvoogdy betrad, met Neêrlands ſtaten in.
Weleer had wreede Phlips, om Neêrland af te matten,
Het land door Alvaas vuist met ſtrengheid aan doen vatten;
Zodra die dwingeland te ſchande was gemaakt,
Had Nederlands tiran naar 's lands verderf gehaakt
Door ſnoode vleijery, Requeſens inborst eigen:
Dees, 't vruchtloos veinzen moê, beſtond den ſtaat te dreigen;
Tot dat Gods wondre hand, ten ſchrik van 't hofgebroed,
Hem neêrſloeg aan den disch, in 't midden van zyn' ſtoet:
Thans zocht de dwingland, heet naar 't onbepaald regeeren,
Langs eenen andren weg dees landen te overheeren.
Hy zag zyn' vaders deugd in Neêrland noch bemind:
Die ſchrandre keizer had in 't opperſtaatsbewint
Zich, door zyn minzaamheid, by 't volk zo hoog doen achten,
Dat na zyn dood zyn deugd noch leefde in elks gedachten;

Dus wilde wreede Phlips, ten dienſte van zyn woên,
Met deze drift van 't volk arglistig voordeel doen.
Zyn hoop was dat Don Jan, een van de basterd looten
Des keizers, om het bloed waaruit hy was geſproten,
Wel best in ſtaat zou zyn om Neêrlands volk met kunst
Te brengen in den ſtrik, de dwinglandy ter gunst;
En dat het volk, als 't zich door hem zou zien regeeren,
Het bloed van Karel in zyn' basterd zoon zoude eeren.
Dus durfde de aartstiran de liefde die 't gemeen
Noch tot zyn' vader droeg, zodra 't hem zeker ſcheen
Om Neêrlands raad en volk daardoor te kunnen fnuiken,
Ondankbaar, ſchaamteloos en hoogst ontaart misbruiken.
En inderdaad de hoop bedroog den wreedaart niet:
Het licht misleid gemeen, dat zelden verre ziet,
Was met des keizers zoon, dien 't had tot heer bekomen,
En niet dan zagtheid aêmde, op 't krachtigst ingenomen.
Doch 't geen verbazend was, de ſtaten, menigmaal
Op 't ſchandelykst misleid door Spanjes looze taal,
En door den prins bericht wat list de koning ſmeedde,
Betoonden met Don Jan zich opentlyk te vrede.
Zodra die loozaart zag dat hy de harten won,
En zich 't vertrouwen van den ſtaat beloven kon,
Beſloot hy meer en meer te werken op de zinnen,
En, ſprekend' van de vrede, arglistig tyd te winnen.
Hy ſtemde in 't Gentsch verdrag, en drong de ſtaten aan
Eene onderhandeling met Spanje toe te ſtaan;
Terwyl hy heimlyk zyne uitheemſche legerknechten
In ſtaat ſtelde, om eerlang een bloedbad aan te rechten.
De prins, die klaarlyk zag, met innerlyk verdriet,
Hoe ſchandlyk zich de ſtaat door Spanje vangen liet,
Zag zich met ſmart gedoemd zyn heimelyk gepeinzen,
Zyn' afkeer tot Don Jan, en 's raads gedrag te ontveinzen;

En ſtond, op 't zien hoe 't volk, een' langen oorlog moê,
De vrede op 't yvrigst wenschte, eene onderhandling toe;
Doch met geen ander wit dan die te doen mislukken,
En 't land door nutten kryg een ſnoode vreê te ontrukken.
De held, die niet verzuimde om op den Kastiljaan,
Hoe meer hy ſprak van vrede, een wakend oog te ſlaan,
Door zyne vrinden ſcherp op 's landvoogds doen deed letten,
En 't Zierikzees beleg hardnekkig voort zag zetten,
Begreep, ondanks 't begin der onderhandeling,
Dat hy den Zeeuw, aan wien 't behoud van Holland hing,
Niet hulpeloos ter prooi van 't Spaansch geweld moest laten.
Hy drong dus yvrig, door held Marnix, by de ſtaten
Om de onderhandeling te ſtaken, tot den tyd
Dat Zierikzee zich zag van 't Spaansch beleg bevryd;
En dat men aan Don Jan niet eer gehoor moest geven,
Voor dat die vesting waar' van 't Spaansch geweld ontheven.
De ſtaten gaven ſtraks aan Marnix taal gehoor,
En ſtelden aan Don Jan 't ontſlag der vesting voor;
Doch deze, verr' van zich dat voorſtel aan te trekken,
Beſloot tot Zeelands val noch meer den tyd te rekken;
En gaf behendig voor, dat, daar 't gewenscht verdrag
In zyn geboorte ſtond, en, ('t geen men meermaal zag,
Zelfs in zyn' voorzaats tyd,) kon worden afgebroken,
Hy nooit aan 't Spaanſche hof kon worden vry geſproken
Van zorgloosheid voor de eer van 's konings majesteit,
Zo hy gehoor gaf aan dien eisch vol onbeſcheid;
Maar dat hy dadelyk, op 't oogenblik van 't treffen
Der vrede, 't ſtreng beleg der vesting op zou heffen.
Dit antwoord, daar elk mensch den waren grond van ziet,
Ontſluit nochtans 't gezigt van Neêrlands ſtaten niet.
Het zy Don Jan hunn' geest geheel had ingenomen,
Het zy de wreede kryg, die 't land van bloed deed ſtroomen,

Die

Die 't zuchtend Nederland zo doodlyk had gewond,
En meerder rampen dreigde, elk hunner tegen ſtond;
Zy ſchenen onbekwaam tot billyk wanvertrouwen,
Schoon Nasſau Spanjes list hen duidlyk deed beſchouwen.
De prins, hun blindheid ziende, en dat de Zeeuwſche kust
Lichtzinnig wierd gewaagd, gaf Mondragon geen rust;
Maar deed hém langs den wal gedurig bezig houden,
En denken dat eerlang de Zeeuwen landen zouden.
Intuſchen dat Don Jan de ſtaten kunstig vleit,
En 't volk verzekring gaf van zyn genegenheid,
Daar hy Kastiljes volk, dat zich had zien verdryven,
Deed waapnen, 't Duitſche volk noch deed in Neêrland blyven,
En alles aanwendde, om den wreed misleiden ſtaat
Eénsſlags op te offren aan zyn' konings bittren haat,
Bleef held van Dorp de ſtad, door Mondragon bevochten,
Verweeren tegen 't woên der Spaanſche krygsgedrochten.
De plaag die in die ſtad elk uur 's volks wee vergroot
Was, als in Leidens wal, de harde hongersnood,
Die 't volk verzwakte in fier den vyand af te wyzen;
Dus zocht de prins de ſtad door Zeelands vloot te ſpyzen.
De held, die Leidens muur aan Spanjes vuist ontwrong,
Boiſot, die hier op nieuw naar krygslauwrieren dong,
Door Willems zorg verſterkt met volk en eetbre waren,
Beſloot op 't oogenblik om havenwaarts te varen,
En, 't ſtrandgeſchut ter ſpyt, te dringen in de ſtad,
Die tot ontzet niets meer dan eetwaar noodig had.
Het dryven langs den wal, en 't vruchteloos ontrusten
Van 's vyands oorlogsmagt op en omtrent de kusten,
Had hem van dag tot dag met bittre ſpyt vervuld,
Terwyl zyn vlootling raasde uit brandend ongeduld.
De Zeeuwſche blydſchap ſprak door trommen en trompetten,
Zodra 't bevel kwam om de bange ſtad te ontzetten:

Wat

Wat fierheid ſtraalt Boiſot ten flonkrende oogen uit!
Niet ſterker drukt de leeuw, wanneer men 't perk ontſluit
Daar hy zyn weêrparty in 't ruim verſchiet ziet waren,
Zyn fierheid uit door tred en opgeſtoken hairen.
's Helds drift tot Spanjes ſchade, en 't haken naar den ſtryd,
Wierd feller aangezet door de inſpraak van zyn ſpyt;
Onmooglyk kon die fiere één oogenblik vergeten,
Wat zich Requeſens had met Mondragon vermeten;
En hoe dit heldenpaar door onbezweken moed
Der Zeeuwen waakzaamheid verrast had op den vloed.
Hy dankte, al juichend', God, als waar' 't van gunst een teeken,
Dat Hy den weg hem baande om Zeelands hoon te wreken.
Dus door de ſpyt verheerd, beſluit de fiere held
De haven aan te doen, ter ſpyt van 't Spaansch geweld;
En deed den ingang door zyn moedige oorlogslieden,
In weêrwil van 't geſchut van Mondragon, beſpieden.
De fiere Mondragon, in de oorlogskunst volleerd,
Die krygsman, die zo goed belegert als verweert,
Had, door 't gebruik der ſpade, in 's aardryks ſchors geſlagen,
Zyn roemzieke oorlogsliên, (by nachten en by dagen
Hen werken doende,) in dat hoogst ſtout gevormd beleg,
De ſtad doen nadren langs een' kronkelenden weg,
Aan allen kant gedekt door opgeworpen wallen,
Waar achter 't moeilyk was zyn benden aan te vallen;
Doch ſchoon elk krygsknecht waant dat hy hier zeker zy,
De ſchrandre Mondragon bepaalt zich hier niet by:
Hy, die de ſtoutheid kent van Zeelands watermagten,
Hy, die op zee en land den aanval moest verwachten,
Vernoegt zich niet dat hy te land de ſtad beſloot,
En 't landen moeilyk maakte aan Zeelands dappre vloot;
ô Neen! hy rustte niet, voor dat hy op de ſtroomen
Den Zeeuw volſtrekt den weg ter haven had benomen.

Reeds had hy langs het ſtrand naastby den havenmond,
Daar hem van Zeelands vloot het meest te duchten ſtond,
Meer dan één ſterke ſchans op 't zand met vlyt doen bouwen,
Bekwaam om Zeelands vloot te dwingen af te houên;
Doch van der Zeeuwen moed niet dan te wel bewust,
Was hy noch op 't geweld der ſchansſen niet gerust:
Dus gaf hy ſtraks bevel om Zeelands vloot te ſtuiten,
Door 't ruim des havenmonds met paalwerk af te ſluiten;
Dat hy, opdat Boiſot het geenszins door kartouw
Of byl, by 't nadren van de ſtad, verbryzlen zou,
Door 't heituig ſlechts zo diep in 't woelend' nat deed dryven,
Dat zelfs de lichtſte kiel in zee daar vóór moest blyven;
Voor 't minst kon niet één kiel den overtogt beſtaan,
't En zy het hoofd daarvan zich bloot ſtelde aan vergaan.
Boiſot, hiervan bericht, gaf alle hoop verloren
Om, 's vyands magt ten trots, ter haven in te boren;
Dus vormt hy 't ſtout ontwerp om zich naar ſtrand te ſpoên,
Een' fellen aanval op zyn' vyands ſchans te doen,
En, nadat hy die had door 't ſcheepsgeſchut zien ſlechten,
Zich door zyn' vyands heir heldhaftig heen te vechten;
Ten minſte was zyn wit, den voorraad dien hy had
In die verwarring ſtraks te werpen in de ſtad;
Zodra van Dorp 't geſchut der ſchepen los zag branden,
Moest hy een' uitval doen op Neêrlands dwingelanden.
Het treffen van dit wit was waarlyk vol gevaar:
Hy kon van 't opperhoofd van Spanjes oorlogsſchaar',
Den dappren Mondragon, wiens krygsdeugd elk moest achten,
Geen' zwakken tegenſtand op ſtrand en veld verwachten;
Ook wist hy dat het volk van dezen oorlogsheld
Het ſtoutſte krygsvolk was dat Spanje ooit bragt in 't veld.
Nochtans 't gevaar der ſtad, ten doel aan 's vyands ſlagen,
Noopt hem, die alles vreest, om alles ſtout te wagen.

't Ont-

't Ontwerp des helds was niets ten dienst der bange ſtad,
Zo niet van Dorp daarvan volkomen naricht had.
De aannadring van de nacht was Zeelands vlootvoogd gunstig:
Hy dekte zyn ontwerp voor 's vyands oogen kunstig,
En zeilde op dezen dag de haven af en aan,
En veinsde als zocht hy iets 't geen hy niet dorst beſtaan.
De zon was naauw' de poort van 't Westpaleis genaderd,
Wanneer de Zeeuwſche held zyn' oorlogsraad vergadert,
Zyn' toeleg openbaart, en ſtraks een' zeeman vind
Die zich het zwemmen naar de vesting onderwind;
Dees had bevel van Dorp ten klaarſte voor te dragen,
Waar en wanneer en hoe hy moest den uitval wagen.
Ten blyk dat deze Zeeuw behouden was geland,
Moest hy aan 't kenbaarst huis op 't naast gelegen ſtrand,
By 't opgaan van de zon, een duidlyk teeken hechten;
Eer dorst de Zeeuwſche vloot de ſchansſen niet bevechten.
De bode van Boiſot ſtort zich met Zeeuwſchen moed
Van Zeelands vlootvoogds boord in 't midden van den vloed,
Beladen met het lot van Zeelands oorlogsſchepen,
En van de fiere ſtad door 's vyands magt benepen:
Niet blyder waagde eertyds het moedig heldenpaar,
Door Jozuaas bevel, ter gunst der legerſchaar'
Van 't Godgeheiligd volk, op 't yvrigst aangedreven
Ten togt naar Jericho, aan 's vyands magt het leven.
De fiere Zeeuw zwemt voort, begunstigd van de nacht,
Die hem verborgen houd voor 't oog der Spaanſche wacht.
Geen vrees dat hem de vloed of branding zal verſlinden,
Geen vrees voor Spanjes wacht, kan by hem ingang vinden;
En had de Kastiljaan, ten dienſte van zyn' wrok,
En vloot en vloed getard toen hy naar Zeeland trok;
EénZeeuw durfde,op zyn beurt,om 't Spaansch gebroed te deeren,
Van hulp ontbloot, den vloed en 't Spaansch geſchut trotſeren.

Wat leed in deze nacht uw edelmoedig hart,
Boiſot, om 't wee der ſtad al angst en bittre ſmart!
Het denkbeeld van de weên die Zierikzee beknellen
Verbergt u niet waaraan ge u zeker bloot zult ſtellen;
Maar vrindſchap tot den prins, de ramp der ſtad, de wraak,
Doen u al 't doodsgevaar beſchouwen met vermaak;
Den grooten man gelyk, die, 't woeden van zyn' vader
Trotſerende om zyn' vrind, vervolgd als aartsverrader
In Isrels eerloos hof, met eigen lyfsgevaar
Zyn' vrind te ontrukken zocht aan zyn' geweldenaar.
De zilvren zonnebode, intuſschen aan de kimmen
Verſchynende in het Oost', vertoonde in 't flaauwe glimmen
Den druk van zyn vorstin, die, zonder ſtaatſiekleed,
Met een gedekt gelaat de kimmen nader treed.
De rei des tyds verſchynt aan 's hemels vale bogen,
Met ſluijers over 't hoofd, met rouwgewaad omtogen,
En ſtrooit de gouden roos niet aan den hemeltrans;
In 't eind' verſchynt de zon; doch met een' doffen glans,
En groet den fieren Zeeuw met een beſtorven wezen.
Naauw' was zy uit de poort van 't Oostpaleis gerezen,
Of held Boiſot verneemt aan 't naaste huis op 't ſtrand
Het teeken, dat zyn bô gelukkig is geland.
Straks tracht hy, door 't geweld der oorlogsdonderſlagen,
Het volk van Mondragon ter ſtrandſchans uit te jagen.
De vloot, het davrend ſtrand, 't ſtond alles op dat uur
Door weêrzyds blikſemtuig in rook en doodlyk vuur.
De Zeeuw brand vreeslyk los, en wacht hoogst ongeduldig
Den last ter landing af; men blyft op 't ſtrand niet ſchuldig,
Maar zend, door wraak verhit, den kneppel, bouten, ſchroot,
En kogel vliegende af naar 't hart der Zeeuwſche vloot.
Van Dorp, in 't ſtaal gedoscht, verlaat terſtond de wallen,
Om op zyn' vyands magt heldhaftig aan te vallen.

Zie

Zie hoe in de yzren vuist het heldenlemmer blinkt;
Hoor hoe de ſabelſlag op helm en harnas klinkt;
Beſchouw hoe 't gruwzaam woên der wreede ſtervelingen
Vermaak vind om elkaêr den dolk in 't hart te wringen!
Van Dorp ſlaat alles neêr; zyn krygsvolk volgt zyn ſpoor,
En dringt tot aan den wal van 's vyands leger door.
De fiere Mondragon, door 't deinzen zyner ſcharen
Tot wanhoop aangezet, en op de woeste baren
Zich ziende op 't felst beſtormd, en overal verrast,
Doet alles wat in nood een' dappren krygsman past.
Hy ſtuit aan allen kant de benden die hem deeren,
En doet door dapperheid het dreigend lot verkeeren.
Hy gaat op held van Dorp op 't rookend ſlagveld los,
En bonst hem met de ſpeer van 't vreeslyk ſteigrend ros.
Die ſlag beneemt den moed aan Zeelands oorlogsbenden:
Men waant van Dorp ontzield; en wat hy aan mag wenden
Met ſchreeuwen tot zyn volk dat hy noch levende is,
Zyn volk verlaat den ſtryd vol van ontſteltenis;
En dwingt hem, zwaar gewond, en om hun vlugt verbolgen,
In 't dichtst des droms vermengd, hen in de vlugt te volgen.
Terſtond vliegt Mondragon, na 't keeren van de kans,
Met zyn zeeghaftig volk naar de aangevochten ſchans;
Doch vind die op zyn komst vermeesterd door de Zeeuwen,
Die, trekkende op hem aan, lang leve Oranje! ſchreeuwen.
Dat tergend vreugdgeſchal, by 't zien der Zeeuwſche magt,
Gaf in 't verbolgen hart de woede grooter kracht.
Hy tracht in ééne ſchok de fiere vlotelingen
Door Spanjes overmagt fors over hoop te dringen;
Doch 't volk waarop hy zich de zege licht belooft,
Omdat hy ſterker is, heeft held Boiſot aan 't hoofd;
Een' man gewoon, als hy, triomfen af te wachten
Meer van de dapperheid dan talryke oorlogsmagten.

De Kastiljaan rent toe, gemoedigd door de hoop;
De Zeeuw ſtuit ruitery en voetvolk in hunn' loop.
't Gevecht word vreeslyk ſcherp: de ſnerpende oorlogsroede
Slaat held by held ter neêr met de yſelykſte woede.
De Kastiljaan is ſtout op Mondragons geluk,
De Zeeuw op meer dan één doorluchtig heldenſtuk;
Elk krygshoop vecht verwoed, verdubbelt zyne ſlagen,
Om zyn' geleidsmans roem heldhaftig te onderſchragen.
Het moordend' ſulferglas, ontſtoken door de lont,
Springt ſchriklyk in den drom van 't Spaanſche volk in't rond,
En dreigt, misvormt en dood een aantal fiere helden;
De Zeeuw ziet op zyn beurt zyn' moordlust zich vergelden.
De ſnydende enterbyl, gezwaaid in 's zeemans hand,
Houwt menig Kastiljaan ter neder in het zand;
En Spanjes ruiterlans doet, vóór de legerwallen,
Meer dan één' Zeeuwſchen held in 't ſtof ter neder vallen.
Boiſot zoekt Mondragon, en deze zoekt Boiſot.
Die helden, dringende in elkanders oorlogsrot,
Verlangende even ſterk elkander op te ſporen,
Belust te zien wiens vuist de zege was beſchoren,
Vernemen niet zodra elkander van naby,
Of elk van hen beſtookt terſtond zyn weêrparty.
In beider grimmig hart door zucht tot pligtbetrachting,
Door wraak, door ſtaatsbelang, met woeste doodsverachting,
Tot moorden aangehitst, geeft elk van zyn beleid,
Zo groot, zo eêl een proef als van zyn dapperheid.
De fiere Mondragon tracht zich in ſtaat te ſtellen,
Om ſtraks in de eerſte ſchok zyn weêrparty te vellen
Met zyn geduchte ſpeer; Boiſot zwenkt in der yl,
Ontwykt den ſtoot, vliegt toe, houwt met zyn enterbyl
Het ros des Kastiljaans den linker voet in ſtukken.
Het valt, en Mondragon, om zich de hand te ontrukken

Die

Die hem naar 't leven ſtaat, neemt éénsſlags zyn beſluit:
Hy ſtuift, met lyfsgevaar, gezwind ten zadel uit,
Verlaat terſtond de ſpeer, grypt fors den heldendegen,
En vliegt verbazend ſnel zyn' fieren vyand tegen;
Die met geen minder drift zyn' vyand tegen druischt,
En al de ſlagen keert van zyn gezwinde vuist.
Twee zeën, door den ſtraat van Herkules gebroken,
Door vreeslyk ſtormgeweld gebragt tot buldrend koken,
Zyn by die landengte in haar bonzing op elkaêr
Min woedend dan dit hoogst wraakzuchtig heldenpaar.
Nochtans, hoe fel de wraak hun harten moog' verheeren,
Elk hunner word genoopt zyn' weêrpartyder te eeren;
Elk hunner juicht in 't hart, met de eêlſte ontroerenis,
Nu hy een' vyand vind die zyner waardig is.
De fiere Mondragon poogt Spanjes vorst te wreken,
Door Zeelands admiraal den gorgel af te ſteken;
En deze dreigt, ter wraak van Nasſau en het land,
Het hoofd des Kastiljaans gedurig, met een hand
Die hy niet hooger heft dan om zyn wit te raken,
En by mislukking 't woên der kling te niet te maken.
Terwyl dus 't heldenpaar elkander grimmig tart,
Vocht ieders oorlogsvolk noch met een leeuwenhart:
't Lot had noch niets bepaald voor weêrzydſche oorlogsſcharen;
Doch éénsſlags zag men 't zich voor Mondragon verklaren:
Een kogel treft den hals van Zeelands admiraal!
Hy valt, en is ter prooije aan 's vyands moordend ſtaal;
Doch zyn trouwhartig volk, door droefheid fel benepen,
Ontrukt hem 's vyands woede, en ſcheurt hem naar zyn ſchepen;
Deinst, hevig vechtende, af, en wreekt noch in den nood,
Schoon wykende, in het bloed des vyands 's vlootvoogds dood.
Boiſot, weleer de ſchrik der trotſe Kastiljanen,
Aan 't zeilend' boord beſproeid met zyner Zeeuwen tranen,

Ver-

Verlaat zyn fierheid niet by 't gruwzaam bloedverlies.
Hy eischt ſtraks van de vloot dat zy den aftogt kiez',
Om binnen Vliſſingen zich weder toe te rusten,
Tot ſterker ſtroop ten nut der bange Zeeuwſche kusten.
Met doodverf op 't gelaat trekt hy zyn krachten ſaam',
Deelt zyn bevelen uit, en zegt: hoe aangenaam
Myn broeders! is 't me uw liefde op dezen ſtond te ontdekken!
Men kan onmogelyk die liefde in twyfel trekken;
Uw droefheid is oprecht: in 't uur der dood alleen
Ontdekt een vorst of held de liefde van 't gemeen.
Volbrengt, verzekerd van de myne, altyd uw pligten.
Vaart wel, verricht het geen Boiſot niet kon verrichten.
Weest dapper, mint den prins, en hoopt op God, Wien ik
Myn ziel, en 't land beveel... ontfangt myn' laatſten ſnik.
Hier heeft de zeis der dood zyn' leefdraad afgeſneden,
Bepalende op één' ſtond zyn lot met zyne reden.
Terwyl de val des helds, die Spanjes volk verblyd,
Doch Nasſaus heldenhart met bittre ſmart doorſnyd,
Het land met yzing ſloeg, ter gunst der Kastiljanen,
Stort, Mondragon! uw oog onwraakbre heldentranen:
Uw vyand was 't die ſtierf; maar 's vyands tegenſpoed
Ontſteekt de deernis licht in 't waarlyk groot gemoed.
Ondanks uw drift voor Rome is ſteeds uw hart rechtvaardig:
Gy achtte Zeelands held een langer leven waardig!
De krygsraad van de ſtad, door 't wyken van de vloot,
Volſtrekt van alle hoop op onderſtand ontbloot,
En boven dit verſaagd door 's vlootvoogds deerlyk ſneven,
Beſloot op goed verdrag de vesting op te geven.
Zolang de fiere ſtad noch daverde op haar' grond,
En Spanjes krygsgeweld heldhaftig tegenſtond,
Deed Neêrlands landvoogd loos de vredehandling duren;
Doch na 't bericht des vals der Zierikzeeſche muren,

En

En tevens van de dood van Zeelands admiraal,
Sprak hy, op 't zien des ſchriks der ſtaten, ſtouter taal;
En wist in dezen ſtaat den landraad te overreden,
Afzonderlyk met hem in een verbond te treden,
Waarvan men Nasſau, noch den Zeeuw, noch Hollands raad
De minſte kennis gaf. Die ſchandelyke daad
Was niet alleen den ſchrik der ſtaten toe te ſchryven,
Maar ook aan 't goed gevolg van Nasſaus ſtaatsbedryven;
Dat menig grooten, wien 't aan hoog gezag ontbrak,
En die 't op 't yvrigst zocht, voorlang in de oogen ſtak.
Men zag hoe Nasſau zich van Neêrland deed beminnen;
Men zag hem by 's volks liefde ook 's lands vertrouwen winnen,
En door die liefde en dat vertrouwen groeide elk dag,
Vele edelen ter ſpyt, 's helds invloed, en gezag.
De grooten, uit den aart baatzuchtig, trots en nydig,
Beraden zelden wat met 's lands belang niet ſtrydig
Of ſtrydig is, wanneer 't den val eens mans betreft
Die door zyn deugd of geest zich boven hen verheft.
By zulk een' ſnooden hoop deed Nasſaus deugd zich vreezen!
De landvoogd kon hiervan geenszins onkundig wezen;
En, listig uit den aart, deed hy, op éénen tyd,
Zyn voordeel met 's lands ſchrik, en met der grooten nyd.
Het Spaanschgezind gebroed, vergetende al de rampen
Waarmeê 't onſchuldig volk door Spanjes wrok moest kampen,
Door 's landvoogds goud verblind, verleid door zelfbelang,
Zyn grootheid zoekende in Oranjes ondergang,
Verzuimde niet den raad behendig aan te dryven,
De vrede, als waar' zy nut, op 't ſpoedigst te onderſchryven:
Dus viel, door vleijery en de inſpraak van den ſchrik,
't Misleide ſtatenhof met drift in 's landvoogds ſtrik.
Zyn valſche minzaamheid, zyn goud, zyn listig ſtreelen
Met ampten en gezag, bewerkte in alle deelen

't Bereiken van zyn wit, door Spanje goedgekeurd,
Dat is om 't land door twist vanéén te zien geſcheurd.
Zyn hoop was dat de Zeeuw en Hollands fiere grooten,
Door Nasſau aangehitst, om dat verdrag, (geſloten
Met de andre ſtaten in 't byzonder,) dol van ſpyt,
Zich zouden wikklen met die ſtaten in den ſtryd.
Dus als hy listig 't volk door 't volk had doen verteeren,
Kon hy 't verzwakte land te lichter overheeren;
En dus des konings wraak, met een zeeghafte hand,
Naar wensch ten dienste ſtaan in 't overwonnen land.
Doch 't groote dat Don Jan zich van 't verdrag beloofde
Was, dat hy, naar zyn' waan, den prins van magt beroofde
Om langer 't Spaansch geweld in 't land te wederſtaan;
Want waarlyk na 't verdrag ſcheen 't met den prins gedaan:
De ſtaat had aan Don Jan als landvoogd trouw gezworen,
Hem plegtig ingehaald, als door den vorst verkoren;
En hy van zynen kant bezwoer den ſtaat zyn trouw,
En dat hy naar 's lands wet het land beſtieren zou:
Dus bleef den trouwen prins na 't ſluiten van die vrede
Niets over, dan het zwaard te ſteken in de ſcheede;
Want bleef hy 't recht des lands verweeren met het zwaard,
Hy waar' door hof en volk voor muiteling verklaard.
Men liet, opdat de prins 't verdrag zoude onderſchryven,
Hem in 't ſtadhouderſchap van Zee- en Holland blyven;
Alsof die ſchrandre held, om dezen rang alleen,
Het Kastiljaansch geweld in Neêrland had beſtreên.
Der ſtaten vreemd gedrag, tot 's prinsſen oor gekomen,
Deed dien verrasten held voor Neêrland alles ſchroomen:
Hy kende Spanjes list, en zag met zielverdriet,
Dat Neêrlands adel zich door nyd vervoeren liet;
Doch verr' van om dien hoon in grimmigheid te ontſteken,
Beklaagt hy hen wier nyd zo zigtbaar is gebleken,

Stelt

Stelt al zyn ſmaad ter zyde, en peinst zo veel hy kan
Om 't ſchuldloos volk te ontſlaan van 't juk van 's lands tiran;
Gelyk aan Amrams zoon, die zyne ondankbre ſcharen,
Ontheven aan het juk der trotſe Egiptenaren,
De ſtoute morrery, (die vrucht van d'eêlſten ſchat,
De vryheid! die men wenschte, en naauw' verkregen had,)
Op de eêlſte wyz' vergaf, en door weldadigheden
Haar zocht, tot haar behoud, van dwaling te overreden.
De valſtrik, door Don Jan het zuchtend land geſpreid,
Trof Willems heldenziel met meer verſlagenheid,
Op 't zien dat door 't verdrag, geſloten met de ſtaten
En 't Spaanſche hofgebroed, geen keur hem wierd gelaten,
Dan, ſlechts door Holland en de Zeeuwen bygeſtaan,
Den kryg te voeren met den wreeden Kastiljaan;
Of, dit was meest de hoop der Spaanſche dwingelanden,
Het ovrig deel des lands wraakzuchtig aan te randen;
Of eindelyk gedwee, met Zee- en Hollands ſtaat,
Zich te onderwerpen aan des konings gunst of haat.
Don Jan, die Nasſau kende, en klaarlyk kon beſeffen,
Dat 's raads gedrag den held zou met verbaasdheid treffen;
Dat hy nooit in 't verdrag zou ſtemmen, en daarby
Dat hy hem, ſchoon gevest in 't recht der landvoogdy,
Nooit zoude in Nederland als wettig landvoogd achten;
Ja dat hy anders niets van Nasſau kon verwachten,
Dan dat hy 't nieuw verdrag, zyn grimmigheid ten zoen,
Zodra 't ſlechts mooglyk waar', ſtraks zou verbreken doen,
Spande, onbekwaam om 't land noch door geweld te dwingen,
Den ſchrandren prins een' ſtrik door looze hovelingen.
Hy zond hem by dien hoop den wreevlen Aarſchot toe:
Die trotſe, in 't hart voor lang 't gezag van Nasſau moê,
Vol ſpyt dat hy den prins by raad noch volk kon deeren,
Beſloot zich tot den kant der hofparty te keeren.

Dees ſtaatsman, vol van waan en zucht tot hoogen rang,
Bekwaam tot alles kwaads, verſlaafd aan 't zelfbelang,
En door zyn' dollen nyd van tyd tot tyd verwoeder,
Vergetende eerloos 't bloed van zyn' getrouwen broeder,
Geſneuveld voor een land welks bloei hy wil verraên;
Bied ſchaamteloos zichzelv' tot dat gezantſchap aan;
Vol hoop den vromen prins, ter gunst der hofbelangen,
Zyn eigen land ten val, in Spanjes ſtrik te vangen:
Den vogelen gelyk, die, aan den ſtrik gewoon,
Gezeten by het net, door hunnen zoeten toon,
All' wat in vryheid leeft, naar 's meesters wensch, belagen.
De last des trotsaarts was Oranje voor te dragen,
Dat Neêrlands opperhoofd, uit deernis met den ſtaat,
Verwoest en uitgeput, ten doel van 't ergſte kwaad,
Daar daaglyks ſchuldloos bloed in Neêrland wierd vergoten,
Met Neêrlands ſtaten had een vreêverbond geſloten;
Dat, zo de prins, ten blyk van zyne oprechte trouw
Tot Spanjes vorst, Don Jan als landvoogd eeren zou,
De landvoogd, uit den naam van 't hof, zoude onderſchryven,
Dat hy beſtierder zou van Zee- en Holland blyven;
En dat Don Jan, in 't hart met Neêrlands wee begaan,
Hem raadde om van 't beſluit des oorlogs af te ſtaan;
Ja dat hy nu den ſtaat met roem kon onderſchragen,
Zodra 't elendig land verlost zou zyn van plagen.
Booshartige Aarſchot, hoogst verliefd op hoog bewint,
Uit ſchandlyke eigenbaat volſlagen hofsgezind,
En door hooghartigheid tot laagheid aangedreven,
Waant dat zyn voorſlag 't hart des fieren prins doet beven;
En dat de held door hem reeds zo verre is verkloekt,
Dat hy, verbaasd, in 't brein vergeefs een antwoord zoekt.
Doch Nasſau, die niet licht door list zich laat verſtrikken,
Zegt, daar éénsſlags zyn oog zyn' vyands hart doet ſchrikken:

ô Slaaf

ô Slaaf des trotſen ſlaafs van Neêrlands dwingeland!
(Dit is de ware naam van 's landvoogds afgezant!)
Wat raakt my 't ſnood verdrag uit Spanjes list geſproten?
Een vrede zonder my en Hollands raad geſloten?
Een vrede daar de Zeeuw niet eens in is gekend?
Een vrede alleen gevormd tot Nederlands elend'?
Spreek! is daardoor voldaan, gelyk 't aan 't hof betaamde,
Aan alles wat de ſtaat by 't Gentsch verdrag beraamde?
Is 't zuchtend volk bevryd van wreeden zielendwang?
Doelt trotſen Phlips niet meer op Neêrlands ondergang?
Is 't vreemde krygsvolk reeds de landen uitgezonden?
Word niet nóch 't Gentsch beſtand in 't openbaar geſchonden?
't Is waar, dat Spanjes volk den ſtaatſchen grond verliet,
Doch daar men 't noch alom aan Neêrlands grenzen ziet,
Wat baat die aftogt ons? Doet ge ons niet klaar beſchouwen,
Dat Spanje ons volk verdenkt? Ons hoont door wanvertrouwen?
Mistrouwt Don Jan ons niet, zucht hy om 's lands elend',
Dat hy ál 't vreemd geſpuis dan uit dees landen zend'.
Waarom toch doet hy noch, na 't plegtig onderſchryven
Der vrede, al 't Duitſche volk in deze landen blyven?
Is 't niet om als 't hem lust, op deez' of geenen ſchyn
Van misdryf, tot bederf des lands gereed te zyn?
Ik ken den Kastiljaan: het zal hem nooit ontbreken
Aan reden om de toorts des krygs op nieuw te ontſteken.
Men ſlaat my vrede voor uit naam der Spaanſche kroon;
Maar houd myn goedren aan, berooft my van myn' zoon,
Beleedigt me in myne eer, doet me als een balling zwerven,
En viil 't ſtadhouderſchap van Utrecht my doen derven.
Ik weet wat midlen 't hof, het dwangziek hof! gebruikt,
Om Nasſaus magt alom in 't land te zien gefnuikt.
Don Jan is my bekend: ik weet door welke treken
Hy my in Utrecht wil van 't hoog bewint verſteken;

Ik weet wat ſtrikken my de Spaanſche loosheid ſpant:
Ik ken Philips, Don Jan, en u, hunn' afgezant!
Nooit ſtem ik een verdrag uit Spanjes list geſproten;
Verdrag waarin men my noch myne bondgenooten,
Wier landen door den kryg erbarmlyk zyn verwoest,
Gekend heeft, daar men ons vóór andren kennen moest!
Doch wat is 't ware wit der Spaanſche dwingelanden?
Dees ſtaten door elkaêr wraakzuchtig aan te randen:
Hun krygsmagt ſchoot te kort, dus zoekt hun wreede list
's Lands val door 't zaaijen van een' burgerlyken twist.
Den rang, waartoe Don Jan in Nederland my huldigt,
Ben ik niet aan Don Jan, maar aan Philips verſchuldigd:
De vorst, op 's keizers wil, ſchonk my dien hoogen rang;
'k Heb nooit den vorst weêrſtaan, maar wel Toledoos dwang:
En daar ik Alva zocht in 't woeden in te toomen,
Heeft nooit de koning my myn' hoogen rang ontnomen.
Wat ſchenkt my dan de gunst des landvoogds? Niets, dan 't geen
Waarmeê de koning zelf my heeft vereerd voorheen.
Maar hy, die onbeſchaamd hier rangen uit durft deelen,
Wat doet hy anders dan de rol van landvoogd ſpelen?
Spreek! heeft de gantſche ſtaat aan hem den eed gedaan?
Heeft Holland hem den rang van landvoogd toegeſtaan?
Heeft Zeeland hem erkend? Heeft hy ons trouw gezworen?
Heeft Zee- en Hollands raad dan recht en ſtem verloren?
Men haalt een' landvoogd in, men maakt de vreê met hem,
En vraagt in dat bedryf noch Zee- noch Hollands ſtem!
Don Jan ziet door zyn' vorst tot landvoogd zich verheven;
Maar moest de vorst den ſtaat daarvan geen kennis geven?
En moet de landvoogd niet den algemeénen raad
Zyn trouw bezweeren, tot beſtiering van den ſtaat?
Is dit geſchied! Spreek op! Durft Aarſchot dit beweeren?
Gy moogt met 's landvoogds gunst u vry tot andren keeren;

Tot

Tot andren, die, als gy, 's lands algemeen belang
Gewetenloos verraên, op hoop van hoogen rang.
Die taal doet onverhoeds den koningſlaaf verbleeken.
Wel verre van den prins met kracht te wederſpreken,
Beproeft hy of zyn list, ter gunst van 's lands tiran,
Door ſtreelend zelfbelang den held verlokken kan.
Ik zie, dus liet zich ſtraks de ſnoode veinzaart hooren,
Dat gy aan my, als Spanje, uw' haat hebt toegezworen.
Uw afkeer, inderdaad, baart me innerlyk verdriet!
Ik pleit dus voor Philips, ik pleit voor Aarſchot niet;
Uw dwaling doet u hen op 't wreedst verongelyken:
Hun inborst, en de trouw des landvoogds zal u blyken.
Wat eischt gy voor uzelv', tot boeting van het leed
Dat, tegen 's konings wil, u Alva lyden deed?
Geloof me, ik zoek u niet in Spanjes ſtrik te lokken.
Als 't vreemde krygsvolk is uit Nederland vertrokken,
Dus ſpreekt de brave prins; als 't van de grenzen wykt,
En Spanjes goede trouw daardoor aan Neêrland blykt;
Als 't vreêverdrag te Gent geſloten door de ſtaten,
Tot 's lands behoudnis, word in zyn geheel gelaten;
Als al de ſterktens, die de vorst zich onderwond
Te bouwen in de ſteên, geſlecht zyn tot den grond;
Als koning Philips, de ſlaaf van trotſe kloosterlingen,
't Geweten van dit volk niet meer door 't zwaard wil dwingen;
De wetten van dit land, aan zyn gezag vertrouwd,
Naar zyn' gezworen eed, volkomen onderhoud;
Wil heerſchen als 't betaamt, als graaf, en niet als koning;
Verwacht van Nasſau dan de trouwſte dienstbetooning:
Dan eischt hy voor zichzelv' niets van den Kastiljaan,
Dan 't geen in alles met 's lands welvaart kan beſtaan.
Gy kunt, zo 't u behaagt, dit aan Don Jan ontdekken.
Hiermeê moest de afgezant, op 't hoogst beſchaamd, vertrekken.

Dus

Dus wierd de Spaanſche liſt door Neêrlands trouwſten held,
Dus wierd zyn' vyands nyd met roem te leur geſteld.
Niet anders ſtaat een rots in 't midden van de golven:
Beſtookt door buldrend nat, door brullend ſchuim bedolven,
Of door het kabblend zout in kalmte op 't zagtst geſtreeld,
Zy houd de hardheid door natuur haar meêgedeeld.
Terwyl Don Jan den prins dus door een' zendling ſtreelde,
En zich den held alreede in Spanjes ſtrik verbeeldde,
Verzuimde die tiran geenszins zyn booze drift
Te koelen aan den prins, door heimlyk laſterſchrift.
Hy liet niet na den roem des helds alom te kwetſen,
En zocht by ieder hof hem haatlyk af te ſchetſen;
Doch Nasſau, van die daad in 't heimlyk onderricht,
Weêrſtaat met roem het woên van Spanjes laſterſchicht;
En doet, door ſchranderheid, zyn' vyands ſchelmeryen,
By al de Christenheid, tot 's vyands ſchand' gedyen.
Het antwoord van den prins aan Spanjes afgezant
Ontſtak den toorne in 't hart van Neêrlands dwingeland.
Die woestaart deed den held voor zyne vierſchaar dagen,
Nadat hy by den ſtaat hem ſtout had aan doen klagen.
Tot noch toe had Don Jan, zolang zyne oorlogsmagt
In en omtrent het land niet was in ſtaat gebragt
Om 't land op nieuw van bloed en vlammen te doen rooken,
De ſtaten byna niet dan vleijend' toegeſproken;
Doch thans, zich wanende in gereedheid tot 's lands ſtraf,
Licht hy, door ſpyt verheerd, ontydig 't masker af.
Het eerst dat hy den ſtaat hoogmoedig op dorst dringen
Was, Nasſau, als het hoofd van Neêrlands muitelingen,
Als bron der rampen die op 't zuchtend Neêrland woên,
Met Zee- en Holland, ſtraks den oorlog aan te doen.
Het tweede was, terſtond, door al de Nederlanden,
Op 's konings hoog bevel, de ketters aan te randen.

't Ver-

't Verandren van 't gedrag des Spaanſchen landvoogds deed
De ſtaten ſidderen: een eisch zo woest als wreed
Ontſloot, doch veel te ſpaê, der Nederlandren oogen;
Men zag nu door Don Jan op 't ſchandlykst zich bedrogen.
Een deel der leden van den wreed verrasten raad
Sloeg voor om by den prins, en Zee- en Hollands ſtaat,
Een toevlugt tegen 't wee al 't land gedreigd te zoeken;
Doch 't Spaanschgezind gebroed, volleerd in 't loos verkloeken,
Steeds vindingryk in list, de tiranny ter gunst,
Voorkwam den voortgang van dat nut ontwerp met kunst:
De landvoogd wist door list het grootſte deel der leden
Des hoogen raads, ten dienst des konings, te overreden.
De prins, die klaar voorzag dat hy niets vordren zou
Tot heil van Nederland, 't en zy de kwade trouw
Des landvoogds aan al 't land op 't zigtbaarst waar' gebleken,
Beſloot met kunst alom de wantrouw aan te kweeken;
Terwyl held Marnix, ſteeds ten dienst des helds gereed,
In 't heimelyk een reis naar 't hof van Vrankryk deed;
Daar hy door vrinden, hem en 't land getrouw gebleven,
De brieven van Don Jan naar 't Spaanſche hof geſchreven,
Die merken van 't verraad tot Neêrlands val bedacht,
Des vyands bode ontnam, en ſtelde in Nasſaus magt.
Die brieven toonden klaar des landvoogds booze lagen:
Zy toonden aan den ſtaat 's lands toegedachte ſlagen;
En gaven, in één woord, aan Neêrlands ſtaten blyk,
Hoe groot de trouw was van Don Jan van Oostenryk.
Die rasſe ontdekking van des loozaarts booze vonden
Stopte éénsſlags in den raad der Spaanschgezinden monden;
Elk hunner ſtond beſchaamd. Don Jan alleen, in nood
Steeds vaardig tot bedrog, van alle ſchaamte ontbloot,
Wel verr' van om 't verraad te blozen of te beven,
Beweert dat Nasſauzelf die brieven heeft geſchreven;

Zyn teekning naargebootst, om hem een daad zo valsch,
Dus noemde hy die zelf, te ſchuiven op den hals.
Die laſtring, loos verſpreid door 's landvoogds gunstgenooten,
Door ſchaamteloozen nyd der Nederlandſche grooten
Behendig onderſteund, vond zo veel ingang niet
Dat zich de ſtaat daardoor op nieuw bedriegen liet:
Des landvoogds boos ontwerp was middagklaar gebleken,
Zyn valsheid was ontdekt, dit leed geen tegenſpreken.
Zodra de loozaart zag dat, wat hy ook beſtond
Tot zyne ontſchuldiging, hy 't all' vol wantrouw vond,
Beſloot hy, ſteeds gereed tot eereloos bedriegen,
Door eenen nieuwen vond den raad in ſlaap te wiegen.
Hy ſloeg al vleijend' voor, ten blyke zyner trouw,
Dat hy op zynen eisch niet verder dringen zou,
Indien men nevens hem den prins wilde overreden,
In onderhandeling met Spanjes kroon te treden.
Die held, daarvan bewust, ſloeg voor den Kastiljaan
Die onderhandeling gewillig toe te ſtaan,
En midlerwyl den tyd met loos beleid te rekken,
Tot dat de ſtaat zyn magt behendig ſaam' kon trekken.
Terwyl de landvoogd dus, om Neêrlands achterdocht
Te weeren, uiterlyk Oranjes vrindſchap zocht,
Was hy met ernst bedacht den held alom te drukken,
En hem 't ſtadhouderſchap van 't Sticht bedekt te ontrukken;
Doch Marnix ſchranderheid, die voor held Nasſau waakt,
Had reeds Don Jans ontwerp bedekt tot niet gemaakt.
Die ſtaatsman had voor lang by Utrechts wyze ſtaten,
Ter gunst van zynen vrind, niets onbeproefd gelaten:
Zyne overreding, die geen zaak vergeefs bepleit,
Had alles reeds ter gunst van Nasſau voorbereid.
Niet grooter doet Homeer', op zyne dichttafrelen,
Den Ithakaſchen vorst de rol van ſtaatsman ſpelen,

Dan

Dan Marnix, tot 's lands heil, zich door zyn ſcherp verſtand
Vertoont op 't ſtaatstooneel van 't ſiddrend' Nederland.
Zyn wysheid, eerlyk hart, ſtandvastigheid, verachting
Der dood, en bovenal zyn zucht tot pligtbetrachting;
Zyn vrindſchap, zelden by de grooten meer dan ſchyn,
't Deed alles dezen held by elk een wonder zyn.
Hy, van 't gemeen bemind, geacht by brave grooten,
Geprezen zelfs door hen die 's lands verderf beſloten,
Betoonde in waarheid zich in 't grootst van 's lands gevaar
Groot ſtaatsman, burger, held, noch grooter redenaar!
Door trouw, met heldenmoed, tot hulp des lands gedreven,
Of, 't geen het zelfde was, om Nasſau hulp te geven,
Ten val der dwinglandy, had hy door wyze reên
Den Stichtſchen ſtaat genoopt aan 's prinſen zy' te treên;
En Nasſau grootsch, ter ſpyt van 's landvoogds helſche lagen,
Het ſtedehouderſchap van Utrecht op te dragen.
Die fiere ſtaat, die 't woên van Alva dorst verſmaên,
Des dwinglands knevlary heldhaftig had weêrſtaan,
Dien aartstiran weêrſprak, zyn hovaardy deed dalen,
Beſloot, Don Jan ter ſpyt, held Nasſau in te halen.
De landvoogd, door den prins verkloekt aan allen kant,
Vloekt in zyn hart den held, den ſtaat, gantsch Nederland;
En, door de handelwyz' der ſtaten hoogst verlegen,
Spilt hy, vertoornd, den tyd met vruchtloos overwegen
Wat hy om Nederland te drukken met den voet,
Nu Nasſau hem verraste, in 't eind' verrichten moet;
Doch hoe hy meerder peinst op zulk een onderwinding,
Hoe meer een wondre hand hem ſlaat met geestverblinding.
Hy hoort in 't eerloos hart de ſtem van 't zelfverwyt,
En die der wraakzucht, angst, verbazing, woede en ſpyt.

WILLEM DE EERSTE.

AGTTIENDE ZANG.

In de yzren eeuw, in de eeuw toen de ondeugd wierd geboren,
Toen 't woest geweld het recht tot heerſchen was beſchoren,
Toen liſt en kracht de plaats bekleedden van het recht,
Toen alles door den arm des ſterkſten wierd beſlecht,
Toen 't loos vermomd bedrog, geſpitst op duizend lagen,
Den weereloozen vry van hut en erf mogt jagen,
En toen de zucht tot rang, die tirannes der ziel,
Die moeder alles kwaads, de vlekken overviel;
Beſloot de dorpeling, vol ſchrik en wanvertrouwen,
Rondom zyn muurloos oord zich wallen op te bouwen.
Een later nageſlacht, door oorlogszucht bezield,
Een volk dat de oorlogskunst voor 't hoofd der kunsten hield,
Was 't niet genoeg een heir door wallen af te keeren,
Maar richtte torens op, om 's vyands magt te deeren.
Van hier ſtoof ſchicht en ſteen, den ſtormeling ter ſtraf,
Met ſchrikkelyk geſnor, op borst en harnas af;
Of kwetſten doodelyk die moedige yzren hoofden
Der woestaarts, die te vroeg de zege zich beloofden.
's Beleegraars dolle drift tot winning van een ſtad,
Waar voor zyn moedig heir op 't wreedst wierd afgemat,
Bragt ſtraks den ſtormram voort, om, ondanks 't hevig gonzen
Van ſchicht en ſteen, den wal met kracht ter neêr te bonzen;
En ſtelt de ſpaê, zo nut voor 't menſchelyk geſlacht,
Dat edel tuig, ten dienst des landbouws uitgedacht,
Met kunstbeleid te werk in handen zyner ſlaven,
Om heimelyk den voet der torens te ondergraven.

Noch

Noch ſpader nageſlacht, meer wreed, meer loos, min ſterk,
Belagchte in 't woedend hart het ſterkſte vestingwerk,
Sints zyn geſpitst vernuft, verliefd op 't oorelogen,
De ſterktens zwichten deed door blikſemend vermogen.
Die vinding, uitgedacht de moordery ter gunst,
Veranderde alles in de afgryslyke oorlogskunst:
De ſterkte kon den held in 't ſtryden niet meer baten;
Geen volk kon zich op muur of torens meer verlaten;
Neen! 't yzer, vliegende uit den mond van 't moordgeweer,
Wierp drom by drom op 't veld, ſmeet muur en torens neêr;
Zelfs wierd eerlang, rondom de fel bevochte ſteden,
De grond niet dan met vrees voor 't akligst lot betreden;
Naardien verweerkunst, tot verdediging der ſtad,
Haar helſche blikſems in den grond verborgen had.
Ons land weleer gedrukt door 't grafelyk vermogen,
Veelmaals ter prooije aan 't vuur der hevigſte oorelogen,
Wierd ook op zyne beurt, op raad der oorlogsliên,
Van ſterke ſteden, en van dondertuig voorzien.
Toledo had weleer, door wantrouw aangedreven,
Of liefst om ſtrafloos 't volk als heer de wet te geven,
Alom waar hy ons volk wel 't meeste had mistrouwd,
Ten teugel van 't gemeen kastelen opgebouwd.
Die wreede ketens der op 't hoogst verdrukte ſteden
Vergramden 't volk op hen die Neêrlands kluisters ſmeedden:
Men wierp, ter ſpyt van Phlips en Alvaas moordgeweer,
Die praalgevaartens van den Spaanſchen dwang ter neêr.
In 't algemeen rumoer dat Neêrland toen deed beven,
Was Namens ſterk kasteel van ſlechting vry gebleven.
De Kastiljaanſche magt, van Leidens muur gevlugt,
Voor Hollands felle wraak in 't woedend hart beducht,
Was, op de Valdez last, op Brabants grond getogen.
Don Jan, alleen bedacht door Spanjes krygsvermogen

Den ſtaat te domplen in een' poel van bittren druk,
En 't volk te prangen in Kastiljes yzren juk,
Verzamelde, in den tyd toen hy den ſtaat misleidde
Met de onderhandeling, zyn volk op Namens heide.
Die dwingland, door den ſtaat tot hooploosheid gebragt,
Gedurig ſiddrende in het midden van zyn wacht,
En heimlyk hoogst beducht voor ſchrandren Nasſaus lagen,
Wist, door de vrees verheerd, niet wat te moeten wagen;
Zyn vrees verkeerde in ſchrik, wanneer hem wierd gemeld,
Dat Neêrlands ſtaat, op raad van 's lands doorluchtſten held,
Ontdekker van de list geſmeed ten val der ſtaten,
's Lands magten in 't geheim verſterkte met ſoldaten;
En dat men, daar men noch met ſtryden niets vermogt,
In de onderhandeling alleenlyk tydwinst zocht.
Door ſchrik geheel verheerd in 't midden zyner benden,
Onzeker naar wat kant zich eerst te zullen wenden,
Vol ſiddrende achterdocht, beulin van elk' tiran,
Doorziet hy al 't gevaar, daar hy 't niet keeren kan.
De prins, die altyd wist door ſchrandre zendelingen
In 't diepst geheim van 't hof, in 's vyands hart te dringen,
Kreeg naauwelyks bericht van 's trotſen landvoogds ſchrik,
Of deed daar voordeel mede op 't eigenſte oogenblik.
Zyn toeleg was voor lang den landvoogd aan te dryven,
Om met zyne oorlogsmagt niet werkeloos te blyven;
En hem, by 't handlen over vrede met den ſtaat,
Door list te dringen tot een vyandlyke daad;
Opdat men dus met grond den landvoogd mogt beſtoken
Als een', die woord en eed op 't ſchandlykst had verbroken;
En die, geheel verheerd door eerlooze achterdocht,
By 't handlen over vrede alleen den oorlog zocht.
Thans was 's helds groot ontwerp, door ſchrandre kunstbedryven
Den landvoogd in zyn' ſchrik en achterdocht te ſtyven.

Door

Door zynen vrindenſtoet, ſteeds tot zyn' dienst bereid,
Wierd, op zyn' last, met kunst, door 's vyands heir verſpreid,
Dat Nasſau, veel te trots om voor zyn' vorst te zwichten,
Beſloten had met list den landvoogd op te lichten;
En dat de prins in 't heir, door rampen afgemat,
En dus op 't hoogst misnoegd, een aantal vrinden had.
De landvoogd, door die mare aan allen kant te hooren,
Voelt in zyn angstig hart meer ſchriks dan ooit te voren:
Hy vreest zyn gantſche heir, en ziet in elk' ſoldaat
Een' hureling, die hem naar hoofd of vryheid ſtaat.
Vol vrees voor Nasſaus list in zyne legerwallen,
Beſloot hy ſtraks 't kasteel van Namen te overvallen;
En tot volvoering van dit hagchelyk beſluit,
Koos hy geen ander volk dan Kastiljanen uit,
En hopliên door belang aan zyn belang verbonden,
Wier trouw hy op den toets onwrikbaar had bevonden.
't Vermeestren dezer ſterkte, in 't land met ſpoed verſpreid,
Sloeg elks reeds treurend hart met meer verſlagenheid;
En Nasſau, hoogst volleerd in zich naar 't volk te ſchikken,
Deed ſtraks zyn voordeel met die aklige oogenblikken.
Hy ſchetſte alom met kracht des landvoogds inborst af,
Des landvoogds die nu blyk van zucht tot vrede gaf,
Door in een' tyd bepaald tot vredehandelingen,
Gewapend, onverhoeds de ſterktens in te dringen.
Het gantſche land, vol ſchrik en wanhoop, vloekte toen
Veel meer dan ooit voorheen der Kastiljanen woên:
Hun valsheid was 't gemeen nu zonneklaar gebleken;
Geen Spaanschgezinde dorst een' landvoogd voor te ſpreken,
Die, zo verfoeilyk laf tot woeden uitgeſpat,
De goede trouw, zyn woord, zyn' eed met voeten trad.
De landvoogd, dus verrast, in Nasſaus ſtrik gevallen,
Verſterkte ſtraks zyn heir in en om Namens wallen;

En, ziende dat de prins alom de harten won,
Daar hy, in tegendeel, niet meer op hopen kon,
Beſloot hy, hoorende elk zyn' naam verachtlyk hoonen,
Zo 't mooglyk ware, al 't land zyne onſchuld aan te toonen.
Hy gaf op 't yvrigst voor, in openbaar geſchrift,
Alleenlyk opgeſteld naar de inſpraak van zyn drift,
Dat hy, daar Nasſaus list hem 't ſchandlykst lot deed ſchroomen,
Tot eigen veiligheid het flot had ingenomen;
Dat die beroerder van den deerniswaarden ſtaat
Zyn hoofd belagen dorst, door 't eereloost verraad;
Dat hem in 't heimlyk was verzekering gegeven
Van 's prinsſen toeleg op zyn vryheid, of zyn leven;
En dat hy van een' man, die blyk gegeven had
Hoe ſchaamtloos hy zyne eer in 't openbaar vertrad,
Door 's landvoogds teekening behendig na te ſchryven,
En de ergſte lastering hem ſtoutlyk aan te vryven,
Ja daaglyks blyken gaf van 't ſchenden van zyn' pligt,
Niets beters wachten kon, dan 't geen hem wierd bericht.
De ſtaten, en 't gemeen, onkundig van de lagen
Waardoor de prins Don Jan met ſiddring had geſlagen,
Beſchouwden anders niet in die ontſchuldiging
Dan vuile lastertaal, die Spanjes hoveling
Byzonder eigen was, 't geen dikwerf was gebleken.
De brieven van Don Jan, (dit leed geen tegenſpreken,)
Door Marnix onderſchept, vertoonden klaar een blyk
Der eerlooze inborst van Don Jan van Oostenryk;
En daar hy ſchaamteloos prins Nasſau aan dorst vryven,
Dat hy in 't heimelyk die brieven had doen ſchryven,
('t Geen vuile laster was, gelyk ſchier ieder wist,)
Hield elk al 't ovrig' van 't verdedigſchrift voor list,
En ſnoode logentaal; waarom de bange ſtaten
En 't fel verbitterd volk hem des te meerder haatten;

Ter-

Terwyl de ſchrandre prins te meer vertrouwen won,
En daaglyks meer op 't hart der volken hopen kon.
Zyn wantrouw op het woord der valſche Kastiljanen,
Zyn ſteeds betoonde ſmart om Neêrlands bittre tranen,
't Sprak alles ſlechts te meer ten voordeel van den held,
Naarmate 's vyands list in daglicht wierd geſteld.
De prins, wel verr' van zich aan 's landvoogds klagt te ſtooren,
Vermaande, in tegendeel, veel meer dan ooit te voren,
De ſtaten van het wreed verraste Nederland,
Zich ſtraks te wapenen tot nutten tegenſtand.
De ſtaten, tegen 't woên des landvoogds fel verbolgen,
Beſloten inderdaad dien wyzen raad te volgen;
Doch al te ſterk beducht voor 't uiten van hun ſpyt,
En tot dit oogenblik al te ongereed ten ſtryd,
Beſloten ze, om al de aard' hun zucht tot vreê te toonen,
En tevens om den vorst niet in 's lands hoofd te hoonen,
Don Jan eerst te doen zien in een bedaard geſchrift,
Dat hy gedreven wierd door argwaan, of door drift;
Terwyl zy in 't geheim met ſpoed zich waapnen zouden,
Naardien zy op Don Jan in 't minst zich niet betrouwden.
Zy klaagden opentlyk, dat zy met hartsverdriet
Beſchouwden dat Don Jan zich dus misleiden liet;
Dat hy aan volk belust den kryg te doen herleven,
Aan landberoerders, had te licht gehoor gegeven;
Dat hun vertrouwen hem ten klaarſte bleek, zo ras
Hy, op bevel van 't hof, in 't land gekomen was;
Dat zy, om verder 't bloed van weêrzyds volk te ſparen,
Hem ſmeekten wantrouw, wrok en vrees te laten varen,
En ſlechts gerust te zyn op hunne goede trouw,
Die in den hoogſten nood onſchendbaar wezen zou;
Dat zy hem baden ſtraks, zelfs zonder tydverzuimen,
Het overheerd kasteel hen weder in te ruimen;

Dewyl zyn ſtoute ſtap door ſtaats- en oorlogsliên,
En by 't gemeen, voor breuk van trouw wierd aangezien;
En dat men van den prins onmooglyk kon vermoeden,
Dat hy een ſnood ontwerp tot 's landvoogds val zou voeden.
Het antwoord van Don Jan op 't voorſtel van den ſtaat,
Vol dubbelzinnigheid, en loos vermomden haat,
Rechtvaardigde in dien ſtand de fiere ſtaatsbeſluiten,
Om 't Kastiljaansch geweld door 't oorlogszwaard te ſtuiten.
De prins, altyd door zucht tot heil des lands bezield,
De prins, die elk ontwerp altyd verborgen hield,
En willende ieder' dag den landvoogd meer verſagen,
Beſloot om op Breda een oorlogskans te wagen.
Die ſtad, zyn vuist ontrukt, was door de Duitſche magt,
Door Fronsberg aangevoerd, in 't Spaanſche juk gebragt;
En was, ſchoon 't by 't verdrag van Gent reeds was beſchreven
Dat deze ſtad den prins moest worden weêrgegeven,
Door Fronsbergs Duitſchen ſtoet, ondanks verdrag en wet,
Noch, op Don Jans bevel, uit 's konings naam, bezet:
Dus deed de prins die ſtad, wier laag hy grondig kende,
In haast berennen door een moedige oorlogsbende.
Zodra Don Jan hiervan een wis bericht ontfing,
Vermeerderde in zyn hart zyn felle ſiddering:
De ſterkte zyns kasteels, zyn Kastiljaanſche ſcharen,
Niets kon hem voor den angst van 't boos gemoed bewaren;
En, in 't benepen hart voor allen ramp beducht,
Ontbreekt hem zelfs den moed tot een hoogst nutte vlugt.
Straks deed hy Mondragon, met al zyne oorlogslieden,
Van Zeelands grond in 't heir voor Namens muur ontbieden;
Daar hy zyn ſchuilplaats zelfs niet dan met ſchrik beſchouwt.
Zo beeft een wreede wolf in 't midden van het woud
Den fieren leeuw ontvlugt; geen afgelegen holen,
In 't ſomberst kreupelbosch voor 't ſterflyk oog verſcholen,

In

In 't kort, niets geeft hem rust; door 't minst gerucht verſaagd,
Waant hy den klaauw te zien die ſtraks hem heeft belaagd;
Daar hy, in 't hart bewust van 't vruchtloos weêrſtand bieden,
Door ſchrik onmagtig is zyn wis verderf te ontvlieden.
Het ſterk berend Breda, byna van uur tot uur
Vast meer en meer geprangd door Nasſaus oorlogsvuur,
Verduurde, door den moed der Duitſche legerknechten,
De magt belust de ſtad heldhaftig af te vechten;
Doch meer en meer gedrukt door Nasſaus oorlogsmagt,
En eindelyk byna tot de overgaaf gebragt,
Ware inderdaad die ſtad in 's prinſen hand gegeven,
Had niet de hoop op hulp der Duitſchen moed doen leven.
Naauw' was de ſtad berend, of Fronsberg zond Don Jan
Een' van zyn hopliên, een' ſtoutmoedig' oorlogsman,
Om hem den ſtaat der ſtad op 't ſpoedigst te doen weten.
Dees hopman, reeds voor lang door felle ſpyt bezeten,
Omdat de Duitſche magt den vuigen Kastiljaan,
Wiens trotsheid hem mishaagde, in 't veld ten dienst moest ſtaan,
Was in zyn hart den prins en Neêrlands volk genegen,
En wenschte éénmaal het land te dienen met zyn' degen;
Doch door het lot genoopt te dienen tegen 't land,
Deed hy, als eerlyk man, zyn' krygsmans eed geſtand.
Hy wist voor 't oog des volks zyne innigſte gepeinzen,
Zyn' afkeer voor den dienst van 't Spaanſche hof te ontveinzen;
En kweet zich ſteeds met moed, gelyk een man van eer,
Waar heen hem Fronsberg zond by 't klinken van 't geweer.
Dees moedige oorlogsman, de legerwacht ontkomen,
Had dadelyk den weg naar Namens wal genomen;
Daar hy, gelyk men hem op 't ſtrengst bevolen had,
Den landvoogd kennis gaf van 't lot der bange ſtad.
Don Jan, door ſchrik, door ſpyt en wraakzucht aangedreven,
Beſloot de Duitſche magt een' nieuwen moed te geven,

Belovend' dat zyn magt, ten loon van 's krygsvolks trouw,
De fel berende ſtad gewis ontzetten zou.
Dus deed hy, hoogst verrukt door Fronsbergs krygsbedryven,
Dien overſten deez' brief in cyferteekens ſchryven:
„ Verweer u noch één maand, en hou dan voor gewis
„ Dat uw verlosſing door myn komst op handen is."
Hiermeê beſloot hy ſtraks den hopman af te zenden.
Dees krygsman wierd verrast door 's prinſen oorlogsbenden;
Waarna men hem geboeid naar ſchrandren Nasſau zond,
Die in Geertruidenberg zich met zyn' ſtoet bevond.
Zodra de prins de komst des hopmans had vernomen,
Deed hy in zyn vertrek hem daadlyk tot zich komen.
De krygsman beeft op 't zien van Neêrlands grootſten held.
Zyn handen, voor het lyf, door koorden blaauw gekneld,
Zyn ſidderende tred, zyn neêrgeſlagene oogen,
De doodverf van 't gelaat, 't oogſchynlyk onvermogen
Van ſpreken, en 't geſcheurd en ſterk bemorst gewaad,
Bewoog den eedlen held tot deernis met 's mans ſtaat.
De prins beval terſtond den oorlogsman te ontbinden.
Gy kunt, dus ſpreekt de held, in my een' ſchutsheer vinden:
U zal van mynen kant, noch van myne oorlogsliên,
Den minſten overlast, dit zweer ik u, geſchiên,
Zo ge openhartig my het oogmerk wilt ontdekken,
Waarom de landvoogd u deed naar Breda vertrekken.
Gy zyt in myne magt, en weet, als oorlogsman,
Wat recht ik my op u verooreloven kan.
De krygsman voelt zyn' moed op deze taal herboren.
Prins! zegt hy, zo ge my geduldig aan wilt horen,
Zal ik oprecht myn lot en last u doen verſtaan.
Dat my des Hemels ſtraf doe voor uw oog vergaan,
Zo ik my uit uw hand wil redden door een logen.
'k Zag op uw erf het licht, en ben daar opgetogen;

Doch

Doch 't lot, dat met den mensch naar welgevallen ſpeelt,
Heeft my een' rang in 't heir uws vyands toegedeeld.
Uit nood, ſlechts als ſoldaat, aan Fronsbergs vaan verbonden,
Wierd ik, met tegenzin, voor Phlips te veld gezonden;
Doch, zo ik 't zeggen mag, ik kweet my voor 't gezigt
Myns overſtens veelmaals niet flaauwlyk van myn' pligt:
Hyzelf heeft my den naam van oorlogsman gegeven,
En tot het hopmanſchap op 't glorirykst verheven.
Nochtans, hoe ſterk geſtreeld door deze krygsmans eer,
Myn hart trok ſteeds naar u, myn' land- myn' wettig' heer;
'k Heb duizendwerf gewenscht, God kent my! uwe vanen
Te volgen, tot bederf der trotſe Kastiljanen,
Wier wreedheid, wrevel en behandeling vol ſmaad,
Al 't Duitſche volk, als my, geweldig tegen ſtaat.
Ons volk mort in Breda, ſchoon 't zoekt te zegepralen,
Omdat men hen, zo 't ſchynt, onmooglyk kan betalen;
En ik, die, onbetaald, gebrek aan alles leed,
Deed wel tot Duitschlands dienst, maar nooit aan Spanje een' eed.
Ik zal in Duitſchen dienst met vreugd myn leven wagen;
Maar ſteeds den Kastiljaan, waar' 't mooglyk is, belagen.
Onze overſte, ons ter ſpyt, verknocht aan Spanjes magt,
Zond my naar Namens muur; daar ik het naricht bragt
In welk een' ſlechten ſtaat de Duitſchers zich bevonden.
Don Jan heeft met deez' brief my ſtraks te rug gezonden:
Ik las niets van dit ſchrift; maar 't zal, naar allen ſchyn,
Naar 't Kastiljaansch gebruik, vol van beloften zyn.
De prins ontſluit den brief, kan ſchier van vreugd niet ſpreken.
Hy had vooral gezorgd het zegel niet te breken;
Naardien dit zegelmerk hem daadlyk dienstig ſcheen
Tot eenig groot ontwerp, ten nutte van 't gemeen.
De held had in elk ſtad niet ſlechts zyn zendelingen,
Maar wist hen zelfs, met kunst, in 's landvoogds hof te dringen:

Niets wierd daar ooit beraamd dat hem verholen bleef,
Tot zelfs de teekens toe waarmeê de landvoogd ſchreef.
Dus wendde, als door Don Jan iets wigtigs wierd beſloten,
De prins ſtraks 't middel aan om alles om te ſtooten;
Zo dat Don Jan veeltyds ten hoogſte ſtond verzet,
Op 't zien dat Nasſaus vlyt zyn' toeleg had belet.
Hoogst vindingryk in list, volleerd in krygsbedryven,
Doet ſtraks de prins deez' brief, in 's landvoogds teekens, ſchryven:
„ Verweer u langer niet, naardien 't onmooglyk is,
„ Dat ik u byſtand zende in dees geſteltenis."
Hier by was 's landvoogds naam zo kunstig onderſchreven,
Dat nooit die teekening kon achterdenken geven;
Ook wierd dit kunstgeſchrift, dit was wel 't moeilykst werk,
Behendig toegemaakt met 's landvoogds zegelmerk.
Voorts keert de ſchrandre prins zich tot zyn' krygsgevangen,
En zegt, zo ge in myn' dienst een krygsampt wenscht te erlangen,
Zo gy 't verdrukte land wilt dienen door 't geweer,
Hoor toe wat ik van u, in allen ernst, begeer'.
Gy zult in 't ſterk Breda het Duitſche volk misleiden,
Door, op uw komst, alom met kunst te doen verſpreiden,
Dat Spanjes leger mort, en dat men van Don Jan
Geen' onderſtand, veel min ontzet verwachten kan;
Ja dat hy, in 't kasteel dat hy heeft ingenomen,
Eerlang belegring van 's lands krygsmagt heeft te ſchroomen.
Stel voorts uw' overſten dit kunstgeſchrift ter hand,
Als waar' 't een echte brief van Neêrlands dwingeland.
Ik zal voor dezen dienst u in 's lands dienst ontfangen.
De ſtaten zullen u voldoening doen erlangen
Voor 't geen gy van den vorst met recht te vordren hebt;
En, daar ge in onzen dienst zo veel behagen ſchept,
Zult ge u, ik kan gerust hierop myn woord u geven,
Door Neêrlands ſtaten zien tot overſten verheven.

De

De hopman buigt zich, zweert den prins ten dienst te ſtaan,
En ziet zichzelv' alreede als Nasſaus dienaar aan.
Hy ſpoed zich ſtraks op weg naar 's prinsſen legerſtede,
En Nasſau gaf den held één' van zyn dienaars mede;
Die hem in zekerheid door 's prinsſen oorlogsmagt
Tot voor Breda verzelde, in 't midden van de nacht.
De hopman, veinzende in de ſtad te zyn geſlopen,
En dat hy was vervolgd door 's vyands oorlogshoopen,
Verſpreid terſtond de maar', waardoor al 't krygsvolk beeft,
Dat nooit de bange ſtad ontzet te wachten heeft;
Dewyl de landvoogd zelf met reden had te vreezen,
Welhaast door Neêrlands magt berend te zullen wezen.
Voorts gaf hy 't legerhoofd der fel benepen ſtad
Den brief, dien Nasſau zelf aan hem behandigd had.
Van Fronsberg, uit den aart bloeddorstig, trots en vrekkig,
Verliefd op 't Spaanſche goud, en boven dit hardnekkig
In all' wat hy beſloot, ontſtak, door dat geſchrift
In 't woedend hart getergd, in feller oorlogsdrift:
Hy had gewis den geen' die ſprak van 't overgeven
Der vesting, hoogst vertoornd, het ſtaal in 't hart gedreven.
Zyn opzet was veeleer te ſneuvlen in Breda,
Dan 't op te geven op genade of ongenaê;
Doch eindlyk door zyn volk, bedacht op hun belangen,
Door 's hopmans list verleid, op 't onverhoedst gevangen,
Wierd hy, en 't ſterk Breda, geleverd aan de magt
Die Nasſau voor die ſtad hoogst ſtout te velde bragt;
En de oorlogsman, door wien dit voordeel was bekomen,
Wierd ſtraks tot overſten door Nasſau aangenomen.
Hoe ſidderde op die mare al 't Kastiljaansch gebroed!
De dappre Mondragon, die met zyn' oorlogsſtoet
Zich had, op 's landvoogds last, naar Namens muur begeven,
Die held, verr' van 's volks moed te kunnen doen herleven,

Kon

Kon noch Don Jan noch 't heir van ſiddering ontſlaan,
Nadat men 't ſterk Breda dus had zien overgaan.
De prins, om 's vyands magt noch meer in 't naauw te dryven,
Beſloot in dezen ſtaat niet werkeloos te blyven:
Zodra die held vernam, dat Spanjes krygsgeweld
Van Zeelands grond naar 't heir voor Namen was geſneld,
Zond hy van Marnix af, om die verlaten landen,
Door held Requeſens moed weleer de dappre handen
Des fieren Zeeuws ontrukt, ten dienst van 't fier Madrid,
Met Neêrlands oorlogsvolk te nemen in bezit.
Dusdanig ging de vrucht van een' der ſtoutſte togten,
Waarin Requeſens ſtroom en winden had bevochten,
Waarin hy zich deed zien als waardig 't hoogst gebied,
Door wanbeſtiering van Don Jan geheel tot niet.
's Lands ſtaten, meer en meer tot wantrouw aangedreven,
Voortaan niet meer gezind Don Jan gehoor te geven,
Een' onvermydbren kryg voorziende in 't zuchtend' land,
Bereidden zich met kracht tot dappren tegenſtand;
Doch zonder 's prinſen raad hun pooging krachtloos achtend',
Van zyn vernuft meer hulp dan van een heir verwachtend',
En uiterst ongewis of Zee- en Hollands ſtaat,
Gehoond door 't vreêverdrag, dat, op verkeerden raad,
Voordezen met Don Jan was buiten hen geſloten,
Hen byſtand zouden doen, als trouwe bondgenooten;
Beſloot de bange raad die ſtaten en 's lands held
Om hulp te ſmeeken tot beteugling van 't geweld.
Men zag den Zeeuw, door zucht tot heil des lands gedreven,
Op Nasſaus raad, terſtond al 't ongelyk vergeven;
En Holland, toornig op Kastiljes oorlogsroê,
Gaf in grootmoedigheid den fieren Zeeuw niets toe.
De prins, de vrome prins, gewoon geen' haat te voeden,
Onvatbaar voor de wraak, de bron van 't gruwzaam woeden

Der

Der grooten, die, geſard, ſomtyds door kleinigheên,
Hunn' hooner met vermaak in 't bloedig ſtof vertreên;
Zweert daadlyk, door 't verzoek van 't ſtaten hof bevredigd,
Den ſtaat zo trouw zyn hulp als waar' hy nooit beleedigd:
Niets wenscht de held zo ſterk, dan 't volk verkwynd door druk
Te ontheffen aan 't gewigt van Spanjes yzren juk.
Wat grooten de afgunst ook op Nasſau aan dorst ſchennen,
Hy wilde in Nederland niet éénen vyand kennen;
Den eedlen Griek gelyk (*), die, door den nyd verjaagd,
Op 't hooren hoe zyn volk door oorlog wierd geplaagd,
Al 't ongelyk vergaf, en met zeeghafte handen
Zyn vaderland ontrukte aan 't juk der dwingelanden.
De ſtaten, overtuigd van Willems edel hart,
Dat allen hoon vergeet, en 't heelen van 's volks ſmart
Alleen ten doelwit heeft, beſloten zonder dralen
Den held, met alle pracht, te Brusſel in te halen;
En doen, Don Jan ter ſpyt, tot vreugd van Nederland,
Op 's prinsſen nadering, dat fier beſluit geſtand.
Geen landvoogd deed zo grootsch zyne intrede ooit te voren!
Doch 't geen den vromen prins oneindig moest bekoren,
Was 't zien der volken liefde, op hun gelaat geprent,
Een ſchat, helaas! te min der grooten hart bekend!
Hoe wierd 's helds eedle ziel door blydſchap ingenomen
Door 't eindloos vreugdgeſchreeuw: „'s lands vader is gekomen!"
En 't geen, waardoor de held de harten meerder won
Was, dat men op 't gelaat geen' trek beſpeuren kon
Dier koelheid, die doorgaans, op 't haatlyk ſtraffe wezen
Der waereldgrooten, klaar dat zwellend' hart doet lezen,
Dat zyn' bezitter de eer die hem de waereld geeft
Hoogst waard' acht, en dus koel by de eerbewyzing leeft.
De zedigheid des helds, zyn zagte en ſlonkrende oogen,
't Werkte alles op 's volks hart met onbepaald vermogen;

(*) Aristides.

Voor all' de minzaamheid van 't manlyk bruin gelaat,
Die hem deed afgod zyn van 't volk en van den raad.
De held, door Neêrlands ſtaat in Brusſels hof ontvangen,
Is ſtraks op 't hoogst bezorgd voor Nederlands belangen:
Zyne eerſte toeleg was, den valſchen dwingeland,
Die, door den ſchrik verrast, den ſtaat had aangerand,
Terſtond door oorlogsvolk te Namen in te ſluiten,
En dus 't vyandlyk heir in zyne vaart te ſtuiten.
De ſtaten, ſchoon verrukt door 's prinsſen wys beleid,
Voorzagen in die daad nochtans veel zwarigheid.
Men dorst wel 't oorlogszwaard tot 's lands verweering ſlypen;
Maar zelf het hoofd des lands vyandlyk aan te grypen,
Den koning ſmaad te doen in zynen landvoogd; geen
Der ſtaten achtte dit ten beste van 't gemeen;
En wat de prins ook deed om ieder moed te geven,
't Ontzag voor koning Phlips deed noch te veel elk beven,
Was noch te diep in 't hart gevestigd, ondanks 't woên
Der Kastiljanen, om 't éénsſlags te niet te doen:
Het wederhield den ſtaat om, binnen Namens wallen,
Den landvoogd van den vorst door krygsvolk te overvallen.
De nydige Aarſchot, meer dan ooit voorheen verſtoord,
Op 't zien hoe 's prinsſen deugd de harten had bekoord,
En boven dit getergd, door de eer den held bewezen,
Weêrſprak alom 't ontwerp door Nasſau aangeprezen;
Schetſte elk het wreed gevolg van 's prinsſen ſtout beſtaan,
En zette in 't hart des raad de vrees behendig aan.
Doch hoe de wreevle held op 's prinsſen deugd mogt woeden,
De ſtaten, die het nut van Nasſaus wit bevroedden,
Beſloten 't ſtout ontwerp, tot welſtand van den ſtaat
In Nasſaus brein gevormd, te nemen in beraad.
Terwyl de ſtaat den tyd met dat beraad verſpilde,
Zich niet dan langſaam ſpoedde, en onderling verſchilde,

Ver-

Verſterkte zich Don Jan vast meer en meer te veld,
En drong den koning aan tot onderſtand van geld.
Ook wierd door 't lang beraad aan Aarſchot tyd gelaten,
Om 's prinsſen nutten raad gegeven aan de ſtaten
Te melden aan Don Jan, en hoe de ſtaat den tyd
Verſpilde in flaauw beraad, en onderlingen ſtryd;
Terwyl de nydaart niets verzuimde om twist te ſtoken,
En yverde om den prins alom te zien weêrſproken.
Hy vreesde niets zo ſterk, dan dat de bange ſtaat
Zich eindlyk ſchikken zou naar Nasſaus wyzen raad,
En dat, indien Don Jan te Namen wierd beſprongen,
En eindlyk door geweld tot de overgaaf gedwongen,
't Gezag des helds, ten loon van zyn beleid en trouw,
Hem, die zelf grootheid zocht, gevaarlyk wezen zou.
Vol van dit harsſenſpook, uit hovaardy geſproten,
Gevoed door boozen nyd, al te eigen aan de grooten,
Wierd in 't beneveld brein het wreed ontwerp geſmeed,
Dat Nederland welhaast erbarmlyk zuchten deed;
Naardien 't daardoor, in ſchyn den Spaanſchen dwang onttogen,
Dolzinnig wierd gewaagd aan 't keizerlyk vermogen;
Toen Aarſchots eedgeſpan, bedrieglyk, trots, en laf,
Den ſtaf der landvoogdy aan 's keizers broeder gaf.
Doch eer dit boos ontwerp met list wierd doorgedreven,
Was Aarſchot, dien 't ontwerp des ſchrandren prins deed beven,
Met ernst bedacht Don Jan, hoe duur 't ook 't land mogt ſtaan,
Te dringen 't wis gevaar in Luxemburg te ontgaan;
Van waar hy, aan het hoofd van zyne uitheemſche benden,
Tot Nasſaus ondergang zich kon naar Neêrland wenden:
't Was voor den nydaart niets of Spanje al 't land verwon,
Zo hy ſlechts Nasſaus prins daardoor verderven kon.
Don Jan, hoe ſterk bevreesd, nochtans te trots tot vlugten,
Alsof hem Neêrlands magt, of Nasſaus moed deed duchten,

Bleef, Aarſchots drift ter ſpyt, in Namens ſterken muur,
Als tartte hy, vol moeds, der ſtaten oorlogsvuur.
Hoogmoedige Aarſchot, fel in 't nydig hart verbolgen,
Omdat Don Jan zyn' raad niet ſtraks beſloot te volgen,
Vergaêrde in zyn verblyf zyn' trotſen vrindenſtoet,
Niet min dan hy gebelgd door Nasſaus deugd en moed,
Niet min dan hy beducht voor Nasſaus ſtaatsverhooging,
En dus niet min belust om ieder eedle pooging
Die Nasſau, tot 's lands heil, de ſtaten voor mogt ſlaan,
Tot 's helds vernedering, in rook te doen vergaan.
Min boos beſloot eertyds in die beroemde wallen
De Roomſche zucht tot roof in 't eind' ter prooi gevallen,
Een woedend eedgeſpan den ſchutsheer van den ſtaat,
Hamilkars dappren zoon, te fnuiken door verraad.
Het eedgeſpan, in 't hart op Nasſau fel gebeten,
Door ſchandlyk zelfbelang, ten val des lands, bezeten,
Beſtond toen uit Lalain, die meer dan ééns voorheen
Zyn' yver had betoond ten dienste van 't gemeen;
Den markgraaf van Havré, door ſtaatzucht noch verwoeder,
Doch minder ſtout van hart, dan Aarſchot, 's trotsaarts broeder;
En fieren Montigny, die, aan Lalain verknocht
Als broeder, mede in 't land zyne eigen grootheid zocht.
Dit eedgeſpan, vol drift om Nasſau 't hoofd te bieden,
Zag zich welhaast verſterkt door twintig edellieden,
Wier fierheid in hun hart de ſtem des pligts verwon,
En 's prinſen hoog gezag onmooglyk dulden kon.
De meesten van dien ſtoet, zo ſterk voor de eer van Romen,
Als door de zucht tot rang in 't heimlyk ingenomen,
Beſloten, ziende in 't land ſchier dagelyks 't getal
Van Luthers en Calvyns aanhangers overal
Vermeerdren, en den prins door hen als vader eeren,
Den val der Roomſche kerk, dus noemden zy 't, te keeren:

Dus

Dus wierd de prins alleen door de afgunst niet belaagd,
Maar door dier eedlen drift voor Romes eer geplaagd.
Ziedaar den waren aart van Romes voedſterlingen!
Wat ſchandlyk juk de kerk hen ſchaamtloos op moog' dringen;
Schoon ziel en ligchaam word verſlaafd aan 't kerkgebied,
Hun eerbied voor 't gezag van Rome mindert niet:
Zy zullen door geweld, of welbedacht misleiden,
Steeds zoeken 't kerkgezag langs 't aardryk uit te breiden.
Van jongs af aan geleerd door Romes prieſterſtoet,
Dat elk den kerkmonarch onfeilbaar achten moet;
Dat Romes kerk alleen door God is uitverkoren,
Om 't menschdom Gods bevel te doen op 't aardryk hooren;
Dat hy, die deze kerk in 't minst bevel weêrſtreeft,
Hiernamaals niets dan toorn' van God te wachten heeft;
Dat wie niet blindlings bukt voor Romes kerkbevelen
Zich nooit door God de kroon des heils zal toe zien deelen;
En dat hy, die niet ſteeds voor de eer van Rome waakt,
Zich Gods en 's menſchen vloek, als ketter, waardig maakt;
Ja dat men, zo de kerk daardoor kan triomferen,
Geen gruwlen heeft te ontzien, zelfs ſtaten om mag keeren:
Van die begrippen vol, de menschlykheid ter ſchand',
(Begrippen van jongs aan de harten ingeplant!)
Waagt Romes aanhang, meest een prooi der zielverblinding,
Het alles voor de kerk; dit leert ons de ondervinding.
Die drift bezielt alleen den Roomschgezinden niet:
Die razende yver voor den glans van 't kerkgebied,
En om de zuiverheid van zyne leer te roemen,
Is in elk kerk de grond van 't liefdeloost verdoemen:
Hierin is Rome alleen het meest verdoeming waard',
Dat 's prieſters drift de leer' bewyst met vuur en zwaard;
Ten minſte kan ons land onloogchenbaar getuigen,
Dat Rome ontmenscht 's volks ziel door moorden zocht te buigen.

Staatzuchtige Aarſchot, ſlaauw aan Romes dienst verknocht,
Die ſtaatsman, die alleen zyne eigen grootheid zocht,
Had, ſchoon hy heimlyk lagchte om Romes kerkvermogen,
Nochtans van 't koorgebroed de loosheid ingezogen;
En dus met vlyt gezorgd, dat Nasſau noch de ſtaat
Iets merken konden van zyn ſtout geſmeed verraad.
Hy had zyn eedgeſpan in 't heimlyk doen vergadren.
't Ziet, met een brandend oog, den trotsaart driftig nadren,
Daar 't woedend hart, op 't felst door ongeduld geprangd,
Door vrees en nyd geplaagd, naar zyn geſprek verlangt.
ô Helden! zegt de trotſe, uw moed in 't oorelogen
Blonk my, gantsch Nederland, den vyand zelv' in de oogen:
Die moed, uw hooge rang, uw' yver, uw geſlacht,
Zyn borgen voor de trouw die ik van u verwacht.
Onze yver in 's lands dienst, (dit lyd geen tegenſpreken,)
Is niet ſlechts in den kryg, maar in den raad gebleken:
Ons oogmerk was altyd, de breking van het juk
Dat Neêrland domplen zoude in 't uiterſte ongeluk.
Wy zien den Kastiljaan met al zyn heirkracht beven;
Doch ſchoon we ons zagen van Kastiljes juk ontheven,
Wat zou 't ons baten 't land van 't Spaanſche juk te ontſlaan,
Zo 't land een ander juk zou moeten ondergaan?
Wat baat het ons den ſtaf aan 's konings vuist te ontrukken,
Zo 't land voor 't woest geweld eens onderdaans zal bukken?
Zo Nasſau, die van dag tot dag meer magts bekomt,
En listig zyn belang met 's lands belang vermomt,
Op naam van dienaar der bevryde Nederlanden,
De klem van 't hoog bewint arglistig krygt in handen?
De heerschzucht was altyd het kenmerk van 't geſlacht
Dat dien vermeetlen prins ter waereld heeft gebragt.
In ſchyn belangeloos, in 't hart op 't hoogst baatzuchtig;
Oprecht, gedwee, by 't volk; van inborst valsch, ſtaatzuchtig;

Een-

Eenvouwdig in den ſchyn, arglistig inderdaad,
Verheert die looze in 't land al wie hem tegenſtaat.
Men ziet op raad en volk hem listig zegepralen....
Men heeft te Brusſel hem op 't prachtigst in doen halen!
Hy dringt den wanklen raad Don Jan in Namens muur
Te teistren, door de kracht van Neêrlands oorlogsvuur:
Zo dit wierd opgevolgd, zo eens Don Jan moest zwichten,
Hoe zou dit raad en volk aan 's prinsſen vlyt verpligten!
Hy zal in 't eind' gewis, 't en zy men tydig 't weer',
Zich, op een' andren naam, verheffen tot 's lands heer.
Dan heeft uw vuist in 't veld den Spanjaard nooit doen vlieden,
Dan om een' onderdaan in 't eind' te doen gebieden.
En wie verzekert ons dat deze kettervriend,
Die, waar 't hem doenlyk is, de kerkverdrukkers dient,
Ter ſmaad der moederkerk, ééns in 't bewint verheven,
(Wat yver hy voor de eer van Rome ook voor moog' geven!)
's Lands ouden Godsdienst, die reeds helt ten ondergang,
Trouwhartig voor zal ſtaan, zo 't ſtryd met zyn belang?
Hoe ſchandlyk is 't voor ons een' koning af te zweeren,
Om eindlyk eens de wet eens ſtedehouders te eeren,
Eens leenmans, ons gelyk! en ons en ons geſlacht,
Benevens 's Heilands kerk, te ſtellen in zyn magt?
Dit denkbeeld grieft myn hart, en 't uwe, ô eedle vrinden!
God lof, dat ik in u mag ware helden vinden,
Die, toornig tegen 't juk door Nasſau ons bereid,
Bezorgd zyn voor 's lands eer, en voor 's volks veiligheid!
Zo Neêrland toch het juk eens opperheers moet vreezen,
Laat ons dan dienaars van een' magtig' ryksvorst wezen,
Van eenig' vorst den dienst van Rome toegedaan,
Die nooit 's lands Godsdienst zal in 't land ten grond' doen gaan.
Laat ons 's lands hoog gezag, ter ſpyt van Nasſaus lagen,
Des keizers broeder, door een' zendling, op doen dragen:

Den

Den Oostenrykſchen prins Mathias zy de ſtaf
Der landvoogdy betrouwd, Oranjes trots ter ſtraf!
De aartshertog, zagt van aart, door ons beleid verheven,
Zal ons een edel blyk van zyne erkentnis geven;
Terwyl Oranje, door dien onverwachten ſlag,
De hoop benomen word op 't opperlandgezag.
Nooit durft de ſtaat den prins van Oostenryk verſmaden;
Nooit zal de trotſe prins de ſtaten durven raden
Des keizers broeder, en des konings bloedverwant,
Den rang te weigeren van opperhoofd van 't land.
't Kan zelfs den koning niet dan hoogst behaaglyk wezen,
Dat gy zyn' bloedverwant den ſtaat hebt aangeprezen
Tot opperhoofd des lands; naardien men op Don Jan,
Dien waarlyk wanklen held, zich niet betrouwen kan.
Dat Maalſtede, uit den aart geſchikt tot de overreding,
Uit naam van Neêrland, zich vereerd zie met bekleeding
Eens rangs, hoogst eigen aan zyne afkomst en verſtand,
Ik meen den hoogen rang van Neêrlands afgezant!
Van Maalſtede, aan de Seine en Donau hoog in achting,
Beantwoord in dien post gewis aan elks verwachting.
Dat hy den keizer en aartshertog kennis geev'
Van een beſluit, waartoe ons de achting hunwaarts dreef;
Dat hy de landvoogdy hen hoogst behaaglyk make,
Opdat prins Nasſaus doel geheel tot niet gerake.
Held Maalſtede, in zyn hart door myn ontwerp voldaan,
Zal ons in ons beſluit gewis ten dienſte ſtaan.
Maar zullen wy naar wensch in onzen toeleg ſlagen,
Laat ons, op Nasſaus ſpoor, als zwygers ons gedragen.
Daar zyn bedekte list den weg hem baant tot eer,
Wat roem, zo de onze éénmaal de zyne in rook verkeer'!

❁ ❁ ❁

WILLEM DE EERSTE.

NEGENTIENDE ZANG.

Na de afreis des gezants der nydige eedgenooten,
Wierd by 's lands ſtaten niets met zekerheid beſloten:
Men zag, men ſprak wel veel van 't algemeene kwaad;
Doch ſleet alleen den tyd met vruchteloos beraad.
Don Jan had midlerwyl uit Luxemburg vernomen,
Dat Parma met zyn volk eerlang in 't land zou komen;
De dappre Parma, die, om zyn' doorſlepen geest
Veel meer dan om zyn' moed, geacht wierd en gevreesd.
Dit naricht deed in 't hart, door vrees en wraak gedreven,
Den afgematten moed éénsſlags met kracht herleven;
De trotsheid kreeg in 't hart hare oude krachten weêr,
En ſcherpte 't brein ten dienst van Neêrlands opperheer.
Don Jan, deed om den moed der benden op te wekken,
Den fieren Mondragon naar Luxemburg vertrekken;
En ſtrooide in 't leger uit, dat hy dien oorlogsheld,
In wien het gantſche heir zyn hoogst vertrouwen ſtelt,
Verzond ter wapening der Kastiljaanſche benden,
In Luxemburg ter prooije aan allerhande elenden,
Sints dit heldhaftig volk, door ſtryden afgemat,
Den Luxemburgſchen grond, naar Neêrlands wensch, betrad.
De ſtaten midlerwyl, om Nasſaus vlyt te loonen,
Of liever om den prins hun dankbaarheid te toonen,
En tevens om Don Jan, ter ſtraf van 't eerloos woên
Op Namens burgery, een ſmaadheid aan te doen,
Beſloten Nasſaus prins, naar ieders welbehagen,
't Aanzienlyk ruwaartſchap van Brabant op te dragen.

Het aanbod van dien rang, door hem met vreugd aanvaard,
Trof 's landvoogds woedend hart gelyk een ſnydend zwaard:
Die trotſe, ſchoon zyn ſtoet hem ſtoutlyk dit dorst vergen,
Kon, door die ſchok verrast, zyn hartwond' niet verbergen.
Hy vloekte, dreigde en ſchold, ja zwoer in 't openbaar
Dat hy niet rusten zou, voor 's lands geweldenaar,
De listige tiran Oranje, als bron der rampen,
Waarmeê 't beroerde land zo lang had moeten kampen,
Den eereloozen kop, dien ſteun van 't ketterrot,
Door 't zwaard eens beuls verloor op 't ſchandlyk ſtraffchavot.
De trotsheid noopt in 't hart de ſpyt met ſcherpe ſpooren,
En ſtelt hem buiten ſtaat om iemants raad te hooren:
Hy was een ros gelyk, dat, door den ſchrik verrast,
In weêrwil van den toom, verwoed, met zynen last,
Het ſpoor des wegs ontvliegt, en, in 't onzinnig rennen,
Volſtrekt onmagtig is zyn' meesters ſtem te kennen.
De dwingland pleegde alleen zyn dolle wraakzucht raad.
In 't zieden van zyn bloed ſchreef hy aan Neêrlands ſtaat,
Dat nu de muitzieke aart der ſtaten was gebleken:
Dat zy, (wel verr' van de eer van hunnen vorst te wreken
Op een' baldadig' en ſtaatzuchtig' onderdaan,)
Niet ſchroomden, onbeſchaamd, den muiter voor te ſtaan;
Zich niet ontzagen dien Godloozen kerkbeſmetter,
Hunn' konings vyand, ja den eereloosten ketter,
Te onthalen als een' vorst, of wettig hoofd van 't land,
Ja hem te ſtellen in den luisterrykſten ſtand;
Dat zy, het hof ter ſpyt, het hadden durven wagen
Hem 't ſtedehouderſchap van Brabant op te dragen;
Dat zo veel eer, betoond aan zulk een' muiteling,
Deed zien van wat ontwerp hun boezem zwanger ging;
Dat zy veeleer het juk eens onderdaans verkoren,
Dan naar hunn' koning, of zyn' landvoogds raad te hooren;

En dat hy, door des raads hoogst ergerlyk gedrag,
Zich tot ontruiming van het land genoodzaakt zag;
Doch dat de ſtaten 't hem ten beste moesten houden,
Als 's konings legers de eer des konings wreken zouden:
Waarna de gramme held, geteisterd door zyn wrok,
Zyn' hoogmoed, ſchaamte en vrees, naar Luxemburg vertrok;
Nadat hy, hoogst beducht voor 't krygsvolk van de ſtaten,
Een talryke oorlogsſchare in Namen had gelaten.
De nydige Aarſchot, en 't nayvrig eedgeſpan,
Vernamen met vermaak den aftogt van Don Jan;
Dewyl men, nu 's lands hoofd niet was in 't land gebleven,
Hun ſnood ontwerp een' ſchyn van billykheid kon geven;
Alsof dit uit de vrees voor 't ſchrikkelyk gevaar
Het hoofdloos land gedreigd alleen geſproten waar'.
Het ſchynt intusſchen vreemd dat geen der eedgenooten,
Zelfs niet het woelziek hoofd dier onbedachte grooten,
Om 's prinsſen nieuwen rang een teeken van verdriet,
Een' zweem van afgunst, of gebelgdheid blyken liet;
Maar dat, in tegendeel, elk hunner blydſchap toonde,
Dat Neêrlands hooge raad hunn' vyand dus beloonde,
Hunn' vyand, wiens gezag hen hoogst gevaarlyk ſcheen!
Hoe vreemd dit alles ſchynt, het is niet ongemeen:
De grooten zyn volleerd in 't oog des volks te blinden,
Wanneer zy 't voor belang of wraakzucht dienstig vinden.
Hun haat is vindingryk; hun gramſchap eindigt niet,
Voor dat zy 't offer dat ze ééns doemde vallen ziet;
Haar woên bedekt voor 't oog de ſchand' der vuigſte pooging;
Zy zoekt een' vyands val ſomtyds door zyn verhooging;
En, hoe afkeerig ze is van pynlyk zelfbedwang,
Zy bind zich kunstig in als 't ſtrookt met haar belang.
't Kon 't hoofd des eedgeſpans niet dan op 't hoogst behagen,
Dat hy den fieren prins een eerampt op zag dragen

Dat hem van zelv' ontviel, zodra de aartshertog kwam,
En 't hoogst gezag, als hoofd des lands, in handen nam;
Want nooit had Brabant een' byzondren ſtedehouder:
De last van 't landbeſtier was daar des landvoogds ſchouder
Alleen van ouds vertrouwd, ten nut van 's lands belang;
En dus ontviel den prins op 's hertogs komst die rang;
Een ſlag, die 't moedig hart van Nasſau fel zou treffen!
Dit kon al 't eedgeſpan niet dan te klaar beſeffen.
Vol van de wreede vreugd die uit dit denkbeeld ſproot,
Kon 't niet wel anders zyn of ieder vloekgenoot
Moest met vermaak den prins in Brabant zien verheven,
Wel verr' van dit beſluit des ſtaats te wederſtreven.
De prins was naauw' gevest in zynen nieuwen ſtand,
Of de Oostenrykſche prins verſcheen in Nederland,
En zond op 't oogenblik één' van zyne edellieden,
Om Neêrlands ſtaat zyn hulp, als landvoogd, aan te bieden.
Straks borst, tot ieders ſchrik, het eereloos beſluit
Van wreevlen Aarſchot en zyn vloekverwanten uit.
De ſtaten, 't gantſche land, de vrinden van Oranje,
Vervloekers van het juk van 't vryheidhatend Spanje,
't Vloekte all' in 't hart den drom wiens ſtaatzucht 's lands geluk
Dolzinnig gaf ter prooije aan 't Oostenrykſche juk.
De raad, de bange raad, tot in de ziel verlegen,
Wist, daar 't aan tyd ontbrak om 't antwoord te overwegen
't Geen paste op 't wigtigst ſtuk dat iemant voor kon ſlaan,
In dezen hoogen nood niet wat men moest beſtaan.
De raad dorst zelfs zyn' haat tot Aarſchot niet ontdekken,
Om niet 's aartshertogs geest tot gramſchap op te wekken:
Men vreesde dat die prins, op 't zien dat Neêrlands ſtaat
Den ſtoet die hem ontbood bejegende met ſmaad,
't Bedrog bevroeden zou van die hem had ontboden,
En uit den naam des ſtaats ter landvoogdy doen nooden;

Waar-

Waarna die prins, gebelgd om zulk een' bittren hoon,
(Het werk van weinigen wier list hem had ontboôn,)
Vervoerd door trotſe ſpyt, de vorsten doorgaans eigen,
Licht Neêrlands gantſchen ſtaat met 's keizers wraak zou dreigen.
Die vrees was wel gegrond. Men duchtte bovendien
Dat deze prins 't gedrag der ſtaten door zou zien;
't Geen licht geſchieden kon, indien zy dralend' bleven
Met antwoord op den brief hen toegeſchikt te geven.
Die prins was inderdaad gevarelyk, zo ras
Hy ſlechts bemerken kon dat hy mishaaglyk was.
Hy was in 't land ontboôn uit naam van Neêrlands ſtaten;
Men moest hem hulde doen, het dralen kon niet baten.
De ſtaat, op 't hoogst beducht voor de Oostenrykſche magt
Wanneer 's aartshertogs zaak niet wierd tot ſtand gebragt,
Te meer dewyl die prins door 's keizers edellieden,
Schoon hy ontboden was, zyn' byſtand aan deed bieden,
Nam 's hertogs voorſlag aan ten nutte van 's lands zaak,
Onthaalde zyn' gezant met gruwzaam ſchynvermaak,
En maakte zich gereed een' landvoogd in te halen,
Wiens wil, door magt geſtaafd, zich moeilyk liet bepalen.
De prins, de vrome prins, op 't hooren van die maar',
Op 't hoogst bewogen door 't oogſchynlyk ſtaatsgevaar,
In 't edel hart gegriefd door Aarſchots nydig poogen,
Vest meer dan ooit zyn hoop op hulp van 't Alvermogen.
God! roept hy zuchtende uit, met droefheid op 't gelaat,
Gy weet van wat ontwerp myn boezem zwanger gaat:
All' wat ik ooit beſloot, all' wat ik heb bedreven,
Was, om dit volk te zien aan 't Spaanſche juk ontheven.
Gy, Die myn' afkeer kent voor Spanjes tiranny,
Kent my tot noch van zucht tot eigen grootheid vry;
En echter heeft de nyd der wreed verdwaalde grooten
De fnuiking myns gezags door laf verraad beſloten;

De fnuiking eens gezags dat ik niet heb aanvaard,
Dan om dit zuchtend volk voor 't juk te zien bewaard.
Ach! laat, daar Neêrlands volk het Duitſche juk moet vreezen,
Uw wysheid, tot hun hulp, thans myn geleidſter wezen!
Geef dat op nieuw myn liefde aan 't volk van Neêrland blyk'!
Verſchalkt door Aarſchots list, verſchrikt door Oostenryk,
Eischt myn gehoonde deugd geen wraak van Uwe handen,
Dan wraak die heilzaam zy voor 't volk der Nederlanden:
Ja, God! Die 't hart van my en 't hart van Aarſchot kent,
My zy geen andre zucht tot wreken ingeprent.
Hoe Aarſchot, tot 's volks val, op Nasſaus deugd moog' woeden,
Schoon hy hun welvaart waagt, ik zal 't voor 't juk behoeden;
'k Wil zelfs myn' vyand zien voor ſlaverny bewaard;
Ik wil hem ſparen die zyn' eigen hals niet ſpaart;
En zal, daar ik myn hoofd zal dekken voor zyn treken,
My niet dan tot 's lands heil van al zyne ontrouw wreken!
En, ſchoon 't geen ik beraam, tot weering van 's lands val,
Het eedgeſpan een vrucht van ſtaatzucht ſchynen zal;
Schoon myn ontwerp myne eer, myn leven zelf! mogt treffen,
Ten minste zal myn graf, als 't volk ééns zal beſeffen
Dat Nasſau, hoe gehoond, voor 't land zyn' pligt volbragt,
Deez' lof vertoonen aan al 't volgend' nageſlacht:
„ Getrouwen Willem, tot zyn pligten altyd vaardig,
„ Was 't heil van Neêrland meer dan eer en leven waardig!"
Dat denkbeeld brengt de vreugd op zyn bedrukt gelaat,
En ſpoort hem meer dan ooit ten dienſte van den ſtaat.
Hy, die tot heil des lands zyn' vyand wil verkloeken,
Beſluit den Duitſchen prins ten ſpoedigſte op te zoeken;
Verwelkomt hem in 't land, dankt God nu hy bevind
Dat hy in 't eerst geſprek des hertogs vrindſchap wint.
Zyn groote toeleg was, tot heil van Neêrlands ſtaten,
Den hertog ſlechts den glans der landvoogdy te laten,

En 't ſtedehouderſchap van 't zuchtend Nederland,
Door kunst, te erlangen van des nieuwen landvoogds hand.
Hy kon van dit ontwerp zich alles goeds beloven:
De Duitſche prins was jong, en, naar 't gebruik der hoven,
Meer opgevoed om trots te pralen met een' rang,
Dan wys te waken voor 't zwaarwigtig ſtaatsbelang.
Hy was van inborst goed, maar alles min dan ſchrander,
Een vorst die noodig had geſtadig door een' ander'
Van meer ervarenheid, en ſtaatsbeleid dan hy,
Beſtierd te worden in het werk der landvoogdy:
Een jeugdig ros gelyk, dat, goed gemaakt van leden,
Doch door een' man die ſchaars een ros beklom bereden,
Zich hoogst mismaakt vertoont; daar de afgerichte hand
Eens meesters 't voor kan doen in eenen eedlen ſtand.
Een vorst van dezen aart, dit kon onmooglyk misſen,
Deed ras den ſchrandren prins zyn hartsgeſteldheid giſſen.
De prins bemerkte dra dat 's hertogs komst alleen
In ſchyn een oogmerk had ten dienste van 't gemeen,
En dat die vorst den togt alleen had ondernomen
Op hoop dat hy het loon eens landvoogds zou bekomen;
Waardoor hy, waarlyk arm naarmate van zyn' ſtaat,
Kon leven als een vorst, ten koste van den raad.
De prins, op 't hoogst bekwaam een ſchrandre rol te ſpelen,
Beſloot des hertogs geest hier kunstig meê te ſtreelen,
En bragt ook inderdaad by 't ſtatenhof te weeg
Dat niet alleen die vorst zyn' vollen wensch verkreeg,
Maar dat hem, boven 't loon aan zynen post verbonden,
Milddadig een geſchenk in geld wierd toegezonden.
De aartshertog, hoog van ſtaat, doch ſchaars voorzien van geld,
Dus éénsſlags in een' ſtaat van overvloed geſteld,
Kon, door de vreugd verrukt, zyn blydſchap niet bedekken;
En, ſchoon 't hem by zyn volk tot oneer moest verſtrekken,

Hy

Hy ſchreef, door Nasſaus list van dag tot dag gevleid,
Zyn voordeel enkel toe aan 's prinsſen goed beleid.
Wat Aarſchot mogt beſtaan, wat de eedverbondelingen
Beſtonden, om zich loos in 's hertogs gunst te dringen,
Hun vlyt was van geen vrucht: zy zagen tot hun ſmart
Hunn' vyand meester van des jongen landvoogds hart.
De prins was hen te kloek, en deed hen haast bemerken
Hoe vruchtloos elk van hen zyn' val zocht uit te werken;
En welk een ſpyt hun hart door zulk een' ſlag ook voel',
Het ſtond welhaast een' ſlag die ſterker trof ten doel.
De aartshertog, naauw' tot hoofd van Nederland gehuldigd,
Achtte aan Oranjes dienst zich allen dank verſchuldigd.
't Eerst dat de Duitſche vorst tot Nasſaus voordeel deed
Was, hem te erkennen in elk ampt door hem bekleed.
Die daad kon Neêrlands volk niet dan op 't hoogst behagen:
Held Willem had voorlang hunne achting weggedragen,
Zy zagen hem belaagd door Aarſchots eedgeſpan,
De aartshertog was by hen ſlechts een uitheemsch tiran,
Van wien het zuchtend land het ergſte had te vreezen,
Naardien hy Aarſchots vrind, niet Nasſaus vrind zou wezen:
In 't midden van dien ſchrik, daar elk zich 't ergst verbeeld,
Dus onverwacht door de eer den prins betoond geſtreeld,
Moest 's hertogs daad niet ſlechts 's volks ſiddring doen verdwy-
En dus behagen, maar alom een wonder ſchynen. (nen,
Men zag in Neêrland klaar, dat zulk een vreemd beſtaan
Het nydig eedgeſpan met felle ſmart moest ſlaan:
't Zag zich door hem dien 't had verkoren tot regeeren,
Voor 't oog van raad en volk, op 't ſchandelykst verneêren;
En Nasſau, onverhoeds, verhoogd door de eigen hand
Die 't werktuig wezen moest van Nasſaus val en ſchand'.
Men liet niet na 't beſtaan des hertogs hoog te pryzen:
Het deed zyne achting by de Nederlanden ryzen,

En

En door 's volks achting, hem betoond om dit beſtaan,
Groeide in zyn hart de zucht tot Nasſau ſterker aan.
De prins had dit voorzien: om 's hertogs gunst te winnen,
Begreep hy, dat hy hem door 't volk moest doen beminnen;
En dit kon best geſchiên door dezen jongen vorst,
Die buiten Nasſaus raad niets ondernemen dorst,
Te dringen om te doen 't geen meest het volk behaagde:
Zo menigmaal de prins hierin gelukkig ſlaagde,
En 't volk den jongen vorst hun blydſchap deed verſtaan,
Moest in 's aartshertogs hart de erkentnis hooger gaan;
Naardien hy was omringd van Nasſaus hurelingen,
Wier drift niet naliet ſteeds den hertog aan te dringen,
Dat hy zo trouw een' man als ſchrandre Nasſau was,
Een' held wiens yver elk ten klaarſte bleek, zo ras
De aartshertog ſlechts verſcheen; een' prins die tot regeeren
Geboren ſcheen, en hem 's volks hart deed overheeren,
Ja waarlyk 't ſteunſel was van 's landvoogds heerſchappy,
Nooit voor zyn diensten kon beloonen naar waardy;
Doch dat de aartshertog hem niet beter kon beloonen,
Dan met dien held alléén vertrouwen waard' te toonen.
't Was dit vertrouwen dat de prins hoog noodig had,
Zo, by al de ampten die hy reeds in 't land bezat,
Hy 't ſtedehouderſchap des hertogs zou bekomen:
Geen vrind, hoe 's prinsſen deugd ook 't hart had ingenomen,
Dorst, zo de prins niet eerst dat groot vertrouwen won,
Een voorſtel wagen dat zo licht mislukken kon;
Waarna de trouwe prins met reden had te vreezen,
Dat hy een prooi des ſpots van 't eedgeſpan zou wezen.
Die welgegronde vrees bedwong den fieren moed
Van Nasſaus inderdaad hoogst ſtouten vrindenſtoet;
Doch naauwlyks was die boei die hunne drift beperkte
Verbroken, naauwlyks was 't dat hunne list bemerkte

Dat Nasſau 's hertogs hart volſtrekt vermeesterd had,
En hy 't vertrouwen van dien vorst alléén bezat,
Of elk wierd, als om tryd, tot werkzaamheid gedreven,
Om Nasſaus ſtout ontwerp behendig klem te geven.
By die begunstigers van ſchrandren Nasſaus wit
Bevond zich Walſingham, een wyze en ſtoute Brit,
Die, door Elizabeth als afgezant gezonden
Aan Neêrlands ſtaat, zich had tot 's prinsſen dienst verbonden.
Zyn hart beminde Oranje, en hy beſpeurde ras
Wat inderdaad het doel des ſchrandren ſtaatsmans was.
Daar nu het Britsch belang vereischte dat de ſtaten
Niet wierden tot een prooi der Spaanſche wraak gelaten,
En 's prinsſen toeleg wierd ten dienst van 't land gewaagd,
Wierd Nasſaus toeleg door dien ſchrandren Brit geſchraagd.
De Britſche koningin kon nooit gerust gedoogen,
Dat Nederland in 't juk van Spanje bleef gebogen;
Dewyl 's lands val, de vrucht van Neêrlands ſlaverny,
Volſtrekt nadeelig was voor Englands heerſchappy.
De vryheid ééns gefnuikt daar zy de bron moet weezen
Der nyvre koopvaardy, (nooit hoog genoeg geprezen!
Der ſchatten moeder, en bevolkſter van de zee!)
Neemt in haar' val 's volks moed, en hunne welvaart meê:
Zodra Kastilje haar den doodſteek had gegeven,
Moest koopvaardy op 't lyk dier droeve ſchoone ſneven;
Een ramp die inderdaad den Britſchen onderdaan,
En eindlyk dus de kroon, onfeilbaar duur zou ſtaan!
Doch 't geen Elizabeth wel driftigst meê deed werken
Om Nasſau meer en meer in zyn beſluit te ſterken,
Was, dat de Spaanſche magt, die elk in de oogen ſtak,
En een trouwloos monarch als Phlips, wien 't nooit ontbrak
Aan reden om den kryg te voeren aan haar kusten,
Haar, vyandin van Rome, in 't heimelyk ontrustten.

De

De Nederlandſche kryg, zo nut voor haar belang,
Hield Spanje en Romes woên voor 't minst noch in bedwang;
Daar na 's lands val de Brit van Spanjes legermagten
Een' aanval op zyn kust onfeilbaar moest verwachten.
Daar nu 's lands heil den Brit met recht ter harte ging,
En 't heil van Neêrland aan de landbeſtiering hing,
En dit beſtier het werk eens ſchrandren helds moest wezen,
Deed Walſingham zyn hof 't beſtier des hertogs vreezen:
Eén onberaden ſtap kon 't land ten grond doen gaan,
En England aan 't geweld van Spanje bloot doen ſtaan;
Dus wierd, op Englands last, den hertog voorgeſlagen
Zyn ſtedehouderſchap aan Nasſau op te dragen.
Die voorſlag des gezants, op last van een vorstin
Gevreesd om haar vernuft, en die, als 's lands vrindin,
Door Nasſau, raad en volk rechtvaardig wierd geprezen,
Kon nooit den Duitſchen prins dan hoogst behaaglyk wezen;
Te meer daar hy den prins beminde, en bovendien
Meer ſmaak vond in de rust dan in het ſtaatsgebiên.
Door Englands afgezant geſtadig aangedreven,
Van Nasſaus vrindenſtoet ſchier ieder uur omgeven,
Gedrongen door den ſtaat, en door zichzelv', ſchonk hy
Den prins het hoog gezag in Neêrlands landvoogdy;
Of liefst hy ſchoof, op naam van 's landvoogds ſtedehouder,
Den last van 't landbeſtier den prins op hals en ſchouder.
In 't kort, de aartshertog toonde, in zyn geheel gedrag,
Dat grooten niet altyd geſchikt zyn tot gezag.
Myn zangnimf tracht geenszins de koningen te hoonen:
Men kan de dwaasheid licht in een' monarch verſchoonen,
Wanneer zyn zotterny uit zyn geſteldheid ſpruit,
Want God deelt wysheid naar Zyn welbehagen uit;
En door het recht der kroon, een vond der vuige grooten,
Word menigmaal den dwaas den weg ten troon ontſloten:

Dus is 't niet wonderbaar wanneer men in 't gebied
Half wyze koningen, zo wel als wyzen ziet;
Daar 't kroonrecht alles doet is dit licht toe te geven:
Maar als een volk, dat vry van 't vorstlyk juk mag leven,
Een volk, woonachtig in een vry gemeenebest,
Daar ieder vryheid aêmt, en daar men, met de pest
Des hofs, de zucht tot dwang! hoogst eigen aan tirannen,
Den ſtank van willekeur heldhaftig heeft verbannen;
Als zulk gezegend volk al de ampten van een' ſtaat
Den hooggeboren dwaas, of rykaart overlaat,
En dus 's lands vryheid waagt, dien ſchat des ingezeten',
Verdient het dat 's lands val op 't ſtrengst hen word verweten.
't Verdient de ſlaverny. Een ſtaatsampt is geen goed
Waarmede een ſtaatsman naar zyn driften ſpelen moet:
Daar uit een dwaas beſtier 't bederf des lands kan ſpruiten,
Behoort men van 't bewint de onwyzen uit te ſluiten;
Of, zo men hen verheft om rykdom of geſlacht,
Zich 't wee te wyten door hun dwaasheid voortgebragt:
Een volk, in 't handlen met 's lands eedlen bloei lichtvaardig,
Is inderdaad het juk eens vreemden dwinglands waardig.
De nieuwe rang des helds door Nederland verſpreid
Verſchafte al 't zuchtend volk nu ſtof tot vrolykheid:
't Was of men voor het land geen' ramp meer had te vreezen,
Nu 't heil des lands voortaan hem toevertrouwd zou wezen.
Hoe beefde al 't eedgeſpan, en Spanjes moordgebroed!
Don Jan vest al zyn hoop op zynen oorlogsſtoet:
De hoop op Mondragon, en Parmaas oorlogskunde,
Of liefſt de hoop op wraak, zo 't lot hem de eer vergunde
Dat hy 's lands oorlogsmagt op 't ſlagveld overwon,
Was alles wat het hart des dwinglands troosten kon.
Held Parma, aan het hoofd der uitgelezen benden
Die trotſe Phlips beſloot naar Nederland te zenden,

Had

Had naauw' te Luxemburg zich by Don Jan gevoegd,
Of deze, in 't moordziek hart door Parmaas komst vernoegd,
Beraamt den legertogt ten val der Nederlanden.
Men brengt het all' in ſtaat om Neêrland aan te randen.
Farneſes loosheid is 't waarop het Spaansch gebroed
Zyn hoop vest om het land te domplen in het bloed.
Held Mondragon, vol drift, verzuimt geen oogenblikken
Om alles by het heir zyns opperheers te ſchikken,
Tot intogt van een land gedoemd door 't Spaansch geweld:
Het volk wierd wel gekleed, de krygstucht wierd herſteld,
Men ſleet den tyd alleen met oorlogsoefeningen,
En drong 't verflaauwde volk door moed naar eer te dingen.
De prins, de trouwe prins, hoort in zyn' hoogen rang
Niet anders dan zyn zucht voor Neêrlands ſtaatsbelang:
Hy drong nu meer dan ooit de fel gedreigde ſtaten,
Wier magt nu was verſterkt door krygstuig en ſoldaten,
Een talryke oorlogsmagt te zenden naar den kant
Daar Spanjes legermagt verwacht wierd in het land.
Die raad wierd goedgekeurd, en elk was van gedachten,
Dat hy zich ſtellen zoude aan 't hoofd der ſtaatſche magten:
Doch hoe de held het heil des heirs ter harte nam,
De ſtrubling van den ſtaat en 't magtig Amſteldam,
Dat om de koopvaardye, aan 't Y ten troon verheven,
De ſnoode hofparty hardnekkig aan bleef kleven,
Vereischte op dezen tyd, daar alles hagchlyk ſtond,
Dat hy een' andren held aan 't hoofd van 't leger zond;
Daar by had noch de prins van Aarſchot veel te vreezen.
Hy wist dat 's trotsaarts hart hem nooit kon gunstig wezen,
En dat, zo hy aan 't hoofd van 't leger trok te veld,
De raad aan Aarſchots list op nieuw wierd bloot geſteld.
Dit drong den ſchrandren prins om niet te veld te trekken.
Hy durfde dit den raad met kracht van taal ontdekken,

En ſtelde, eer hy voor 't heir een opperhoofd verkoor,
Zich heimlyk, 't land ten dienst, twee groote ontwerpen voor.
Het eerst' was Amſteldam, zo 't zyn kon, zonder plengen
Van menſchenbloed, volſtrekt aan zyne zy' te brengen:
Het tweede was den man die hem wel meest weêrſtond,
En wiens vyandig hart hy daaglyks ondervond,
Den boozen Aarſchot, die zyn' vyand ſteeds zou blyven,
Door welberaamde list uit Nederland te dryven.
Hy hoopt al de anderen wier hart hem noch benyd,
En die hy minder ducht, te winnen door den tyd.
Trotſe Aarſchot, door zyn' nyd tot razerny gedreven,
Nu 't voorwerp van zyn' haat zo roemryk wierd verheven,
En dat zelf door den vorst, en door dezelfde magt,
Die hy tot 's prinsſen val in Neêrland had gebragt,
Vlugt ſchaamrood binnen Gent, laat Nasſau 't land gebieden,
En wenscht in 't woedend hart, kon 't zyn, zichzelv' te ontvlieden;
Doch die verhaaste vlucht voldoet Oranje niet,
Schoon hy met zielvermaak zyn' vyand vlugten ziet:
De prins had trek by trek van Aarſchots list te duchten,
Zolang de nydaart niet beſloot het land te ontvlugten.
Intuſſchen had de ſtad die 's konings zyde hield,
't Weêrſtrevig Amſteldam, door zelfbelang bezield,
't Misnoegen van den raad van Holland ondervonden.
De ſtaat had voor die ſtad een' oorlogshoop gezonden;
Doch daar die ſtad, gedekt door weeken grond en vloed,
Heldhaftig wierd verweerd door harer burgren moed,
Moest 's lands verzaêmde magt, wat drift die ook deed blyken
Tot winning van de ſtad, in 't eind' de ſtad ontwyken.
De prins, die van dien twist het ſlecht gevolg voorzag,
Bewerkte met die ſtad het lang gewenscht verdrag;
Doch durfde op overheên, wier gantsch bedryf betoonde
Wat zucht voor 't Spaansch belang voor lang het hart bewoonde,

Zich

Zich niet vertrouwen, en, dit wanvertrouwen moê,
Lag hy zich heimelyk op nutte midlen toe
Om de overheid dier ſtad het hoog bewint te ontrukken,
En trouwer overheid, die, voor 's lands ongelukken
Gevoelig, min zou zyn door zelfbelang gevleid,
Te ſtellen in de plaats dier zinlooze overheid.
't Geval ſtelt hem welhaast gelegenheid in handen,
Dien Spaanschgezinden hoop bedektlyk aan te randen.
Die roeklooze overheid, die ſchaamteloos vergat
Hoe trouw der burgren moed de ſtad verdedigd had,
Ontzag zich niet, ten loon van 's burgers dappre daden,
Den burgerkrygsraad ſnood met ſchande te overladen;
Deed inbreuk op zyn recht, en drong, door trotsheid blind,
Haar bloedverwanten ſtout in 't burgerkrygsbewint,
Of vrinden door belang aan haar belang verbonden,
En die zich dus altyd met de overheid verſtonden;
Meest bloodaarts die het Ja ſteeds op de lippen lag,
Wanneer men ſtemmen moest voor 's burgerheers gezag.
De burger, dus gefnuikt, zag door zyne overheden
Zyn rechten ieder' dag op 't ſmadelykst vertreden,
Verdroeg nochtans die ſmaad, hoewel niet zonder ſpyt,
En all' wat hem vertroost is hoop op beter tyd.
Doch ziende op 't ſchaamteloost elk dag zich feller tergen,
Kon hy zyn morrery in 't hart niet meer verbergen;
Zyn wrok bragt ſtoutheid voort, en hem ontbrak alleen
Een opperhoofd, dat hem zyn ſchandjuk deed vertreên.
De prins, verwittigd van der burgren morreryen,
Deed die, met kunst, ten val des trotſen raads gedyen:
Hy zond Bardeſius, een' voedſterling der ſtad,
En bovendien een' man die moed en oordeel had,
Naar dien beroerden wal, om alles aan te zetten
Tot ſtraf der ſchendery van 's burgerkrygsraads wetten.

Bar-

Bardeſius, verhit door de eer van zulk een' last,
Gedroeg zich als 't een' man van onderneming past.
Zyn komst behaagde op 't hoogst die burgerkrygsraads hoofden,
Aan wie 's raads vleijers 't ampt, met roem bekleed, ontroofden;
Omdat elk hunner, wien 't aan ſtoutheid niet ontbrak,
Den trotſen burgerheer in 't aangezigt weêrſprak.
De raad der ſtoute ſtad, door zucht tot dwang bevangen,
Was niet alleen verſlaafd aan vuige zelfbelangen,
Maar ſterkte bovendien, met een' doemwaarden moed,
De heerschzucht en de list van Romes koorgebroed.
Dit deed de burgerſchaar', zo Roomsch als Onroomsch, yzen.
In 't kort, de laffe raad gaf dag aan dag bewyzen,
Dat hy niet anders zocht, dan dat de burgery
Zich zou verſlaven aan zyn trotſe heerſchappy.
Bardeſius, volleerd in kunstig twist te ſtoken,
Deed 's burgers gistend bloed welhaast op 't hevigst koken;
En, heimlyk meer Calvyn dan Rome toegedaan,
Schend hy bedekt het volk op Romes priestren aan,
Vermengt zich onder 't graauw, door hem gebragt aan 't muiten,
En doet de burgery en hopliên ſtout beſluiten
De dwangzieke overheid die ſchandlyk 't recht vertrad,
Met Romes priesterſchaar', te dryven uit de ſtad.
Het volk, het dwangjuk moê waarin het zich voelt prangen,
Neemt onverhoeds den raad en 't koorgebroed gevangen,
En zet op 't oogenblik, door geen bedwang geſtuit,
Den Spaanschgezinden hoop met drift ter poorten uit;
Waarna de ſtaten 't roer dier ſterke ſtad vertrouwden
Aan mannen lang bekend de zy' des ſtaats te houden.
Bardeſius genoot voor zyn betoonde vlyt
Her burgemeesterſchap, het Spaansch gebroed ter ſpyt.
De prins, zyn eerſte ontwerp zo gunstig ziende ſlagen,
Beſloot op heeter daad zyn tweede ontwerp te wagen;

Dat

Dat is, den man die zich had tegen hem gekant,
Den nydaart Aarſchot, loos te dryven uit het land.
Die wreevle, die te Gent zyn booze wraakzucht voedde,
Volſtrekt ter vuige prooije aan een doemwaarde woede,
Die meer en meer zyn' geest van 't ſpoor der reden leid,
Mishaagde op 't hoogst aan 't volk om zyne geemlykheid.
Hy was nooit recht bemind, doch zag in vroeger dagen
Zich 't ſtedehouderſchap van Vlaandren opgedragen;
Maar kweet zich in dien post gelyk een Kastiljaan,
Niet als een Neêrlands held, met 's volks elend' begaan.
Steeds was zyn houding trots, zyn ſpraak gedwongen deftig;
Hy was by tegenſpraak verſtoord, en ſchriklyk heftig,
Tot alles min geſchikt dan tot een' hoogen ſtand
By zulk dwanghatend volk als 't volk van Nederland.
Een man van zulk een' aart kon nooit het volk bekoren;
En daar het weinig goeds dat hem was aangeboren
Nu door zyn geemlykheid volkomen wierd verdoofd,
Zag hy zich binnen kort van vrinden gantsch beroofd.
Zyne eedgenooten zelv' beſloten hem te myden,
Naardien 't ondraaglyk was 't geen elk van hem moest lyden.
Hierby had noch die trotſe een ander ongeluk:
De Gentnaar, altyd wars van Spanjes yzren juk,
Beminde Nasſaus prins, die zo veel had geleden
Omdat hy onverſaagd het dwangjuk had beſtreden.
Nu was den minſten man in 't prinsgezinde Gent
De nyd van Aarſchot, en Oranjes hoon bekend:
Men wist dat Aarſchots wrok den hertog had ontboden,
Dat hy in 't heimlyk hem tot landvoogd had doen nooden,
Alleen opdat de prins, het voorwerp van zyn' haat,
De hoop onttogen wierde op hooger ampt van ſtaat.
's Volks toorne om dit beſtaan was naauwlyks in te toomen.
De prins had naauw' 't gemor van 't volk te Gent vernomen,

Of ſtookte op 't oogenblik, door zynen vrindenſtoet,
Den haat op Aarſchot aan in 's volks vergramd gemoed.
't Beſtond eerlang, vol ſpyt, hem in 't gezigt te hoonen.
De trotsaart, verr' van 't volk een goed gelaat te toonen,
En kunstig te onderſtaan, of hy 't beroerd gemeen
Door kracht van heuſche taal niet brengen kon tot reên,
Zweert, daar de woede en haat hem uit zyne oogen ſtralen,
Dat hy die muitery gevoelig zal betalen;
En dat de ſchreeuwers van het voorſtaan van hun recht
Verdienden aan een galg te worden vast gehecht.
Het volk, door zulk een taal, vol ſmaadheid, hoogst verbitterd,
Noemt, daar hun razerny uit vlammende oogen ſchittert,
Hem beul van 't zuchtend Gent, een' Spaanschgezinden hond,
Een' tweeden Alva, en een hoofd van 't eedverbond
Dat, tot 's lands wisſen val, baldadig had beſloten,
Oranje, om vuig belang, uit eer en ſtaat te ſtooten;
Een' ſlaaf van 't Spaanſche hof, die enkel kwam in Gent
Om 't volk te plagen, en te domplen in elend'.
Het grypt naar zwaard en ſtok, en jaagt hem in zyn woning,
Ja eischt dat hy 't gemeen zal bidden om verſchooning.
's Volks drift was toomeloos! Het vlak des oceaans,
In berg by berg hervormd door 't buldren eens orkaans,
Is zo ontzaglyk niet in zyn verbazend woelen,
Als 't onbedwingbaar graauw gezind zyn wraak te koelen.
't Is onzer volken aart, hoe wars van allen dwang,
Te lyden met geduld, hoe fel hen 't dwangjuk prang'.
Men zag hen meer dan ééns ſtilzwygend gruwzaam lyden;
Men zag 't in Alvaas en Requeſens droeve tyden;
Schoon tiranny hen drukt, hen goed en bloed ontrooft,
't Gevoel blyft, als in ſlaap, verbazend lang verdoofd:
't Zal ſpaarzaam tegen 't juk van hun tirannen ſchreeuwen;
't Zyn lamren in geduld, te lang getergd zyn 't leeuwen.

In

In 't midden des gebruls van dien geduchten ſtorm,
Die 't huis van Aarſchot dreigt te bonzen uit zyn' vorm,
Daagt held Ryhoven op, die vrind der burgerſcharen,
Bekwaam, als Nasſaus vrind, den ſtorm te doen bedaren.
Zodra hy komt, en wenkt dat elk het woeden ſtaak',
Hoort elk meer naar zyn ſtem dan naar de ſtem der wraak.
Neptuin, wien 't heidendom den drietant grootsch deed zwieren,
En 't vreeslykst element deed naar zyn' wil beſtieren,
Wierd nooit van 't woedend ſchuim met meer ontzag gehoord,
Dan held Ryhoven van zyn volk, door wraak bekoord.
't Was nooit des prinſen wit om Aarſchot om te brengen:
Vyandig uit den aart van menſchenbloed te plengen,
Zocht hy, om 's lands belang, geperst door hoogen nood,
Zyn' vyands amptverlies, geenszins zyn' vyands dood.
Ryhoven, binnen Gent het hoofd van Nasſaus vrinden,
Liet Aarſchot langen tyd 's volks gramſchap ondervinden;
Maar nu 't verhit gemeen des trotsaarts dood beſluit,
Acht hy 't zyn' pligt te zyn dat hy die woede ſtuit'.
Hy ſtilt het woedend volk, belooft het eerherſtelling,
En dwingt het kunstig met des prinſen toornvoorſpelling.
Hy roept: ô burgerſchaar'! mishaag 's lands vader niet:
Zyn gramſchap is het loon van elk die bloed vergiet.
Prins Nasſau heeft den hoon, hem ſchuldloos toegedreven
Door Aarſchots vloekgeſpan, het vloekgeſpan vergeven:
Die ware Christenheld eischt dus van u geen wraak;
Meng zyne zaak, kan 't zyn, niet onder uwe zaak.
De wreedaart, die uw' hals in Spanjes juk wil prangen,
Zie door de burgery zich in zyn woning vangen.
Doet hem de bittre ſmart, ô burgers! ondergaan,
Van aan de rechtbank van 's lands vader bloot te ſtaan:
Klaagt Nasſau al uw leed; hy zal u recht verſchaffen,
Hy zal uw' vyands trots door 't ſtatenhof doen ſtraffen;

Of Aarſchot ly' voor 't minst die onverzwelgbre ſmaad,
Dat hy genade ontfang' van 't voorwerp van zyn' haat.
Het volk, hoe woest van aart, hoe vreeslyk fel verbolgen,
Beſluit terſtond den raad van Nasſaus vrind te volgen.
Men dringt in Aarſchots huis, en eischt zyn zydgeweer.
De trotſe werpt, vol ſchrik, zich voor een volk ter neêr
Dat hy op 't oogenblik zo hoogst baldadig hoonde,
En zich nu aan zyn oog als heet naar bloed vertoonde.
Ryhoven grypt hem aan, en rukt hem van den grond.
Dolzinnige, is zyn taal, die ſtout u onderwond,
Op wreeden Alvaas ſpoor, der burgren recht te ſchenden,
Hen dreigend' met de galg, en allerhande elenden,
Verknocht aan een gezag dat met de wetten lagcht,
Gy ziet hoe verr' de woede u eindlyk heeft gebragt!
Dit volk, dat gy noch korts voor uw gezag deed beven,
Ziet met vermaak u blyk van de ergſte laagheid geven:
Gy ſmeekt om lyfsgenade aan hen die gy terſtond
Noch dreigde met de galg. Gy, hoofd van 't vloekverbond
Dat Nasſau, Neêrlands ſteun, der ſtaten welbehagen,
Den lust van 't algemeen, op 't ſchandlykst dorst belagen,
Had inderdaad de dood voor zo veel kwaads verdiend;
Maar dank uw leven aan uw' vyands grootſten vriend.
Verdien, door aan den prins, en 't volk, berouw te toonen,
Dat ge u door Nasſaus vrind genadig ziet verſchoonen.
De trotsaart, met de ſchaamte en doodvrees op 't gelaat,
Smeekt ſlechts verlof een' brief te ſchryven aan den ſtaat;
Waarin hy, om voortaan niet weêr 's volks haat te ontſteken,
Met nadruk om 't ontſlag van zynen post zou ſmeeken;
Waarna hy, buiten 't land, daar hy elks afkeer wekt,
Een leven einden zou dat hem ten walg verſtrekt.
Men ſtemt in dit verzoek, en binnen weinig dagen
Zag Nasſau en de ſtaat van Aarſchot zich ontſlagen:

Naar-

Naardien die trotſe, een walg zelfs by zyn eedgeſpan,
Veracht in Nederland, en haatlyk aan Don Jan,
Gevloekt door 't Gentſche volk, byna van elk verlaten,
Affchuwlyk aan den prins, den hertog en 's lands ſtaten,
Tot ieders vreugd ontbloot van zyn' verheven ſtand,
Half krank, vol ſchaamte en ſpyt, vertrok uit Nederland.

WILLEM DE EERSTE.

TWINTIGSTE ZANG.

De prins, in 't hart van vrees voor Aarſchots woede ontheven,
Door zucht tot wederſtand van Spanjes heir gedreven,
Was nu met ernst bedacht den trotſen Kastiljaan
In 't nadren van dit land omzigtig gaê te ſlaan.
Die onvermoeide held verloor, by 't nuttig ſcherpen
Zyns breins, hoe de Amſtelſtad den ſtaat waar' te onderwerpen,
En hoe hy Aarſchot best zou zenden van de hand,
Den ſtaat niet uit het oog van 't heir van Nederland:
Dit heir, op zynen last voor lang te veld getogen,
Wenschte ieder uur Don Jan te treden onder de oogen.
Zo drukt de dierendrom door zyne trouw beroemd,
Tot 's dwazen dol vermaak ten wreeden kamp gedoemd,
Naby het perk des ſtryds bepaald aan 's meesters banden,
Zyn' kamplust blaffende uit, by 't toonen zyner tanden.
De ſtaat had wel 's lands magt gezonden in het veld,
Maar noch geen opperhoofd van 't leger aangeſteld:
Men had Goignies zolang 't bewint van 't heir gegeven,
Tot dat een ander held tot veldheer wierd verheven;
Goignies, die meer dan ééns, in 't bloeijendst zyner jeugd,
Doorluchte blyken gaf van ware heldendeugd.
Gelukkig, zo 't bewint van 't heir door Neêrlands ſtaten
Dien fieren oorlogsman in handen waar' gelaten!
Doch 't ſchynt der volken lot, dat nu en dan de man
Van wien een ſtaat zich niets dan goeds beloven kan,
Door ſnoode kuipery, of wanbegrip der grooten,
Van de ampten van gewigt ontzind word uitgeſloten.

Niet

Niet altyd loont het lot naar eisch een goede daad,
En wysheid is niet ſteeds de weg naar hoogen ſtaat.
De prins, altyd de vrind van vrome en ſchrandre lieden,
Vyandig van een' dwaas een ſtaatsampt aan te bieden,
Die ſtaatsman, vrind van elk die van zyn' pligt zich kweet,
By wien geboorte niets, bekwaamheid alles deed,
Had held Goignies met vreugd het veldheerſchap gelaten,
Indien dit had behaagd aan 's lands verdeelde ſtaten:
De meesten eischten dwaas een ouder legerhoofd,
Alsof ſteeds 't lot de zege een' ouden held belooft!
Gewis, geen hunner dacht toen zy dit opzet dreven
Aan jongen Scipio, aan Alexanders leven,
Aan vorst Augustus jeugd, aan die van Hannibal,
En andre helden, die aan 't hoogst verbaasd heelal
Doorluchtig deden zien, in 't heetst der krygsgevaren,
Dat zich het oorlogslot niet ſchikt naar 's veldheers jaren.
De prins, niet meer door vrees voor de Amſtelſtad bekneld,
En langer niet beducht voor Aarſchots loos geweld,
Had gaarne aan 't hoofd van 't heir den landvoogd aangegrepen,
Had 's lands verwarde ſtaat hem niet door zorg benepen.
Hy zag den raad verdeeld, en waakte dag en nacht
Om de eendragt in het land te zien tot ſtand gebragt.
De aartshertog bovendien, in 't landbeſtier verlegen,
Deed alles om den held tot blyven te bewegen.
In 't eind' verkreeg Lalain den opperveldheerſtaf;
Een keur die 's prinſen hart het hoogst misnoegen gaf!
De Gentſche burggraaf was een weinig tyds te voren
Tot hoofd der ruiterbende in 't ſtaatſche heir verkoren,
Daar fiere Montigny metéén wierd aangeſteld
Om 't voetvolk van den ſtaat te leiden in het veld.
't Viel vromen Nasſau hard, dat twee der eedgenooten,
Die noch voor korten tyd zo laf zyn' val beſloten,

Zich

Zich heimlyk ſpitſende op ontwerpen hem ten hoon,
Zyns ondanks, 't hoog bewint van 't heir wierd aangeboôn.
't Is waar, na 's hertogs gunst Oranje was gebleken,
En na dat Aarſchot was uit Nederland geweken,
Beſloten zy, op 't zien dat hun geſmeed verraad
De bron was van 't geluk van 't voorwerp van hunn' haat,
En dat hun wrok voortaan hen zou verachtlyk maken,
Met drift naar 's hertogs gunst en 's prinſen gunst te haken.
Zo laag is doorgaans 't hart der grooten: veinzery
Is eigen aan hun ziel, verliefd op heerſchappy!
Doch met wat drift zy ook naar Nasſaus vrindſchap trachtten,
't Was echter 's prinſen zaak zich voor hun list te wachten:
Zyn oogmerk was altyd, tot weering van verraad,
Hen loos te houden in een' ampteloozen ſtaat.
Daar echter 't ſtatenhof hen, om hunne oorlogskunde,
Den hoogen rang door hen met drift gezocht vergunde,
En 't hoogst ondienstig was voor 's prinſen ſtaatsbelang
Zyn ſpyt te toonen om hunn' nieuw verkregen rang,
Waardoor de aartshertog licht de ſtaatslist zoude ontdekken
Die 't hoofd van 't vloekgeſpan uit Gent had doen vertrekken,
(Want Nasſau had die vlugt in ſchyn met ſmart verſtaan,)
Verborg de prins zyn ſpyt om de eer hen aangedaan.
Het ſchynt intuſſchen vreemd, dat Neêrlands ſtaat twee mannen,
Weleer met Aarſchot en zyn vrinden ſaam' geſpannen
Om Neêrlands grootſten ſteun, uit eerlooze eigenbaat,
Te ſtorten in 't verderf, tot nadeel van den ſtaat,
Het Nederlandſche heir als hoofden deed gebieden:
Doch, ondanks hun vergryp, zy waren oorlogslieden,
Beroemd door hunnen moed en rype ervarenheid,
En bovendien bekend voor mannen van beleid.
Lalain, volleerd den ſtryd te wagen of te myden,
Zich meest gevoelende in 't verſchriklyk uur van 't ſtryden,

Ware

Ware een volmaakte held voor Nederland geweest,
Had hem natuur gevormd met nederiger geest:
De fiere Montigny, niet min van hart hovaardig
Dan 't opperlegerhoofd, waar' 't eerſte krygsampt waardig,
Indien hy door den trots dien 't fier gemoed bezat,
Die bron der ſtaatzucht! nooit zyn' moed ontluisterd had.
Wat wonder dat 's raads leên, die beider krygsdeugd kenden,
Hen plaatſten aan het hoofd der Neêrlandſche oorlogsbenden,
Te meer daar 't ſtatenhof, bedrogen door den ſchyn,
Hen waande met den prins oprecht verzoend te zyn!
De prins, altyd gewoon alle ondermaanſche zaken
Zo als die waren zich met kunst ten nut te maken;
Die held, die, wat de nyd tot zyn bederf verzon,
Elk zaak op 't kunstigst in zyn voordeel keeren kon,
Beſloot, in 't eind' zyn ſpyt verheerende in zyn zinnen,
Dier trotſe krygsliên hart, tot heil des lands, te winnen;
Bewust wat wrange vrucht de wreede tweedragt baart.
Zyn hoop was dat hun hart, in 't krygswee nooit vervaard,
Door eerzucht ſteeds verhit, vol haat tot 's lands tirannen,
En door zyn gunst bekoord, alle afgunst zou verbannen;
Ja dat de glorizucht, de bron van heldendaên,
Hen wondren zoude doen, ten dienst van 't land, beſtaan.
Don Jan was midlerwyl, met Spanjes krygsvermogen,
In Luxemburg verſterkt, op Brabants grond getogen.
Zyn optogt was vol drift; de zucht tot wraak en lof
Dryft zyne drommen voort: zo ſnelt de blikſemſtof,
In 't luchtruim opgepakt, gezweept door felle winden,
Naar 't oord daar ieder ducht dat ze alles zal verſlinden.
't Vernemen dat de ſtaat een leger had in 't veld
Vergroot de ſpyt in 't hart van dezen woesten held.
Op Parmaas krygsdeugd ſtout, en door zyn' haat gedreven
Om 't muitend Nederland een blyk van toorn' te geven,

Dewyl men niet alleen Oranjes zyde hield,
Maar dat men, door den haat tot Spanjes vorst bezield,
Een' Oostenrykſchen prins in Neêrland had doen komen,
En hem tot landvoogd had ſtoutmoedig aangenomen,
Beſloot hy, in geſchrift, met woorden vol van ſmaad,
Te ſchelden op den prins, den hertog en den raad:
Hy dorst niet ſlechts hunne eer door lastertaal belagen,
Maar hen op 't ſchaamteloost voor zyne vierſchaar dagen,
Als waren ze onderling het ſnoodst geſpuis van de aard',
Den vloek der volken, en het ſchandlykst noodlot waard'.
De aartshertog, fel vertoornd, de prins, de onteerde ſtaten,
Gezind die vuile ſmaad niet ongeſtraft te laten,
Verklaarden opentlyk, doch op een' eedlen trant,
Don Jan van Oostenryk voor vyand van het land,
En elk die 't met hem hield voor eerlooz' landverrader.
Don Jan kwam midlerwyl 's lands leger daaglyks nader,
En waande dat één ſtorm van Spanjes krygsgeweld
Genoeg ware om dat heir te jagen uit het veld.
Terwyl de hoogmoed, wraak en ſpyt zyn zinnen ſcherpen
Om Neêrlands heir éénsſlags fors overhoop te werpen,
Verklaarde koning Phlips, zyne eigen eer ter ſmaad,
Don Jans gedrag voor goed, hem hoofd van Neêrlands ſtaat,
En dat hy Neêrlands volk, op ſtraf van goed en leven,
Verbood aan iemant dan Don Jan gehoor te geven;
Doch 't land, reeds lang gewoon den vorst te wederſtaan,
Betoonde op dat bevel in 't minst geen acht te ſlaan.
Terwyl de dwingeland door zyn barbaarſche woede
De wraak in 't eerloos hart zyns trotſen dienaars voedde,
En gantsch Europa 't oog op Nasſau hield gericht,
Trok Spanjes heir het heir der ſtaten in 't gezigt:
De weêrzydſche oorlogsvaan, door 't windenheir bewogen,
Vertoont op Brabants grond zich aan der leegren oogen.

Der

Der ſtaten heirſtandaard, hoogst tergend' voor Don Jan,
Verdubbelt woede en wraak in 't hart van dien tiran.
Hy waant eene oorlogsmagt, geleid door muitelingen,
Verſaagd door vrees voor ſtraf, ſtraks overhoop te dringen;
Doch vind, daar hy vol waan ten fellen aanval trekt,
Der ſtaatſchen legerplaats aan allen kant gedekt.
Geen legerhoofd, hoe heet op de eer van oorlogsdaden,
Dorst op het ſtaatſche heir Don Jan den aanval raden,
Zolang het in den ſtand waarin 't zich nu deed zien
Gelegerd bleef, gezind alleenlyk weêr te biên.
Geen Parma, Mondragon, of Mansveld, (waarlyk helden
Die meer dan ééns met roem een legermagt verzelden,)
Zag midlen om dit heir te dwingen tot den ſlag,
Zolang 't zo wel beſchut in zyn verſchanſing lag.
Goignies had, eer Lalain by 't heir was aangekomen,
All' wat hem dienstig was zo wel in acht genomen,
Dat nooit de Spaanſche magt kon ſtormen in het veld,
Dan aan een wis bederf volkomen bloot geſteld.
Dus wierden zy die 't land éénsſlags vermeestren zouden,
Gelyk de landvoogd dacht, gedwongen af te houden.
Zo dwong Pompeus heir, in vroeger legertogt,
De magt des grooten mans wiens krygskunst wondren wrocht,
En voor wiens heldenmoed nooit krygsmagt zich kon dekken,
Genaderd tot den ſtorm, om werkloos af te trekken.
Wat heil, zo Neêrlands heir, dien ſteun der ſtaatſche magt,
Geen hatelyk bevel ten aftogt waar' gebragt!
Lalain, als opperhoofd, in 't ſtaatſche heir gekomen,
Volhardde in 't wys beſluit door held Goignies genomen,
Dat was zyn' vyands magt niet door 's lands krygsgeweld,
Maar enkel door gebrek te doen vergaan in 't veld.
Wat ook Don Jan beſtond, wat Parma hem mogt raden,
Wat ſchrandre Mondragon, beroemd door oorlogsdaden

Zo wys als ſtout gevormd, den landvoogd voor mogt ſlaan,
De krygsraad vond niet goed op 't leger los te gaan.
Men zocht het dag aan dag in 't open veld te lokken;
Doch hoe en naar wat kant de Kastiljanen trokken,
Door wat bewegingen, beraamd met ryp beleid,
De krygsraad telkens zich met 's vyands optogt vleit;
De vrucht der vinding van de welbedachtſte listen
Is, 't Spaansch gebroed ter ſpyt, alleenlyk tydverkwisten.
Lalain, in weêrwil van den ſtrydlust zyns ſoldaats,
Bleef onbeweeglyk in zyn ſterke legerplaats,
Alleen bedacht den ſtryd met Spanjes magt te myden,
En overal Don Jan den toevoer af te ſnyden.
Dus wierd door 't ſtaatſche heir de Kastiljaanſche magt,
Zelfs zonder dat men vocht, al 't nadeel toegebragt
Waarmeê Toledoos list weleer held Nasſau plaagde,
Toen Nasſau vruchteloos dien beul ten ſtryde daagde.
Lalain deed midlerwyl elk' dag zyn' legerknecht
Zich oefnen in all 't geen vereischt word in 't gevecht.
Intuſſchen was de prins met ernst bedacht de ſteden
En ſtaten, noch verdeeld, tot eendragt te overreden;
Een arbeid, inderdaad, van grooter zorg verzeld,
Dan legers, tot 's lands dienst te leiden in het veld!
Dan moest de ſchrandre prins de dwaaste klagten hooren,
Dan moest hy met beleid zyn ongenoegen ſmooren,
Dan weder, met een meer dan menſchelyk geduld,
't Verwyt verduwen van de ſteden, die, vervuld
Door gierige overheên, op 't hoonendst durfden klagen
Dat hy ten dienst des lands te veel haar toe deed dragen;
Naauw' had hy kunstig zich van dit gemor bevryd,
Of hy moest worstlen met der lage grooten nyd:
In 't kort, zyn daaglyks lot was heimlyk zich te kwellen
Hoe hy wie tot hem kwam naar wensch te vreên zou ſtellen;

Hoe

Hoe 't bits krakeel van ſteên, verbitterd op elkaêr,
(Somtyds door wanbegrip,) het best te dempen waar';
En hoe hy best den nyd, die hem zocht te onderdrukken
Ten dienst van 't Spaanſche hof, de krachten zoude ontrukken.
Door zo veel zorg geprangd, was de onvermoeide held
Nochtans ſteeds met zyn hart by 't ſtaatſche volk te veld.
't Ontwerp om 's vyands heir behendig af te matten,
Daar 't Neêrlands oorlogsmagt onmooglyk aan kon vatten,
Bekoorde Nasſaus prins, en troostte 't edel hart,
Verſlagen door de zorg, en 's lands gedreigde ſmart.
Dan, ach! hoe weinig zyn de wyſte ſtervelingen
Hier meesters van den loop der ondermaanſche dingen!
Hoe weinig baat ſomtyds des vroomſten mans beleid!
Hoe dikwyls word ons hart met ydle hoop gevleid!
Lalain, op 't zien hoe 't heir der trotſe Kastiljanen
Zich wachtte door den ſtorm een' weg tot eer te banen,
Voelde in 't hoogmoedig hart de krachten van 't venyn
Dat menig' overſten zyn' vyands prooi deed zyn,
't Venyn der achtloosheid, bedwelmſter der gedachten,
Die ons een' vyands magt ontzind te klein doet achten.
Hy, veel te trots om meer een heir te doen beſpiên,
Dat, zo hy waande, 't zyn' niet onder 't oog dorst zien,
Trok naar Antwerpens muur, daar één van zyne vrinden
Zich aan des trotsaarts nicht door 't huwlyk zou verbinden;
En ſleept, door ſterken drang en opgeſmukte taal,
Den Gentſchen burggraaf meê naar 't vrolyk huwlyksmaal:
De trotſe Montigny liet dwaaslyk zich belezen,
In weêrwil van zyn' pligt, hunn' reisgenoot te wezen.
Men drong Goignies op 't ſterkst tot dezen reistogt aan;
Doch dees was groot genoeg om 't aanzoek af te ſlaan.
Die held, in 't vuur der jeugd, een' leeftyd meest te ſchroomen,
Een' tyd waarin men minst zyn driften kan betoomen,

Een' tyd waarin ons hart verſlaafd is aan 't vermaak,
Verſtrekke elk' oorlogsman ter eedle heldenbaak'!
't Is groot-zichzelv' te doen by 's vyands krygsmagt vreezen;
Maar grootst is 't in zyn' pligt onwankelbaar te wezen.
Daar is maar weinig deugd die ſteeds onwrikbaar blyft
In 't ſtryden met dat geen daar zelf ons 't hart toe dryft:
Belang en vreugd, gevleid door ſchoonverniste reden,
Doen dikwyls 't vroomst gemoed den pligt ter zyde treden.
Goignies, een voorwerp van Lalains verwondering,
Van dien Lalain die ſnood zyn' pligt te buiten ging,
Kreeg last de brieven met des ſtaats, of 's prinſen teeken
Bezegeld, en geſchikt voor 't krygshoofd, op te breken,
Zolang het legerhoofd zich niet in 't heir bevond;
Zodat nu 't ſtaatſche heir in zyn vermogen ſtond.
Lalain had naauwlyks 't heir hem toevertrouwd begeven,
Als held Goignies, alleen door zynen pligt gedreven,
Zyn ééns gevormd beſluit om niet in 't veld te ſlaan,
En waar 't hem mooglyk was den trotſen Kastiljaan
Den toevoer voor zyn heir zorgvuldig af te ſnyden,
Waardoor de beulendrom nu reeds gebrek moest lyden,
Zo kunstig als voorheen, ten dienſte van den ſtaat,
Geſtand doet, met een' moed die 't all' te boven gaat.
Der Kastiljanen hoogst volleerde legerhoofden,
Die zich een wisſe zege op Neêrlands heir beloofden,
Dus deerlyk in hun hoop met ſchand' te leur geſteld,
Beſchouwden met ontzag het ſtaatſche krygsgeweld.
De dappre Mondragon, die nooit zichzelv' verzaakte,
Verklaarde een legerhoofd dat zulk een ſchikking maakte,
Waardoor hy 's vyands heir vernielde zonder 't zwaard,
Den eerſten prys in 't perk der oorlogshelden waard'.
Door de eer genoopt de deugd haar' waren lof te geven,
Verklaart de held met ſmart een volk te wederſtreven

Dat

Dat waarlyk helden teelde, en hy beklaagt in 't hart
Een land dat 's Heilands kerk en Spanjes koning tart.
Farneſe, Parmaas prins, die ſteun der Spaanſche drommen,
Die held, wiens oorlogsroem ten toppunt was geklommen,
Stelt, nevens Mondragon, zyn' roem in 't roemen van
Eén' vyand dubbel waard' den naam van oorlogsman.
De landvoogd, door dien lof bedekt in toorne ontſtoken,
Voelt zyn onſtuimig bloed in al zyne adren koken;
Doch daar 't een Parma was en dappre Mondragon
Wier mond hunn' vyands deugd geen loffpraak weigren kon,
Moest hy, dit was all' 't geen waardoor hy zich kon wreken,
Door ſmaadlyk zwygen aan hun loffpraak 't zegel ſteken.
De ſtaten midlerwyl, vol vrees dat de oorlogsmagt
Door hen, tot 's lands behoud, in 't veld byéén gebragt,
Niet zou genoegſaam zyn om Spanje 't hoofd te bieden,
Beſloten, om hun heir een' val te doen ontvlieden
Die, naar hun wanbegrip, volkomen zeker was,
Bevel te geven aan hunn' veldheer, om, zo ras
Hy dit bevel ontfing, bedekt te rug te trekken.
Het moest, dit was hun taal, hen billyk vrees verwekken
Dat Spanjes legermagt, van zelf reeds niet gering,
Byna van dag tot dag meer onderſtand ontfing;
Waardoor 't gelukken kon aan Spanjes dwingelanden,
Met goed gevolg het heir van Neêrland aan te randen.
Hun wil was dat hun heir niets wagen zou, voor dat
Het meer verſterking, en hunn' laſt ontfangen had,
En dat het buiten 't oog van Spanjes legermagten,
In 't hart van Brabant, zoude op een en ander wachten.
De prins, die hun ontwerp niet dan te klaar doorziet,
Ontraad hen dit beſluit; dan, ach! het baatte niet:
Een flaauwheid, doorgaans 't hart van onze volken eigen,
Maakt hen onmagtig 't oor naar 's prinſen raad te neigen.

De

De Nederlander is van aart gemeenlyk koel,
Schoorvoetende in beraad, ſchoon 't grootst gevaar ten doel;
Gevaar en hoon zal traag de drift in 't hart beroeren;
Hy neemt niet ras beſluit, is traag in 't uit te voeren;
Te veel omzigtigheid brengt veeltyds hem in nood;
Hy word niet licht een held; maar 't wordende is hy groot:
Zyn koelheid geeft hem dan het voordeel, dat zyn zinnen
Niet licht door dolle drift zich laten overwinnen;
En word zyn koel geſtel door drang des noods verhit,
Dan leeft 'er niet één volk dat zo veel moeds bezit.
Wat heil, waar' zo veel deugd meer vatbaar voor 't ontbranden!
De trouwe prins, die ſteun der droeve Nederlanden,
Zag de ydle vrees des ſtaats welhaast door 't land beſchreid:
Het heir was 't offer der te groote omzigtigheid.
't Bevel, door last des ſtaats aan 't legerhoofd geſchreven,
Geopend door Goignies, deed dezen krygsman beven.
All' wat hy uiten kon, by 't ſtorten van één traan,
Die hem de ſpyt ontwrong, was: 't Is met my gedaan!
Hy valt dit uitende op zyn' ſtoel verflaauwd ter neder;
Doch de inſpraak van zyn' pligt geeft hem de krachten weder.
Zy prikkelt de eedle ziel, in die geſteltenis,
In 't hoogst des noods, te doen all' wat hem mooglyk is.
Zyn yver, om zyn' last behoorlyk uit te voeren,
Smoort al de driften die 't verſlagen hart beroeren.
Hy geeft terſtond bevel aan al zyne oorlogsmagt,
Ten togt gereed te zyn by 't nadren van de nacht;
En doet op heeter daad een' oorlogsman vertrekken,
Om aan Lalain 't bevel van Neêrlands ſtaat te ontdekken.
De vrees van held Goignies was inderdaad gegrond:
Hy wist dat zich zyn heir niet in dien ſtaat bevond
Als 't zyn moest om met vrucht in 't veld een' ſlag te wagen;
Hy kende Spanjes magt, hy kende 's vyands lagen.

De

De hopliên van 's lands heir, door een bevel verrast
Dat, volgens elks begrip, geen' ſlechten krygsman past,
Veel minder een' Goignies, wiens krygsdeugd was gebleken,
Ontzagen zich niet ſtraks de hoofden ſaam' te ſteken,
En door hun mompeling op 't klaarst te doen verſtaan,
Dat niemant met den last des optogts was voldaan.
Goignies, die 't kwaad gevolg der morreryen kende,
Geeft, opdat hy den haat des krygsvolks van zich wende,
Zyn' hopliên, in het hart door grimmigheid verheerd,
Bericht van 't geen 's lands raad van 't legerhoofd begeert;
Hy toont hen zelfs den brief, en zegt: Doorluchte vrinden!
Ik kan uw gramſchap niet dan waarlyk billyk vinden:
Zy toont me in volle kracht uwe oorlogskundigheid;
Gy ziet het wreed gevolg des lasts my opgeleid.
Indien die vreemde last ware uit myn brein geſproten,
Ik waar' den afkeer waard' van al myn togtgenooten:
Maar 't zyn 's lands ſtaten, 't zyn uw wettige overheên,
Wier wil uw' aftogt eischt, ten nutte van 't gemeen;
Of liever, die 't ontwerp, by ons beraamd voordezen,
Niet vinden tot 's lands heil het beste ontwerp te wezen.
Zo ik uw veldheer ware, ik zou den ſtaat ontraên
Op 't ſchadelyk bevel uws aftogts vast te ſtaan,
Daar we, op geen beter plaats dan deze, Neêrlands magten,
Beſtemd ter onzer hulpe, in 't leger kunnen wachten.
Waar' ſlechts de heirvoogd hier, ik drong hem dit gevaar...
Doch 't is myn pligt dat ik myn' meesters glori ſpaar!
Ik laat hem zyn gedrag by Neêrlands ſtaat verſchoonen;
Myn pligt is om den ſtaat gehoorzaamheid te toonen.
ô Helden! houd uw oog op myn gedrag gericht.
Wy zyn onze overheid gehoorzaamheid verpligt.
Hy die als legerknecht, of hoofd der oorlogslieden,
Niet kan gehoorzaam zyn, kan nimmer goed gebieden.

Dat in 't gedreigd gevaar geen ſchrik uw' geest bedwelm'!
De blanke vederbos, die golft op mynen helm,
Zult ge, als de vyand zich zal ſtorten op uw vanen,
Zien zweven in het dichtst des droms der Kastiljanen.
Volgt my in 't heetst des vuurs, weest mannen voor 's lands zaak;
En zo ik ſtrydend' ſterf, beveel ik u de wraak.
De zon was midlerwyl het Westpaleis genaderd,
En 't krygsvolk was alreê ten wreeden togt vergaderd;
Men nam de tenten op, doch met een morrend hart.
Goignies, door zorg by zorg, om 's volks gemor, verward,
Vliegt rond, om, hoeveel zorg zyn' boezem ook moog' kwellen,
Het morrende oorlogsvolk, kan 't zyn, te vreên te ſtellen;
Hy ſtelt der ſtaten wil 't misnoegde krygsvolk voor,
En vind door klem van taal by elk' ſoldaat gehoor.
De duisterheid der nacht ſcheen tot den togt hem gunstig.
Hy dekte zyn bedryf voor 's vyands oogen kunstig.
Bewust dat zyn belang niet was in 't veld te ſlaan,
Had hy 't beſluit gevormd in ſtilte door te gaan;
En met zo groot een' ſpoed by duister voort te trekken,
Dat als de dag zyn vlugt den vyand zoude ontdekken,
't Onmooglyk wezen zou, dat door de Spaanſche magt
Hem een belemmering kon worden toegebragt;
Vol hoop op 't eind' des togts een legerplaats te vinden,
Waarop Kastilje op nieuw zich niets dorst onderwinden.
Hoe wyslyk ook Goignies in alles had voorzien,
Zyn aftogt kon nochtans zo heimlyk niet geſchiên,
Of Spanjes legerhoofd kwam iets daarvan ter ooren.
Hy voelt op dat bericht zyn woede en vreugd herboren;
En Parma, door dien togt ten eind' van al zyn' druk,
Wenscht met zyn' vyands vlugt den dwingeland geluk.
Die oorlogsman, bekwaam een nut ontwerp te ſmeden,
Slaat ſtraks den landvoogd voor, om, met verhaaste ſchreden,

Het

Het ſpoor waar langs Goignies hem vlugtend' tracht te ontgaan,
Zelfs op dit oogenblik, heldhaftig in te ſlaan.
Van Mansveld moest, aan 't hoofd der lichtſte ruiterbenden,
Zich naast aan 't achterst deel van 't ſtaatſche leger wenden,
't Ontrusten op den togt, om, voor de komst der zon,
Het af te matten door 't gevecht zo veel hy kon.
Farneſe zoude, aan 't hoofd van al zyne oorlogslieden,
Zyn dapper paardenvolk, Van Mansveld byſtand bieden;
Terwyl zou Mondragon, met ongemeenen ſpoed,
Hem volgen, met Don Jan en verdren legerſtoet.
De landvoogd durft zyn vreugd op dezen raad ontdekken
Door 't ſchreeuwen dat zyn volk op 't ſpoedigst voort zal trekken;
Vergeet zyn deftigheid! Van Mansveld ſpringt te paard;
Geen krygsknecht die hem niet in ſnelheid evenaart!
De ruiter vliegt op 't ros, en voelt zich meer verhitten
Door 't ſmeeken des ſoldaats om achter op te zitten;
Een beê die hem doet zien dat 's voetknechts drift ten ſtryd
De vlugheid van zyn ros hem gloriryk benyd;
Een vlugheid die den held met ſpoed ter plaats kan brengen,
Daar de eer de menſchen loont voor menſchenbloed te plengen.
Het lichte paardenvolk, door Mansvelds moed geleid,
Haalt Neêrlands leger in, en ſchroomt by duisterheid
Geenszins, daar ieder blaakt in de yslykſte oorlogswoede,
Zich fier te ſtorten op des vyands achterhoede.
Een ſchrikkelyk gekerm ryst op aan allen kant!
Hier ſtuift 'er een van 't ros, daar ſneeft 'er een in 't zand,
Ginds ligt 'er een op 't veld, die zyn verminkte leden
Op 't pynlykst door den hoef der paarden voelt vertreden,
Daar ieder hoeftrap 't merg doet puilen uit het been,
Ja 't ſiddrend' brein beſtookt door yzren helmen heen.
De afgryſelyke dood, verhit op 't wreed ontzielen,
Ziet hier met vreugd den mensch zyn' evenmensch vernielen.

De fiere Parma ſtaat met al zyn ruitery
Het lichte paardenvolk in 't gruwzaam moorden by.
Zo dikwyls Mansveld deinst voor Neêrlands heldenſcharen,
Stuit hy op Parmaas volk, dat, door 't gelid bewaren,
Den vyand ſtuit, tot dat des woesten Mansvelds hoop
Op nieuw zich heeft verzaêmd, om met een' forsſen loop
De Neêrlandſche achterhoede op 't hevigst aan te randen.
Farneſe houd, aan 't hoofd van zyne dwingelanden,
Zich dicht by Mansvelds drom, en dappre Mondragon
Volgde achter Parmaas volk zo na hy immer kon.
Goignies, die klaar begreep dat als 't begon te dagen
Hy met de Spaanſche magt een' ſlag zou moeten wagen,
Deed in het hoogst des noods all' wat een' krygsman past,
Geeft, met bedaarden geest aan allen kant zyn' last,
Rent zelf by de achterhoede, en doet zyn krygsdeugd blyken,
Door Mansveld meer dan ééns te dwingen om te wyken.
Het Neêrlands krygsvolk deinst, en vecht, wykt voet voor voet,
En elk te rug tred kost den Kastiljanen bloed.
De held vervolgt zyn' togt, en houd zyn togtgenooten,
Zyn' vyands magt ter ſpyt, op 't naauwst in één geſloten.
Naauw' trok de vale nacht in 't Westelyk paleis,
Terwyl de gouden zon haar dagelykſche reis
In 't vurig Oost' begon, als held Goignies de vanen
Der ſtrydbegeerende en verwoede Kastiljanen
Recht achter Neêrlands heir geſchaard zag tot den ſlag.
De zon baart eindlyk aan den hemelboog den dag.
In beider leger maakt elk opperhoofd zyn ſchikking;
Elk krygsknecht trotst in 't hart alle inſpraak van verſchrikking.
Don Jan, die reeds in 't hart zyn' vyands heir bevocht,
Verkoos voor zich 't bewint van 's legers middeltogt;
Farneſe, alom beroemd door moedige oorlogsdaden,
Die Fenix in de kunst van zich in bloed te baden,

Ge-

Gewoon in 't krygsgewoel naar bloedige eer te ſtaan,
Voerde, op Don Jans bevel, den rechter vleugel aan;
De dappre Mondragon, die roem der Spaanſche magten,
Die krygsman die alom zich vreezen deed en achten,
Zag zich, tot vreugd zyns volks, op zyn geleide ſtout,
Den linker vleugel door den landvoogd toevertrouwd.
De fiere ruitery rent ſtraks, met losſe teugels,
Naar de aangewezen plaats, tot dekking van de vleugels;
Graaf Mansveld moest, aan 't hoofd der lichte ruitery,
In 't ſlaan 't vyandlyk volk ontrusten in de zy'.
Goignies, de gantſche nacht beſtookt door 's vyands benden,
Beducht dat 's vyands heir ſtraks alles aan zou wenden
Om, als de dag verſcheen, te zorgen dat 's lands magt
Eer dees zich ſcharen kon een ſlag wierd toegebragt,
Had, om Kastiljes heir dat opzet te doen ſtaken,
Zyn legervleugels en geleden, vóór 't genaken
Des heldren dageraads, behendig uitgebreid,
Waardoor de Kastiljaan zich 's morgens zag misleid:
De waan, dat Neêrlands heir verſterking had verkregen
In 't midden van de nacht, maakt ſtraks Don Jan verlegen.
Hy, daar de vrees zyn hart, in ſpyt der wraak, verwon,
Ontbied op 't oogenblik Farneſe en Mondragon,
Wil zich met hen beraên, en doet den aanval ſtaken.
Dien tyd beſloot Goignies zich ſtraks ten nut te maken:
Hy ſchikt op 't oogenblik, ondanks al 't ongemak
Geleden in de nacht, all' 't geen 'er noch ontbrak
Om Spanjes beulendrom, belust op 't gruwzaam ſlachten,
Op 't ſchriklyk veld van eer met nadruk af te wachten.
Farneſe, en Mondragon, wie 's landvoogds misſlag deert,
Verwyten 't legerhoofd de vrees die hem verheert.
Farneſe gloeit van toorne: op 't bruin en achtbaar wezen
Is de ingekropte ſpyt van 't moedig hart te lezen;

Hy duwt den landvoogd toe, dat hy de list niet merkt
Waardoor 't vyandlyk heir hem in zyn vaart beperkt;
Ja dat een volk, dat reeds op 't veld kon zyn vertreden,
Den tyd gelaten wierd tot vorming van geleden.
Het hangend bovenlid van 't brandend rechter oog,
Gedekt door ſtralen van den breeden zwarten boog,
Die, als het hart niet wierd door gramſchap aangedreven,
't Gelaat des helds verſierde; een onophoudlyk beven,
Een gloeijend aangezigt, een forſe en holle ſtem,
Een ſtraffe ligchaamsſtand, een ſcherp verwyt vol klem,
De klank van de yzren vuist op de yzren harnasplaten,
't Maakt all' hem vreeslyk en by landvoogd en ſoldaten.
De fiere Mondragon ſtaaft Parmaas ſtreng verwyt
Door ſmaadlyk zwygen, 't merk van overmaat van ſpyt.
De landvoogd, door hunn' toorne in 't hart noch meer verſlagen,
Moet voor 't gezigt zyns volks hun ſcherp onthaal verdragen;
En, door de ſchaamte éénsſlags op heldeneer verhit,
Wil hy zyn volk doen zien wat moed zyn ziel bezit.
Hy dryft terſtond zyn heir voor 't ſpits van 's vyands ſcharen,
En toont een tartend oog by 't nadren der gevaren;
Alsof door dollen moed, uit woeste ſpyt geteeld,
De wond' die de eer bekwam op 't glansrykst wierd geheeld.
Farneſe, in 't krygsvuur kalm, doet, met bedaarde zinnen,
Zyn ongeduldig volk den wreeden ſtryd beginnen;
Brand fluks zyn handgeweer in 's vyands drommen los,
Vliegt achter 't ſtrydend volk op 't moedig oorlogsros,
Zwaait in zyn yzren vuist den ſtalen heldendegen,
Ontvonkt de woede in 't hart der zynen allerwegen,
En doet, by 't ſnorren van der Nederlandren lood,
Die heldenkoelheid zien die 's krygsmans eer vergroot.
De dappre Mondragon, ſteeds meester zyner woede,
Doet wondren met den drom betrouwd aan zyne hoede.

De

De trotſe landvoogd dryft den dappren middeltogt
Naar 's vyands middelpunt, daar hy het krygshoofd zocht.
Goignies, zich ziende in orde aan allen kant beſpringen,
Belet den Kastiljaan ten krygshoope in te dringen;
Vliegt, op zyn brieſchend paard, gewoon aan krygsgewoel,
Naar allen kant, en ſtelt zich 't ergst gevaar ten doel;
Beſchut de zy' des heirs, (om de inbreuk af te wenden
Der Spaanſche ruitery,) met Neêrlands ruiterbenden;
Belet, door 't dreigen van zyn' vyands legerzy',
Dat zich Don Jan niet dien' van Spanjes ruitery;
En doet, geenszins door ſchrik voor de overmagt bevangen,
Den uitſlag van den ſtryd met roem in twyfel hangen,
Voor all' had hy gezorgd eer 't wreed gevecht begon,
Dat 's vyands overmagt hem niet omſinglen kon.
't Afgryſelyk gebrul der zwangre koopren monden,
Wier braakſtof dood, verminkt, en de yſelykſte wonden
Veroorzaakt, is 't muzyk der weêrzydſche oorlogsſchaar',
Wier heldenwoede groeit by 't groeijen van 't gevaar.
De trotſe landvoogd, doof voor 's oorlogsdonderſlagen,
Durft op zyn' vyands ſpits ontzind eene inbreuk wagen.
Goignies beſpeurt zyn wit, blyft even onvervaard,
Bedient zich van 't geſchut met kunst byéén geſchaard
Recht achter 't middelpunt: hy ſtelt zyn reijen open,
En brand afgryslyk los op 's vyands oorlogshoopen.
Een reeks van helden ploft ter neder in het zand:
Zo velt een hagelbui op 't bloeijend akkerland,
By 't loeijen van den ſtorm, de graauwe korenäiren.
Naauw' is die groet geſchied aan 's vyands oorlogsſcharen,
Of ſtraks ſluit held Goignies zyn benden door één woord,
En zet met handgeweer den ſtryd heldhaftig voort;
Dringt op den landvoogd aan, wiens volk, uit één gedreven,
Onmagtig is dien drang met vrucht te wederſtreven;

En

En tracht, daar 't wykt, in ſpyt van 's landvoogds razerny,
Farneſes vechtend volk te vallen in de zy'.
Die held, op 't brieſchend ros, ſtyft de afgedeinsde benden,
Beveelt terſtond zyn volk zich achterwaarts te wenden;
Opdat hun linkerzyde, aan allen kant ontbloot,
Zich ſtraks aan 't wykend volk des trotſen landvoogds ſloot;
Zo deed ook Mondragon, opdat hy de inbreuk myde,
Waarmeê hy wierd gedreigd in 's vleugels rechter zyde:
Terſtond was Spanjes heir op nieuw één oorlogshoop,
Eén rei, bekwaam Goignies te ſtuiten in zyn' loop.
Men doet van wederzy' de moordzieke oorlogsknechten
Op nieuw' in de uiterſte orde elkaêr op 't wreedst bevechten.
Der ſtaten volk, een wyl door 't oorlogslot gevleid,
Hervat den wreeden kamp met meer hardnekkigheid,
En Spanjes drom, vol ſpyt van ééns te moeten wyken,
Doet door zyn dapperheid zyn dolle wraakzucht blyken.
Terwyl het handgeweer een aantal helden velt,
Had Mansveld meer dan ééns op Neêrlands krygsgeweld
Door 't lichte paardenvolk een inbreuk ſtout doen wagen,
Doch telkens was zyn volk met nadruk afgeſlagen.
Held Mondragon, vol ſmart dat hy in dezen ſlag
Zyn braafſte helden voor zyn voeten ſneuvlen zag,
Neemt, door ontferming, woede en glorizucht gedreven,
't Beſluit om ſtraks 't gevecht een' andren keer te geven.
't Langdurig ſtryden is hem haatlyk. Hy beſluit,
Daar Neêrlands volk den drang des linker vleugels ſtuit,
Begunſtigd door den rook, met al zyn ruiterbenden
Zich tegen 't paardenvolk dat voor hem ſtond te wenden.
Dus ſchreeuwt hy Mansveld toe, om ſtraks des voetvolks zy',
Die daadlyk bloot zou ſtaan, met lichte ruitery
Voor allen overval van 's vyands volk te dekken.
De Spaanſche ruiter brand van drift om heen te trekken.

Hoe

Hoe danst het brieſchend ros gekitteld door de ſpoor!
Hoe fier gaat Mondragon de ruiterbenden voor!
Men dryft de rosſen aan, viert tevens ſtraks den teugel,
En ſtort zich onverſaagd op 's vyands rechter vleugel.
Kastiljes veldtrompet klinkt vreeslyk door de lucht;
De ſabelſlag op 't ſchild vergroot het krygsgerucht.
Het zwaard, dat helmen kerft, en borst en ſchouderplaten,
Doet wondren in de vuist der woedende ſoldaten.
't Was of die hemelgeest, dien 't vondryk bygeloof
Den dwazen ſterveling, voor reden blind en doof,
Verbeeld als engel der verwoesting, beide legers
In 't moorden ſterkt, ter gunst der trotſe heirbewegers.
Goignies vliegt ſtraks ter hulp van zynen ruitrenſtoet,
Kapt vreeslyk in den hoop van 't Kastiljaansch gebroed;
Beveelt de ſulferfles in 't dichtst des droms te ſmyten.
Dit kwetst der rosſen buik: zy ſteigren, ſpringen, byten
Op 't ſterk beſchuimd gebit, en werpen menig' held
In 't ſtruiklen onverhoeds op 't bloedig oorlogsveld,
En doen al trapplende elk een ledenbreking duchten
Die uit den zadel ſtuift, en niet terſtond kan vlugten.
Wie maalt den naren ſtaat van 't ſtervende oorlogsrot!
Wat ſchriklyk wee! en ach! wat jammeren tot God
By 't ſmeeken om de dood, wat ysſelyke wonden,
Wat vreesſelyk gekerm, wat opgeſpalkte monden,
Wat wreedheên toonen hier, waarheen men de oogen ſlaat,
Dat 's menschdoms woên het woên van 't vee te boven gaat!
Goignies, hoe groot een' moed hy in 't gevaar doet blyken,
Ziet eindlyk zich verpligt voor de overmagt te wyken:
Zyn fel geteisterde en ontſchaarde ruitery
Deinst af, dringt vlugtende aan op 's middellegers zy',
Vertrapt den legerknecht, en dwingt, door dat vertreden,
Den dappren voetknecht ſtraks tot breking der geleden:

Men tuimelt onderéén, 't ſtuift alles overhoop,
Daar niet één krygshoofd 't volk kan ſtuiten in zyn' loop.
Elk vreest den paardenhoef; de ſchrik, op 't zien van 't ſpringen
Der kleppers, doet het volk in 't vlugten zich verdringen.
Groothartige Goignies, in 't hoogst des noods bedaard,
Hoopt noch zyn vlugtend volk te ſtuiten in zyn vaart;
Vergeefs! de bange ſchrik is meester van de zinnen:
Hier is met dapperheid en reden niets te winnen.
Terwyl dus Mondragon den rechter vleugel ſloeg,
En 's vyands middelpunt fors uit elkander joeg,
Zag zich het linker deel van 't ſtaatſche heir verlaten:
't Beſef dat dapperheid hier langer niet kan baten
Doet deze krygshoop ſtraks, voor 't zelfde lot beducht
Van 't ovrig deel van 't heir, bedacht zyn op de vlugt.
Goignies, aan allen kant door de overmagt beſprongen,
En ziende door 's volks vlugt zich tot de vlugt gedwongen,
Dekt in den aftogt noch, gelyk een oorlogsman
In 't krygswerk uitgeleerd, zyn volk zo veel hy kan.
Held Mondragon, aan 't hoofd der Spaanſche ruitermagten,
Die, ſtout op zyn geluk, al 't krygsgevaar verachten,
Volgt met zyn blinkend ſtaal, bemorst met 's vyands bloed,
Op 't ſchuimend oorlogsros, den vlugtling op den voet:
Al wie zyn vliegend paard op 't veld niet kan ontkomen,
Word door zyn vreeslyk ſtaal terſtond het licht benomen.
Geen krygsman onderneemt hem wederſtand te biên:
Goignies alleen beſtaat hem onder 't oog te zien.
't Paar helden rukt elkaêr met drift, ſchier vliegend', tegen,
Beſtookt met wederzin elkander met den degen:
Het hart van Mondragon eert zyn' beſtryders moed,
Goignies voelt dat zyn hart denzelfden eerbied voed;
Elk hunner hoort zyn hart die woeste hand weêrſpreken,
Door wreeden pligt gedoemd een' held ter neêr te ſteken.

Hun

Hun eerbied, met hun woede op 't zonderlingst gepaard,
Beſtiert in de yzren vuist 't ontzaglyk heldenzwaard;
Elk hunner, wars van 't bloed van zyn' party te plengen,
Tracht ſlechts hem buiten ſtaat van tegenweer te brengen;
Opdat hy de eer bekoom', dat door zyn vuiſt een held,
Door oorlogsdeugd beroemd, ontwapend wierd op 't veld.
Goignies, ſchoon alle hoop ter vlugt hem heeft begeven,
Waagt echter onverſaagd aan 's vyands zwaard het leven;
En wil dat Mondragon, dit is alleen zyn hoop,
Op 't duurst de zeldſame eer van hem te vangen koop'.
't Grootmoedig heldenpaar, op 't ſchuimend ros gezeten,
Rent op elkander aan, zwenkt, deinst, durft zich vermeten
Om met behendigheid, ter raſſer zegepraal,
Zyn' fieren weêrparty' te lichten uit den zaêl.
In 't eind', na meer dan één gevarelyke pooging,
Gelukt het Mondragon ter gunst van zyn beooging,
Door 't gruwzaam ſteigren van zyn' weêrpartyders paard,
Het ros zyns vyands fors te treffen met zyn' zwaard.
Het ſmyt Goignies in 't zand, zyn voet ſchiet door den beugel:
Held Mondragon verlaat den zadel, grypt den teugel
Van 's vyands ros, en geeft zyn' weêrpartyder tyd
Zich los te maken, tot hervatting van den ſtryd;
Doch deze, in 't hart beſchaamd een' vyand aan te randen
Die niet alleen hem ſpaart, maar met zeeghafte handen
Hem hulp bied, en met drift op de eêlſte wyz' belet
Dat niet zyn eigen ros hem hals en been verplet,
Werpt, met een fiere lagch, den heldendegen neder.
Bedaarde Mondragon geeft hem den degen weder,
Omhelst hem teêr, en zegt: Schoon u myn arm verwon,
Uw deugd, ô held! verwint het hart van Mondragon.
Intuſſchen deed Don Jan, op Neêrlands heir verbolgen,
Door Parmaas ruitery het vlugtend volk vervolgen,

Tot dat de bron van 't licht in 't nevlig Westen daalt,
En 't nadren van de nacht de moordery bepaalt;
Waarna hy ſtraks beveelt de tenten op te rechten,
Zo wel ter rust van zich als van zyne oorlogsknechten.
De dag na 't wreed gevecht dorst die geweldenaar,
Ter ſpyt der hoofden van Kastiljes oorlogsſchaar',
Het grootſte deel van 't volk op 't bloedig veld gevangen,
Op wreeden Alvaas ſpoor, als muiters, op doen hangen.
Het vonnis van Goignies, wiens deugd hem ſpyt verwekt,
Had hy den oorlogsraad op 't onbeſchaamst ontdekt;
Wanneer held Mondragon, door gramſchap aangedreven,
Den dwingland onvervaard dit antwoord durfde geven:
Gy, landvoogd van den vorst! hoe! eischt Kastiljes zaak,
Eischt 's konings eer van u die zinnelooze wraak?
Is u 't gevolg van 't woên van Alva gantsch vergeten?
Die held in moordery, die dwingland van 't geweten,
Die wreker van zyn' vorst, die glori zocht in bloed,
Geſtort door 't beulenrot, en 's krygsmans overmoed,
Heeft, om door ſchrik een eind' van Neêrlands twist te maken,
De toorts der wraak by 't krygs- en 't martelvuur doen blaken:
Wat heeft hy uitgericht met zyn' verwoeden aart?
Spreek, heeft hy 't land door moord voor koning Phlips bewaard?
Bragt hy dit land in rust? heeft hy 's volks hart gewonnen?
Wilt gy voleindigen gelyk hy heeft begonnen?
Begeert gy dat dit volk, als in zyn' tyd, verhit
Door 't wraakvuur, u doe zien wat moed het hart bezit?
Wilt ge, als in Alvaas tyd, door moord 's volks woede ontſteken?
Begeert gy dat ze op nieuw zich op onze eedlen wreken?
Bedenkt ge, als gy Goignies onwaardig doet vergaan,
Dat ge al uw hopliên waagt 's volks wraak ten doel te ſtaan?
Men kan Farneſe, my en al uwe eedlen vangen;
Zoud ge ons, Goignies ter wraak, met blydſchap op zien hangen?

Wat

Wat hopman zal den vorst ten dienst ſtaan met zyn bloed,
Wanneer hy word gewaagd aan Nasſaus muitgebroed?
Wat Mondragon betreft, (Farneſe moog' zich wagen!)
Ik hou my op dien voet van mynen eed ontſlagen:
Ik zwoer als oorlogsman den vorst ten dienst te ſtaan;
Nooit zwoer ik voor uw wrok naar galg of rad te gaan.
Pacheco ſtaat my voor, gy moet hem niet vergeten:
't Gerucht heeft u genoeg zyn deerlyk eind' doen weten.
Zyn lot kan 't onze zyn. Ook zwoer ik Phlips myn trouw
Wanneer ik oorlogsvolk in 't veld geleiden zou;
Maar nimmer zwoer ik hem zyn' beulenſtoet te leiden,
Bereid myn' vyands hoofd door 't zwaard van 't lyf te ſcheiden.
Ik ſmeek om 't leven van myn' vyand, of begeer
Ontſlag des eeds gedaan aan Spanjes opperheer.
Schoon door die taal de ſpyt des landvoogds wierd ontſtoken,
Zy wierd, hoe trots geuit, in 't minst niet wederſproken;
En daar Don Jan beſpeurde, aan Parmaas geemlykheid,
Dat hy zich vruchtloos met 's helds voorſpraak had gevleid,
Zag hy zichzelv' gedoemd den gloed der wraak te ſmooren,
En fieren Mondragon geduldig aan te hooren;
Ja loos te veinzen hem zyn bede toe te ſtaan,
Terwyl hy heimlyk zwoer Goignies te doen vergaan.
Hierna eischt 's lands tiran uit 's krygsraads mond te ontdekken,
Waar 't overwinnend heir nu verder heen zou trekken.
Men liet, na dat de raad dien togt had vastgeſteld,
Hét afgematte heir een weinig rust in 't veld.
Lalain, naar 't heir gekeerd met zyn twee legergrooten,
Op 't vrolyk huwlyksfeest zyn blyde deelgenooten
In roeklooze overdaad, verneemt op weg de maar'
Der droeve nederlaag van Neêrlands oorlogsſchaar'.
Hoe beeft nu 't woedend hart dat Nasſau dorst belagen!
Hy moet zich van zichzelv', zyn' toorn' ter ſpyt, beklagen;

En vind noch in zichzelv', noch in zyn vrinden iets
Dat hem behulpſaam is tot mindring zyns verdriets.
Onmagtig zyn gedrag van ſnoodheid vry te ſpreken,
Bevreesd dat zich 't gemeen verwoed op hem zal wreken,
Of dat de ſtaat gewis hem zal doen ondergaan
Het geen hy waardig is om zyn ontzind beſtaan,
Beſluit hy, om geen leed in Nederland te vreezen,
Voortaan nooit weêr in 't land gezien te willen wezen;
En zyn twee vrinden, dol door 't peinzen op hun ſchand',
Beſluiten, nevens hem, te ſluipen uit het land.
't Gerucht van 's vyands zege, in Brusſels muur gekomen,
Verbaast den vromen prins, doet Neêrlands ſtaten ſchroomen,
En treft des hertogs hart met doodelyken ſchrik:
't Gemeen rot ſaam', groeit aan ſchier ieder oogenblik,
En wil, door wanhoop, woede en dolle ſpyt ontſtoken,
't Verlies des ſlags op 't hof der ſtaten zien gewroken.
Het vloekt, het dreigt, het raast als van verſtand ontbloot,
Eischt zinloos Nasſaus hulp, en zweert Lalain de dood.
Niet feller doet de wind, éénsſlags geraakt aan 't hollen,
Het vlakke waterveld ten hoogen hemel rollen,
Zó dat de waterberg de kiel ter ſtarren voert,
Dan deze maar' des ſlags het woest gemeen beroert.
De prins, in 't hart beducht voor Neêrlands bange ſtaten,
Vertoont zich aan 't gemeen: het ſchreeuwt als uitgelaten,
Zodra 't hem ziet, om hulp, als ſtond die in zyn hand,
En eischt, al vloekend', wraak voor 't heir van 't vaderland.
De held, altyd bedacht het volk, door ſchrik gedreven,
In 't hoogſte van den nood een' nieuwen moed te geven,
Bedient zich van zyn magt op 't hart van 't woest gemeen:
Hy ſtelt den dollen hoop door kracht van taal te vreên,
Stelt hen 't verlies van 't heir ſlechts als gering voor de oogen;
Beſtraft hun wangedrag, verfoeit hun ſchandlyk poogen

Om

Om zich, terwyl hun hart zich met zyn' byſtand vleit,
Te wreken op den ſtaat, 's lands wettige overheid
Vertoont hen dat Don Jan niet ſterkers kan begeeren
Dan binnenlandſchen twist, om Neêrland om te keeren;
En zend met vrindlykheid de ſaamgerotte ſchaar',
Die hem als vader eert, behendig uit elkaêr;
Beveiligt dus den ſtaat voor 's volks ontzinde woede,
Opdat men veilig zich tot 's lands verweering ſpoede.
Straks deed hy Brusſels muur en Mechlens wal voorzien
Van krygstuig, voorraad en een aantal oorlogsliên,
En voorts beſloot de held zyn moedigſte oorlogsbenden
Die hy in Holland had terſtond te veld te zenden;
Opdat de magt, die 't zwaard des vyands was ontgaan,
Door Hollands volk verſterkt Don Jan kon wederſtaan.
Doch 't geen 's lands vader meest zich op 't gemoed voelt drukken
Is, dat hy held Goignies de boei niet kan ontrukken.
All' wat hy hopen durft voor dezen oorlogsman
Is enkel hulp van Hem Wiens Almagt helpen kan;
En God, Die meer dan ééns zyn' redder was voordezen,
Toont noch zyn' God en Die van 't land te willen wezen.
De landvoogd midlerwyl was na zyn zegepraal,
Door Mondragon behaald, door ſcherp en trots onthaal
Elk' oorlogsman betoond, een prooi van elks verfoeijing.
De brave Mondragon, ſteeds werkſaam ter beſnoeijing
Van 's landvoogds hoog gezag wanneer 't misbruikt wierd, deed
All' wat een' held moest doen die voor zyn rechten ſtreed.
De landvoogd, trots van aart, licht vatbaar voor 't misnoegen,
Zag telkens zich verpligt zich naar zyn' wil te voegen;
Naardien zyn ſtoute taal, op billykheid gegrond,
By Parma en al 't heir den grootſten ingang vond.
De ſpyt, uit tegenſpraak van Mondragon geboren,
Een tegenſpraak die hy ſchier ieder' dag moest hooren,

Wierp

Wierp hem op 't krankbed neêr, en ſtort gantsch onverwacht
Hem, 't Spaanſche heir ter vreugd, in aller doden nacht.
Die mare, in 't fier Madrid tot 's dwinglands oor gekomen,
Doet Phlips veel meer dan ooit den moed van Nasſau ſchroomen:
Zyn vrees was dat de prins in 't land van hoofd ontbloot
Zou wagen Brabants ſtaat te redden uit den nood,
En dat die fiere held niets onbeproefd zou laten
Tot weering van 't gevaar van Neêrlands bange ſtaten.
Dus zond de dwingeland met ſpoed een' hofbode af,
Die Parma, uit zyn' naam, 't gezag in handen gaf.
Die oorlogsman, de lust der dapperſte oorlogslieden,
Deed ſtraks held Mondragon in zyne tent ontbieden,
Meld hem des konings wil, bied hem zyn vrindſchap aan,
En dringt hem dat hy eiſche een gunst hem toe te ſtaan.
Ik ben, zegt Mondragon, ô held! verrukt door 't hooren
Dat koning Phlips u heeft de landvoogdy beſchoren,
U, prins! van wien de vorst rechtmatig hopen kan
't Gene ooit te hopen is van ſtaats- en oorlogsman!
Uw groote ſchranderheid, uw zucht tot pligtbetrachting,
Uw yver voor 't geloof verdient met recht elks achting.
Wees vry gerust, myn prins! dat ik met mannenmoed
Farneſe dienen zal in voor- en tegenſpoed:
De gunst, waarmeê die held my altyd best zal loonen,
Zal zyn wanneer hy zich zal edelmoedig toonen.
Laat ons, ontſlagen van 't afſchuwlyk wraakvenyn,
Beſtryders van dit volk, geenszins hun beulen zyn.
Uw goedheid dwingt me een gunst van uwe hand te ontfangen!
Welaan! doe held Goignies de vryheid ſtraks erlangen.
Toon dat ge een' vyand acht wanneer hy dit verdient;
Beſchaam Oranje door de ſlaking van zyn' vriend,
En doe dus Neêrland zien, dat Spanjes legerhoofden
Niet zo barbaarsch zyn, prins, als raad en volk geloofden.

Wel-

Welaan! zegt Parma, ga; ik acht een' man van eer:
Ik geef, op uw verzoek, Goignies de vryheid weêr.
Gyzelf breng' hem de mare. Ik ben van uw gevoelen:
Men moet den val des lands door ſtrengheid niet bedoelen.
Toledo, noch gevloekt van vyand en van vrind,
Heeft niets dan wraak geaêmd in 't hooge ſtaatsbewint,
En heeft, wel verr' van 't vuur der muitery te ſmooren,
Dat doodlyk vuur veel meer doen woên dan ooit te vooren.
Men wint de volken best door edelmoedigheid;
Byzonder Neêrlands volk, dat gaarn' zich ziet gevleid.
Goignies, op 't onverwachtst voor Nasſaus oog gekomen,
Ziet door den eedlen held zich by de hand genomen,
Voor 't oog des volks omhelsd, en door den oorlogsſtoet,
En 't naauw' bedaard gemeen op 't hartelykst begroet;
Doch doet, ondanks al de eer door ieder hem bewezen,
Op 't manlyk aangezigt een weinig droefheid lezen.
De prins, die 's krygsmans hart ontdekt op 't ſtraf gelaat,
Spreekt hem dus minzaam toe: ô Held voor Neêrlands ſtáat,
Krygskundige Goignies, de hoogſte glori waardig!
Verban uw zielverdriet: 't lot is niet ſteeds rechtvaardig.
De man die met u ſpreekt is meer dan ééns in 't veld,
Ondanks zyn goed beleid, door 't lot te leur geſteld.
Doch ſchoon 't wangunstig lot niet ſteeds de deugd wil loonen,
Wy moeten jegens haar ons ſteeds rechtvaardig toonen.
Wat my betreft, Goignies! ik oordeel nooit een' held
Naar de uitkomst van de daad door hem zich voorgeſteld:
Het wyst beraamd ontwerp kan 't lot ons doen mislukken.
Men moet zyn' pligt voldoen; voor 't noodlot moet men bukken.
Stel u gerust. Ontfang, ten troost in uwe ſmart,
Van deze hand myn kling... en met myn kling myn hart!
Dien ſteeds den ſtaat getrouw; niets doé uw brein ooit dolen:
Al 't ovrig, waarde vrind! zy Gods beſtier bevolen.

Goignies, in 't zuchtend hart verrukt door zo veel eer,
Werpt, ſpraakloos door de vreugd, zich voor den prins ter neêr.
Held Willem heft hem op, omarmt hem, als een' broeder.
Goignies barst eindlyk uit: Gy, Nederlands behoeder!
Gy, hoog geboren prins! Gy, ſteun van Neêrlands ſtaat!
Beloont de elendigen die 't lot ter nederſlaat!
Kan ooit Goignies uw gunst, zelfs met zyn bloed, vergelden?
Men vind veel prinſen, maar, helaas! ſlechts weinig helden.
De minſte grooten zyn vertroosters in den druk;
Men is by hen veracht na 't vlieden van 't geluk.
Zolang fortuin ons vleit zyn wy der grooten vrinden;
Slechts ſchaars zal onze deugd hun gunst aan ons verbinden.
Hoe veel verſchilt ge, ô prins! van zulk een laf gebroed
Dat ons by voorſpoed ſtreelt, in rampen zuchten doet,
En niets van pligten weet! Gy, koning uwer driften,
Gy, vader van uw volk, die 't goed van 't kwaad kunt ſchiften,
By wien de brave man beſtookt door tegenheên
Niet waagt, na 't doen zyns pligts, zyn' roem te zien vertreên,
Gy, vreemd verſchynſel onder prinſen! zyt rechtvaardig
Ten dienſte uws wits de hulp van brave mannen waardig!
Vertrouw dat dit geſchenk, als ik ten ſtryd zal gaan,
By de inſpraak van uw gunst, my waarlyk duur zal ſtaan!
Naardien dees kling, gezwaaid aan 't hoofd der krygsbanieren,
Schoon door myn hand beſtierd, myn' yver zal beſtieren,
En nooit myn yzren vuist op 't veld ontvallen zal,
't En zy de levenskracht my met dien val ontvall'.
God! doe in 't krygsrumoer Goignies zichzelv' bewaren,
Betoom zyn drift, om zich tot Nasſaus dienst te ſparen!
Een eedle tranenvloed, die uit de erkentnis ſpruit,
Drukt, daar de tong bezwykt, zyn verdre loffſpraak uit.
Held Willem doet terſtond den oorlogsman vertrekken,
Om Mechlen voor 't geweld des Kastiljaans te dekken;

n peinst hoe best 's lands heir, verjaagd door overmagt,
et ſpoed een' onderſtand kon worden toegebragt.

WILLEM DE EERSTE.

EEN EN TWINTIGSTE ZANG.

Het wuft gemeen, geſtreeld door ſtaatsveranderingen,
Kon om des landvoogds dood zyn blydſchap niet bedwingen;
Te meer wanneer 't vernam dat Parmaas prins, de zoon
Der eedle landvoogdes, die eertyds, Phlips ten hoon,
Toledoos dwinglandy manmoedig dorst weêrſtreven,
Waardoor haar deugd noch bleef in elks gedachten leven,
Door koning Phlips, ten dienſt van zyne heerſchappy,
Vereerd was met den ſtaf van Neêrlands landvoogdy.
Verwachtende in den zoon de deugden van de moeder,
Hield Neêrlands volk dien prins voor Nederlands behoeder:
't Verwachtte niets dan goeds van zulk een' eedlen held
Die Nasſaus vrind, Goignies, in vryheid had geſteld;
Die niets dan zagtheid aêmde, en dag aan dag betoonde
Dat geen Toledoos hart in zynen boezem woonde.
Doch Nasſau, wien men ſchaars door valſche deugd bedroog,
Beſchouwde Parmaas prins met een gantsch ander oog:
Hy zag, daar deze vorst tot landvoogd was verheven,
Geen reden om de vreugd zo vry een' toom te geven.
Zo voelt het ſchrander hoofd aan welks beproefden moed
Het zwervend zeekasteel vertrouwd word op den vloed,
Terwyl het dom gemeen, (onkundig wat gevaren
Somtyds aannadrend zyn op de onbetembre baren,)
Gerust zit in de kiel, de kracht der vrees, naardien
Het oog gevaren ziet die 't ſcheepsvolk niet kan zien.
De prins, wien 't gunstig lot een ſcherpziend oog vergunde,
Kende in Farneſe een' man vol ſtaat- en oorlogskunde:

Vol

Vol loosheid, vol van moed, bezadigd en daarby,
't Geen hem gevaarlykst maakte, een held in veinzery,
Vernuftig, onvermoeid, gewoon niets los te wagen,
Niet trots in zegepraal, niet flaauw in nederlagen,
Was hy, van wien 't gemeen niets kwaads voor Neêrland vreest,
Veel meer te duchten dan ooit landvoogd was geweest.
Doch 't geen den ſchrandren prins Farneſe meest deed vreezen
Was zyn bevalligheid van houding en van wezen;
Een voordeel dat veeltyds, tot aller vromen ſmart,
Meer kracht heeft dan de deugd op 's menſchen dolend hart.
De gaaf van zich alom gelukkig in te dringen,
Een ſchaadlyk voordeel in ontaarte ſtervelingen,
Was in een' ſtaatsman als Farneſe 't ergſte kwaad,
De grootſte bron van ramp, voor Nasſau en den ſtaat.
Een wys en minzaam man, beroemd in 't oorelogen,
Een man, van jongs af aan in Neêrland opgetogen,
Die met 's lands eedlen dus van de eerſte jeugd af aan
Gemeenzaam had aan 't hof te Brusſel omgegaan;
Een man, die reeds zich zag van 't wuft gemeen beminnen,
Een held in kunstig 't hart der menſchen te overwinnen,
Was een gevaarlyk man in Willems ſchrander oog;
En de uitkomst heeft geleerd dat hy zich niet bedroog.
De prins, met alle recht, vervuld van wanvertrouwen,
Moest zelfs Goignies ontſlag niet dan als list beſchouwen,
Gevormd in Parmaas lang aan 't hof geſpitst verſtand,
Om braven Mondragon, en tevens Nederland,
Ontſlagen van Don Jan, wiens woede al 't volk deed beven,
Van zyn grootmoedigheid een ſprekend blyk te geven.
Dus wachtte Oranje al 't kwaad dat hy verwachten kon
Van één', die zyn beſtier met zulk een trek begon.
De prins kon bovendien niet hopen door zyn vrinden
De ontwerpen van den prins van Parma uit te vinden;

Want was die vorst den prins gelyk in loos beleid,
Hy was 't in wantrouw ook, en in ſtilzwygendheid.
Intuſſchen deed Don Jans verbazend ſpoedig ſterven
Den Kastiljaan de vrucht der overwinning derven;
Naardien noch Mondragon noch Parma raadſaam vond
Dat hun vermoeide magt een' verdren togt beſtond,
Voor dat de koning hen te kennen had gegeven,
Wien hy ter landvoogdy in Neêrland had verheven.
De bô die Parmaas prins, uit 's konings naam, den ſtaf
Der landvoogdy, tot vreugd des heirs, in handen gaf,
Verſcheen in 't jaargety' welks ſtrengheid de oorlogslieden
De luchtige oorlogstent in ſteden doet ontvlieden;
Gety' dat velden vormt van 't immer woelend' zout,
En ons Pomonaas vrucht en Floraas gift onthoud,
En echter, daar zyn vlugt natuur doet als herleven,
Om wyze reên 't bewint is op zyn beurt gegeven!
Dit ſtrenge jaargety', dat Spanjes magt belet
Den togt te volgen op den klank der veldtrompet,
Gaf vromen Nasſau tyd zich meer en meer te ſterken,
En 't geen tot wederſtand kon dienen uit te werken.
Doch ſchoon de winter 't heir den oorlogstogt ontzeit,
Hy hield Farneſes geest geenszins in werkloosheid:
Die rustelooze prins, vol welberaamde ontwerpen,
Verzuimde niet zyn brein elk oogenblik te ſcherpen
Ter vinding van all' 't geen, zyn' konings wrok ten zoen,
De ſtaten en den prins het meest kon nadeel doen.
Zyn groote toeleg was de fiere Waalſche ſteden
Tot een verdrag met Spanje arglistig te overreden;
Een toeleg dien die vorst ten rechten tyd verzon,
En daar hy niets dan goeds zich van beloven kon;
Naardien de Walen meest in 't hart de ketters doemden,
En opentlyk alom zichzelv' Misnoegden noemden:

En inderdaad de Waal, hoe ſnood zyn afval ſchyn',
Had recht om 't geen hy leed op 't hoogst misnoegd te zyn.
Doch, 't geen beklaaglykst was in die bedroefde tyden,
Was, dat hy om 't geloof de wreedſte ſmaad moest lyden;
Dan, ach! hoe veelmaals wrocht het gruwzaam wraakbeſluit
Gevormd voor de eer der kerk 't bederf der ſtaten uit!
't Was duizendmaal de bron der yslykſte euveldaden:
Het deed ſomtyds den zoon in 's vaders bloed zich baden;
En 't geen afgryslykst is, is, dat de dwepery
Gods naam voert in den mond in 't felst der razerny.
De waereld, niet verlicht dan door de zwakke reden,
Dacht ſpoorloos wegens God en Zyne uitmuntendheden;
De grootſte wysgeer bragt, door 't redenlicht geleid,
Veel twyfelingen voort, en weinig zekerheid.
Men zwyg' van goden, die, door vormveranderingen
En overſpel berucht, hun eerbewys ontfingen
Van menſchen, wier vernuft de bytelkunst bezat,
En aan wier hand elk god zyn' vorm te danken had;
En die bewezen, door hunn' goôn den vorm te geven,
Verr' boven hunne goôn, ô ſchand'! te zyn verheven.
Wat ſterfling voelt in zich geen grievend zielverdriet,
Als hy 't Egiptisch volk voor uijens knielen ziet,
Ja visch en hoorenvee gelyk iets Godlyks eeren,
En dus den mensch zichzelv' op 't ſchandlykst ziet verneêren!
Wie ziet van yzing vry een moeder daar zy 't kind
In de armen van een' god van 't vuur doorgloeid verſlind?
Wat oneer voor den mensch! wat ſchande voor de reden,
Door zo veel dwazen noch als afgod aangebeden!
Door dwazen, wier vernuft Gods heilſtem ſtout weêrſtreeft,
De bron van zo veel ſchande ontzind de voorkeur geeft,
En wier bedwelmde geest, ſchoon wondren hen omringen,
Al 't onbegryplyk' ſtout verwerpt als beuzelingen;

Ja

Ja wier verwaande drift veeltyds zichzelf weêrſpreekt,
En, op de reden ſtout, Godzelv' naar de oogen ſteekt!
In 't midden van den loop der aklig duistere eeuwen,
Verlichtte God het oog des vaders der Hebreeuwen;
Veranderde Abrams naam in dien van Abraham,
't Welk vader aanduid van een' uitgebreiden ſtam.
't Geſlacht van dezen held, in grootheid toegenomen,
Deed door zyn groot getal eerlang Egipte ſchroomen;
En God, verhindrend' zyn' bedoelden ondergang,
Onttrok door Amrams zoon zyn volk Egiptes dwang,
Ontdekte op Sinaï aan Israël zich nader
Dan eertyds aan dat volks hoogst achtenswaarden vader,
Wierd Israëls monarch, gaf 't volk zyn zagt bevel,
Vest zynen troon by de ark, ter hulp van Israël,
Was in zyn wolkkolom de leidsman zyner ſcharen,
En ſterkte den Hebreeuw in 't heetst der krygsgevaren.
Doch ſchoon die groote God Zich kenbaar had gemaakt,
Zyn wet wierd ſomtyds zelf door Jacobs kroost gelaakt;
En ſchoon de weg, ontdekt aan Zyne gunstgenooten
Om Hem te kennen, ook al 't menschdom was ontſloten,
Schoon elk Zyn gunst en ſtraf omtrent Zyn kindren ziet,
De reden ſloot het oog, haar trotsheid zwichtte niet;
En door alle eeuwen heen ſchynt haar byzonder eigen,
Naar 't wonderbare nooit het oor te willen neigen.
't Begunstigd Israël kon, ſchoon het dag aan dag
De klaarſte blyken van Jehovaas goedheid zag,
Schoon Hy door wondren 't had van Faroos juk ontſlagen,
Den minſten tegenſpoed niet van Zyn hand verdragen:
De fiere reden, ſtout op haar gewaande kracht,
Ontſtak de morrery in dat verhard geſlacht;
Dat klaar deed zien dat niets 't ooit tot zyn' pligt kon dwingen,
Dan 't knellen van de roê der ſcherpſte tuchtigingen.

In

In 't eind', verkoos dat volk, vervoerd door razerny,
Het juk eens konings voor Jehovaas heerſchappy;
En of die goede God, noch met dit volk bewogen,
Hen 't koningklyk geweld op 't ſprekendst ſtelt voor de oogen;
De ſlaverny, die ſpruit van willekeurigheid,
Hen middagklaar voorſpelt; ſchoon Godzelf voor hen pleit,
Hen door Zyn' tolk vermaant alleen Zyn wet te hooren,
Vergeefs! zy moesten zich een' koning zien verkoren.
De God, Wiens dierbre gunst zo dikwyls wierd veracht
Door vromen Abrahams hardnekkig nageſlacht,
Deed eindelyk dat volk, na duizend ongelukken,
Voor 't juk der heerſchappy van trotſe heidnen bukken;
Wier yzren vuist, den trots van Judaas ſtam ter ſchand',
Den Roomſchen adelaar op Zions muren plant.
Jehova, voor Zyn volk noch vol van mededoogen,
Had Isrel in den druk Zyn hulp niet gantsch onttogen:
Hy had den tempel noch Zich ten paleis geſpaard,
's Volks heiligdom voor 't woên van 't heidendom bewaard,
En de offerplegtigheid aan Isrel voorgeſchreven
Was noch, Zyn volk ten troost, ſchier gantsch in ſtand gebleven.
In 't eind' wierd Jacobs kroost Gods groote wonderzoon,
Den vadren lang voorſpeld, tot koning aangeboôn;
Niet om een' aardſchen troon in Zalems muur te ſtichten,
Maar om een Hemelsch ryk, voor eeuwig, op te richten;
Een geestlyk koningkryk, waarin een zuivre ziel
Het offer wezen moest dat God alleen geviel.
Die ware heilprofeet, die hoogepriester koning,
Bekrachtigde ieder uur zyn leer' met deugdbetooning:
Zyn wysheid, nedrigheid en zuivre handeling,
Betoonden dat hy verre elk mensch te boven ging;
En dat, zo anders niets zyn Godheid had bewezen,
Zyn leven 't boek was dat zyn Godheid klaar deed lezen.

Maar Israels weeldrig volk, door aardsch belang bekoord,
Verwachtte een' opperheer die Zions erf door moord
Het ſtrydbaar heidendom uit de yzren vuist zou rukken,
En voor zyn' ſcepter de aard' met luister zou doen bukken.
't Vervolgde eerlang Gods zoon, door zyn verwyt geſard,
Met eenen leeuwenklaauw, en met een yzren hart:
't Drong zelfs de heidnen aan hem onverhoeds te vangen,
En als Godslasteraar aan 't kruis ten toon te hangen;
Ja toonde, in 't gruwzaam woên al de aarde in volle kracht,
Noch kinderen te zyn van dat verhard geſlacht
Dat, daar Jehova 't ſteeds Zyn dierbre gunst betoonde,
Zyn' redder, opperheer en gunstbewyzer hoonde;
Ja dat, hoe de Almagt zich ook jegens hen gedroeg,
De verſen tegen 't ſpits des ſcherpen prikkels ſloeg.
De lang beſtemde tyd was eindelyk gekomen,
Waarin de ſcepter wierd van Juda weggenomen:
De tempel wierd verdelgd, het Jodendom gefnuikt,
Door 't zelfde volk weleer door 't Jodendom gebruikt
Om Gods geliefden zoon, door woedende oorlogsknechten,
Op 't ſchandlyk Golgatha aan 't kruishout vast te hechten.
Dus ſtrafte de eigen hand die baadde in 's heſlands bloed,
Op aandrang van den Jood, 't hardnekkig Joodsch gebroed,
Door God gedoemd voortaan langs 't aardryk om te trekken
Als balling, en een baak van 's Hemels wraak te ſtrekken.
Hoe nam, ter ſpyt des Joods, getuchtigd door Gods roê,
De zuivre Hemelleer' van vorst Meſsias toe!
Geen' leeraar hoog van ſtaat, uit edel bloed geboren,
Had groote Emanuël zich ten gezant verkoren:
ô Neen! de kruisheld had niet éénen zendeling
Door wiens verheven rang zyn leering glans ontfing;
Hy koos, om zyne leer' langs 't aardryk voort te planten,
Zich uit den laagſten ſtand zyn grootſte heilgezanten;

Ten

Ten blyke dat zyn leer', die 't eeuwig heil bevat,
Geen menſchelyk gezag of wapens noodig had.
't Gezantſchap, door Gods zoon op 't aardryk uitverkoren,
Deed zich voor 't heilgeloof met zagten yver hooren,
Een' yver, die, ten trots der woeste onſtuimigheid,
Door zyn getemperd vuur zyn voordragt best bepleit;
En, met een englentong tot Goëls dienst bewogen,
Niets aanprees dan de liefde, een edel mededoogen,
Verzaking onzer drift, ootmoedigheid, een hart
Dat voor de waarheid dood en folteringen tart,
Den geen' die ons vervloekt, hen die ons afkeer toonen,
Met zegening en hulp, in plaats van haat, te loonen,
En onzen evenmensch in 't ondermaanſche dal
Te minnen als onszelv', doch God het meest van all'.
De aanhanger dezer leer' zag nooit in 't minst zich ſtreelen
Met hoop dat God hem eer of rykdom toe zou deelen:
In tegendeel, den geen' die na dit voorſchrift deed,
En Jezus, door 't voldoen van zynen wil, beleed,
Wierd niets ten loon voorſpeld van 't vleesch en bloed beſtryden,
Dan foltering en dood, voor 't minste ſmaad te lyden;
En nochtans nam een leer' zo ſtrydig met ons hart
Verbazend toe langs de aard', het ongeloof ter ſmart.
Dat monſter, op den naam van Jezus hoogst verbolgen,
Deed de eerſte Christenheid alom met drift vervolgen;
En eischte in Romes wal, met zinneloos misbaar,
Van Romes keizren 't bloed der eerſte Christenſchaar';
Doch foltering noch dood kon 't hart dier bloedgetuigen
Ooit tot verzaking van de leer' huns meesters buigen.
Hun aantal nam ſteeds toe, in weêrwil van den moord:
Eén Christen martelaar bragt duizend Christnen voort.
De voortgang van de leer' der Christnen ſchynt een wonder;
Doch is, te recht beſchouwd, min wonder dan byzonder.

't Is waar, natuur zoekt ſteeds de zeis der dood te ontvliên;
Doch zekre omſtandigheid, men heeft dit meer gezien,
Kan niet alleen den mensch den doodſchrik doen verheeren,
Maar zelfs de dood met drift, ja blydſchap doen begeeren.
En waar word meer de ſchrik voor haar geweld verdoofd,
Dan daar ze ons eeuwig heil voor 't martlaarſchap belooft?
Ook heeft de reine deugd beſtookt door tegenheden
Het voordeel van zo ſterk te worden aangebeden,
Als de ondeugd, door 't geval gevoerd ten top van ſtaat,
By 't menschdom in 't gemeen veracht word en gehaat.
Der Christnen lydſaamheid in foltring, dood en plagen,
Moest overal veel meer behagen dan mishagen:
Men vind ſlechts ſchaars een' mensch die met genoegen ziet,
Dat op 't ſchavot de mensch der menſchen bloed vergiet;
Hoe boos de menſchen zyn, zy zyn ten allen tyden
Gevoelig voor de ſtem van 't edel medelyden:
De meesten plaatſen zich in des verwezen ſteê,
Wiens wee hierdoor hun hart doet deelen in zyn wee.
Men onderzoekt, men weegt de daden des verwezen:
Naarmate ons zyn vergryp uit zwakheid ſchynt gerezen,
Of uit de boosheid ſpruit van een verfoeilyk hart,
Naarmate baart de ſtraf ons die haar aanzien ſmart.
Daar nu de Christnen, zelfs in 't felst van 't lyden, baden
Voor hen die op 't ſchavot zich met hun bloed verzaadden,
Verlangde elk' dag al 't volk te weten om wat reên
De Christen wierd gedoemd om op 't ſchavot te treên;
Te meer daar 't nooit iets zag door 't Christenvolk verrichten
Dat ſtrydig heten kon zelfs met de minſte pligten.
Bekoord door Jezus leer', door hare eenvouwdigheid
Tot denken aangeſpoord op 't eindloos onderſcheid
Dier leere en 't heidendom, kon niemant zonder yzen
De vrome Christenſchaar' ter martling zien verwyzen.

Die

Die yzing bragt welhaast het medelyden voort;
De geestverrukking volgde; en dees, die nooit zich ſtoort
Aan boei, of dood, of 't geen vervolging haar moog' brouwen,
Deed velen niets dan heil in 't martellot beſchouwen.
De wreedſte beulen zelf verlieten 't moordſchavot,
Om 't weder op te treên gedoemd als Christenrot.
Wat voorbeeld voor de drift der heerſchende aardſche goden,
Die kampen voor hun leer' door zwaard en dwang geboden!
Wat ſpiegel voor de drift dier trotſe geestlykheid,
Die, andren ſcheldend', de eer van hare kerk bepleit;
Of die, van dweepzucht vol, die dronkenſchap der zinnen,
De menſchen voor haar kerk door dwangzucht zoekt te winnen;
Of die, uit haat, den geen' dien ze aanziet als party
Verkettert, doemt en vloekt met helſche razerny!
Vervolgzucht, of de drift om ieder aan te blaffen
Die anders denkt dan wy, zal ſteeds zichzelve ſtraffen:
De ſchoone waarheid eischt tot haar verdediging
Geen' bulderenden toon, veel minder vuur of kling.
In 't kort, de fiere ſtad, die, ſints haar wondre ſtichting,
De ſchool der helden was; door kunst van krygsverrichting,
En ſtaatkunde, onverſaagd all' wat een ryksкroon droeg,
En haar weêrſtreven durfde, in hare banden ſloeg;
Het oorlogszuchtig Rome, alle eeuwen door verwinnend',
En hoe het meer verwon meer de overwinning minnend',
Zo 't ſchynt door 't lot geſchikt om, door of zonder ſtryd,
Meestres der ſiddrende aard' te zyn ten allen tyd',
Zag 't eerst, ten hoon der drift die 't Christenbloed deed ſtroomen,
Den ſtoel des Christendoms gevest aan 's Tibers zoomen.
Een zagte prediking was toen 't bekoorlyk werk
Der vrome herderſchaar' van koning Jezus kerk;
Maar, ach! na 't ras verloop van niet dan weinige eeuwen,
Wierd deze lamrenſchare een' hoop verwoede leeuwen.

De kerkvoogd wierd een vorst, en daar Gods groote zoon
Moest zuchten door de ſmart der ſcherpe doornenkroon,
Pronkte eerlang 't opperhoofd der Christelyke ſcharen
Met een drie dubble kroon, hoogst ſchaamtloos, op de hairen.
De nedrigheid, het merk der eerſte Christenheid,
Ontvlood het geestlyk hof; 't arglistig ſtaatsbeleid,
Die telg der zucht tot rang, wist de ergerlykſte vlekken
Van 't hof des mytervoogds met glimp by glimp te dekken;
En Rome, eertyds de ſchrik der aard' door krygsgeluk,
Verſlaafde eerlang met kunst de zielen aan haar juk.
Noch doemt het hoofd der kerk wien hy niet kan verkloeken;
Zyn ſteunſel is de list, zyn wapen is 't vervloeken.
Na weinige eeuwen was de geestelyke ſtoel
Ten éénemaal verkeerd in eenen wolvenpoel.
De Godvrucht, hoogst bedroefd, in rouwgewaad bezweken,
Was lang 't verbasterd hof des kerkmonarchs ontweken.
Vele eerden haar oprecht in 't hart der woesteny;
Daar andren, aangeſpoord door nare dwepery,
Hervormd in woestyniers, met woeste menschverachting,
(Als waar' de afzondering eene eedle pligtbetrachting,)
Zich roemden voor Gods eere een maatſchappy te ontgaan,
Die elk van hen veeleer ten dienst had moeten ſtaan.
Veel anderen, bezield door edeler gevoelen,
Beklommen in 't begin met vrucht de predikſtoelen;
Doch weken haast, op 't ſpoor van 't eerloos kerklyk hof,
Van die beginſels af, uit zucht tot eigen lof;
En trachtten, zich ter eer, te werken op 's volks zinnen,
En 't oor der koningen door valſche deugd te winnen.
Welhaast vertoonden zich de dwaas en onverlaat
In Sint Franciscus kap, en 't Augustyns gewaad,
En trachtten ſlechts in naam en kleeding, niet in zeden,
Die helden van de kerk, uit eerzucht, na te treden.

De

De tyd, die veel verderft, ſtelde eindlyk Romes ſtoel,
Helaas! aan kerkgedrocht by kerkgedrocht ten doel.
Men zag de Roomſche kerk voor Leoos voeten bukken,
Toen Tetſel, afgericht op de ergſte gruwelſtukken,
Ter gunst des kerkmonarchs verdoemelyke pracht,
De ſchandlyke aflaatskraam in Duitschlands ſtaten bragt.
Men kon, in welk een kwaad men zich ook had verloopen,
By dezen kerkgezant voor geld vergifnis koopen;
Dus kreeg wie rykdom had, zelfs 't ergſte ſchelmenrot,
ô Top van yslykheid! vergiffenis van God:
Doch 't geen afgryslykst was, en alles ging te boven,
Was, dat de ſchelm niet ſlechts zich dorst veroorloven
Voor 't reeds begane kwaad vergifnis toe te ſtaan,
Maar dat hy 't kwaad vergaf dat iemant zou begaan.
Van toen af ſtond de deur voor de ergſte gruwlen open:
Elk ſchelm dorst toen voor geld op Gods genade hopen;
De burger ſtond niet ſlechts ten doel van 't boos geweld,
Maar vorsten waren zelv' aan moordzucht bloot geſteld.
De zuivre Godvrucht bleef, met treurgewaad omtogen,
Intuſſchen zuchten, verre uit 's volks benevelde oogen;
Als God, te lang getergd door Romes gruweldaên,
Beſloot die Hemelſchoone in 't eind' van wee te ontſlaan.
Hy koos daartoe geen' vorst, die door zyn wapentuigen
Het gruwzaam bygeloof en Rome kon doen buigen;
Neen, daar Zyn groote zoon weleer door geen' gezant
Van hoogen rang zyn leer' langs de aard' had voortgeplant,
Had God voor 't heilgeloof een' zeldſaam' held verkoren,
Een' man van geest en moed, uit burgerbloed geboren.
Die held, die luister gaf aan 't Augustyns gewaad,
Die geestlyke oorlogsman, die ſchrik van 's kerkvoogds ſtaat,
Die all' wat deugdſaam was verrichtte, en yvrig leerde,
Die zyn gemoed voldeed, geen waereldſche eer begeerde,

En

En loflyk ſmalen durfde op Tetſels afláatskraam,
Was Luther, inderdaad tot Romes val bekwaam!
Die held voor 't heilgeloof, van God zyn' byſtand wachtend',
Des Roomſchen leeuws gebrul, en woesten klaauw verachtend',
Beſpottende onbeſchroomd den donderenden ban,
Herſtelde Godvruchts glans, in ſpyt van haar' tiran,
Ontſloot met eedlen moed des fieren Duitſchers oogen,
En zag eerlang zyn leer' verbazend voortgevlogen.
Calvyn, van zagter aart, maar even groot van moed,
Verſpreidde eerlang zyn leer' met even grooten ſpoed:
Het fier Helvetisch volk, uit yzren erts geboren,
Te trots om ooit de wet eens opperheers te hooren,
Hoogst walglyk van all' 't geen naar 't haatlyk dwangjuk zweemt,
Sints eeuwen door den paus van 't waar geloof vervreemd,
Dorst, door Calvyn verlicht, op Romes dwang verbolgen,
Den kerkmonarch ten hoon, des helds gevoelen volgen;
En ſchudde eerlang volſtrekt, gewetensdwang ter ſtraf,
Het menschonteerend juk der zieltirannen af.
De Gauler, uit den aart den wreeden zieldwang vloekend',
't Gevoelen van Calvyn naauwkeurig onderzoekend',
Ontzag zich niet met kracht zyn leering voor te ſtaan,
En zocht op Neêrlands grond den zielendwang te ontgaan.
Men ſtoorde zich niet meer aan Romes grimmig brallen;
In 't kort, het hoog gezag van Rome was gevallen:
En naar de loop des tyds der menſchen oog verlicht,
Naarmate krygt de ſtem van Rome min gewigt.
Calvinus aanhang was, ten trots van 't woedend Romen,
Welhaast op Neêrlands grond verbazend toegenomen;
Men predikte onbeſchroomd alom met vrucht zyn leer'
In ſpyt des bittren wroks van Neêrlands opperheer.
Wat heil, zo zy, die zich in 't land Hervormden noemden,
En eertyds 't bloedig woên der zieltirannen doemden,

Voor-

Voordezen martelaars voor een gerechte zaak,
Niet waren uitgeſpat tot de ergerlykſte wraak!
Dit volk, weleer in 't juk des zielendwangs neêrſlagtig,
Acht naauwlyks tot de wraak op Romes kerk zich magtig,
Of vaart met de ergſte ſmaad, door geen bedwang geſtuit,
Straks tegen Romes leere en haar belyders uit.
Doch nergens moest die leere een erger ſchok verduren
Van 't onverdraagſaam graauw, dan in de Gentſche muren,
En nergens wierd het volk, ter ſpyt der ſtaatſche wet,
Meer tot vervolging, woede en oproer aangezet.
Datheen, in Gent het hoofd der zinlooze yveraren,
Vervloeker van den paus, en van de Roomſche altaren,
Dacht, door zyn yvervuur voor zyne kerk vervoerd,
Een' dienst aan God te doen als hy 't gemeen beroert.
Die leidsman van 's volks ziel ontſtak de felſte woede
In 't hart van 't blind gemeen, betrouwd aan zyne hoede.
Men heeft veelmaals gezien dat yver kwaad beſtierd
De zaak waarvoor hy blaakte op 't hoogst nadeelig wierd;
Maar nooit kan hy ten val zyns oogmerks ſterker werken,
Dan kwaad beſtierd in 't hart der hoofden van de kerken.
Datheen, meer heet van aart dan groot door wys beleid,
Styfhoofdig op zyn ſtuk, dol van rechtzinnigheid,
En door 't belang der kerk tot woeden aangedreven,
Kan door zyn vreemd gedrag aan elk bewyzen geven,
Dat menigmaal de mensch, gekweld met ziedend bloed,
Veel kwaad verrichten kan bezield door zucht tot goed.
Dees leeraar van de kerk in 't land Hervormd geheeten
Was onverzoenelyk op Nasſaus prins gebeten,
Dewyl die vormer van 't hoogst nuttig Gentsch verbond
't Verdelgen van de leer' van Rome wederſtond.
Die held betuigde ſteeds dat hy in Neêrlands ſtaten
Den Roomſchen Godsdienst zoude een volle vryheid laten;

Naardien hy wyslyk dacht, dat ieder ſterveling
God dienen moest naar 't licht dat hy van God ontfing;
En dat geen' opperheer, (een' mensch, die zelf kan dolen,)
De zorg voor 's menſchen ziel door God is aanbevolen;
Ja dat het menschdom nooit in grooter eendragt leeft,
Dan als 't het heerlyk recht om vry te denken heeft.
Die ſtaatsles, die altyd by elk moest ingang vinden,
Voldeed geenszins Datheen, en zyn Calvynschgezinden:
Verdraagſaamheid was by die yvraars voor Gods eer
Eene onverſchilligheid voor God, en Christus leer'.
Het hoofd der yveraars ontzag zich niet, in 't prêken,
Gedurig tot het volk van Romes woên te ſpreken:
Hy ſchetst Sint Bartels nacht met ſterke verven af;
's Volks vadren, die men hier de houtmyt overgaf,
Of martelde op 't ſchavot, ſtelt hy hen klaar voor de oogen;
En zweert dat Romes volk, ontbloot van mededoogen,
Bloeddorstig uit den aart, vervreemd van goede trouw,
Zo 't ſlechts vermogen had op hen nóch woeden zou.
Voorts drong hy krachtig aan, dat geen Calvynschgezinden
Hun drift tot Romes val behoorden in te binden;
En dat op Babels hoer en haren ſtoet te woên
Niets anders was dan God en Christus dienst te doen.
Steeds wierd die bittre taal met trek by trek beſloten
Op Nasſau, als een' man voor lang van God verſtoten,
Een' man wiens legertogt reeds dikmaals was mislukt,
Een' man wien God voor lang de wysheid had ontrukt,
Wiens moed reeds zo verr' was in 't Godloos hart bezweken,
Dat hy den laatſten ſlag arglistig was ontweken.
Voorts noemde hy den prins een bron van burgertwist;
Een' vyand van Gods kerk, een' ſchelm, een' afgodist,
Wien niemant was verpligt het minſte ontzag te toonen,
Maar waard' was zich te zien in 't eerloos aanzigt hoonen.

Een

Een man, dus vaart hy voort, wiens onverſchilligheid
Zo verre gaat dat hy zelfs elk gezindte vleit,
Is ſchadelyker mensch dan al de heidnen ſamen,
Die hem in yver voor hun gruwelleer' beſchamen;
Voorts was 't altyd de bede om zulk een' ketters dood,
Waarmeê deze yveraar zyn geestlyk kluchtſpel ſloot.
Een taal zo ſchandlyk, dwaas en voor den prins hoogst grievend',
Behaagde aan 't woeste graauw, by uitſtek herderlievend';
En, daar 't, éénmaal verhit, bezwaarlyk word geſtuit,
Borst de aangeſtookte toorn' dier razende yvraars uit.
Onvonkt door 's leeraars tong, en tevens door zyn' veder,
Wierp ſtraks het Gentſche graauw de Roomſche altaren neder;
Het ſloeg den monnik dood, en 't zette elkander aan
Tot 's Roomschgezinden val de hand aan 't ſtaal te ſlaan.
Dit muitvuur, binnen Gent noch naauwlyks aan 't ontbranden,
Verſpreidde eerlang zyn' gloed door al de Waalſche landen.
De Roomschgezinde, in 't hart beducht voor hoofd en leer',
Was ſtraks, met allen ernst, bedacht op tegenweer.
Ziedaar een nieuwe bron der wreedſte ſtaatselenden!
Farneſe, altyd bedacht om alles aan te wenden
Ten val des lands, het zy door krygsgeweld of list,
Was in zyn hart verheugd om dezen burgertwist:
Hy deed den grammen Waal, aan Rome trouw gebleven,
Voor zyn bezittingen, en zyne altaren beven;
En, meester in gevlei, als ieder Italjaan,
Prees hy den Waal 't verdrag met Spanjes koning aan.
De prins, de ſchrandre prins, die klaarlyk kon beſeffen
Dat die onéénigheid gevoelig 't land zou treffen,
En dat de landvoogd ſtraks, zyn' konings wrok ten zoen,
Met die verwarring zoude arglistig voordeel doen,
Was van zyn' kant bedacht die yveraars in 't muiten
En beeldenſtormen ſtraks, met allen ernst; te ſtuiten:

Dus ſchreef hy ſtraks naar Gent, dat hy beſloten had
Tot demping van den twist te komen in de ſtad.
Datheen, hier van bericht, dorst ſtout, ten trots der ſtaten
Beweeren dat men nooit prins Nasſau in moest laten.
Hy koelde, naar 't gebruik der nydaarts, zyne drift
Aan dien doorluchten held in naamloos lasterſchrift.
In die doemwaarde vrucht van zyn verwarde zinnen,
Zocht hy 't oproerig graauw, nu meer dan ooit, te winnen:
Hy ſtookte arglistig vrees in 't hart der burgery,
Als ſtond de prins in Gent naar de opperheerſchappy.
De prins, dit was zyn taal, zou binnen Gent niet komen,
Dan om 't Calvynſche bloed te doen als beken ſtroomen;
En om, naar zynen eed, by 't Gentsch verdrag gedaan,
Den Roomſchen gruweldienst op 't krachtigst voor te ſtaan.
Oranje, voer hy voort, was fel in toorne ontſtoken,
En kwam nu naar de ſtad om zich te zien gewroken
Op hen, die 't ſtadbehoud veel nader ging aan 't hart
Dan 't heulen met die bron van Neêrlands bittre ſmart;
Dat hy met 's hertogs volk, meest ſnoode vreemdelingen,
Den Gentnaar 's keizers juk tirannig op kwam dringen;
Dat dus de ſtad, ontrukt aan Spanjes dwinglandy,
Zich zou geleverd zien aan Duitschlands tiranny;
Dat hy, in 't hart een vrind van 't zielendwingend Romen,
Niets ſlechts onwaardig was om binnen Gent te komen,
Maar zelfs onwaardig was om ſlaven te gebiên;
Dat hy zyn' laffen aart te duidlyk had doen zien;
Dat hy door Alva was uit Nederland verdreven;
Dat hy in 't jongst gevecht van 't ſlagveld was gebleven;
Dat niet alleen zyn hart geen' oorlogsmoed bezat,
Maar dat hy voor den kryg ook geen bekwaamheid had;
En dat de burgery verpligt was hem te ſtuiten,
Door op zyn komst, vol moeds, hem uit den muur te ſluiten

Dit haatlyk lasterſchrift, alom met kunst verſpreid,
Vervoerde 't wild gemeen tot meer onſtuimigheid.
Ryhoven, die met kunst 's volks drift zocht in te toomen,
Wierd, op Datheens begeerte, in hechtenis genomen,
Als iemant die, door zucht tot grootheid uitgeſpat,
Verſtand hield met den prins tot nadeel van de ſtad.
De prins, gewoon in nood het ſtoutſte ontwerp te wagen,
Liet zich noch door Datheen noch 't Gentſche graauw verſagen;
Maar zette, in ſpyt van hoon en dreigement van moord,
Van wacht noch vrind verzeld, zyn reis met yver voort.
Zyn harnas is zyn deugd, zyn ſterke wapentuigen
Zyn liefde en kracht van taal, bekwaam 't gemoed te buigen,
Dat, door de tooverkracht der geestlykheid verheerd,
Door zagtheid overreed licht tot zyn pligten keert.
Hy ſteunde in 't heimlyk noch op zyn bedekte vrinden,
En zag de burgers, die voordezen hem beminden,
Slechts als misleiden aan, wier oude liefde en trouw,
Zodra hy ſlechts verſcheen, gewis herleven zou.
Held Willem, onverhoeds 't beroerde Gent genaderd,
Vind burger en ſoldaat by poort en muur vergaderd;
Daar elk, door hem te zien, met ſchrik en ſpyt belaên,
(Naardien elk hunner was bedrogen door den waan,
Dat ſtraks zyn oorlogsvolk hem op den voet zou volgen,)
Hem toegraauwt, op een' toon zo ſmaadlyk als verbolgen,
Dat zyn vloekwaard' ontwerp de burgers was bekend,
En hy niet hopen moest te komen binnen Gent;
Ja dat, zo hy niet ſtraks beſloot te rug te trekken,
Hy, eer zyn rot verſcheen, 't geweer ter prooi zou ſtrekken.
De prins, wel verr' van ſchrik te toonen op 't gelaat,
Groet met een fiere lagch den burger en ſoldaat.
Hoe! mannen, roept hy uit, zyn myn getrouwſte vrinden
Veranderd in een' drom verwoede muitgezinden?

Waant gy dat ik, die u gelyk myn kindren acht,
U te overvallen zoeke aan 't hoofd der oorlogsmagt?
Wat dolheid heeft uw' geest, ô Gentnaars! ingenomen?
Gy ziet my onverzeld; ik ben alleen gekomen:
Begeert gy dat ik u van 't Spaansch geweld ontrukk',
Of dat Datheen u knelle in Parmaas yzren juk?
De vruchten van zyn woên zyn Spanjes wreede banden;
Ik ſtel my, voor 's lands zaak, ontwapend in uw handen:
Gy kent ons beiden: kiest, eer gy meer tyds verſpilt,
Wien onzer gy getrouw in alles volgen wilt.
Die taal, met tederheid en eedlen ernst geſproken,
Bedaart der burgren bloed, door ſchrik en ſpyt aan 't koken:
Niet ſchooner temt de kracht van Thetis zagt gezigt
Den grammen god der zee, in 't lieflykst fabeldicht,
Dan Nasſau 't grimmig woên der opgeruide ſcharen
In 't wreed misleide Gent door zagtheid doet bedaren.
Doch 't geen 't ontwerp des helds het grootſte voordeel gaf
Was, dat Datheen, beducht voor zyn verdiende ſtraf,
Op 't hooren dat de prins, verr' van 't gevaar te duchten,
Voor Gent verſchenen was, terſtond beſloot te vlugten.
Het wankelbaar gemeen, dat hevig mint en haat,
Wiens liefde op 't onverhoedst tot gramſchap overſlaat,
En doorgaans ſnel de haat in vrindſchap doet verkeeren,
Vernam naauw' dat Datheen, in plaats van zich te weeren,
En hen in 't ſtuiten van Oranje by te ſtaan,
Gelyk men had verwacht, bedekt was doorgegaan,
Voelt, daar held Willems deugd hun liefde doet herleven,
Door gramſchap tot Datheen zich heftig aangedreven.
't Beſchouwde in dezen held voor 't ſtelſel van Calvyn
Niet dan een' muiteling, die, enkel in den ſchyn
Van voor 't Hervormd geloof het all' te willen wagen,
Zyne eigen grootheid zocht door de eerelooſte lagen;

En

En door hunn' haat, en zucht tot Nasſau aangeſpoord,
Ontſluit de burgery den prins terſtond de poort,
Ja haalt hem juichende in, by 't kusſchen zyner handen,
Met tranen op 't gelaat, en ſlaakt Ryhovens banden;
En alles wat Datheen bedekt blyft toegedaan
Verſchuilt zich, om de wraak van 't woest gemeen te ontgaan.
By de yveraars, die ſterkst zich aan Datheen verſlaafden,
By hen, die op zyn' wenk in 't muitperk driftigst draafden,
Was inderdaad Imbyſe, een looze en woeste geest,
Datheen in zyn ontwerp wel meest ten dienst geweest:
Dees, duchtend' dat de prins zich ſtreng op hem zou wreken,
Was daadlyk met Datheen 't beroerde Gent ontweken.
De prins, op 't hoogst verheugd dat hem 't misleid gemeen
Met zo veel blyk van liefde in 't rustloos Gent deed treên,
Spant al zyn krachten in om 't woên der yveraren
Voor 't ſtelſel van Calvyn met ſpoed te doen bedaren.
Hy, die zyn voordeel doet met 's volks genegenheid,
Hy, ſchoon de Roomſche kerk hem Gods genade ontzeit,
Hem 't hoofd der kettren noemt, hem levend' wil verſlinden,
Pleit met een englentong voor 't recht der Roomschgezinden;
En eischt dat ſtraks de raad het hoofd van 't muitgeſpan,
Den yveraar Datheen, uit ſtad en land verbann'.
Dit vonnis deed het volk, hoe ſterk ook ingenomen
Met 's prinsſen eedle deugd en wysheid, daadlyk ſchroomen,
Dat alles wat Datheen in 't woên had bygeſtaan
Een zelfde vonnis met Datheen zoude ondergaan.
Die vrees deed onverhoeds de woelziekſte yveraren,
Aan 't hoofd der burgery, voor 't Gentsch ſtadhuis vergaêren:
Men eischt den prins te zien, opdat men ſtraks verſta
Wie verder deelen zal in 's prinsſen ongenaê;
En, ſchoon de held den raad voor 's volks gemor ziet beven,
Hy durft zich in den drom van 't woelend volk begeven;

Daar

Daar zyn ontzaglyk oog, en tevens zagt gelaat,
's Volks eerbied opwekt, en hun hart met ſchaamte ſlaat.
Myn kindren! roept hy uit, wat hebt gy toch te vreezen?
Ik wil uw rechter niet, ik wil uw vader wezen.
Uw woeste toomloosheid, uw yver voor uw kerk,
Uw grootſte razerny, 't is all' Dathenus werk:
Dat ik zyn muitzucht ſtraf is niet om my te wreken;
Ik zorg ſlechts dat hy nooit uw drift weêr kan ontſteken,
Een drift die u, myn volk! onfeilbaar duur zou ſtaan,
Een drift die 't wagchlend land kan doen ten gronde gaan.
Wat u belangt, wat ook uw yver hebb' misdreven,
Myn hart, dat u beklaagt, heeft alles u vergeven.
Imbyſe zelf, die my op 't ſmaadlykst heeft gehoond,
Zy door Oranjes gunst van alle ſtraf verſchoond:
Ik kon my voor de drift des woestaarts wraak verſchaffen;
Maar Nasſau vind vermaak in weldoen, niet in ſtraffen.
ô Volk! zo gy hem mint, gelyk zyn hart zich vleit,
Tracht hem gelyk te zyn in edelmoedigheid.
Hy, wien ge uit goedheid ziet uw wanbedryf verſchoonen,
Eischt dat ge uw goedheid zult den Roomschgezinden toonen.
Dat uw verdraagſaamheid de Roomſche kerk beſchaam':
Maak Rome door uw deugd uw' Godsdienst aangenaam.
Myn kindren! ach! herdenkt hoe gy, voor weinig jaren,
Uw vadren martlen zaagt, op last van 's lands barbaren;
Hoe Alva, de aartstiran, een rechtbank heet op bloed,
(Die helſche vinding van 't zieldwingend koorgebroed!)
Met zyn verſtaalden vuist beſchermende, in dees landen
Uw vrouwen, kinderen en vrinden deed verbranden;
Herdenkt hoe gy dien beul, door moordery beroemd,
Met Romes zielendwang, toen hebt in 't hart gedoemd;
Wat bittre tranenvloed uwe oogen toen ontvloeide,
En hoe elk' dag uw ſmart in 't zuchtend harte groeide:

Ont-

Onttrok Gods gunst, myn volk! u aan die wreede pyn,
Opdat gy dien gy vloekt éénmaal gelyk zoud zyn?
Zo gy uw woede op Rome een' vryen toom wilt geven,
Wat heeft Toledo u vervolgend' dan misdreven?
Hoe! moet gy doen als hy, waarin misdeed hy dan?
Wat recht hebt gy toch meer tot woên dan die tiran?
Vervolging, van wat aart, om Godsdienst is wreedaartig;
Wie haar begunstigt is den naam van mensch onwaardig.
Dat dus uw overmaat van yvervuur verdwyn'!
Gy, die elendig waart, moet gy wreedaartig zyn?
Gy kunt Farneſe nooit met grooter blydſchap ſtreelen,
Dan als gy 't land beroert door bitſche kerkkrakeelen.
De Roomſche Godsdienst zy, als de uwe, in alles vry.
Dat Spanje, Spanje alleen! uw aller vyand zy.
't Veranderziek gemeen, getroffen door die rede,
Betoonde in waarheid zich genegen tot de vrede.
Het roept, door vreugd verrukt, met zinneloos gebaar,
Is dit die afgodist? die aartsgeweldenaar?
Is dit de man die 't bloed der burgery zou plengen?
Is dit die beul diè ons in ſlaverny zou brengen?
Neen, 't is een prins die weet wat deugd een' held betaamt!
Zyn Godsdienst is de ware, omdat hy zagtheid aêmt.
Onze yver, dwaas ontvonkt, moete eeuwig ons berouwen!
Dus ſpreekt het. Maar wie kan een wanklend volk vertrouwen,
Welks vrindſchap in den klank van vreugdgeſchreeuw beſtaat,
En veeltyds langſaam groeit; maar altyd ras vergaat?
De prins is naauw' uit Gent naar Brusſels wal getogen,
Of al de zucht tot vrede is op één' ſprong vervlogen.
Datheen, ſchoon hem in Gent de weêrkomst was belet,
Blies door Imbyſes mond in Gent de muittrompet;
En Parma liet niet na, door ſtoute zendelingen,
Imbyſe, en 't woelziek volk, tot oproer aan te dringen.

Imbyſe, in Gent gekeerd, gepynigd door de ſmaad
Dat hy genade ontfing van 't voorwerp van zyn' haat,
Een' hoon dien 't Spaansch gebroed hem loos wist af te ſchetſen
Als de ergerlykſte vlek die ooit zyne eer kon kwetſen,
Ontzag zich niet, ten dienst van 's lands geweldenaar,
De vlam der muitery in 't hart der burgerſchaar'
Op nieuw, met grooter kracht dan ooit voorheen, te ontſteken,
En 't ſpoorloost yvervuur voor 't kerkrecht aan te kweeken.
De ſtad door hem beroerd wierd, meer dan ooit voorheen,
Een ſchouwburg van de drift van 't onbezuisd gemeen.
Ryhoven, die door deugd zich deed by de yvraars duchten,
Wierd door Imbyſes liſt verpligt de ſtad te ontvlugten;
Waarna het volk, vol zucht voor 't bloeijen zyner leer',
Ten val der Roomſche kerk de hand ſloeg aan 't geweer.
Imbyſe, in 't hart belust op 't ſchenden van de altaren,
Vertoont zich overal aan 't hoofd der yveraren.
De dolk, in zyne vuist benepen, was de ſtaf
Waarmeê die woeste held zyn muitbevelen gaf.
Na 't ſchenden van 't altaar, beſtaat hy voor zyn drommen
Dees zinnelooze taal, ſchuimbekkende, uit te brommen:
Gy, helden voor uw kerk! Gy, yvraars voor Gods eer!
Gy, Levys ſchaar' gelyk ter ſtraf van gruwelleer'!
Wreekt niet alleen uw' God op Romes ſchandaltaren,
Maar tevens roemryk de eer der Gentſche burgerſcharen:
Hoe! kan dat moedig volk zich erger zien gehoond,
Dan als Gods vyand hen verwaand genaê betoont?
Heeft Naſſau, de afgodist, die ſtaats- en kerkverrader,
Baldadig pronkend' met den eernaam van uw' vader,
Uw' yver voor de leer' waar hy in ſchyn voor pleit,
(Als waar' die inderdaad de bron van 't gruwzaamst feit,)
Uit ſtaatkunde, eigenbaats en zielverleidings moeder,
U niet vergeven? en, als Nederlands behoeder

Zich

Zich opdoende aan uw oog, door zyn gevlei verblind,
Geſproken als het hoofd van 't Gentſche ſtadbewint?
Heeft hy niet, wetloos ſtout, naar 't voorbeeld der tirannen,
Uw' trouwſten leeraar doen uit dezen muur verbannen?...
God lof! dat gy, door fier u van zyn juk te ontſlaan,
Doet zien wat deugden u, myn volk! ter harte gaan.
God lof! dat gy door moed den hoon hebt uitgevreven,
Door Nasſau u in Gent zo ſchaamtloos toegedreven.
Niets blyft ons ovrig ter verſmading van zyn juk,
En zyn gezag ten hoon, dan ſlechts één heldenſtuk:
Dat is, de geestlykheid van Rome, om van haar lagen
Voortaan bevryd te zyn, ten muren uit te jagen;
En wat uw heilig woên vermetel durft weêrſtaan,
Door 't Hemelwrekend ſtaal godvruchtig neêr te ſlaan.
Wat bloed heeft niet Gods tolk, het hoofd der Isrellieten,
Om ſnoode afgodery, roemwaardig doen vergieten!
Sloeg Jehu, op Gods last, met heilig wraakgeweer,
Niet Baäls prieſterſchare, en zyn profeten neêr?
Volgt fier dees helden na in voor Gods eer te woeden:
Niets moet' de Roomſche kerk voor uwe wraak behoeden.
Een leer' die God onteert zy in deez' muur geſtoord!
Dus, ſnorkende op een' toon die 't breinloos graauw bekoort,
En meer dan ééns den dolk in 's moorders vuist deed blinken,
Ja duizendmaal een land in tranen weg deed zinken,
Verſmoort hy in 's volks hart de ſtem van Willems deugd;
Terwyl die dolle ſchare, in 't woedend hart verheugd
Dat door Imbyſes taal haar de oogen zyn ontſloten,
Zich doemt dewyl ze ooit gunst van Nasſau heeft genooten.
De Roomſche geestlykheid, voor 't woest gemeen beducht,
Ontweek het gruwzaamst lot door een gezwinde vlugt,
Beroerende overal door ſchrik de Waalſche landen,
En doende in aller hart den ketterhaat ontbranden.

De Waal, in 't hart beducht voor de eer van 't Roomſche altaar,
Kuschte onverhoeds de hand van 's lands geweldenaar.
Door Parmaas list gevleid met de eêlſte gunstbetooning,
Zweert dat verſlagen volk zyn trouw aan Spanjes koning,
Aan Phlips, die, meer dan ééns, op 't ſprekendst had betoond,
Dat hy in 't woeden Roomsch en Onroomsch niet verſchoont.
Die ſlag, hoewel de ſtaat en Nasſau dien voorzagen,
Maakte al het land beducht, en 's prinsſen hart verſlagen;
De ſtaten ſidderden. Doch Nasſau, in den nood,
Hoe 't landgevaar hem drukke, in zelfbezitting groot,
Gewoon, wanneer hy raad en burgery zag beven,
Door zyn gerustheid elk een' nieuwen moed te geven,
Spreekt dus de ſtaten toe: ô helden! ſiddert niet,
Zolang de hoop noch 't hart van Nasſau niet ontvlied.
Hoewel de ſlaafſche Waal uw zyde heeft verlaten,
God leeft noch! God! de God der Nederlandſche ſtaten!
Zolang Zyn ſterke hulp een volk noch niet begeeft,
Is 't altyd ſterk, met wien het ook te ſtryden heeft.
Hy toont me een' weg waar langs, hoe Parma ook moog' woeden,
Ik 't groot verlies der hulp des Waals u kan vergoeden.
Ik ſmeek ſlechts deze gunst: dat my de raad verſchoon'
Dat ik dien weg den raad tot noch toe niet vertoon'.
De landvoogd', uit den aart naſpeurend', loos, indringend',
Min door geweld dan list naar 's lands vernedring dingend',
Ontdekt licht een geheim dat vélen is bewust,
't Geen moeijelyker valt als 't by één' man berust.
Vergeeft my, 't is myn bede, een nuttig wanvertrouwen,
Het geen gy binnen kort als loflyk zult beſchouwen.
Zo Parma vreeslyk is door ſteeds bedekt beleid,
Hy vreez' my, u ten nutte, om myn ſtilzwygendheid.

WILLEM DE EERSTE.

TWEE EN TWINTIGSTE ZANG.

Ons fier gemeenebest, beſtaande uit zeven landen
Veréénigd door natuur, belang en vrindſchapsbanden,
Weleer verſterkt door noch tien andre landen, maar
Op 't jammerlykst verdeeld, was onder zyn' barbaar,
Den wreeden Phlips, in 't juk der tiranny gebogen,
En 't ſchrikkelykst tooneel der burgeroorelogen;
Daar 't in den ſtand, waarin wy 't heden zien gebragt,
De uitheemſche dwinglandy der koningen belagcht.
't Geen zeventien weleer geduchte en fiere ſtaten
Dus door hun ſchatten, moed, door vloten en ſoldaten
Volſtrekt onmooglyk was toen tweedragt hen verſlond,
Doen zeven landen nú geſterkt door één verbond.
Daar nu 's lands grootheid rust op 's lands veréénd vermogen,
Hoe moet elk Neêrlands hart de glori niet verhoogen
Van hem wiens ſtaatsbeleid, in ſpyt van vuur en kling,
's Lands grootheid heeft gevest op die verééniging!
ô Gy, Die, op den troon der hemelen gezeten,
De kracht om nut te doen den mensch hebt toegemeten,
Gy, God! zo Gy myn' geest een weinig dichtvuur ſchonkt,
Nooit zy het door de zucht tot waereldſche eere ontvonkt!
Kan 't zyn, doe 't ſlechts ten nut van Neêrlands volk ontbranden.
En zo de vaderen der vrye Nederlanden,
Eén oogenblik van zorg voor 't ſtaatsbewint ontdaan,
Eéns op myn dichttafreel oplettende oogen ſlaan,
Geef dat het in hun hart den yver moog' verſterken
Waarmeê zy in den raad het heil des lands bewerken:

Het doe hun ſchrander oog het ſchoon der eendragt zien,
Die hen, zelfs meer dan ééns, de vorsten deed gebiên;
Het ſchittrend ſtatenzwaard, met roem de ſcheede onttogen,
Blinke ieder oogenblik te ſterker in hunne oogen,
Wanneer myn zangeres 't hen opgeheven toont,
Gegrepen door den leeuw, wiens woede niets verſchoont
Wanneer de dwinglandy, in dolle driftvervoering,
Zyn zeven pylen dreigt met rooving of ontſnoering.
Zy danken, naast Uw hulp, den achtenswaarden held,
Die Neêrlands fieren leeuw, in ſpyt van 't Spaansch geweld,
Den pylenbundel 't eerst heeft in de vuist gegeven,
De vryheid, en het zwaard dat koningen doet beven;
En door 't beſef geſpoord hoe duur dit heeft geſtaan,
Wende elk te meer zyn kracht ten dienst der vryheid aan.
Geef verder dat myn land- myn ſtad- en ſtandgenooten,
Onttogen aan het juk der trotſe waereldgrooten;
Thans vorsten op den naam van burgers! opgeleid
Door mynen zwakken zang tot ware dankbaarheid
Aan U, Wiens wondre gunst der vadren moed verſterkte,
Een' moed die ons geluk op 't glorirykst bewerkte!
Steeds trachten naar hun kracht de vadren na te treên
In 't loflyk yveren ten dienst van 't algemeen.
Myn zang doe hen den raad van 't zelfbelang vermyden,
Wanneer die vuige raad met 's lands geluk mogt ſtryden;
Hy doe hen krachtig zien hoe veel het heeft gekost,
Eer hen der vadren deugd van 't dwangjuk heeft verlost;
En ſpoor hen ernſtig aan tot ware deugdbedryven,
Opdat Uw zegen hen beſtendig by moog' blyven;
Ja doe hen, ſtarende op 's lands eendragt, (inderdaad
De dierbre grondzuil van den vrygevochten ſtaat,
De bron van hun geluk!) U vurig biddend' nadren
Voor haar beſchermers, 's lands hoogst achtenswaarde vadren.

Sta

Sta boven dit, ô God! myn zang 't vermogen toe,
Dat hy der vadren deugd in ons ſteeds leven doe.
De prins, nadat de Waal de zyde van de ſtaten,
Ten ſchrik van Nederland, ſlaauwmoedig had verlaten,
Was in zyn hart beducht, dat Parmaas ſcherp verſtand
Meer midlen zoeken zou om 't lydend' Nederland,
Door overal den geest van oproer op te wekken,
By deelen op de zy' van 's lands tiran te trekken;
Waardoor de laſt des krygs, 't betalen van ſoldaat
En zeeman, ſlechts op hem en Zee- en Hollands ſtaat,
(Alleen te zwak, hoe ſterk door gronden, laag en ſtroomen,
Te ſtryden met Kastilje,) onfeilbaar neêr zou komen.
Weleer had de eedle held, ten ſchrik der Spaanſche magt,
't Ontzaglyk ſtaatsverbond met roem te weeg gebragt
Dat Zee- en Hollands ſtaat veréénde in 't moedig ſtryden;
Die groote ſtaatsman had met vrucht, in later tyden,
Het Gentsch verbond gevormd, dat zelf Don Jan, hoe woest,
Hoe trots, zyn hof ten hoon, ten voorſchrift dienen moest;
Thans vormt de groote man, door ſtaatszorg aangedreven,
't Ontwerp om 't heil des lands een' vaster ſteun te geven:
De ſchrandre ſtichter van ons magtig ſtaatsgebouw,
Zo groot door zyn beleid, noch grooter door zyn trouw,
Meest groot door zucht voor 't land, zo zonneklaar gebleken,
Onſterflyk door een' moed die nimmer is bezweken,
Ontwierp thans 't fondament waarop 't gebouw van ſtaat
Noch op dit uur den ſtorm van 't vreemd geweld verſmaad.
De landen die met hem wel meest den dwang weêrſtonden,
De landen door zyn kunst en vlyt aan één verbonden,
De zeven landen noch verbonden aan elkaêr,
Door dat verbond de ſchrik van elk' geweldenaar;
Zo menigmaal geducht voor 's nabuurs oorlogsſtander!
Zyn door natuur geſchikt ten ſteunſel van elkander.

Hun

Hun toeſtand, ſterkte en laag, den held volmaakt bekend,
Strekt zyn geſmeed ontwerp ten eedlen fondament:
Zo kiest de kunstheld groot in 't ſtichten van gebouwen,
Die ieder ſterveling verwonderd moet beſchouwen,
Ten dienst van 't praalgebouw welks ſchets zyn geest beſluit,
Door grootheid van vernuft den grond met oordeel uit.
Gantsch Zeeland, dat met recht een land in zee mag heeten,
Doet in zyn wapenſchild zyn' waren toeſtand weten:
Zyn leeuw, die zwemmen moet, zo hy niet wil vergaan,
Toont d'aart van land en volk ons hoogst vernuftig aan:
Het land, door zee beſtookt, zou voor de zee bezwyken,
Zo 't vlytig volk niet ſteeds bezorgd waar' voor zyn dyken;
De Zeeuw, die op zyn kust de woeste golven ſtuit,
Drukt op zyn munt zyn' ſtand door deze zinſpreuk uit:
„ 'k Moet zwemmen, of vergaan." Hy is niet wel te dwingen
Zolang hy zich voorziet van dappre vlotelingen,
En, op 't gevleugeld heir van waterſloten ſtout,
Zyn welvaart in 't bewint langs zee en ſtroom beſchouwt.
Het land welks volk altyd door moed heeft uitgeblonken,
Het land dat met een' leeuw in 't wapenſchild mag pronken,
't Fier Holland, inderdaad, gelykt een' leeuw: zyn muil,
Die tegen 't Noorden gaapt, en, by 't geducht gehuil
Van een' Noordwesten ſtorm, de wit beſchuimde tanden
By Teſſel grimmig toont aan wie hem aan wil randen,
Dreigt met verzwelging zelfs wat naar zyn' byſtand haakt,
Wanneer 't by ongeluk ontydig hem genaakt.
De forſe leeuwenkaak, met brandend ſchuim beſtreken
Wanneer een ſtorm de golf daar bonzende op doet breken,
Dwingt dus een' vyands magt, hoe moedig, hoe geducht,
Tot diep ontzag, tot vrees, tot ſiddering en vlugt.
Dit land, aan allen kant met wateren doorſneden,
Vol van door 't water ſterke en wel bevolkte ſteden,

Laat

Laat door zyn weeken grond, noch boven dit, niet toe
Dat daar een legermagt een' langen veldtogt doe:
De ſterkſte legerknaap ziet daar zich daaglyks dreigen,
Door brakheid van den grond, de vochtige aarde als eigen,
Met krankheid; en de vracht van ééne zwangre wolk
Bederft terſtond den grond voor 't zware paardenvolk.
Zo Holland zich hierby voorziet van zeekastelen,
Beſchermd door moordend vuur gebraakt uit kopren kelen,
Is 't vreeslyk op zichzelf. Het vruchtbaar Gelderland
Is Hollands voormuur: hy die dit heeft overmand
Is heer van Rhyn- van Waal- van Maas- en Yſſelſtroomen.
De verdre landen, mede aan 't Spaansch geweld ontnomen,
Met de andre drie veréénd, ten trots van 's lands barbaar,
Zyn mede meer of min gelegen aan elkaêr.
Natuur, in wondren ryk, verkoos, zo 't ſchynt, dees landen
Om ééns verknocht te zyn door tedre vrindſchapsbanden,
En, om éénmaal gevormd tot een gemeenebest,
Den troon der vryheid vast by zich te zien gevest.
Dees landen, die natuur zo mild haar gunst verleende,
Ontbraken ſlechts een' held die kunstig hen veréénde;
En de eer van zulk een daad was voor een' prins bewaard
Door niemant in beleid en moed geëvenaard.
Die vindingryke prins, door gunst van 't Opperwezen
Ten vader van het volk van Neêrland uitgelezen,
Die held, die 't eerst den grond moest leggen van den ſtaat,
Was Naſſaus prins, geſchikt tot zulk een groote daad.
Die vorst had meer dan ééns in zyn roemruchtig leven,
In meer dan één bedryf, een loflyk blyk gegeven
Dat hy verdienſten achtte, en mannen van verſtand
Met kunst aan zich verbond, ten dienst van 't vaderland:
Daar nu zyn wit Farneſe altoos bedekt moest blyven,
Zocht hy door Marnix hulp zyn oogmerk door te dryven.

Dees ſtaatsman moest met kunst dat gloriryk verbond,
Waarop tot in dit uur 's lands welzyn is gegrond,
In Utrechts wal den ſtaat door drangreên ſmaaklyk maken;
Hy moest de ſtaten zelf naar dat verbond doen haken,
En tevens met beleid doen denken aan 't gemeen,
Dat dit verbond 't ontwerp der ſtaten was alleen.
Hierdoor ontging de prins 't gevaar dat Neêrlands ſtaten,
Bedrogen door de list der grooten die hem haatten,
Verdeeld door ydle vrees, of reên vol waarheidsſchyn,
Tot een gezwind beſluit licht zouden te angſtig zyn;
Ook kon Farneſe en 't hof, hoe ſterk zy hem verdachten,
Hem nimmer op dien voet bezwaren met de klagten
By andre mogendheên, dat hy door 't Stichts verbond,
Een vrucht van zyn beleid, naar 's lands regeering ſtond.
Terwyl de ſtaten dus met Marnix handlen zouden,
Moest Nasſau zelf in 't veld Farneſe bezig houden;
Opdat het geen de prins den ſtaat zou voor doen ſlaan,
In Utrechts muur, het oog des landvoogds zoude ontgaan.
De prins veinsde, eer zyn vrind de reis had aangenomen,
Als deed hem Parmaas magt naby Antwerpen ſchroomen:
Dus trok hy, en dit wierd met allen ſpoed verricht,
Zyn meeste benden uit Breda en 't ſterk Mastricht,
En deed terſtond Goignies uit Mechlens muur ontbieden,
En plaatſte dezen held aan 't hoofd der oorlogslieden.
Dees krygsman, meer dan ooit verhit op oorlogseer,
Sloeg by Antwerpens wal zyn heir met voordeel neêr.
Farneſe en Mondragon, die Nasſaus loosheid kenden,
Verbaasd door onverhoeds de Neêrlandſche oorlogsbenden
In 't veld gereed te zien, door held Goignies geleid,
Begrepen niet wat ſtrik Kastilje wierd geſpreid.
Het afzigt van den prins was niet voor hen te raden:
Zy kenden hem volleerd in list en oorlogsdaden;

Daar

Daar nu elk hunner wist dat hy niets voor de ſtad
Waarvoor hy ſcheen beducht van hen te vreezen had,
En elk van hen begreep dat hy dit ook moest weten,
Duchtte elk dat Nasſau zich iets heimlyks zou vermeten.
Men waande dat de prins, wiens loosheid veel vermogt,
Het een of ander hoofd van 't heir had omgekocht;
Men kon dus niets beſtaan ten val van 't volk der ſtaten,
Voor dat men op het heir gerust zich kon verlaten.
All' wat Farneſe deed, en doen kon, in deez' ſtand,
Was zorgen dat niet zelf zyn magt wierd aangerand,
En verder onvermoeid op elks bedryf te waken,
Om door den tyd te zien wie zich verdacht zou maken.
Terwyl de ſchrandre prins dus Parma bezig hield,
Had Marnix, door zyn zucht voor 't vaderland bezield,
't Ontwerp van zynen vrind behendig klem gegeven,
En tot het Stichts verbond de ſtaten aangedreven.
Vereeuwig, zangeres! die eedle heldenſchaar'
Wier yver, doodelyk voor 's lands geweldenaar,
Den vromen Marnix hielp in zeven fiere landen
Te vormen tot één' ſtaat door tedre vrindſchapsbanden:
U Roorda, Heermaal, Thin, Martena, nimmer moê
In 't yvren voor 's lands heil, u komt die glori toe!
Gy, geesſels van 't geweld, gy, vaderlandſche helden...
Myn zangnimf is te zwak om uwen lof te melden!
Uw naam blyft ſteeds beroemd met Neêrlands grootſten man,
En overleeft den lof dien ik u geven kan!
Het Stichts verdrag beſtond in ſteeds, in ſtaatskrakeelen,
Of buitenlandſchen kryg, en lief en leed te deelen;
De landen zouden ſlechts één ſtaat zyn, en wat magt
Eén van de zeven in den kryg ten onder bragt,
Straks zouden de andre zes, met allen yver, poogen
Hunn' bondgenoot te ontſlaan van 't buitenlandsch vermogen;

Ook had men, om den prins van Phlips verwyt te ontſlaan,
Als waar' door hem 't verdrag van Gent te niet gedaan,
In 't hoofd van 't Stichts verbond behendig voorgegeven,
Dat zulk een nieuw verbond geenszins was doorgedreven
Tot breking van 't verdrag weleer te Gent bewerkt,
Maar om 't, in tegendeel, te meer te zien geſterkt.
't Geducht verbond, gevormd om Neêrlands zaak te ſtyven,
Kon, ééns tot ſtand gebragt, niet lang verholen blyven:
Het trof den trotſen Phlips gelyk een donderſlag.
Die koning, wiên Euroop' met ſchrik naar de oogen zag,
Dus onverwacht verneêrd door lydende onderdanen,
Zocht al zyn' troost aan zyne uit ſpyt geboren tranen;
Wellustige Eboli, noch listige Alva kon
Hem troosten, wat men ook tot zynen troost verzon.
Hy dwaalt, het oog zyns hofs, dat zelf hem ſchuwt, onttogen,
Door 't prachtig rustvertrek met hevig brandende oogen,
Vergeet zichzelven, raast, vloekt Nasſau, knarsſetand,
En waant dat 's prinſen beeld hem uitdaagt op den wand.
Niet anders woed een ſtier, getemd door blok of keten,
Hem door zyn' meesters hand om hals of kop geſmeten,
(Opdat wien hy vervolgt zyn hoornen zal ontvliên,)
Op zyne ontvlugte prooi, die hy noch waant te zien.
Farneſe, die zyn' roem wel meest in loosheid ſtelde,
Farneſe, wiens vernuft zich onophoudlyk kwelde
Met vinding van all' 't geen een' ſchrandren dwingland past,
Zich ziende op éénen ſprong door Nasſaus prins verrast,
En dat die held hem had alleen te veld doen trekken
Om de onderhandeling in Utrechts wal te dekken,
Beſloot, meer werkſaam dan zyn vadzige opperheer,
Zyn wraak te zoeken door zyn treffend krygsgeweer;
En daar hy ieder hoort van Nasſaus wysheid ſpreken,
Tracht hy metéén door list zich op den prins te wreken.

Wie

Wie Parma ook mogt zyn, hy was een goed ſoldaat,
Een meester in den kryg, meer meester in verraad,
Zo welberaden ſtout, als kundig in 't bedriegen:
't Was Nasſau, ééns gelukt hem in den ſlaap te wiegen;
Doch zyn ontwaakt vernuft, door dezen ſlaap verſterkt,
En door de wraak geſpitst, heeft naauwelyks bemerkt
Dat Nasſau 't ſterk Mastricht van volk had doen ontbloten,
Of daadlyk was 't beleg van deze ſtad beſloten:
Als ſtaatsman ééns verkloekt, toont hy, als oorlogsman,
Dat zyn beleid en moed den ſtaatsman wreken kan.
Hy, verr' van op één' ſprong naar 't ſterk Mastricht te trekken,
Was ſtraks bezorgd dien togt voor 's vyands oog te dekken;
En veinst als waar' zyn wit met kracht Antwerpens muur
Te teistren door den gloed van 't Kastiljaanſche vuur.
De prins had naauw' 't ontwerp van 's vyands heir vernomen,
Of was, ten ſteun der ſtad, zelf in de ſtad gekomen;
De aartshertog, min 's lands vorst, dan 's prinſen reisgenoot,
Hem volgend', zwoer den held te volgen in de dood.
Goignies, wiens moed zo grootsch in 't veld had uitgeblonken,
Goignies, na 't jongst gevecht met 's prinſen kling beſchonken,
Vernemend' wat de magt des vyands zou beſtaan,
Vernieuwt met drift den eed weleer den prins gedaan,
Stelt ſtraks de ſpaê te werk, begraaft zich allerwegen,
En, op zyn deugd gerust, verwacht hy 's Hemels zegen.
Farneſe, op 't zien hoe 't heir zyns vyands werkt en woelt,
En dat geen krygshoofd merkt waarop hy waarlyk doelt,
Belagcht in 't hart de zorg der Neêrlandſche oorlogsbenden.
Hy laat haar ongeſtoord 't verſchansſingwerk volenden,
En ſtrooit arglistig uit dat hy meer benden wacht,
Naardien hy tot een' ſlag zich te onvermogende acht.
Nadat hy dus Goignies zyn heir had af doen matten,
Veinst hy gezind te zyn het leger aan te vatten,

En ſtrooit behendig uit, dat hy de duisterheid
Der naderende nacht tot dezen ſtorm verbeid.
Goignies, op 't hoogst gerust op zyne legerwallen,
Verwacht met ongeduld dat Parma aan zal vallen;
En ziet hem inderdaad, by 't wyken van den dag,
Zyn leger ſcharen tot den langgewenschten ſlag.
Hy ziet de gouden zon het Westpaleis betrekken;
Hy ziet de duisterheid en Schelde en land bedekken,
En wacht elk oogenblik, tot in het holst der nacht,
Den aanval van Kastilje op zyn verſchanste magt.
Hy vliegt naar allen kant: de voornacht was verdwenen,
En niet één enkle ſtoet des vyands was verſchenen;
Hy wacht de nanacht af, doch mede zonder vrucht;
't Vyandlyk heir bleef ſtil, maakt zelfs geen 't minst gerucht:
In 't eind', nadat de zon de vale nacht deed wyken,
Verneemt dat legerhoofd noch heir, noch heirs gelyken.
Hoe ſcherp zyn doorzigt was, het bleef hem onbekend
Waarheen de vyand zich by duister had gewend;
Hy zag zich wel door list van Parmaas prins bedrogen,
Maar wist niet wat die prins kon met die list beoogen.
De looze Parma had, zodra de duisterheid
Haar aklig floers langs aarde en lucht had uitgeſpreid,
Zyn voortgetogen magt terſtond te rug doen komen,
En vliegend' naar Mastricht den heirtogt aangenomen;
Zó dat geen ſterfling wist wat hy beſloten had,
Voor dat zyn legermagt zich neêrſloeg om die ſtad;
Daar hy, met allen ſpoed, door kuilen, gracht en wallen,
't Een heir onmooglyk maakte om op hem aan te vallen.
Die waarlyk welberaamde en onverwachte daad
Verbaasde op 't hoogst den prins, het leger en den ſtaat;
Doch Nasſau, ſteeds gewoon zyn' ſchrik te wederſtreven,
Drong aan om voor Mastricht het heir geen' tyd te geven;

En dat men ſtraks, vol moeds, in ſpyt van 's vyands vuur,
Moest wagen eenig volk te werpen in den muur.
Vergeefs! de vrees van 't heir te roekeloos te wagen,
En ſchrik voor 's vyands magt had aller hart verſlagen:
Dus tot de wraak geneigd, en door de vrees weêrſtaan,
Verliep de dierbre tyd met vruchteloos beraên.
Intuſſchen liet Farneſe, om Spanjes zaak te ſtyven,
Het by 't beleg der ſtad door hem beklemd niet blyven;
Hy vormde een groot ontwerp, dat meer ten grondſlag had
Dan bloedige oorlogseer, of 't winnen van een ſtad:
Zyn groote toeleg was, eer 't iemant kon ontdekken,
Den trotſen Rennenberg aan 's konings zy' te trekken.
Die ſtaats- en krygsman had drie landen in zyn hand,
Gantsch Vriesland, Groningen en 't Overysſels land;
Dus zo men Rennenberg behendig om kon koopen,
Kon Spanje ook op 't bezit van die drie landen hopen.
Farneſe kende hem voor gierig, trots en ſtout,
Voor iemant die zichzelv' in 't gunstigst licht beſchouwt,
Daarby voor dweepende, en voor iemant die volkomen
Met yver voor 't gezag des paus was ingenomen;
Ook bleek het, boven dit, den loozen dwingland ras,
Dat Rennenberg den prins in 't heimlyk nydig was.
't Is waar, die graaf had meê het Stichts verbond gedreven,
En voor zyn landen zelf daartoe zyn ſtem gegeven,
Doch toen hy dit beſtond was hy noch in den waan,
Dat dit geducht verbond in Utrecht aangegaan
't Ontwerp der ſtaten was, en geenszins Nasſaus vinding.
In 't eind' te recht gebragt uit deze geestverblinding,
Door 't zien dat Nasſaus prins om 't vormen van dien band
Alom wierd toegejuicht van 't fiere Nederland,
Hoewel de ſchrandre prins dit wyslyk noch ontkende,
Ontſtak de nyd zyn' geest; zyn reden nam een ende.

De

De looze Parma, naauw' hier heimlyk van bericht,
Zocht listig Rennenberg te lokken voor Mastricht.
Hy had hem reeds door één' van zyne rotgezellen
Doen toetſen, en de gunst van 't hof voor de oogen ſtellen;
Men had den trotſen graaf, naar 't hofgebruik, gevleid
Met Parmaas vrindſchap, en Philips genegenheid;
Men had den nyd in 't hart behendig kracht gegeven,
En 't zaad van ontrouw hem dus loos in 't hart gedreven.
Zodra Farneſes vrind hem had bekend gemaakt,
Dat laffe Rennenberg aan 't wanklen was geraakt,
Waagt hy, op 't oogenblik, in 't heimelyk dien ſnooden
By 't leger voor Mastricht tot een geſprek te nooden;
En kiest, ter dekking van zyn welberaamd beſluit,
Tot dat geſprek de nacht en 't naaste landhuis uit.
Ontaarte Rennenberg, met min vernuft verwoeder
Dan Aarſchot, en daarby onwaard' zyn' braven broeder,
Die, om het land te ontſlaan van Spanjes tiranny,
Naby de Gete ſneefde in Alvaas landvoogdy;
Graaf Rennenberg, de ſtem van 's broeders bloed verſmoorend',
En by zyn' nyd den eisch der zinlooze eerzucht hoorend',
Spoed driftig zich op weg, verzeld van Parmaas vrind,
Die hem, ten dienst van 't hof, arglistig had verblind.
Dit eerloos paar, in 't bosch naast Parmaas heir gekomen,
Schynt, als het roofgediert', het menschlyk oog te ſchroomen:
Men wacht in 't ſomber woud de komst der duisterheid.
Naauw' had de vale nacht haar' ſluijer uitgeſpreid,
Of Parmaas vrind doet ſtraks, door ongeduld bezeten,
Zyn aankomst aan dien prins door eenen dienaar weten;
En Parma wyst daarop des landmans woning aan,
Waarin hy Rennenberg dees nacht te woord zal ſtaan.
Dees landhut, op een vlakte in 't hart des wouds gelegen,
Was ſlechts te naderen door enge kronkelwegen,

Zelfs

Zelfs duister by den dag, wyl 't boomloof, nooit geſnoeid,
Daar over eeuwen lang was in elkaêr gegroeid.
Dees hut, dees nacht ten dienst des landvoogds uitverkoren,
Van klei gevormd, had ſlechts ééne opening van voren,
Waardoor het licht des dags het voorvertrek beſcheen;
Ter zyde drong het licht door honderd ſcheuren heen;
Aan 't achtereinde was, door ſtorm en onweêrvlagen,
Het rietdak reeds voor lang volkomen weggeſlagen;
Ja 't was of in dees hut, door 't woên des tyds vernield,
Beklaaglyke armoê zelf haar' naren zetel hield.
De gryzaart die dees plaats ſints langen tyd bewoonde,
Naarmate van zyn hut een ſlecht gewaad vertoonde,
En, onbevreesd voor roof en 's krygsmans wanbedryf,
Zich hoogst gelukkig achtte in zulk een landverblyf,
Was voor 't belang der kerk van 't zielverblindend Romen,
Door zwakken meest ontzien, op 't yvrigst ingenomen.
Het prachtigst huisraad in dit naauw' bewoonbaar huis
Was, op berookt papier, des Heilands beeld aan 't kruis;
Waarnaar de gryze man gewoon was zich te wenden,
Wanneer hy zyn gebed ten Hemel op zou zenden;
Voorts was een ſteenen lamp, wat ſtinkend ſtro, een mat,
En half vergane bank, het all' wat hy bezat.
Het belgt graaf Rennenberg, hoe licht tot toorn' gedreven,
In 't minst niet dat Farneſe om hem gehoor te geven
Hem op dees plaats beſcheid, die eerder dienstig ſcheen
Tot onderhoud van graauw, dan hoofden van 't gemeen;
Doch laagheid is altyd den nyd en hoogmoed eigen.
Des trotsaarts wezen ſcheen den armen man te dreigen,
Die, voor 't onvrindlyk oog des woesten graafs beducht,
Straks toont bedacht te zyn op een gezwinde vlugt;
Doch naauw' gereed om zich te ſpoeden uit zyn woning,
Verneemt hy in 't vertrek den landvoogd van zyn' koning,

Farneſe, in ſlecht gewaad, met ſtof en ſlyk bemorst,
Farneſe, dien hy kent, ſchoon 't prinslyk merk de borst
Thans niet, als ſteeds, verſierde, om onbekend te wezen.
De gryzaart, in wiens oog de doodſchrik is te lezen,
Waant dat de landvoogd hem als een' verſpieder acht,
En zelf hem vangen komt in 't midden van de nacht.
De vrees belet de tong één enkel woord te ſpreken,
Daar zy 't reeds bleek gelaat noch ſterker doet verbleeken.
De gryze tooveres, wier ziel de moed ontzonk
Toen Isrels dwaze vorst in Endors ſpookſpelonk
Zich onverhoeds vertoonde aan haar verwonderde oogen,
Beproefde op de eigen wyz' des ſchriks geducht vermogen.
Farneſe, die den ſchrik des armen landmans ziet,
Spreekt hem op 't minzaamst toe: myn vader! ſidder niet.
Bedaar; 't zy verr' van ons dat wy u deeren zouden:
Ik moet dees helden hier in 't heimlyk onderhouden.
Begeef één enkel uur u in uw voorvertrek.
Ga heen. 'k Zeg anderwerf, dat niets u vrees verwekk'.
Zodra de gryzaart is op Parmaas last geweken,
Omhelst die prins den graaf, die zich dus toe hoort ſpreken:
Schoon ik u inderdaad ſlechts door uw' krygsroem ken,
En gantsch onkundig, graaf! van uw gevoelens ben,
Vertrouw ik evenwel zo veel van u te weten
Dat gy, wat ge u ook hebt in Nasſaus dienst vermeten,
Voor lang dien prins reeds hebt in 't ware licht beſchouwd,
En dat gy meer en meer dien loozen held mistrouwt.
Indien ik my bedrieg, kan u myn taal mishagen,
Dan moet ik 't, inderdaad, met alle recht, beklagen
Dat zo veel deugds, die nut kon wezen aan den ſtaat,
Zich door een' loozen prins zo wreed misleiden laat.
Maar ik bedrieg my niet: ik durf met grond vertrouwen
Dat Rennenberg den prins niet gunstig kán beſchouwen;

Daar

Daar hy van Parma, die zyn deugden hulde doet,
En hem hier noodigt, niet dan gunstig denken moet:
Waar' hy ooit tegen my met wantrouw ingenomen,
Hy zou in 't holst der nacht zo ſtout niet tot my komen.
Gy kent Farneſes zucht voor 't kwynend Nederland;
Ik weet 's lands doodlyk wee verſcheurt uw ingewand;
Wat ramp dat wy, verééend in 't klagen om 's lands lyden,
Tot 's lands gewis verderf elkander wreed beſtryden!
Of liefst wat ramp dat gy, in 't yvren voor den ſtaat,
De heillooze oorzaak word dat die ten gronde gaat!
'k Beken, de koning heeft, door kwaden raad gedreven,
Zyn' yver voor de kerk wat veel gehoor gegeven.
Dit ſchynt in 't eerst wat vreemd; maar, alles wél beſchouwd,
Is niet de vorst de wacht voor 's volks geluk betrouwd?
En kan een vorst 's volks heil ooit zinneloozer wagen,
Dan als hy 't vryheid geeft om naar hun welbehagen
Gantsch ſpoorloos over God en Zyn' geliefden zoon
Te denken, Christus kerk en 's konings naam ten hoon?
't Is waar, de koning moest door martelvuur en klingen
De harten van den mensch tot Romes dienst niet dwingen;
Maar wie drong koning Phlips tot zulk een ſtreng beſtaan?
Dreef niet Oranje in 't land den moed der kettren aan,
Om, koning Phlips ter ſpyt, hun valſche leer' te leeren?
Wat vorst kan wraakloos zich zo grievend zien trotſeren?
Granvelle, boven dit, ontſtak in 's konings geest
De gramſchap, die dit volk zo doodlyk is geweest;
De vorst gaf hem gehoor, (dit lyd geen tegenſpreken:)
Maar toon me één' vorst, één' mensch, die vry is van gebreken.
De wyste ontkomt ſomtyds des loozaarts ſtrikken niet;
De beste is hy die keert als hy zyn dwaling ziet.
Dit heeft de vorst gedaan door u zo lang bevochten:
Geſard door Nasſaus trots, misleid door hofgedrochten,

Rukte inderdaad zyn hand het lemmer uit de ſcheê.
Naauw' was zyn oog verlicht, of 't vorstlyk hart zocht vreê.
Myn koning, die in 't eind' Granvelles wrok bevroedde,
Doemde inderdaad in 't hart en zyne en Alvaas woede.
Zodra Granvelle ſtierf, ſtierf Alvaas hoog gezag.
Requeſens kwam in 't land, en zocht een goed verdrag.
Hy won het hart des volks, en wierd ſchier niet weêrſproken;
Maar Nasſau, uitgeleerd in kunstig twist te ſtoken,
Zyn voordeel zoekende in de elenden van den ſtaat,
Belette dat verdrag, uit eerlooze eigenbaat.
Don Jan, die hier verſcheen, na held Requeſens ſterven,
Moest, door Oranjes list, ook 's lands vertrouwen derven;
All' wat die held beſtond tot heil van 't zuchtend land
Wierd loos verydeld door 's lands grootſten ſtokebrand,
Wiens afzigt ſchynt te zyn om, door zyn muitelingen
En ketters, dit gewest zyn' wettig' vorst te ontwringen,
Om, op den naam van 's lands beſchermer, en in ſchyn
Van ſtedehouder, 's lands volſtrekte heer te zyn.
Hy is, te recht beſchouwd, niet beter dan Granvelle!
Duld dat ik door één trek u dit voor oogen ſtelle:
De trotſe kardinaal vermomde ſnood zyn wraak
Met yver voor de kerk, met drift voor 's Hemels zaak;
Dit heeft, door Alvaas vuist, hem menſchen om doen brengen:
De prins, die, op zyn ſpoor, hier ſtroomen bloeds deed plengen,
Vermomt op 't meesterlykst zyn ſchandlyke eigenbaat,
Zyn booze heerschzucht, met zyn' yver voor den ſtaat.
De een moordde uit wraak, in ſchyn van voor Gods eer te ſtryden,
En de andre uit glorizucht, in ſchyn van medelyden.
Granvelle, in waarheid boos! bedroog zyn' vorst alleen;
Maar Nasſaus prins bedriegt de ſtaten en 't gemeen.
't Is enkel 't boos bedrog diens ſtaatsmans toe te ſchryven,
Dat Rennenberg beſloot het vloekverbond te ſtyven

Dat

Dat binnen Utrechts wal, op naam van Neêrlands ſtaat,
Gevormd wierd tegen Phlips, door Nasſaus vuig beraad.
Men kan graaf Rennenberg dien misſlag licht vergeven:
Het Stichts verbond, op naam der ſtaten doorgedreven,
Hield hy, en elk met hem, bedrogen door den ſchyn,
Een vinding van den ſtaat, niet van den prins te zyn.
Gy ziet u dus in 't eind' door Nasſau ſnood bedrogen.
Zal nu graaf Rennenberg die bittre ſmaad gedoogen?
Zal hy, wiens groote ziel bekend is door al 't land,
Zich, boven deze ſmaad noch domplen in de ſchand'
Van ééns, zo 's konings magt uit Neêrland wierd verdreven,
Als onderworpeling van Nasſaus prins te leven?
En is dit niet al 't loon dat hy verwachten moet,
Zo Nasſau triomfeert met zyn' doemwaarden ſtoet?
Doch zo dien trotſen prins zyn toeleg mogt mislukken,
Zo God hem voor de magt van koning Phlips doet bukken,
Wat zal dan 't loon toch zyn van hen die onbedacht
Zich voegden by die ſchand' van 't menſchelyk geſlacht?
En, graaf! de koning zal, hy heeft het dier gezworen,
Veeleer gantsch Nederland in vuur en bloed verſmooren,
Dan dulden dat dit volk, in 't aanzien van Euroop',
Zich afſcheur' van zyn kroon, naar Nasſaus ſtrafbre hoop.
Verkies, ik ſpreek als vrind, kies, zonder tydverliezen,
Uw landvoogd ſmeekt 'er om, kies, nu gy noch kunt kiezen,
De gunst van een' monarch, die u beloonen zal,
Of 't juk eens muitelings, of uw' gewisſen val.
Is 't u niet grooter roem uw' konings vrind te wezen,
Dan ſlaaf eens leenmans, die, door muiters aangeprezen
Aan licht verbluft gemeen, ſchoon alles hem gelukt,
Een muiter blyft, die 't land zyn' wettig' vorst ontrukt?
Gy bloost! ik zie 't met vreugd, en zweer u dat de koning
Uw trouw vereeren zal met de edelſte belooning.

Ik bied u uit zyn' naam de aanzienlykſte ampten aan;
Het grootsch Sint Jacobs kruis zy noch daarby gedaan,
En duizend ſtukken gouds, zo gy wilt wederkeeren
Van 't pad door u betreên, en Spanje uw trouw wilt zweeren.
ô Waarde Rennenberg! wiens hand ik teder druk,
Geloof my, uw geluk is waarlyk myn geluk!
Ik zweer by Hem, Wiens beeld gy hier ten toon ziet hangen,
By Hem, Die éénmaal voor uwe eeuwige belangen,
Met onuitſpreekbre ſmart, op 't gruwzaam kruishout, ſtierf,
By Hem, Die voor Zyn volk de zaligheid verwierf,
By Hem, Wiens hater gy ontzind te hulp dorst komen,
By Hem, Wiens gramſchap u met ramp dreigt te overſtroomen,
En eindlyk by de ſchim eens broeders, die, (als gy,
Erbarmelyk misleid door Nasſaus vleijery,)
Op 't veld zyn leven liet, en nu uit 's hemels bogen
U aanſpoort tot de ſtraf van die hem heeft bedrogen,
Dat u Kastiljes vorst zal loonen naar myn woord,
Zo gy uw' pligt, uw' vorst,... uw' God en Rome hoort!
De ſtaat, die Nasſaus ſtrik onmooglyk kan vermyden,
Door koning Philips beſchouwd met innig medelyden,
Met recht vergifnis waard'... De loos verraste graaf
Valt voor Farneſe neêr gelyk een koningsſlaaf;
En waant aan de éêne zy' dat hy uit de englenzalen
Het zalig geestenheir alreê ziet nederdalen,
Daar 't met de palmtak wenkt, dat inderdaad zyn God
Hem tot den afval noopt van 't hoofd van 't ketterrot;
En dat hy 's broeders geest in englentaal hoort ſmeeken,
Om wraak voor Nasſaus list, hem veel te ſpaê gebleken;
Ja dat die ſchim alreê hem ſtreelt, op de eêlſte wyz',
Met een verheven plaats in 't hemelsch paradys;
Hy waant aan de andre zy' zyn' opperheer te ontmoeten,
Die zelfs des landvoogds ſtaf hem aanbied aan zyn voeten.

Van

Van zulk een denkbeeld vol, zweert hy, al ſtaamlend', trouw
Aan God, aan Rome, aan Spanje, en tart het naberouw;
Dat, als 't zyn ſtem verheft, by hem den naam moet dragen
Van list der hel, belust der vromen hart te plagen;
En, daar de ontroering hem éénsſlags de lippen ſluit,
Kust hy Farneſes hand, en ſtuift ter landhut uit.
De landvoogd, niet voldaan met deze driftvervoering,
Beveelt zyn' vrind den graaf te ſterken in de ontroering
Van zyn' bedwelmden geest, wiens wanklen aart hy kent,
En ſpoed op 't oogenblik zich naar zyn legertent.
Farneſes looze vrind verlaat des landmans woning,
En ſpoed zich ſtraks op weg ten dienste van zyn' koning.
Hy vind graaf Rennenberg ter afreis reeds gereed,
Naast zyn ontembaar ros, bedekt met ſchuimend zweet,
Ontſtaan uit ongeduld, door zynen heer te wachten.
Graaf, zegt Farneſes vrind, ik moet myn' pligt betrachten:
De landvoogd, die u acht, gaf my op 't ſtrengst bevel
Dat ik tot Groningen u op den togt verzell'.
Om uwe trouw door zorg voor uw behoud gedreven,
Begeert hy dat ik u in alles raad zal geven;
En dat ik in 't gevaar, al waar' 't ook tot myn' val,
Waar uw belang 't vereischt u moedig volgen zal.
Ik heb dien last aanvaard met ongemeen genoegen,
En zal in 't hoogst des noods my aan uw zyde voegen;
Maar ſtel, (Farneſes deugd is u volſtrekt bewust,)
Myn hart, (hy is het waard',) om zynent wil gerust:
Gy zwoert, door drift vervoerd, het koningklyk vermogen...
Ik zal, zegt Rennenberg, met hevig brandende oogen,
Daar hy zyn' leidsmans hand byna te plettren drukt,
Niet rusten voor dit land voor zynen koning bukt.
't Misleide Nederland, dat haast van bloed zal rooken,
Zie eerst den ſtrafbren band die 't houd verééndverbroken;

Oran-

Oranje boet' daarna, van alle hulp beroofd,
Geleverd aan zyn' vorst, zyn boosheid met zyn hoofd.
Ik zwoer myn trouw aan God, aan koning Phlips en Romen...
'k Zal ſneuvlen, of myn' eed zult gy my na zien komen!
Zo waarlyk als de God tot Wien ik weêrkeer leeft,
Zo waarlyk als die God myn lot in handen heeft,
Gy zult dees hand de kling my door dees borst zien ſtooten,
Eer gy my aarzlen ziet in 't geen ik heb beſloten.
Zo ſpreekt de dwaze graaf, en ſpringt op 't weeldrig paard,
Dat hem in ongeduld ten aftogt evenaart.
Dus, met een hart verliefd op de eer van heldendaden;
Belust zichzelv' op 't hoogst met glori te overladen;
Vol yver voor 't geloof; vol zucht voor Romes kerk;
Bekoord door 't heerlyk loon van 't heilverdienendst werk;
Vol hoop op gunstbewys van Spanjes wreeden koning;
Vol hoop op 's kerkmonarchs onſchatbre dankbetooning;
Hoogst driftig voor Gods eer, vliegt de eerlooze onverlaat
Om 't zuchtend vaderland te loonen met verraad.

WILLEM DE EERSTE.

DRIE EN TWINTIGSTE ZANG.

Mastricht, hoe fel benaauwd door 't heir der Kastiljanen,
Aan allen kant omringd door Parmaas oorlogsvanen,
Verduurde, op 't felst gefard door 's vyands vreugdgeſchal,
Den Spaanſchen donder op den afgevochten wal.
Farneſe, ſchoon gewoon zyn' vyands deugden te achten,
Kon, ziende voor die ſtad zyn braafſte helden ſlachten,
Ja dat zelf Mondragon een wond' bekomen had,
Zyn ſpyt niet ſmooren om den tegenſtand dier ſtad.
Zyn leger, nevens hem van oorlogswoede blakend',
Was ieder oogenblik naar 't bloedig ſtormen hakend';
Dus, daar 's volks ongeduld de ſpyt des veldheers ſtreelt,
Wierd eindelyk 't bevel ter ſtorming uitgedeeld.
't Moordzuchtig heir, gereed den veldheer voor te treden,
Schaart, op Farneſes wenk, zich juichende in geleden,
En ſtuift, gelyk een zee door fellen wind gejaagd,
Tot aan den voet des muurs zo lang vergeefs belaagd.
De krygsman Mondragon, wien 't grootst gevaar bekoorde,
En ſteeds de menschlykheid in 't heetst van 't ſtryden hoorde,
Wel verr' van dolle wraak te voeden om zyn wond',
Bekomen voor een ſtad die 't Spaansch geweld weêrſtond,
Begeert als opperhoofd der eerſte ſtormelingen,
De reeds gemaakte bres heldhaftig in te dringen.
Hy tracht, veel min bekoord door de eer van oorlogsdaên
Dan die van 's vyands volk van 't wis verderf te ontſlaan,
De eerſte in den wal te zyn aan 't hoofd der oorlogsſcharen,
Ter ſtuiting van het woên der Spaanſche moordenaren,

Wier bloeddorst, meer dan ééns in 't ſiddrend land betoond,
Zelfs wat zich onderwerpt in 't moorden niet verſchoont;
En wier onmenschlyke aart hem dus het ergst doet vreezen
Voor volk dat Parmaas heir zolang had afgewezen.
Het leger, voor den muur ten fellen ſtorm bereid,
Word ſtraks door Mondragon naby de bres geleid;
De zucht tot roof en moord verbergt het oog dier ſcharen
Al de akligheid der dood, en duizend lyfsgevaren.
't Gebrul van 't grof geſchut, geplant op ſchans en muur,
Doet de aarde ſidderen; 't ſtaat all' in rook en vuur;
Doch niets betoomt de drift der woeste ſtormelingen
Om, trots het ſtaats geſchut, ter muurbres in te dringen.
Men valt met dolheid aan; 't is lagchen met de dood,
Hoe ſtrydig met natuur, die 's krygsmans eer vergroot.
De ontmenschte mensch, belust zyn' evenmensch te ontzielen,
Vind ſmaak in lyfsgevaar, in woeden en vernielen,
Vliegt, met verfoeibre woede, een heldendeugd genoemd,
Door aartsgeweldnaars eerst als dapperheid geroemd,
In 't moordend blikſemvuur: die meester is in 't ſlachten,
Is hier de grootſte held, ziet hier zich godlyk achten.
In 't midden van den moord voelt uw verheven hart,
Doorluchte Mondragon! eene onverdraagbre ſmart:
Gy, opgebragt by 't woên der ſnerpende oorlogsroede,
Verfoeit in 't heetst des ſtryds der ſtervelingen woede,
Trotſeert bedaard de dood, en aarzelt als ge uw kling
Moet verven in het bloed van eenig' ſterveling.
Vol hoop dat God den kryg in Neêrland haast doe enden,
Zyt gy beſtierder van uw' konings oorlogsbenden;
En verr' dat zulk een post uw moedig hart voldoe,
Schryft ge, om 't bezit uws ampts, het lot een wreedheid toe.
De helden van Mastricht, genoopt door pligtbetrachting,
Trotſeren in de bres de onmenſchelykſte ſlachting;

En

En 's Ibers oorlogsvolk, op wraak en buit belust,
Vergunt den heldendrom die 't fier weêrſtaat geen rust.
Held Mondragon dringt aan met een bedaarde felheid;
Geen kogel overtreft dien krygsmans vaart in ſnelheid:
Het dondrend wapentuig, welks ſchittrend blikſemvuur,
(Een vinding van de hel, een affchrik voor natuur,)
Geſchikt is om verwoed de ſteden om te keeren,
Is in zyn oog een Niet voor hem die 't durft trotſeren.
Na langen tegenſtand aan 't gruwzaam doodsgevaar,
Vermeestert hy de bres aan 't hoofd der oorlogsſchaar',
En ſtuift, daar alles wykt wat noch hem poogt te ſtuiten,
De bres door in de ſtad, en doet zyn volk zich ſluiten.
Zo breekt de zee door dyk en dam met ſtralen heen,
En voegt ſtraks binnen dyks haar deelen weêr byéén.
Het eerst dat Mondragon met ernst zocht voor te komen
Was, dat de Kastiljaan geen burgerbloed deed ſtroomen;
Vergeefs! de Kastiljaanſche ontmenschte heldenſchaar'
Stuift, op de markt gerukt, ſchuimbekkende uit elkaêr,
En valt, als zinneloos, aan 't gruwzaam nederhouwen
Van burger en ſoldaat, ontziende zelfs geen vrouwen;
En, blind door zucht naar buit, hoogst heet op menſchenbloed,
Veracht zy Mondragon, die met een' leeuwenmoed
Den heldendegen zwaait ter gunst der burgerſcharen,
En, met zyn lyfsgevaar, den moord wil doen bedaren.
De looze Parma, die den achtertogt geleid,
Met opzet traag zich ſpoed, en met de toomloosheid
Der benden zich vermaakt, toont uiterlyk verlangen
Den naam van menſchenvrind van 't zuchtend volk te ontfangen;
En ſtaaft met vloek by vloek zyn' affchrik voor den moord,
Ja vliegt, in ſchyn vertoornd, op 't ros van oord tot oord,
Beveiligt overal de bange burgerſcharen,
En ſtraft met eigen hand een aantal moordenaren;

Zyn krachtig dreigement, hoogst krachtig door zyn' rang,
Houd eindlyk zynen ſtoet, hoe woedende, in bedwang.
Zodanig, ô myn volk! was de aart van uw tirannen:
Volleerd in 't Neêrlands hart den ſnoodſten ſtrik te ſpannen,
Liet de edelſte uit den hoop, in 't hart belust op wraak,
Vol ingekropten haat, u moorden met vermaak;
Om, na zyn beulenſtoet uw ſchuldloos bloed deed ſtroomen,
Als vader van uw land te worden aangenomen.
Naauw' was Mastricht door 't heir des vyands overmand,
Of Rennenbergs verraad barstte uit in Nederland.
Het eerst waardoor die graaf zyn zucht voor Phlips betoonde,
Het eerst waarmeê hy ſnood zyn vaderland beloonde,
Was, dat hy Groningen, door ſchandelyk verraad,
Verzekren deed voor Phlips, ten val van Neêrlands ſtaat;
Waarna hy, ſchaamteloos, zich opentlyk deed hooren
Als ſtaatsman die de zy' des konings had verkoren.
Al 't land, van deze daad en 't zwichten van Mastricht
Byna op éénen tyd voorzeker onderricht,
Geraakte in rep en roer; en 't graauw, niet in te toomen,
Braakte overal zyn gal op Rennenberg en Romen;
En, om 't verraad des graafs door razerny verblind,
Vervloekte 't zelfs den naam van paus- of Roomschgezind,
Ja, om hun ſiddring zelf, in 't einde op 't hoogst verbolgen,
Sloeg 't woedende over tot een ſchrikkelyk vervolgen.
De prins, in 't hart bezorgd voor 't ſchuddend Nederland,
Verborg zyn' ſchrik, bood fier de woestaarts tegenſtand,
Beveiligde overal de Roomſche kerkaltaren,
En was met ernst bedacht om 's vyands oorlogsſcharen,
Tot eenen nieuwen ſlag ten val des lands gereed,
Te ſtuiten in 't ontwerp door Parmaas raad geſmeed:
Zyn moed groeit in den ramp, die nooit hem kan verheeren.
Zo durft een adelaar het blikſemvuur trotſeren,

En zweeft, vol moeds, in ſpyt van 's donders fel gekrak,
Klapwiekende in zyn vaart by 't ſplytend' ſtarrendak.
's Helds grootſte toeleg was, door ſchrandre zendelingen,
Den raad van Groningen met nadruk aan te dringen
Tot trouw voor 't vaderland, en bovenal tot trouw
Aan 't Stichts verbond, den ſteun van 't wagchlend' ſtaatsgebouw;
En dees roemwaarde raad heeft in 't vervolg doen blyken,
Dat niets zyn trouw voor 't land heeft kunnen doen bezwyken.
In 't hevigst des orkaans die Neêrland ſchudden deed,
In 't hevigst van de ſmart die vrome Nasſau leed,
In 't midden van 's helds ſtryd met duizend zwarigheden,
Kwam eerlooze Alencon, het ſtaatstooneel betreden;
Doemwaardige Alencon die van zyn eigen bloed
Veracht wierd om zyn list, en woesten overmoed.
Dit vorstlyk monſter, ziende in 't hart der Nederlanden
By 't vuur des krygs het vuur van burgertwist ontbranden,
Bood, in een vleijend ſchrift, vol deernis met den ſtaat,
Zyn' arm ten dienst des lands aan Nasſau en 's lands raad.
De ſtaat, afkeerig van den laſſten der tirannen,
Die in zyn vaderland van de eerelykſte mannen,
Om zyn' trouwloozen aart, en zucht tot dartle pracht,
Die elk in de oogen ſtak, met reden wierd veracht,
Wantrouwde niet alleen zyne onverwachte ontferming,
Maar duchtte 's dwinglands toorn' veel min dan zyn beſcherming;
En vond, behalve dit, ten uiterſte ongeraên
Met dien trouwloozen prins een handling aan te gaan,
Naardien de Duitſche prins, uit 's keizers bloed geſproten,
Door zulk een handling zich zou zien voor 't hoofd geſtoten.
Hoogst raadloos in de keus wat nutst was voor 's lands best,
Hield elk een treurend oog op Nasſaus prins gevest.
Die held, die ſchrandre held, nooit in den nood verſlagen,
Gewoon hoe meer hem dreigt hoe meer voor 't land te wagen,

En, ſteeds zichzelv' gelyk in voor- en tegenſpoed,
Te fierder pal te ſtaan hoe meer de ſtaatsſtorm woed,
Een zeekasteel gelyk in 't trotſen van de baren,
Durfde onbeſchroomd den raad van 't zuchtend land verklaren
Dat hy 't in dezen ſtand vooral niet vond geraên
De hulp van Alencon en Vrankryk af te ſlaan;
En dat, zo dit bedryf den Duitſchen prins mogt ſtooren,
Hy midlen wist den toorne in 's hertogs hart te ſmooren.
Terſtond ſtelt Neêrlands ſtaat, gerust op 's helds verſtand,
Alle onderhandeling met Vrankryk in zyn hand.
De prins van Oostenryk, die ſlechts in ſchyn regeerde,
En meer in 't land als gast dan voogd des lands verkeerde,
Begreep niet dan te klaar dat zo men ééns begon
Te handlen met het hof van ſnooden Alencon,
Die looze, om Oostenryk 't gezag in 't land te ontrooven,
All' wat de ſtaat begeerde op 't gretigst zou beloven;
En dat zo Neêrlands ſtaat éénmaal des landvoogds ſtaf,
Nu door zyn hand gezwaaid, den Franſchen hertog gaf,
Hem, broeder van het hoofd van Duitschlands fiere ſtaten,
Na zulk een overgaaf niets ovrig wierd gelaten,
Dan amptloos blyven, tot onteering van zyn' ſtam,
Of weder arm te gaan van waar hy herwaarts kwam.
Door vrees, belang en eer tot gramſchap aangedreven,
Dorst hy, met ſcherpe taal, den prins te kennen geven
Dat hy 't verfoeilyk laag, en hoogst vermetel vond,
Dat hy den Franſchen prins niet opentlyk weêrſtond.
Dit is doorgaans de taal der zogenaamde grooten:
Zy zyn uit edel bloed, gelyk men 't noemt, geſproten;
Al wie hen, om dat bloed, de keel niet open houd,
Is of verfoeilyk laag, of onvergeeflyk ſtout.
De prins, die in zyn hart die dwaze taal belagchte,
De kreegle hovaardy des Duitſchen vorsts verachtte,

En echter met een oog van mededoogendheid
Hem, als een ſpeelpop van der grooten ſtaatsbeleid,
Beſchouwde, en inderdaad den jongen hertog kende,
Nam, opdat hy den toorn' des hertogs van zich wendde,
Hem minzaam by de hand, en veinst als waar' zyn hart
Door 's hertogs ſpyt gegriefd met de ongemeenſte ſmart.
Prins! zegt de ſchrandre held, ſchoon my uw toorn doet treuren,
't Zy verr' dat Nasſaus hart uw gramſchap af zou keuren:
'k Weet dat gevoeligheid, (dees regel is gewis,)
Van een grootmoedig hart het loflyk kenmerk is;
Maar grooter is de man die zich niet laat misleiden,
En die een' ſchyn van hoon van hoon weet te onderſcheiden.
Uw edel hart verſchoon' dat ik vrymoedig ſpreek';
Gy weet dat Nasſaus trouw u duizendmalen bleek.
Ik bid, beſchouw den ramp waarin wy zyn geſtoten:
In 't heimelyk belaagd door nyd van Neêrlands grooten,
Het zuchtend land verdeeld door onderlingen twist,
Gedrukt door 's vyands magt, gedreigd door 's vyands list,
Aan allen kant beſtookt, gedoemd het ergst te vreezen,...
Kan wel de ſtaat eens lands beklagelyker wezen!
In 't heetst des ſtorms, die ons zo fel dreigt neêr te ſlaan,
Bied Vrankryk ons zyn hulp, door 's konings broeder, aan:
Wat zal 't gevolg toch zyn zo wy die hulp verſmaden?
Zal Neêrland niet den haat van Vrankryk op zich laden?
't Is waarheid, Alencon verdient onze achting niet;
En wy verachten hem, wat byſtand hy ons bied:
Maar zo 't eens zeker waar' het geen men my deed hooren,
Dat hem Elizabeth heeft tot gemaal verkoren,
Elizabeth, die ons haar havens openſtelt,
Ons heimlyk onderſteunt met wyzen raad en geld;
Zal niet die koningin zich hoogst gevoelig toonen,
Als wy haar' bruidegom voor 't oog der waereld hoonen?

En zal de Franſche vorst, nu vrind van Neêrlands ſtaat,
Gevoelloos wezen aan zyn' broeders bittre ſmaad?
Geloof me, aan Alencon zou 't land zich weinig ſtooren;
Wy zouden, en met recht, zelfs weigren hem te hooren;
Maar hy, zich wydende aan den dienst van Nederland,
Belooft ons van Brittanje en Vrankryk onderſtand.
't Is zeker, Oostenryk toont onzer zich te ontfermen,
En 't hoofd des Duitſchen ryks kan ons genoeg beſchermen;
Maar is 't wel 't ſtaatsbelang des hoofds van 't Duitſche ryk,
Zo diep te deelen in der ſtaten ongelyk,
Dat hy een' kostbren kryg zou voeren tegen Spanje,
En vyand worden en van Vrankryk en Brittanje?
Uw broeder heeft te trouw dit zuchtend land gediend,
En is van Neêrlands ſtaat een al te oprechte vriend,
Om hem en 't keizerryk in zulk een' kryg te ſtorten.
Doch boven dit, myn prins! men zou zyne eer verkorten,
Indien men van zo groot' en waarlyk ſchrandren vorst
Een' uitſtap van dien aart met ernst verwachten dorst.
Wat Alencon betreft, gy hebt geenszins te vreezen
Dat iemant van zyn' aart u zal nadeelig wezen:
Hy heeft niet ééne deugd, hoe vreemd u dit ook ſchyn',
Die hem hier op den duur behaaglyk kan doen zyn.
Dit volk ziet, als gy weet, zich gaarne zagt beſtieren:
De hertog is gewoon zyn' wil den toom te vieren;
Hy is onrustig, trots, zyn heerschzucht kent geen maat;
Men kent zyn trouwloosheid, die 't all' te boven gaat:
Wat reden hebt gy dan om ooit te kunnen denken,
Dat Neêrlands ſtaat dien prins het landbewint zou ſchenken?
Doch zo de ſtaat al eens, geperst door hoogen nood,
Op drang van England en van Vrankryk dit beſloot;
De hertog, in zyn land van wie hem kent misprezen,
Is niet geſchikt om láng het hoofd des ſtaats te wezen.

Zie hier myn oogmerk, prins! ik wil 't u doen verſtaan:
Ik meen met Alencon een handling aan te gaan,
Om Vrankryk en Brittanje aan ons belang te binden;
Doch Nasſau, ſtel dit vast, zal altyd midlen vinden
Om de onderhandeling, hoe verr' die zy gebragt,
In rook te doen vergaan; en blyven onverdacht.
Ik zoek prins Alencon, door veel belemmeringen
In zyn geſmeed ontwerp, behendig aan te dringen
Dat hy zyn opzet ſtaak': dan draag' zyn ongeduld
Aan Theems en Seine alleen van deze daad de ſchuld;
Men zal dit inderdaad van hem te meer geloven,
Omdat zyn rustlooze aart bekend is aan de hoven.
Zo ſpreekt de held, en ſpoort den Duitſchen hertog aan
Om de ingekropte ſpyt in 't hart te doen vergaan;
En deze, op 't hoogst verrukt door 's helds ontwerp te hooren,
Was hem een grooter vrind dan hy ooit was te voren.
De prins veinsde inderdaad alsof hy Alencon
Begunstigde overal zo veel hy mogt en kon;
En deed, om 't ſterk Breda voor Parmaas magt te dekken,
Goignies met eenig volk naar deze vesting trekken,
Verdeelende overal het heir in dorp en ſtad.
Beducht door overmagt te worden aangevat,
Beſloot hy, daar hy 't land inwendig zag beroeren,
Voortaan den kryg alleen verweerende te voeren;
En, all' wat Rennenberg voor Spanje mogt beſtaan,
Door wakkerheid en list in rook te doen vergaan.
Zo peinst der dieren vorst, door dartle waereldgrooten,
Tot zinneloos vermaak, in 't dierenperk beſloten,
Door vleeschverſcheurend vee begrimd aan allen kant,
Met een ontſtoken oog op dappren tegenſtand.
De ſtaten midlerwyl der fel beroerde landen,
Den ſnooden Rennenberg weleer geſteld in handen,

Verzekerden den ſtaat en Neêrlands trouwſten held
Dat, wat ook Rennenberg door list of krygsgeweld
Beſtaan mogt hen ter hulp van Parma aan te dryven,
Zy echter by 't verbond van Utrecht zouden blyven;
En hun ſtandvaste trouw, die van geen wanklen wist,
Bleek tot hun eeuwige eer, in ſpyt van 's vyands list.
Farneſe, in 't hart belust, nadat zyn magt de wallen
Van 't wydberoemd Mastricht had doen ter nedervallen,
Om, zonder tydverzuim, zich weêr te veld te ſpoên,
En op het ſterk Breda, als op Mastricht, te woên,
Beveelt met drift den togt aan 't heir der moordenaren;
Maar God, prins Nasſaus God, de God der legerſcharen,
Die God, Die Leiden had uit 's vyands hand gered,
God, Die Requeſens had in 't woên een perk gezet,
En Die Don Jan bezocht in 't hevigst zyner woede,
Nam anderwerf het land op 't gunstigst in Zyn hoede.
Zyn onöntwykbare arm, Zyn magt die wondren doet,
Beteugelt voor een wyl den Spaanſchen beulenſtoet.
Een pestkwaal grypt dien aan; zyn ſtaat word daaglyks veger;
De krankheid treft in 't eind' de hoofden van het leger,
Dat, reeds in 't open veld ten aftogt uitgebreid,
Zich in zyn tenten ziet gedoemd tot werkloosheid.
Zo trof Gods wraak weleer Kastiljes waterbenden!
De koning, die, hoe 't lot in Neêrland zich mogt wenden,
En of zyn zaak daar wel of kwalyk was geſteld,
Steeds by zyn opzet bleef om, 't zy door krygsgeweld
Of eerelooze list, dees landen te onderdrukken,
Hield, daar dit opzet thans door 't heir niet kon gelukken,
Op raad van Eboli, in 't einde een ander ſpoor:
Hy ſloeg in Keulens muur den prins de vrede voor,
En deed door zyn' gezant den keizer overreden,
Als midlaar van 't verdrag op 't ſpoedigst toe te treden.

De

De prins, te wel bewust van 's konings hovaardy,
Beſchouwde 's dwinglands zucht tot vrede als veinzery,
Als een beraamde glimp, om ieder te doen blyken
Hoe ſchandlyk Neêrlands volk hem dorst verongelyken,
Wanneer dit hem zyn' haat en trotſen aart verweet;
En waarlyk dit ontwerp was niet vergeefs geſmeed:
Men prees den Spaanſchen vorst, als waar' zyn gunst gebleken,
Door zelf zyn' onderdaan van een verdrag te ſpreken;
De ſchrandre keizer zelf, op 't hoogst daardoor voldaan,
Nam, welvernoegd, terſtond den naam van midlaar aan.
De prins, de wyze prins, te ſchrander om te hopen
Dat de onderhandling ooit gelukkig af zou loopen,
Begreep nochtans op 't klaarst dat, zo hy geen' gezant
Naar Keulens muren zond, de looze dwingeland
Voor 't oog van gantsch Euroop', met opgeſierde rede,
Hem ſchaamtlooos noemen zou een' vyand van de vrede,
Een' leenman die zyn' vorst in 't openbaar weêrſtond,
En wiens ontwerp alleen op ſtaatzucht was gegrond;
Dus, om zich voor den ſchyn van zulk een blaam te dekken,
Deed hy zyn' afgezant naar Keulens muur vertrekken.
Thans zag men hoe 's lands heil het volk ter harte ging:
Elk wachtte iets goeds voor 't land uit de onderhandeling;
Elk lid des achtbren raads ſtak vrolyk 't hoofd naar boven,
En dorst, gelyk 't gemeen, zich 't wenschlykst heil beloven;
Dan, ach! het bleek wel dra dat ſlechts de Kastiljaan
Die onderhandeling had listig voor doen ſlaan,
Om Parmaas oorlogsrot, door krankte in 't veld bezweken,
Den tyd te geven 't hoofd weêr woedende op te ſteken;
En dat men dag aan dag behendig iets verzon
Dat tot vertraging van de vrede ſtrekken kon.
't Bleek duidlyk dat de vorst, ondanks zyn ſchoone rede,
In 't hart afkeerig was van 't ſluiten van de vrede;

En dat zyn afzigt was te ſpreken van verdrag,
Om, als hy 't heir ten val van Neêrland vaardig zag,
Het ſluiten van 't verdrag met kunst te doen mislukken,
En met meer ſchyn van recht dees landen te onderdrukken.
De held, die klaar voorzag wat ſtrik hem wierd geſpreid,
Bragt 's konings afgezant in veel verlegenheid:
Hy draalde, op Spanjes ſpoor, om tot beſluit te komen.
Intuſſchen wierd door hem op alles acht genomen;
Elk ſtad wierd meer verſterkt, van oorlogsvolk voorzien,
En 't geen benoodigd was om Parma 't hoofd te biên.
Dus zag de Kastiljaan, hoe kunstig in 't bedriegen,
Zich van de hoop beroofd den held in ſlaap te wiegen;
Doch 't geen den afgezant wel meest met angst beving
Was, dat de prins zich hield aan de onderhandeling;
De Spanjaard had gehoopt dat hy die af zou breken.
Hy zag den ſchrandren prins dus ſtrik by ſtrik ontweken,
En merkte dus op 't klaarst, dat nooit de Kastiljaan
Den Nederlander, als den ſlaafſchen Peruaan,
Volſtrekt verdrukken zou, zolang men bleef verzuimen
Den prins, 's volks grootſten ſteun, het land te doen ontruimen.
De dwingland zag dit klaar; en, op verraad geſpitst,
Door Alvaas razerny behendig aangehitst,
Door Eboli genoopt om veinzend' voort te varen,
Deed hy den braven prins in 't heimelyk verklaren,
Dat, zo hy waar' geneigd om Nederland te ontgaan,
En zich voor eeuwig van zyne ampten wilde ontſlaan,
Ja voortaan zich vernoegde op Duitschlands grond te leven,
De koning hem zyn' zoon en goedren weêr zou geven,
En zo veel ſchats als hy; voor ſchade en ongelyk,
Kon eisſchen van het hoofd van 't Spaanſche koningkryk.
De prins, te groot van ziel om Neêrlands trouwe ſtaten
Des dwinglands woesten toorne ontmenscht ter prooi te laten,

En,

En, door doemwaard' belang, zyn' naam ten hoon, verblind,
Een ongelukkig volk, dat hem als vader mint,
Op te offren aan de wraak van een' bloedgierig' koning,
Verwierp Kastiljes gunst met de ergſte ſmaadbetooning;
En wendde, met een oog waarin de gramſchap brand,
Stilzwygend' ſtraks den rug naar Spanjes afgezant.
De koning, hoogst vergramd op 't hooren dier verſmading,
Nam ſtraks met Alva raad, en de uitflag dier berading
Was, dat de Spaanſche vorst de ſtaten voor moest ſlaan
't Geen hen onmooglyk was den koning toe te ſtaan.
Hy moest, voor eerst, van hen, met allen ernst, begeeren
Dat niemant in dit land ooit andre leer' mogt leeren
Dan die van Romes kerk, ten val der kettery;
Voorts onderwerping aan de Spaanſche heerſchappy,
En verder, dat de prins der Oostenrykſche ſtaten,
's Lands wetloos opperhoofd, dees landen moest verlaten.
Door zulk een handelwyz' zag al de waereld klaar
Het hatelyk bedrog van 's lands geweldenaar.
De Duitſche keizer zelf, geſchandmerkt in zyn' broeder,
Prees opentlyk Oranje, als Nederlands behoeder,
En, ſchandelyk misleid door Neêrlands dwingeland,
Herriep hy aan den Rhyn terſtond zyn' afgezant.
Europa zag toen klaar hoe weinig Neêrlands ſtaten
Zich konden op een' vorst als koning Phlips verlaten,
Die middagklaar deed zien, (dit was geen achterdocht,)
Dat hy die ſprak van vrede in 't hart den oorlog zocht,
En dat dit vreêverdrag alleen was voorgeſlagen,
Om 't geen ondoenlyk was de ſtaten af te vragen,
Ten einde zy, genoopt de hand aan 't ſtaal te ſlaan,
Als muiters zouden voor des dwinglands vierſchaar ſtaan.
De koning, nu Euroop' zyn boos ontwerp bevroedde,
Verdubbelde in zyn hart zyn zinnelooze woede;

Dat monſter dat meest moord wanneer 't ons ſtreelendst vleit,
Die ſnoode moeder van de vuige ſchaamtloosheid,
Doet hem naar Eboli en wreeden Alva treden.
't Is vruchtloos, barst hy uit, om list by list te ſmeden,
Ten val van 't kettersch volk van 't muitend Nederland:
Godzelf ſchynt tegen 't heir dat ik daar zond gekant;
Oranje, de eerſte bron der Nederlandſche twisten,
Ontduikt myne oorlogsmagt, en welberaamdſte listen!
Dat hoofd van 't ketterrot, die muiter, triomfeert,
En heeft uw' konings roem in de ergſte ſchand' verkeerd;
Wat raad, Toledo! ſpreek, om zyn gezag te ſtuiten?
Indien uw majeſteit kan tot één zaak beſluiten,
Is 't antwoord des barbaars, wiens oog van woede gloeit,
Ziet ge éénsſlags 't ketterdom in Neêrland uitgeroeid:
Oranje is waarlyk 't hoofd der u weêrſtaande landen,
Dier volken die ter ſmaad huns konings ſamenſpanden;
Zolang dat listig hoofd dit volk in 't oproer ſtyft,
Zolang die kettervrind in 't muitend Neêrland blyft,
Is 't vruchteloos gehoopt, wat Spanje ook moog' beginnen,
Die volken door geweld of listen te overwinnen:
Daar hy nu Neêrland nooit gewillig ruimen zal,
ô Vorst! zoek door zyn dood der Nederlandren val.
Zo God uw leger ſtraft in die doemwaarde landen,
Het is wyl ge u ontziet Zyn' hater aan te randen.
Die vyand van Gods kerk, en uwe heerſchappy,
Worde in den ban geſteld: verklaar hem vogelvry.
Belagch Europaas haat; uw vonnis is rechtvaardig.
Die voorſlag, inderdaad een' laffen dwingland waardig,
Behaagt den wreeden Phlips, die, met den grootſten ſpoed,
Den Kastiljaanſchen raad by zich ontbieden doet.
Die trotſe raad, (verſlaafd aan de uitſpraak van een' koning
Gewoon aan 't weeldrig hof, van 't uur af zyner kroning,

Aan

Aan meer dan menschlyke eer,) zwaait laf zyn lofgeſchal
Den wreeden koning toe om 't geen hy uiten zál;
Dit offer durft die vorst zyn' laffen ſtoet ontwringen;
Een offer zyner waard', en zyner hovelingen!
Dus ſchandlyk toegejuicht van zyn' verfoeibren raad,
Dus, op een' gouden troon, zyn blinkend praalgewaad
Verduistrend' door den gloed der hevig brandende oogen,
En 't rood waarmeê de toorn 't gelaat heeft overtogen,
Ontwringt de woede, in 't hart geſpitst op vond by vond,
Dees taal, een' dwingland waard', den ſtamelenden mond:
Gy, raden van myn ryk! 't bleek u, en de aard' te gader,
Wat eer Oranje ontfing van myn' doorluchten vader,
Van hem die praalde met de keizerlyke kroon!
Gy weet wat hy aan my, dien grooten keizers zoon,
Nadat ik na dien vorst ten rykstroon ben gerezen,
Verſchuldigd is, en de eer dien ſnooden prins bewezen.
Dit weet gy: 't is myn wil dat uw gezigt zich vest'
Op 't loon dat ik ontfing van dien gehaten pest.
Naauw' had ik Nederland, tot heil der Spaanſche ſtaten,
Daar ik myn' zetel veſtte, op uwen raad, verlaten,
Of Nasſau, niet voldaan met zynen rang in 't land,
En met het guldenvlies te ontfangen van myn hand,
Beſtond, om zich op my, en 't Spaanſche ryk, te wreken
Het doodlyk oproervuur in Nederland te ontſteken;
Op hoop van dat gewest te ſcheuren van myn kroon,
En zelf te heerſchen, my en 't Spaanſche ryk ten hoon;
Hy wist daartoe niet ſlechts het volk tot zich te trekken,
Maar tevens de edelen tot muitzucht op te wekken.
Dit was zyn afzigt, en het is 't noch tòt deez' dag,
Schoon hy, een vreemdling, nooit in Neêrland heerſchen mag.
Zyn eerſte toeleg was 's lands Godsdienst om te keeren.
Opdat de ketter zoude op Rome triomferen,

En in 't beroerde land geen ſtraf ten doel zou ſtaan,
Dreef hy in 't heimlyk ſtout 's lands ſtrafbre ſtaten aan,
My, 's lands gewettigd' vorst, vermetel aan te dryven
Myn Spaanſche benden niet in 't land te laten blyven;
Drong hen hardnekkig aan tot zulk een' ſtouten eisch;
Vergaêrde ſchaamtloos in 't ſtadhouderlyk paleis
Een' harsſenloozen hoop van jeugdige edellieden,
Die hy de landvoogdes het ſmeekſchrift aan deed bieden,
Dat inderdaad niets was dan een vloekwaard' geſchrift,
Geſproten uit een brein beheerscht door helſche drift.
Hy, hy alleen heeft eerst de ketters moed gegeven,
Den ſtoel der gruwelleere in Nederland verheven,
En 't woeste graauw genoopt, ter ſmaad van God en my,
Tot ſchennis van 't altaar, en beeldenſtormery.
Naauw' had de landvoogdes die hoogst doemwaarde ſcharen,
Door haar lofwaard' beleid, in 't hollen doen bedaren,
Of hy, in 't boos gemoed voor myne wraak beducht,
Verliet het ſchuldig land door een verhaaste vlugt,
Doch met geen ander wit dan om ons meer te deeren,
En aan het hoofd eens heirs in Nederland te keeren.
Hy heeft gewapend my, zyn' opperheer, belaagd;
En naauwlyks door myn heir uit Nederland gejaagd,
Zag elk de rust herſteld in die beroerde ſtaten.
Maar hy, geenszins gezind het land in rust te laten,
Stookte onophoudlyk 't vuur der onvernoegdheid aan
Door eerloos volk, gewoon zyn' wenk ten dienst te ſtaan.
Hy heeft in Alvaas tyd het oproervuur doen woeden;
En na die veldheer zich uit Nederland moest ſpoeden,
Bragt hy, door list te weeg, dat 's lands misleide ſtaat
Hem zinloos ſmeekte om hulp, dat is om ſnooden raad.
Toen dorst hy, met een hart gezind zyn' vorst te onteeren,
Zyn' vorst op nieuw, ten hoon der Godheid, hulde zweeren;

Noch

Noch meer, om by 't gemeen voor heilig door te gaan,
Zwoer hy 't aloud geloof met yver voor te ſtaan.
Doch naauw' door 't ſtatenhof in Nederland ontfangen,
Ging hy, op nieuw, ontzind, zyn Godvergeten gangen;
Verjagende overal de Roomſche geestlykheid,
En ſtelde die ter prooije aan 's ketters onbeſcheid.
't Is hy die wreed den moord dier geestlykheid gedoogde;
En daar hy dus den val der moederkerk beoogde,
En door het gantſche land zyn valſche leeraars zond,
Scheen hy vertoornd op 't volk dat Romes kerkwet ſchond.
't Was hy die de overheid, die ons haar trouw deed blyken,
Behendig dwong haar erf en vaderland te ontwyken;
Vervullende onbeſchaamd haar plaats met boos gebroed,
Dat eigen grootheid zocht in burgertwist en bloed;
Van welks verfoeibre zucht voor vryheid van geweten,
(Dus word verwarring in Gods kerk door hem geheeten,)
Hy kon verzekerd zyn, en van welks woede en list
Die eervergeten prins zich wel te dienen wist.
Hieruit ontſtond de ramp die noch Gods kerk doet kwynen.
De ſnoode ontzag zich niet om eindlyk door de zynen
De brave geestlykheid, haar kerkwet toegedaan,
Te dwingen van de leer' des Heilands af te gaan;
Wie harer weigrig bleef om in den echt te leven,
En trouw bleef aan de kerk, moest voor de ketters beven.
Die kerk- en landpest was 't, die zich, hoogst ſchaamteloos,
Een Godgewyde abdis ter gemalin verkoos,
En dat by 't leven zelfs van zyne tweede gade;
Een daad hoogst waard' elks vloek en 's Hemels ongenade!
't Was hy, die, op de vrede alleen in ſchyn belust,
Het Gentsch verbond ontwierp, dat op twee gronden rust:
Te weten om de zaak van Rome in 't land te ſtyven,
En my, 's lands wettig hoofd, op 't hoogst getrouw te blyven.

Doch naauw' verſcheen Don Jan, en ſtaafde 't Gentsch verdrag,
Vergunnende aan het volk zo veel 't ooit hopen mag,
Of Nasſau, afgericht op de ergerlykſte vonden,
Gaf voor dat dit verdrag was door Don Jan geſchonden;
Naardien men, zo als 't was in 't Gentsch verdrag gemeld,
In zyn ſtadhouderſchap hem noch niet had herſteld;
En dat Don Jan, in 't hart de ſtem der wetten ſmoorend',
Hem ſtad by ſtad onthield tot zyn bewint behoorend'.
De ſtaat, belust het land te ontſlaan van oorlogswoên,
Beraamde hoe men best den muiter zou voldoen;
En ſteldè, naar zyn' wensch, die ſteden in zyn handen,
Doch drong hem tevens aan om in de Nederlanden
De leer' der moederkerk, byna ten grond gegaan,
Als dienaar van den vorst, op 't yvrigst voor te ſtaan.
Dit zwoer hy; maar die eed ontdekt zyn inborst nader;
Het zweeren kost niet veel aan zulk een' aartsverrader!
Naauw' in zyn' rang herſteld, naauw' in 't bezit der ſteên,
Zag 't gantſche land den ſchelm zyn' eed met voeten treên:
Zyn eerſte toeleg, in die naauw' verkregen ſteden,
Was 't boos verdryven van de loflykſte overheden;
Waarna hy, met een hart dat roem op gruwlen draagt,
De biddende orders heeft uit Nederland verjaagd;
En niet eer heeft gerust voor dat hy in de landen,
Door 's lands verdoolden ſtaat geſteld in zyne handen,
De leer' der moederkerk door ieder zag gelaakt;
Waardoor hy raad en volk doodſchuldig heeft gemaakt.
Voorts deed hy, om gewis in zyn ontwerp te ſlagen,
In ſpyt van eed en woord, de bange ſteden plagen
Door woedend oorlogsvolk; en 't bleef geenszins hier by;
Neen! door de hel volleerd in de ergſte veinzery,
Hield die verwoede, om 't land een' wreeden kryg te brouwen,
Den landvoogd en 's lands raad verdeeld door wanvertrouwen;

Waar-

Waardoor in 't eind' Don Jan zichzelv' gedrongen zag
Om, daar die landvoogd zocht door onderling verdrag
De rampen van het land, hoe hoogst ſtrafwaardig! te enden,
Zich binnen Namens muur te bergen met zyn benden.
In 't eind' heeft hy 't zo verr' by raad en volk gebragt,
Dat alles gretig haakte om met veréénde magt
Den landvoogd van den vorst, als bron van Neêrlands plagen,
Zo ras 't ſlechts mooglyk ware uit Nederland te jagen.
In 't midden van den moord, daar alles dreef van bloed,
Deed die barbaar, door list van zyn' doemwaarden ſtoet,
Belagchende al het wee dat hy den ſtaat zag treffen,
Tot ruwaart van het land van Brabant zich verheffen,
In weêrwil van den ſtaat; ja deed zich bovendien
Door zyner vrinden hulp noch hooger eerampt biên:
Begeerig 't landbewint te laden op zyn' ſchouder,
Verkreeg hy listig 't ampt van tweeden ſtedehouder.
Hy vormde in Utrechts wal dat gruwzaam vloekverbond,
Waarop de burgerkryg in Neêrland is gegrond;
Waarby een ſnoode raad, meest 's booswichts hurelingen,
Zich, God ten hoon, verpligt 's lands vorst den ſtaf te ontwringen;
Waarby een muitziek graauw den weg geopend word
Waar langs 't van Christus dwaalt, en in de hel zich ſtort.
Hy heeft, om naar zyn' wil het volk de wet te geven,
De loflykſte edelen uit Nederland verdreven;
Opdat, de goeden ééns verbannen uit het land,
Hy met de boozen 't volk zou zetten naar zyn hand.
Hoe Godloos hy zyn' pligt, zyne eer, zyn' eed verzaakte,
Schoon hy en raad en volk op 't hoogst doodſchuldig maakte,
Gekwetſte majesteit hen roekloos deed begaan,
En zelfs hen tegen God hardnekkig op deed ſtaan,
Beſloot zyn opperheer, met Neêrland noch bewogen,
Den bloed- en tranenvloed in Neêrland op te droogen.

Het hoofd des Duitſchen ryks, bewogen met dat land,
Bood uwen opperheer in dat ontwerp de hand.
Men zag, zolang de bron van Nederlands verdrieten
In 't land bleef, dat het volk de rust niet zou genieten;
Dus bood uw koning hem door een gezantſchap aan
All' wat een vorst een' prins met glori toe kon ſtaan;
Mits dat hy Nederland voor altyd zou begeven,
En zich voortaan vernoegde op Duitschlands grond te leven;
Doch alles zonder vrucht: die ſnoode vreemdeling
Zag liever dat het land in vuur en bloed verging...
De heerschzucht, die alleen zyn zinnen kon bekoren,
Deed hem, hoogst onbeſchaamd, niet eens zyn' koning hooren.
Daar nu, ô eedle raad! elk uwer klaarlyk ziet
Dat Neêrlands burgertwist, en eindeloos verdriet,
Uit Nasſaus boosheid ſpruit; en 't billyk is te vreezen
Dat ſteeds dat land den kryg zal onderworpen wezen,
Zolang hy, die 's lands twist om eigen grootheid ſtyft,
In 't muitend Nederland het hoofd der muitren blyft;
En hy dit land nooit zal met zynen wil begeven,
Is 't billyk dat dit land word' van dien pest ontheven.
Gy weet de gunsten hem door zynen vorst betoond;
Gy ziet hoe hy de gunst zyns konings heeft beloond;
Gy ziet wat in 't vervolg van hem ons ſtaat te wachten,
Van hem, die myn genade en ſchatten durft verachten,
Van hem, die jegens God en my zyn pligten ſchond,
Van hem, den ſtoker van zo menig vloekverbond,
Van hem, die, zaaijende een gedurig wanvertrouwen,
(Waarop de boozen meest hun ſnoode ontwerpen bouwen,)
Het volk door 't volk vernielt, en Romes kerk verneêrt,
Van hem, wiens boos gemoed door argwaan word verheerd,
't Geen ſchelmen eigen is, wier hart, door 't boos geweten
Beticht, als Caïns hart, ſteeds word vanéén gereten;

En

En wier doemwaarde ziel, die 't kwaaddoen ſteeds behaagt,
Als die van Judas ſteeds op 't pynlykst word doorknaagd.
Dus, daar Gods hand my heeft tot Neêrlands vorst verheven,
En God ter ſtraf van 't kwaad my heeft het zwaard gegeven,
Verklaar ik opentlyk myn' ſtrafbren onderdaan,
Die, tegen eed en pligt, zyn' koning durft weêrſtaan,
En zich vergreep aan God en aan den mensch te gader,
Voor hoofd van 't ketterrot, voor ſchelm en landverrader,
Voor vyand van myn' ſtaat, voor Nederlands tiran,
Voor peſt der Christenheid, en ſtel hem in den ban.
Wat onderdaan hem mogt in iets behulpſaam wezen,
Hy, wie hy wezen moog', hebbe onze wraak te vreezen.
Dat elk den muiteling, waar hy hem vinde, ontziel',
Dat elk des booswichts erf en eigendom verniel'.
En opdat dit met ſpoed, ten dienst myns ſtaats, geſchiede,
En opdat elk met drift hiertoe de hand my biede,
En opdat ieder zie hoe ik den boozen haat,
En wat den goeden ſteeds van my te wachten ſtaat,
Beloof ik hem, die my zyn' byſtand zal betoonen
Ten val des ſchelms, een gift van twintig duizend kronen.
En zo wie Naſſau dood ooit misdaad heeft begaan,
Beloof ik niet alleen dien held van ſtraf te ontſlaan;
Maar de adeldom zy hem en zyn geſlacht beſchoren,
Indien hy niet mogt zyn uit edel bloed geboren.
En opdat myn begeerte aan ieder zy gemeld,
Beveel ik dat dees ban worde in geſchrift geſteld:
Hy worde in ieder taal aan ieder hof gezonden.
Euroop' zie wat de ſchelm zich ſtout heeft onderwonden;
En oordeele, uit de ſtraf door my hem opgeleid,
Van koning Phlips beſtier, en zyn rechtvaardigheid.
Zo ſpreekt de dwingeland; en zyn doemwaarde raden,
Verheugd nu zich de vorst in 't ketterbloed zal baden,

Verheffen zynen lof, die 's wreedaarts hoogmoed ſtreelt,
Daar hem een Godlyke eer daarin wierd toebedeeld.
Niet anders praalde eertyds op Salems troon de koning
Die, 't volk verblindend' door zyn dartle prachtvertooning,
Zich kittlende in den lof van zyn welſprekendheid,
Wierd met den grooten naam van ſtem van God gevleid;
En die, na zulk een' lof den hals zyns volks te onttrekken,
Geblikſemd uit den troon, den worm ter prooi moest ſtrekken.
Dit merk van 's konings wrok, die ſchandelyke ban,
Ontſtak der vorsten haat op Nederlands tiran.
Mishandeld vaderland! Europe ontſluit thans de oogen,
't Begunſtigt inderdaad in 't heimlyk Nasſaus poogen,
Het roemt uw' grootſten held, het deelt in al zyn ſmaad,
't Verfoeit uw' dwingeland, en zyn' doemwaarden raad;
En de achtenswaarde rei der weldoendſte opperheeren
Beklaagt uw' bittren ramp, en wenſcht dien af te weeren.
Dus, verr' dat 's dwinglands vloek Oranje ſchaadlyk zy,
Begunſtigt die den held ter ſtraf der tiranny.
De prins, wel verr' van zich aan Spanjes ban te ſtooren,
Doet, op een' blyden toon, dees taal zyn vrinden hooren:
De dwaze Kastiljaan meent door zyn ſchandlyk woên,
En 't dingen naar myn hoofd, my oneer aan te doen;
Doch heeft in deze hoop zich jammerlyk bedrogen:
Zyn ban is 't ſprekendst blyk van hooploos onvermogen.
Ik dank in 't hart Gods gunst, dat zy den dwingeland,
Wiens hart van wraakzucht gloeit, verblind heeft in 't verſtand.
Zyn ban ſtrekt my tot vreugd: ik heb, door 's Hemels zegen,
Door 't vonnis des tirans gelegenheid gekregen
Myn gantsch gedrag in 't land, myn' toeleg, myn beleid,
Te toonen aan al de aarde, in volle helderheid.
Wat kan een' man van ſtaat met recht ooit meer verblyden
Dan dat hem, na voor 't heil van zuchtend volk te ſtryden,

De

De weg geopend word, zelf door den aartstiran,
Waar langs hy aan al de aarde op 't ſprekendst toonen kan
Zyn trouw voor ſchuldloos volk, waar tegen 's lands tirannen
Uit wreede zucht tot dwang verwoed zyn ſaam' geſpannen;
Zyn' onbezweken moëd in 't nypendst van 't gevaar;
Zyn' afkeer voor de gunst van 's lands geweldenaar;
En dat hy voor zyn trouw zich ziet met haat beloonen
Van volk, welks vrindſchap zelfs den armſten mensch zou hoonen?
Zo iets my gruwzaam grieft in 't vonnis des tirans,
En doorgaans in 't beloop des ergerlyken bans,
't Is dat ik, ongeneigd één' ſterveling te ſchelden,
En ruim zo ongeneigd myn' eigen lof te melden,
Naardien dit, en met recht, der helden roem verkort,
Tot een en ander door dien ban gedrongen word.
Doch ſchoon de nood my dwingt voor Phlips 't ontzag te breken,
Ik zal, hoe ſterk ik ſpreek, niet dan naar waarheid ſpreken.
's Lands dwingland ondervind', door myn ſtoutmoedigheid,
Het voordeel van de deugd die voor hare onſchuld pleit.

WILLEM DE EERSTE.

VIER EN TWINTIGSTE ZANG.

Het heir van prins Farneſe, in zynen togt verhinderd,
Door 't woeden van de peſt ſchier tot de helft verminderd,
Was naauwlyks half herſteld of 't rustloos opperhoofd,
Schoon 't ligchaam door 't geweld der krankte is afgeſloofd,
Scheen meer dan ooit voorheen 't krygskundig brein te ſcherpen
Om 't ſterk Breda met ſpoed den koning te onderwerpen.
Die ſtad, door God beſchut voor 't haar gedreigde leed
Toen 't peſtvuur 't Spaanſche heir den optogt ſtaken deed,
Scheen thans, daar Neêrland minst van Parma had te vreezen,
Veroordeeld om een prooi van 't Spaansch geweld te wezen.
God wilde door haar' val en 't vonnis des tirans,
Den dwingland Phlips ter ſchand', de ziel des grooten mans,
Verkoren om dit land aan 't Spaanſche juk te onttrekken,
In al haar grootheid klaar, zo 't ſcheen, aan 't volk ontdekken:
Ja! ſchoon een lydend held ſomtyds zyn' ramp beſchreit,
Gods arm word ſteeds beſtierd door Zyn rechtvaardigheid;
Die God verliest het heil der vromen nooit uit de oogen;
Hy kan één wyl 't geluk der tiranny gedoogen;
Doch daar de oprechten ſteeds Zyn gunstelingen zyn,
Verlaat hy nooit hun zyde in 't hevigst hunner pyn.
Breda, gedoemd voor 't zwaard des Kastiljaans te vallen,
Scheen zelfs de roem misgund van voor- en op de wallen,
Door ſterkte alom vermaard, den wreeden Kastiljaan
In een gevormd beleg een wyl te wederſtaan.
Het ſcheen in Neêrlands kryg het lot dier ſtad te wezen,
Min van geweld dan list haar' val te moeten vreezen:

De

De prins won haar door list, ten dienst van Neêrlands ſtaat;
Farneſe ontrukte haar held Willem door verraad;
De zoon van Willem rukte, in later legertogten,
Door list haar uit de magt der Spaanſche krygsgedrochten.
Thans bood het lot Farneſe een middel zyner waard'
Ter winning van die ſtad, zelfs zonder oorlogszwaard.
By hen, die, eer Breda bezweek voor Nasſaus listen,
Met Fronsberg en zyn' ſtoet die ſtad den prins betwistten,
Bevond zich zeker held door woesten moed beroemd,
Een vrind van Rome en Phlips; hy wierd Frezin genoemd,
En had, ſchoon hy niet was in 't Spaanſche ryk geboren,
Uit yver voor de kerk Oranjes val gezworen.
Dees achtte in 't dolend brein zich 't all' geooreloofd
Wat ſtrekken kon ten val van 's ketters opperhoofd.
Gevangen in Breda, toen 't voor den prins moest zwichten,
Zag hy zich door den prins, om zyn volbragte pligten,
Behandlen als een' man die oorlogseer verdient,
Ja min dan oorlogsman dan als Oranjes vriend.
De prins, altyd ten dienst van helden aangedreven,
Had hem 't kasteel der ſtad tot zyn verblyf gegeven,
Waarin hy, ſchoon bewaard door een geringe magt,
Zich heusch all' 't geen hy wenschte elk uur zag toegebragt.
Dees krygsman, hoe vol moeds, hoe minzaam, hoe welſprekend',
Hoe welgemaakt, in 't kort, hoe ongemeen uitſtekend'
In alles wat een' mensch behaaglyk maken kan,
Was wat het hart betrof een hoogst verachtlyk man.
Hooghartig, valsch, geſpitst op duizend ſnoode vonden,
Vervolgziek, hoogst verblind aan 't Roomsch belang verbonden,
Was hy, die ieder won door zyne aanloklykheên,
Niet ſlechts verachtlyk, maar gevarelyk metéén.
In 't hart, voor lang gewoon, verſlaafd aan zyn gebreken,
Gebreken van dien aart, kan ſchaars de erkentnis ſpreken:

Ten loon van 's prinsſen gunst, was hy geſtaâg bedacht
Den prins te ſnuiken door Kastiljes oorlogsmagt.
Zo loert het roofgediert', getemd door hok of keten,
Om de eigen hand, die 't ſtraks een prooi heeft toegeſmeten,
De hand zyns meesters, die het daaglyks gunstig voed,
Te kwetſen met den muil belust op rookend bloed.
Van allen die Frezin, dien veinzaart, minst mistrouwden,
Van allen die Frezin in 't gunstigst licht beſchouwden,
Was niemant dan Goignies meer vrind van dit gedrocht;
Zo ſpaarzaam word een held beheerscht door achterdocht!
Goignies, van gullen aart, nam ieder heuſche buiging,
En 's loozaarts dank voor dienst, voor ware dankbetuiging;
En 't monſter in welks hart de dolle wraak gebied,
Verheugd dewyl 't Goignies in zyne ſtrikken ziet,
Volhard in dezen held erkentelyk te handlen.
Goignies vergunt Frezin langs ſlot en wal te wandlen;
En 't loon voor deze gunst is 't ſmeden eens verraads
Ten val van 't ſterk Breda, Oranjes wapenplaats.
Hy, die van zyn geweld voor Spanje niets kan hopen,
Vind middel om door goud zyn wachters om te koopen:
Dees moesten 't ſterk kasteel, in 't midden van de nacht,
Ontſluiten voor Farneſe: één van die ſnoode wacht
Moest vlugten, als vermoeid van 't lastig krygsmans leven,
En van 't geſmeed ontwerp aan Parma kennis geven.
De landvoogd, groeijende in ontwerpen van dien aart,
De landvoogd, afgemat, en min belust door 't zwaard
Dan door arglistigheid de ſteden aan te vallen,
Zond ſtraks een bende volks ten val der ſterke wallen
Van wier beſchermers elk de grootſte daden wacht,
En in wier hoede al 't land 's lands krygstuig veilig acht.
Hy deed, om dezen togt voor Nasſaus oog te dekken,
Den dappren Mondragon naar Rennenberg vertrekken,

Aan

Aan 't hoofd der meeste magt, met last om Steenwyks muur
Te ſloopen tot den grond door 't Kastiljaanſche vuur.
De prins had naauw' den togt van Rennenberg vernomen,
Of was bedacht den val van Steenwyk voor te komen;
En rukte in aller yl een bende volks by één,
Waarmeê hy onverhoeds in 't oorlogsveld verſcheen.
Zyn groote toeleg was zyn' vyand te overvallen,
Eer hy zyne oorlogsmagt verſchanste om Steenwyks wallen;
Hy was een oorlogsman, en kende Mondragon,
Van wien hy geen verzuim in 't veld verwachten kon.
Intuſſchen was het volk, op Parmaas last vergaderd
Ten val van 't ſterk Breda, 't kasteel dier ſtad genaderd.
't Was duister, en Goignies, van geen gevaar bewust,
Genoot op 't ledikant een liefelyke rust.
Frezin veracht den ſlaap, en ſtelt Kastiljes hoopen
Den toegang van 't kasteel, en al de poorten open.
De Kastiljaan trekt in, verſpreid zich door de ſtad,
En komt daar Nasſaus volk zyn eerſte wachtplaats had.
Straks is de ſtad in roer: door 't ſchreeuwen langs de ſtraten
Ontwaakt in 't eind' Goignies, en met hem zyn ſoldaten.
Hy hoort alom deez' kreet: men ſlachte al 't ketterrot,
ô Helden! Wreekt uw' vorst, maar bovenal uw' God!
Dit akelig geſchreeuw doet hem genoeg beſeffen
Dat hy verraden is, en hem 't verraad zal treffen.
Gezind te ſneuvelen gelyk hy heeft geleefd,
Dat is als held die nooit in krygswee had gebeefd,
Stuift hy, in 't nachtgewaad, gewapend met zyn' degen,
Ter woonplaats uit, en druischt zyn' vyands drommen tegen.
Hy dreigt, houwt toe, en treft met roem aan allen kant;
Hy bied met zyn geweer een' fellen tegenſtand;
Zyn volk blyft hem getrouw, het ſtryd aan zyne zyden,
En zoekt min heldenroem dan wraak in 't bloedig ſtryden.

In 't hevigst van 't gevecht, of liever van den moord,
Verneemt Goignies Frezin: door bloeddorst aangeſpoord
Verheft dees ſchelm 't geweer, hem door 's lands dwingelanden
Geſchonken, om Goignies moorddadig aan te randen.
De booswicht nadert, deinst, en geeft een' luiden kreet,
Alsof Goignies gezigt hem zyn verraad verweet,
En of het oog des helds, by dat gegrond verwyten,
Hem door een blikſemſtraal in 't ſlyk ter neêr zou ſmyten.
Niet anders uit de mensch in 't naarst des drooms verſaagd
Door eenig ſchrikbeeld, dat hem onophoudlyk plaagt,
Het onverdraagbaar wee waardoor hy zich voelt drukken,
Op hoop dat vrindenhulp hem uit den nood zal rukken.
Goignies vergunt den ſchelm, beteugeld door den ſchrik,
Geen' tyd tot moordery, maar doet op 't oogenblik
Hem, door één' enklen ſtoot in 't eerloos hart getroffen,
In 't yslyk ſtroomend bloed knarstandend nederploffen.
Frezin, geblikſemd door zyn' vyands heldenkling,
't Geſchenk dat held Goignies van Willems hand ontfing,
Slaakt de onverzoenbre ziel, en doet, beroofd van 't leven,
Door 't grynzend aangezigt, by 't toortslicht, ieder beven.
Na 't ſneuvlen van Frezin bezwykt de Kastiljaan;
Hy deinst, en tracht het ſtaal van Neêrlands volk te ontgaan:
Maar, ach! wat voor de ſtad 's lands helden ook verrichtten,
Zy was door 't Hoogst beſtier verwezen om te zwichten!
Een kogel treft Goignies; hy valt met bloed beſpat,
En met zyn' droeven val valt de overvallen ſtad.
Zyn volk, dat hem bemint, voelt, by zyn deerlyk ſneven,
In 't hart dien moed geboeid die 't Spaansch geweld deed beven.
Verr' dat hun zwichting 't woên des Kastiljaans bédaar',
Blaast die de moordzucht aan in 't hart der beulenſchaar',
Die, door geen opperhoofd zich ziende in 't woên bedwingen,
Wat adem ſchept vermoord, tot zelfs de zuigelingen.

't Af-

't Afgryslyk lot dier ſtad, door 't gantſche land verſpreid,
Wierd deerlyk door al 't land, meest door den prins beſchreid.
Zyn hart beweent Goignies, zyn oog ſtort heimlyk tranen;
Doch 't zien der legerplaats der wreede Kastiljanen,
De zucht om Steenwyks muur aan 's vyands ongenaê,
Aan 't hoogst beklaaglyk lot van 't wreed verrast Breda,
Door Neêrlands heldenſtaal, met roem gezwaaid, te ontrukken,
Belet de tong des helds 's harts weedom uit te drukken:
Zyn eerlyk heldenhart, dat heimlyk zuchten loost,
Zoekt in den hoogen nood ſlechts in zichzelv' zyn' troost.
Hy weet, dat, als hy 't volk de minste ſmart doet blyken,
Hy hoop en moed in 't hart van ieder doet bezwyken:
Dus moest die groote man, die waarlyk eedle held,
Hoe ſterk in 't zuchtend hart door 't landgevaar gekweld,
Zyn ſchier onlydbaar wee in 't diepst van 't hart bedelven.
Wat held was ooit in nood meer meester van zichzelven!
De woeste Rennenberg, die nooit zichzelv' verwon,
Niets hoorde dan zyn' haat, was, ſchoon held Mondragon
Hem zyn gemaakt ontwerp tot vechten had ontraden,
Te veel verhit om zich in ketterbloed te baden
Dan dat hy, op 't gezigt van 't heir des fieren ſtaats,
Zich roerloos houden zou in zyne legerplaats,
Om voor zyn' vyands oog ſlechts Steenwyk aan te vallen:
Die graaf verliet terſtond de fel gebeukte wallen,
En rukte ontzind te veld, veeleer door zucht tot moord,
Dan door 't bezit der ſtad door hem berend bekoord.
Held Mondragon, gezind geen hulp in 't ſlaan te bieden,
Ontraad den ſtryd, doch word, voor 't oog der oorlogslieden,
Door Rennenberg gehoond; waarop de held vertrekt,
En Parma 't zinloos woên des dollen graafs ontdekt.
De prins, die Rennenberg in onorde aan ziet komen,
Had niets van 't ras vertrek van Mondragon vernomen;

Dus ſtond hy hoogst verbaasd, dat hy zo groot een' held
In onorde onbedacht hem nadren zag op 't veld.
Hy waant dat Mondragon hem in een' ſtrik wil lokken,
En was in dezen waan byna te rug getrokken.
Hy doet zyn benden ſtaan, en wacht zyn' vyand af.
Graaf Rennenberg, die elk een ſmaadlyk antwoord gaf
Die hem zyn dol beſtaan met nadruk ſtelt voor de oogen,
Komt, als in razerny, op Nasſau aangevlogen.
De prins, die hem bedaard in 't open veld verwacht,
Begroet hem met het vuur van zyn geheele magt,
En doet de ruitery hem in de zyden dringen.
't Valt all' voor paardenhoef, of blikſemende klingen.
Het volk van Rennenberg, voor erger groet beducht,
Verlaat terſtond den ſtryd, en kiest met drift de vlugt.
Het woedende opperhoofd, verlaten van zyn benden,
Word door zyn eigen volk getroffen in de lenden;
Hy tuimelt van zyn ros, dat hem vertreed, en boet
Zyn' nyd, zyn trouwloosheid en dolheid met zyn bloed.
Zyn ligchaam, door den prins op 't bloedig veld gevonden,
Word, op 't bevel des helds, zyn maagſchap toegezonden;
En, na 's beleegraars magt dus deerlyk was verplet,
Wierd de afgeſtreden ſtad door Neêrlands held ontzet.
Zo ſpoedig wierd de magt van Rennenberg verbroken;
Zo heerlyk wierd Goignies op 's vyands heir gewroken.
Die zege, in 't veld behaald tot Nasſaus eeuwige eer,
Gaf Neêrlands zuchtend volk de vreugd en fierheid weêr;
De blydſchap van den ſtaat wierd noch te meer herboren,
Toen 't ſnel gerucht alom Farneſes ſchrik deed hooren.
Die rustlooze oorlogsman, op 't zien dat zyne magt,
Weleer door pest verzwakt, een' ſlag was toegebragt
Die hem voor eerst belette om weêr te veld te komen,
En dat zyn opperheer, als had hy niets te ſchroomen,

In 't ſtrydend Nederland hem hulploos zuchten liet,
Bezweek op nieuw door krankte, ontſtaan uit hartsverdriet.
De aartshertog, hoogst verheugd dat Willem triomfeerde,
En dat hy Alencon met kunst uit Neêrland weerde,
Schonk Nasſaus eedlen prins, zyn' grootſten toeverlaat,
Het ſtedehouderſchap van Vrieslands fieren ſtaat.
De prins, voor de eerſte maal in eedle drift ontſtoken
Om zich op 's lands tiran met kracht te zien gewroken,
Had, toen de trotſe ban van dwingland Phlips verſcheen,
De ſtaten heimlyk doen door Marnix overreên
Om een' monarch die doelde om Neêrland om te keeren,
Als vyand van zyn volk, ſtoutmoedig af te zweeren;
En, door den prins genoopt, nam Neêrlands fiere ſtaat,
Geſchandmerkt in den ban, dien voorſlag in beraad:
Doch eer de dwingeland volſtrekt wierd afgezworen,
Beſloot de ſtaat den prins deswegens zelv' te hooren.
Ter plaats daar thans de ſtaat ons bloeijend land regeert,
En Nasſaus nageſlacht noch billyk word geëerd
Als ſteun van 't ſtatenhof, met rang van ſtedehouder,
Die roemryk 't ſtaatsgebouw helpt ſchragen met den ſchouder;
Ter plaats daar thans een rei van vorsten zonder kroon
De ſchoone vryheid eert op een' onwrikbren troon;
In 't vorstlyk 's Gravenhage, op 't hoogst beroemd door luister,
Verſcheen toen 't ſtatenhof tot breking van 's lands kluister.
Held Willem, kneuzer van Kastiljes geesſelroê,
Voert daar, met eedlen ernst, dees taal 's lands vadren toe.
ô Zuilen van den ſtaat! na 't vonnis der tirannen
Die u, dit volk en my de wreedſte ſtrikken ſpannen,
En wier doemwaarde woede ons ſaam' doodſchuldig acht,
Erken ik buiten u geen andere oppermagt.
Gy, vadren van een volk dat zo veel heeft geleden,
Zyt, koning Phlips ter ſpyt, myn wettige overheden:

Duld

Duld dat ik u, die ik in zulk een licht beſchouw,
Myne onſchuld en den ban van Phlips voor de oogen hou';
En dat ik in geſchrift, wat leed my dit moog' baren,
All' 't geen ik u verklaar Europe ook moog' verklaren.
Ziet hier een afſchrift van den ergerlyken ban,
Waarin gy, nevens my, en 't volk, door 's lands tiran,
Die twintig jaren lang 's lands vryheid wreed belaagde,
En door zyn' beulenſtoet ons onophoudlyk plaagde,
Als ſchuldig word verklaard aan misdryf tegen God
En hem, die ons beſchouwt als haatlyk ketterrot.
De vorst heeft door dien ban ons alle hoop benomen,
Om ooit door goed verdrag de Spaanſche wraak te ontkomen;
Duld dan, daar gy my eert door 't hooren naar myn' raad,
Dat ik een voorſtel doe tot redding van den ſtaat.
Herinnert u vooraf wat wit ik ſteeds beoogde;
Dat ik het Spaansch gebroed, niet Phlips, beooreloogde.
Dat ik hem heb gediend blyke u en 't gantsch heelal!
Waarna ik onbeſchroomd myn voorſtel uiten zal.
Men ziet in 't hoofd des bans den vorst met tytels pronken,
Waarmeê die ryksmonarch zich niet zou zien beſchonken,
Zo niet de heldenrei, die my heeft voortgebragt,
Den ſabel had gezwaaid ten dienst van zyn geſlacht.
De ſtam des mans door hem gedoemd als landverrader
Verwierf, door trouw en moed, voor Phlips doorluchten vader
De keizerlyke kroon; waardoor die ſchrandre held,
Ten ſchrik van gantsch Euroop', zich zag in ſtaat geſteld
De ſchoonſte ſtaten fier aan zyne kroon te hechten,
En door zyn groote magt Europa af te vechten.
Dus pronkt het hoofd des bans, ô helden! met een goed
Dat hy verſchuldigd is aan myn doorluchtig bloed,
Een bloed, welks edelheid, aan zyn geſlacht gebleken,
Voor 't minst zyn grimmigheid in 't woeden moest weêrſpreken
Wan-

Wanneer ze, al had ik iets dat hem onteert beſtaan,
Hem aandreef om zo wreed als nu te werk te gaan.
Die vorst, wiens grimmigheid my tot de dood durft doemen,
Ontziet zich tevens niet op 't heerlyk loon te roemen
Dat Nasſau, boven elk roemwaardig' hoveling,
Weleer in Nederland aan 's keizers hof ontfing:
't Is waar, des keizers gunst, (dit lyd geen tegenſpreken,)
Is my, voor 't oog zyns hofs, van jongs af aan, gebleken;
Dit hart zal voor elks oog, tot aan het uur der dood,
Erkentlyk zyn voor 't geen ik van dien vorst genoot.
Die waarlyk goede prins, nooit naar waardy geprezen,
Die held, wiens naam by ons ſteeds moet in achting wezen,
Die groote keizer heeft in 't midden van zyn' ſtoet,
Zelfs in zyn hofvertrek, my gunstig opgevoed,
En my, van jongs af aan, vereert met een vertrouwen
Waarom de Kastiljaan, gewoon met nyd te aanſchouwen
Elk' landaart boven hem aan 's keizers hof geëerd,
Dien haat heeft opgevat die u en my thans deert.
Doch, ſchoon ik myn geſlacht in my dus zag beloonen,
Kon ik my voor die gunst erkentelyker toonen
Dan door in ampt by ampt den vorst ten dienst te ſtaan,
Waarvan de pracht myn' ſchat verr' moest te boven gaan?
Was ooit my iets te veel, wanneer de keizer 't wilde?
Wie uwer weet toch niet wat ſchatten ik verſpilde,
Om de eer van 's keizers hof by ieder vreemdeling
Te ſchragen door een pracht die 't all' te boven ging?
Wiens huis, wiens disch aan 't hof ſtond vreemden vorsten open?
Wie moest ten dienst van 't hof zyn beste goed verkoopen?
Wie was het die den bloei van 't hof van Nederland
Door pracht vertoonen moest aan eenig afgezant?
Was 't niet altyd Oranje? en heeft hem dit verdroten?
En wélk een loon heeft hy toch ooit van Phlips genooten?

Wat ſchonk my tot deez' dag die magtige opperheer?
Was niet veel ſchade al 't loon voor weinig blinkende eer?
De vorst ontziet zich niet my ſchaamtloos na te geven,
Als ware ik door zyn gunst tot mynen rang verheven;
Maar weet gantsch Neêrland niet, dat ik myn' hoogen rang
Den keizer ben verpligt, die voor zyn ſtaatsbelang
Geen' trouwer dienaar kende? en heeft die niet bevolen,
Schoon koning Phlips dien last arglistig hield verholen,
(Dit weet zyn gantſche hof,) dat ik, ten loon der trouw
Voor hem betoond, myn ampt in 't land bezitten zou?
De gift van 't guldenvlies, waarop de vorst durft roemen,
Alsof zyn gunst my had tot ridder doen benoemen,
Ben ik den ridderſtoet dier edele orde meer
Verpligt, dan aan de gunst van Neêrlands opperheer.
't Is waar, de koning ſtelde, eer hy ons heeft verlaten,
My gunstig aan, zo 't heet, tot lid des raads van ſtaten;
Doch op wiens raad? en om wat welgegronde reên?
Op raad eens boozen ſchelms, eens plagers van 't gemeen,
Op raad van een' Granvelle, een bron van al de rampen
Waarmede een ſchuldloos volk tot op deez' dag moet kampen;
En om langs dezen weg, zo ſchaamteloos als valsch,
Al 't kwaad van dit gedrocht te ſchuiven op myn' hals.
Wie uwer weet dit niet? Is dit geen gunstbetooning?
Vereert die niet op 't hoogst een' zelfberoemend' koning?
Zyn wy niet eindloos veel aan een' monarch verpligt,
Die op zo ſchoon een' grond zyn gunstbewyzen ſticht?
Men durft voor ieders oog myn ſtaatzucht my verwyten:
De vorst ontziet zich niet my ſmaadlyk toe te byten,
Dat ik, door zucht tot rang in 't dolend brein vervoerd,
Ten ſchimp der majesteit, dees landen heb beroerd.
Maar, vadren van dit volk! myn wettige overheden!
ô Helden, die met my zyn dwangjuk dorst vertreden!

Op

Op u beroep ik my; doet uitſpraak in myn zaak:
Is dit verwyt gegrond, voltrekt op my 's lands wraak.
Gy deed my meer dan ééns uw zucht tot waarheid blyken;
Zy is u meerder waard' dan alle koningkryken;
Dit weet ik! en daar zy u zo hoogst dierbaar is,
Begeer ik dat uw mond voor 't minst dees zaak beſlisſ'.
Heb ik my in dit land tot eenig ampt verheven,
Dat my de raad niet vry in handen heeft gegeven?
Of zo ik heimlyk my door u verzoeken deed
Om dat te aanvaarden, ſpreekt! heb ik die list geſmeed
Om meerder ſchats of rust? of zocht ik 's lands regeering
Te krygen in myn magt tot welberaden weering
Van een uitheemsch geſpuis, dat liever 't roer van 't land
In vele handen ziet dan in één enkle hand?
En tot vernietiging van 't juk der Kastiljanen?
Een juk geſmeed voor Phlips elendige onderdanen!
Gy, gantsch Europe weet, (dit houde ik voor gewis,)
Wie oorzaak van den ramp der Nederlanden is,
Ik, of de Spaanſche vorst, en die zyn' troon bewaken.
ô Helden! 't gantsch beloop der Nederlandſche zaken,
All' 't geen ik zeggen moet om Phlips verwyt te ontvliên,
Dit alles zal u dit ontwyfelbaar doen zien.
't Verwyt, dat ik dit land door zucht tot rang beroerde,
En dat ik de edelen tot muitery vervoerde,
En haakte naar 't bederf van 't Kastiljaanſche ryk,
Is waarlyk ſchaamtloosheid en boosheid te gelyk;
Het is een lastertaal die ieder zich moet ſchamen,
Die ooit geweten heeft wat pligten hem betamen;
Een laster, die met recht te meerder dient gelaakt,
Omdat de man, wiens mond dien ſnood heeft uitgebraakt,
Niet kan onkundig zyn, dat hy door ſchaamtloos liegen
Met een boosaartig hart de waereld wil bedriegen.

Het ſmart me, ô achtbre raad! dat ik gedwongen word
De valschheid van den vorst die me in myne eer verkort,
Die, daar zyn hart hem doemt, my ſchandelyk durft hoonen,
Ter myner zuivering u middagklaar te toonen:
Toen Spanjes koning my weleer naar Vrankryk zond,
Verzeld door Alva, om, zo 't heette, een vreêverbond
Tot eer van 't Spaanſche hof met Vrankryks vorst te treffen,
Deed my 't geval den aart van koning Phlips beſeffen.
De Franſche koning, jong en zonder achterdocht,
Verklaarde, dat hy wierd door Alva aangezocht
Om 't naauw' ontbrande vuur der ſnoode ketteryen
Te dempen, in de Spaanſche en Franſche heerſchappyen;
Dat reeds en vuur en zwaard bereid was tot den ſlag,
En dat de kettermoord de grond was van 't verdrag.
Een voorſlag van dien aart deed my inwendig yzen.
Ik zag niet zonder ſmart tot ſtrop of zwaard verwyzen
Een aantal edelliên, een' Godsdienst toegedaan
Geſchikt om 's menſchen ziel van Romes juk te ontſlaan.
De vrindſchap, liefde en pligt, 't deed alles my beſluiten
Het hatelyk ontwerp van koning Phlips te ſtuiten.
Dus drong ik de eedlen aan tot weering van een' ſlag,
Waarvan ik voor dit land het wreed gevolg voorzag.
Door my tot waakſaamheid voor hun behoud gedreven,
Was elk van hen bezorgd voor goedren, eer en leven.
Ziedaar Oranjes list, en zucht tot heerſchappy!
Ziedaar, ô heldenſchaar! dier eedlen muitery!
Indien 's lands opperheer daarvan zich durft beklagen,
Heeft dan niet ieder recht om koning Phlips te vragen
Of hy, of iemant van zyn' Kastiljaanſchen raad,
Den waren zin van 't woord van muitery verſtaat?
De vorst is hier ſlechts graaf: als wy hem hulde zweeren,
Zweert hy ons, op Gods woord, 's lands wet en rechten te eeren:

Zo-

Zodra hy nu zyn woord ontzind met voeten treed,
Is 't volk door zyn vergryp ontſlagen van hunn' eed.
De koning had geen recht door moord of folteringen
Zyn volk hier 't Roomsch geloof wreedaartig op te dringen;
En nimmer had hy recht een' vreemden beulenſtoet
Te houden in het land, ten ſteun van 't koorgebroed.
Toen hy hierdoor zyn' eed, zo heilig ons gezworen,
Verbrak, en weigrig bleef 's volks klagten aan te hooren,
Ontſloeg hy Neêrlands volk ſtilzwygend' van den eed
Dien, op all' 't geen hy zwoer, hem 't volk van Neêrland deed;
En gaf hen volle magt voor vryheid, recht en wetten,
Die bronnen van 's lands heil, het alles op te zetten.
't Is 's menſchen eerſte pligt dat hy zyn' huid verweer'
Als hem een moorder dreigt, al is 't een opperheer:
Men vind by niet één volk, hoe woest ook, een regeering,
Of zy vergunt den mensch het recht van zelfverweering:
Beſchut één mensch met recht zich tegen moordery,
Het ſtaat aan 't gantſche volk dan eindloos meerder vry.
Dus is 't verwyt, dat ik ſtaatzuchtig 't land beroerde,
En de eedlen, my ter gunst, tot muitery vervoerde,
Schoon overal verſpreid op 't koningklyk bevel,
Een lastring, of voor 't minst een nietig woordenſpel.
't Verwyt, waardoor de vorst my verder poogt te deeren,
Dat ik een vreemdling ben, en nooit hier mag regeeren,
Is dwaas, naardien de vorst daar zelf door word gehoond,
En 't keizer Karel zelv' niet in zyn graf verſchoont:
Mag nooit een vreemdling hier een ampt van ſtaat bekleeden,
Dan heeft de keizer zelf de wetten overtreden,
Toen hy, vóór zyn vertrek, na 't afſtaan van den ſtaf,
Zyn' zoon bevelen tot myn ſtaatsverhooging gaf;
En heeft dan koning Phlips niet ſchandelyk misdreven,
Met my een ampt van ſtaat in Nederland te geven,

Gelyk hy in den ban zo ſnorkend zich beroemt?
Dus ſtoft die vorst op 't geen hyzelf als wetloos doemt.
Maar, zegt de ban, geen ampt voegt hier in vreemde handen:
Is dan Toledo ook geteeld in deze landen?
Zo nooit een vreemdeling dit land regeeren kan,
Wat was Requeſens? Van wat landaart was Don Jan?
En wat is Parma toch? Toont niet de dwaze koning,
By 't walglyk ſnorken op zyn groote gunstbetooning,
Die hy in ſchrift verklaart te wezen tegen 't recht,
Niet eens te weten wat hy denkt, of ſchryft, of zegt?
En heeft die wreede vorst ten éénemaal vergeten,
Wat zich een vreemd geſpuis in Neêrland heeft vermeten,
Toen 't, op den rechterſtoel door Alvaas magt geſteld,
Der Nederlandren recht verkortte door geweld?
Beſtond die bloedraad niet uit ſnoode vreemdelingen?
Beſtond die niet naar hals en goed van 't volk te dingen?
En hing het lot des volks niet van den yzren ſtaf
Van dat uitheemsch geſpuis, des konings vrinden! af?
Doch zo geen vreemdling mag in Nederland regeeren,
Dan heeft men Phlips noch my in eenige ampten te eeren,
Dan is ons recht in 't land in waarheid ſlechts gering;
Want Phlips, zo wel als ik, is hier een vreemdeling.
Maar, vadren van dit land! die 't vreemdlingſchap ziet doemen,
Wie onzer is in 't land meer vreemdeling te noemen,
De vorst of ik? Heeft niet myn wydberoemd geſlacht,
Eer iemant in dit land aan 's konings maagſchap dacht,
Toen 't noch op Duitschlands grond moest leven als vergeten,
Reeds menig heerlykheid in Nederland bezeten?
En is 't geſlacht des mans, dien Phlips voor vreemdling houd,
Door Neêrlands volk niet ſteeds als Neêrlands bloed beſchouwd?
'T Verwyt, dat ik alleen de Neêrlandſche edellieden
De landvoogdes Margreethe een ſmeekſchrift aan deed bieden,

Strekt,

Strekt, ſchoon de koning dat geſchrift vloekwaardig noemt,
Oranje tot eene eer waarop hy zich beroemt.
Het is een klaar bewys, dat ik 's lands harde elenden
Door ſmeeken voor den troon heb trachten af te wenden,
En niet door zucht tot rang en beeldenſtormery,
Oproerig heb geſtaan naar de opperheerſchappy.
Of is, als ſchuldloos volk zich tot de boei ziet doemen,
Het ſmeeken in den nood een muitery te noemen?
Schaamt zich de koning niet, voor de oogen van 't heelal
Te vordren dat zyn volk ſlechts zwygend' lyden zal?
Dat ik de ketters heb behendig moed gegeven,
Is waarheid; doch waarom heb ik dit kwaad bedreven?
Moest ik dan 't zuchtend volk, dat Phlips niets had misdaan,
Als ſchapen voor het mes des ſlachters bloot doen ſtaan?
Moest ik door Alvaas rot het deerlyk uit zien zuigen?
Moest ik koelbloedig 't volk den vryen hals zien buigen
Voor 't juk van een' barbaar, en zyn' verwoeden ſtoet,
En, 't geen noch erger is, voor dat van 't koorgebroed?
Welks ſnood belang vereischt de zielen te onderdrukken!
Behaagt het koning Phlips voor zulk geboeft' te bukken,
Eert hy met zo veel ſmaaks der papen hoog gebied,
Het volk van Nederland behaagt dat dwangjuk niet.
Dus 't volk aan roof, aan moord en zielendwang te onttrekken,
Kan my, wat Phlips ook zegg', niet dan tot eer verſtrekken.
Dat Parmaas hertogin, met recht by ons geacht,
Door haar beleid het land weêr had in rust gebragt,
Is waar, en Nederland ware in die rust gebleven,
Had Phlips aan die vorstin en ons gehoor gegeven;
Zo hy niet, onbedacht tot wraakzucht uitgeſpat,
't Bevredigd Nederland ten roof gegeven had
Aan Alva, en zyn' ſtoet uitheemſche moordenaren;
Aan Alva, 't eerloos hoofd der vuigſte beulenſcharen;

Een ondier, groeijende in verwoesting, roof en bloed,
Welks klaauw op edelen en burgers heeft gewoed;
Een monſter, dat volſtrekt de menschlykheid verdoofde,
En ſchaamtloos my van eer, van goed en zoon beroofde;
Een ſnoode ſchandvlek van al 't menſchelyk geſlacht,
Een' beul, die duizenden ontmenscht heeft omgebragt;
Een' ſchelm alleen niet wreed, maar gierig en hovaardig,
Met recht den naam van ſchuim der aartstirannen waardig.
Zyn woede, ô vaderen! is u genoeg bekend.
Om die doemwaarde bron van Nederlands elend',
Om Egmonds moordenaar, om Hoornes beul te ontkomen,
Heb ik alleen de reis naar Duitschland aangenomen;
Geenszins uit vrees voor ſtraf, als ſterfling zonder eer.
Ik keerde op uw verzoek, op dat der eedlen, weêr;
Doch hóe verſcheen ik hier? Als vyand dezer landen?
Met inzigt om den vorst behendig aan te randen?
Of als een vyand van Toledoos tiranny,
Zo ſchaadlyk voor den vorst, als voor al 't land en my?
Doch 't ware eens zo, ik had in al myn legertogten
Niet Alvaas beulen, maar den koning zelv' bevochten,
Wat had ik toch misdaan? Is 't zulk een gruwelſtuk
Een' koning, die zyn volk in 't uiterſte ongeluk
Door een ontmenscht geſpuis meêdoogenloos ziet ſtorten,
Een' koning, die 's lands recht gevoelloos ziet verkorten,
En die 's lands afgezant, die hem 's volks hoogen nood
Met allen ootmoed toont, doet ſtraffen met de dood,
Ja die baldadig durft met 's lands elenden ſpotten,
En de eedlen van het land doet ſneuvlen op ſchavotten,
Hun treurend huisgezin, met eer, met goed en bloed,
Dolzinnig geeft ten roof aan een uitheemsch gebroed,
Welks woede een ſchuldloos volk 's lands ondergang doet vreezen;
Ik vraag aan ieder vorst, of 't zulk een kwaad zou wezen

Zulk

Zulk een' Rehabeham, wat koning hy ook zy!
Te ſtuiten in zyn wraak, zyn' roof en tiranny?
Wanneer 't een misdaad is een' koning aan te grypen
Die tot bederf van 't volk het moordgeweer doet ſlypen,
Het ſchuldloos teistert met een yzren geesſelroê,
Dan komt Kastiljes kroon aan koning Phlips niet toe.
Don Pedro was eertyds de vorst der Kastiljanen:
Als iemant onzer vraagt aan Spanjes onderdanen,
Wat recht had toch uw volk weleer om door geweld
Don Pedro, door Gods hand op 's vaders troon geſteld,
Een kroon te ontnemen die nu koning Phlips mag dragen?
Wat is hun antwoord toch wanneer men dit durft vragen?
„ De wreede Pedro was Kastiljes dwingeland:
„ Hy heeft zyn ſchuldloos volk vyandlyk aangerand;
„ Hy lagchte met hunn' ramp, dong hen naar goed en leven,
„ En heeft de kroon verbeurd hem door Gods gunst gegeven".
Is deze taal gegrond, ziet Nederlands tiran
Dan niet dat elk ook hem dit antwoord geven kan,
Wanneer hy vragen durft, op wat gegronde rechten
Het volk van Nederland zyn leger durft bevechten?
Deed koning Phlips het volk van Neêrland minder leed,
Dan wreede Pedro ooit zyn Kastiljanen deed?
Gy ziet dus, achtbre raad! dat 's konings ſterke klagten
Van dat ik hém weêrſtond aan 't hoofd van Neêrlands magten,
Slechts ydle woorden zyn, en ik myn' pligt niet ſchond,
Al ware ook dit verwyt van koning Phlips gegrond.
Voorts blykt noch uit het woên van 't ſchuim der dwingelanden,
Toledo, die niets deed dan moorden, foltren, branden
En rooven, dat ik nooit, gelyk men my verwyt,
Het vuur van oproer heb doen woeden in zyn' tyd;
Of dat ik, om het recht van koning Phlips te deeren,
U listig aandrong my te doen naar Neêrland keeren.

Elk uwer, Nasſaus hart ſtelt zich hierin gerust,
Is van dit alles meer dan Nasſauzelf bewust.
Dat ik, gelyk de vorst zich in den ban doet hooren,
Hem, by myn weêrkomst hier, op nieuw, heb trouw gezworen,
En dat ik Romes kerk beloofde voor te ſtaan,
Strekt my tot eer: dit toont de gantſche waereld aan
Dat ik den vorst beſchouwde als een' misleiden koning,
Dien ik te redden zocht door trouwe dienstbetooning,
En dat ik Romes val niet zocht in Nederland:
Doch zwoer ik Rome hulp door roof, door moord en brand?
De ramp der geestlykheid, my ſchaamtloos aangevreven,
Worde aan de geestlykheid rechtvaardig toegeſchreven:
Der papen hovaardy, hun dwangzucht, trouwloosheid
En dorst naar bloed en roof, heeft hen hunn' ramp bereid;
Niet ik. Wie kan in 't land hiervan onkundig wezen?
De monnik, die alom zich deed in Neêrland vreezen,
Heeft door zyn ondeugd en vervolgzucht niet alleen
Zich hatelyk gemaakt by eedlen en gemeen,
Maar ook den val der kerk veroorzaakt in dees ſtaten.
Zyn invloed is bekend op 't hart der onderzaten:
Wie onzer kan zich ooit verlaten op een volk,
Dat daaglyks door den mond van zynen Hemeltolk
't Bedriegen word vergund, ja zelfs 't verraadlyk dooden
Van hem die twyflen durft aan Romes kerkgeboden?
Zo ik ooit overheên, gelyk de ban gewaagt,
Door list of door geweld uit Neêrland heb gejaagd,
Het waren overheên 't beſtier van ſtaat onwaardig;
Meest volk tot boos verraad, ten ſteun des dwinglands, vaardig;
Meest volk op 't hoogst verſlaafd aan 't ſchaadlyk koorgebroed;
Meest haters van dit land: dus was myn afzigt goed.
Voorts word my in den ban hoogst ſchaamtloos opgedrongen,
Dat ik de geestlykheid baldadig heb gedwongen

Tot

Tot afval van de kerk, en tot het echtverbond;
Doch zo dit ſnood verwyt op waarheid is gegrond,
De koning doe hiervan één enkel voorbeeld blyken,
Of ſchaam' zich dat hy dus my durft verongelyken.
Doch 't geen in 's konings ban my meest ontſteekt in ſpyt
Is, dat de koning my myn echtverbond verwyt.
Wat raakt dit zyn beſtier? wat raakt dit zyne ſtaten?
Ik mag dit boos verwyt niet onbeantwoord laten:
De eer van myne echtgenoote, ontluisterd in den ban,
Eischt billyk wraak van my op Nederlands tiran.
Die dwingland, die in 't kwaad den afgrond gaat te boven,
Durft de ergſte laſtring zich niet ſlechts verooreloven;
Maar mengt, voor ieders oog, met de ergerlykſte ſmaad,
't Geen my, niet hem, betreft, met zaken van zyn' ſtaat.
Die laſtraar ſpreekt verwaand van myn byzondre zaken;
Welaan! 'k zal op myn beurt de zynen ruchtbaar maken:
Dat Neêrland tuſſchen my en koning Phlips beſliſſ',
Wie onzer van zyn huis de grootſte ſchandvlek is.
Behoort hy die zo ſtout van andren kwaad durft ſpreken,
Voor 't minst niet vry te zyn van de ergſte zielgebreken?
Moet niet hyzelf vooral van gruwlen zyn bevryd?
De koning antwoord' my, en bloze om zyn verwyt.
Myn huwlyk, dat de vorst met ſterke taal durft doemen,
Dat hy Gods vloek en dien der menſchen waard' durft noemen,
Als waar' dat echtverbond het ergſte ſchelmenwerk,
Is eerlyk, en gegrond op wetten van Gods kerk.
'k Had tot dien echt den paus om geen verlof te ſmeeken;
Het ſtond myn gade vry haar' kloosterecht te breken:
Zy huwde aan Romes kerk, maar hóe is dit geſchied?
Door dwang, in de eerſte jeugd: dus is die trouw te niet.
Een' eed, waartoe een kind door dwang word aangedreven,
Word in een' later' tyd met recht de ſchop gegeven.

Is dan dit laf verwyt, wanneer men 't wel beſchouwt,
Niet onvergeeflyk ſnood, en onbegryplyk ſtout?
Wie is hy die myn' echt als ſchand' my aan durft vryven?
Een ſchepſel ſchuldig aan een reeks van wanbedryven,
Aan bloedſchande, overſpel, aan wreeden vrouwenmoord,
Een man die in zyn drift noch recht noch reden hoort;
Een vorst die in zyn' echt zo verr' zich heeft vergeten,
Dat hy de Jupiter van zyn geſlacht mag heeten;
Die om een huwlyk zo bloedſchendig, gantsch verwoed,
Zyn Franſche gemalin verſmoord heeft in haar bloed;
Die, door Gods hand volſtrekt zichzelv' ter prooi gelaten,
Zich heeft verdacht gemaakt den erfprins zyner ſtaten,
Zyn' zoon, de hoop zyns ryks, de hoop van zyn geſlacht,
Uit wreeden minnenyd, te hebben omgebragt;
Ja die, zo 't ſchynt, belust om ſtroomen bloeds te ſlorpen,
Met Saul toont volſtrekt van God te zyn verworpen.
Ontzag zich koning Phlips voor de oogen van 't heelal,
Toen hy met de erfprinſes der kroon van Portugal
In 't huwlyk leefde, ontzind door wellust aangedreven,
Met zyne Ozorio in overſpel te leven?
En heeft hy uit dien echt geen basterdkroost geteeld?
Heeft niet de koning, door onkuiſche drift geſtreeld,
Daar hy aan Vrankryks telg door 't huwlyk was verbonden,
Met zyne Eufrazia zyn' huwlykspligt geſchonden?
Drong hy niet Ascoli die zwangre byzit op?
Wiens dolle tiranny rees ooit in hooger top!
Moest Ascoli, hoe ook dat huwlyk hem deed gruwen,
Niet aan Eufrazia, op Phlips bevelen, huwen?
En leefde die tiran, na dit ontmenscht bevel,
Niet, als voorheen, met haar in ſchandlyk overſpel?
Ja, is niet Ascoli, op 't zien dat hy zyn ſtaten
En tytel 't basterdkroost des dwinglands na moest laten,

Door

Door 't wreed beſef des hoons zyn ſtamhuis aangedaan,
Voor 't oog van 't gantſche hof van zielverdriet vergaan?
En zien wy hem, wiens pen myn gade ſtout durft hoonen,
Thans nóch in zyn gedrag zich meerder kuisch betoonen?
Zietdaar den man die my myn echtverbond verwyt!
Indien ik, op myn beurt, ook eens vervoerd door ſpyt,
Verklaarde aan gantsch Europe, en al zyne opperheeren,
Dat ik voortaan de wet eens konings niet wilde eeren
Dien all' wat adem ſchept, klaarblyklyk, ſchuldig vind
Aan bloedſchande, overſpel, en moord van vrouw en kind,
En die noch daaglyks groeit in plundring, moord en blaken;
Zou eenig ſterfling my deswegens kunnen laken?
Dat ik het Gentsch verdrag, ten dienst der heerſchappy
Des konings, heb bewerkt, hierop beroem ik my;
En dat ik Romes zaak daardoor heb willen ſtyven,
Behoort niet tot myn wan- maar tot myn deugdbedryven:
Het een en ander toont den dwazen koning aan,
Dat my geen zelfbelang naar Neêrlands val deed ſtaan.
Maar, zegt de ban, Oranje, op 't hoogst volleerd in vonden,
Gaf voor dat dit verdrag was door Don Jan geſchonden:
Wat mensch, die kundig is van 't geen hier is geſchied,
Weet toch de ſchelmery van dezen landvoogd niet?
Zyn eereloos beſtaan breedvoerig uit te meten,
Was een verhaal te doen van 't geen gyzelf moet weten.
Wanneer ik in geſchrift, voor de oogen van 't heelal,
Den ſchandelyken ban geheel weêrleggen zal,
Dan hoop ik aan al de aarde onloogchenbaar te toonen,
Dat ik dien landvoogd niet door logens zocht te hoonen.
Men zie of ik hem valsch beticht van ſchelmery,
En wie 't verdrag van Gent dorst ſchenden, ik, of hy;
Men oordeele uit all' 't geen ik zal te kennen geven,
Of ik op valſchen grond den ſtaat heb aangedreven.

Tot wantrouw jegens hem, en of ik heb misdaan
Toen ik u raadde om hem in 't veld te wederſtaan;
En hem, als oorzaak van 's lands onverdraagbre plagen,
Zo ras 't ſlechts mooglyk ware uit Nederland te jagen.
Indien ik logens ſpreek, dat dan uw' toorn' my ſtraff'!
Hiermede ſtap ik thans van dezen landvoogd af.
Dat ik den ruwaartſtoel in Brabant dorst betreden,
Dat ik dit driftig zocht, is waar; doch om wat reden?
Het was om, 't land ten dienst, ter ſtraf der tiranny,
Zo veel gezags ik kon te brengen aan myn zy':
Ik had dus meerder hoop een' vyand af te keeren,
Die, toonende ieder dag noch woord noch eeden te eeren,
By een regeering die uit vele leên beſtaat
Meer hoop had, ons ten val, tot ſmeden van verraad,
En door 't beroknen van inwendige krakkeelen,
In dit verdrukt gewest een vryer rol te ſpelen.
't Gaat vast, en 't heeft zyn reên, dat Neêrlands dwingeland
Ongaarn' hier 's lands gezag ziet in één enkle hand.
Het is om dien tiran, die groeit in onze elenden,
Die ons doodſchuldig noemt, met nadruk af te wenden;
Het is alleen ten val van zulk een ſtaatsgedrocht,
Dat ik den hoogſten rang in Neêrland heb gezocht.
Door myn verheffing wierd zyn hart de hoop benomen,
Om door verdeeldheid ons wreedaartig in te toomen
In 't yvren voor 's lands recht, en vryheid van 't gemoed.
't Zou wreeden koning Phlips, en zyn' onwaarden ſtoet,
Dien myn verheffing meer dan koning Phlips doet vreezen,
(Hier twyfelt niemant aan,) behagelyker wezen
Dat ik, ter gunst van 't hof, geen magt trok aan myn zy',
Dan dat ik my verſterk', ter ſtraf der dwinglandy.
Dat ik me in ſpyt des ſtaats in Brabant deed verhoogen
Tot ruwaart van dat land, dit weet gy, is gelogen;

En,

En, 't geen my troosten moet, 't is de eerſte logen niet
Die in den ſnooden ban den grammen vorst ontſchiet.
Dat ik het Stichts verbond met kracht heb doorgedreven
Is, ſchoon men dat verbond een' ſcheldnaam heeft gegeven,
Een waarheid, die my eert. Ik roem op dat verwyt!
Ik vormde dat verbond, 'k beken 't; maar op wat tyd?
En om wat reden? Toen al 't uitzigt was verdwenen
Dat ooit verzoening ons met Spanje zou veréénen;
En om, veréénd van magt, een' onbarmhartig' vorst,
Die altyd naar het bloed van Neêrland heeft gedorst,
En die en vrouw en kind onmenschlyk had doen ſneven,
Ja die, na zulk een' moord, met recht wierd nagegeven,
Dat hy Herodes woede en Neroos wrok bezat,
Te ſtuiten in den moord dien hy beſloten had.
Wat koning, buiten Phlips, kan my hierom verachten?
Doch wie kan in den ban, ô helden! ooit verwachten,
Dat een monarch, wiens toorn' my tot de dood verwyst,
Zélf myn beproefde trouw met klare woorden pryst?
Ik heb, dit zegt hyzelf, de giften afgeſlagen
Die door zyn' afgezant aan my zyn opgedragen;
Voorts zwetst hy op zyn gunst, en zegt: „ hy bood my aan,
„ All' wat een vorst een' prins met glori toe kon ſtaan;
„ Mits dat ik Nederland voor altyd zou begeven,
„ Om op den Duitſchen grond voortaan in rust te leven".
Zo groot een gunstbewys voldeed my echter niet:
Wat is 't nu dat de vorst hierin ſtrafwaardigs ziet?
Wat kan toch koning Phlips van zulk verwyten hopen?
Hoe! dat ik my door hem niet eerloos om liet koopen,
En Neêrland niet ten roof aan zyn barbaren gaf,
Is dit een euveldaad? Verdien ik daarom ſtraf?
Wat laakt de koning toch in 't weigren zyner gunsten?
De ontduiking van zyn list? 't Verydlen van de kunsten

Des Spaanſchen hovelings? Ware ik een braver man
Zo ik om zelfbelang dit volk aan zyn' tiran
En zyn' verwoeden ſtoet had tot een prooi gelaten?
Wat kan de grootſte gunst van koning Phlips my baten,
(Schoon hy my eert door drang dat ik zyn gunst verkiez',)
Zo ik die koopen moet voor 't ſchandlykst eerverlies?
De vorst verwyt my dus dat ik myn' pligt betrachtte,
En 't welzyn van dit volk oneindig hooger achtte
Dan al de ſchat en gunst die zyn gezant my bood.
Zietdaar een wanbedryf dat myne ſchuld vergroot!
Ik heb misdaan door 't volk meer dan myzelv' te minnen!
Waartoe vervalt de vorst? Waar zyn toch 's konings zinnen!
Dat ik den kryg verkoos, gelyk me een opperheer
Ontbloot van deugd verwyt, ſtrekt me inderdaad tot eer:
Het is een nieuw bewys, dat ik om 's lands belangen
Voor rust de zorgen koos die my op 't hevigst prangen.
Wat kon ik toch voor my verwachten van het zwaard,
In 't ſtryden met een' vorst den magtigſten op de aard'?
Van 't ſtryden met een' vorst die me alles aan doet bieden?
(Mits dat ik ſchaamteloos een aantal brave lieden,
Een ongelukkig volk, wil levren in de magt
Van hem die raad en volk volſtrekt doodſchuldig acht.)
Wat denkt de koning toch? Waar word hy heen gedreven?
Waant hy dat ik met vreugd in zo veel wee kan leven?
Waant hy dat ik gerust kan leven in elend'?
Dat ik genoegen vinde in arbeid zonder end'?
Waant hy 't vermaak te zyn in 't heetst van 't oorelogen
Te leven onder 't juk van 't landbeſtier gebogen,
En onophoudelyk te worſtlen met den haat
Der grooten van dit land, wier list my ſteeds weêrſtaat?
Acht hy 't vermaak te zyn als balling om te zwerven?
Zyn goedren, goeden naam, zyn rust en zoon te derven?

Denkt

Denkt hy niet dat Oranje, als 't ovrige aardsch geſlacht,
Oneindig meer naar rust dan eindlooze onrust tracht?
En dat ik, als elk mensch, veeleer worde aangedreven
Om in den voorſpoed, dan den tegenſpoed te leven?
Waant hy dat, zo ik ſlechts het minſte middel zag
Om ééns, behoudens de eer, door een gewenscht verdrag
's Lands rampen, al myn zorg en ſmart te kunnen enden,
Ik dwaaslyk kiezen zou te leven in elenden?
Zo dit de koning denkt, gelyk het ſchynt, wat moet
Men denken van een' vorst die zulk een denkbeeld voed?
Wanneer één' mensch in 't land de vrede moet behagen,
't Is Nasſau, die daardoor van rampen word ontſlagen.
Zo iets my met vermaak doet leven in den druk,
't Is 't denkbeeld dat ik lyde uit zucht tot uw geluk.
Voorts weet gy, ſchoon de vorst dit ſchaamtloos durft weêrſpreken,
Wie de onderhandeling te Keulen af deed breken,
De vorst, of ik. Gyzelf, doorluchte heldenraad!
Kunt Nasſau zuivren van die opgedrongen ſmaad.
De vorst verwyt my voorts een eeuwig wanvertrouwen:
Doemwaardig is 't op God, noch 't woord van God te bouwen;
Maar loflyk is 't om niet gerust te zyn op 't woord
Van menſchen, groeijende in bedriegery en moord,
Van menſchen, die, wel verr' van aan hun woord te denken,
Den geen die 't ſchandlykst breekt meest eerbewyzing ſchenken;
Als aan Requeſens bleek: heeft die trouwlooze held,
Toen hy den Moor niet kon verdryven door geweld,
Hem niet ten val gebragt door de ergerlykſte lagen?
En mogt Requeſens niet Kastiljes eerkruis dragen,
Omdat hy, niet, als 't voegt, door treflyk krygsbeleid,
Maar door verraad den Moor een' valſtrik had geſpreid?
Ik denk de waereld zal, en kan 't in my niet laken,
Dat ik ſteeds heb getoond ſlechts weinig werks te maken

Van 't woord van eerloos volk, dat Judas valſchen aart
Met ſnooden Caïns wrok en Labans wangunst paart,
Ja toont die met de melk te hebben ingezogen;
Van volk dat ſchaamteloos op moordery en logen,
In 't aanzien van al de aarde, in ſpyt van de eedle wet
Der loflyke eerlykheid, een' hoogen eerprys zet.
Het loon, den geen beloofd die Nasſau brengt om 't leven,
Vereert my: 't kan al de aard' de klaarſte blyken geven
Hoe veel belang de vorst in myn verdelging ſtelt,
En dat hy my beſchouwt als ſnuiker van 't geweld;
't Is een bekentenis, door 's dwinglands hand geteekend,
Hoe nuttig my zyn hart voor 't heil van Neêrland rekent,
En dat hy nimmer hoopt zolang Oranje leeft
Te ſlagen in de wraak die hy beſloten heeft.
Doch 't geen in 's wreedaarts ban noch alles gaat te boven
Is, dat hy ſchaamtloos durft den adeldom beloven
Aan hem, die, meer in 't hart door 't geld dan de eer bekoord,
Zyn hand bezoedlen wil met ſnooden prinsſenmoord.
Wat volken zyn 'er toch die adeldom waardeeren,
En tevens een geboeft' van prinsſenmoordren eeren?
Waar zit een eerlyk man ooit met een' booswicht aan,
Wiens vuist, door moord, om geld, een' vorst heeft doen vergaan?
Doch ſtelt de Spanjaard eer in waarlyk edel te achten
Een' ſchelm, die, onbeſchaamd, om geld, een' prins durft ſlachten,
Dan dunkt het my niet vreemd dat al de waereld denkt,
(Een denkbeeld dat dan de eer van koning Philips niet krenkt,)
Dat hy afkomstig is van 't ſchuim der oude Joden,
Wier Sanhedrim, belust hem die 't weêrſprak te dooden,
Het ligchaam van Gods zoon van Judas, een gedrocht
Welks naam ten vloek verſtrekt, voor zilverlingen kocht.
Gy zult, doorluchte raad! dit hoop ik, my verſchoonen
Dat ik met ſterke taal u durf myne onſchuld toonen.

Wan-

Wanneer men overweegt met welk een bittre ſmaad
De koning my beloont voor 't yvren voor zyn' ſtaat,
Ja dat hy u, en my, dees volken dingt naar 't leven,
Men zal myn ſcherpe taal voorzeker my vergeven.
Ik heb, door hoogen nood, niet door myn drift, vervoerd,
Den ergerlyken ban in 't kort ſlechts aangeroerd;
Ik zal eerlang in ſchrift Euroop' breedvoerig toonen,
Wat boosheên 't eerloos hart van koning Phlips bewonen.
De Spaanſche ſchelmery, zelfs van den tyd af aan
Dat Karel dit gewest zyn' zoon heeft afgeſtaan,
De ſnoodheid van Philips, die van zyn helſche ſcharen,
Blyk' breeder aan al de aard', wat ramp my dit moog' baren.
Ik acht een' opperheer, hoe ſtout die taal ook ſchyn',
Die my naar 't leven dingt niets meer verpligt te zyn.
Ik zocht, wat my betreft, zyn lastring af te keeren;
Gy zult, wat u betreft, gewis uwe eer verweeren.
ô Vadren van dit volk! ſtaat Nasſau gunstig toe
Dat hy, tot heil des volks, u thans zyn voorſtel doe.
Wat heeft men van een' vorst als koning Phlips te wachten?
Van hem, die 't recht des volks wreedaartig dorst verkrachten?
Van hem, die, verr' dat hy uw klagt heeft aangehoord,
's Lands eedlen, op 't ſchavot, als ſchelmen, heeft vermoord?
Van hem, die, door een' drom uitheemſche hurelingen,
Door Alva aangevoerd, u 't dwangjuk op deed dringen?
Van hem, die, gantsch verwoed, reeds twintig jaren lang,
Hardnekkig heeft geſtaan naar Neêrlands ondergang?
Van hem, die, onbeſchaamd, tot op den dag van heden,
Noch tracht, zo 't mooglyk ware, u op den nek te treden?
Van hem, die u, en my, ja 't volk ronduit verklaart
Voor vyand van zyn kroon, en doemt tot vuur en zwaard?
Wat wacht gy van een' vorst die 't gantſche volk durft doemen?
Niets, dan 't geen voor dit land afgryslyk is te noemen.

Daar nu die vorst, volſtrekt van menschlykheid vervreemd,
De hoop op een verdrag voor eeuwig u beneemt,
Zou 't u by eenig volk dat reedlyk denkt onteeren,
ô Raad! zo gy beſloot dien dwingland af te zweeren?
Wel verr' dat dit beſtaan u ſtrekken kan tot ſmaad,
Verdient het by al de aard' den naam van heldendaad.
Gy hebt dat groot ontwerp reeds in beraad genomen;
Welaan, ô heldenrei! volvoer het zonder ſchroomen.
Gryp zelf het roer des ſtaats van 't dobbrend' Nederland,
En vestig 's volks geluk, tot 's dwinglands ſmart en ſchand'.
Ik ſmeek, beſchouw uzelv', en 't volk met mededoogen;
Hou eeuwig 't ſchoon gevolg der eendragt voor uwe oogen;
Laat uw verbonden, die u hechten aan elkaêr,
U heilig zyn, ten val van 's lands geweldenaar.
Gy beeld uw ſtaten af als ſaam' gevoegde ſchichten;
Dit blyve uw zegelmerk. De tiranny zal zwichten,
Wanneer ge, als leeuwen op hun kracht en eendragt ſtout,
Hem 't hoofd bied die zyn hoop op uw verdeeldheid bouwt.
Zou 't ons voor eeuwig niet tot een verwyt verſtrekken,
Daar God ons reeds vergunde ons 't Spaanſche juk te onttrekken,
Daar God zo ſchoon een' ſtaat in onze handen gaf,
Daar ons geen magt ontbreekt tot uw' beſpringers ſtraf,
Daar God uw' dwinglands vloot door 't peſtvuur deed vernielen,
Daar wy zyn' legerknecht door kranktens zien ontzielen,
Daar al het poogen des onzaligſten tirans,
Daar al de verdre list en nyd zyns eedgeſpans,
Daar, in één woord gezegd, all' wat hy uit wil werken
Door listen en geweld, voortaan is aan te merken,
(Hoe wydberoemd zyn magt en booze loosheid zy,)
Gelyk een laatſte ſtuip der kranke tiranny;
Ik vraag, zou 't ons met recht niet ten verwyt verſtrekken,
Wanneer we, in ſtaat geſteld dit volk aan 't juk te onttrekken,

Al 't voordeel, door Gods gunst geſchonken aan deez' ſtaat,
Verwareloosden, door verdeeldheid in den raad?
Noch ééns, 's lands eendragt zy, ô helden! ſteeds u heilig;
En Neêrland is gewis voor 's dwinglands woede veilig.
ô Vadren van dit land, ô kneuzers van 't geweld,
Op wie 't elendig volk al zyn vertrouwen ſtelt!
Hebt deernis met uzelv', met weduwen en wezen,
En doet uw nageſlacht geen haatlyk dwangjuk vreezen.
Smeekt God met my om hulp, de tiranny ter ſtraf,
En zweert den dwingland Phlips, en al zyn' aanhang, af.
Zyn ban, een mengelmoes van razernye en logen,
Zyn ban is reeds 't bewys van zyn gefnuikt vermogen;
Het ſtaat aan u alleen dat gy hem gántsch verneêrt,
En een regeering vest' door koningen geëerd.
Wat voorts, doorluchte raad! Oranje moog' betreffen,
Gy kunt uit 's konings ban niet dan te klaar beſeffen,
Op wien de dwingland meest, indien hy kon, zou woên:
Het is hoofdzaaklyk hem om Nasſaus hoofd te doen;
Daarop durft de aartstiran zo hoog een' bloedprys ſtellen,
Op hoop van, na myn' val, te wisſer u te vellen.
Ach! zo myn dood u kon van al den ramp ontſlaan
Dien ik u ſchuldloos met dit volk ten doel zie ſtaan,
Kon myne dood de wond' van Nederland genezen,
Hoe aangenaam zou my des dwinglands vonnis wezen!
'k Zou tot dien eedlen prys met ſtreelend zielvermaak,
Dit uur zelf, 't offer zyn der Kastiljaanſche wraak.
Ik zweer u dit by God, en u, myne overheden!
Waarom toch heb ik reeds zo eindloos veel geleden?
En waarom bleef ik ſteeds voor Spanjes vleitaal doof?
Ja waarom ſtelde ik toch myn goedren tot een' roof?
Waarom zag Neêrland my al 't zelfbelang verzaken?
Was 't om een' hoogen ſtaat? Was 't om my ryk te maken?

Waarom heeft Nasſau toch drie broedren, hem zo waard
Als 't leven zelf! in 't woên des oorlogs niet geſpaard?
Kost gy ons, na hunn' val, ooit andre broedren geven?
Waarom toch is myn zoon in hechtenis gebleven?
Waarom verloor ik toch myn rust, myn goed en bloed?
En waarom leef ik nóch in zo veel tegenſpoed?
Om u, en 't arme volk de dwinglandy te ontrukken!
Ziedaar wat vrucht ik hoop van al myn zorg te plukken.
Ziedaar wat ik voor u en Neêrlands volk beſloot.
Denkt iemant uwer dat myn ballingſchap of dood
Dit deerniswaardig volk het juk kan doen ontvlieden,
Gy zyt myn overheid, welaan! gy kunt gebieden:
Verzend my, vind gy 't goed, aan 't uiterſte eind' der aard',
Of, zo gy 't raadſaam acht, verwys my tot het zwaard.
Doch zo myn liefde, altyd dees landen toegedragen,
Oprecht is in uw oog, kan die den raad behagen;
Acht gy ons waarlyk waard' u, 't zy met raad of daad,
Te dienen, tot behoud van deez' verdrukten ſtaat;
Acht ge ons bekwaam met vrucht te waken voor 's lands wetten;
Acht ge ons bekwaam den troon der vryheid vast te zetten;
Geloof my, dat my niets meer vreugd verwekken zal,
Dan dat myn trouw voor u de bron zy van myn' val.
De raad, na deze taal uit Nasſaus mond te hooren,
Verklaart, (daar 't ſtaatsverbond, in Utrechts wal bezworen,
Dees landen ſtelt in ſtaat om, met verééend geweld,
Voortaan de Spaanſche magt te wederſtaan in 't veld,)
Den koning, die zyn' eed zo zigtbaar heeft verbroken,
Van tytel en gezag in Nederland verſtoken;
Ontſlaat den onderdaan rechtmatig van den eed
Dien ieder onderdaan weleer den koning deed;
Beveelt met allen ernst de Neêrlandſche onderzaten,
Voortaan geen overheên te erkennen dan de ſtaten;

Ver-

Verzoekt den eedlen held, die 't land ten dienst wil ſtaan,
In 't vesten van den troon der vryheid voort te gaan;
En toont aan gantsch Euroop', met kracht van taal, de reden
Die Neêrland 's dwinglands recht tot heerſchen deed vertreden.
Geheel Euroop' gewaagt van Neêrlands heldenmoed;
De vorsten ſtaan verbaasd; de Spaanſche beulenſtoet
Heeft, door zyn' konings lot, zyn ſchandlyk lot! te hooren,
Zo 't ſchynt, in 't brein 't beleid, in 't hart den moed verloren,
En aarzelt op 't beſef van weêr ten ſtryd te gaan
Met volk dat zo veel durft, den vorst ten ſchimp, beſtaan.
Maar, naauw' verloste ſtaat! hoe beeft de trotſe koning!
Hy gilt zyn wanhoop uit in 't binnenst zyner woning,
Wier pracht, weleer zyn lust, hem nu ontſteekt in ſpyt,
Daar zy zo groot een' vorst zyn magtloos woên verwyt.
Zyn moed, maar niet zyn woede, is éénsſlags hem ontvlogen:
Hy bant zyn' vrindenrei, al ſcheldende, uit zyne oogen,
En vloekt in 't boos gemoed zyn kwynend oorlogsrot,
Ja 't Godloos hart zoekt troost in 't lastren zelf van God.
De aartshertog, hoogst beducht zyn' naam en rang te onteeren
Door 't blyven by een volk dat vorsten af dorst zweeren,
Stelt, tot der ſtaten vreugd, zyn ampt weêr in hun hand,
En trekt, als vrind van 't volk en Nasſau, uit het land.
De prins, alleen bedacht, ter ſpyt der Spaanſche lagen,
Den naauw' gevesten troon der vryheid te onderſchragen,
Bevlytigt zich met roem, als ſtaatsman en als held,
In 't voorſtaan van 's lands heil in raad en oorlogsveld:
Hy zorgt den raad tot liefde en eendragt aan te manen;
Hy waakt, met allen ernst, voor de eer van Neêrlands vanen;
De krygstucht wierd herſteld, het krygsvolk wél betaald;
't Getal van 't oorlogsvolk wierd, op zyn' raad, bepaald;
De wetten kregen kracht, zy wierden Neêrlands rechters,
En waren, tot 's volks heil, alleen de twistbeſlechters.

Gods

Gods hand was met den held! Arglistige Alencon,
Die Franſche Phlips, van wien men niets verwachten kon
Dan 't kwaad dat Spanjes Phlips aan Neêrland had beſchoren,
Die ſnoode prins, gewoon zyn ſtaatzucht ſlechts te hooren,
Gaf onverhoeds een blyk van de ergſte ſchelmery,
Geſmeed tot ſtaving van een harde heerſchappy.
Men zag hem, naauw' in 't land, vol ſchriks, het land begeven,
En in zyn vaderland door ſchaamte en zielſmart ſneven.
Al 't volk, door deze dood in 't zuchtend hart verblyd,
Dankt God, Die hen van 't Franſche en 't Spaanſche juk bevryd;
Men juicht held Willem toe, als ſteun van Neêrlands ſtaten;
Men dankt hem reeds den naam van vryzynde onderzaten,
En noemt, den Spaanſchen trots en wrok ter ſpyt en ſchand',
Hem Vader van 't eerlang gántsch vrye Nederland.

E I N D E.